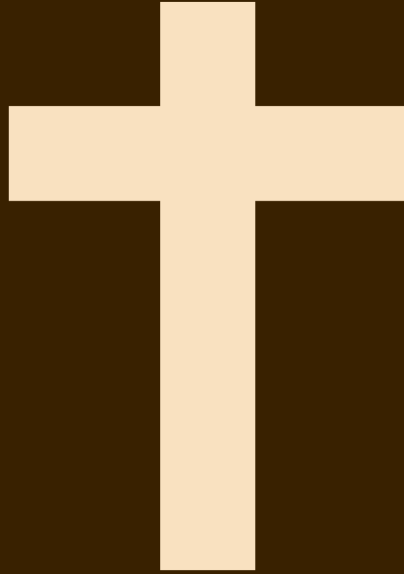

Wamey

Wamey: Vikerëh Vikasëk Wën gë Wapëgwala (New Testament+

Wamey

Wamey: Vikerëh Vikasëk Wën gë Wapëgwala (New Testament+)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Wamey

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Apr 2025 from source files dated 1 May 2025
f961026b-f72f-5bd7-9f75-efa7f932577e

Contents

Wapëgwala	1
Matiye	76
Marëk	130
Lik	164
San	220
Vantiyehn Vëfayik	261
Rom	315
1 Korent	339
2 Korent	362
Galasi	377
Efes	386
Filip	394
Kolos	400
1 Tesalonik	406
2 Tesalonik	411
1 Timote	414
2 Timote	421
Tit	426
Filemon	429
Vë-ebëre	431
Sak	449
1 Piyer	455
2 Piyer	462
1 San	466
2 San	472
3 San	473
Yud	474
Kayëte Wapuyala	476

Wapëgwala Wade yehëhna hnë inji kayëte

Namu vële hwëtahnëka Këris va lehnëkëfu Moÿis herëk inji kayëte. Mpëd yëbëlan bëhn wuli wakeme wahnah gë wafëhw wahnah g'imbëd gë ryaw̃ gë bëhn wuli gë wakeme wanah g'imbëd g'iryaw̃ (1446 gë 1406) ani gë naganëhnënde Këris ÿa hnë wati bëhn wafëhw wahnah (40) hna nte nkeho wula hna gë ßulunda Isërayel ÿa. Cape ndënkwëryënkwa kayëte Wapëgwala ña Mesopotami hna ntiyak do cape kigëna ña Esipët hna.

Kayëte ña nësëd soñe wapëgwala fop viÿë vi: idi ðuniÿa ÿi, idi ahnë, do ankeya fagant ahnë gë Wën. Kayite Wapëgwala ña gaband ile nkentik uÿeh ÿa ðuniÿa li do tufahnëd ile ntidëhëni vahnë ÿa hnë bëmënkël ntëw lëw hni hna do gë Wënu ña.

Paß g'uwám vacërakëlo va (Adam, Nowe, Abëraham, Isak, Sakob, Yosef) do ile ntehnëk Wën ntinëhnëdëhëhni ÿa, pëhwëtaninëkëfu karañin fop kayëte wanës Wënu ña njëtahnin gante ntid ile ntehnëko ÿa, njonëhnihi ipëh ña fop vile ñahanëk va.

Wasapitër warar waryënkwëryënkwa ÿa nësëd soñe viwëntëlah wale ye hnë wasapitër warar Wapuyala hna. Awa, wanës Wënu ña pëgwëhnahndëd do patahndëd g'uhnës urac fo.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Wënu ña, Abëraham, Sakob, Yosef, Kanan, ßulunda, wusaÿ, rëm/ajë, nkal.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Wapëgwa hna 1-11

Abëraham 12-25

Sakob 25-36

Yosef 37-50

Wapëgwa hna wasapitër 1-11

Gante ntiko fop Wënu ña

¹ Ante pëgwëko Wën ntind viÿë ña, ambin ña g'inkal inja ntiko ten.

² Hara ðuniÿa ÿi ki fo nkeyarëko do ñoñ gelohna hnam. Hn'ile nkeho wënkwa watëwah hna umëhwëry cankañ yeho do iyir Wënu ña, le yeho had sël, cëpëko wënkwa watac.

³ Awa Wënu ña më ntehnëk: «Araßi humpen ha nke!» Do humpen ha nkelehn.

⁴ Wënu ña njëkëko do nëñëkawo gë hutac; më pitëndëlehnëk humpen ha g'umëhwëry uña.

⁵ Wënu ña më macëk humpen ha «fac» do mëhwëry uña «umëd». Nkeho umëd, tac gë fac; fac ryënkwëryënkwa ÿa yeho.

⁶ Wënu ña më mbok ntehnëk: «Araßi igwac nke fagant wënkwa hna, pitëlahn wënkwa ña.»

⁷ Do koyëna nkeho. Wënu ña koyëna ntiko igwac nte fitëndëlehnëk wënkwa wabë gëd ña gë wabë g'ambin ña.

⁸ Wënu ña më macëk igwac tac «ambin». Nkelehn umëd, tac gë fac; fac higëna ÿa yeho.

⁹ Wënu ña më mbok ntehnëk kat: «Araßi wënkwa wante sëpëk ambin ñi mbarëpël sëñ ryampo fo nkehahn nkal inja!» Do koyëna nkeho.

¹⁰ Wënu ña më macëk hn'ile nkok gena wënkwa hna «nkal» do wënkwa wante varëpëlek ña «wov». Njëkëko do nëñëkawo gë rac.

11 Do Wënu ña më ntehnëk: «Arabi hnë nkal hna pëhn ile hwëhna yaryef, vile lëwëd uhnëda lëwu do gë vatëh vante lëwëd wadëwel wadëwu ña dënk!» Do koyëna nkeho.

12 Nkal ña pëhnëndanëko fop sifa vile hwëhna yaryef va le-wo-le sifa uhnëda lëwu wã ntëwëko do gë vatëh vante lëwëd wadëwel wadëwu ña dënk. Wënu ña njëkëko do nënjëkawo gë rac.

13 Nkeho umëd, tac gë fac; fac rarëna ÿa yeho.

14 Wënu ña më mbok ntehnëk kat: «Arabi ambin hna nke wahumpen pitëndëlehna hni fac ÿa gë umëhwëry uña; do nkehahn wëdahëse vambënt va, gë wafac wã do gë wabëhn ña.

15 Arabi nke ambin hna wahumpen pëtënahh nkal ña!» Do koyëna nkeho.

16 Wënu ña ntiko wahumpen wahi wasankaf: hunte ÿako naÿ ha, ulav wã yeho, soñe fac ÿa, do hunte vako ha, lepera wã yeho, soñe mëd uña. Ntiko fëna wahol wã.

17 Wënu ña g'ambin kwëtëko soñe pëtënënd nkal ña,

18 soñe fac ÿa g'umëd uña do pitëndëlehn humpen ha gë umëhwëry uña. Wënu ña njëkëko do nënjëkawo gë rac.

19 Nkeho umëd, tac gë fac; fac hnahëna ÿa yeho.

20 Wënu ña më mbok ntehnëk kat: «Arabi sifa viÿë fop pëbëni wov hna, do wusëry wã nkwayëndëni g'ambin, cëpëni nkal ñi!»

21 Wënu ña ntikëhniwo wulaw wësanakaf wavë wov do gë fop sifa vile fëbëk do yasëlehnëd hnë wënka hna. Ntikëhniwo fëna sifa wusëry wã fop. Wënu ña njëkëko do nënjëkawo gë rac.

22 Wënu ña më ndëwakëhni ntehnëhni: «Arabi fop vile ye wënka vi nagëlëni, njabëni, pëbëni wov hna do arabi wusëry wã fëna njabëni nkal li.»

23 Nkeho umëd, tac gë fac; fac vëryëna ÿa yeho.

24 Wënu ña më mbok ntehnëk kat: «Arabi nkeni nkal li wasifa wã fop: wusaŵ, gë wulaŵ do gë fop vihawary vile yasëd nkal li! Do koyëna nkeho.»

25 Koyëna ntikëhniwo Wënu ña wasifa wulaŵ gë wusaŵ, gë wulaŵ wuhnëmpëlah wã do gë fop vihawary vile yasëd nkal li. Wënu ña njëkëko do nënjëkawo gë rac.

26 Tac Wënu ña më mbok ntehnëk rëkwa ÿa: «Dinëfuni vahnë mëntëlin gë fuhnë, mëntëlin d'us! Kwëhnënihëhni wuwis wavë wov wï, gë wusëry wavë g'ambin wï, do gë wusaŵ gë wulaŵ do gë fop vihawary vile yasëd nkal li.»

27 Awa Wënu ña ntikëhni vahnë va mëntëläni g'umë dënk;

ntikëhni asan g'asëval.

28 Tac më ndëwakëhni ntehnëhni: «Nagëlëryin, yabëryin, pëbëryin nkal li, naŵëryin nkal li; kwëhnëryinëhni wuwis wavë wov wï, gë wusëry wavë g'ambin wï do gë fop vile yasëd nkal vi.»

29 Ntehnëkëhniwo fëna: «Njëdamu arokëndu wanëda wante lëwëd nkal ñi fop do gë vatëh vante lëwëd vi fop.

30 Wulaŵ wï fop vëhni njëdabuhëhni tokëndëni dël ñi gë wusaŵ wavë nkal wï fop, gë wusëry wï fop, do gë fop vihawary vile yasëd nkal li.» Do koyëna nkeho.

31 Wënu ña njëkëko fop ile ntiko ÿa do nënjëkawo d'us gë rac. Nkeho umëd, tac gë fac; fac hwëhn mbëd gë ryaw ÿa yeho.

2

1 Koyëna puhnako Wënu ña idi ambin ña gë ðuniÿa ÿi do gë fop ile yehëhna hnam ÿa.

2 Ga tëkëk hnë fac hwëhn mbëf gë wahi hna, kamahnëko ðoku lëwu ÿa puk do tiwako. Awa hnë fac hwëhn mbëf gë wahi hna tiwako.

3 Më ntik fac hwëhn mbëf gë wahi rac fac ryëwayik, do nti fac ile riwahnëde, kabi hnë fac rac tiwako hnë wadoku wante ntidëho hna fop.

4 Koyëna ntiko Wënu ña ambin ña gë ðuniÿa ÿi.

Sarëdij vë Eden

Ante ntiko Ahwëhn a Wënu ña ambin ña gë ðuniÿa ÿi,

5 vatëh g'idël gelohna ten nkal li, do wanëda pëhnëlohna ten, kabi Ahwëhn a Wënu ña cañëtilohna ten rëv ÿa nkal li, do vahnë vëyelohna soñe njamëni nkal inji.

6 Bare le ye had fampul sahnëdëho nkal hna do turëdëho nkal ña fop.

7 Ahwëhn a Wënu ña më nufëk nkal do ñahanëka asan*. Tac më cëlëka wasëhn hna sël paryi ÿa, uwám wã, do asan arac nkelehn ale yënëf.

8 Tac, Ahwëhn a Wënu ña më pëlëk sarëdij hnë Eden hna, gë cape pëhna lav ka, do kwëta hnam asan ale ñahanëko ÿa.

9 Më pëhnëndanëk sifa vatëh vankwamah njëki va fop do vante hnëñëk toki. Më pëlëk fagant atëh nte yëdahnëf uwám ule wok pudina do g'atëh kawary nte yëtëndanëf ile yivëk g'ile wëk ÿa.

10 Sën wätidëho hn'inkal Eden hna turënd sarëdij ÿa. Pëgw hnam, vunkaryëla vunah pitëlëko.

11 Fandënkwerëyënkwa fa Pison maciko: fatac rënkëko inkal Havila hna. Hn'inkal tac nkeho sanu ÿa,

12 do sanu rac përenako ðus. Nkeho vatëh vante lifë ðatikola do fëna nkeho itaka nte yabëka nafa ÿa.

13 Fakigëna fa Gihon maciko: inkal Kuc† ña fop tënkëko.

14 Fatarëna fa Saw maciko: fatac yaryëdëho gë cape pëhna lav g'ankol Asur ka. Do fanahëna fa Efërat maciko.

15 Awa Ahwëhn a Wënu ña më nufëka asan a, kwëta sarëdij Eden hna soñe njamënd do njëkand.

16 Më ntehnëka aki: «Kodu arok vatëh vambë sarëdij vi fop.

17 Bare antë arok atëh ante yëtahnefe ile yivëk g'ile wëk ÿa, kabi hale tokëdu, cëmëdu.»

18 Tac më ntehnëk: «Cañëna asan a nke umë fo. Ndemadëfuha linëhnëwa ale cañëdëni.»

19 Inkal ña ñahanëko fop Ahwëhn a Wënu ña sifa wulaŵ wuyabah do gë wusëry wã, tac njiryeryëhni asan hna soñe njëk arac bi hak macëdëhëhni. Intaw-wo wãc le macëdëhawo asan a yed ulëwu wã.

20 Arac më macëkëhni uŵac fop wusaŵ wã, gë wusëry wã do gë wulaŵ wã. Bare asan a nuŷalawohna arëfëlënta ale sañëdëha umë dënk.

21 Awa Ahwëhn a Wënu ña më ndakëndanëka asan a wakwëf watëwah. Më ntihëtëka uyyi ryampo do mbokarya ndil ña gante nkehawo ka.

22 Uyyi rac, Ahwëhn a Wënu ña ntik asëval do njinenëhna asan a.

23 Arac ga nuka asëval a më ntehnëk:

«Aña nkaŵ, wëliho ale ye yëc wayëc mën a,
mbahn imbahn mën a!
“Asëval” macëde,

* 2:7 2.7 Adam fëhnëtanëk nkal do fëna asan. † 2:13 2.13 Kuc vankol vaki wãciko koyëna: ndampo ña Ecopi hna nke, kigëna ña Mesopotami (Irak) hna.

kabi asan hna nufik.»

²⁴ Soŋe umë ye, asan a tavëdëhëhni vëhni rëmu gë hnëmu nkeni g'asëvalu fo, do vëhni vëhi tak aryampo fo nkedëni.

²⁵ Asan a g'asëvalu wëtata fo nkeniho vëhni vëhi tak, bare cëfëhnëläëhniwohna.

3

Ida sarëdij vë Eden hna

¹ Awa, hnë fop wulaŋ wule ntiko Ahwëhn a Wënu ŋa, lën ŋa yeho ale ŋak ritëka. Tëyëkawo asëval a: «Paryi bi ntehnëk Wënu ŋa: “Antë aroku vatëh vambë sarëdij vi fop!”»

² Asëval a më ntëkwaka: «Hali, kodëfun rokëfu.

³ Bare soŋe atëh nte ye fagant sarëdij ŋi, Wënu ŋa më lehnëk: “Antë aroku do antë aŋaku; ge gena më cëmëdun!”»

⁴ Awa lën ŋa më ntehnëka asëval a: «Muk! Cëmëdihuhna!

⁵ Wënu ŋa nësëk umë kabi njëtëk, hale tokëdun, vinkër hun va ŋesëd do nkedun had Umë dënk: njëtëdun ile yivëk g'ile wëk.»

⁶ Asëval a kamahnëko atëh ŋa nkwamëk njëki do tëtëka nëŋ toki. Ñadëho tok nuŋahna uyët. Awa më kwëcëk do tok. Më njëdaka fëna asanu do umë fëna më tokëk.

⁷ Taŋ pidëtalehnëhni vinkër va, do kamahnëlehnëni wëtata fo nkeni. Më mbahnëni yaryef atëh nte wacik anuŋ ŋa do palani.

⁸ Awa g'anëka ga, më nkwëryëniha Ahwëhn a Wënu ŋa, sarëdij hna njasëlehnëdëho. Asan a g'asëvalu umë coŋani hnë vatëh vamb sarëdij hna soŋe antë nuhni Ahwëhn a Wënu ŋa.

⁹ Ahwëhn a Wënu ŋa më macëka asan a, tëya: «Ne nkeru?»

¹⁰ Më ntëkwak: «Nkwëryakëmi, më ntakëko kabi wëtata fo yëbu. Awa më soŋabu.»

¹¹ Ahwëhn a Wënu ŋa më tëyëka: «Mo fëyaki wëtata fo yeru? Tokëru bi atëh nte vañëhnëmino ŋa?»

¹² Asan a më ntëkwak: «Asëval, ale yëdaruhoŋa yefu ŋa, umë yëdako atëh tac, do tokëbu.»

¹³ Awa Ahwëhn a Wënu ŋa më ntehnëka asëval a: «Soŋe ye liru iŋin?»

Më ntëkwak: «Lën ŋa tokako, do tokëbu atëh ŋa.»

¹⁴ Awa Ahwëhn a Wënu ŋa më ntehnëka lën ŋa:

«Kabi ntiru iŋin, arabi nkeyi wëh.

Hnë wusaŋ gë wulaŋ wule ntik Wën hna fop,

wëjë g'idonk hu ŋi rëkëdu ayasënd

do ahohnënd ivëd

hnë wafac hu hna fop.

¹⁵ Ntidëfu takëla yëbëlan hun wëjë g'asëval a, yëbëlan vële nagëd va do gë vële hnagëdu va.

Vële nagëd asëval a nihëdënihi nkaf ŋi,

do wëjë itak ŋi ŋarëdühëhni.»

¹⁶ Tac Ahwëhn a Wënu ŋa më ntehnëka asëval a:

«Ntidëfu horot sankaf hnë waryonk hnag hu hna,

rëkëdu ahorotënd ahnagahnëndëhni vutah hu va.

Iña hu ŋa hnë asan hu hna nked,

bare umë hwëhnëdëhi.»

¹⁷ Awa tac Ahwëhn a Wënu ŋa më ntehnëka asan a: «Maŋëru wanës asëval hu ŋa do tokëru atëh nte vañëhnëmino ŋa.

«Soŋe ile lëntëru ŋi,

arabi nkal inji me.

Rëkëdu ahorotënd ðus
ahnuÿahnënd ile rokëdu ÿa
hnë wafac hu hna fop;

¹⁸ inkal iña pëhnëndanëd
wadëmpëhn do idël meh.

Do tëfëka arok
ile fëhnëd wëhaÿ hna;

¹⁹ gë ñacëñac hu ña rëkëdu ahnuÿand ile rokëdu ÿa,
hafo avoka g'inkal
nte hnuſiko aÿahani ña.

Kabi inkal yeru,
do g'inkal mbokadu.»

²⁰ Asan a Adam maciko do umë Ev macëkawo asëvalu. Umë fëhnëtanëd
«Uwám» kabi umë ye hnëm vahnë ÿa fop.

²¹ Ahwëhn a Wënu ña më ntinëhnëkëhni asan a g'asëvalu viÿi wayand
do cudahni.

²² Tac më ntehnëk: «Awa ahn'a had Fuhnë nke: njëtëk ile yivëk g'ile
wëk. Tame, tëfëka memaÿehni antë tëkën atëh ante yëdahned uwám usër
wã; age tokëk, cëmëdina muk.»

²³ Awa Ahwëhn a Wënu ña më ntakehni sarëdij vë Eden hna, soñe njini
njamëndëni nkal nte nufiniho do ntiyini ña.

²⁴ Ga ntaka ahn'a sarëdij vë Eden hna, Ahwëhn a Wënu ña më
kwëtëkëhni gë pëhna lav haryënk w sarëdij hna wamëleka wade ye
vëyëka, (waseruben maciniho). Gë sëlame hwëdëh ile wërënadëho
vacape va fop, wamëleka ña ankaÿ ante yihahnëde g'atëh ante yëdahned
uwám usër wã njëkadëniho.

4

Kaÿe gë Abel

¹ Adam ndakëniho gë Ev, asëvalu; ndonkëko do naga facan fante waciko
Kaÿe*. Awa Ev më ntehnëk: «G'idema Ahwëhn a Wënu ña nagëbuha
facan.»

² Mboko naga fëna Abel, aheryu Kaÿe. Abel ahery wusaÿ yeho; Kaÿe,
umë, ayam yeho.

³ Awa, Kaÿe ga mbarëpëk roka le njamëko ÿa, njoko viryampo hnë virac,
cënahna Ahwëhn a Wënu ña sadëha.

⁴ Abel, fëna, njonëhnëkawo vupe vunte ryënk wiko nagini hnë ntega
ntëwu hna, vunte ÿak hniryëk va, cënahnékawo Ahwëhn a Wënu ña.
Ahwëhn a Wënu ña kacakawo g'uhnatah Abel gë sadëha lëwu ÿa,

⁵ bare ñwëÿëkawo Kaÿe gë sadëha lëwu per. Soñe rac Kaÿe ntavëkawo
ðus; ñañënëko yëka ÿa.

⁶ Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka: «Soñe ye ntavëki aki, do ÿañënëru
yëka ÿi aki?

⁷ Ge ntiru gante tëfëka ka, ñwëÿëdelihna; ge gena umë, wameh ña nke
had intaw ñañah vofëhnëki rënka hu hna. Ñad mëki, bare yaÿwëry alëba
umë.»

⁸ Bare Kaÿe më ntehnëka aheryu: «Cahnëfu.» Ga tëkëni kaÿ hna më
ntonjanëka aheryu do ndaÿa.

⁹ Awa Ahwëhn a Wënu ña më tëyëka Kaÿe: «Ne nkeha ahery hu Abel?»

* **4:1 4.1** Kaÿe fëhnëtanëk «Inuÿa» gë Wa-ebëre ña.

Më ntëkwak: «Yëtëla. Ami bi yëkadëha ahery mën a?»

¹⁰ Ahwëhn a Wënu ña më mbok ntehnëka: «Soñe ye liru iñin? Nkwëryëdëfu wasat ahery hu wã nkal hna had ahñë ryekad; igwëcag tëyëd.

¹¹ Tame arabi nkeyi wëh, ntayiru hn'inkal nte sek wasat ahery hu ale ryawëru ÿa.

¹² Soñe umë ye, rëkëdu ayamënd dus, bare inkal ña bokëdina njëdayi vetak lëwu wã. Awërëtalehn fo yedü nkal li had ale layik.»

¹³ Kaÿe më ntehnëka Ahwëhn a Wënu ña: «Piniñ mën ña ntënëk dëcët.

¹⁴ Ntađuho dol hn'inkal përen hna, cowantadëfu ñawët hu; Awërëtalehn fo yedëfu nkal li had ale layik. Ale-wo-le hnuðëho ÿa kod ndawo.»

¹⁵ Bare Ahwëhn a Wënu ña më ntëkwaka: «Hali, kañi ge ahñë ndawëki, nkwëcanëhñederu wahwënta mbëd gë wahi (7).» Awa Ahwëhn a Wënu ña më ntika Kaÿe dahëse soñe antë ndawëniha vële hnuðëha va.

¹⁶ Awa koyëna ñawëtakawo Kaÿe Ahwëhn a Wënu ña ñi ntëd hn'inkal Nod hna, gë cape pëhna lav Eden ka.

Tere Kaÿe

¹⁷ Ga ñëlëk, Kaÿe nagënihawo g'asëvalu facan fante wãciko Enok. Kaÿe pëgwëko mbëryënd inaw do më macëk naw tac uñac aju wã, Enok.

¹⁸ Enok yeho rëm Irad ÿa, Irad yeho rëm Mehuyayel ÿa, Mehuyayel yeho rëm Metusayel ÿa, Metusayel yeho rëm Lemëk ÿa.

¹⁹ Lemëk vësëval vëhi ñëlëko: aryënkwëryënkwa a Ada maciko do ahigëna ÿa Sila.

²⁰ Ada Yabal nagëko, rëm vële lëdëko hnë wasank do hwëdëdëhëniwo wusaw wã.

²¹ Yabal kwëhñakawo fakery, Yabal maciko, umë yeho rëm fop vërëmp va do gë vësël vëtakëralu va.

²² Sila, umë fëna, nagëkawo facan fante wãciko Tubal-Kaÿe. Umë ryëhwarëdëho sifa viyë viryokuña va fop, waryëhwëra wavëntah gë wëyah wã. Tac, Sila mboko naga facëval, ahery Tubal-Kaÿe. Nama maciko.

²³ Lemëk më lehnëkëniwo vësëvalu:

«Ada gë Sila, nëparyino,
vësëval mën, nëparyino dus:
ndawëdëfuha asan ge ndafëko,
ndawëdëfuha fatah ge cërehñëko.

²⁴ Age wahwënta mbëd gë wahi
nkwëcanëhnik Kaÿe,
wafëhw mbëd gë wahi g'imbed gë vëhi (77)
wëcanëhñëdebu ami.»

Set hafo Enos

²⁵ Adam ndakëniho g'asëvalu do mboko nagëniha facan. Ev, Set† macëkawo, kañi ntehnëdëho: «Wënu ña mbok njëdowa facan fakañary nëmpëtëhnañowa Abel, nte ndawëk Kaÿe ñi.»

²⁶ Set umë fëna nagëhnikawo facan; Enos‡ macëkawo. Hnë yamani rac pëgwëniho vahnë va cëmbëndëniha Ahwëhn a Wënu ña macatëndëniha Ahwëhn.

† 4:25 4.25 Set mëntëlëk g'uñnës ile fëhñëtanëk «iyëdahn» gë Wa-ebëre ña. ‡ 4:26 4.26 Enos fëhñëtanëk asan ma vahnë.

5

Pëgw Adam hafo Nowe

¹ Wëlin itëfëta soje vutah Adam. Hnë fac le ntikëhniwo Wën vahnë hna, ntikëhniwo mëntëlëni g'umë.

² Ntikëhniwo asan g'asëval, ndëwakëhniwo do macëhni uŵac «vahnë».

³ Ante nuŷako Adam wabëhn keme gë wafëhw warar (130) ŷa, mboko naga facan fante mëntëlëniho dŷus. Set macëkawo.

⁴ Tac Adam mboko nuŷa kat wabëhn wakeme mbëd gë watar (800). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval.

⁵ Ga nuŷak fop ka ŷa wabëhn wakeme mbëd gë wahnah gë wafëhw warar (930), cëmëko.

⁶ Ante nuŷako Set wabëhn keme g'imbëd (105) ŷa, nagëhnikawo facan fante ŵaciko Enos.

⁷ Tac Set mboko nuŷa wabëhn wakeme mbëd gë watar g'imbëd gë waki (807). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval.

⁸ Ga nuŷak fop ka ŷa wabëhn wakeme mbëd gë wahnah g'ipëhw gë waki (912), cëmëko.

⁹ Ante nuŷako Enos wabëhn wafëhw mbëd gë wahnah ŷa (90), nagëhnikawo facan fante ŵaciko Kenan.

¹⁰ Tac Enos mboko nuŷa wabëhn wakeme mbëd gë watar g'ipëhw g'imbëd (815). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval.

¹¹ Ga nuŷak fop ka ŷa wabëhn wakeme mbëd gë wahnah g'imbëd (905), cëmëko.

¹² Ante nuŷako Kenan wabëhn wafëhw mbëd gë wahi ŷa (70), nagëhnikawo facan fante ŵaciko Malalel.

¹³ Tac Kenan mboko nuŷa wabëhn wakeme mbëd gë watar gë wafëhw wahnah (840). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval.

¹⁴ Ga nuŷak fop ka ŷa wabëhn wakeme mbëd gë wahnah g'ipëhw (910), cëmëko.

¹⁵ Ante nuŷako Malalel wabëhn wafëhw mbëd gë ryaŵ g'imbëd ŷa (65), nagëhnikawo facan fante ŵaciko Yerëd.

¹⁶ Tac Malalel mboko nuŷa wabëhn wakeme mbëd gë watar gë wafëhw warar (830). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval.

¹⁷ Ga nuŷak fop ka ŷa wabëhn wakeme mbëd gë watar gë wafëhw mbëd gë wahnah g'imbëd (895), cëmëko.

¹⁸ Ante nuŷako Yerëd wabëhn keme gë wafëhw mbëd gë ryaŵ gë waki ŷa (162), nagëhnikawo facan fante ŵaciko Enok.

¹⁹ Tac Yerëd mboko nuŷa wabëhn wakeme mbëd gë watar (800). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval.

²⁰ Ga nuŷak fop ka ŷa wabëhn wakeme mbëd gë wahnah gë wafëhw mbëd gë ryaŵ gë waki (962), cëmëko.

²¹ Ante nuŷako Enok wabëhn wafëhw mbëd gë ryaŵ g'imbëd ŷa (65), nagëhnikawo facan fante ŵaciko Matusalem.

²² Tac Enok mboko nuŷa wabëhn wakeme watar (300) do gë Wënu ŷa nkeniho. Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval.

²³ Wabëhn wakeme watar gë wafëhw mbëd gë ryaŵ g'imbëd (365) nuŷako fop ka ŷa cëmat.

²⁴ Enok gë Wënu ŷa nkeniho, tac nambiko, kabi Wënu ŷa nufëkawo njohna ðarël lëŵu.

²⁵ Ante nuŷako Matusalem wabëhn keme gë wafëhw mbëd gë warar g'imbëd gë waki ŷa (187), nagëhnikawo facan fante ŵaciko Lemëk.

26 Tac Matusalem mboko nuŷa wabëhn wakeme mbëd' gë waki gë wafëhw mbëd' gë warar gë waki (782). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval.

27 Ga nuŷak fop ka ŷa wabëhn wakeme mbëd' gë wahnah gë wafëhw mbëd' gë ryaw' g'imbëd' gë wahnah (969), cëmëko.

28 Ante nuŷako Lemëk wabëhn keme gë wafëhw mbëd' gë warar gë waki ŋa (182), nagëhnikawo facan.

29 Nowe* macëkawo kabi ntehnadëho: «Aŷi kamënaŷehnedëhëfu hnë wafoku fu hna, gë horot ule ŷaden korotënden ŷa kabi Ahwëhn a Wënu ŋa menëk nkal iŋa.»

30 Ga ndëcëk watac, Lemëk mboko nuŷa wabëhn wakeme mbëd' gë wafëhw mbëd' gë wahnah g'imbëd' (595). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval.

31 Ga nuŷak fop ka ŷa wabëhn wakeme mbëd' gë waki gë wafëhw mbëd' gë wahi g'imbëd' gë waki (777), cëmëko.

32 Ante nuŷako Nowe wabëhn wakeme mbëd' ŋa (500) tac nagëhnikëhniwo vucan vutar: Sem gë Sam do gë Yafet.

6

Vijë Wën gë vëryag vahnë

1 Awa vahnë va pëgwëniho njabëndëni nkal li do kwëhnanihëhniwo vëryag.

2 Vijë Wën* va nuniho vëryag vahnë va nkwamëni, më tëhnanihëhni ñëlënihëhni.

3 Awa Ahwëhn a Wënu ŋa më ntehnak: «Sël ntaŵary le yëdabuhëhni vahnë ŷa godina kwëlëkwël hnë vëhni; nkeď fac le cëmanhnedëni. Tëk pëgw iŷi wati, vëwodina d'uniŷa li ile lëbik wabëhn keme gë wafëhw wahi (120).»

4 Hnë wati rac, nkeniho vahnë vëyihnah, vëyaŵah do hnënk rac nko nkal li hafo mbiŷ. Vëyihnah vërac yeho vutah viju Wën va gë vëryag vahnë va; vësan paryi yeho, vësan vëyëtik.

5 Ahwëhn a Wënu ŋa kamahnëko wameh vahnë ŋa g'ahaŵary njabëdëho nkal li. Do hnë fac hna fop, nahan dëŵ hni ŋa, idi wameh fo yeho.

6 Ahwëhn a Wënu ŋa më curak soŋe ile ntikëhni vahnë hn'inkal ŷi, do ntaŵary dëŵu ŋa pëbëkawo yiwëhnah ŵa.

7 Më ntehnëk: «Ntihatëdëfuhëhni nkal li vahnë vële ŷahanëbu vi, vahnë vi, gë wulaŵ ŵi, gë wusaŵ ŵi, do gë wusëry ŵi per. Curadëfu d'us soŋe ile libuhëhni ŷi.»

8 Bare Ahwëhn a Wënu ŋa nëŋëkawo gë Nowe.

Itëfëta soŋe Nowe

9-10 Wëli itëfëta soŋe Nowe ŋa: Nowe vucan vutar kwëhnako: Sem, gë Sam do gë Yafet. Asan asatah yeho gë vëŷëntaŵ va. Maŵëhnedëhawo kwëlëkwël Wënu ŋa do gë Wënu ŋa nkeniho.

Wënu ŋa ñad' pehëta Nowe

11 Awa Wënu ŋa nuko vahnë va përekaniho do wameh fo fëbëkëhniwo.

* 5:29 5.29 Nowe mëntëlëk g'uhnës Wa-ebëre ŋa ile fëhnëtanëk «bosëvosehn». * 6:2 6.2 Vijë Wën: Yëtina ile pëhnëtanëk ŷa. Vahnë vëyaŵah nahadëni vahnë vëvë ambin va ye.

¹² Ante njëkëdëho Wënu ña ile ryëcëtaď d'uniŷa li ŷa, do nuko përekako ďëcët kabi vahnë va fop ankaŵ wameh ña tëfëďëniho,

¹³ më ntehnëka Nowe: «Pëhnaŷu vēvehnëŵëhni vahnë vi fop. Kabi soŷe lëŵ hni ŷa pëbahnëk wameh ña d'uniŷa li. Ha, ntiĥëtëďëfuhëhni.

¹⁴ Diyary wëjë sisikulu gë waďëhwa wapërën. Bambery ntëpëtëlendu vacery vajaŷah do wakoyel hnëvëďu përiña gë bambery per antë tënkënd wënka ña.

¹⁵ Wëli gante ntiďu ka: tëfëka nuŷa wametër keme gë wafëhw imbëď (150) yary iña, wametër wafëhw wahi g'imbëď (25) yank iña, do wametër pëhw g'imbëď (15) iyihn ña.

¹⁶ Cankëďu yaŋ, do taveďu igwac yëbëlan ile sankantu ŷa gë wabëv sisikulu ña yëbëlan metër ryampo. Hn'ibëv ďampo ntiďu rënka ŷa. Bambery sisikulu hna wa-etas watar liďu.

¹⁷ Do ami, cañëtëryidëfu uŵac sankaf, soŷe mbëvehnëhni fop vile yënëď va. Fop vile ye nkal va mbëvëďëni.

¹⁸ Bare ntiďu kwëtëla gë wëjë. Tënkëďun sisikulu hna, wëjë gë vijë hu, g'asëval hu do gë vësëval vijë hu va.

¹⁹ Ndënëďuhëhni fëna san g'isëval sifa-wo-sifa hnë vile yënëď va, soŷe peĥëntini gë wëjë.

²⁰ San g'isëval hnë sifa wulaŵ hna fop, gë wusëry ŵa do gë wusaŵ ŵa, do gë fop vihaŵary vile yasëď njijëďëni ŷal hu hna soŷe peĥëntini.

²¹ Do wëjë, nufëry sifa ile rokëďe ŷa fop, afehn a. Umë rëkëďun arokëndu wëjë gë vëhni.»

²² Nowe, gante ntehnëkawo Wën ka, fop ntiko.

7

Itënk sisikulu ña

¹ Awa Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka Nowe: «Tënkëryin sisikulu hna, wëjë gë vëvë tere hu va, kabi wëjë fo hnuŷu ye ale satëk hnë vahnë vëvë gaki vi.

² Nufëryihni wusaŵ gë wulaŵ wufacah ŵa, sifa-wo-sifa wusan mbëď gë wuhi (7) gë wësëval mbëď gë wuhi (7), do g'ican ďampo g'icëval ďampo hnë wule wok wafacëna hna.

³ Nufëryihni fëna wasifa wusëry mbëď gë wuhi, soŷe afeĥëtahn hnënk lëŵ hni ŷa nkal li.

⁴ Ani gë wafac mbëď gë wahi, cañëtëryidëfu rëv ŷa hnë wafac wafëhw wahnah (40) gë vumëď wafëhw wahnah (40); koyëna ntiĥëtëďëfu fop vile libuho va.»

⁵ Nowe ntiko fop ile ntehnëkawo Ahwëhn a Wënu ña.

Uŵac sankaf ŵa

⁶ Nowe wabëhn wakeme mbëď gë ryaŵ (600) kwëhnako ante tëkiko uŵac sankaf hn'inkal ña.

⁷ Tënkëniho sisikulu hna gë viju gë vësëval hni soŷe peĥëni ŵac ŵa.

⁸ Fop njiniho sisikulu Nowe hna: wule ye wufacah ŵa, gë wule wok wafacëna ŵa, gë wusëry ŵa do gë fop vihaŵary vile yasëď nkal li, ⁹ wuhi wuhi, ican g'icëval; gante ntehnëkawo Wën Nowe nti ka.

¹⁰ Ga padëk wafac mbëď gë wahi ŵa, uŵac sankaf ŵa kohnëko nkal iñi.

¹¹ Bëhn le nuŷahnëko Nowe wabëhn wakeme mbëď gë ryaŵ ña (600), hnë lepera higëna hna, hnë fac pëhw g'imbëď gë wahi hna (17), wahayalin wale ntonahnidëho wënka ña fop pidëtako do wahatëh wale kovahnidëho wënka rëv ña pidëtako ďus.

¹² Rëv ÿa kovadëho hnë wafac wafëhw wahnah (40) gë vumëd wafëhw wahnah (40).

¹³ Hnë fac rac dënk, Nowe tënkeniho sisikulu hna gë viju, Sem gë Sam gë Yafet, do gë vësëval hni per.

¹⁴ Tënkëntiniho fëna sifa wulaw̃ gë wusaw̃ wã fop, gë fop vihaw̃ary vile yasëd nkal li, do gë sifa wusëry wã fop.

¹⁵ Njijëniho san g'isëval, hnë vile yënëd ntiko Wën va fop, tënkentini gë Nowe sisikulu hna.

¹⁶ San g'isëval hnë sifa-wo tënkentiniho, gante ntehnëkawo Wën Nowe ka. Tac Ahwëhn a Wënu ña më pidëk rënka ÿa hamëhni Nowe.

¹⁷ Uw̃ac sankaf wã, hnë wafac wafëhw wahnah (40) nkwënadëho nkal hna. Hnë wati rac kayëndako w̃ac wã, do matënd sisikulu ÿa kumb.

¹⁸ Wënka ña nkwënadëho g'ahaw̃ary, do sisikulu ÿa yan wënka hna njidëho.

¹⁹ Wënka ña nkoko nkwënanand g'ahaw̃ary, hafo kohn dënk fop wahuñ wale ÿako njihn wã.

²⁰ Wënka ña kohnëko wacëmët wahuñ wã ntëbi wametër mbëd gë waki (7).

²¹ Fop vile yënëdëho va cëmëniho: wusëry wã gë wulaw̃ wã gë wusaw̃ wã do gë fop vihaw̃ary vile yasëd nkal li, do gë vahnë va fëna.

²² Fop vile yënëd nkal va cëmëniho.

²³ Ahwëhn a Wënu ña koyëna ntihëtëkëhniwo nkal li, fop vile yënëdëho va, pëgw vahnë va hafo wulaw̃ wusankaf wã, hafo fop vihaw̃ary vile yasëd nkal va, hafo wusëry wã. Ntuhëtëkëhniwo nkal li. Nowe fo woko do gë vële nkeniho sisikulu hna.

²⁴ Uw̃ac rac, wafac keme gë wafëhw imbëd (150) ntiko nkal hna ani gë pëgwahnënd guh ña.

8

¹ Mama mbiÿahnëko wac rac nkal li Wënu ña dënkwëlawohna Nowe gë fop wusaw̃ gë wulaw̃ wule nkeniho hnë sisikulu wã. Më cañëtik sël nkal li, do wënka ña pëgwëlehn nkuhënd.

² Wahayalin wënka ña gë wahatëh wale cahnahnidëho wënka rëv ña ndëpalehn. Rëv ÿa ndëmëlehn.

³ Toye toye nkuhëdëho wënka ña hnë wafac keme gë wafëhw imbëd (150) hafo

⁴ hnë fac hwëhn pëhw g'imbëd gë wahi (17), hnë lepera hwëhn imbëd gë waki hna (7), tac teryako sisikulu ÿa wahuñ wavë resiÿo Ararat hna.

⁵ Wënka ña nkoko nkuhënd hafo lepera hwëhn pëhw hna (10). Hnë fac ryënkwëryënk w lepera rac hna, nuyiko ga cahnëk wacëmët wahuñ wã.

⁶ Ga ndëcëk wafac wafëhw wahnah (40), Nowe umë pidëtëk fenetër le ntiko sisikulu hna,

⁷ do cana hëw̃ar g'ipër; rac më njid mbokajënd: wënka ña napëdëho nkuh nkal hna nkolehnëh hnam.

⁸ Tac Nowe më canëka fah, soñe njëkahn bi nkuhëk wënka ña nkal hna.

⁹ Bare fah ÿa nuÿalohna hn'ile ñëw̃ëd, kabi uw̃ac wã guhëlohnä ten; awa më mbokak gë sisikulu. Nowe më njelëk wák ÿa, pëlahna do mbokarya ndëna.

¹⁰ Më napëk wafac mbëd gë wahi (7) tac mbok cana kat fah ÿa.

¹¹ Fah ÿa më mbokajëk g'anëka ga; faryef oliviye fasëkah nkaw̃ajëko. Awa Nowe njëtëko wënka ña ñaÿëtak nkal hna.

¹² Më mbok napëk kat wafac mbëd gë wahi (7) do mbok cana fah ÿa, bare bokëlohna mbokaj.

¹³ Nowe nuÿako tac wabëhn wakeme mbëd gë ryawÿ gë ryampo (601). Hnë fac ryënkwëryënkw vë lepera ryënkwëryënkw bëhn rac hna, wënka ña nkuhëko. Nowe ntihëtëko ile cankahnëko sisikulu ÿa, njëkëko g'ipër do nuko nkal inja cëtëko.

¹⁴ Hnë fac hwëhn wafëhw wahi g'imbëd gë wahi (27) lepera higëna hna, nkal inja fop kankëko.

¹⁵ Awa Wënu ña më ntehnëka Nowe:

¹⁶ «Cahnëryin sisikulu hna gë vijë hu gë vësëval hun vi.

¹⁷ Canëryihni fëna wulawÿ gë wusawÿ wule yerun wï fop: wusëry wï fop, gë wulawÿ do gë wusawÿ wusankaf wï do gë vutoy vi, do gë fop vile yasëd nkal vi, soñe nagëlëni, njabëni, do pëbëni nkal li.»

¹⁸ Awa Nowe më cahnëni gë viju, do gë vësëval hni.

¹⁹ Tac cahnëni fëna sifa-wo-sifa, wulawÿ gë wusawÿ wï fop, gë wusëry wï fop do gë fop vihawÿary vile yasëd nkal va.

²⁰ Tac Nowe më ntik hn'ile cënaðe sadëha soñe Ahwëhn a Wënu ña, më nufëkëhni ryampo hnë sifa wulawÿ gë wusawÿ wufacah hna fop gë wusëry wufacah wï fop, do pëdëhni hnë hwëdëh ntinëhna Ahwëhn a Wënu ña sadëha gë wulawÿ wurac.

²¹ Ahwëhn a Wënu ña tehëkawo rehërya hnëñah sadëha rac do më ntehnak: «Tame bokëda fërëkanu nkal inji soñe vahnë va, mama nahadëni wameh fo kobëri hn'utah ntëw hni hna; bokëda ryawëwëhni muk fop vile yënëd va, gante ntibu takan ki.

²² «Gante-wo mbiÿëk nkal inji, tükëde nadënde, do mbarëpënde, tükëd njond huji ha, do njakënd, nkef sama do aÿank, nkef fac, do nkef umëd. Koyëna nkef kwëlëkwël.»

9

Akwëtëla gë Nowe

¹ Wënu ña ndëwanëkawo Nowe gë viju ntehnëhni: «Arafi ahnagëlu, ayabu, afëbu nkal li.

² Tëk pëgw gaki, wulawÿ gë wusawÿ wavë nkal wï fop, gë wusëry wï, gë fop vihawÿary vile yasëd nkal vi, do gë wuwis wï fop rëkëd ntakëndëhni d'us gë wuhnë; njëdamuni ahwëhnuni.

³ Fop vile yënëd va kodun arokuni; gante njëdamuno wanëda gë vatëh ki, njëdamuni tame vëÿin fop.

⁴ Bare antë aroku faÿar fale worryaryëk wasat kabi uwám wï wasat hna nke.

⁵ Awa tëyëdëfu uwám soñe sat ÿa: age ahnë ndawëka ahaÿary piniñëdëfuha; age intawÿ ndawëka ahnë piniñëdëfuha fëna.

⁶ «Wënu ña gante nke umë dënk ka ntika ahn'a.

Soñe umë ye age ahnë ryehëtëk sat aÿëntawu,

ahnë ryehëtëd sat lëwu ÿa fëna.

⁷ Wuhnë, nagëlëryin, yabëryin do pëbëryin nkal li.»

⁸ Wënu ña më mbok ntehnëkëhni vëhni Nowe gë viju:

⁹ «Tame ntidëfu kwëtëla gë wuhnë, gë vutah hun va do gë vërah hni va,

¹⁰ do gë fop vile yënëf yerun gë wuhñe va: wusëry, gë wusaw, gë wulaw, fop vile sahnëntik hnë sisikulu gë wuhñe va.

¹¹ Wëlin ile fëhnabu kwëtëlin ÿa: muk uŵac sankaf ŵa ñoñ bokëdina ndaw nkal li; bokëdina nke uŵac sankaf soje mbëvehn fop le ye nkal li.»

¹² Do Wënu ña më nkwënëk: «Wëlin dahëse kwëtëla nte wok pudina; libu soje hun gë fop vile yënëf va:

¹³ car ulaw mën ña vëjar hna kwëtëbu; umë yed dahëse le ryënkwëtehnëf akwëtëla mën nte libu soje duniÿa yi.

¹⁴ Nte-wo-nte mbarëpëdëfu vëjar g'ambin do cahn car-ulaw ña,

¹⁵ awa ndënkwëtaðëfu kwëtëla nte libu soje hun do gë fop vile yënëf nkal vi: bokëdina nke muk uŵac sankaf soje mbëvehn fop vile yënëf.

¹⁶ Ge car-law ña ambin hna nke, nudëfu do ndënkwëtehnëdëho akwëtëla nte libu wok pudina soje ami gë fop vile yënëf nkal vi.»

¹⁷ Wënu ña më mbok ntehnëka Nowe: «Car-ulaw ña yed dahëse akwëtëla nte libu soje ami gë fop vile yënëf nkal vi.»

Viju Nowe

¹⁸ Viju Nowe vële sahnëko sisikulu va vëhni Sem gë Yafet do gë Sam yeho; Sam yeho rëm Kanan ÿa.

¹⁹ Hnë viju Nowe vërar vërac matini vahnë vële yabëk nkal vi fop.

²⁰ Nowe yeho ayam aryënkwëryënkwa ale fëlëko ikaÿ waresen ña.

²¹ Fac ryampo uñen resen ceko do ndëwëko, më cudëtak viÿi va fop usank hna.

²² Sam, rëm Kanan ÿa, më nuka rëmu wëtata fo do më cahnëk pëyahni vicëru.

²³ Awa Sem gë Yafet më nufëni cud canka, ndëcani vankus hna, tac karëcandëni ténkatëndëni usank hna do cankëniha rëm hni. Namaniho antë nuniha rëm hni wëtata fo.

²⁴ Ante ndëwëtako Nowe ña, njëtako ile ntik Sam arëkwa alëwu ÿa.

²⁵ Awa më ntehnëk:

«Arabi Kanan ndëwani wëh!

Arabi nke aramp

vicëru va!»

²⁶ Tac më nkwënëk:

«Cëmbik Ahwëhn a, Wën Sem ña!

Arabi Kanan nke aramp Sem!

²⁷ Arabi Wënu ña njankën inkal Yafet ña,

do kacande g'untënah vëhni Sem hna,

do Kanan nke aramp alëwu!»

²⁸ Ga ndëcëk uŵac ŵa, Nowe wabëhn wakeme watar gë wafëhw imbëf (350) mboko nuÿa kat.

²⁹ Ga nuÿak fop ka ÿa wabëhn wakeme imbëf gë wahnah gë wafëhw imbëf (950) cëmëko.

10

Wabulunda wab nkal

¹ Wëlin itëfëta soje vutah Nowe. Ga ndëcëk uŵac sankaf ŵa, viju Nowe, Sem gë Sam do gë Yafet, nagëhnhinëhniwo vucan. Wëlin wamac wadëw hni ña:

² Wamac bulunda le hnagik hnë Yafet va: Gomer gë Magog gë Madayi gë Yavan gë Tubal gë Mesek do gë Tiras.

³ Wamac bulunda le hnagik hnë Gomer va: Asëkenas gë Rifat do gë Togarëma.

⁴ Wamac ßulunda le hnagik hnë Yavan va: Elisa gë Tarësis gë vëvë Kit do gë vëvë Rodan.

⁵ Hnë vëhni matëniho vële sampëko ntëdëni hnë tëfary wov sankaf vë nkal dëw hni ña, gante nke vanësa ale-wo-le ka, gante nkeni hnënk hnë nkal dëw hni ka, vankol vantëw hni hna. Vëhni ye ßulunda le hnagiko hnë Yafet va.

⁶ Wamac ßulunda le hnagik hnë Sam va: Kuc gë Misërayim gë Put do gë Kanan.

⁷ Wamac ßulunda le hnagik hnë Kuc va: Seba gë Havila gë Sabëta gë Ragëma do gë Sabëtëka. Wamac ßulunda le hnagik hnë Ragëma va: Saba gë Dedan.

⁸ Kuc yeho fëna rëm Nëmërod nte yeho aryënkwëryënkw hnë vële hwëhnako fanka nkal va.

⁹ Ahwëhn a Wënu ña njëdëkawo Nëmërod nke asary asankaf; soñe më lehnande: «Ayi, Ahwëhn a Wënu ña njëdëkawo nke asary asankaf had Nëmërod.»

¹⁰ Wahnaw waryënkwëryënkw wavë nkal dëwu wã, Babel yeho gë Erëk gë Akad do gë Kalëne hnë nkal Sineyar.

¹¹ Nëmërod matëko hnë nkal tac ñji Asiri hna, do mbëry Niniv gë Rehobot-Ir gë Kela

¹² do gë Resen yëbëlan Niniv gë nañ cankaf Kela ña.

¹³ Misërayim yeho rëm sankaf vëvë Lud va gë vëvë Anem gë vëvë Lehab gë vëvë Nafëtu

¹⁴ gë vëvë Patëros gë vëvë Kasëlu gë hn'ile matini Wafilisëte wã gë vëvë Kafëtor* va.

¹⁵ Kanan yeho rëm Sidon fandënkweyënkwe fantëwu fa gë Het

¹⁶ gë Wayebus wã gë Wa-amor wã gë Wagirëgas wã

¹⁷ gë Wahiv wã gë Wa-arëk wã gë Wasin wã

¹⁸ gë Wa-arëvad wã gë Wasëmar wã do gë Wahamat wã. Tac hnënk vëvë Kanan va campëniho,

¹⁹ do nkal dëw hni ña Sidon pëgwëko paß Gerar hafo Gasa do gë cape Sodom gë Gomor gë Adëma do gë cape Seboyim hafo Lesa.

²⁰ Vëhni ye ßulunda le hnagiko hnë Sam va, fitëlëko gante nkeni hnënk do gë vanësa wadëw hni ka, hn'inkal dëw hni hna, vankol vantëw hni ña.

²¹ Sem fëna, acëru aryënkweyënkwe Yafet ya, nagëhnikëhniwo vucan. Umë yeho rëm sankaf Eber ya do gë fop vutah vërah vëlëwu va.

²² Wamac ßulunda le hnagik hnë Sem va: Elam gë Asur gë Arëpakësad gë Lud do gë Aram.

²³ Wamac ßulunda le hnagik hnë Aram va: Us gë Hul gë Getër do gë Mas.

²⁴ Arëpakësad yeho rëm Sela ya; Sela yeho rëm Eber ya.

²⁵ Eber vucan vuki nuÿako: fandënkweyënkwe fa Peleg maciko, «Pitël» pëhnëtanëd, kabi wati nte nkeho ña, ßulunda vë nkal yi pitëlëko; aheryu Yokëtan maciko.

²⁶ Yokëtan yeho rëm Alëmodad ya gë Selef gë Hasarëmavet gë Yera gë

²⁷ Hadoram gë Usal gë Dikëla gë

²⁸ Obal gë Abimayel gë Saba

²⁹ gë Ofir gë Havila do gë Yobab; vëhni ye ßulunda le hnagiko hnë Yokëtan hna.

³⁰ Yëbëlan Mesa gë Sëfar resiyo hwëhn wahuñ hna ntëdëniho gë cape pëhna lav ka.

* **10:14 10.14** Kafëtor: wac sër Tinti mbë wov Këret ya ye.

³¹ Vëhni ye bulunda le hnagiko hnë Sem hna vunte fitëlëko gante nkeni hnënk gë vanësa wadëw hni ka, hn'inkal dëw hni hna, vankol vantëw hni hna.

³² Vëhni ye bulunda le hnagiko hnë Nowe hna gante tefëlëni hnagi ka inkal g'inkal. Hnë vëhni nagini fop wahnënk wale sampëk nkal wï ante ndëcëko uwac sankaf ña.

11

Acery yihnah Babel

¹ Hnë yamani rac, vahnë vëvë d'uniya vi fop uhnës uryampo fo nësëdëniho.

² Vahnë va njasëlendëniho gë cape pëhna lav, umë nuni lañ hn'inkal Sineyar hna do ntëdfelehnëni hnam.

³ Më ntehnëläni: «Dinëfu wasinkiri do nkulin!» Wasinkiri ña yeho wëraka wã do ile ye had gudëro yeho sima lëw hni ya.

⁴ Tac më mbok ntehnëläni: «Bëryanëfu inawñ do gë cery yihnah nte ñakëd ambin ñi! Koyëna nkedën vële yëtik dus do ahnë kodina campehnëfu nkal li fop.»

⁵ Ahwëhn a Wënu ña më cëlik g'ambin soñe njëk inawñ nte mbëryëdëni vahnë ña g'acery ña

⁶ do më ntehnëk: «Yëkëryin! Bulunda ryampo fo nkeni do uhnës uryampo fo nësëdëni! Ge aki pëgwëni ntindëni, tame ñoñ memaÿehndëfëlëhniha ntini ile ñadëni ya.

⁷ Awa, mpaÿempaÿehndëdëfun uhnës lëw hni wã soñe antë mbok nkwëryëlëni!»

⁸ Koyëna, Ahwëhn a Wënu ña më campehnëkëhni cañëtëhni d'uniya hna fop, do tavëniho ibëry nawñ ña.

⁹ Soñe rac macahnik inawñ tac Babel*, kabi hnam mpaÿempaÿehnekëo Ahwëhn a Wënu ña nësa vahnë vëvë d'uniya va fop, do hnam campehnëkëhniwo njini d'uniya hna fop.

Wamac vutah Sem

¹⁰ Wëlin gante naginiho vutah Sem va. Ante nuÿako wabëhn waki ga ndëcëko uwac sankaf wã, hara Sem wabëhn keme (100) nuÿako, nagëhnikawo facan; Arëpakësad maciko.

¹¹ Tac, Sem mboko nuÿahni vutah vukaÿary, vucan gë vucëval, do ante nuÿako kat wabëhn wakeme mbëd ña (500), cëmëko.

¹² Arëpakësad, ante nuÿako wabëhn wafëhw warar g'imbëd ña (35), nagëhnikawo facan; Sela maciko.

¹³ Tac, Arëpakësad mboko nuÿahni vutah vukaÿary, vucan gë vucëval, do ante nuÿako kat wabëhn wakeme wanah gë watar ña (403), cëmëko.

¹⁴ Sela, ante nuÿako wabëhn wafëhw warar ña (30), nagëhnikawo facan; Eber maciko.

¹⁵ Tac, Sela mboko nuÿahni vutah vukaÿary, vucan gë vucëval, do ante nuÿako kat wabëhn wakeme wanah gë watar ña (403), cëmëko.

¹⁶ Ante nuÿako Eber wabëhn wafëhw warar gë wahnah ña (34), nagëhnikawo facan; Peleg maciko.

¹⁷ Tac, Eber mboko nuÿahni vutah vukaÿary, vucan gë vucëval, do ante nuÿako kat wabëhn wakeme wanah gë wafëhw warar ña (430), cëmëko.

* **11:9 11.9** *Babel* mëntëlëk g'uhnës Wa-ebëre ña ile fëhnëtanëk «igwëjëb».

¹⁸ Ante nuŷako Peleg wabëhn wafëhw warar ɲa (30), nagëhnikawo facan; Rewu maciko.

¹⁹ Tac, Peleg mboko nuŷahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuŷako kat wabëhn wakeme waki g'imbëd gë wahnah ɲa (209), cëmëko.

²⁰ Rewu, ante nuŷako wabëhn wafëhw warar gë waki ɲa (32), nagëhnikawo facan; Serug maciko.

²¹ Tac, Rewu mboko nuŷahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuŷako kat wabëhn wakeme waki g'imbëd gë waki ɲa (207), cëmëko.

²² Serug, ante nuŷako wabëhn wafëhw warar ɲa (30), nagëhnikawo facan; Nahor maciko.

²³ Tac, Serug mboko nuŷahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuŷako kat wabëhn wakeme waki ɲa (200), cëmëko.

²⁴ Nahor, ante nuŷako wabëhn wafëhw wahi g'imbëd gë wahnah ɲa (29), nagëhnikawo facan; Tera maciko.

²⁵ Tac, Nahor mboko nuŷahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuŷako kat wabëhn keme g'ipëhw g'imbëd gë wahnah ɲa (119) cëmëko.

²⁶ Tera, ante nuŷako wabëhn wafëhw imbëd gë wahi ɲa (70), nagëhnikëhniwo vucan vutar: Abëram gë Nahor do gë Aran.

Wamac vutah Tera

²⁷ Wëlin wamac vutah Tera va. Tera yeho rëm Abëram ŷa gë Nahor do gë Aran. Aran yeho rëm Lot ŷa.

²⁸ Hn'inkol nte ŵacik Ur hna, Aran umë ryënkŵëko cëm gë rëmu hn'inkal Salëde hna, le nagiko hna.

²⁹ Abëram Sarayi ñëlëko, do Nahor, Milëka aryagu Aran. Yisëka fëna Aran yeho rëmu ŷa.

³⁰ Hara, Sarayi kwëhnalohna fatah, kabi nagëdïlohna.

³¹ Tera matëko Ur vë Salëde hna, njohna aju Abëram, gë Lot, fatah ajë Aran fa, do gë Sarayi asëvalu Abëram, soje njini hn'inkal Kanan hna, bare ga tükëni Aran hna, më ntëdëni hnam.

³² Tera wabëhn wakeme waki gë wabëhn imbëd (205) nuŷako, tac cëmëko Aran hna.

Abëram wasapitër 12-25

12

Imac Abëram ɲa

¹ Awa, fac ryampo Ahwëhn a Wënu ɲa më ntehnëka Abëram: «Tavëry nkal hu ɲi, gë hnënk hu ŷi do gë tere rëmuh ŷi soje ayi hn'inkal nte rufëdëmi hna.

² Ntidëfu nagi yamani sankaf hwëhn nafa hnë wëjë; ndëwadëmi, ntidëmi ahnë ale hwëhna nafa do soje hu ŷa njëdëdëfuhëhni yam vëyëntaŵ va.

³ Njëdëdëfuhëhni yam vële ryëwanëdëhi yam va, bare vële ryëwanëdëhi ŵeh va ŵeh yëdëdëfuhëhni. Soje hu ŷa ndëwadëfuhëhni wabulunda ɲa fop.»

⁴⁻⁵ Awa, Abëram njiko gante ntehnëkawo Ahwëhn a Wën ka. Wabëhn wafëhw mbëd gë wahi g'imbëd (75) kwëhnako ante matëko cahn Aran ɲa. Më njoka asëvalu Sarayi, gë Lot, fatah aheryu fa, do gë hnapul ŷa gë vëramp vële kwëhnako hnë resiŷo Aran hna, do kahnëtalehneni njindëni g'inkal Kanan.

Abëram hn'inkal Kanan hna, tac Esipët hna

⁶ Ga təkēni hn'inkal Kanan hna, Abëram më ndëcëk nkal iņa hafo hnë atëh cëvah mbë More, nte ye Sisem ņa. Hnë yamani rac, vëvë Kanan va hnam ntëdëniho.

⁷ Ahwëhn a Wënu ņa më tufëhnaka Abëram do ntehna: «Inji nkal ale hnagëde hnë wëjë yëdädëfu.» Awa Abëram më ntinëhnëka Ahwëhn a Wënu ņa hnam hn'ile cënade sadëha hnë hn'ile tufëhnakawo hna.

⁸ Tac, më ndëcalëk soņe nji resiyo hwëhn wahuņ hna gë cape pëhna lav Betel ka; më ntik usank lëwu wã yëbëlan Betel gë Ayi; gë cape joya lav nkeho do Ayi, gë cape pëhna lav. Më mbok ntinëhnëka hnam Ahwëhn a Wënu ņa hn'ile cënade sadëha hawary do njëfadëhawo Wënu ņa macatënda «Ahwëhn Wënu ņa».

⁹ Tac, Abëram toye toye njidëho gë resiyo Negev ka.

¹⁰ Hnë wati rac inte nkelehn nkal hna. Kabi inte cankaf yeho Abëram më njik Esipët soņe ntëdënti hnam.

¹¹ Ante nkëhnëko tënk Esipët ņa, më ntehnëka asëvalu Sarayi: «Nëpary, njëtëbu dūs asëval awamah yeru.

¹² Ge vëvë Esipët va nunihi, ntehnëlëdëni: “Asëvalu ya ye”, awa ndawëdëniho do wëjë tavëdënihi.

¹³ Awa dehnëryihni ahery mën yeru, ntënëahnëniho soņe lëw hu ya. Koyëna pëhëdëfu.»

¹⁴ Koyëna nkeho. Ante təkëko Abëram Esipët ņa, vëvë Esipët va nunihawo asëvalu nkwanëko dūs.

¹⁵ Vësankaf wasodade Farawo va hnukawo më njini pëyaniha ahnaw hna cëkwatëndëniha. Më njoyik asëval a cery Farawo hna.

¹⁶ Farawo ya g'untënah cankaf kacakawo Abëram, soņe asëval a. Më njëdaka wape, g'uhnankal, do gë wuhni, vëramp vësëval gë vësan, wafali do gë wayonkomb.

¹⁷ Bare Ahwëhn a Wënu ņa njëdakawo ures sankaf Farawo ya gë vëvë tere lëwu va per soņe Sarayi ya, asëvalu Abëram.

¹⁸ Farawo ya më macehnëka Abëram do tëya: «Soņe ye liruho aki? Soņe ye woru pëyalihohna asëval hu ye?

¹⁹ Soņe ye lehnëru ahery hu ye, do aravo hafo yandu yëlëwa? Tame, wëliho asëval hu; nufëryehna do ayi!»

²⁰ Farawo ya më ntehnëkëhni vëryokuņ vëlëwu va ntapëhnaniha Abëram cahn Esipët hna g'asëvalu, gë Lot, do gë vëvë tere lëwu va g'ile kwëhnak ya fop.

13

¹ Awa Abëram më matëni Esipët hna g'asëvalu, gë Lot, do gë vëvë tere lëwu va g'ile kwëhnako ya fop, mbokani gë cape rëhw gë pëhna lav Kanan hnë Negev hna.

Abëram gë Lot Pitëlëdëni

² Abëram mbetako dūs. Kwëhnakëhniwo wakore wacankaf wusaw gë koryi le ryëhwarëde yabah do gë sanu.

³ Matëko Negev hna mbokand toye toye gë Betel le ndënkwëko ntëd yëbëlan Betel gë Ayi hna,

⁴ do hnam ntiko hn'ile cënade sadëha ya. Abëram njëfadëhawo Ahwëhn a Wënu ņa gë kobëri ka.

⁵ Lot, nte nkeniho ņa, umë fëna kwëhnakëhniwo wakore wape, g'uhnankal, gë wuhni do gë tere yabah.

⁶ Nkal iña yankëlohna soje ntëdfahnëni ndampo fo, kabi wakore wusaŵ wulëŵ hni ŵa njabëniho ðus,

⁷ do kat, vëvë Kanan va do gë vëvë Perisi va hnë nkal tac ntëdfëniho. Soje umë vëhery wusaŵ Abëram va conkëdfëniho gë vëva Lot va.

⁸ Awa Abëram më ntehnëka Lot: «Këlami, tere ryampo fo yeyinëk. Tëfëlahna nke sonko yëbëlan fu, ma yëbëlan vëheryëherya wusaŵ fu va.

⁹ Yëkëry! Nkal iña fop haryënkŵ hu nke. Pitëlënëfu. Ge g'irahahn njiru, ami g'irëhw njidëfu, do ge g'irëhw njiru, ami g'irahahn njidëfu.»

¹⁰ Awa Lot njëkalehnëko do nuko lañ Yurëdan ÿa hafo resiÿo Sowar hna fop cëkëko ðus. Nkeho had sarëdij Ahwëhn a Wënu ña le yeho Eden hna ma had inkal Esipët ña. (Koyëna nkeho ani gë Ahwëhn a Wënu ña nihahnënd inaw Sodom gë inaw Gomor.)

¹¹ Lot më tëhnak lañ Yurëdan rac fop do pakëta gë cape pëhna lav; koyëna pitëlëniho vëhni vëhi.

¹² Abëram nkal Kanan hna nkoko. Lot ðarël wahnaŵ Yurëdan hna njiko ntëdf do nti wasank wadëŵu ña gë cape Sodom hna.

¹³ Hara vële lëdfëko Sodom va nkeya meh ðus kwëhnaniho, wameh wante ñak ñwëÿëdf Ahwëhn a Wënu ña ntidëniho.

¹⁴ Ante pitëlëniho ña, Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka Abëram: «Yëkëry vacape vanah tak: haryënkŵ gë hamëhni do gë farëhw gë farahahn.

¹⁵ Nkal nte hnuðu ñi fop njëdfadëmi, wëjë gë vutah hu va ahwëhnu kwëlëkwël.

¹⁶ Njabënëdfëfuhëhni fëna vutah hu va gante njabëk nkërëyal ki. Kodena ndëkwini, gante nkok kodena ndëkwini nkërëyal ki.

¹⁷ Matëry, ayasëlehn nkal li caharaß; wëjë yëdfadëfu.»

¹⁸ Abëram më pakëtëk idëdf dëŵu ña ñi ntëdf hnë vatëh vacëvah vambë Mamëre, ðarël Ebëron hna, do ntinëhna hnam Ahwëhn a Wënu ña hn'ile cënade wasadëha.

14

Ipehët Lot g'ipankël gë Melëkisedek

¹⁻⁶ Wëlin itëfëta uwët sankaf vëhnaŵ ña. Hnë wabëhn pëhw gë waki hna (12), ahnaŵ ale ŵaciko Kedor-Lawomër avë Elam ÿa wëkëkëhniwo vëhnaŵ vëÿëntaŵ va, vëhni ye: Bera avë Sodom ÿa, gë Birësa avë Gomor ÿa, gë Sineyab avë Adëma ÿa, gë Semeber avë Seboyim ÿa do gë avë Bela ÿa, umë ŵacëde fëna Sowar. Bare hnë hwëhn pëhw gë watar hna (13), vërac ñañëniho. Hnë bëhn hwëhn pëhw gë wahnah hna (14), Kedor-Lawomer gë vëhnaŵ vërar vële nkeniho va, (ahnaŵ Amërafel avë Mesopotami ÿa, gë Ariyok avë Elasar ÿa, do gë Tidal avë Goyim ÿa) mëkënihëhniwo Warefayi ŵa hnë Asëtarot-Karënayim hna, Wasus ŵa hnë Ham hna, do gë Wa-emi ŵa hnë Save-Kiriyatayim hna. Mëkënihëhniwo Wahori ŵa ÿal hni hna wahuñ walëŵ hni Seyir hna, do tëfëlehnënihëhniwo hafo atëh El-Paran hna, ðarël wula hna.

⁷ Tac më mbokani gë cape En-Misëpat, umë lehnëde Kades. Më nihëni nkal Wamalesi ña fop do mëkënihëhni fëna Wa-amor wale lëdfëko Hasason-Tamar va.

⁸ Awa ahnaŵ avë Sodom ÿa, gë avë Gomor ÿa, gë avë Adëma ÿa, gë avë Seboyim ÿa do gë avë Bela ÿa, (umë ye Sowar), më canënihëhni wasodafe walëŵ hni ŵa soje pëhwëtani wët sankaf ŵa hnë lañ Sidim hna, umë ye tame Wov Wanjiry ña,

9 gë vëhnaŵ vëyëntaŵ vële nkeniho gë Kedor-Lawomer va. Vëhnaŵ imbëd wëtëdëho gë vëhnaŵ.

10 Nkeho hnam vankëd vajabah gudëro. Ahnaŵ avë Sodom ŷa g'avë Gomor ŷa hn'igary dëŵ hni hna, më njoni hnam; vële fehëko va gë wahuŵ cowaniho.

11 Vële wëkëkëhniwo va më nufëni fop hnapul vëvë Sodom gë Gomor va, do gë fop rokëtok le pehnaniho ŷa, njilehnëni.

12 Kabi Lot, fatah aheryu Abëram fa, Sodom hna ntëdëntiko, njoryaryënihawo fëna, gë hnapul lëŵu ŷa fop.

13 Ale yaryëko më njik pëyahna Abëram Ebëre le lëdëko ðarël vatëh vacëvah Mamëre Hamor ŷa, umë yeho acëru Esëkol gë Aner; vëhni vërar tak nkwëryëlëniho gë Abëram.

14 Ga njëtak Abëram fatah aheryu fa aramp ntiyik, më mbarëpëkëhni vësan wakeme watar g'ipëhw g'imbëd gë vërar (318) vële hnagiko tere lëŵu va, do tëfëlehnënihëhni hafo Dan hna.

15 Abëram më pitëndëlehnëkëhniwo vësan vërac wakore wayabah do pëgwëhni vëyëŵ va g'umëd. Ndaŵëdëhëhniwo do tëfëlehnëdëhëhniwo hafo Oba, gë cape rahahn gë pëhna lav Damas ka.

16 Më mbijëk hnapul lëŵu ŷa fop, do mbijëkawo fëna Lot gë hnapul lëŵu ŷa, gë vësëval va do gë vëramp vëyëntaŵ va.

Abëram gë Melëkisedek

17 Ga mbokajëk Abëram ante mëkinihëhniwo vëhni Kedor-Lawomer do gë vëhnaŵ vërar vële nkeniho va, ahnaŵ avë Sodom ŷa kacakawo hnë lañ Save hna, (umë ye: Lañ Ahnaŵ).

18 Melëkisedek*, ahnaŵ Salem† do yeho asëna wasadëha Wën Hunte Sëpëk Fop ŷa, më njojëk mburu do g'uñen.

19 Më ndëwanëka Abëram aki:
«Arabi Wën Hunte Sëpëk Fop ŷa do lik ambin inji g'inkal inji ndëwana Abëram.

20 Arabi Wën Hunte Sëpëk Fop ŷa cëmbi kabi njëdëki imëk vëyëŵ hu va!» Awa Abëram më njëdaka ihwëhn pëhw-wo hnë vile nuŷajëko hn'uŵët va.

21 Ahnaŵ avë Sodom ŷa më ntehnëka Abëram: «Bësaryëwëhni vahnë vi do aworyary hnapul ŷi.»

22 Abëram më ntëkwaka: «Tufabuha Ahwëhn a, Wën Hunte Sëpëk Fop ŷa do lik ambin inji g'inkal inji:

23 lëk, ñoñ nufëda viyë vile hwëhnëru vi, wëla faŷaŷar ma ŷëba wapary. Koyëna kodila ahnës: “Mbetandanëbuha Abëram.”

24 Ñoñ ñada soŷe lëmën ge gena ile tokëni vahnë mën ŷi do gë sah vële lapëhnajëko vi: Aner, gë Esëkol, do gë Mamëre, vëhni tebadëni.»

15

Akwëtëla Wën gë Abëram

1 Ga ndëcëk watac, Ahwëhn a Wënu ŷa më tufëhnaka Abëram do ntehna: «Antë ntaki, Abëram! Keryëdëmi do njëdëdëmi ðus.»

2 Bare Abëram më ntëkwak: «Ahwëhn Wën mën, soŷe ye yëdëduho? Kwëhnala fatah fante lëwëd. Eliyëser mbë Damas, aramp tere mën ye ale lëwëd hnapul mën ŷa fop.

3 Ha, kabi yëdalihowëhniha vutah, ale lid ðoku mën a lëwëd fop le hwëhnaŵ ŷa.»

* **14:18 14.18** *Melëkisedek* fëhnëtanëk ahnaŵ usatah. † **14:18 14.18** *Salem* fëhnëtanëk yam. Nkol tac wacëde gaki Yerusalem.

⁴ Ahwëhn a Wënu ña më ntëkwaka: «Hali, gena umë lëwëd ile hwëhnaru ÿa: ale hnagëru wëjë dënk lëwëd.»

⁵ Tac Ahwëhn a Wënu ña më canëka Abëram hn'usank lëwu hna do ntehna: «Yëkëry ambin ñi do dëkwëry wahol wï ge kodu.» Tac më nkwënëk: «Koyëna njabëdëni vutah hu va.»

⁶ Abëram më kwëtahnëka Ahwëhn a Wënu ña do Ahwëhn a Wënu ña soje rac catahnëka gë Abëram.

⁷ Më ntehnëka: «Ahwëhn a Wënu ña yeβu, ale saniki hn'inaw Ûr vë nkal Salëde ÿa soje yëdäyi ahwëhn nkal nte yehahnëru ñi.»

⁸ Abëram më tëyëka: «Ahwëhn Wën mën, hak njëtëdëfu paryi ami hwëhnëd?»

⁹ Ahwëhn a Wënu ña më ntëkwaka: «Yonëhnewëhni wusaw wule hwëhnak wabëhn watar: yihni le wok nagëna, g'inankal cëval, gë yënki, tac ikuh ndampo gë fëpah fëndampo.»

¹⁰ Abëram më njojëkëhni wusaw wurac. Ndawëhni do ntëpëtëlehnëhni fagant fo do kakëndëlehn ntëpëtëtel-wo g'antëpëtëtel ñëntaw ña; wusëry wã fo nkoço dëpëtëlehnëna.

¹¹ Wahuy më njijëni wusaw hna, bare Abëram ntakëhniwo.

¹² Wati nte njodëho lav ña, Abëram wakwëd ñëhnëko dus. Awa umëhwëry mbahnah ntakah təkëhnëlehnëhna.

¹³ Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka hnë wakwëd wadëwu watac: «Yëtëry dus vële hnagëde hnë hnënk hu va ntëdëdëni hn'inkal nte nkoni vëhwëhnëna; vëramp yed, do mbërehnëdëni hnë wabëhn wakeme wanah (400).

¹⁴ Bare pinijëdëfuhëhni vële lidëhëhni vëramp va, do cahnëdëni hnam gë hnapul yabah.

¹⁵ Bare wëjë, ntidu untaf nëñah, yam cëmëdu do mbañëderu.

¹⁶ Mbokajëd wati nte nkedëni vutah vërah hu va warëm sankaf kabi dadëwëhni hna Wa-amor ña ge waryëcëtëna wameh ña nkal li.» Koyëna ndakeryëko Abëram.

¹⁷ Ante njok lav do mëhwëryëk dus ña, awa wura hwëdëh le sëhnëd gë ryoko hwëdëh ndëcëtalehn tañ yëbëlan wusaw wule lëpëtik hna.

¹⁸ Awa koyëna kahnëndëko Ahwëhn a Wënu ña kwëtëla ña gë Abëram do ntehna: «Njëdadëfuhëhni vële hnagëde hnënk hu va inji nkal, yëbëlan le təkëwëk nkal Esipët hna hafo sën Efërat hna, sën sankaf ÿa.

¹⁹ Umë ye inkal Waken ña, gë Wakenis ña, gë Wakadëmon ña,

²⁰ gë Wahit ña, gë Waperis ña, gë Warefayi wã,

²¹ gë Wa-amor ña, gë Wakanan ña, gë Wagirëgas ña, do gë Wayebus wã.»

16

Hnagi Isëmayel

¹ Awa Sarayi, asëvalu Abëram, nagëdëlohna. Bare kabi kwëhnakawo aramp avë Esipët, ale waciko Agar,

² më ntehnëka Abëram: «Nuru, Ahwëhn a Wënu ña mawëna hnagu. Awa dakëryin g'aramp mën ayi. Kod mpëd nagëhnowëhni vutah.»

Abëram më mawëk wanës asëvalu ña.

³ Awa Sarayi, më nufëka aramp alëwu ÿa Agar, njëdahna asanu Abëram ñëla. Watac ante ndëcëko wabëhn pëhw (10) wante ntëdahnëko Abëram hn'inkal Kanan hna ntiyako.

⁴ Abëram më ndakëni gë Agar do ndonkëlehn.

Ga njëtëk ndonkëk, pëgwëlehn njafanënda Sarayi ale hwëhnëka ÿa.

⁵ Awa Sarayi më ntehnëka Abëram: «Wëjë ye ankaf wayeŵ wante yewëdëfu ñi! Ami yëdakina aramp mën a, bare kobëri ga njëtëk ndonkëk, njafanëdëho. Arabi Ahwëhn a Wënu ña kitij yëbëlan wëjë g'ami!»

⁶ Abëram më ntëkwaka: «Aramp hu ÿa wëjë hwëhnëka! Diryehna gante ñadu ka.»

Awa Sarayi pëgwëlehn ntinda këm fo Agar afo nkary gë wula.

⁷ Mëleka Ahwëhn a Wënu ña më tëkatëka ñarël hnë hacëm hante ye hn'ankaw nte yid Sur.

⁸ Më tëyëka: «Agar, aramp Sarayi, ne matiru do ne njidfu?»

Më ntëkwaka: «Sarayi ale hwëhnëko ÿa yaryëdëfu.»

⁹ Mëleka Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka: «Bokary g'ale hwëhnëki, do dënëneriyehna.»

¹⁰ Do më nkwënk: «Ahwëhn a Wënu ña njëdadëhini vutah vujabah ñus. Ahnë kodina ndëkwëhni.

¹¹ Ndonkëru do facan hnagëdu. Isëmayel wacëduha (umë fëhnëtanëd Wënu ña nkwëryëd), kabi Ahwëhn a Wënu ña nud hayëhnah hu wã.

¹² Ajë hu had fali fav fëk nked. Mëtaryëdëhëhni vahnë va fop, do vahnë va fop mëtaryëdëniha. Minu fo ntëdëd; vësanëdina gë hnënk lëwu ÿa fop.»

¹³ Agar më tëyak: «Paryi bi nubuha ale hnuðëho ÿi?» Do më macëka Ahwëhn a Wënu ña, ale hnësëhnëkawo ÿa «El-Royi», (umë fëhnëtanëk Wën hunte hnuðëho).

¹⁴ Soñe rac wacande hacëm hante ye yëbëlan Kades gë Bered ÿa: kolomba Ber-Lahayi-Royi (umë fëhnëtanëd kolomba ale wok cëmëdina hnuðëho).

¹⁵ Agar facan nagëko, do Abëram më macëka fatah fa Isëmayel.

¹⁶ Hnë wati rac Abëram wabëhn wafëhw mbëd gë warar g'imbëd gë ryaŵ (86) kwëhnako.

17

Uŵac Abëram wã nëmpëtað Abëraham

¹ Awa ante nuÿako Abëram wabëhn wafëhw imbëd gë wahnah g'imbëd gë wanah ña (99), Ahwëhn a Wënu ña tufëhnakawo do ntehnë: «Ami ye Wën Hwëhn Fanka Fop ÿa. Gefu kwëläkwëlä g'ami do alind ile sanëk!

² Ntidëfu kwëtëla yëbëlan wëjë g'ami do yëdäyini vutah vujabah ñus.»

³ Abëram më ndëkwëhnëk yëka ÿi nkal hna, do Wënu ña më nkok nësëhnëdëha ntehnënda:

⁴ «Cape mën ña, wëli kwëtëla nte libu gë wëjë ña: acër bulunda yabah yëdu.

⁵ Godila aŵaci Abëram*, bare Abëraham macëderu, kabi ntidëmi Rëm wabulunda wayabah ñus.

⁶ Vële hnagëde hnë wëjë va njabëdëni ñus hafo ntini wayal; do vëhnaŵ nagëdeni fëna hnë wëjë.

⁷ Njawnëdëdu kwëtëla fu ña kwëläkwëlä, tac vutah hu hna fëna gë vërah hni hna ge golihna: koyëna nkedëfu Wën hu do gë Wën vutah vunte hnagëde hnë hnënk hu va.

⁸ Ha, wëjë gë vutah hu vumbë acahn va njëdadëmu nkal nte yehantu gaki uhneh ñi, nkal Kanan ñi fop. Vëhni hwëhnëd kwëläkwëlä do Wën hudëŵ hni ha yedëfu.»

* 17:5 17.5 Abëram fëhnëtanëk rëm le lënënk.

⁹ Wënu ɲa më mbok ntehnëka Abëraham: «Cape hu ɲa, wëjë gë vutah hu va do gë vutah vuntëw̃ hni va ntënënedun akwëtëla mën ɲa.

¹⁰ Wëlin akwëtëla mën nte yed yëbëlan ami gë w̃uhnë ɲa: fop vësan va tëfëka kácini.

¹¹ Háci ɲa yed dahëse kwëtëla nte ye yëbëlan ami gë w̃uhnë ɲa.

¹² Ge nuɲani wafac mbëd̃ gë warar, fop vucan va kácëndeni kwëlëkwël. Kácehnëduhëhni fëna fop vëramp vële hnagik ɲal hu va do gë vëramp vële law̃ik hnë vëhneh wok vëyentina vëvë tere hu va.

¹³ Vëhni fop tëfëka kácëndeni. Umë yed dahëse vimbahn hun hna ile rufahnëd̃ kwëtëla mën ɲa mbiyëd̃ kwëlëkwël.

¹⁴ Ale wofe kácina ɲa, pitëde bulunda lëw̃u hna, kabi dënënëna kwëtëla mën ɲa.»

¹⁵ Tac Wënu ɲa më mbok ntehnëka Abëraham: «Asëval hu Sarayi, bokëdila aɲaca Sarayi, tame w̃ac lëw̃u w̃a Sara† yed.

¹⁶ Njëdëdëfuha do g'umë njëdadëmina fatah facan; njëdëdëfuha d̃us, nkeɗ hnëm wabulunda wayabah, do nagëdëni hnë umë vëhnaw̃ wabulunda.»

¹⁷ Abëraham më mbok ndëkwëhnëk kat yëka ɲa nkal hna, do pëgwëlehn ndasënd kabi ntehnadëho: «Hak kodëfu hnuɲaɲa fatah, ami ale hwëhnak wabëhn keme (100), do Sara wabëhn wafëhw mbëd̃ gë wahnah (90) kwëhnak: hak kod̃ nag?»

¹⁸ Abëraham më ntehnëka Wënu ɲa: «Iñë ryampo fo w̃untadëmi: ahnaɲëna Isëmayel do afaba.»

¹⁹ Bare Wënu ɲa më ntëkwaka: «Hali, kwëtëla mën ɲa dida g'Isëmayel! Asëval hu, Sara, nagëhnëdëhina facan, Isak‡ macëduha do ntidëfu kwëtëla mën ɲa gë umë do gë vutah vuntëw̃u va ge umë gona. Kwëtëla nte wok pudina yed.

²⁰ Soɲe Isëmayel ɲa fëna, nkwëryëbu ile rëyëruho ɲa: ndëwanëdëfuha, ntidëfuha nagëhni vutah vujabah d̃us. Nkeɗ acër vësankaf vankol pëhw gë vaki (12) do nkeɗ acër asankaf bulunda yabah.

²¹ Bare kwëtëla mën ɲa gë Isak fo kahnëndëdëfu, facan fante nagëhnëdëhina Sara, bëhn hnë iɲi wati fa.»

²² Ga puhnak Wënu ɲa nësël gë Abëraham ɲa, tavëlehna nji.

²³ Hnë fac rac dënk, Abëraham kácehnëkawo aju Isëmayel gë fop vële hnagiko tere lëw̃u va do gë fop vëramp vële ntaw̃ëko va. Fop vësan vële hwëhniko tere lëw̃u va káciniho gante ntehnëkawo Wën ka.

²⁴⁻²⁵ Ante káciniho Abëraham g'Isëmayel, aju ɲa, wabëhn wafëhw mbëd̃ gë wahnah g'imbëd̃ gë wanah (99) kwëhnako do aju wabëhn ipëhw gë watar (13).

²⁶ Hnë fac rac fo káciniho Abëraham g'aju Isëmayel

²⁷ do gë fop vësan vëvë tere lëw̃u va, gë vëramp vële hnagiko ɲalu ma law̃iko hnë vëhneh hna.

18

Sara pëyayik nuɲadëha fatah

¹ Fac ryampo, Ahwëhn a Wënu ɲa tufëhnakawo Abëraham d̃arël vatëh vacankaf Mamëre* hna. Hnë rënka usank lëw̃u hna ntañako g'anent ga hnë wati le ɲak njakëd̃ ulav hna.

† 17:15 17.15 Sara fëhnëtanëk aryag ahnaɲ. ‡ 17:19 17.19 Isak fëhnëtanëk «ndasëk». * 18:1 18.1 Mamëre fëhnëtanëk atëh nte sëvak.

² Taŋ nulehnëhni vësan vërar ga kahnëni ɲawët lëwu toyë. Abëraham matëlehn rënka usank hna nkary kacahni do ndëkwëhn yëka ɣa nkal hna

³ do ntehn: «Demaryino asabu ɣal mën hna.

⁴ Njonëhniɗëmu wënska toyë awuyëtahnu wapary ɲi do ayinëgawu hnë aɲi tëh.

⁵ Njëdadëmu le rokëɗun toyë soɲe avokahnu ayaŋu, tac ndëcalëɗun nkaw hun ɲa. Koyëna cabidiluhna aki fo ɣal mën hna.»

Vësan va më ntëkwani: «Caɲëk! Diry wante hnësëru ɲi.»

⁶ Awa Abëraham më ntëfëk mboka gë usank ɲi tëkata Sara asëvalu do ntehna: «Nufëry ñap ile rëfëka ɣa ali vamburu vapërën vajabah.»

⁷ Tac më nkaryëk gë antega wusaŋ, më tahnika fañihni fakonah do faniryah njëdahna aryokuɲ alëwu. Arac më ntëfëk soɲe nëga.

⁸ Ga ñëhnëk faɣar fa, Abëraham më ntëdëhnëkëhni vëhneh va gë wambël wañëhna. Hnë wati nte tokëɗëniho ɲa, Abëraham ɗarël lëw hni kahnëko kuyët tëh hna.

⁹ Tac më tëyëniha: «Ne nkeha asëval hu Sara?»

Më ntëkwakëhni: «Usank hna nke».

¹⁰ Aryampo hnë vësan vërac më ntehnëka: «Mbokajëɗëfu bëhn hnë iɣi wati dënk do tëkatëɗëfuha asëval hu Sara nuɣaka facan.»

Sara rënka usank hna nkeho, hamëhni Abëraham do nkwëryëko.

¹¹ Hara, Abëraham gë Sara asëvalu ntafëniho ɗus, do Sara ndëcëkawo hnag ɣa.

¹² Awa, më pëgwëk ndasënd ntaŋary dëwu hna fo ntehnand: «Tame ntafëbu ɗus do asan mën aɣi fëna ntafëk. Kod bi mbok përo gë asan?»

¹³ Awa Ahwëhn a Wënu ɲa më tëyëka Abëraham: «Soɲe ye ndasëk Sara? Soɲe ye ntehnad: “Kodina nke koyëna, ntafëbu ɗus soɲe hnagëwa fatah?”

¹⁴ Nkehëhna bi ile nkok kodina nti Ahwëhn a Wënu ɲa? Ge mbokajëbu bëhn hnë iɣi wati dënk tëkatëɗëfu Sara nuɣaka facan.»

¹⁵ Ga ntakah ɲa, Sara më njahëtak ntehn: «Dasëla.»

Ahwëhn a Wënu ɲa më ntëkwaka: «Ha, ndasëru!»

Nkwajëla soɲe Sodom

¹⁶ Tac vësan va matëlehnëni pa bëni Sodom. Abëraham më ntapëhnakëhni soɲe koyalëni.

¹⁷ Ahwëhn a Wënu ɲa më ntehnak: «Ñada soŋwëwa Abëraham ile ɣadëfu liwu ɣa

¹⁸ kabi tëfëka nke rëm bulunda sankaf hwëhn fanka. Soɲe hu ɣa ndëwadëfuhëhni wabulunda ɲa fop.

¹⁹ Tëhnabuha soɲe ntehnëhni viju gë fop vële hnagëde hnënk lëwu va tëfëka maŋëhnëni vakwëɗa mën va, ntindëni ile saɲëk do satëk; koyëna ntinëhnedëfuha ile lehnëbuha ɣa.»

²⁰ Awa Ahwëhn a Wënu ɲa më ntehnëka Abëraham: «Wante ntehnëɗeni ntini vëvë Sodom gë vëvë Gomor va ɲayëk, wameh wadëw hni ɲa njabëk ɗus.

²¹ Cëlëndadëfu soɲe fëcëtaju wante wëryëɗëfu ntehnëɗeni ntini ɲi. Ge umë fop ntidëni, njëtëɗëfu.»

²² Tac vësan vëhi hnë vërar hna kahnëtalehnëni njindëni gë cape Sodom, hara Ahwëhn a Wënu ɲa gë Abëraham nkonihho.

²³ Abëraham më tëhaka do tëya: «Ahwëhn Wën, paryi bi mbëvehnëɗëfuhehni ndampo fo ale wënek gë ale wok menëna ɣa?»

24 Mpëd təkēni vēsatah wafēhw imbēd (50) Sodom hna. Tavëndilihēhni hna bi vevē inī naŵ vi soje vēsatah wafēhw imbēd (50) vële lēdēntik hnam vi?

25 Hali, kodila ali koyēna! Kodila avēvehnēhni ndampo fo ale wēnek gē ale wok menēna, alihni ndampo fo aŵen a gē asatah a. Wējē ale hitiņēd duniŷa fop ŷa kodila ali le wok catēna.»

26 Ahwēhn a Wēnu ŷa mē ntēkwaka: «Ge tēkatēbuhēhni vēsatah wafēhw imbēd (50) Sodom hna, soje lēŵ hni ŷa tavēhnēdēfuhēhni vevē hnam va fop.»

27 Abēraham mē mbok ntehnēk: «Tavēhnērye ryēku hnēsēhni, Ahwēhn Wēn, ami ale ye ivēd gē ibēhn aŷi fo.

28 Mpëd warēkēna wafēhw imbēd (50) nkojēni vahnē imbēd (5). Soje vahnē imbēd (5) vële wojēk vi mbēvehnēdu bi naŵ ŷi?»

Ahwēhn a Wēnu ŷa mē ntehnēk: «Bēvehnēda ge tēkatēbuhēhni vahnē wafēhw wahnah gē imbēd (45).»

29 Abēraham mē mbok ntehnēk kat: «Mpëd wafēhw wahnah (40) fo nkeni.»

Ahwēhn a Wēnu ŷa mē ntehnēk: «Soje vahnē wafēhw wahnah (40) vērāc bēvehnēda naŵ ŷi.»

30 Awa Abēraham mē ntehnēk: «Kēlami, Ahwēhn, antē ntavi ge mbokēbu hnēsu kat. Mpëd wafēhw warar (30) fo rēkatēde.»

Ahwēhn a Wēnu ŷa mē ntēkwak: «Bēvehnēda naŵ ŷi la vahnē wafēhw warar (30) fo rēkatēbu.»

31 Abēraham mē mbok ntehnēk: «Ahwēhn, tavēhnērye ryēku vok hnēsu. Mpëd wafēhw wahi (20) fo rēkatēde.»

Ahwēhn a Wēnu ŷa mē ntēkwaka: «Soje vahnē wafēhw wahi (20) vērāc bēvehnēda naŵ ŷi.»

32 Awa Abēraham mē ntehnēka: «Kēlami, Ahwēhn, antē ntavi ge mbokēbu hnēsu rēkwa ŷa. Mpëd ipēhw (10) fo rēkatēde.»

Ahwēhn a Wēnu ŷa mē ntēkwaka: «Soje vahnē ipēhw (10) vērāc bēvehnēda naŵ ŷi.»

33 Ga puhnak Ahwēhn a Wēnu ŷa nēsēl gē Abēraham ŷa njilehn do Abēraham mbokalehn gē ŷalu.

19

Inih naŵ Sodom

1 Ante təkēniho wamēleka waki ŷa, g'anēka ga, Sodom hna, Lot rēnka naŵ hna ntaŷako. Nundēhni tuŷ, matēlehn nji pankēlēni do ndēkwēhn yēka ŷa nkal hna haryēnk w lēŵ hni.

2 Mē ntehnēkēhni: «Kēlamu, wēlawo mēn, maŵēryin asēlu ŷal mēn hna, ntinēhnēdēmu ile valēdēhu ŷa. Kodun awuyētawu wapary ŷa do aryaku hnam. Acahn g'acahnēfēd ga ndēcalēdun.»

Wamēleka ŷa mē ntēkwaniha Lot: «Hali, pēr hna ndakēdēfun, ŷēŵa bulunda hna.»

3 Bare Lot ndēŷanēkēhniwo dūs hafo njini gē ŷalu. Umē ntēvakēhni roka fērēn do nkulēhnēhni vamburu tokēni.

4 Vēryakēlohna ten, ante kwērēniho tere ŷa vēsān vevē Sodom va; vējar gē vicēr, fop hnam nkeniho, ahnē gojēlohna.

5 Mē macēniha Lot do tēyēniha: «Ne nkehēhni vēsān vële yijēk ŷal hu va anj nēka? Canihni, ŷadēfun ryakēlahnēfu gē vēhni.»

6 Lot mē cahnēk do pid rēnka ŷa kamēhni lēŵu.

7 Mē ntehnēkēhni: «Kēlamu, vēyēnta mēn, antē aliwu uŵi wēh!

⁸ Nèparyin: kwèhnabuhèhni vèryag vèhi vèyètèlèhnhina vèsan ten. Njonèhniðëmuni, aliwuni gante ñadun ka. Bare antè aliwuni inè vèyi vèsan; kabi njijèni kuyètani hn'icèn tere mèn hna.»

⁹ Bare mè ntèkwaniha: «Kèrènary hn'ani! Ahneh fo yeru do aýand aye ahitiñ ýal fu li! Awa, ntideru wèh ntèbini vèhni!» Mè cañètèniha Lot gè fanka do tèhalehnèni rènka ýa soñe tènkeni.

¹⁰ Bare wamèleka waki ña mè pidètèni rènka ýa pèlaniha Lot, ndohèniha ßambery do pidèni.

¹¹ Tac umè mèpènènihèhni vèle hwèrako rènka tere va, vèjar va gè vicèr va per, do vèhnuðilohna hn'ile nke rènka tere ýa.

¹²⁻¹³ Wamèleka waki ña mè ntehnèniha Lot: «Nihèðèfun inji naŵ, kabi Ahwèhn a Wènu ña nkwèryèk fop wameh wayabah wante ntini vèvè inji naŵ vi, do payikèfu hnihèfu. Ge nkeni hn'ani vahnè vèhaŵary vèle yerun hnènk, vutah hu ma vèyèla hu, canèryihni aýaŵètèhni ani.»

¹⁴ Lot mè njik pèyahni vèyèlawu, vèle hwèhnèkèhniwo vèragu va. Mè lehnèkèhniwo: «Matèryin ñap asahnu hn'ini naŵ, kabi Ahwèhn a Wènu ña nihèð!» Bare vèhni ntiyahnekèhniwo nèh nèhahnèðèhèhniwo.

¹⁵ Wakèwak ýa, wamèleka ña ñankèðènihawo Lot, ntehnèndèniha: «Matèry! Nufèryehna asèval hu gè vèryag hu vèhi vi, ge ñadiluhna asèmentiwu gè vèvè inji naŵ vi ge kitiñèðeni soñe wameh wante ntini ña.»

¹⁶ Kabi nkoko kwajèlehnand, wamèleka waki ña mè pèlanihèhni wèbák ña, umè g'asèvalu do gè vèryagu, canènihèhni naŵ hna, kabi Ahwèhn a Wènu ña ñadèho pèhètèhni.

¹⁷ Ante canènihèhni ña, mèleka ryampo mè ntehnèka Lot: «Garyèry afèhèt ntaŵary hu ña! Antè ayèka hamèhni do antè ahahn wèla sèñ! Garyèry asoŵa kuñ hna soñe antè asèm!»

¹⁸ Lot mè ntèkwak: «Hali, Ahwèhn,

¹⁹ paryi nke, ami, aryokuñ hu ýa, tèkèbu hnuýaŵu ipaß hu ña do ndemaruho ðus g'ipehèt ntaŵary mèn ñi; koda yaryu hafo rèku kuñ hn'ani, hara wèh ŵa tèkalohna, do sèmu.

²⁰ Nuru fañi fankol hn'ani? Naŵèna, kodèfun yaryèfu hafo hnam soŵafu. Maŵèryanèryifu yifu soŵafu hnam-kabi fatoy fo ye-soñe feharyahnèfu walaŵary fu ŵa.»

²¹ Mèleka ýa mè ntehnèka Lot: «Awa! Mbokèðèmi ŵaŵèryani kat inji ðema do nihèða fankol fante lehnèru fi.

²² Garyèryin ñap ayiwu asoŵawu hnam, kabi ñoñ koda liwu ge tèkèluhna hnam!» Soñe rac ankol tac Sowar maciko (umè fèhnètanèð «naýèna»).

²³ Wati nte pèhniðèho lav ña, tèkèðèniho Sowar hna.

²⁴ Awa Ahwèhn a Wènu ña mè kèfik g'ambin hn'inkal Sodom hna gè Gomor hna röv hwèðèh do gè wèraka wale fèðèð.

²⁵ Umè nihèk gè uŵeh sankaf waýi wahnaŵ do gè resiýo hna fop. Fop vahnè vèvè waýi wahnaŵ va cèmèniho do gè vile fèhnèko nkal va per.

²⁶ Asèvalu Lot mè njèkak hamèhni, mè mbacik nke had apahn wañiry.

²⁷ Ga pacèk kobèri fo g'acahnèfèð ga, Abèraham mè njik le kahnèko haryènkwa Ahwèhn a Wènu ña.

²⁸ Mè njèkèk gè cape Sodom gè Gomor do gè resiýo ýa fop do mè nuk ga cèhnèð hwècic. Gè añan cankaf mèntèlèniho.

29 Koyëna, ante mbëvehnëko Wën wahnaw̃ wavë iyi resiyo ɲa, kabi dënkwelawohna Abëraham, do pehëtëkawo Lot hn'uweh le mbëvehnahnëko wahnaw̃ wale ntëdfahnëko wã.

Lot gë vëryagu

30 Tac, Lot më matëk Sowar hna kabi ntakëkawo nko ntëd hnam, do nji ntëdëni gë vëryagu hn'ikuɲ. Hn'uhary ñëwëniho gë vëhni.

31 Fac ryampo, fandënkwëryënkwa fa më ntehnëka aheryu: «Nëpary, rëm fu yi biyëdina cërëd do vësan vëhaɯary vëyena resiyo li soje ndakin nuɯahnihi vutah, gante ntidëni vahnë fop ka.

32 Pëdëfuhna uñen hafo ndëw̃ tac ndakin nagëhnahnihi vutah nko-hahn hnënk lëwu ya.»

33 Hn'umëd tac, më ndëwënihi rëm hni do fandënkwëryënkwa fa më njik ndakëni gë rëmu. Lot ndëwëko d̃us, yëtalohna ile ntiko aryagu ya.

34 Ga pacëk fandënkwëryënkwa fa më ntehnëka aheryu: «Wëli umëd nte ryëcëk ɲi ndakëbun gë rëm mën ya; bokëfu ndëwënihi dol tac g'ayi aryakëgu. Kabi koyëna fo nagëhnëdëha vutah.»

35 Hnë anëka tac mboko ndëwënihi rëm hni do maherya njigëlehn ndakëgëni gë rëmu. Lot mboko ndëw̃ d̃us, yëtalohna ile ntiko aryagu ya.

36 Awa, koyëna ndonkëndëkëhniwo Lot vëryag vëhi vëlëwu va.

37 Fandënkwëryënkwa fa facan nagëko do maca Mowab (umë fëhnëtanëd «ale w̃atik hnë rëm»); rëm hnënk Mowab vële wok hafo dol* va ye.

38 Maherya fëna më nagëka facan, do maca Ben-Ami (umë fëhnëtanëd «fatah hnënk mën»); rëm hnënk Amon vële wok hafo dol va ye.

20

1 Abëraham matëko hnam njind gë cape resiyo Negev; yëbëlan Kades gë Sur ndahëko, tac nji neh Gerar hna

2 do hnam ntehnëdëho soje asëvalu Sara ya: «Ahery mën ye.»✧ Soje rac Abimelek, ahnaw̃ avë Gerar ya nufahnëkawo Sara.

3 Bare g'umëd ga, Wënu ɲa më tufëhnaka Abimelek hnë hudakery do ntehnä: «Soje asëval ale hnufëru yi cëmëdu, kabi ñëlik.»

4 Hara Abimelek nte woko vëvankëna ten ryëka gë Sara ɲa më ntëkwak: «Ahwëhn ami gë bulunda mën yi ñoñ dilëfuhna! Ndawëduha bi ale wok menëna?

5 Abëraham umë dënk lehnëko aheryu ye do Sara fëna njawënenëk acëru ye. Ahwëhn, toña ye do ñoñ dila wëh.»

6 Wënu ɲa më ntëkwaka hnë hudakery hutac dënk: «Toña ye ñoñ dilihi wëh, njëtëbu ami fëna. Ami wok tavëlihi aɯaka do koyëna memaɯehni ali wëh haryënkwa mën.

7 Tame bësaryehna asanu aɯi asëval. Kila ye; njëfanëdëhi soje afehary ntawary hu ɲa. Bare ge bësalihihi, yëtëry wapacëk cëmëdun fop gë vëlëw̃ hu per.»

8 Abimelek më matëk kobëri fo do macëhni vële rëhaka va pëyahni wante ndakeryëk ɲa. Vërac më ntakëkëhni d̃us.

9 Abimelek më macehnëka Abëraham do tëya: «Soje ye liruhëfu aki? Ntiyëhneruhëfu ami gë bulunda mën ya uweh ɯayah. Ntiruho ile nkok ahnë didilohna muk.

10 Ye fëlaki soje alihahn iɯin?»

* 19:37 19.37 *Hafo dol* fëhnëtanëk wati ale herëk a; ndampo fo nke gë 19.38. ✧ 20:2 20.2: Wapëgwala 12.13; 26.7

11 Abëraham më ntëkwak: «Ntehnabuho vahnë vëvë hnani vi vëlënëdilahna Wënu ña do ndawëdëniho soñe asëval mën aÿi.

12 Do dënk toña ye ahery mën ye: rëm ryampo fo yebun, bare bankëlëfunahna hnëm. Soñe rac kolahnëk nke asëval mën.

13 Ante canëkoŵo Wën hnë tere rëm mën hna, ntehnëbuhawo asëval mën aÿi: “Hn'ile-wo-le njide hna, demarye alehn acër hu yebu.”»

14 Ante puhnak Abëraham wanës ña, Abimelek më nufëkëhni wape gë wuhnankal gë wuhni gë vëramp vësëval do gë vësan, njëdahna Abëraham mbësalehna asëvalu Sara.

15 Abimelek më mbok ntehnëka Abëraham: «Nkal mën ñi wëjë hwëhnëk. Dëdëry hn'ile-wo-le canahnëki hna.»

16 Tac ntehna Sara: «Nuru, njëdabuha wanëc wëli koryi acër hu: umë ye dahëse le yëtëndanëdëhëhni fop vële yerun va menëlihna iñë.»

17 Abëraham njëfakawo Wënu ña. Wënu ña njërënkawo Abimelek gë asëvalu do gë vëryokuñ vësëval vëlëŵu va, do kodëniho mbok nagëni.

18 Kabi Ahwëhn a Wënu ña ures le nkok kodina ndonk asëval ntihahnëkëhniwo fop tere Abimelek ÿa, soñe inuf asëval Abëraham ale waciko Sara ÿa.

21

Hnagi Isak

1 Ahwëhn a Wënu ña ndemakawo Sara gante ntehnëkawo ka.

2 Ndonkëko do nagëhna Abëraham, nte rëko ntaf ña, facan gante ntehnëkawo Wënu ka do

3 Abëraham më macëka Isak.

4 Kacehnëkawo ante nuÿako wafac imbëd gë warar ña (8), gante ntehnëkawo Wënu ka.

5 Abëraham wabëhn keme (100) nuÿako ante nagiko Isak ña.

6 Awa Sara më ntehnëk: «Wënu ña njëdako uhnatah le ryasëndanëdëho*, do fop vële yëtaf hnagi Isak va ndasëntëdeni.»

7 Më mbok ntehnëk kat: «Mo hodëho ntehna Abëraham hnë fac ryaw Sara njëwëndëdëha fatah? Bare mama cërahnëk nagëhnëbuha facan.»

Abëraham ntafëha Agar g'aju Isëmayel

8 Fatah fa naÿëko do Sara tavëtehnëkawo bël iña. Hnë fac le tavëtendëho ÿa, Abëraham ambënt cankañ ntiko.

9 Fac ryampo, Sara nukawo aju Agar mbë Esipët, ale nagëniho gë Abëraham, ga nëhahnëdëha† Isak fatah fantëŵu fa.

10 Më ntehnëka Abëraham: «Daryehna asëval aramp aÿi g'aju, kabi aju asëval aramp aÿi tëfëlahna nuÿanti ntëŵ iña gë Isak ajë mën aÿi.»

11 Wanës watac pëmpëhnahnëkawo ñus Abëraham, kabi Isëmayel fëna aju yeho.

12 Bare Wënu ña më ntehnëka: «Antë pëmpëhnahni soñe ajë hu gë hnëmu. Maŵëry ali fop le ntehnëdëhi Sara ÿa. Kabi gë Isak nuÿaduhëhni vutah vunte lehnëmi yëfadëmini va.

13 Bare soñe ajë aramp hu ÿi, ntidëfuha umë fëna rëm bulunda, kabi umë fëna ajë hu ye.»

14 Ga pacëk, Abëraham më matëk kobëri fo g'acahnëfëd ga, nuf vamburu gë ryëpët wënka njëdahna Agar do koyahni umë g'aju. Njilehn nkwërëtand hnë wula vë Berëseba hna.

* **21:6 21.6** Isak fëhnëtanëd «ndasëk». † **21:9 21.9** Nëhahnëdëha kod pëhnëtan nëhëdëniho ma njafanëdëha.

¹⁵ Ante puk wënka ña ryëpët hna, më tavëka fatah fa kuyët hnë fatëh
¹⁶ do ñji ntaña cahët, hnë vëntacel keme (100) ntëbi, kabi ntehnadëho:
 «Ñada hnuwuwa ga cëmëcf fatah mën fi.» Awa më ntañak cahët do pëgw kond.

¹⁷ Wënu ña nkwëryëko kopa fatah fa do mëleka Wënu ña më macika
 Agar g'ambin do ntehna: «Ye ga ye, Agar? Antë ntaki, kabi Wënu ña
 nkwëryëk wako fatah fa hn'ile tavëruha hna.

¹⁸ Matëry! Nufëryehna ajë hu do yawëneriehna d'us, kabi gë umë
 ntidëfu bulunda sankaf.»

¹⁹ Wënu ña më tufëka Agar kolomba. Më njik tëmpënëk ryëpët hna
 wënka do njëdahna aju ciya.

²⁰ Wënu ña pabëkawo fatah fa. Naÿëko do wula Paran hna ntëdëko.
 Hnam asary g'uñwary yeho do

²¹ hnëmu asëval avë Esipët njëkëlehnëhnëkawo.

Abëraham kwëtëlëdëni gë Abimelek

²² Hnë yamani rac, Abimelek gë Pikol asankaf wasodade walëwu wa,
 njiniho vëhni Abëraham hna do ntehna: «Njëtëbun Wënu ña gë wëjë
 nkerun hn'ile-wo-le lidu hna.

²³ Awa tame, dëkënde g'uwac Wënu ña tokadilihohna ami, vutah mën
 va fëna do gë vërah vutah hni va. Kwëhnabuho nëf soñe lëw hu ya. Wëjë
 fëna, kwëhnary nëf soñe lëmën ya do g'inkal nte lëdahnëru ñi.»

²⁴ Abëraham më ntëkwak: «Ha, ntëkëbu.»

²⁵ Tac Abëraham nuÿako fere pëyahna soñe kolomba le nufëniho gë
 fanka vahnë Abimelek va.

²⁶ Abimelek më ntëkwaka: «Yëtëla bi mo lik rac. Wëjë dënk,
 pëyalihowohna. Dol fo njëtadëfu.»

²⁷ Abëraham më nufëkëhni wape gë wuhnankal do gë wuhni njëdahna
 Abimelek do vëhni vëhi ntiniho kwëtëla.

²⁸ Abëraham më pitëkëhni vupe vucëval mbëcf gë vuki.

²⁹ Abimelek më tëyëka: «Soñe ye fitëruhëhni vuñi vupe mbëcf gë vuki?»

³⁰ Abëraham më ntëkwaka: «Maÿëry arebahni soñe aryënkwëtahnënd
 paryi ami yabëk iÿi kolomba.»

³¹ Soñe rac macahnëde hnam Berëseba (umë fëhnëtanëcf «kolomba
 idëk», ma «mbëcf gë vuki»), kabi hnam ntëkëniho vëhni vëhi tak.

³² Awa koyëna kwëtëlëniho Berëseba hna. Tac, Abimelek mbokalehni
 gë Pikol asankaf wasodade ya g'inkal Filisët.

³³ Abëraham pëlëko atëh Tamaris Berëseba hna, do cëmbëdëhawo Wën
 hunte ye kwëlëkwël ha macatënda Ahwëhn a Wënu ña.

³⁴ Abëraham wabëhn wayabah ntiko hn'inkal Filisët hna.

22

Abëraham pëhwëtak cënahna Isak sadëha

¹ Ga ndëcëk watac, Wënu ña njëkëhnahnëkawo Abëraham. Macëkawo:
 «Abëraham!» do Abëraham më mëtaka: «Nëpami!»

² Wënu ña më ntehnëka: «Nufëryehna ajë hu Isak, ryamboli asëval hu
 ale ÿadu d'us ÿi, ayi hn'inkal Moriya hna. Do hnam, ndawëhnëduhowa do
 afëda had sadëha hn'ikuñ nte yabëdëmi hna.»

³ Ga pacëk, Abëraham më matëk kobëri fo g'acahnëfëcf ga. Më calëk
 wadëhwa ña soñe sadëha ya, ndibënda fali falëwu fa do njohna aju Isak
 gë vëryokuñ vëhi vëlëwu kahnëtalehn gante nkabëkawo Wën.

⁴ Hnë fac rarëna hna, Abëraham nuko ñawët kuñ nte njihahnëdëho ña.

⁵ Abëraham më ntehnëkëhni vëryokuŋ vëlëwu va: «Ñëwëryin ani gë fali fi; ami g'ajë mën aŷi kayëdëfun yaŋ sëmbifuna Wënu ɳa, tac mbokajëdëfun.»

⁶ Abëraham më ndibëndëka aju Isak wadëhwa sadëha ɳa; umë hwëdëh ha g'icar ɳa njoko. Njilehnëni vëhni vëhi tak ndampo fo.

⁷ Isak më tëyëka rëmu Abëraham: «Apa?»

Abëraham më ntëkwaka: «Ye ye ajë mën? Nëpami.»

Isak më ntehnëka: «Kwëhnayinëk hwëdëh ha gë wadëhwa ɳa, bare ne nkeha fape soŋe sadëha ŷa?»

⁸ Abëraham më ntëkwaka: «Ajë mën, Wënu ɳa njëdahnëdëha umë dënk fape sadëha fa.» Vëhni vëhi tak nkonihò njindëni ndampo fo.

⁹ Ga tëkëni hn'ile nkabëkawo Wën hna, Abëraham më ntik hn'ile cënade sadëha hna do kwët yaŋ wadëhwa ɳa. Tac ñaba aju Isak, do tinda hnë wadëhwa wante kwëtëko hn'ile cënade sadëha hna. ¹⁰ Tac nuf cary inja soŋe káca aju.

¹¹ Bare taŋ mëleka Ahwëhn a Wënu ɳa më macika g'ambin: «Abëraham! Abëraham!»

Abëraham më mëtaka do ntehnëka: «Ha, nëpami!»

¹² Mëleka ŷa më mbok ntehnëka: «Antë aŷaka fatah fi! Antë alihna wëh! Njëtëbu tame ntënëndëduha Wënu ɳa, kabi ɳwëŷëryanëlihahna ajë hu, ryamboli asëval hu ŷi.»

¹³ Awa Abëraham më nuka yënki ga pëlayik wamiry ɳa hnë fasëc. Më njinëhnëka gwëcëta Isak gë yënki ŷa soŋe sadëha ŷa.

¹⁴ Abëraham më macëk yëwë rac: «Ahwëhn a Wënu ɳa njëdahnëd.» Soŋe rac wok wacahnënde ha gaki: «Hn'ikuŋ hna, Ahwëhn a Wënu ɳa njëdahnëd ile rëfëka ŷa.»

¹⁵ Tac mëleka Ahwëhn a Wënu ɳa më mbok macika Abëraham g'ambin higëna ŷa

¹⁶ do ntehnëka: «Wëli ile ntehnëk Ahwëhn a Wënu ɳa: ntëkëhnëmi g'uŵac mën wã dënk, kabi aki ntiru, ɳwëŷëryanëlihoŵahna ajë hu, ryamboli hu ŷa,

¹⁷ ndëwanëdëmi do njabënëdëfuhëhni vutah hu va had wahol wavë g'ambin wï ma nkërëyal nte ye tëfary wov ɳi. Nufëdëni wahnaŵ vële yëwëkëhni va.

¹⁸ Wabulunda wabë nkal ɳi fop gë vëhni ndëwanëdëni kabi mawëhnëruho.»

¹⁹ Tac Abëraham g'aju mbokalehnëni gante nkeni vëryokuŋ vëlëwu do kahnëtalehnëni mëncëndëni gë Berëseba. Hnam nkoço ntëd Abëraham.

Viju Nahor

²⁰ Ga ndëcëk watac, Abëraham pëyayiko Milëka fëna nagëhnëkawo aheryu Nahor vutah vucan:

²¹ Us yeho fandënkwerëyënkwa fa, gë aheryu ŷa Bus, gë Kemuwel rëmu Aram,

²² gë Kesed, gë Aso, gë Pilëdas, gë Yidëlaf do gë Betuwel.

²³ Betuwel yeho rëmu Rebeka ŷa. Vëŷi ye vutah mbëd gë vutar vunte nagëhnëkawo Milëka Nahor aheryu Abëraham va.

²⁴ Nahor kwëhnakawo asëval ahigëna. Rewuma maciko. Umë fëna nagëkëhniwo vutah: Teba, gë Gaham, gë Tahas do gë Maka.

¹ Sara, asëvalu Abëraham, wabëhn keme gë wafëhw wahi g'imbëd gë waki (127) nuŷako cëmat.

² Kiriya-Arëba hna cëmëko, dol Ebëron macëde, hnë nkal Kanan hna. Abëraham ntiko wakwëy asëvalu ña do kodëho soje icëm dëwu ña.

³ Tac Abëraham më matëk haryënkwa asëm alëwu hna do nji ntehnëhni Wahit wã aki:

⁴ «Ahneh fo yebu ŷal hun li, ale sëlëndik hnë wuhnë do ryëcëlehnëd. Bare asëval mën a cëmëk. Awa gwafëryino iyag ŷal hun li wañahnëwã*.»

⁵ Wahit wã më ntëkwaniha:

⁶ «Muntayiru awwã ahnëpafu! Wënu ña ntiki asan ahwëhn nafa fagant lëw fu. Bañeryehna asëval hu hn'iyag nte ŷak fërënak walëw fu li. Wëla aryampo ñwëyëryanëdilihna iyag dëwu ña soje awañahna.»

⁷ Awa Abëraham më tëhakëhni ndëkwëhn haryënkwa lëw hni,

⁸ do ntehnëhni: «Ge paryi mawërun wañëwã asëval mën ayi ani, tëyëndinowã Efëron, aju Sohar,

⁹ nkwafo iyag ibë resiyo Makëpela nte ye hnë ikëd kaŷ dëwu ñi. Dehnëryina nkwafo gante ñad ka, tase hun. Nkehahn dëmën.»

¹⁰ Efëron hnam dënk nkentiko. Më ndekak soje ntëkwahna Abëraham nkweyahnëni wahit wã fop yëwã bulunda† hna ntehn:

¹¹ «Demarye, awwã ahnëpaŷo, gwafëdila muk kaŷ inji gë yag inji. Tase wëvë ŷalënta mën vi, njëdëmi, kodu awañahna hnam asëval hu.»

¹² Kat Abëraham më mbok ndëkwëhnëk haryënkwa Wahit hna,

¹³ tac ntehnë Efëron hafo fop nkweyëni, më lehnëko: «Këلامي, nëparye! Njëdadëmi koryi soje kaŷ inji. Maŷëry iyi koryi soje holahnu wañëwã asëval mën ayi.»

¹⁴ Efëron më ntëkwaka Abëraham:

¹⁵ «Nëparye, këلامي! Ikaŷ nte hode nkwafo wanëc koryi wakeme wahnah fo (400), kwëhnana nafa yëbëlan lëw fu! Awa bañeryehna asëval hu!»

¹⁶ Abëraham maŷëko do njëdahnëko ile nësëko Efëron ŷa tase wëvë ŷalëntawu va, wanëc wakeme wanah (400) koryi wë wati rac.

¹⁷ Kobëri tac, ikaŷ Efëron nte yeho hnë resiyo Makëpela favalëko gë Mamëre ña, gë iyag nte yeho hnam ña do gë fop watëh vante yeho bambery kaŷ va

¹⁸ Abëraham hwëhnëko. Fop Wahit wale yeho hnam va wasede yeho.

¹⁹ Tac Abëraham më mbañëka asëvalu Sara hnam, ðarël Mamëre hna, më wacëde tame Ebëron, nkal Kanan hna.

²⁰ Ikaŷ ña gë yag nte yeho hnam ña golohna kwëhnëni Wahit. Abëraham hwëhnëko gë maŷal dëw hni ña, soje mbañahnëndëhni wësëm wëlëwu va.

24

Isak gë Rebeka

¹ Abëraham cërëko ðus. Ahwëhn a Wënu ña ndëwakawo hnë fop.

² Hnë fac ryampo, Abëraham më ntehnëka aryokun alëwu ale ŷak lafëk tere ŷa. Umë yeho ankaf fop hnapul Abëraham ŷa. Umë lehnëkawo: «Kuyëtëry wák hu yi mbuf mën li*»

* **23:4 23.4** Wati rac, wësëm va hnë wakary mbañëdëniho, vambamb fakun hna. † **23:10 23.10** Yëwã bulunda ŷa renka kece nkol hna nkeho. * **24:2 24.2** Kuyëtëry wák hu yi mbuf mën li fëhnëtanëk ikwëry namu wasëwif hna do rac rufahnëd ntid ile ntehnëk ŷa; do ge cëmëk ani gë rac vutah vuntëwu va ntidëni g'uŷac lëwu.

³ do dëkënde gë Ahwëhn a Wënn le hwëhnëk ambin ñi gë nkal ñi, yëkëlehnëndilihahna ajë mën aÿi asëval avë hnë ñi nkal Kanan nte lëdahnëbu ñi.

⁴ Bare dëkënde alehno njidfu hnë nkal nte watahniibu hna ayëkëlehnënehna ajë mën a Isak asëval hnënk mën hna.»

⁵ Aryokuñ a më ntëkwaka: «Ye lidëfu ge asëval a ñwëÿëk soñe tefe ani? Awa, tefëka bi wënceryëwa ajë hu hn'inkal nte watahniru hna?»

⁶ Abëraham më ntehnëka: «Hali, ñwëÿëry ðus soñe awëncerya ajë mën aÿi hatac.

⁷ Ahwëhn a, Wënn le hwëhnëk ambin ña, caniko tere rëm mën hna g'inkal hnënk mën ÿa. Nësëhnëko do ntëkëhnëko njëdadhëhni vutah mën va kwëhnëni ñi nkal ani. Cañëtidëha mëleka lëwu ÿa haryënkwa hu soñe aholahn ayonëhnehna asëval ajë mën aÿi.

⁸ Ge asëval a maÿëna tefi, awa ntihetad idëk nte lëkënduhö ña; bare antë awëncerya muk ajë mën aÿi hatac.»

⁹ Awa aryokuñ a më kuyëtëk wák lëwu ÿa hn'imbuf Abëraham hna do ntëkëhna ntehnä ntid fop ile ntehnëka nti ÿa.

¹⁰ Tac, aryokuñ a më nufëkëhni wayonkomb ipëhw (10) wuva Abëraham wä do njoryary fop ile fërenak hnë hnapul le kwëhnako Abëraham ÿa. Kahnëtalehn paß gë inaw nte ntëdahnëko Nahor ña, gë cape tahahn pëhna lav Mesopotami ka.

¹¹ Aryokuñëhn Abëraham ÿa tëkëko darël hnë kolomba le woko gena naw hna, më njinëgehnëkëhni wayonkomb wä. G'anëka nkeho, hnë wati le njijëdëniho vësëval ÿëry wënka ña.

¹² Më njëfak aki: «Ahwëhn, Wënnu Abëraham nte ryokuñëhnëdëfu ñi, maÿëryanëhnerye fankëlëfu gë ale valëkoÿa ÿa. Tufahnëry koyëna ipërëna nte hwëhnaru soñe Abëraham ale ryokuñëhnëdëfu ÿi.

¹³ Wëli darël kolomba hna nkebu do vëryag vëvë ñi naw vi njijëdëni ÿëry wënka ña.

¹⁴ Dol tëyëdëfuhä aryampo hnë vëhni nkury unkwahn ntëwu ña soñe siyawu. Ge ntehnëko “Ciyary, njëdëdëfuhëhni fëna wayonkomb hu wï ciyantini”, awa, njëtëdëfu umë ÿaryaryëdëfuhä aryokuñ hu ÿi Isak. Koyëna njëtëdëfu ntiru gë uhwëhna nëf soñe ale ryokuñëhnëdëfu ÿa Abëraham.»

¹⁵ Ani gë puhnahnënd iyëfa ña tëkëlehni Rebeka, aryagu Betuwel, unkwahn ntëwu ña nkus hna. Betuwel ajë Milëka gë Nahor yeho, aheryu Abëraham.

¹⁶ Fandag fankwamah ðus yeho; yëtëlehniwohna vësan. Cëlëndako kolomba hna, tëmpeñ unkwahn ntëwu ña do kayënda.

¹⁷ Aryokuñ Abëraham ÿa më nkaryëk pankëlëni do ntehnä: «Këlämi, yëdërye siyawu toye wënkahu ñi.»

¹⁸ Më ntëkwaka: «Këlämi, Apa, ciyary.»

Më nkwëtëndak ñap nkwahn uña do njëdahna ciya.

¹⁹ Ga njëdäka ciya, më ntehnëka: «Ñëryëhnëdëfuhëhni fëna wayonkomb hu wï ciyantini afo mërëni.»

²⁰ Më kotak ñap wënka wabë nkwahn dëwu ña kosa hna, tac nkary mbok ñëryi kat. Pëdëkëhniwo wayonkomb wä fop.

²¹ Asan a njëkëdëhawo aryag a hara ñoñ nësëna, do tëyadëho bi Ahwëhn a Wënnu ña canëdanëk uyas lëwu wä.

²² Ante puhnani wayonkomb ciya ña, asan a më canik waryið walëwu hna njëdahna aryag a anënk sanu le hwëhnak nafa yabah do gë wame sanu waki wante hwëhnak ule-wo-le nafa yabah fëna.

²³ Tac më tëyëka: «Aryag mo yeru? Pëyarye këlami bi nkehëhna igwac tere rëmuh hna soje asëlëndahnëfu ryakëfu dol hnam gë vële lapëhnadëho vi?»

²⁴ Aryag a më ntëkwaka: «Betuwel ye rëm mën ÿa, aju Milëka gë Nahor.»

²⁵ Më nkwënëk: «Lury ÿa gë idël inja njabëk ÿal fu hna, do gë hn'ile kodun aryaku fëna.»

²⁶ Asan a më ndëkwëhnëk yëka ÿa nkal hna do camehna Ahwëhn a Wënu ña

²⁷ ntehn: «Camehnëmi Ahwëhn, Wën ale ryokuñëhnëdëfu Abëraham! Tufahnëdu kwëlëkwël ipërëna hu ña do g'ikahnënda hu ña gë cape ale ryokuñëhnëdëfu ka: hnë uwi yas Ahwëhn a Wënu ña njiryeryëko satën fo gë hnënk ale ryokuñëhnëdëfu ka.»

²⁸ Aryag a më nkaryëk pëyahn tere hnëmu hna le ryëcëtak ÿa.

²⁹⁻³⁰ Hara Rebeka kwëhna kawo acër ale waciko Laban. Nuko anënk ña gë wame ña hnë vák aheryu hna do nkwëryëko ga tëfëtafe ile ntehnëkawo asan a. Awa më nkaryëk nji tëkata asan a gë wayonkomb walëwu wã d'arël kolomba hna

³¹ do ntehn: «Yij ÿal fu hna, wëjë ale ndëwak Ahwëhn a Wënu ña. Soje ye ÿëwëru hnë gwac li? Pëhwëtëbu cery ña do ntinëhnëbuhëhni wayonkomb hu wï hn'ile ñëwëdëni.»

³² Awa aryokuñ Abëraham ÿa më njik vëhni Laban hna. Më nkwëtëndini wayonkomb wã ile ndibëniho ÿa do njëdayini ile tokëdëni. Do njonëhni jini fëna aryokuñ Abëraham ÿa gë vële lapëhna kawo va wënka nkuyëtahni wapary ña.

³³ Më njëdayik roka, bare më ntehnëk: «Tokëda ge gena nësëbu le ÿadëfu hnësu ÿa.»

Laban më ntehnëka: «Awa nësëry!»

³⁴ Asan a më ntehnëk: «Aryokuñ Abëraham yëbu.

³⁵ Ahwëhn a Wënu ña mbetandanëka d'us ale ryokuñëhnëdëfu ÿa; njëdaka wape gë wuhnankal do gë wuhni, gë koryi do gë sanu gë vëryokuñ vësan gë vësëval, wayonkomb gë wafali.

³⁶ Asëvalu Sara, mama ntafahnëk, nagëhnëka facan fante njëdak fop ile kwëhna ÿa.

³⁷ Ale ryokuñëhnëdëfu ÿa ntehnëko lëku: “Yëkëlehnëndiliahna ajë mën ayi asëval avë hnë nkal Kanan nte lëdahnëbu ñi.”

³⁸ Më lehnëkowo: “Dëkënde alehn njidu tere rëm mën hna, hnënk mën hna, soje ayëkëlehnëhne hna ajë mën ayi asëval.”

³⁹ Awa më rëyëbuha: “Ye lidëfu ge ñwëyëk asëval a tëfidilohna?”

⁴⁰ Më ntëkwako: “Ahwëhn a Wënu ña ale rëfëdëfu kwëlëkwël ÿa, umë fayëdëha mëleka lëwu ÿa haryënk wu, ntid cañ uyas hu wã do njonëhni duha asëval avë hnënk mën ajë mën ayi, avë tere rëm mën hna.

⁴¹ Ge njiru vëvë tere mën hna, ntihëta dëhi idëk nte lëkëhneruho ña. Wëla ñoñ nuÿajëlihna, dëwanëdila wëh.”

⁴² Ante tëkekëbu dol d'arël kolomba ñi, aki njëfakëbu: “Ahwëhn, Wën ale ryokuñëhnëdëfu Abëraham, demarye cañaryo uyas le yidëfu wï.

⁴³ Tame kabi d'arël kolomba li nkebu, tëyëdëfuha aryag ale yijëd ÿëry wënka ña njëdo siyawu toye wënka wante ñëryëd nkwahn ntëwu hna.

⁴⁴ Ge ntëkwako: ‘Këlamu ciyary, do ñëryëhnëdëfuhëhni fëna wayonkomb hu wï’, awa, njëtëdëfu umë ye asëval ale ÿaryaryëdëfuha ajë ale ryokuñëhnëdëfu ÿa.”

⁴⁵ Ani gë fuhnahnëndu nësëlehna ña, tükiko Rebeka, unkwahn ña nkus hna; më cëlëndak kolomba hna do ñëryi wënka ña. Më rëyëbuhä: “Këlami, yëdërye siyawu.”

⁴⁶ Më nkwëtëndak ñap nkwahn uña do nteho: “Ciyary, tac pëdëdëfuhëhni wayonkomb hu wï fëna.” Më siyabu do më pëdëkëhni wayonkomb wïa fëna.

⁴⁷ Ga tëyëbuhä bi mo hnagëka, më ntëkwako: “Betuwel ye rëm mën ÿa do Milëka gë Nahor hnagëka.” Awa më libuhä nënk ña icëhn hna do wame ña wák hna.

⁴⁸ Më ryëkwëhnëbu yëka ÿa nkal hna soñe sëmbëwä Ahwëhn a, Wën ale ryokuñëhnëdëfu ÿa, Abëraham; camehnëbuhä soñe ile njoko yam fo hnë aryag mbaÿ ale ryokuñëhnëdëfu ÿa. Koyëna kodëfu yonëhnëwä ajë ale ryokuñëhnëdëfu ÿa.

⁴⁹ Tame, pëyaryino ge kahnëndarun alinëhnuna ifërën ale ryokuñëhnëdëfu ÿa. Ge kodiluhna, njidëfu sëñ haÿary.»

⁵⁰ Laban gë Betuwel më ntëkwaniha: «Ahwëhn a Wënu ña fëhna koyëna. Ñoñ kodilëfuhna hnësëfu.

⁵¹ Rebeka ani nke, haryënkwa hu. Yoryehna nke asëval ajë ale ryokuñëhnëdëfu ÿa, gante ntehnëk Ahwëhn a Wën ka.»

⁵² Aryokuñëhn Abëraham ÿa ga nkwëryëk wañi wanës, më ndëkwëhnëk yëka ÿa nkal hna do camehna Ahwëhn a Wënu ña.

⁵³ Tac më canik waryib walëwu hna vile ryëhwarik koryi gë sanu do gë wafand njëdahna Rebeka; më njëdäkëhni fëna wabuña wakwëhn nafa sankaf vëhni acëru gë hnëmu fandag fa.

⁵⁴ Aryokuñëhn Abëraham ÿa gë vële lapëhna kawo va tokëniho do ceni, tac njilehneni ndakëni.

Ga pacëk g'acahnëfëd ga, nte matëni ña, aryokuñëhn Abëraham ÿa më ntehnëkëhni acëru gë hnëmu Rebeka: «Napëryino vokawu gë ale ryokuñëhnëdëfu.»

⁵⁵ Më ntëkwaniha: «Rebeka ani nkoñ ten toye, soñe wafac ipëhw, tac koñ njinti.»

⁵⁶ Aryokuñëhn Abëraham ÿa më mbok ntehnëk: «antë avëyëhnuno, kabi Ahwëhn a Wënu ña canëndanëk nkaÿ mën ña. Tavëryino vokawu gë ale ryokuñëhnëdëfu.»

⁵⁷ Më ntehnëniha: «Macënëfuna aryag aÿi do tëyina ile nahak ÿa.»

⁵⁸ Awa më macëniha Rebeka do tëyëniha: «Ñadü bi arëfëlu aÿi asan?»

Më ntëkwakëhni: «Ha, ñadëfu.»

⁵⁹ Awa më tavëniha Rebeka gë asëval ale hnihnëdëhawo ÿa† tëfëläni gë aryokuñëhn Abëraham ÿa do gë vële lapëhnajëkawo va.

⁶⁰ Më ndëwanëniha Rebeka aki: «Arabi aye, wëjë ahery fu ÿi, hnëm wabulunda wayabah. Arabi vutah hu va nufëni wahnaw vële yëwëki va!»

⁶¹ Rebeka gë vësëval vële ryokuñëhnëdëhawo va më kayëni wayonkomb hna soñe tëfëläni gë aryokuñëhn Abëraham ÿa do njini ndampo fo.

⁶² Awa hnë wati rac, Isak, aju Abëraham, matëko kolomba le waciko Lahayi-Royi hna pakëta hnë resiÿo Negev hna fo.

⁶³ Hnë anëka ndampo cahnëko nji nkwëretalehnënd gë igwac, më nukëhni tañ wayonkomb ga tëkidëni.

⁶⁴ Rebeka ga nuka Isak, më ntëdäk yonkomb hna

† 24:59 24.59 Asëval ale hnihnëdëhawo ÿa fëhnëtanëk ale yentiko gë Rebeka kobëri tah hna do wof g'umë hafo cëm.

⁶⁵ do tëya aryokuñehn Abëraham ÿa: «Mo ye asan ale yijëd pankëlin igwac li?»

Aryokuñehn Abëraham ÿa më ntëkwak: «Ale ryokuñëhnëdëfu ÿa ye.» Awa Rebeka cënkalehn tan yëka ÿa tufahnahn ntënah ntëwu ña.

⁶⁶ Aryokuñehn Abëraham ÿa më tëfëtanëka Isak fop ile ntijëk ÿa.

⁶⁷ Tac Isak më njoka Rebeka hnë usank le yeho va Sara hnëmu ÿa. Isak nufëkawo ñëla do ñahnëkawo. Koyëna nduñënako Isak aju Abëraham icëm hnëmu Sara ña.

25

Vutah Abëraham vunte nagëk Ketura

¹ Abëraham ñëlëkawo asëval ahaŵary. Ketura maciko.

² Nagëhnëkawo: Simëra gë Yokësan gë Medan gë Madiyan gë Isebak do gë Suwa.

³ Yokësan yeho rëmu Saba gë Dedan ÿa. Hnë viju Dedan hna naginiho wabulunda Wa-asur ŵa, gë Waletus ŵa, do gë Walewum ŵa.

⁴ Madiyan yeho rëm Efa ÿa, gë Efer, gë Hanok, gë Abida, do gë Elëda. Vëyi fop vërah vutah Ketura yeho.

⁵⁻⁶ Abëraham njëdëkëhniwo buña viju vësëvalu vëyëntaŵ va wati nte nkoko cëmëna ña. Tac cañëtëkëhniwo ñaŵëtaniha Isak, gë cape pëhna lav ka, bare Isak umë lëwëko hnapul rëmu ÿa fop.

Icëm Abëraham

⁷ Abëraham nuÿako wabëhn keme gë wafëhw imbëd gë wahi g'imbëd (175) cëmat.

⁸ Hn'untaf yaryah nënah cëmëko nji tëkëhëhni vacërakëlo vantëwu va.

⁹ Isak gë Isëmayel viju, më mbañëniha hn'uhary Makëpela hna, ule yeho hn'ikaÿ Efëron aju Sohar, avë bulunda Het, ðarël Mamëre hna.

¹⁰ Abëraham hnë bulunda Het hna ntaŵëko kaÿ tac. Hnam mbañiko Abëraham ðarël asëvalu Sara.

¹¹ Ante cëmëko Abëraham ña, Wënu ña ndëwanëkawo aju Isak. Isak ðarël kolomba Lahayi-Royi hna ntëdëko.

Tere Isëmayel aju Abëraham

¹² Wëli itëfëta soñe tere Isëmayel, aju Abëraham, ale nagënihawo gë Agar, aramp Sara avë Esipët ÿa.

¹³ Aki nke wamac vutah Isëmayel va gante tëfëlëni hnagi ka: fandënkwëryënkwa fa Nëbayot maciko, tac fakigëna fa Kedar, gë Adëbel, gë Mibësam,

¹⁴ gë Misëma, gë Duma, gë Masa,

¹⁵ gë Hadad, gë Tema, gë Yetur, gë Nafis, do gë Kedëma.

¹⁶ Wañi ye wamac vutah pëhw gë vuki (12) vumba Isëmayel va. Alewo-le asankaf bulunda yeho; wamac wadëŵ hni ña macahnëniho vankol vantëŵ hni va gë wëryaha walëŵ hni ŵa.

¹⁷ Isëmayel wabëhn keme gë wafëhw warar g'imbëd gë waki (137) nuÿako ante cëmëko nji tëkëhëhni vacërakëlo vantëwu ña.

¹⁸ Vëva Isëmayel va hnë resiÿo le yeho yëbëlan Havila gë Sur hna ntëdëniho. Sur ðarël Esipët hna nkeho, gë cape Asur. Naŵëtanihëhniwo vutah Abëraham vuñëntaŵ va.

Sakob wasapitër 25-36

Esawu gë Sakob

¹⁹ Wëli itëfëta soñe tere Isak, aju Abëraham ÿa.

²⁰ Ante nuŷako Isak wabëhn wafëhw wahnah ŋa (40), ñëlëkawo Rebeka. Rëmu ŷa Betuwel yeho, avë bulunda Aram mbë Padan-Aram ŷa, do acëru ŷa Laban yeho.

²¹ Bare Rebeka nagëdfilohna; awa Isak më këlaka Ahwëhn a Wënu ŋa soŋe asëvalu ŷa. Ahwëhn a Wënu ŋa mawëhnëkawo këla dëwu ŋa do Rebeka ndonkëko.

²² Vucëp ndonkëko, do vutah vutac peñëlëdëniho donk dëwu hna. Awa Rebeka më ntehnak: «Ye ga fëlakoko ami?» Më njik tëya Ahwëhn a Wënu ŋa.

²³ Ahwëhn a Wënu ŋa më ntehnëka:

«Wayal wahi yehëhna donk hu hna,

wabulunda waki waŷewëlah hnagëdu.

Ryampo yawëd ntëba ŷëntaw ŷa,

do fandënkwëryënkwa fa rëkëd ndokuñëhnënda aheryu.»

²⁴ Ante tëkëkëko wati hnag ŋa, pacëkëhniwo vucëp ndonkëko.

²⁵ Avëntah had kombo ryënkwiwo nagï. Wëñahn fo nkehawo mbahn iŋa had acud cudak. Soŋe rac macahniko Esawu*.

²⁶ Tac nagëgik aheryu. Itak Esawu ŋa pëlako do Sakob† maciko. Isak wabëhn wafëhw imbëd gë ryaw (60) kwëhnako nte naginiho ŋa.

Igwëcëtël Esawu g'aheryu Sakob

²⁷ Vutah va naŷëniho. Esawu asary asankaf yeho, gë fëk nkedëho kwëlëkwël; bare Sakob, asan ayamah yeho, naŷëdfilohna tere ŷa.

²⁸ Isak Esawu ñako ñand, kabi faŷar fa ñadëho dus, bare Rebeka asëvalu umë, Sakob ñako ñand.

²⁹ Fac ryampo Sakob hnëg nëgëdëho ante mënciko Esawu g'icary ka. Mbërako do inte yokawo dus.

³⁰ Esawu më ntehnëka Sakob: «Mbërabu dus. Këلامي, tavërye roku ile hnëgëru ŷi, ñadëfu roku iŷi roka vëntah.» (Soŋe rac macahnik Esawu «Edom», kabi umë fëhnëtanëk vëntah.)

³¹ Sakob më ntëkwaka: «Maŷëryanërye ten intëw nte rëfëka fandënkwëryënkwa fa.»

³² Esawu më ntehnëka: «Inte ŋa daw iŋa nkeho. Ye ga nëfadëho intëw nte rëfëka fandënkwëryënkwa fa?»

³³ Sakob më mbok ntehnëka: «Dëkënde ten.» Awa Esawu më ntëkëk do nkwëcët koyëna intëw nte rëfëka fandënkwëryënkwa fa.

³⁴ Awa Sakob më nëhëtëhnëka roka ŷa. Esawu më tokëk do ciya, tac njilehn. Koyëna njafanëko Esawu intëw nte rëfëka fandënkwëryënkwa fa.

26

Isak gë Ambimelek

¹ Mboko nke inte nkal hna had nte yeho hnë yamani Abëraham ŋa. Soŋe rac Isak njiko Gerar hn'ile nkeho Abimelek ahnaw Wafilisëte wã.

² Ahwëhn a Wënu ŋa më karyëtanëka Isak do ntehna: «Antë ayi gë Esipët, dëdënti hnë nkal nte rufëdëmi hna.

³ Nëwëry hnë itac. G'ami nkeke do ndëwanëdëmi, kabi wëjë gë fop vutah hu va gë vutah hni va yëdadëfu waŷi wayal. Koyëna ntidëfu ile lehnëbuhawo rëmu Abëraham ntinëhnëdëfuha ŷa.

* **25:25 25.25** Esawu mëntëlëk g'uhnës Wa-ebëre ile fëhnëtanëk «wëñahn fo nke». † **25:26 25.26** Sakob mëntëlëk g'uhnës Wa-ebëre ile fëhnëtanëk «ale fëlad itak» ma «ale rokad».

⁴ Ntidëfu njabëni vutah hu va had gë wahol wavë g'ambin ki, do njëdadëfuhëhni inji nkal fop. Wabulunda wabë nkal ñi fop gë vëhni ndëwanëdëni,

⁵ kabi Abëraham maŵëhnëko wanës mën ña, gë vakwëda mën va, do gë sariya mën ÿa.»

⁶ Awa Isak ntiko ile ntehnëkawo Wënu ña, ntëdëko Gerar hna.

⁷ Vahnë vëvë hnam va tëyënihawo soñe asëvalu ÿa. Më ntëkwakëhni ntehn aheryu ye: dëkëdëfilohna ntehn Rebeka asëvalu ye, kabi ntakëkawo antë ndawï soñe lëwu ÿa, kabi nkwanëko dëcët.

⁸ Isak mbiÿëko hnam. Hnë fac ryampo Abimelek, ahnaŵ Wafilisëte ÿa, fenetër hna njëkëdëho. Më nuka Isak ga nëhandëha nëh nte rufahnëd Rebeka asëvalu ye.

⁹ Më macehnëka do ntehn: «Pacëk asëval hu ye! Awa soñe ye lehnëru ahery hu ye?»

Isak më ntëkwak: «Nësëbu koyëna kabi ntakëko antë ryaŵiwu soñe lëwu».

¹⁰ Abimelek më mbok ntehnëk: «Ye liru hëfu koyëna? Ge mbiÿakënd toyë aryampo avë bulunda mën nufakëndëha asëval hu, do koyëna menëhnakënduhëfu.»

¹¹ Tac Abimelek më mbañëhnëkëhni bulunda ÿa fop ntehnëhni: «Ge ahnë ÿakëka aÿi asan ma asëvalu ndawëdë.»

¹² Hnë bëhn rac, Isak njamëko hnë nkal tac do mbarëpëko roka yabah kabi Ahwëhn a Wënu ña ndëwakawo.

¹³ Uhwëhna lëwu ŵa nkwenadëho kwëlëkwël, do nkwenadëho beta ña.

¹⁴ Kwëhnako vantega wape gë wuhnankal do gë wuhni, gë vëryokuñ vëyabah.

Ikwëtël Isak gë Abimelek

Awa, Wafilisëte ŵa më ñeŵaryëniha Isak.

¹⁵ Më mbëwëni fop wakolomba wante nkabëniho vëryokuñ rëmu Abëraham ante nkoko cëmëna ten ña.

¹⁶ Tac Abimelek më ntehnëka Isak: «Njabëki dëcët fanka fa alëbëfu fuhnë; kërënyani.»

¹⁷ Awa Isak më kërënak hnam; ñi ndah hnë garyëla Gerar hna do ntëd hnam.

¹⁸ Më nkëyëtehnëk wakolomba wante yabiko nte nkoko cëmëna ten rëmu Abëraham do mbëwëniho Wafilisëte nte cëmëko Abëraham ña. Më mbokaryëk mac wakolomba ña wamac wante macëko rëmu ña dënk.

¹⁹ Fac ryampo, vëryokuñ Isak va nkabëniho kolomba do pëhnëniho wënka wante yalëdëho gë fanka.

²⁰ Vëhery wusaŵ Gerar va gë vëva Isak va conkëniho. Vëhni lehnëdëho: «Fuhnë hwëhnëk wënka ñi.» Isak më macëk hacëm hatac Esek, umë fëhnëtanëd «Sonko», kabi vëhery wusaŵ va conkëniho g'umë.

²¹ Awa vëryokuñ Isak va nkabëniho kolomba hawary, do mboko nke kat sonko soñe hatac fëna. Isak më macëk kolomba rac Sitëna, umë fëhnëtanëd «Gwajëtël».

²² Më matëk hnam do mbok nkabëhn kolomba rarëna; rac yojëlohna sonko. Më macëk Rehobot, umë fëhnëtanëd «Igwac Yankah». Ntehnadëho: «Tame, Ahwëhn a Wënu ña njankënhënkëfu, soñe mbe-tahnin hnë inji nkal.»

²³ Më matëk hnam ñi Berëseba.

²⁴ Ahwëhn a Wënu ña më karyëtahnéka hn'umëd nte ryaviko hna do ntehna: «Wën rëmuh Abëraham ÿa ye bu. Antë ntaki iñë kabi gë wëjë nkeyik do ndëwadëmi njabënëdëfuhëhni vutah hu va gë vutah vuntëw hni va soñe aryokuñëhn mën a Abëraham.»

²⁵ Isak ntiko hnam hn'ile cënafe sadëha njëfadëhawo Wënu ña do Ahwëhn a Wënu ña macëdëhawo. Ntiko usank lëwu wã do vëryokuñ vëlëwu va nka bënëho kolomba ha wãry.

²⁶ Awa ahna wã a, Abimelek, matëko Gerar hna nji njëkehna. Gë Ahusat, lawo lëwu ÿa, nkeniho do gë Pikol, asankaf wasodafe walëwu wã.

²⁷ Isak më tëyëkëhni: «Soñe ye yijërun ayëkuno, wuhne vële yëwëko do lajëko ÿal hun hna?»

²⁸ Më ntëkwaniha: «Kamahnëbun Ahwëhn a Wënu ña gë wëjë nkerun, do nahabun tëfëka kwëtëlin wëjë gë fuhnë, akwëtëla nte lëkik.

²⁹ Awa dëkëndifu alehn didilihëfuhna uwëh, kabi diyilihna këm fo; ifërën fo linëhniru, do taviru ayi yam. Do tame, asan ale njëdëk Ahwëhn a Wënu ña yeru.»

³⁰ Isak më ntëvakëhni. Tokëni do cenì.

³¹ Ga pacëk nëganiho do ntëkëni vëhni fop soñe nkwëryëla ntëw hni ña. Më koyalëni gë Isak njilehnëni yam.

³² Hnë fac rac dënk, vëryokuñ Isak va njijëniho pëyaniha Isak ntehnëni pëhnëni wënka hnë kolomba ha wãry le nka bënë ÿa.

³³ Isak më macëk kolomba rac «Kolomba Idëk». Soñe rac hafo dol inaw ña Berëseba nkok macëde —umë fëhnëtanëd «Kolomba Idëk».

Iñël Esawu

³⁴ Esawu wabëhn wafëhw wahnah (40) kwëhnako ante ñëlëkëhniwo vësëval Wahit wahi va, Yehudit, aryag Beri ÿa, do gë Basëmat, aryag Elon ÿa.

³⁵ Vësëval vërac ndëñëhnëni hëhniwo vëhni Isak g'asëvalu Rebeka.

27

Isak ndëwanëdëha Sakob

¹ Awa, Isak, ante cërëko ña, golohna nund. Fac ryampo më macëka Esawu, aju aryënkwëryënkwa alëwu ÿa, do ntehna: «Ajë mën!»

Më mëtaka: «Nëpami.»

² Isak më ntehnëka: «Nuru, ntafëbu do yëtëla bi guve cëmëdëfu.

³ Awa tame, nufëry un wãry hu ña gë wëca hu ña ayi g'icary. Yonëhne fa wãry,

⁴ do ahnëgëhno, gante ñadëfu ka, ahnëhëtëhno roku, tac ndëwanëdëmi ani gë sëmahnëndu.»

⁵ Hara Rebeka nëpadëho ile nësëhnëdëhawo Isak aju Esawu ÿa. Njind tunj umë g'icary soñe njoj fa wãry fa,

⁶ Rebeka më ntehnëka Sakob aju: «Nkwëryëbuha rëmuh ga ntehnëdëha acër hu Esawu:

⁷ “Yonëhne fa wãry tac ahnëgëhno gante ñadëfu ka. Ge tokëbu, ndëwanëdëmi haryënkwa Ahwëhn a Wënu ña ani gë sëmahnëndu.”

⁸ Awa tame, ajë mën, nëparye dus do diry ile rëyëdëmi ÿa.

⁹ Yiry cery wahnankal hna do yonëhnewëhni vunankal vuki vupërën. Nëgëhnëdëfuhna rëmuh gante ñad ka.

¹⁰ Njinenëhnëdëfuhna tok, tac ndëwanëdëhi ani gë cëmahnënd.»

¹¹ Sakob më ntëkwaka: «Esawu wëñahn fo nkeha mbahni ña, bare ami gelohna.

12 Ge ñakëko apa, njëtëd ñadëfu rokawã, do uweh ndëwanëdëho; gedfina fëren.»

13 Hnëmu më ntëkwaka: «Ge koyëna nke, arabi wameh watac nkewo ami, ajë mën! Nëparye tunj do yinëndewehni vunankal va.»

14 Awa Sakob njinëhnelehnëhni njojëhni do njëdahna hnëmu. Rebeka më nëgëhnëka Isak roka hnëgah gante ñad ka.

15 Tac më nufëk viyi Esawu aju aryënkweyënkwe a vile yãk wamëk, yeho tere va, do cudã Sakob, aju ahigëna yã.

16 Më përyëka gë wayand wuhnankal wã wëbák ña g'igëb inã

17 do njëdahna hnëhët hnëgah gë mburu le nëgëko yã.

18 Më njiryeryëk vëhni rëmu hna do ntehna: «Apa!»

Isak më ntëkwaka: «Nëpami, ajë mën; bare pëyarye bi mo yeru.»

19 Sakob më ntëkwaka rëmu: «Ami Esawu ye, ajë hu aryënkweyënkwe a. Ntibu ile rëyëruho yã. Awa yij alaña arok fañar mën fa; tac njëdaduho dëwara hu yã.»

20 Isak më tëyëka: «Hak ntiru ahnuyahni fañar ñap aki, ajë mën?»

Sakob më ntëkwaka: «Ahwehn a Wënu ña, Wën hu ña, yojëka nka w mën hna.»

21 Isak më ntehnëka: «Tëhaj, ajë mën, yaki yëtahnu bi paryi ajë mën a Esawu yeru.»

22 Sakob më tëhaka rëmu; Isak më ñakëka do ntehn: «Hohna ha, va Sakob yã ye, bare wëbák ña wëba Esawu ña ye.»

23 Yavëtëlawohna kabi wëbák wadëwu ña wëñahn fo nkeho had wëba Esawu ña. Bare njëdahnënda dëwara lëwu yã,

24 mboko tëya kat: «Paryi bi ajë mën a Esawu yeru?»

Sakob më ntëkwaka: «Ha.»

25 Isak më mbok ntehnëk: «Nëhëtënde, ajë mën, roku fañar hu fi do yëda yi dëwara mën yã.» Sakob më nëhëtëhnëka rëmu Isak tok, më njonëhnika uñen do ce.

26 Tac Isak më ntehnëka Sakob: «Tëhaj do awuryawo, ajë mën!»

27 Sakob më tëhak do muryahna. Isak tehëkawo viyi vile yeho viva Esawu va, tac më ndëwanëka aju Sakob aki: «Paryi nke rehëry a ajë mën a ye! Had ika y nte ndëwak Ahwehn a Wënu ña nke.

28 «Arabi Wënu ña njëdi wawënk wale yojëd g'ambin wã, inkal nte wufak, roka g'uñen yabah.

29 Arabi wayalu ndokuñëhnëndënihi, arabi wabulunda ndëkwëhnëhnëndënihi.

Gery asankaf vëhery hu,

Arabi ndëkwëhnëhnëndënihi!

Ale ryëwanëki uweh a, arabi umë fëna nu ya rac!

Ale ryëwanëki ufëren a, arabi umë fëna nu ya rac!»

30 Ante puhnak Isak dëwan Sakob ña, Sakob më cahnëk do hnë wati rac dënk tëkidëho Esawu g'icary.

31 Më nëgëk, umë fëna, roka hnëgah, njinenëhna rëmu do ntehna: «Matëry, Apa, arok fañar fale yonëhnimi fa; tac njëdaduho dëwara hu yã.»

32 Isak më tëyëka: «Mo yeru?»

Më ntëkwak: «Ami, Esawu ye, ajë hu aryënkweyënkwe a.»

33 Awa Isak pëmpëhnahnëkawo dus hafo mbalënda mbahn inã fop do ntehn: «Mo ga ye, awa, ale saryëk do yonëhnekëho fañar a yi? Fop tokëbu

arëkahnind ŷa do njëdabuha dëwara mën ŷa; do nkoryaryëd dëwara rac!»

³⁴ Esawu ga nkwëryëk wanës rëmu ŷa, ntavëkawo d'us, pëgwëlehn ndekand d'us do këlahna rëmu: «Apa, dëwanërye, ami fëna!»

³⁵ Bare Isak më ntëkwaka: «Ahery hu njijakëh do tokako. Nufëk dëwara le rëfëkawo ahnuŷa ŷa.»

³⁶ Esawu më ntëkwaka: «Sakob! Paryi nke uŷac ule rëfëka ŷa kwëhna —Aroka Vahnë— kabi tokako wahwënta wahi! Ucër uŷa ntenëhnëko ten do tame wëli nufëk dëwara mën ŷa!» Esawu më nkwënëk: «Goryaryëlihna bi dëwara soŷe lëmën?»

³⁷ Isak më ntëkwaka: «Sakob libu asankaf hu ŷa, do njëdabuha vëlëwu va fop nkeni vëryokuŷ vëlëwu. Maŷëryanëbuha roka ŷa do g'uñen yabah. Ye wok soŷe wëjë, ajë mën?»

³⁸ Esawu më mbok tëyëka rëmu: «Idëwara d'ampo tac fo bi hwëhnaruhu? Apa, dëwanërye ami fëna!» Do pëgwëlehn kond d'us.

³⁹ Tac rëmu më ntëkwaka aki:
«Idëd hu ŷa ŷaŷëtaf nkal gufak ŷa,
ŷaŷëtaf wawënk wale yojëd g'ambin ŷi.

⁴⁰ Duniŷa hu ŷa fop uŷët g'ule fo yed,
do rëkëdu aryokuŷëhnënda ahery hu.
Bare afaya fo rëkëdu aŷëretalehnënd,
nkubëdu sug le ryibëndëderu ŷa
do ntoŷëdu.»

Igary Sakob

⁴¹ Esawu më ñëwëka Sakob soŷe idëwara le ndëwanëkawo rëm hni ŷa. Më ntehnak: «Apa biŷëdina cëmëd. Awa tac ndawëdëfuhu ahery mën aŷi, Sakob.»

⁴² Ga njëtak Rebeka ile pëhna Esawu ŷa, më macehnëka Sakob do ntehnak: «Acër hu, Esawu, ñad nkwëcagi ndawëi.

⁴³ Tame, ajë mën, nëparye d'us do diry ile lehnëdëmi ŷa: matëry ayary vëhni acër mën hna Laban, Aran hna.

⁴⁴ Ñëwëry hnam, hafo acër hu njama sakahn ha.

⁴⁵ Ge njamëka do ndënkwa ile liruha ŷa, awa payehneriyidëfu ay-
inëhneriyi. Ñada raku ŷuhnë vëhi tak hnë fac ryampo.»

⁴⁶ Rebeka më ntehnëka Isak: «Gona nëŷahno d'uniŷa ŷi soŷe vësëval Wahit ajë mën Esawu vi. Ge Sakob, umë fëna, ñëlëka aryampo hnë vësëval vëvë hn'iŷi nkal vi, godina tëfo wow d'uniŷa li!»

28

¹ Awa Isak më macëka Sakob, koyalëni do tac ndëwana tac ntehnak aki:
«Ñëlëdilihahna asëval avë nkal Kanan.

² Yiry Mesopotami, vëhni Betuwel rëmu hnëmuh hna. Yëkëlehnaryehna hnam asëval, aryag Laban, acëru hnëmuh.

³ Arabi Wën Hwëhn Fanka Fop ŷa njëdë vutah vunjabah, ayehahn rëm wabulunda wayabah.

⁴ Arabi njëdu wëjë gë vutah hu va gante njëdëkawo Abëraham ka, soŷe arebahnëhni inkal nte lëdantu ŷi vële hwëhnëk va, inkal nte njëdakawo Wën Abëraham ŷi.»

⁵ Awa Isak më cañëtëka Sakob nji Mesopotami, vëhni Laban hna, nte yeho aju Betuwel Aram ŷa do yeho fëna acëru Rebeka ŷa, hnëmu Sakob gë Esawu.

⁶ Esawu njëtako Isak ndëwanëka Sakob do cañëtëkawo nji njëkëlehnaja asëval Mesopotami hna. Njëtako fëna ante ndëwanëdëhawo Isak Sakob ña mbañëhnëkawo antë ñëla asëval avë inkal Kanan,

⁷ do Sakob ntënënkëhniwo vëhni rëmu gë hnëmu do njiko gë Mesopotami.

⁸ Koyëna Esawu njëtako rëmu Isak nëjëlawohna gë vësëval vëvë Kanan va.

⁹ Awa Esawu më pëhna njëkëlehnahna asëvëval ahařary. Më njik vëhni Isëmayel hna, aju Abëraham, do njëkëlehnahna ñëla aryagu, ale waciko Mahalat, aheryu Nëbayot.

Hudakery Sakob

¹⁰ Hnë wati rac matëko Sakob Berëseba hna soņe nji Aran.

¹¹ Kabi njoko lav wã, më ndakëk hn'ile tëkëko hna. Do itaka nufëko nkagëtahn hnam.

¹² Umë ndakeryëk: më nuk ihëya sëbiko nkal li hafo tëk ambin hnani. Wamëleka Wënu ña kayëdëhniho cëlindëni. ¹³ Ahwëhn a Wënu ña umë dënk kahnëko haryënk w lëw do ntehna: «Ahwëhn a Wënu ña yebu, Wën rëmu sankaf Abëraham ña do gë Wën Isak. Inkal Kanan nte ryakantunji njëdädëmi wëjë gë vutah hu va.

¹⁴ Vutah hu va njabëdëni had ivëd nkal ñi; duniya li fop ntëdëdëni: gë cape pëhna lav, g'ajoya lav, gë cape rëhw do g'irahahn. Soņe lëw hu ya ndëwanëdëfuhëhni yam vahnë vëvë duniya vi fop.

¹⁵ Antë aryënk w! Gë wëjë nkeyik, keryëdëmi hn'ile-wo-le njidü hna do mbokaryidëmi hn'ini nkal. Tavëdila, ntidëfu fop ile hnësëhnëmi yi.»

¹⁶ Sakob më nëgak do ntehn: «Paryi nke, Ahwëhn a Wënu ña ani nke, do ami yëtëlëwohna!»

¹⁷ Më ntakëka do ntehn: «Hn'ani, yëwã Wën ye! Paryi nke cery Wënu ña ye do gë rënka ambin ña!»

¹⁸ Sakob më nëgak kobëri fo g'acahnëfëd ga, do nuf taka nte nkagëtahnëko ña, cëb tac tur wagu soņe nti taka ña nke taka Wën.

¹⁹ Më macëk yëwã rac Betel, umë fëhnëtanëk «Cery Wën». Bare kobëri ña Lus macëdeho hnam.

²⁰ Tac Sakob më ntëkëk aki: «Ge Wënu ña g'ami nke, ge keryëko hn'uyas mën hna, ge njëdäko ile rokëdëfu do ile liyadëfu,

²¹ do ge mbokajëbu yam fo vëhni rëm mën hna, awa Ahwëhn a Wënu ña Wën mën yed.

²² Inji taka nte sëbëbu do rurëbu wagu ñi yed yëwã le sëmbande Wënu ña; do umë rëkëdëfu yëdandu ihwëhn pëhw-wo hn'ile mařëryanëdëho Wën hna fop.»

29

¹ Sakob kahnëtako paß gë cape pëhna lav ka.

² Fac ryampo, më nukëhni wakore watar wape gë wuhnankal yinëgadëho hnë kolomba fëk hna, kabi hnam cedëniho wënka ña. Itaka cankaf fidahnëdeho kolomba rac.

³ Ge fop mbarëpëlëniho wusañ wã, vëhery wusañ va ntihëtëdëniho taka ña do ñëryëhnënihëhni wusañ wã ciyani, tac mbokaryëni pidëni kolomba ya g'itaka ña.

⁴ Sakob më tëyëkëhni vëhery wusañ va: «Wëlawo mën, ne nkejërun?» Më ntëkwaniha: «Aran.»

⁵ Sakob më mbok tëyëkëhni: «Njëtërunëha bi Laban, aju Nahor?»

Më ntëkwaniha: «Ha njëtëbunëha.»

⁶ Sakob mbok tëyëkëhni: «Hak nkok?»

Më ntëkwaniha: «Aki fo nkok. Wëliha aryagu Rasel ga tëkid' gë wusaŵ wulëwu ŵa.»

⁷ Sakob më ntehnëk: «Lav a nkok, wati gwak wusaŵ űa tëkëna ten. Pëdëryinëhni do avokaryuni nkwënani ryav ŵa.»

⁸ Vëheryëherya va më ntëkwani: «Kodilëfuhna fëdëfuni tameki ge wavarëpëlina fop. Ge padini, tac walihëtëfu taka nte fid'ahnik űi do yëdafuni ciyani.»

⁹ Sakob nkoko nësëlëndëni gë vëhni tëket Rasel gë wusaŵ rëmu ŵa, kabi ahery wusaŵ yeho.

¹⁰ Sakob ga nuka Rasel do gë wusaŵ acëru Laban ŵa, më tëhak kolomba űa, ntihtëk taka űa do njëdahni wusaŵ acëru Laban ŵa wënka űa ciyani.

¹¹ Tac Sakob më muryaka Rasel kotënd uhnatah ŵa.

¹² Më ntehnëka: «Rëmuh mbaŵ mën ye, Rebeka ye hnëm mën űa.» Awa Rasel nkaryëlehn pëyahna rëmu watac.

¹³ Laban, ga njëtak ajë acëru űa hnam nke, më nkaryëk kacahna, muryaka do njohna gë tere lëwu. Sakob më tëfëtanëka fop Laban ile yeha űa.

¹⁴ Laban më ntehnëka: «Paryi nke mbaŵ mën yeru, sat rac fo hwëhnayik.»

Iñël Sakob gë vëryag Laban

Ante ñëwëko Sakob lepera ŵa fop vëhni Laban hna do ndokuñëhnëndëhawo,

¹⁵ awa Laban më ntehnëka: «Mbaŵ mën iña yeru. Bare gena soñe rac rëkëdfu aryokuñëhnahnëndo aki fo. Pëyarye bi wayëhw rëkëdëmi sosëndi.»

¹⁶ Hara Laban vëryag vëhi kwëhnako. Aryënkwëryënkwa a Leya maciko, aheryu űa Rasel.

¹⁷ Leya mëhwëryëkawo yëka űa, bare Rasel umë nkwamëko ðus.

¹⁸ Sakob ñadëhawo Rasel, më ntehnëka Laban: «Ndokuñëhnëdëmi wabëhn mbëd' gë waki (7) soñe ñëlahnëwa Rasel, aryag hu ahigëna űi.»

¹⁹ Laban më ntehnëka: «Yëdafayina wëjë fecëhnëko gë le yëdafuha asan ahaŵary. Gory űal mën li.»

²⁰ Awa, soñe nuűahna Rasel űa, Sakob ndokuñëhnëkawo Laban wabëhn mbëd' gë waki (7). Bare wañi wabëhn ntiyahnëkawo had wafac fo ryëcëk, kabi ñadëhawo ðus Rasel.

²¹ Tac Sakob më ntehnëka Laban: «Wabëhn wante hnësëliko űa padëk. Yëdaryëwa asëval mën a. Ñadëfu ñëläwa.»

²² Laban më macehnëkëhni fop vële ntëdëlahnëniho va do nëgehn roka sankaf soñe ñël iña.

²³ Bare g'umëd' ga më nufëka aryagu Leya do njinehna Sakob, ndakëlahnëni g'umë.

²⁴ Laban aryokuñ alëwu ale waciko Silëpa nufëko njëdahna aryagu nke aryokuñ alëwu.

²⁵ Ga pacëk Sakob kamahnëko Leya ye! Më ntehnëka Laban: «Soñe ye liruho aki? Gena bi ñëlahnëwa Rasel ryokuñëhnëmi wabëhn mbëd' gë waki (7)? Soñe ye rokaruho?»

²⁶ Laban më ntëkwaka: «Gena namu űal fu li ñëli aryag hara acëru űa ñëlina ten.»

27 Puhnaryin ambënt ñël ña gë acëru tac njëdfaderuha aheryu fëna ge mbokëru aryokuñëhno wabëhn mbëdf gë waki (7).»

28 Sakob më mawëk: puhnani gë Leya wafac imbëdf gë wahi ambënt ñël ña, tac Laban më njëdfaka Rasel.

29 Rasel, umë, Laban aryokuñ ale waciko Bila njëdfakawo nke aryokuñ alëwu.

30 Sakob ndakëlahnëniho gë Rasel do ñadëhawo ntëbi Leya; do tac mbok ndokuñëhna Laban wabëhn mbëdf gë waki kat.

Vutah Sakob

31 Ahwëhn a Wënu ña ga nuk Rasel yahniko ntëbi Leya, më ntika Leya nagënk, hara Rasel kodilohna nag.

32 Leya ndonkëko, do naga facan fante macëko Riben*. Më lehnëko: «Ahwëhn a Wënu ña nuk sëfëhnah mën wã; tame asan mën a rëkëdf ñando.»

33 Leya më mbok ndonkëk do mbok naga facan. Më mbok ntehnëk: «Ahwëhn a Wënu ña njëdfakowã facan fakawary kabi njëtak ñadelëwöhna.» Umë, Simeyō† macik.

34 Leya më mbok ndonkëk kat do mbok naga facan fatarëna. Më mbok ntehnëk: «Añ'ankañ asan mën ayi pabëdfëho, kabi nagëhnëbuhha vucan vutar.» Soñe rac macahnëkawo Sakob facan fatac Levi‡.

35 Leya më mbok ndonkëk. Tac mbok naga facan do ntehn: «Añ'ankañ, njëwëdfëfu icëmb Ahwëhn a Wënu ña.» Soñe rac macahnik aju Yuda§. Tac teryalehn hnag ya.

30

1 Rasel ga njëtëk kodina nag, më ñewaryëka acëru vutah va. Më ntehnëka Sakob: «Diry hnagu, ge gena umë cëmëdfëfu.»

2 Sakob më ntavëka g'umë do ntehn: «Wënu ña bi yebu, ami? Umë wëyëk antë ahnag.»

3 Rasel më ntëkwaka: «Nufëryehna Bila, ale ryokuñëndëho yi, aryaku soñe nagëhni vutah; nufëdfëfuhëhni. Koyëna soñe lëwu ya, nuñadëfuhëhni, ami fëna, vutah.»

4 Awa më njëdfaka aryokuñ alëwu ya Sakob ndakëni.

5 Bila ndonkëko do nagëhna Sakob facan.

6 Rasel më ntehnëk: «Wënu ña kitiñëk soñe lëmën ya. Nkwëryëk imunta mën ña do mawëk njëdfawowã ami fëna facan.» Soñe umë macahnëkawo Dan*.

7 Bila, aryokuñëhn Rasel ya, mboko ndonk do mbok nagëhna facan fakigëna Sakob.

8 Rasel më ntehnëk: «Mëtaryëbuhha d'us acër mën a do mëkëbuhha.» Më macëka fatah fa Nefëtali†.

9 Leya, ga nuk gona nagënd, më nufëka aryokuñëhn alëwu ya, Silëpa, njëdfahna Sakob ndakëni.

10 Silëpa nagëhnëkawo Sakob facan,

11 do Leya më ntehnëk: «Nkoc ña tëkik!» Do më macëka Gad‡.

12 Silëpa mboko nagëhn facan fakigëna Sakob.

* 29:32 29.32 Riben fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «nuk uhorot mën a». † 29:33 29.33 Simeyō fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «Igwëry». ‡ 29:34 29.34 Levi mëntëlëk gë Wa-ebëre ña ile fëhnëtanëk «ñabi». § 29:35 29.35 Yuda mëntëlëk gë Wa-ebëre ña ile fëhnëtanëk «cëmbi». * 30:6 30.6 Dan fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «Wënu ña kitiñëk do nuk catëbu». † 30:8 30.8 Nefëtali fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «wëtëk». ‡ 30:11 30.11 Gad fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «nkoc».

¹³ Leya mboko ntehn: «Nafa ÿa tëkik, tame vësëval va kodëni ntehnëni nëfako.» Do më macëka fatah fa Aser[§].

¹⁴ Fac ryampo, hnë wati ßarëp roka hna, Riben njiko kaÿ hna do tëkat vutah atëh nte lidëha ahnë përana ndakëntal do ndonk. Më njok njëđahna hnëmu, Leya. Awa Rasel më ntehnëka Leya: «Këlami, yëđërye vutah atëh ajë hu vi wëđampo.»

¹⁵ Leya më ntëkwak: «Asan ale rebëruhoŵa ÿi gedfilihna bi gwër? Mbokëru aÿand areboŵa wadëwel atëh ajë mën ñi!»

Rasel më mbok ntehnëk: «Awa, umëđ nte yejëk ñi gë wëjë ndakëđun Sakob nkwëcëtëli gë wadëwel atëh ajë hu ñi!»

¹⁶ G'anëka ga ante mëncik Sakob kaÿ ña, Leya më kacaka do ntehna: «G'ami ndakëlahnëđe dol: wadëwel atëh ajë mën va sosahnëbu hnuÿahni.» Awa Sakob më ndakëlahnëni g'umë mëđ tac.

¹⁷ Wënu ña maŵëko imunta Leya ña. Ndonkëko do nagëhna Sakob facan fambëryëna (5).

¹⁸ Më ntehnëk: «Wënu ña cosëko kabi njëđabuha aryokuñëhn mën a asan mën a.» Do më macëka fatah fa Isakar*.

¹⁹ Leya mboko ndonk do mbok nagëhna Sakob facan fakwëhn mbëđ gë fandaŵ (6).

²⁰ Më ntehnëk: «Wënu ña njëđako buña wamah! An'ankaŵ asan mën aÿi ntënëñëđëho, kabi nagëhnëbuha vucan mbëđ gë fandaŵ (6).» Do më macëka fatah fa Sabilon†.

²¹ Tac më nagëka facëval do maca Dina.

²² Awa Wënu ña më nahaka Rasel, më maŵëk imunta dëŵu ña do ntiha kol nagënd.

²³ Më ndonkëk do naga facan. Më ntehnëk: «Wënu ña ntihetëko sëfëhnah mën ŵa!»

²⁴ Më macëka aju Yosef‡, ntehn: «Arabi Ahwëhn a Wënu ña nkwënëhnoŵa facan fakawary!»

Ibëta Sakob

²⁵ Ante nagiko Yosef ña, Sakob më ntehnëka Laban: «Tavërye vokawu g'inkal mën.

²⁶ Ndokuñëhnëmi đus hnuÿahnëŵëhni vëryag hu vi. Awa, yëđaryëŵëhni do gë vutah mën vi yifu.»

²⁷ Laban më ntëkwaka: «Këlami, nëparye. Ge maŵëru đemarye, gory ani. Wamën mën ña njëtëndanëniho Ahwëhn a Wën hu ŵa ryëwako ile hwëhnaŵu ÿi.

²⁸ Pëyarye ile ÿađu sosi ÿa, do cosëđëmi.»

²⁹ Sakob më ntehnëka: «Njëtëru gante ndokuñëhnëmi ka do gante nke ntega hu wusaŵ soñe lëmën ka.

³⁰ Hnapul toye le hwëhnaŵu rëkahnindu ÿa tame nkwënak đus. Ahwëhn a Wënu ña ndëwaki kobëri ga tëkahnibu tere hu li. Tëkëna bi wati ÿa ryokuñahnu soñe tere lëmën ÿa dënk?»

³¹ Laban më mbok tëyëka: «Ye rëfëka sosi?»

Sakob më ntëkwak: «Ñoñ cosëđilihohna. Ge maŵëru ile ÿađëmi rëyi ÿa, ani nkodëfu ryokuñëhnëndi.

§ 30:13 30.13 Aser fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «nëñëko». * 30:18 30.18 Isakar mëntëlëk gë Wa-ebëre ña g'ile fëhnëtanëk «icos». † 30:20 30.20 Sabilon mëntëlëk gë Wa-ebëre ña g'ile fëhnëtanëk «dënëñërye». ‡ 30:24 30.24 Yosef fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «arabi nkwën».

³² Dol pëcëtađëfuhëhni đus wusaŵ ŵi do pitëndëlendëbuhëhni fop wape wante hwëhnađ wañiñir, vutoy ma wahnayah, ma wabahnah do fop wuhnankal wule hwëhnađ wañiñir, vutoy ma wahnayah: cos mën iña yed.

³³ Ge mbiyëk toye, kodu ayët icat dëmën ña ge njëkëru cos mën ña. Fop wuhnankal wule wod wahwëhnana wëñahn wanëmpëlah ña, do fop wape wante wod bahnëna ña, wule leyik ye.»

³⁴ Laban më ntehnëk: «Awa, maŵëbu wanës hu ñi.»

³⁵ Hnë fac rac dënk, Laban më pitëkëhni wuhnankal wule hwëhnađ wañiñir wayaryah ña, ma wañiñir tëb tëb ña, vutoy ma wahnayah, do wape wante vahnëk do hwëhnađ wëñahn wayaryah ña do kwëtehnañhëhni wurac viju.

³⁶ Tac cañëtëhni ñaŵët le njasëđëni wafac warar tëkahnëndëni, soñe ñaŵëlëni gë Sakob nte heryëđëhëhniwo wusaŵ wuyëntaŵ Laban ŵa.

³⁷ Awa, Sakob më nufëk vundoko vatëh vatar vanëmpëlah do këcëk vakuđ va.

³⁸ Më kwëtëk vundoko va le kosëndëni wëñka wusaŵ hna. Kabi wusaŵ ŵa njëŵalëđëniho ge njijëni siya wëñka ña.

³⁹ Wusaŵ ŵa njëŵalëđëniho haryëñkw vundoko hna do nagëđëñhëhniwo vucaŵ vunkwamah vunte hwëhnađ wañiñir wayaryah ma wañiñir tëb tëb ña, vutoy gë wahnayah.

⁴⁰ Sakob pitëkëhniwo wusaŵ wulëŵu ŵa do kwëtëni njëkëndëñhëhni wusaŵ Laban wule hwëhnađ wañiñir wayaryah do wabahnah ña. Koyëna ntiko ntega ntëŵu ña do tavëđilëhniwohna mbarëpëläni gë ntega wusaŵ Laban ña.

⁴¹ Nte-wo-nte njëŵalëđëniho ña Sakob kwëtëđëho vundoko va le kosëndëni wëñka hna, soñe njëŵalëni haryëñkw vundoko vutac.

⁴² Bare ge camëni wusaŵ ŵa, kwëtëđilohna vundoko va: koyëna wusaŵ wusamah ŵa Laban hwëhñëkëhniwo do wuhonah ŵa Sakob hwëhñëkëhniwo.

⁴³ Sakob nkwënađëhawo hnapul ŷa do nke ahwëhn wusaŵ wuyabah đus. Kwëhnađëhniwo vëryokuj vësëval gë vësan gë wayonkomb do gë wafali.

31

Sakob matëđ vëhni Laban hna nkary

¹ Sakob njëtako viju Laban va ntehnëđëniho: «Sakob nufëk fop le kwëhñëk rëm fu ŷa do umë vetandanëka.»

² Sakob kamahnëko Laban gona njëkëndë gë kobëri ka.

³ Awa Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka Sakob: «Bokary hn'inkal vële hnagëki hna, đarël vëvë tere hu hna, do g'ami nkeđe.»

⁴ Sakob më macehnëkëhni vësëvalu Rasel gë Leya, hnë wëhaŷ hna, le nkeho ntega wusaŵ wulëŵu hna.

⁵ Më ntehnëkëhni: «Kamahnëbu rëmun gona njëkëndë gë kobëri ka; bare Wën rëm mën ña gë ami nkebun kwëlëkwël.

⁶ Nurun, ŵuhnë dënk, ndokujëhñëbuha rëmun gë fanka mën fa fop.

⁷ Bare, tokako nkwëcëtëđëho cos mën iña. Bare Wënu ña tavëlahna ntiwo ŵeh.

⁸ Ge ntehnakëndëho: “Wusaŵ wule hwëhnađ wañiñir tëb tëb ŵa ye cos hu ña”, wusaŵ ŵa fop wuhwëhn tëb tëb fo nagakëndëni, do ge ntehnakëndëho: “Wusaŵ wule hwëhnađ wañiñir wayaryah ña ye cos hu ña”, fop wusaŵ ŵa wule hwëhnađ wañiñir wayaryah fo nagakëndëni.

9 Wënu ña nufëkëhni wusaŵ wulëwu ŵa do njëdawõwëhni.

10 «Hnë wati nte njëŵalëdëniho wusaŵ ña, nubu yinë hnë hudakery: wusan wule yëŵadëhëhniwo wësëval ŵa wañiñir wayaryah kwëhnaniho gë tëb tëb do gë wacankaf.

11 Tac, mëleka Wënu ña më macëko hnë hudakery: “Sakob!” Më wëtabu.

12 Më ntehnëko: “Yëkëryihni: fop wusan wule yëŵadëhëhni wësëval ŵa wañiñir wayaryah kwëhnaniho gë tëb tëb do gë wacankaf; ami lik kabi nubu fop ile ntiki Laban ŷa.

13 Wën Betel ña yeḑu, hn'ile cëbëruho do rurëru wagu itaka hna, hnam ntëkëntuhoŵo. Tame, matëry, kërënyari inji nkal do avoka hnë nkal nte hnagahniru hna.”»

14 Rasel gë Leya më ntëkwaniha: «Goryaryëlëfuhna ile lëwëdëfun tere rëm fu hna.

15 Had vëhneh pëlakëfu, kabi nkwaŵëkëfu do tokëk koryi lëw fu ŷa.

16 Awa, fop hnapul le nufëhnëka Wënu rëm fu ŷi fuhnë hwëhnëk gë vutah vudëw fu vi. Tame diry fop le ntehnëki Wënu ña.»

17 Awa, Sakob më pëhwëtak do kayëndëhni vërahu gë vësëvalu hnë wayonkomb.

18 Më njokëhni fop wusaŵ wulëwu ŵa gë hnapul le nuŷako hnë Padan-Aram ŷa. Mënc gë vëhni rëmu Isak, hn'inkal Kanan hna.

19 Hnë wati rac, Laban imëc wëñahn wusaŵ wulëwu njiko. Kabi rëmu Rasel golohna hnam, Rasel më nuŷak fere soje ntehnahn vundëhwa vunte cëmbëdëho rëmu had wamën ña.

20 Sakob tokakawo Laban avë Aram ŷa, g'unji dëwu hara koyalahna ña.

21 Nkaryëko, gë fop le kwëhnako ŷa. Ntëmpëtako sën sankaf ŷa, Yufërat, do nji gë cape inkal nte hwëhna wahuñ, do wacëde Galad.

Laban tëkadëha Sakob

22 Hnë fac rarëna hna, më pëyayik Laban Sakob nkaryëk.

23 Më nufëkëhni vëheryu, tëfëlehna hnë uyas wafac mbëd gë wahi (7) do tëkahna hnë wahuñ Galad hna.

24 Bare g'umëd ga Wënu ña më tufëhnaka Laban, avë Aram ŷa, hnë hudakery do ntehnaha: «Antë alehna wameh Sakob.»

25 Awa Laban tëkakawo Sakob. Sakob hn'ikuñ ndampo ntiko hnam usank lëwu ŵa; Laban fëna ntintëlehni hnam ulëwu ŵa hn'ikuñ tac.

26 Laban më ntehnëka Sakob: «Ye fëlaki? Soje ye rokaruho ayojëhni vëryag mën vi had vëramp uwët?»

27 Soje ye soŵaru ayaryi, tokaruho do pëyalihohna? Ntinëhnakëndëmi ambënt cankaŵ koyalahni.

28 Mawëlihna hoyalëfu vëryag mën vi gë vutah vuntëw hni vi! Paryi nke had intëhn ntiru añ'ankaŵ.

29 Kodëfu liwu wëh ge ñadëfu; bare Wën rëmu ña më lehnëko umëd nte ryëcëk ñi: “Antë alehna wameh Sakob!”

30 Awa, nkweyëbu njiru kabi ñankahnëkino awënc gë vëhni rëmu, bare soje ye lë lëru vundëhwa vunte sëmbëdëfu had wamën ña?»

31 Sakob më ntëkwaka Laban: «Njiḑu koyëna kabi ntakëkoŵo do nahadëfuho tebëduhoŵëhni vëryag hu vi.

32 Tame ge nuru vundëhwa vutac hnë aryampo vëlëmën li, ahnë arac cëmëd. Tase vëlëw fu vi yëkëry fop ile ye hnë ŷal mën ŷi do nufëry ile hwëhneru ŷa.» Hara Sakob yëtëlohna Rasel leko vundëhwa va.

³³ Awa, Laban më njëkëlehnëk hn'usank Sakob hna gë va Leya hna do gë vëryokuŋ vëhi va, bare nulohna. Ga cahnik hn'usank Leya hna, më tënkek hn'uva Rasel hna.

³⁴ Hara, Rasel leko vundëhwa va; hnë le tindëdëni wayonkomb ntañahn kwëtëko do ntañahn. Laban njëkëlehnëko hn'usank hna fop hara ñoñ nuna.

³⁵ Rasel më ntehnëka rëmu: «Apa, antë ntavi ge kolëla wãtu haryënkwa hu; ures lepera fëgwëko.» Laban njëkëlehnëko bare nulohna vundëhwa va.

³⁶ Sakob më ntavëka do nirahna Laban ntehnëka: «Ye libu wëh? Mo ryawëbu soŋe aholahn arëfëlehnëndo aki?»

³⁷ Njëkëlehnëru hnë viyë mën hna fop. Tëkatëru bi iñë ryampo ile hwëhnëru? Tufëryihni vëlëmën vi do gë vëlëw hu vi, do tëfëka kitijënihëfu.

³⁸ «Ntiibu wabëhn wafëhw wahi (20) ýal hu hna; nulihahna muk icaw hu nte hnacëk, do cemëlëwahna muk icaw hu.

³⁹ Mëncënanilinahna muk icaw nte ndawëk intaw, mbokënanëdëminawo nte-wo-nte cëmëko icaw ña. Tëyëdëhuwëhniwo vësayini wule ledëho wã, g'umëd ma g'anent ña.

⁴⁰ G'anent ga korotëdëfuho gulav wã do g'umëd ga gë huji ha, do kodëwöhna ryaku wakwëd.

⁴¹ Mawëbuho liwu wabëhn wafëhw wahi (20) ýal hu hna: ndokuñëhnëmi wabëhn pëhw gë wahnah (14) ýëlahnëwëhni vëryag hu vëhi vi, do wabëhn mbëd gë ryaw (6) soŋe hnuñahnëwëhni wusaw, bare wëjë, nkwëcëtëdëfuho cos mën iña. Koyëna nkeho!

⁴² Ge Wën rëm sankaf mën Abëraham, Wën hunte valendëhawo rëm mën Isak ña, dëmakëndilohna, tavakëndüho wëncu wëbák fo. Bare Wënu ña nuk horot mën wã gë doku lakah le libu ýa do umëd nte ryëcëk ñi niraki.»

⁴³ Laban më ntëkwaka Sakob: «Vëyi vësëval ami hwëhnëkëhni, vutah vuntëw hni vi ami hwëhnëkëhni, wuñi wusaw ami hwëhnëkëhni do fop le hnuđu ýi ami hwëhnëk. Bare, njavëtëbu tæk pëgw dol, ñoñ koda voku liwu soŋe vëryag mën vi ma soŋe vutah vunte nagëni vi.

⁴⁴ Tame yij nkwëryëli fuhnë vëhi, do tëfëka ntiyi iñë nke sedë yëbëlan fu.»

⁴⁵ Awa Sakob më nufëk itaka do cëb.

⁴⁶ Tac ntehnëhni vëlëwu va mbarëpini wëraka. Më mbarëpini do ntini akova. Tac vëhni fop hnë kova tac tokëniho.

⁴⁷ Laban Yëgar Sahaduta* macëko ýëwã rac, do Sakob umë Galed† macëko.

⁴⁸ Laban më ntehnëk: «Ani kova ye dol sedë lëw fu ýa wëjë g'ami.» Soŋe rac wacandë ýëwã ýa Galed, umë fëhnëtanëk «kova nte ye sedë».

⁴⁹ Misëpa maciko fëna, umë fëhnëtanëk «ýëwã soŋe iyëka», kabi Laban mboko ntehn kat: «Arabi Ahwëhn a Wënu ña njëkandëfu antë tavi ile hwëtëlik ani ýi ge gona nulënde.

⁵⁰ Ge koroteyëhneruhëhni vëryag mën vi, ge ñëlëruhëhni vësëval vëhawary, diry wajira, gena ahnë ye sedë ýa yëbëlan fu, bare Wënu ña dënk ye.»

⁵¹ Tac Laban më mbok ntehnëka Sakob: «Yëkëry ani kova wëraka nte hovëbu yëbëlan fu ñi, yëkëry inji taka nte sëbik ñi.

* **31:47 31.47** *Yëgar Sahaduta* fëhnëtanëk gë Wa-aramë ña «kova nte ye sedë». † **31:47 31.47** *Galed* fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «kova nte ye sedë».

⁵² Aña kova gë inji taka ye wasefe walëw̃ fu w̃a: tēfēlohna ryëcu aña kova yiryindu yal hu soñe liyi w̃eh, wējē fēna tēfēlihna aryëci aña kova ayijënd yal mēn soñe aliwo w̃eh.

⁵³ Arabi Wēn Abēraham ña gë Wēn Nahor ña, asankaf rēm mēn, nke ahitiñ yēbēlan fu.»

Awa Sakob mē ntēkēk gë Wēn hunte valehnēdēhawo rēmu Isak ña.

⁵⁴ Tac Sakob mē cēnak sadēha kuñ hna, do macehnēhni vahnē va fop roka yā. Tokēniho do ndakēniho kuñ hna.

32

¹ Ga pacēk Laban matēko kobēri fo, muryahni vēryagu gë vērah hni do ndēwanēhni. Tac mēncēlehn gë yalu.

Ipankël Sakob gë Esawu

² Sakob ndēcalēko njind nkaw̃ ntēw̃u ña, hnē wati rac wamēleka Wēn mē pankēlēni.

³ Ga nukēhni, Sakob mē ndekak: «Kañ Wēn ye!» Do hnam Mahanayim* maciko.

⁴ Sakob mē payēkēhni vahnē ndēnkwhāhēni vēhni acēru Esawu hna, nkal Seyir hna hnē resiyo Edom hna.

⁵ Ntehnēhni aki: «Wēlin le fēyadunēha Ahwēhn mēn a Esawu: “Aryokuñ hu yā Sakob mē lehnēk: Vēhni Laban hna nkebuho hafo gaki.

⁶ Kwēhnabuhēhni wuhni gë wafali gë wape gë wuhnankal do gë vēryokuñ vēsan gë vēsēval. Payēryibuhēhni vahnē pēyanihi, soñe gante kodu ahacawo g'untēnah.”»

⁷ Vēle fayiko va mē mbokajēni pēyaniha Sakob: «Pēyajēbunēha Esawu do nkejēk afankēlu, gë vēsan wakeme wahnah (400) nkejēni.»

⁸ Sakob mē ntakēka dūs. Mē pitēndēlehnēkēhni vahnē vēle nkeniho va wakore waki, do gë wape ña gë wuhnankal w̃a gë wuhni w̃a do gë wayonkomb w̃a fēna.

⁹ Ntehnadēho: «Ge Esawu njijēk ndawēhni kore ryampo, kore yēntaw̃ yā pehedēni.»

¹⁰ Tac Sakob pēgwēlehn njēfand: «Wēn rēm sankaf mēn Abēraham, gë rēm mēn Isak, Ahwēhn a Wēnu ña ntehnēruho: “Bokary g'inkal hu, dārel vēvē tere hu hna. Ntinēhnēdēmi ifērēn.”

¹¹ Ahwēhn, mbañu dūs soñe hnuṣaw̃ fop uryema ule w̃aw̃ēryanēruho g'ikahnēnda yabahēhu ñi, ami aryokuñēhn hu yī. Ryoko mēn yī fo hwēhnabuho ante ndēcēdēfuho sēn Yurēdan ñi, do tame mbokajēdēfu gë wañi wakore waki.

¹² Kēlami, pehetēryeṣa Esawu, kabi ntakēko g'umē, ntakēko antē njij ndawēfu gë vēsēval vi do gë vutah vi.

¹³ Dēnkwhētary ntehnēruho: “Ntinēhnēdēmi ifērēn. Vutah hu va njabēdēni had nkērēyal nte wok kodena ndēkwi.”»

¹⁴ Herac, Sakob hnam ndakēniho gë vēlēw̃u va. Mē nufēk hnē hnapul le nuṣajēko hna soñe mbuñahna Esawu:

¹⁵ wuhnankal wēsēval wakeme waki (200) gë wusan wafēhw wahi (20), wape wacēval wakeme waki (200) gë wacan wafēhw wahi (20),

¹⁶ wayonkomb wafēhw warar (30) wale yiwēndēd gë vutah hni per, wuhni wēsēval wafēhw wahnah (40) gë wusan ipēhw (10), wafali wasēval wafēhw wahi (20) gë wasan ipēhw (10).

* **32:3 32.3** Mahanayim fēhnētanēk gë Wa-ebēre ña «wakan wasodāde waki».

¹⁷ Më njëdfakëhni vëryokuŋ vëlëwu va, wuhnankal wã aryampo, wape ŋa aryampo, wayonkomb wã aryampo, wuhni wã aryampo, wafali wã aryampo do ntehnëhni: «Dënkwehën, do ŋawëtehnëryinëhni wakore wusaŋ ŋi.»

¹⁸ Tac ntehna aryënkweyënkwa a: «Ge pankëlërun acër mën Esawu tëyati: “Mo hwëhnëki? Ne njidfu? Mo hwëhnëkëhni wusaŋ wule hëryëdu wï?”»

¹⁹ ntëkwaduha: “Sakob aryokuŋëhn hu ŋa hwëhnëkëhni. Buña njëdanahniki, wëjë, ahwëhn mën Esawu, do umë dënk nkejëk hamëhnifu.”»

²⁰ Më ntehnëka koyëna ahigëna ŋa fëna gë ararëna ŋa do gë fop vële hëryëdëhëniwo wusaŋ va: «Koyëna ntehnëdunëha Esawu ge pankëlërun,

²¹ do nkwënedun: “Sakob aryokuŋëhn hu ŋa nkejëk kamëhni fu.”» Kabi Sakob ntehnadëho: «Njamëhnëdëfuha gë wabuña wante ryënkwehnëdëho ŋi, do tac tëkëdëfu haryënkwa lëwu. Ntiyahnëko kacadëho g'untënah.»

²² Awa wusaŋ wã ndënkwareyëhiniho, hara Sakob, umë dënk, hnam mboko ndak umëd nte rëkiko ŋa.

Iyol Sakob gë Wën

²³ Awa hnë umëd tac dënk, Sakob matëndëkëhniwo hnam vësëvalu gë Bila gë Silëpa do gë vutah pëhw gë fandaw (11) vuntëwu va kegëtani garyëla Yabok ŋa, cañëtëhni.

²⁴ Ga kegëtani, cañëtëkëhniwo vëryokuŋ va gë fop le kwëhnako ŋa.

²⁵ Sakob nkolehn umë fo.

Awa tac asan më njijëk hn'umëd tac njolëni g'umë hafo wakëwak ŋa.

²⁶ Asan arac, ga kamahnëk, mëkëdilahna Sakob hn'iyol tac, më ndafëka cokot hna, do cokëtakawo njolatëndëni.

²⁷ Tac asan a më ntehnëka Sakob: «Tavërye yiwu, kabi pacëk.»

Sakob më ntëkwaka: «Tavëdila ayi ge gena ndëwanëruho.»

²⁸ Asan a më tëyëka: «Hak maciru?»

Më ntëkwaka: «Sakob waciŋu.»

²⁹ Asan a më ntehnëka: «Godëlihna aŋacënde Sakob. Wac hu wã Isërayel† yed, kabi gë Wënu ŋa njolërun do gë vahnë va, do wëjë lëbëkëhni yaŋ iŋa.»

³⁰ Sakob më tëyëka: «Këlam, pëyarye bi hak maciru.»

Asan a më ntëkwaka: «Soŋe ye rëyëduho wac?» Awa tac asan a më ndëwanëka Sakob.

³¹ Sakob më macëk yëwã rac Penuwel, umë fëhnëtanëk «yëka Wën»; kabi më lehnadëho: «Nulëbun gë Wënu ŋa vinkër vindah, do cëmëla.»

³² Ante pëhnik lav ŋa, Sakob ndëcëtako Penuwel ŋa. Tadëdëhawo kabi mbuf ŋa ntavëdëhawo.

³³ Soŋe umë ye, hafo dol, vëvë Isërayel va vërokëdina faŋar favë pombor fa, kabi bay hnam cërehniko Sakob.

33

Igwëryël Sakob gë Esawu

¹ Awa, Sakob njëkako do nulehna taŋ Esawu tëkid gë vësan wakeme wanah va (400). Më pitëndëlehnëkëhni vutah va, ale-wo-le gë hnëmu: Leya gë Rasel do gë Bila gë Silëpa fëna.

† 32:29 32.29 Isërayel mëntëlëk g'uhnës Wa-ebëre ŋa ile fëhnëtanëk «amëtarëdëha Wënu ŋa».

² Më ndënkwendëkëhni Bila gë Silëpa gë vutah vuntëw hni va, tac hamëhni lëw hni Leya gë vërahu, do Rasel gë Yosef tëkwahnini hamëhni.

³ Tac Sakob umë dënk më ndënkwaryëkëhni. Ndëkwëhnëko yëka ÿa nkal hna wahwënta mbëd gë wahi (7) tëkahnënd d'arël hn'ile nke Esawu hna.

⁴ Awa Esawu më nkaryëk kacaka, nji muryahna do mbuca. Pëgwëlehnëni kondëni vëhni vëhi tak.

⁵ Ga nukëhni Esawu vësëval va gë vutah va, më tÿyëka: «Vëhni mo ye vële lapëhnajëdëhi vi?»

Sakob më ntëkwak: «Vutah vunte njëdëkowëhni Wën, ami aryokujëhn hu ÿa ye.»

⁶ Vëryokujë vësëval va gë vutah vuntëw hni va më tÿhani do ndëkwëhnëni haryënkwa Esawu.

⁷ Tac Leya gë vërahu njigëlehnëni ndëkwëhnëgëni, do Yosef gë Rasel.

⁸ Esawu më tÿyëk: «Ye ÿadu ali gë fop wusaw wule fankëlibun wï?»

Sakob më ntëkwak: «Ahwëhn, ñakëndëbu ahacawo g'untënah.»

⁹ Esawu më ntehnëk: «Ahery mën, kwëhnabu hnapul yabah, kwëtary ile hwëhnaru ÿa.»

¹⁰ Sakob më ntehnëk: «Hali, këlami ge gona ntavi g'ami, mawëry iÿi buña. Ipankël gë wëjë ña nke sojë lëmën had gë Wënu ña nulëbun vinkër vinah, kabi kacaruho g'untënah.»

¹¹ Awa mawëry buña ile yëdanahnimi ÿi, Wënu ña yëdako do kwëhnabu fop le rëfëko ÿa.»

Sakob njawëhnëko do Esawu më mawëntak.

¹² Tac, më ntehnëka: «Matëry! Njiyi lapëhnaÿi.»

¹³ Bare Sakob më ntëkwaka: «Njëteru vutah va vëyawëna, do tÿfëka ntiyini wajira vucaw vunte wok yëwëd bël va. Ge porosiñini njasëni ñap wëla fac ryampo fo, fop cëmëdëni.»

¹⁴ Dënkwahëndëno; ami, njasaryëryidëfuhëhni wajira fo wusaw mën wï gë vutah vi, hafo rëkëryiÿu ÿal hu hna, hn'inkal Seyir* hna.»

¹⁵ Esawu më ntehnëk: «Awa tavëhnëdëmini vahnë vëryampo vële rëfëlibun vi.»

Sakob më ntëkwak: «Wëla tavëlihëhni hna, ahacawo g'untënah fo ÿadëfu.»

¹⁶ Hnë fac rac, kahnëtako Esawu mëncënd gë Seyir.

¹⁷ Sakob umë, Sukot njiko. Hnam më mbëryehnek tere, do wakece, sojë wusaw wulëwu wã. Sojë rac wacande ÿëwã rac Sukot, umë fëhnëtanëk «wasank».

Itëk Sisem

¹⁸ Koyëna Sakob matëko Mesopotami do yam fo tëkëko hn'inaw Sisem vë Kanan hna. Darël naw hna ndahëko.

¹⁹ Më ntawëk hnë vutah Hamor, ale hahnëndëko Sisem hna, inkal nte ntihahnëko usank lëwu wã. Wañëc keme koryi ntawahnëko.

²⁰ Hnam ntiko hn'ile cënade sadëha do mac El Elohe Isërayel, umë fëhnëtanëk «Wën Isërayel».

34

Igwëcanëhn Dina

¹ Hnë fac ryampo Dina, aryag hni vëhni Sakob gë Leya, nehahnëkëhniwo vësëval vëvë nkal va.

* **33:14 33.14** Seyir wacik fëna «Edom».

² Sisem aju Hamor, asankaf Wahiv wavë resiyo wã, nukawo. Më nufëka do ntihna ndakëni forosima.

³ Bare ñadëhawo ðus do pëlakawo, njëkëlehnëdëho fëna nuÿa ikwëtahn Dina ña.

⁴ Awa Sisem më ntehnëka rëmu Hamor: «Yëkëlehnëndeÿa aÿi aryag, ñadëfu ÿëlëÿa.»

⁵ Ga njëtak Sakob Sisem cëfëhnanëka aryagu Dina, viju gë wëhaÿ nkeniho gë wusaÿ wã; ñoñ nësëlohna hafo nte mëncini ña.

⁶ Awa Hamor më njini g'aju vëhni Sakob hna soÿe nësëhna.

⁷ Hara tëko mëncini viju Sakob, do njëtaniho ile ryëcëtak ÿa. Vësan vërac pëbëkëhniwo yiwëhnah sankaf do ntavëkëhniwo ðus, kabi Sisem ntiko iñë le wok didena muk Isërayel hna idak forosima g'aryag Sakob ÿa.

⁸ Bare Hamor më ntehnëkëhni: «Ajë mën a Sisem ñadëha ðus aÿi aryag. Këlami, yëdëryina ñëla.

⁹ Gwëryëlënëfu: yëdëryinëfuni vëryag hun vi ÿëlëfuni do aÿëluni vëryag fu vi.»

¹⁰ Gë fuhnë ntëdëntëderun. Pidëtënderun resiyo ÿi. Kodun alëdëntiwu ani alindu le valëdëhu ÿa, ahwëhnu nkal iñi.

¹¹ Sisem umë dënk fëyakëhniwo vëhni rëmu gë vicëru aryag fa: «Demaryino, pëhwëtabu yëdëfu ile rëyëdunëho ÿa.

¹² Kodun arëyuno hupay hucankaf do gë wabuña wayabah. Njëdadëmu fop le rëyëdunëho ÿa, ðanko ÿëlëÿa aryag aÿi tun.»

¹³ Viju Sakob më ntëkwaniha Sisem gë rëmu Hamor, bare cowëniho ile nahani ÿa kabi Sisem cëfëhnanëkawo ahery hni ÿa Dina.

¹⁴ Më ntehnënihëhni aki: «Kodilëfuhna yëdëfuna ahery fu ÿa asan ale wok kácina; usëfëhnah lëÿ fu yed.

¹⁵ Soÿe iñë ryampo fo wãwëhnderun: fop vësan vëvë ÿal hun va kácini gë fuhnë ki.

¹⁶ Awa, tac njëdaderunëhëhni vëryag fu va aÿëluni, do ÿëlëfuni vëryag hun va. Ntëdëntëdëbun gë wuhnë do koyëna bulunda ryampo fo yedën.

¹⁷ Bare ge maÿëluhna aháciwu, mbidëfunëha ahery fu ÿi do njidëfun.»

¹⁸ Hamor g'aju më maÿëni watac.

¹⁹ Jar ña pëhwëtalehn tañ soÿe nti ile tëyiniho ÿa, kabi ñadëhawo ðus aryag Sakob ÿa. Hara umë yeho ale ÿako ntënëni tere ÿa.

²⁰ Hamor gë Sisem më njini ÿëÿa bulunda hna, do ntehnënihëhni aki vëvë hnam va:

²¹ «Vëÿi vësan vëhwëhn yam yëbëlan fu ye. Arabi ntëdëntini resiyo fu li do ntindëni ile ñadëni ÿa, kabi nkal iñi njankëk haryënk w lëÿ hni! Kodën ñëlinëhni vëryag vëlëÿ hni va do kodën njëdayinëhni vëlëÿ fu va ñëlënihëhni.

²² Maÿëdëni ntëdëntini gë fuhnë do ntiyin bulunda ryampo fo ge ntiyinëk ile ñadëni ÿa, umë ye: fop vësan vëvë ÿal fu va kácini gë vëhni ka.

²³ Ge maÿayinëkëhni, njijëdëni ntëdëntini gë fuhnë; awa fop wusaÿ wulëÿ hni wã gë hnapul lëÿ hni ÿa fuhnë hwëhnedën.»

²⁴ Fop vële yeho hnam va maÿëlehnëni wanës Hamor g'aju Sisem ña, do fop vësan vëvë naÿ va káciniho.

²⁵ Hnë fac rarëna hna, hara vësan va ntavëdëhëhniwo wahajëhn wã, viju Sakob vëhi, Simeÿo gë Levi, vicëru Dina va, më nufëni wasëlame walëÿ hni wã, tënkëni naÿ hna hara ahnë yëtëna do ndaÿënihëhni vësan va fop,

²⁶ ndawřaryënihëhniwo fëna vëhni Hamor g'aju Sisem. Ga cahnëdëni tere Sisem ŷa më njonihä Dina.

²⁷ Viju Sakob vëŷëntawř va më njijëni nteni ile kwëhnani vësëm va do nufëni fop le yeho nawř ŷa kabi ahery hni sëfëhnanik.

²⁸ Nufënihëhniwo wusawř wavë nawř wã fop gë wule yeho wëhaŷ wã.

²⁹ Njonihö fop hnapul lëwř hni ŷa, gë vësëval va fop gë vutah va fop do gë fop ile yeho watere hna.

³⁰ Awa Sakob më ntehnëkëhni vëhni Simeŷo gë Levi: «Njonëhnirunëho kata. Soŷe lëwř hun ŷa, vëvë Kanan vi gë vëvë Perisi vi ñewëdëniho. Nkwëryëlëdëni do mëkëdëniho gë tere mën ŷi, kabi vësan toye fo hwëhnaŷu.»

³¹ Bare vëjar vaki va më ntëkwaniha rëm hni: «Aŷi asan tëfëlawohna ntihna ahery fu ŷi had asëval ale wafëd nkaf ntëwřu.»

35

İboka Sakob gë Betel

¹ Fac ryampo Wënu ŷa më lehnëkawo Sakob: «Matëry ayi alëd Betel, hn'ile ntinëhnëdřuho sëna sadëha hna. Hnam tufëhnamino ante nkaryëdřuhawo acër hu Esawu ŷa.»

² Sakob më ntehnëkëhni vëvë tere lëwřu va gë vële nkenihö va fop: «Dihëtëryin wamën wahneh wale ye ŷalun wï. Pacënaryin do gwëcëtaryin viŷi va.

³ Pëhwëtaryin, Betel yiden. Hn'ile cënade sadëha ŷadëfu linëhnëwã Wën hunte ryemakowo hale ndëñëbřuho do ryemadëhowo hn'ile-wo-le hna.»

⁴ Awa më njëdřaniha Sakob fop wamën wahneh wale kwëhnaniho wã, do gë vampebel vante mpebelaniho va. Sakob më mbañëk kuyët tëh cankaf nte ye đarël Sisem ŷa.

⁵ Ante kahnëtaniho Sakob gë vëlëwřu va, Wënu ŷa cëlëndëhnikëhniwo ntakah cankaf vëvë vankol vante kakëniho va, hafo ahnë đëkëlohna tëfëlehnëhni.

⁶ Sakob gë fop vële tëfëlëniho va tëkëlehnëni Lus, umë wãcëde Betel, hn'inkal Kanan hna fo.

⁷ Më njik ntik hn'ile cënade sadëha hna do mac ŷëwã rac «Ël-Betel*», kabi hnam tufëhnaŷuho Wënu ŷa ante nkaryëdëhawo Esawu ŷa.

⁸ Debora, asëval ale hnihnëdëhawo Rebeka hnëm Sakob ŷa, cëmëko do mbañi đarël Betel hna, kuyët hn'atëh cankaf hna; kobëri fac rac, «Atëh Wako» macëde tëh tac.

⁹ Wënu ŷa mboko tufëhnaŷuho kat Sakob ante matiko Mesopotami mbokand Betel ŷa do ntinëhna fëren.

¹⁰ Më ntehnëka: «Wãc hu wã Sakob yeho, bare bokëdëlihna aŷaci koyëna. Tame wãc hu wã Isërayel yed.» Awa Wënu ŷa Isërayel macëkawo.

¹¹ Më mbok ntehnëka kat: «Wën Hwëhn Fanka Fop ŷa yebu. Njëdadëmini vutah vunjaŷah, soŷe aye rëm sankaf nkal do gë kore wabulunda. Nkëdëni vëhnaŷ hnë vutah hu hna.

¹² Inkal nte lehnëbřuho yëdadëfuhëhni Abëraham gë Isak ŷa, njëdřami, do ge mbiŷëk vutah hu va yëdadëfu.»

¹³ Tac Wënu ŷa më ŷaŷëtak ŷëwã le nësëhnaŷuho Sakob ŷa.

¹⁴ Sakob më kahnëndëk hnam itaka, do tur wagu gë uñen toye, soŷe nkehahn taka Wën.

* 35:7 35.7 Ël-Betel fëhnëtanëk «Wën vë Betel».

¹⁵ Kabi Wënu ña nësëhnëkawo hnam më macëk yëwã rac Betel, umë fëhnëtanëk «Cery Wën».

Hnagi Besame gë icëm Rasel

¹⁶ Sakob gë tere lëwũ ña matëniho Betel hna. Nkojëkëhniwo tëkahnëni Efërata ante nagëko Rasel ña. Korotëko hnagi ña.

¹⁷ Ante korotëdëho Rasel hnagi ña, asëval ahnagënd a më ntehnëka: «Antë ntaki, facan vok ye.»

¹⁸ Rasel cëm inja nkeho. Ante mbëvëdëho ña, më macëka fatah fa Ben-Oni, umë fëhnëtanëk «Fatah horot mën», bare Sakob Besame macëkawo, umë fëhnëtanëk «Fatah vák rëhw».

¹⁹ Rasel cëmëko do mbañi tëfary ankaŵ Efërata hna, umë wãcëde tame Betëlem.

²⁰ Sakob më cëbëk itaka yag hna: hafo dol nkok macënde «Itaka bë yag Rasel».

²¹ Sakob më njik kahnënd wasank wadëwũ ña hnë resiyo Migëdal-Eder† hna.

²² Hnë wati nte ntëdëko Sakob hnam ña, Riben fandënkweyënkwe fantëwũ fa njiko ndakëni gë Bila, asëval ale nkeniho gë rëmu ña. Sakob njëtako do ntavëkawo d'us. Hara Sakob vutah vucan pëhw gë vuki (12) nuŷako:

²³ Leya nagëhnëkawo Riben fandënkweyënkwe fa tac Simeyo gë Levi gë Yuda gë Isakar do gë Sabilon.

²⁴ Rasel umë Yosef nagëhnëkawo gë Besame.

²⁵ Bila, ale ryokujëhnëdëhawo Rasel ña, Dan gë Nefëtali nagëhnëkawo.

²⁶ Silëpa ale ryokujëhnëdëhawo Leya ña Gad gë Aser nagëhnëkawo.

Vëyi ye viju Sakob va; Mesopotami hna naginiho.

Icëm Isak

²⁷ Sakob më njik Mamëre vëhni rëmu hna, darël Kiriyat-Arëba, umë wãcëde tame Ebëron. Hnam ntëdëniho Abëraham gë Isak.

²⁸ Isak wabëhn keme gë wafëhw mbëd gë warar nuŷako (180)

²⁹ cëmat. Awa g'untaf yaryah tëfëlehnëkëhniwo vacërakëloŵu va hn'icëm hna do viju, Esawu gë Sakob, më mbañëniha.

36

Esawu gë tere lëwũ

¹ Wëli itëfëta soje vutah Esawu nte wãcëde Edom.

² Esawu vësëval vëvë Kanan ñëlëko: Ada, aryagu Elon avë bulunda Wahit ña gë Oholibama aryagu Ana nte nagëko Sibeyo avë bulunda Wahiv ña.

³ Basëmat ñëlaryëko fëna, aryagu Isëmayel do ye aheryu, Nëbayot.

⁴ Ada yeho hnëm Elifas ña, Basëmat yeho hnëm Rewuyel ña,

⁵ do Oholibama yeho hnëm Yewus gë Yalam do gë Kora ña. Vëyi ye vijë Esawu vële hnagiko Kanan va.

⁶ Esawu më njokëhni vësëvalu gë vërahu do gë fop vëryokuñ vëlëwũ va gë wusaŵ wulëwũ wã. Njoryaryëko fëna fop hnapul le nuŷako hn'inkal Kanan ña. Njini hnë resiyo haŵary, ñaŵët aheryu Sakob.

† 35:21 35.21 Migëdal-Eder fëhnëtanëk icë nte fëlik njëkahnëndeni wusaŵ.

7 Vëhodilohna nko ntëdëlahnëni ndampo kabi hnapul lëw̃ hni ÿa njabëko dus. Resiÿo le nkehahnëniho ÿa gedilohna gwër soÿe ndavahnëndënihëhni wusaŵ̃ ŵa.

8 Soÿe umë, Esawu, (nte ŵacëdeho Edom), njiko ntëd hñë resiÿo Seyir hwëhn wakuÿ hna.

Bulunda Esawu

9 Wëli itëfëta soÿe vërah Esawu va, rëm sankaf bulunda Wa-edom, vële lëdëko hñë resiÿo Seyir hwëhn wakuÿ.

10 Wëlin wamac viju Esawu va: Elifas, ale nagëko asëvalu Ada; Rewuyel ale nagëko asëvalu Basëmat.

11 Viju Elifas va Teman yeho gë Omar gë Sëfo gë Gatam do gë Kënas.

12 Elifas fëna nkeniho g'asëval a ahaŵary. Timëna maciko. Umë hnagëhnëkawo facan fakaŵary: Amalek maciko. Vëÿi ye vële nagëni vutah Esawu va do gë viju asëvalu, Ada va.

13 Wëli itëfëta soÿe viju Rewuyel va: Nahat gë Sera gë Sama do gë Misa. Vëÿi nagëk ajë hni vëhni Esawu g'asëvalu Basëmat ÿa.

14 Do fëna, Oholibama, Ana yeho rëmu ÿa do Ana tac, Sibeÿo yeho rëmu ÿa, umë hnagëhnëkawo Esawu: Yewus gë Yalam do gë Kora.

Vësankaf Edom

15-16 Wëlin wamac vësankaf vële nagëko Esawu va: wamac vësankaf Elifas ajë aryënkwëryënk Esawu gë Ada ÿa, Teman ye gë Omar gë Sëfo gë Kënas gë Gatam do gë Amalek. Edom hna ntëdëniho.

17 Wëlin wamac vësankaf Rewuyel, aju Esawu ÿa, Nahat ye gë Sera gë Sama do gë Misa. Edom hna ntëdëniho. Vërah aju Basëmat asëvalu Esawu yeho.

18 Wëlin wamac vësankaf vële nagëko Oholibama, asëvalu Esawu ÿa: Yewus yeho gë Yalam gë Kora. Vëÿi ye vësankaf vële nagëko Oholibama, aryagu Ana, asëvalu Esawu ÿa.

19 Vëÿi yeho vësankaf Wa-edom, vële nagëko Esawu va.

20 Wëlin wamac viju gë vijë hni Seyir, avë bulunda Wahori ÿa, vële ryënkwëko ntëdëni nkal tac va: Lotan yeho gë Sobal gë Sibeÿo gë Ana,

21 gë Dison gë Esër do gë Disan. Vëÿi yeho vësankaf Wahori ŵa, viju Seyir, hn'inkal Edom hna.

22 Viju Lotan va, Hori gë Hemam yeho. Lotan aheryu asëval a, Timëna maciko.

23 Viju Sobal va, Alëvan yeho gë Manahat gë Ebal gë Sëfo do gë Onam.

24 Viju Sibeÿo va, Aya gë Ana yeho. Ana hnuko ŵënka ña wula hna, ante keryëdëhëhniwo wafali rëmu, Sibeÿo ña.

25 Vutah Ana va: Dison maciko facan fa, facëval fa Oholibama.

26 Viju Dison va, Hemëdan yeho gë Ecëban gë Itëran do gë Këran.

27 Viju Esër va, Bilëhan gë Savan gë Akan yeho.

28 Viju Disan va Us gë Aran yeho.

29 Awa, wëli wamac vësankaf Wahori ŵa: Lotan yeho gë Sobal gë Sibeÿo gë Ana

30 gë Dison gë Esër do gë Disan. Vëÿi yeho vësankaf Wahori ŵa, gante nkeni hnënk ka hn'inkal Seyir hna.

Vëhnaŵ Edom

31 Wëlin wamac vëhnaŵ vële hnaŵëko Edom ani gë naŵahnënd ahnaŵ Isërayel hna:

32 Bela aju Bewor, avë naŵ Dinaba ÿa, ryënkwëko naŵ.

³³ Bela ga cëmëk, Yobab aju Sera avë naw̃ Bosëra ÿa hnaŵëgëko.

³⁴ Yobab ga cëmëk, Husam avë resiÿo Wateman ÿa hnaŵëgëko.

³⁵ Husam ga cëmëk, Hadad aju Bëdad nte wëkëkëhniwo bulunda Madiyan hn'inkal Mowab hna do nkol dëwu ña Avit maciko, umë hnaŵëgëko.

³⁶ Hadad ga cëmëk, Samëla mbë Masëreka hnaŵëgëko.

³⁷ Samëla ga cëmëk, Sawul mbë Rehobot nte ye tëfary sën ña hnaŵëgëko.

³⁸ Sawul ga cëmëk, Bal-Hanan, aju Akëbor hnaŵëgëko.

³⁹ Bal-Hanan, aju Akëbor, ga cëmëk, Hadar hnaŵëgëko; naw̃ dëwu ña, Pawu maciko; asëvalu Mehetabel maciko do aryagu Matëred yeho do Matëred aryagu Me-Sahab yeho.

Kat vësankaf vëvë tere Esawu

⁴⁰ Wëlin wamac vësankaf vëvë tere Esawu va, gante nkeho wahnënk walëw̃ hni do gë walëf walëw̃ hni ka: Timëna yeho gë Alëva gë Yetët

⁴¹ gë Oholibama gë Ela gë Pinon

⁴² gë Kënas gë Teman gë Mibësar

⁴³ gë Magëdiyel do gë Iram. Vëyi yeho vësankaf Wa-edom vële hnaŵëndiko ale-wo-le hnë resiÿo ryampo hnë nkal dëw̃ hni hna. Esawu yeho rëm sankaf Wa-edom w̃a.

Yosef wasapitër 37-50

37

Hudakery Yosef

¹ Ga cëmëk Isak, awa Sakob më ñëw̃ëk hn'inkal Kanan hna, le ntëdëko rëmu hna.

² Wëlin itëfëta soñe tere Sakob ÿa. Yosef wabëhn pëhw mbëd gë waki (17) kwëhnako. Wape gë wuhnankal keryëdëniho gë vicëru, viju Bila, gë Silëpa, vësëvalu rëmu va. Yosef pëyadëhawo rëmu wameh wante ntidëniho vicëru ña.

³ Sakob ñadëhawo Yosef ntëbini viju vëÿëntaŵ va, kabi hn'ucër ntëwu hna nuÿakawo. Më tëfehnhëneka acud gwamah d'us.

⁴ Vicëru Sakob va nuniho rëm hni umë ñadëho ntëbini vëhni fop. Awa ñëw̃ëlehnëniha do vëhodilohna mbok nësëhnëniha wajira.

⁵ Tac, hwënta ryampo, Yosef ndakeryëko. Më pëyakëhni vicëru, do vicëru më ñëw̃ëniha g'ahaw̃ary.

⁶ Umë lehnëkëhniwo: «Nëparyin hudakery mën ha.

⁷ Fuhnë fop kaÿ hna nkeyinëko waÿabëh ÿabëdenëho. Tañ ñabëh mën inja matëndalehn kahn; awa waÿabëh hun w̃a njilehni kwëra do ndëkwëhn haryënk w lëwu.»

⁸ Vicëru më tëyëniha: «Paryi bi ñadu aye ahnaŵ alëw̃ fu do aryokunëhnënde?» Më ñëw̃ëniha g'ahaw̃ary soñe hudakery hutac do gë soñe ile tëfëta dëho ÿa.

⁹ Yosef mboko ndakery kat më mbok tëfëtanëhnëkëhni vicëru: «Mbokëbu ryakeryu. Ulav w̃a gë ulepera w̃a do gë wahol pëhw gë ryaw̃ (11) ryëkwëhnakëh haryënk w mën.»

¹⁰ Tëfëtanëkawo fëna huñi hudakery rëmu tase vicëru. Umë më ñañënahneka do ntehna: «Ye pëhnëtanëd hudakery hu hi? Tëfëkëfu bi ami gë hnëmuh do gë vicër hu ryëkwëhnëfu haryënk w hu?»

11 Vicëru ñeŵaryënihawo watac, ßare rëmu hakili hna kwëtako hunj hufakery.

Igwaf Yosef

12 Fac ryampo vicëru Yosef njiniho hnë resiŷo Sisem hna hery wusaŵ rëm hni wã

13 do Sakob, ale wãciko Isërayel fëna, më ntehnëka Yosef: «Payëdëmi ayi arëkatëhni vicër hu, wusaŵ wã keryëdëni hnë resiŷo Sisem hna.»

Yosef më ntëkwaka: «Awa, apa.»

14 Rëmu më ntehnëka: «Yiry ayëkihni bi yam nkeni vicër hu gë wusaŵ wã. Tac g'ayij afëyawo.» Sakob hnë Ebëron* hna payëkawo Yosef nji.

Ga tükëk Sisem hna,

15 më pankëlëni g'asan hara wëwac hna nkwërëtahehnëdëho Yosef. Asan arac më tÿëka: «Ye yëkëlehnëdu?»

16 Yosef më ntëkwaka: «Vicër mën va yëkëlehnëdëfu, pëyarye bi ne nkeni g'usaŵ wã?»

17 Asan a më ntëkwaka: «Pakëtani ani, do nkwëryëbuhëhni ga nësëdëni: “Yinëfu gë cape Dotan hadi.”»

Awa Yosef njilehn njëkëlehnëhni vicëru do nuhni Dotan hna.

18 Vicëru më nujëniha ñaŵët. Ani gë tëhahnëndëhni ŷa, më nkwëryëlëni ndaŵëniha.

19 Ntehnëledëniho: «Wëliho ahwëhn hufakery a nkejëk!

20 Tame ðawëñëfuna, do ntabina hnë hatëh hatëŵah†! Do ntehnëden intaw ñañah rokëka. Awa tac nuden bi ntiyad hufakery hudëwu hi.»

21 Riben nkwëryëkëhniwo, më pëhnaç pehëta Yosef. Më lehnëkëhniwo: «Antë aryaŵuna!»

22 Tac më nkwënëk: «Antë arëkwëhnu wafac walëwu wã; dabëryina ki fo hnë hatëh hatëŵah le ye wula ŷi.» Nësëhnëdëfhëhniwo koyëna soje pehëtahna do mëncerya gë vëhni rëmu.

23 Tëkënd tunj Yosef le nkeniho vicëru hna, pëlalehnëniha, cudëtëniha cud gwamah nte cudako ña

24 do ntabëniha hnë hatëh hatëŵah. Hatëh hatac nkuhëko.

25 Tac ntañalehnëni soje tokëni. Awa më nujënihëhni kore ßulunda Wa-isëmayel hn'inkal Galad hna matiniho. Wayonkomb walëw hni wã wakoyel vatëh ndibëniho, njiryeryëndëni nkwafini Esipët hna.

26 Awa Yuda më ntehnëkëhni vicëru gë vëheryu: «Ye nëfadëhëfu ge ndaŵinëka ahery fu ŷi do coŵin ñas dëwu ña?»

27 Nkwafinëhna Wa-isëmayel ñi fecek, antë ndaŵina: ahery fu ye, sat ryampo fo hwëhnayinëk.» Mawëhnëlehnëniha.

28 Hara vëwaf vërac Madiyan matëniho. Awa, vicëru më ndanëtiniha hatëh hna. Nkwafëniha gë wañëc wafëhw wahi (20) koryi. Vëhni më njonihna Esipët.

29 Ante mbokako Riben hatëh ña, tëkatëlawohna Yosef. Pëbëkawo yiŵëhnaç wã, awa më citëk viŷi vilëwu va,

30 do mboka gante nkeni vëheryu ntehnëhni: «Yosef gona hatëh hna! Ye lidëfu tame?»

31 Awa më ndaŵëniha hotohn do nufëni acud Yosef ña, nëvëni wasat wã.

32 Tac njëdënanahnëniha rëm hni cud gwamah ña gë wañi wanës: «Iŷin hnuhun. Yëkëry ðus bi acud ajë hu ña ye.»

* **37:14 37.14** Ebëron nkol nte ye yëbëlan wahun. † **37:20 37.20** Hatëh hatëŵah fëhnëtanëk hatëh hante ranahnëde rev ŷa.

³³ Sakob njavëtëko cud ña do ntehn: «Acud ajë mën ña ye! Intaw ñañah lëpëtëlehnëka Yosef do rokëka!»

³⁴ Awa më citëk viyi vilëwu va, do ntiya viyi wakwëy do koko wafac wayabah soñe icëm aju ña.

³⁵ Vutah vuntëwu va fop mborëdënihawo bare ñwëyëdëho bor ña fop; ntehnëdëho: «Gë wakwëy ña cëlëdëfu rëkëhëwa ajë mën a duniya vësëm hna.» Do nkokò kond.

³⁶ Vëvë Madiyan va asan ale waciko Potifar nkwafëtënihawo Yosef Esipët hna. Potifar asankaf wasodade Farawo yeho, umë yeho ankaf vëyëka Farawo va.

38

Yuda gë Tamar

¹ Hnë yamani rac, Yuda tavëkëhniwo vicëru gë vëheryu do nji Adulam, hnë ale waciko Hira.

² Hnam më nuka aryag Suwa, avë Kanan. Më ñëlëka. Ga mbankëni ryëka ya,

³ më ndonkëk do naga facan. Awa Yuda më macëka Er.

⁴ Asëval arac mboko naga facan fakawary; më macëka Onan;

⁵ tac fakawary kat fante macëko Sela. Yuda Kësib nkeho hnë wati nte nagiko Sela ña.

⁶ Ga nayëk Yuda më njëkëhnëka Er aju aryënkwerëyënkwa a asëval. Asëval arac Tamar maciko.

⁷ Bare ile lavëdëha Ahwëhn a Wënu ña fo ntidëho, awa Ahwëhn a Wënu ña më ndawëka.

⁸ Awa Yuda më ntehnëka Onan: «Dëwëryehna asëval acër hu yi, soñe ahnagëhnahna vutah.»

⁹ Bare Onan njëtëko fatah fa pëladena had fantëwu. Soñe umë ye, ante-wo-nte ndakëdëniho g'asëval acëru ña, bac fo ndehëtëd sat lëwu ya, soñe antë nagëhna acëru fatah.

¹⁰ Watac ntavëkawo Ahwëhn a Wënu ña; më ndawëka umë fëna.

¹¹ Awa Yuda më ntehnëka asëval aju ya: «Kabi cëmaryëkini vësan va, mëncëry gë vëhni rëmuh ayi ahnap hnam hafo ajë mën ayi Sela nañ.» Kabi ntehnadëho: «Tëfëlahna Sela fëna cëm had vicëru vi.» Awa Tamar më mëncëk gë vëhni rëmu.

¹² Ga mbiyëk, aryagu Suwa, asëvalu Yuda cëmëko. Ante puk wakwëy ña, Yuda më nduñënak tac njini Timëna gë lawo lëwu ya, Hira avë Adulam ya, soñe njëkinihëhni vële wëcëdëhëhni wape ña.

¹³⁻¹⁴ Tamar njëtako Sela nañëk, bare yëdäyilawohna ñëlëläni. Awa kabi ayëlawu Timëna njidëho soñe mëcehnihni wape ña, më cudëtak viyi itiw va, cënka yëka ya antë njavëti do nji ntaña rënka Enayim le ye hn'ankaw Timëna hna.

¹⁵ Yuda më nuka bare yavëtëlawohna kabi cënkako yëka ya. Awa më ntiyahnëka ale wafëd nkaf ntëwu ye.

¹⁶ Yëtëlohna asëval viju ya ye. Awa më tëhaka do tëya: «Mañëry tëfëli!» Tamar më ntëkwaka: «Ye yëdäduho soñe rac?»

¹⁷ Yuda më ntehnëka: «Njëdanahnidëmina fanankal famb ntega mën.» Tamar më ntëkwak: «Mañëbu, bare yëdärye iñë hnapahnëhëndëwa.»

¹⁸ Yuda më tëyëka: «Ye yädu yëdäyi?»

Tamar më ntëkwaka: «Ile lihahnëdu viyavëta yi gë ryeyët lëwu yi, do gë ryoko le wënkëru yi.» Yuda më njëdäka tëfëlälehnëni. Ga mbankëni ryëkwa ya, Tamar nufëko donk.

19 Më mëncëk gë ÿalu, nji ntihët le cënkako ÿa do mbokërya viÿi itiÿ va.

20 Yuda më payëka lawo lëÿu Adulam njiryerya fanankal fa do mbij viÿë vile njëdähëkawo Tamar va. Bare nulawohna;

21 më tëyëkëhni vahnë vëvë Enayim va: «Ne nkeha asëval ale wafëd nkaf ntëÿu lañakëh tëfary nkaÿ darël ani ÿa?»

Më ntëkwaniha: «Asëval ale wafëd nkaf ntëÿu kobëri gena ani!»

22 Asan a më mbokak pëyahna Yuda: «Nujëlëÿahna, do vahnë vëvë hnam va vëhni lehnëko: Asëval ale wafëd nkaf ntëÿu kobëri gena ani.»

23 Yuda më ntëkwaka: «Arabi nkoryaryëh vile yëdabuhawo vi soÿe antë njafënihëfu vahnë va. Gante-wo nke ka, ami njëdanahnëbuha fanankal fa, do wëjë, nujëlihahna.»

24 Ga ndëcëk wadepera watar, ahnë më njijëk ntehna Yuda: «Tamar, asëval vijë hu va, nkwaÿëk nkaf ntëÿu ña; wëliho ndonkëk tame.»

Awa Yuda më ntehnëk: «Arabi cani do pëdï hafo cëm!»

25 Hnë wati nte njiryeryëdeho ña, Tamar më payëka ahnë pëyahna ayëlaÿu: «Yëkëry iÿin. Ile lihahnëde viyavëta ÿi gë ryeyët lëÿu ÿi, do gë iÿi ryoko, asan ale ryonkëndëko ÿa hwëhnëk. Awa yavëtëry do afëyawo bi mo hwëhnëk.»

26 Yuda njavëtëko do ntehn: «Ntënënëk sariya ÿa ntëbo ami; ntik iÿin kabi yëdalëÿahna ajë mën a Sela ñëlëläni.» Ga ndëcëk watac, Yuda bokëlohna ndakëni muk gë Tamar.

27 Ante tëkëko wati hnag ña më hamahnik vucëp ndonkëko.

28 Fëndampo hnë vutac më canik vák ryampo. Ahnagënd a më pëlaka do ñaba faÿaÿar favëntah tac ntehn: «Fañi ryënkwiik hnagik.»

29 Bare fatah fa më mbokaryëhëk vák ÿa do aheryu ndënkwi nagi. Ahnagënd a më ntehnëk: «Ne pidëtëru hafo asahni!» Yuda më macëka fatah fa Peres, umë fëhnëtanëk «Pidët».

30 Tac cahnëgik fatah fañëntaÿ fa gë ÿaÿar yavëntah ÿa vák hna, do Yuda më macëka Sera.

39

Yosef Esipët hna

1 Awa Yosef tëkaryiko Esipët hna. Vëva Isëmayel va nkwafëtënihawo avë Esipët ale waciko Potifar. Potifar tac asankaf wasodade Faraÿo ÿa yeho, ankaf vëyëka vëlëÿu va.

2 Ahwëhn a Wënu ña gë Yosef nkeniho, fop cañaryëdëhawo. Tere avë Esipët ale hwëhnëka hna ntëdëko.

3 Potifar kamahnëko Ahwëhn a Wënu ña gë Yosef nkeniho do cañaryëdëhawo fop ile ntidëho ÿa.

4 Awa Potifar nëñëkawo gë Yosef, më kwëtehnahnëka doku vë tere lëÿu ÿa: ankaf tere lëÿu gë hnapul ÿa fop ntikawo.

5 Do tëk pëgw hnë wati rac, soÿe Yosef ÿa, Ahwëhn a Wënu ña ndëwakëhniwo tere avë Esipët ÿa. Dëwara rac campëko hnë viÿë vile kwëhnako hna fop, tere hna do gë wëhaÿ per.

6 Awa Potifar taveryëkawo Yosef fop ile kwëhnako ÿa do ñoñ golohna paß, ge gena ile tokëd ÿa fo.

Yosef g'asëvalu Potifar

Awa Yosef asan awamah yeho,

7 do, ga mbiÿëk toye, asëval Potifar a ñahnëkawo më ntehnëka: «Dakëfu!»

⁸ Bare Yosef ηwëyëko do ntehna asëval a: «Ale ryokuηëhnëdëfu yā ñoñ tëyëdïlohna tere li, fop kwëtehnañëko ile kwëhnaκ yā.

⁹ Umë dënk, kwëhnana ucankaf ntëbo ami hnë iyi tere: ñoñ bañëhnëlohna ge gena wëjë, kabi asëvalu yā yeru. Awa hak kodëfu liwu iñë yayah gë iyi ki do liwu ile mbañëκ Wënu ηa?»

¹⁰ Asëval a ndëñanëdëhawo fac-wo-fac nji ndakëni, bare Yosef mañëlohna muk do kehadëhawo.

¹¹ Hnë fac ryampo, Yosef tënkëko cery cankaf vëhwëhn tere hna soñe nti doku lëwu yā do vëryokuη ntañu va vëwolohna hnam.

¹² Asëval Potifar a më pëlanëka Yosef cud cankaf ηa ntehna: «Yij ndaki!» Bare Yosef më taveryëka cud ηa do nkary cahn cery hna.

¹³ Asëval a, ga nuk taveryëka cud ηa do nkary cahn cery hna,

¹⁴ pëgwëlehn ndekand mëcandëhni vëryokuη va ntehnëhni: «Yëkëryin: asan mën a njonëhnikëfuna iyi Ebëre njafanëdëfu! Njijakëh soñe ryakëfu g'ami, bare ndekakëbu dus.

¹⁵ Nkwëryëndo tuη ga mëcadëfu, më tavëκ cud ntëwu ηa, nkary do cahn cery li.»

¹⁶ Tac më kwëtëκ cud Yosef ηa ðarël lëwu hafo asanu mënci.

¹⁷ Ga mëncik asanu më tëfëtanëka watac fo: «Aramp Ebëre ale yonëhnrühëfuna yā njijakëh ryakëfu.

¹⁸ Bare ga pëgwëbu ryekandu wëcandu, tavëlehn cud ntëwu ηa nkary do cahn cery li.»

¹⁹ Ante nkwëryëko asan a wante pëyadëhawo asëvalu ηa, ntavëκawo dus.

²⁰ Më pëlayëhnëka Yosef do cëdï hnë kaso hn'ile cëdahniniho vëramp ahnañ hna.

Yosef kaso hna

²¹ Bare Ahwëhn a Wënu ηa g'umë nkeniho do ndemaðëhawo. Ntiko hafo asankaf vëyëka kaso yā kwëtahna.

²² Arac më kwëtehnañëka Yosef nke ankaf vëramp vëyëntañ va fop; umë yeho ankaf doku vëramp yā fop.

²³ Asankaf vëyëka kaso yā golohna paβ ile kwëtehnañëκawo Yosef yā, kabi Ahwëhn a Wënu ηa gë Yosef nkeniho do ntidëho cañarya fop ile pëhnaðëho yā.

40

Hudakery vësan vëlënah vëhi va

¹ Ga mbiyëκ, hnë fac ryampo vësan vëlënah vëhi vëva Farawo va iñë ntëntëniho. Asankaf vële yëdadaðëhawo Farawo yā ile ced yā yeho gë asankaf vëwul vamburu va.

² Farawo yā ntavëκawo gë vëhni

³ do cëdehnëhni hnë kaso va vëyëka vëlëwu hna, hn'ile cëdiko Yosef hna dënk.

⁴ Asankaf vëyëka va më kwëtehnañëka Yosef paβëhni, do kaso hna taviniho hafo mbiyë.

Yosef nkabahnëd hudakery vësan vëlënah va

⁵ Hn'umëd ndampo, vësan vëlënah vëhi vëva ahnañ avë Esipët va ndakeryëniho vëhni vëhi tak kaso hna. Hudakery-wo nëmpëlëko gë yëntañ yā.

⁶ Ga pacëκ, ante njiko Yosef njëkëhni ηa, më tëkatëkëhni ga njamëni.

⁷ Më tëyëkëhni: «Soñe ye yamërun aki dol?»

⁸ Më ntëkwaniha: «Fuhnë vëhi tak ndakeryëbun, do ale hod pëyafu ile pëhnëtanëk ÿa gena ani.»

Awa Yosef më ntehnëkëhni: «Wënu ña kod pëyawu ile pëhnëtanëk ÿa. Tëfëtanëryino ile ryakeryërun ÿa.»

⁹ Asankaf vële yëdadëhawo ahnaŵ ale ced ÿa më tëfëtak hudakery hudëŵu ha ntehn: «Hudakery mën hna, atëh resen yekëh haryënkŵ mën.

¹⁰ Atëh tac wahni warar kwëhnaëh. Nëpënd tun, pëtëlehn, tac ntëŵ waresen wavëntah.

¹¹ Ankëlëŵa Farawo ÿa wënkakëbu. Më hwëcëbu waresen ŵa, háŵu nkëlëŵa hna, do yelëhnëŵa Farawo ÿa.»

¹² Yosef më ntehnëka: «Wëli ile pëhnëtanëk hudakery hu ha: wahni warar ŵa wafac warar pëhnëtanëk.

¹³ Hnë wafac warar, Farawo ÿa matëndëdëhi. Mbësadëhi ðoku hu ÿa. Tac kodu avoka yëðfanda këlëŵa ña gë kobëri ka.

¹⁴ Bare ge fop mbokak canaryi, këlami antë aryënkŵo; ðemarye ahnësëhna Farawo ÿa soje lëmën ÿa do cano hnë iÿi kaso.

¹⁵ Kabi paryi pëyadëmu gë fanka nufijibu hn'inkal Wa-ebëre hna, do hnani ñoñ dila le rëfëka sëðahniwu.»

¹⁶ Asankaf vëwul vamburu va, ga nuk ipëhnëtan nte nësëk Yosef ñi tëfëlëk gë hudakery ha, më ntehnëka: «Ami fëna ndakeryëbu. Hnë hudakery hutac, vëkankel vatar mburu ryibakëbu nkaf li.

¹⁷ Hnë ambë yañ hna, sifa vamburu ÿa fop yekëh hnam, vante tokëð Farawo va. Do wusëry yijakëh tokëndëni kankel hna yañ nkaf mën hna.»

¹⁸ Yosef më ntehnëka: «Wëli ile pëhnëtanëk hudakery hu ha: vëkankel vatar va wafac warar pëhnëtanëk.

¹⁹ Hnë wafac warar Farawo ÿa matëndëdëhi: ntëpëtëderu nkaf ñi, kanëderu hn'atëh do wusëry ŵa njijëdëni cëhëndënihi.»

²⁰ Ga ndëcëk wafac warar, Farawo ÿa, ambënt fac le nagahniko ÿa ntidëho; më nëgehnëhnëkëhni roka sankaf fop vële naŵëndëko va. Më cëdëtehnëkëhni vësankaf vëhi va do njoyini haryënkŵ lëŵu.

²¹ Tac më mbësaka aryënkŵeryënkŵ a ðoku lëŵu ÿa. Do arac kol mbok njelëhnënda këlëŵa ña gë kobëri ka,

²² Bare ahigëna ÿa, kanëhna hn'atëh. Koyëna ntiyako wante pëyahnéko Yosef ña.

²³ Bare asankaf vële yëdadëha Farawo ÿa ile ced ÿa ndënkŵëkawo Yosef.

41

Hudakery Farawo ÿa, Ahnaŵ Esipët

¹ Ga ndëcëk wabëhn waki, Farawo ÿa ndakeryëko: tëfary sën Nil hna kahnëko.

² Awa më nukëhni wuhni mbëð gë wuhi (7) wuhonah wuwamah ga ndanëtajëdëni sën hna, pëgwëlehnëni ndavëndëni ðël bë tëfary sën ña.

³ Tac wuhni wuŵeh do wusamah mbëð gë wuhi (7) wuhawary ndanëtagëlehnini sën hna, njini hn'ile nkeni wuhonah wuwamah hna.

⁴ Wuhni wuŵeh do wusamah ŵa më tokënihëhni wuhonah wuwamah ŵa. Hnë wati rac, Farawo ÿa nëgalehn tañ.

⁵ Më mbokak ndak do mbok ndakery higëna: nuko wayënt vantimp mbëð gë waki (7) hnë uriry ryampo fo cantëko, ntëŵëko ðus do nkŵamëko.

⁶ Tac, wayënt mbëð gë waki (7) wakawary santëgëko, wante kankënéko sël vë wula ña.

⁷ Awa wayënt wakankah ña më kohnëk wadëŵah wagwamah ña. Hnë wati rac, Faraŵo ÿa mbok nëgalehn do kamahnëko ndakeryëk.

⁸ Pacënd tun, Faraŵo ÿa payehnëlehnëhni vambilayo va fop do gë vicër vëvë Esipët va. Ga tëkini më tëfëtanëkëhni hudakery hudëŵu ha, bare ahnë yëtëlohna ile pëhnëtanëk ÿa.

⁹ Awa asankaf vële yëfädehawo Faraŵo ÿa ile ced ÿa më tebak wanës ña ntehn: «Ahnaw, ñadëfu hnësu dol ile ryënkwebuho ÿa.

¹⁰ Ante ntavëkino g'asankaf vëwul mburu va do g'ami, cëdentuhëfuno hnë kaso asankaf vëyëka vëlëŵ hu hna.

¹¹ Fuhnë vëhi tak ndakeryëbunëho hn'umëd tac fo, hudakery fu ha nëmpëlëko.

¹² Ajar aramp Ebëre yentiko gë fuhnë kaso hna, umë ryokuñëhnëdehawo asankaf vëyëka kaso ÿa. Tëfëtanëhnëbunëhawo hudakery fu ha do pëyakëfuno ale-wo-le ile pëhnëtanëk hudëŵu ha.

¹³ Awa, fop gante pëyakëfuno ka ntiyako: ami, mbokaryibu doku mën hna, do aÿëntaw a kanjik.»

Gabahn ile pëhnëtanëk hudakery

¹⁴ Awa Faraŵo ÿa më ntehnëk njinëhni Yosef kaso hna. Njinëhnëlehnï ñap caniji kaso hna; më karëtik, tac nkwëcëti viÿi va do njoyi vëhni Faraŵo hna.

¹⁵ Arac më ntehnëka: «Hudakery ryakeryëbu, do ahnë kolëna nësëhno ile pëhnëtanëk ÿa. Bare nkwëryëbu ga nësëde wëjë hudakery hunte fëyayiru ha, njëtëru ile pëhnëtanëk ÿa.»

¹⁶ Yosef më ntëkwaka Faraŵo ÿa: «Gena ami, Wënu ña hod nësëhni ile pëhnëtanëk ÿa.»

¹⁷ Awa Faraŵo ÿa më ntehnëka aki Yosef: «Hudakery mën hna, tëfary sën Nil hna kahnëbuho.

¹⁸ Umë hnuëbuhëhni wuhni mbëd gë wuhi wuhonah wuwámah ga ndanëtajëdëni sën hna, pëgwëlehnëni ndavëndëni dël bë tëfary sën ña.

¹⁹ Tac wuhni wuŵeh do wusamah mbëd gë wuhi (7) wuhaŵary ndanëtagëlehnini sën hna, njini hn'ile nkeni wuhonah wuwámah; camëniho d'us, kobëri nulëŵëhni hna Esipët hna fop gë wurac ki.

²⁰ Awa më kohnënihëhni wuhonah wuwamah wã.

²¹ Do ante kohnënihëhniwo ña, yëtëdehna iñë kohnëni, wëla tac nkoniho camëni gë kobëri ka. Hnë wati rac nëgabuhö.

²² «Tac më vokëbu ryakeryu: nuëfëfuho wayënt vantimp mbëd gë waki (7) hnë uriry ryampo fo cantëko, ntëŵëko d'us do nkwamëko.

²³ Tac, wayënt mbëd gë waki (7) wakaŵary, wante kankënek sël vë wula ña, më cantëgëk.

²⁴ Awa wayënt wakankah ña më kohnëk wadëŵah wagwamah ña. Pëyabuhëhni wañi fop vambilayo vi, bare wëla aryampo hnë vëhni kolëna nësëhno ile pëhnëtanëd ÿa.»

²⁵ Yosef më ntëkwaka Faraŵo ÿa: «Hudakery wuhi hu wï iñë ryampo fo pëhnëtanëk. Wënu ña fëyaki koyëna ile ñad nti ÿa.

²⁶ Wuhni wuhonah mbëd gë wuhi wã (7) gë wayënt wagwamah vantimp mbëd gë waki ña (7), wabëhn mbëd gë waki (7) pëhnëtanëk. Awa hudakery hudampo fo ye.

²⁷ Wuhni wusamah mbëd gë wuhi (7) wuÿëntaw wã gë wayënt mbëd gë waki (7) wante kankënek sël vë wula ña fëna, wabëhn mbëd gë waki (7) pëhnëtanëk, bare wabëhn wakwëhn inte yed.

²⁸ Awa Faraŵo, gante ntehnakëmi ki: Wënu ɲa fëyaki koyëna ile ñad nti ŷa.

²⁹ Wabëhn mbëd'f'gë waki (7) wante yejêk ɲi roka ŷa ɲjivëd'f'us Esipët li fop.

³⁰ Tac, nkef'f' wabëhn mbëd'f'gë waki (7) inte, do godëna ndënkwëtande wabëhn mbëd'f'gë waki (7) wante ɲjivahnëko roka ɲa; inte ɲa ñoñ tavëd'f'ina nkal li.

³¹ Soɲe inte ɲayah tac, godëna ndënkwëtande roka le yivëko hn'inkal hna.

³² Do ge nuru ga ndakeryëru iŷi sifa huɖakery hutac fo wahwënta wahi, Wënu ɲa fëhnak do biŷëd'f'ina ntid'f'.

³³ «Awa tame, tëhnaryehna ale hwëhnak hakili, satëk do ahwëtehna hna nkal iɲi.

³⁴ Naŵëndëryihni fëna vahnë. Vahnë vërac rëkëd'f' mbarëpëndëni ivëryëna hn'ile-wo-le varëpik hnë wabëhn mbëd'f'gë waki wante ɲjivahnëd'f' roka ɲi fop.

³⁵ Mbarëpëd'f'eni roka yabah hnë wabëhn mbëd'f'gë waki (7) wante yejêk ɲi. Pehnëd'f'eni g'uŵac hu hnë vandank, wahnaw' hna fop.

³⁶ Koyëna vahnë va fop kwëhnad'f'eni ile tokëd'f'eni hnë wabëhn mbëd'f'gë waki (7) inte hna fop. Antë inte ɲa përekan nkal iɲa.»

Yosef nkaf nkal Esipët

³⁷ Iŷi siyab Yosef, Faraŵo ŷa caɲahnëkawo gë vësankaf vëlëŵu per.

³⁸ Awa Faraŵo ŷa më ntehnëkëhni: «Aŷi asan pëbëka Iyir Wënu ɲa. Kodën bi nuŷayina ale lëbëka?»

³⁹ Awa më ntehnëka Yosef: «Wënu ɲa ɲjëtëndanëki iŷin fop, awa ahnë kodëna kwëhna hakili do cat ntëbi wëjê.

⁴⁰ Wëjê yed'f' nkaf nkal mën iɲi, do bulunda mën ŷi fop maŵëndënihi. Wëla ami dënk, uŵac Faraŵo ŷa fo lëbahnëd'f'emi.»

⁴¹ Faraŵo ŷa më mbok ntehnëka Yosef: «Awa, tame ɲjëd'f'ami aye nkaf nkal mën iɲi fop.»

⁴² Do Faraŵo ŷa më ndënëtak anënk ucankaf ntëŵu ɲa ndënëka Yosef; më cudëka viŷi vësankaf do ñaba gëb hna wanjere sanu.

⁴³ Tac, më kayëndëka saret higëna lëŵu hna ile pehnëhniko ale ŷak rëhaka ŷa, do vële ryënkwareyëkëhniwo va ndekad'f'eniho: «Kërënyarin nkaŵ' hna!» Koyëna ɲjëd'f'akawo Faraŵo ŷa Yosef ucankaf uɲa Esipët hna fop.

⁴⁴ Faraŵo ŷa më mbok ntehnëka kat Yosef: «Faraŵo ŷa yebu. Bare ge gena wëjê ŵawëk, ahnë yelëd'f'ina rufa ŷa ma kërëcët fary ŷa nkal li fop.»

⁴⁵ Faraŵo ŷa më ɲjëd'f'aka Yosef uŵac haŵary, Tësafënat-Paneya, do ɲjëd'f'ahna ñëla Asënat, aryagu Potifera, asëna wasad'f'aha avë inaw' nte ŵacik On ɲa. Kobëri tac Yosef nkwayëtako nkal Esipët ɲa fop.

⁴⁶ Yosef wabëhn wafëhw warar (30) kwëhnako ante pëgwëko ndokunëhnënda Faraŵo ŷa. Më kërëna ɲa Faraŵo ŷa do nkwayëta nkal iɲa fop.

⁴⁷ Hnë wabëhn mbëd'f'gë waki (7) uvetak hna, roka ŷa ɲjivëd'f'ëho dus.

⁴⁸ Yosef mbarëpëko roka yabah Esipët hna, hnë wabëhn watac. Ndanëko vankol vacankaf hna roka le varëpiko wahaŷ hna.

⁴⁹ Mbarëpëko roka yabah dus; ɲjabëko ntëbi nkërëyal nte ye itëfary wov, kodëlohna mboki ndëkwi, kabi ɲjabëko d'f'ëcët.

⁵⁰ Ani gë tëkahnindo inte ɲa, Asënat, asëvalu Yosef, vucan vuki nagëko.

⁵¹ Yosef Manase macëkawo fandënkwehnyënkwa fa, kabi umë lehnëko: «Wënu na ndënkwehnëko ambër mën na fop do gë fop tere rëm mën ya.»

⁵² Efërayim macëkawo fakigëna fa, kabi umë lehnëko: «Wënu na njëdakowëhni vutah hn'inkal nte haÿëhnahnëbuho hna.»

⁵³ Wabëhn wante njivahnëko roka Esipët na puko.

⁵⁴ Awa pëgwëlehn wabëhn mbëcf gë waki (7) inte na, gante pëyahneko Yosef ka. Inte na campëko wayal hna fop, bare Esipët hna nkeho roka.

⁵⁵ Ante pëgwëniho vëvë Esipët korotëndëni inte na, ndekandënihawo Farawo ya njëdahni ile tokëdëni. Arac më ntëkwakëhni bulunda ya fop: «Tëyëryina Yosef do diryin ile ntehnëdëhu ya.»

⁵⁶ Ante tënkëko inte na nkal hna fop Yosef më pidëtehnëk fop vandank va do nkwaferndëhni roka ya vëvë Esipët va. Inte na nkoko nkwenand kat Esipët hna.

⁵⁷ Wayal hna fop, vahnë va njijëdëniho soje daw roka vëhni Yosef hna, kabi inte na mbërendëhëniwo vahnë va gante-wo-gante.

42

Viju Sakob Esipët hna

¹ Ga njëtak Sakob roka wafëde Esipët hna, më ntehnëkëhni viju: «Soje ye yëwërun ani ayëkëlëndu?»

² Njëtabu nkehëhna roka Esipët hna. Yiryin alëwaju, soje antë cëmin inte.»

³ Awa vicëru pëhw Yosef va njilehnëni gë Esipët ntëwajëni roka ya.

⁴ Sakob tavëlawohna aheryu Yosef, Besame njinti, kabi nahadëho: «Antë nkeja inë wëh.»

⁵ Viju Sakob va tëkëlehnëni Esipët hna gë vahnë vëhawary vële yintiko lëwa roka, kabi inte na nkeho gante-wo-gante Kanan hna fëna.

⁶ Yosef yeho asankaf avë nkal na fop. Umë wafëdëhëniwo roka ya vahnë va fop. Vicëru tëkëlehnini ndëkwëhnëni haryënkwa lëwu wayëka wë nkal hna.

⁷ Yosef nundëhni tun vicëru, njavëtëlehnëhni, bare ndënkwehnakëhniwo do nañëhahnëhni tëyëhni: «Ne nkejërun?»

Më ntëkwaniha: «Kanan yejëbun, lëwa roka yijëbun.»

⁸ Koyëna njavëtëkëhniwo Yosef vicëru, bare vëhni vëyavëtëlawohna.

⁹ Awa Yosef më ndëkwëtak hufakery hunte ndakeryëko ha soje lëw hni ha më ntehnëkëhni: «Vëyëkëtehna yerun! Njijërun soje ayëtu ile nkok kwëhnana fanka nkal inji.»

¹⁰ Më ntëkwaniha: «Hali, Ahwëhn fu, ndëwa roka fo yijëbun.

¹¹ Fuhnë fop vutah asan aryampo fo yebun. Vahnë vësatah yebun, gelëfuhna vëyëkëtehna.»

¹² Yosef më ntëkwakëhni: «Gena toña! Njijërun soje ayëtu hnë cape nte nkok kwëhnana fanka nkal inji.»

¹³ Më ntëkwani: «Vucan pëhw gë vuki (12) yebunëho, vutah asan aryampo fo yebun, hn'inkal Kanan hna matibun: fatëkwa fa gë rëm fu ya nkohëni do aryampo gona.»

¹⁴ Bare më ntehnëkëhni: «Ile hnësëbu ya dihëtëda: vëyëkëtehna yerun.

¹⁵ Njëtedëfu ge toña hnësëdun: ntëkëbu g'intawary Farawo na, cahnediluhna nkal li ge gena arëkwa hun a rëkik ani.

¹⁶ Payëryina aryampo hnë wuhnë njinëhna arëkwa hun a, hara vëyëntaw va kaso hna nkodëni. Koyëna njëkëde wanës hun na ge toña hnësëdun. Ge gena toña, g'intawary Farawo na, vëyëkëtehna yerun.»

¹⁷ Yosef më cëdëhnëkëhni vicëru wafac warar.

¹⁸ Hnë fac rarëna hna, më ntehnëkëhni: «Ami ntakëdëho gë Wënu ña. Awa, ge ñadiluhna asëmu, wëli ile lehnëdëmu aliwu ÿa.

¹⁹ Ge vahnë vële hnësëd toña yerun, maŵëryin aryampo hnë ŵuhnë nko kaso li; vëÿëntaŵ va njonëhnënihëhni roka ÿa vëvë watere hun vële njok inte va.

²⁰ Tac, yonëhninowa arëkwa hun a. Koyëna njëtëdëfu toña hnësëdun do cëmëdëfiluhna.»

Vicëru Yosef maŵëlehnëni ntini koyëna.

²¹ Tac ntehnëlëdëniho: «Soñe ile liyinëka ahery fu ÿa finiñahninëkëfu: nuyinëko yiŵëhnhah lëŵu ŵa, ante këladëhëfuno ña, do nëpayilënowohna. Soñe rac yehahninëk fuhnë dënk tame hnë iÿi yiŵëhnhah.»

²² Riben më ntëkwakëhni: «Pëyalunohna bi: antë aliwuna iÿi sifa ŵeh fañi fatah! Bare nëpalunoŵohna. Tame cosanden soñe cëm dëŵu ña.»

²³ Vëyëtëlohna Yosef nkwëryëdëho wante nësëdëniho ña kabi ahnë rëkëtëlehnëdëhëhniwo.

²⁴ Awa Yosef më ñaŵëtakëhni do kond. Tac mboka ñarël lëŵ hni hna pëyahni Simeÿo tavëd kaso hna do ñabehna tase lëŵ hni.

Imënc viju Sakob Kanan

²⁵ Yosef më ntehnëkëhni vëryokuñ vëlëŵu va pëbënëhnënihëhni roka ÿa wësaku walëŵ hni hna, do mbokaryi koryi lëŵ hni ÿa ale-wo-le saku lëŵu hna do fëna njëdëyini ile valëhëdëhëhni soñe uyas ŵa. Do koyëna ntinëhnininiho.

²⁶ Më ndibëndënihëhni roka ÿa wafali walëŵ hni ŵa njilehnëni.

²⁷ Ante tëryaniho hn'ile ndakëdëni hna, aryampo hnë vëhni më pëtëk saku lëŵu ÿa soñe njëdëhna ile tokëd fali falëŵu fa, do nuko koryi lëŵu ÿa saku hna.

²⁸ Më ndekak ntehnëhni vëÿëntaŵ va: «Nurun! Mbësayibu koryi mën ÿa! Ani nke, saku mën li!» Pëmpëhnahnëkëhniwo ñus do ntakëhni. Më tëyëlëdëni: «Ye la ntikëfu aki Wënu ñi?»

²⁹ Ante tëkëniho Kanan vëhni rëm hni, Sakob, më pëyaniha fop ile yejëkëhni ÿa.

³⁰ Vëhni lehnëko: «Asan ale ye asankaf avë Esipët ÿa njapënanëkëfuno. Vëyëkëtehna yebun ntehnëkëfuno.

³¹ Awa, më lëkwabunëha: “Gelëfuhna vëyëkëtehna, ñare vësatah yebun.

³² Pëhw gë vëhi yebunëho, vucan rëm ryampo fo; aryampo gona do fatëkwa fa gë rëm fu ÿa nkohëni hn'inkal Kanan hna.”

³³ «Asan arac më ntehnëkëfu: “Ge vahnë vële hnësëd toña yerun, maŵëryin aryampo hnë ŵuhnë nko hnani. Vëÿëntaŵ va njonëhnënihëhni roka ÿa vëvë watere hun vële njok inte va.

³⁴ Tac yonëhninowa arëkwa hun a. Njëdëdëfu koyëna toña hnësëdun, do geluhna vëyëkëtehna. Awa tac mbësadëmuna aÿënta hun aÿi do tavëdëmu ayasëlehnëndu nkal li gante ñadun ka.”»

³⁵ Ante njëpëtëniho roka ÿa hnë wësaku walëŵ hni hna, ale-wo-le hnë vëhni tëkatëko fakufa koryi lëŵu fa gë koryi per, do ga nuni koryi lëŵ hni rac, ntakëkëhniwo gë rëm hni Sakob per.

³⁶ Awa rëm hni Sakob më ntehnëkëhni: «Ñadun antë worryaryëŵëhni vutah mën va: Yosef gona; Simeÿo nulëŵahna, do ñadun ahnuŵëhnunoŵa Besame! Ami nked iÿin fop!»

³⁷ Riben më ntehnëka: «Kwëtehnandeŵa ami, mëncënanidëmina. Ge mëncënanilinahna, ndawëdëfuhëhni vijë mën vëhi vi!»

³⁸ Bare Sakob më ntëkwak: «Hali, ajë mën aŷi yidina gë ŵuhnë. Acëru cëmëk, umë fo worryaryëbu fëmba hnëmu fa. Ge uŵeh yehëka nkaŵ hna, cëmëdëfu ntavah soŷe hun ŷa gante cërëbu ki.»

43

Besame njodëniha vicëru Esipët

¹ Inte ŷa g'ahawary mbërehnëdëhëhniwo vahnë va hn'inkal Kanan hna.

² Awa tere Sakob ŷa, ga puhnëni roka ile ntëŵajëniho viju Esipët hna, Sakob më ntehnëkëhni: «Bokëryin ayiwu alëŵaju roka toye.»

³ Yuda më ntëkwaka: «Asankaf Esipët ŷa nësëhnëkëfuno wapacëk, bokëdiléfu hahnëfu haryënk wëŵu ge arëkwa fu ŷa yintina.

⁴ Ge maŵëru arava Besame yofuna, njidëfun lëŵajëfu roka ŷa.

⁵ Bare ge ŷwëŷëryaruha, yidiléfu hna, kabi asan a më lehnëkëfuno, bokëdiléfu hahnëfu haryënk wëŵu ge arëkwafu ŷa yintina.»

⁶ Sakob më ntehnëkëhni: «Soŷe ye lëntahnërunëho aki afëyawuna aŷi asan kwëhnarunëha ahery ale wok hnani?»

⁷ Më ntëkwaniha: «Umë rëyëkëfuno wayabah, soŷe lëŵ fu do gë soŷe tere fu. “Rëmun ŷa, nkok bi? Kwëhnarunëha bi fakery fakaŵary?” Ile tëyëkëfuno ŷa fo lëkwabunëho. Yëtëlëfunohna ntehnëdëhëfu: “Yojëna arëkwahuna.”»

⁸ Yuda më ntehnëk: «Apa, maŵëry arava Besame yoŵa. Tëfëka yifu, ge ñadelënëhna cëmin, wëjë, gë fuhnë do gë vutah fu va.

⁹ Kahnëndaŷu yewu ankaf soŷe lëŵu ŷa. Ami yed ale wënëka haryënk wëŵu duniŷa më hna fop ge mëncënanilinahna.

¹⁰ Do ge biŷakëndiléfu hna ani, njikëndëbun vokajëfu wahwënta wahi.»

¹¹ Awa rëm hni më ntehnëkëhni: «Kabi koyëna nke, diryin aki: taŵëryin wësaku hun hna viŷërën vivë nkal dëŵ fu va* ayonëhnuna asan arac.

¹² Bokaryëryin koryi le rëkatërun wësaku hun hna. Mpëd ale rawëk aŷi dina mpër. Yoryin fëna koryi haŵary.

¹³ Tame, yoryina ahery hun aŷi avokawu g'asankaf avë Esipët.

¹⁴ Arabi Wën Hwëhn Fanka Fop ŷa ntiha kaŷëhnahna gë ŵuhnë do tavihni Simeŷo gë Besame aŵënceryiwuni. Ge ami ye, arabi wow fatah këm, ge koyëna tëfëko!»

Yosef gë vicëru

¹⁵ Awa viju Sakob va më nufëni wabuŷa ŷa gë koryi haŵary ŷa. Njilehnëni gë Besame Esipët hna do njini tufëhnani vëhni Yosef hna.

¹⁶ Yosef, ga nuka Besame gë vëhni, më ntehnëka ale yeho asankaf vëryokuŷ vëvë tere lëŵu va: «Yiryeryëryihni vëŷi ŷal më hna, dawëhnëryehna icaw do ahnëgehna, kabi vëŷi g'ami tokëdëfun g'anent ga.»

¹⁷ Asan a më ntik ile ntehnëkawo Yosef ŷa, njiryeryëkëhniwo viju Sakob va tere Yosef hna.

¹⁸ Ante ntehniniho tënkëni tere ŷa, ntakëkëhniwo. Ntehnëdëniho: «Soŷe koryi ile vokaryiko hnë wasaku fu ŷa ye ante njijinëko ryënk wëryënk ŷa. Njodënihëfu soŷe njohahnënihëfu ntinihëfu vëramp do nufënihëhni wafali fu ŷi.»

¹⁹ Më tëhaniha ankaf vëryokuŷ vëvë tere Yosef va rënka tere hna,

* **43:11 43.11** Viŷërën vivë nkal dëŵ fu va ye wakoyel gë wadëj gë vile hnëŷëhëd iroka gë datikola ile ŵacik mir, do g'ile wëntëlëk gë wajëc wayimp.

20 ntehnëniha: «Këlayiru tavëndifu, asankaf: ndënkwëbunëho yijëfu hwënta ryampo lëwã roka ani.

21 Awa wamënca ña, ga təkëbun hn'ile ndakëdëfunëho hna pidëtëbunëho wësaku fu wã, do ale-wo-le təkätëko koryi ña saku lëwu hna, gante nkeho koryi le laŵahnëbunëho roka ka dënk. Awa mbokaryibun tame,

22 do njojëbun koryi haŵary laŵahnëfu roka ña. Yëtëlëfuhna bi mo raŵëko koryi ña wësaku fu hna!»

23 Bare ankaf vëryokuñ vëvë tere Yosef va më ntëkwak: «Ñëwëryin yam, antë ntaku. Wënu hun ña ye, Wën rëmun ña, kwëtëhnëku koryi ñi wësaku hun hna; koryi hun ña tebabuho.» Tac, tavëlehna Simeyô.

24 Asan a ndënëlehnëhni tere Yosef hna. Më njonëhnikëhni wënka nkuyëtahnëni wapary ña do njëdayini wafali wã ile tokëdëni.

25 Më pëhwëtëni wabuña ña napatëndëniha Yosef tëki g'anent ga.

26 Tëkind tuñ Yosef tere hna, më njëdaniha wabuña wadëw hni ña, tac ndëkwëhnëni haryënk w lëwu.

27 Yosef më tëyëkëhni bi hak nkoni, tac më nkwënëk: «Hak nkok rëmun lafah ale hnësëhnerunëhoŵa ña? Nkontik bi?»

28 Më ntëkwaniha nkotëni ndëkwëhnëni haryënk w lëwu: «Aryokuñëhn hu ña, rëm fu ña, nkontik do ki fo nkok.»

29 Tac Yosef më nuka Besame, aheryu ña, aju hnëmu. Më tëyëk: «Nësëhnerunëhoŵo soñe arëkwa hun a. Umë bi ye aÿi?» Më nkwënëk: «Arabi Wënu ña ndëwani, fatah mën!»

30 Yosef njiwëhnahnëkawo dus ante nukawo aheryu Besame ña, do wankwën ña tëmpekawo vinkër hna. Cahnëlehn ñap do nji cery ntëwu hna soñe ko.

31 Tac më nkwëñajëk do cahnëlehni. Nduñënako do ntehn nëhëti roka ña.

32 Yosef hnë tabali minu nëhëtëhniko, hara vicëru g'aheryu hnë tabali haŵary nkeniho. Vëvë Esipët vële wacehnaryiko ñalu va fëna minëhni tokëdëniho, kabi vëhodilohna tokëlahnëni gë Wa-ebëre: namu ikwëtahn dëw hni ña mbañëko.

33 Yosef gë vicëru g'aheryu pabëlëniho. Gante mbaÿëlëni ka cariniho, aryënk wëryënk w a hafo arëkwa hna. Njëkëlëdëniho g'ufëmpëhnahnah.

34 Yosef më nëhëtëhnëhnëkëhni hnë vanëhëta vante yeho tabali lëwu va. Më nëhëtëhnëhnëka Besame uhnëhët ule fëbëk ntëbi wahwënta imbëd wëba vicëru ña. Do cenihô uñen yabah gë Yosef.

44

Yosef njëkëhnahnëdëhëhni vicëru

1 Ga mbiÿëk, Yosef më ntehnëka ankaf vëryokuñ vëvë tere lëwu va: «Pëbënëry wësaku viÿë vahnë, yëdaryihni roka yabah ile kodëni njon. Taŵaryiry fëna koryi ña wësaku hni hna.

2 Hnë saku ale ñak vak hna taŵëdu koryi ña do ñërya mën nte ryëhwarik koryi ña fëna.» Asan a më ntik ile ntehnëkawo Yosef ña.

3 Ga tək pac, tavëlehnini njini vijû Sakob gë wafali walëw hni wã.

4 Cahnëlehnëni naŵ hna, bare vëÿawënëlohna ten dus ante ntehnëkawo Yosef ankaf vëryokuñ vëvë tere lëwu va: «Tëfëlehnëryihni vëÿi vahnë arëkahni. Tëyëryihni: “Ntinëhnirun ufërën awa soñe ye sosahnërun uŵeh?»

⁵ Soŋe ye lerun ñërya koryi nte cehand do cihnand ale ryokuñëhnëdëfu ÿa? Uwëh sankaf ye ile lirun ÿi!”»

⁶ Asan a më tëkakëhni do ntehnëhni watac.

⁷ Më ntëkwani: «Asankaf, hak kodu alehnëfu aki? Muk kodilëfuhna lifu iñë gë iÿi ki!

⁸ Mbokaryibun koryi le rëkatëbunëho hnë wësaku fu Kanan hna. Awa soŋe ye ledëfun koryi ma sanu tere ale ryokuñëhnëdëfu ÿa?

⁹ Ge tëkatik aŋi ñërya hnë saku aryampo hnë fuhnë, ndaŵi! Do fuhnë dënk nkedëfun vëramp hu.»

¹⁰ Asan a më ntëkwak: «Awa, dinëfu gante nësërun ki. Bare hnë ale tëkatëde ÿa, umë fo yed aramp mën a; vëÿëntaŵ va afaya nkedëni.»

¹¹ Më cëlëndëni ale-wo-le ñap saku lëŵu ÿa do pidëtëni.

¹² Asan a më njëkëk fop wësaku ŵa pëgw hnë va ale sërëhnëkëhni hna do tëkwahn fatoy fa. Më tëkatëk ñërya ŋa hnë saku Besame hna.

¹³ Awa vicëru më cëfëhnëkëhni hafo citëni viÿi vilëŵ hni va do mbokaryëni ndibëndënihëhni wafali ŵa wësaku ŵa tac mbokani g'inaw.

Yuda ntëwëhnëdëha Besame

¹⁴ Awa ga tëkëni Yuda gë vicëru do gë vëheryu vëhni Yosef hna, Yosef hnam fo nko. Më ndëkwëhnëni wayëka ŵa nkal hna haryënk w lëŵu.

¹⁵ Yosef më ntehnëkëhni: «Soŋe ye lirun iÿin? Yëtëluhna bi asan g'ami ki kwëhnabu fanka soŋe yëtu fop?»

¹⁶ Yuda më tebak wanës ŋa ntehn: «Asankaf, ñoñ kodilëfuhna alëkwayi. Ñoñ gena ile hod tufahn nufëlëfuhna. Bare Wënu ŋa rufahnëk ile wënebun ÿa, awa vëramp hu yedëfun g'ale yokëh ñërya ŋi per.»

¹⁷ Yosef më ntehnëkëhni: «Hali, koda liwu koyëna. Ale yokëh aÿi fo yed aramp mën. Bare ŵuhnë mëncëryin yam gë vëhni rëmun.»

¹⁸ Yuda më tëhaka Yosef do ntehn: «Këلامي asankaf, njëtëbu këñëlantun gë Farawo ÿa, bare maŵëryanërye vok hnësu kat, hara davëlihna g'ami.

¹⁹ Ante ndënkwëbunëho yijëfu ŋa, tëyëruhëfuno bi nkoryaryëbunëha rëm gë ahery ahawary.

²⁰ Më lëkwayiru: “Nkoryaryëbunëha rëm lafah lëŵ fu ÿa, gë ahery aryampo, ale nagëhnik h'untaf ntëŵu hna. Rëm fu ÿa umë ñak ñad dūs, kabi fatah fatac fo wok fëmba hnëmu fa; aju aÿëntaŵ a cëmëk.”

²¹ Më lehnëruhëfu: “Yonëhninowa hnuŵa.”

²² Më fëyayiru: “Fatah fa kodina ŋaŵëtahna rëmu; ge ŋaŵëtaka, cëmëd.”

²³ Bare më lehnëruhëfu: “Ge ahery hun a tëfëlëntijina gë fuhnë bokëdilëfuhna hahnëfu haryënk w hu.”

²⁴ «Awa ga mbokabun vëhni rëm fu hna, aryokuñëhn hu ÿa, më fëyabunëha wante lehnëruhëfu ŋa.

²⁵ Ga mbiÿëk më ntehnëkëfu vok yijëfu lawëfu le rokëde.

²⁶ Më lehnëbunëha: “Kodilëfuhna yifu, ge gena ahery fu ÿa rëfëlëntik. Ge tëfëlëntina, asankaf avë nkal ÿa dëkwajëdilëfu hna.”

²⁷ «Rëm fu ÿa më ntëkwakëfu: “Njëtërun dūs, asëval mën a Rasel vucan vuki fo nagëhnëkoŵëhni.

²⁸ Aryampo hnë vutac njik; ntiyahnëko intaw ñañah rokëka, kabi bokëla hnuŵa,

²⁹ do aÿandu ahnufëhnunowa faŋi fëna! Gante cërëbu ki ge wëh yejëk a, ntidunëho ntavah nte ryawëdëho.”

³⁰ «Awa tame, asankaf, koda wëncu vëhni rëm mën hna hara yolëŵahna fatah fi. Ntaŵary rëm mën ŋa fatah li nke.

³¹ Cëmëd ge mëncëntina. Awa fuhnë yed vële ryawëka g'antavah va hn'untaf ntëwu hna.

³² Do kat, pëyahnebu ami ye ankaf fatah fi haryënkw rëm mën hna; ntehnëbuha: “Ge mënceryilëwa hna, ami yed ale lëntahnëki ya kwëlëkwël.”

³³ «Këlami, mawëryanërye woŵ ami ryokuñëhñendi had aramp, hnëmpëtëwa fatah fi, soje mëncëntahni gë vicëru vëyëntaŵ vi.

³⁴ Koda muk vokawu gë vëhni rëm mën hara tēfëlëfuhna gë fatah fi. Koda ryuñënaŵ hnuwa rëm mën ya hnë horot le yaŵ nkehna ya.»

45

Itufëhna Yosef

¹ Awa Yosef kodilohna nko nduñëna haryënkw vële hwëhnëkawo va; më ntehnëkëhni cahñeni. Koyëna umë fo woko gë vicëru g'aheryu ante tufëhna këhniwo bi mo nke na.

² Bare kodëho d'us hafo vële canëko va nkwëryëdënihawo, do wakasëk watac tēkëko hafo cery inaw Faraŵo hna.

³ Yosef më ntehnëkëhni vicëru g'aheryu: «Ami ye, Yosef! Rëm fu ya nkok bi?» Bare vëhni vëhodilohna ntëkwaniha, ntakëkëhniwo d'us g'umë.

⁴ Awa Yosef më ntehnëkëhni: «Tëhajëno.» Më tëhaniha. Yosef më mbok ntehnëkëhni: «Ami ye, Yosef, ahery hun ale wafërunëho soje yoyiwu Esipët hna.

⁵ Tame, antë pëbu yiwëhñah do antë ahniralu kabi aki nkwaferunëho. Wënu na ryënkwehniko ani, soje holahnu fehëtu.

⁶ Wëli, inte na nuŷak wabëhn waki (2) nkal li do nkojëk wabëhn mbëd (5) uyam g'ibarëp gedina.

⁷ Wënu na ryënkwehniko hn'iñi nkal, ahwëhñahnuni hnënk do awon-tiwu; pëhët cankaf ye.

⁸ «Awa gena wuhnë sañëtiko ani, Wënu na ye. Do umë fëna liko yewu asankaf aryënkweyënkwe ale yaŵ hwëhñak nafa ava Faraŵo ya avë Esipët ayi: ami ye nkaf acery inaw Faraŵo na do ye fëna asankaf inkal Esipët na fop.

⁹ «Tame, yiryin ñap alehnuna apa: “Ajë hu Yosef më lehnëk: Wënu na nawëndëko hn'inkal Esipët hna fop. Yij yaŵ mën hna hara biyëlihna.

¹⁰ Hnë resiyo Gosen hna ntëdëdun gë vutah hu va, gë vërah hni, wape hu na, wuhñankal hu wa, wuhni hu wa do fop ile hwëhñëru ya. Koyëna d'arël mën nkedu.

¹¹ Ami njëdädëmi ile valëdëhi ya fop, wëjë, tere hu ya, do gë wusaŵ hu wa, soje antë nkoji iñë, kabi ani gë wabëhn mbëd (5) inte na nkod.”»

¹² Yosef më nkwenëk: «Do wëli: nudun wuhnë dënk, do ahery mën ayi Besame fëna nud, paryi nke ami Yosef hnësëhñëdëhu.

¹³ Awa yiryin afëyawuna apa fop nafa le hwëhñabu hnë Esipët ya, do pëyaryina fop le hnurun ya. Tac yojëna ñap ani.»

¹⁴ Yosef më muryaka Besame, aheryu, pëgwëlehn kond; Besame fëna kodëho.

¹⁵ Yosef muryakëhniwo fëna vicëru kotënd d'us. Ga ndëcëk umë, vëhni fop nësëlëdëniho g'umë.

Sakob macik nji Esipët

¹⁶ Ga njëtayik cery inaw Faraŵo hna vicëru g'aheryu Yosef va tēkëni Esipët hna, Faraŵo ya gë vësankaf vële rëhakawo va natëkëhniwo.

¹⁷ Farawo ÿa më ntehnëka Yosef: «Dehnëryihni vicër hu g'ahery hu ndibëndënihëhni wafali walëw hni wã do mëncëni gë Kanan,

¹⁸ soñe njinëhñëniha rëm hni gë watere wadëw hni ña njojënihëhni ani. Hnë resiyo le ÿak vetak hnë Esipët hna njëdãdëfuhëhni ntëdëni, do ile ÿak fërënak hnë Esipët ÿa rëkëd tokëndëni.

¹⁹ Ntehnëdëfuhëhni fëna nufëni wasaret Esipët li njohahninihëhni vësëval hni, vutah hni do gë rëm hni.

²⁰ Tëfëlahna njahnani soñe viyë vile tavëhëdëni hnam va. Kabi, hnë resiyo le ÿak vetak hnë Esipët hna njijëdëni ntëdëni.»

²¹ Viju Sakob va më ntini ile ntehniniho ÿa. Yosef më njëdãkëhni wasaret wã gante ntehnëkawo Farawo ka, tac gë vile valëhëdëhëhni hn'ankaw hna.

²² Më mbuñakëhni vëhni fop ale-wo-le viyi viwamah. Bare Besame, viyi imbëd (5) mbuñakawo gë wanjéc koryi wakeme watar (300).

²³ Më njëdanahnëka rëmu wafali pëhw (10) wale ryibëndik viyë vifërën vivë Esipët, gë wafali ipëhw (10) wale ryibëndik roka, vamburu do gë vile rokëde soñe uyas lëwu wã.

²⁴ Yosef më ntehnëkëhni antë nkwajëlëhëndëni nkañ hna. Tac koyalëni.

²⁵ Matëlehnëni Esipët hna mëncëni gë Kanan do tækëni vëhni rëm hni Sakob hna.

²⁶ Më pëyaniha: «Yosef cëmëna! Do umë ye asankaf Esipët ÿa fop.» Cëmëkawo mbahn iña, bare kodilohna kwëtahnëhni.

²⁷ Më tëfëtanëniha fop ile nësëko Yosef ÿa. Tac Sakob më nuk wasaret wale njëdanahnëko Yosef njohahni wã. Awa nkelehn had ale sëmëko njënat.

²⁸ Do më ntehnëk: «Ha, pacëko: ajë mën a Yosef cëmëna ten. Afo yiwu hnuwã ani gë sëmahnëndu ÿa.»

46

Sakob njid Esipët

¹ Sakob kahnëtalehn gë fop ile kwëhnëko ÿa. Ga tækëk Berëseba, më ntinëhñëka sadëha Wënu rëmu Isak ÿa.

² Hn'umëd tac, Wënu ña nësëhnëkawo wati nte ndakëko wakwëd ña. Macëkawo: «Sakob! Sakob!»

Më ntëkwaka: «Mëtañu, nëpadëmi.»

³ Wënu ña më ntehnëka: «Wënu rëmuh ña yebu. Antë ntaki ayi gë Esipët, kabi hnam, vutah vërah hu va njabëdëni hafo nkeni bulunda sankaf.

⁴ Ami dënk lapëhnañëhi, do mbokaryidëmi fëna. Ge cëmëru, Yosef pabëd iñas hu ña.»

⁵ Awa Sakob matëlehn Berëseba hna. Viju njonihawo gë vutah hni do gë vësëval hni hnë wasaret wale njëdanahnëko Farawo ÿa soñe uyas wã.

⁶ Njonihëhniwo fëna wusañ wulëw hni wã do gë fop ile kwëhnaniho hn'inkal Kanan ÿa do njini gë Esipët, Sakob gë tere lëwu ÿa fop.

⁷ Koyëna njiko Sakob gë Esipët gë vëlëwu va fop: vutahu gë vërah hni.

Tere Sakob

⁸ Wëlin wamac vutah Sakob, nte wãciko Isërayel, vële yiko Esipët va: fandënkwëryënkwa fa Riben yeho,

⁹ do vutah Riben va, vëhni ye: Enok gë Palu gë Hesëron do gë Karëmi.

¹⁰ Vutah Simeyo va, vëhni ye: Yemuwel gë Yamin gë Ohad gë Yakin gë Sohar do gë Sawul, aju asëval avë Kanan ÿa.

¹¹ Vutah Levi va, vëhni ye: Gerëson gë Kehat do gë Merari.

12 Vutah Yuda va, vëhni ye: Er gë Onan gë Sela gë Peres do gë Sera. Er gë Onan hn'inkal Kanan hna cëmëniho. Peres vutah vuki kwëhnako: Hesëron gë Hamul.

13 Vutah Isakar va, vëhni ye: Tola gë Puva gë Yasub do gë Simëron.

14 Vutah Sabilon va, vëhni ye: Sered gë Elon do gë Yahëlel.

15 Vëhni yeho vutah Leya gë Sakob vunte hnagiko Mesopotami gë vërah hni. Nagënihawo fëna facëval: Dina maciko. Viju gë vëryagu wafëhw warar gë vërar (33) nkeniho fop.

16 Vutah Gad va, vëhni ye: Sëfon gë Hagi gë Suni gë Esëbon gë Eri gë Arodi do gë Areli.

17 Vutah Aser va, vëhni ye: Yimëna gë Yisëva gë Yisevi gë Beriya do g'ahery hni facëval fa Sera. Beriya vucan vuki nagëko: Heber gë Malëkiyel.

18 Vuñi vutah yeho vunte nagëhnëkawo Silëpa Sakob va, aryokuñ asëval ale njëdakawo Laban aryagu ÿa Leya. Ipëhw g'imbëd gë fandaw (16) nkeniho.

19 Viju Rasel, asëvalu Sakob va, vëhni ye: Yosef gë Besame.

20 Esipët hna Yosef vutah vuki nuñanihëhniwo g'asëvalu Asënat, aryagu Potifera, asëna wasadëha avë inaw On ÿa: Manase gë Efërayim yeho.

21 Vutah Besame va, vëhni ye: Bela gë Beker gë Asëbel gë Gera gë Naman gë Ehi gë Ros gë Mupim gë Hupim do gë Arëd.

22 Vëyi yeho vutah vunte nagëhnëka Rasel Sakob gë vërah hni va; vutah pëhw gë vunah (14) nkeniho.

23 Aju Dan ÿa: Husim yeho.

24 Viju Nefëtali va, vëhni ye: Yasiyel gë Guni gë Yeser do gë Silem.

25 Vëyi yeho vutah gë vërah hni mbëd gë vuki (7) vumba Bila gë Sakob va, aryokuñ asëval ale njëdakawo Laban aryagu ÿa Rasel.

26 Vëvë tere Sakob, vële yiko Esipët do nagëko umë dënk va, nkeniho vahnë wafëhw mbëd gë rywë g'imbëd g'aryaw (66) fop ka ÿa. Nkëntiniho fëna vësëval viju va.

27 Gë vutah vuki vumba Yosef vunte hnagiko Esipët va. Fop vëvë tere Sakob vële lëdëko hnë Esipët va nkeniho vahnë wafëhw imbëd gë wahi (70).

Sakob Esipët hna

28 Sakob, nte wacëdeho fëna Isërayel, më payëka Yuda ndënkwah vëhni Yosef hna soñe pëhwëtanëhëndëhni itëk inja hnë resiyo Gosen hna. Ga tükëni, Sakob gë tere lëwu ÿa, Gosen hna,

29 Yosef më kayëk saret lëwu ÿa do kacadhna rëmu. Nunda tuñ rëmu, muryalehna do kodëho hafo mbiy nkot muryahna.

30 Awa Sakob më ntehnëka: «Wëla sëmu tame mena, kabi mbokëmi hnuyi do cëmëlihna!»

31 Yosef më ntehnëkëhni vicëru, g'aheryu, do gë vëyëntaw vëvë tere rëmu va: «Njidëfu fëyawa Farawo ÿa, vicër mën va, g'ahery mën do gë fop tere rëm mën le yeho Kanan ÿa tükini.

32 Pëyadëfuha vëhwëd wusaw yerun, do njojërunëhëhni wape gë wuhnankal, gë wuhni hun wa do gë fop ile hwëhnarun ÿa.

33 Ge Farawo ÿa macehnëku do tëyu bi ye ye doku hun ÿa,

34 dëkwaryina vëhwëd wusaw yerun kobëri ante nkorunëho vutah na hafo gaki, gante ntidëniho vacërakëlo hun ka. Koyëna mawëryanëderun alëdu hnë resiyo Gosen hna, kabi vëvë Esipët va ñëwënihëhni vëhwëd wusaw va fop.»

47

¹ Awa Yosef më njik pëyahna Farawo ya nteha: «Rëm mën ya gë vicër mën va do g'ahery mën a tëkini. Kanan matini gë wape wadëw hni na gë wuhnankal wa gë wuhni wa do gë fop ile kwëhnani ya. Tame hnë resiyo Gosen hna nkeni.»

² Tac Yosef më nufëkëhni vicëru imbëd (5) va tufa Farawo ya.

³ Arac më tëyëkëhni: «Ye ye doku hun ya?»

Më ntëkwaniha: «Farawo ya, vëhwëd wusaw yebun gë vacërakëlo fu ka.

⁴ Hn'inkal Kanan hna, inte na njabëk dus hafo gona ile tokëdëni wusaw fu wa. Soje umë yijëbun lëdëntifu ani. Mawëryanëryifu lëdëntifu hnë resiyo Gosen hna.»

⁵ Farawo ya më ntehnëka Yosef: «Kabi tame rëmu gë vicër hu do g'ahery hu njijëni darël hu,

⁶ inkal Esipët ni fop hnë vák hu nke. Yëdaryihni ntëdëni hn'ile yak përenak nkal Esipët hna. Kodëni ntëdëni hnë resiyo Gosen hna. Do ge kamahnëruhëhni hnë vëhni vële yak holëk ikwëd, kwëtehnahnëryihni wusaw mën wa dënk.»

⁷ Yosef njokawo fëna rëmu vëhni Farawo hna tufëndëlehnhëni. Sakob nkaÿëkawo Farawo ya g'untënah,

⁸ do Farawo ya më tëyëka: «Wabëhn wayëhw hwëhnaru?»

⁹ Sakob më ntëkwaka: «Wabëhn keme gë wafëhw warar ye (130) ga nkwërëtalehnahnëdëfu hn'inkal gë inkal. Wabëhn mën na ndëcëk ñap, do korotëbu. Nuÿala ten wabëhn wante nuÿaniho vacërakëlo mën vële wërëtalehnëdëho gë ami ki va.»

¹⁰ Sakob më mbok nkaÿëka kat Farawo ya do cahn cery inaw hna.

¹¹ Awa Yosef më njëdaka rëmu gë vicëru do g'aheryu ntëdëni hnë nkal nte yak fërenak Esipët na, hnë resiyo Ramëses hna, gante ntehnëkawo Farawo ka. Më njëdakëhni inkal nte kwëhnëdëni vëhni.

¹² Më njëdakëhni ile rëkëd tokëndëni vëhni rëmu gë vicëru g'aheryu, ale-wo-le gante tëkwëk tere lëwu ka.

Yosef hnë wati inte hna

¹³ Inte na njabëko hafo ile rokëde golohna inkal hna fop. Esipët hna gë Kanan hna, vahnë va camëniho dus soje inte na.

¹⁴ Yosef mbarëpëko fop koryi vëvë Esipët va do gë vëvë Kanan va ile ntawandëniho roka ya do maruñehn hnë cery inaw Farawo hna.

¹⁵ Ante nkok gona koryi Esipët hna gë Kanan hna per, vëvë Esipët va më njini ntehnëniha Yosef: «Yëdaryifu ile rokëdëfun. Ñadu bi sëmëfu ayëkatëndëfu, kabi goryaryëlëfuhna koryi?»

¹⁶ Yosef më ntëkwak: «Ge goryeryëluhna koryi, yëdaryinowëhni wusaw hun wi, do ami, njëdadëmu ile rokëde.»

¹⁷ Awa më njojënihëhni wusaw wulëw hni wa njëdaniha Yosef: wafahnac wa gë wape na gë wuhnankal wa gë wuhni wa do gë wafali wa. Yosef më njëdakëhni roka ya. Bëhn rac njëdakëhniwo ile tokëdëni, nkwëcëtëlëni gë wusaw wulëw hni wa fop.

¹⁸ Bëhn le ryaviko hna, më mbokajëni ntehnëniha Yosef: «Asankaf, kodëliha asowi soje afëyayi goryaryëlëfuhna koryi do wëjë hwëhnëkëhni tame wusaw fu wi. Ñoñ goryaryëlëfuhna le hodëru alehni njëdaderu. Vimbahn fu vi fo worryaryëbun gë wayal fu wi.

¹⁹ Ñadu bi sëmëfu ayëkatëndëfu do ravëfu wayal fu wi? Dawëryifu gë wayal walawëfu wi do ayëdafu ile rokëdëfun. Nkëdëfun vëramp Farawo

ÿa do umë hwëhnëd woyal fu wï. Ñadilëfuhna sëmëfu. Yëdaryifu wanëda holahnëfu worryaryëfu walawãry fu wã do hara woyal fu wï gena fëk.»

²⁰ Yosef më ntawëhnëka Faraŵo ÿa fop woyal wavë Esipët wã, kabi inte ña nkwënako do avë Esipët-wo nkwaředëho kaÿ dëwu ña. Koyëna, nkal Esipët ña fop Faraŵo ÿa hwëhnëko

²¹ do Yosef vëramp ntikëhniwo fop vëvë Esipët va.

²² Woyal vësëna wasadëha va fo nkoko dawëna Yosef, kabi nkeho sariya le kahnëndëko Faraŵo ÿa soñe lëw hni ÿa. Ile ndemaðëhëhniwo Faraŵo ÿa tokëdëniho, umë nkonihho vëwafahnëna woyal walëw hni wã.

²³ Yosef më ntehnëkëhni bulunda ÿa: «Awa, ntawëhnëbuha Faraŵo ÿa woyal hun wã gë wuhnë per. Tame njëdadëmu uhnëda ule hnadëdun wëhaÿ hna.

²⁴ Bare njëdadunëha Faraŵo ÿa ivëryëna-wo hnë ile varëpërun hna. Ile wok ÿa wuhnë hwëhnëd. Rac rëkëdun ahnadëndu do arokëndu, wuhnë gë vutah hun va do gë vële lëdëlantun va.»

²⁵ Më ntëkwaniha: «Pehëtëdëhëfu cëm inja. Kabi kwëhnaru nëf ña gë fuhnë, maŵëbun yefu vëramp Faraŵo ÿa.»

²⁶ Awa Yosef më kahnëndëk sariya le wok hafo dol: Esipët hna, ivëryëna-wo hnë ile varëpik hna Faraŵo ÿa hwëhnëk. Woyal vësëna wasadëha va fo nkoko kwëhnëna Faraŵo ÿa.

Iña tëkwa Sakob

²⁷ Bulunda Isërayel ÿa Esipët hna ntëdëniho, resiÿo Gosen hna. Nuÿaniho hnapul, nagëlëniho do njabëni dus.

²⁸ Sakob ntiko wabëhn pëhw g'imbëd gë waki (17) Esipët hna. Wabëhn keme gë wafëhw wahnah g'imbëd gë waki (147) nuÿako fop ka ÿa cëmat.

²⁹ Ante nkëhnëko cëm ña, më macëka aju Yosef do ntehna: «Ge ñaduho, tufërye inja hu ña do gë kahnënda hu ña: kuyëtëry vák hu ÿi mbuf mën li, alëkëhno alehn ðañëdilihohna Esipët li.

³⁰ Ge cëmëbu, njodu inas mën ña ayi ahwët yag vacërakëlo mën hna.»

Yosef më ntëkwak: «Ntidëfu ile rëyëruho ÿi.»

³¹ Sakob më mbok ntehnëka: «Dëkëhnërye.» Yosef më ntëkëhnëka. Awa Sakob më tënkwek do camehn.

48

Sakob ndëwadëhëhni viju Yosef

¹ Ga ndëcëk watac, më pëyayik Yosef ntehni rëmu tesëk. Më njini gë viju vëhi va, Manase gë Efërayim.

² Ante pëyayiko Sakob ntehni aju ÿa, Yosef, njijëk njëka, më njawënak mat ntaña pad dëwu hna

³ tac ntehna Yosef: «Wën Hwëhn Fanka Fop ña karyëtahnekowo Lus hna, hn'inkal Kanan hna do ndëwakowo.

⁴ Umë lehnëkowo: “Njëdadëmini vutah vujabah soñe lihahni rëm kore wabulunda. Njëdadëfuhëhni inji nkal vutah hu va kwëhnëni kwëlëkwël.”»

⁵ Sakob më nkwënëk: «Vutah vuki vuntëw hu vunte hnagik Esipët yihahnëryindu ÿa, had vutah mën nkeni. Efërayim gë Manase ami hwëhnëkëhni had gante kwëhnëbuhëhni vëhni Riben gë Simeÿo ki.

⁶ Bare vële vokëderu ahnagëhnihi va, wëjë wod ahwëhnëhni. Hn'inkal vicër hni hna nuÿadëni sah intëw dëw hni ña.

⁷ Ante matibuho Mesopotami ña, hara tëk inja yëbuho Efërata hn'inkal Kanan hna, cëmëko hnëmuh Rasel nkaŵ hna. Më vañëbuha hnam, tëfary nkaŵ hna.» Efërata wac lëwu wã tame Betëlem ye.

⁸ Hnë wati rac nukëhniwo Sakob viju Yosef va do tëy: «Vëhni mo ye vëyi?»

⁹ Yosef më ntëkwak: «Vijë mën vële njëdakoŵëhni Wën ani Esipët va ye.»

Rëmu më mbok ntehnëk: «Tahëndihni ðarël mën ryëwanëŵëhni.»

¹⁰ Sakob cërëko ðus do golohna nund ðus. Awa Yosef më tahëndëkëhni viju. Sakob më muryakëhni do mbucëhni.

¹¹ Tac më ntehnëka Yosef: «Diyantoŵohna mbokëðëmi hnuÿi, ðare wëli Wënu ña maŵëryanëko hnuŵëhni wëla vutah hu va.»

¹² Awa Yosef më nufëkëhni vërahu va, wavuf rëmu hna, do ndëkwëhn yëka ÿa nkal hna.

¹³ Tac pëlahni viju wëbák ña: Efërayim, nte yeho g'irëhw lëŵu ña, g'irahahn Sakob nkeho do Manase nte yeho g'irahahn lëŵu ña, g'irëhw Sakob nkeho. Më mbok tahëndëkëhni kat rëm sankaf lëŵ hni hna.

¹⁴ Bare Sakob më nëmpëndëlehnëk wëbák ña: më tindëk vák rëhw lëŵu ÿa hn'ankaf Efërayim hna mama nkehahnëko umë fante ÿak vak fa, do vák rahahn lëŵu ÿa hn'ankaf Manase nte yeho fandëkwëryënkwa fa.

¹⁵ Do wëli gante ndëwanëkawo Sakob Yosef ka:

«O Wën, wëjë ye Wën hunte cëmbëðëniho vëhni rëm mën sankaf
Abëraham gë rëm mën Isak ÿa,
Wën hunte heryëðëho kobëri ga nagahniðu,

¹⁶ mëleka le fehëtëko hnë fop wameh hna yeru fëna: tëyëðëmi aryëwanëhni vuñi vutah.

Arabi soñe lëŵ hni ÿa ryënkŵëtandefu ami gë rëm sankaf mën ÿa
Abëraham do gë rëm mën Isak fëna!

Arabi nuÿanihëhni vutah vujabah ðus gante-wo-gante nkal li!»

¹⁷ Ga nuk Yosef rëmu hn'ankaf Efërayim hna tindëk vák rëhw lëŵu ÿa, më pëmpëhnahnëka; më pëlak vák rëmu ÿa soñe tindët hn'ankaf Efërayim hna do tind hnë mba Manase hna, ntehn:

¹⁸ «Hali, apa, mpaÿëmpaÿaki. Aÿi ye fandëkwëryënkwa fa. Tindëryehna umë vák rëhw hu ÿi.»

¹⁹ Bare rëmu ñwëÿëko do ntehna: «Njëtebu, ajë mën, njëtebu. Vutah Manase va fëna bulunda yabah yed. Bare aheryu lëbëðëha umë do vutah vunte hnagëðe hnë umë va ntidëni bulunda yabah.»

²⁰ Hnë fac rac, aki njëðakëhniwo ðëwara lëŵu ÿa: «Bulunda Isërayel ÿa, gë wamac hun ña rëkëðëni ndëwahnëndëni. Rëkëð ntehnëndëni: “Arabi Wënu ña kwëhna nëf soñe hun ÿa gante kwëhnako soñe Efërayim gë Manase ka!”» Sakob koyëna ndënkŵëndëkawo Efërayim ten tac acëru Manase.

²¹ Tac më ntehnëka Yosef: «Biÿëðina cëmëðëfu, ðare Wënu ña gë ŵuhnë nkeðun do mbokaryëðëhu g'inkal vacërakëlo hun hna.

²² Wëjë yëðadëfu sah le lëbëk va vicër hu g'ahery hu ÿa, njëðadëmi resiÿo Sisem le rebëbuhëhni Wa-amor gë sëlame mën ÿi do gë unwary mën ñi.»

49

Wanës watëkwa Sakob

¹ Sakob macëkëhniwo viju do ntehnëhni: «Barëpëlin ñadëfu fëyaŵu ile yedëhu haryënkwa ÿa.

² «“Barëpëlin do ahnëpaŵu, vutah mën,
nëparyino ami, rëmun, Isërayel.

³ Wëjë, Riben, wëjë ye ajë mën aryënkŵëryënkwa a,

- ale ryënkweßuho hnagu ante nkoko njabo fanka ña.
 Wëjë lëbëkëhni vëhery hu vi untënah ña gë fanka fa;
 4 had sën le wacëk yeru.
 Bare godila ale ñak njabëk nafa ña,
 kabi cëfëhnanëruho aryaku pad mën hna
 g'asëval mën aryampo.
 5 Simeÿo gë Levi ndanko fo nkeni:
 nkwëryëlëni soñe ntini uñeh.
 6 Bare gentandela ile pëhnani ñi,
 yantëdëla pankël dëw hni ña.
 Kabi hnë ntavah ntëw hni hna ndawënihëhni vahnë
 do hnë nëh ntëw hni hna ntëpëtënihëhni wuhni wã vënkahn wapary
 ña.
 7 Arabi ntavah ntëw hni ña ndëwani wëh,
 ntavah yapah dëcët ña.
 Campehnëdëfuhëhni vële hnagëde hnë vëhni va Isërayel hna,
 campehnëdëfuhëhni nkal hna fop.
 8 Yuda, vicër hu gë vëhery hu njëwëdëni icëmb hu ña.
 Cikëdëfuhëhni vëyëw hu va arënkwendëhni forosima,
 do vicër hu gë vëhery hu va dënk ndëkwëhnëdëni haryënk hu.
 9 Ha, ajë mën, Yuda, had fambësëhn fante rokëka intaw
 do vokað gë ryëka lëwu nkeru.
 Paryi had vësëhn ile lañad do ryakëd nkeru.
 Mo hoð matëndi forosima?
 10 Fanka ucankaf fa hnë tere Yuda hna nkoð.
 Ryoko vësankaf ña hnë vák vële hnagëde hnë umë hna nkoð,
 hafo tëki ale hwëhnëk paryi ña, ale mawëhnëdëni bulunda ña.
 11 Hn'ikaÿ waresen hna pokëdëha fali falëwu fa,
 fapali fa hnë fasëc resen le ñak yivëk hna;
 uñen hna ndagëd viyi vilëwu va,
 cuð cankaf ntëwu ña wënkã waresen wavëntah hna.
 12 Uñen yabah ña ntancënëdëha vinkër va
 do wambël wayabah ña njerënëdëha wabeñ ña.
 13 Sabilon tëfary wov hna ntëdëd,
 le nke hahna wasisikulu hna.
 Inkal dëwu ña njid hafo Sidon.
 14 Isakar fali fayawah ye,
 yëbëlan wakece le liyik wamir waki ndakëd.*
 15 Kamahnëko yëwã fërën ye,
 do nkal nëñah ye.
 Awa më mawëk ndibëndënde wariß wã,
 doku vëramp mawako.
 16 Dan nawëndëhëhni bulunda lëwu ña
 gë wahnënk wavë Isërayel wï fop.
 17 Dan had lën vankañ nke,
 had lën ñañah hnë tëfary nkañ:
 lën ña ñarëdëha pahnac ña hwër hna
 do ale hayëka ña njod.
 18 Ahwëhn Wën, kwëtahnëbu pehëtëdëho!
 19 Gad, ge pëgwëniha wabandi ña,

* 49:14 49.14 *Yëbëlan wakece le liyik wamir waki ndakëk* ma ndakëk fagant wariß wahi wabëv wadëwu hna.

- mëтарыдëһëһни do tëfëlehnëdëһëһни.
- 20 Hn'inkal Aser hna nkwamëd dus roka ÿa,
nkal dëwü hna ntëwëd roka le ñadëni vëhnaw ÿa.
- 21 Nefëtali had incaw nte yaryëlend afaya nke
do hñagëdëһëһни vutah vunkwamah.
- 22 Yosef had atëh nte lëwëd
fëhnëk hnë tëfary garyëla nke.
Wahni walëwu wä cëpëk kece kaÿ inja.
- 23 Vësan fëgwëka,
do lahëka gë wëca.
- 24 Bare njawënek dus unwary ntëwu ña,
wahnil walëwu wä gë wëbák ña ñënkalahna.
Gë fanka Wën yawah Sakob fa,
ahery vahnë, itaka Isërayel.
- 25 Arabi Wën rëmuh hunte ryemadëhi ha,
Hwëhn Fanka le ryëwanëdëhi ÿa,
njëdayi rëv fëren, gë wënkä wante yalëd nkal li,
gë vutah vuyabah do gë wusaw wuyabah.
- 26 Wadëwara rëmuh ña ntëbëk dus
wëla wadëwara wahuñ wale yeho kobëri wï.
Ntëbëk hnapul vukuñ vumb kobëri vi.
Arabi dëwara dëwu ña pëlahna Yosef, ale ye asankaf vicëru g'aheryu
ÿa!
- 27 Besame had ÿin ÿañah nke.
G'acahnëfëd ga, intaw tokëd,
do g'anëka ga cahëlehnëd ile wok ÿa.”»
- 28 Vëÿi fop liko wahnënk pëhw gë wahi (12) Isërayel wä. Wani
ntëhnëkëhniwo rëm hni, ante nësëhnëdëһëһниwo rëkwa ña. Ale-wo-le
ndëwara minu ndëwanëkawo.

Icëm Sakob

- 29 Tac Sakob më ntehnëkëhni aki: «Ge cëmëbu, kwëtëryino hn'iyag
vacërakëlo mën hna, iyag nte ye hn'ikaÿ Efëron avë bulunda Het ÿa,
30 Makëpela hna, ðarël Mamëre hna hn'inkal Kanan hna. Abëraham
ntawëko inji kaÿ vëhni Efëron hna soñe yag inji kwëhn umë.
31 Hnam mbañiniho g'asëvalu Sara, tac Isak fëna g'asëvalu Rebeka. Do
ami dënk hnam mbañëbuha Leya.
32 Kaÿ inja gë yag nte yeho hnam ña bulunda Het hna ntawëko.»
33 Ga puhnak Sakob nësëhn tëkwa vërahu ña, më mbokak ndak, tac
njilehn tëkëhëhni vacërakëlowu va cëm hna.

50

Wakwëy Sakob, nte waciko fëna Isërayel

- 1 Awa, Yosef më nëñëlëk vëhni rëmu hna gë wankwën wadëwu ña do
muryahna.
- 2 Tac ntehnëhni vëryokuñ pëhwëtëniha rëmu. Awa vërac më
pëhwëtëniha Isërayel
- 3 wafac wafëhw wahnah (40) kabi koyëna tëfëka cuci ñas inja gë wagu
wanëjah soñe antë përeka. Vëvë Esipët va, wafac wafëhw mbëd gë wahi
(70) kwëyënihawo Sakob.
- 4 Ga ndëcëk wakwëy ña, Yosef më ntehnëkëhni vële rëhakawo Farawo
va: «Ge ñadunëho, ðemaryino afëyanëhnunowa wani wanës Farawo ÿa:

⁵ “Rëm mën ÿa ntëkehnëkoŵo cëmahnënd ÿa soŋe yiwu vañëŵa hn'inkal Kanan hna, hn'iyag nte ntiyako hna. Awa maŵëryanërye tame yiwu vañëŵa, tac mbokajëdëfu.”»

⁶ Faraŵo ÿa maŵëryanëhnëka Yosef nji mbañehna rëmu gante ntehnëko ka.

⁷ Yosef kahnëtalehn g'ibañ rëmu; fop vësankaf va lapëhnakawo, vële ryokunëdëho hnë cery inaw Faraŵo hna gë vële rëhakawo Faraŵo va do gë vicër vëvë Esipët va fop,

⁸ gë tere lëŵu ÿa fop gë fop vicëru g'aheryu do gë vëvë tere rëmu vëyëntaŵ va. Vutah vutoy va fo raviko hnë resiŷo Gosen hna.

⁹ Vëhwëhn wasaret gë vëyaryary wafahnac lapëhnakawo; kore sankaf ðus yeho.

¹⁰ Tëkëlehnëni hn'idap nte ŵacëde Atad hna gë cape pëhna lav sën Yurëdan ka. Hnam më ntinëhnëniha wakwëy wacankaf Sakob do njahnadëniho ðus. Yosef koko soŋe icëm rëmu ña wafac mbëd gë wahi (7).

¹¹ Vëvë Kanan vële lëdëko hnë resiŷo rac va ga nuni wakwëy watac më ntehnëni: «Wakwëy wacankaf Esipët ye!» Soŋe rac macahnëde cape pëhna lav sën Yurëdan rac Abel-Misërayim, umë fëhnëtanëk «Wakwëy Esipët».

¹² Koyëna viju Sakob ntiniho ile ntehnëkëhniwo rëm hni ntini ÿa:

¹³ njoniho iñas dëŵu ña hn'inkal Kanan hna do kwëtëni hn'iyag bë kaŷ Makëpela ña, darël Mamëre hna. Abëraham ntaŵëko inji kaŷ vëhni Efëron avë ðulunda Het ÿa soŋe yag inji kwëhn umë.

¹⁴ Yosef ga kwëtëk iñas rëmu ña yag hna, më mbokani gë vële lapëhnajëkëhniwo soŋe ibañ rëmu va fop gë Esipët.

Yosef gë vicëru

¹⁵ Ga ndëcëk wakwëy Sakob ña, vicëru Yosef më ntehnëni: «Tame kabi rëm fu ÿa cëmëk, Yosef kod nkwëcagëfu fop wameh wante liyinëka ña.»

¹⁶ Awa më payehnëni pëyayi Yosef aki: «Ani gë cëmahnënd rëm fu ÿa, aki ntehnëkëfuno:

¹⁷ “Pëyanëndinoŵa Yosef: ‘Kaŷëhnandiŷi gë vicër hu, aravëhnëhni idënt ñayah nte ntini ña, wameh wante ntinihi ña fop.’” Awa, maŵëry aravëhnëfu ile lëntahniru ÿa, fuhnë vële sëmbëdëha Wën ryampo fo gë rëm fu ŷi.» Yosef pëgwëlehn kond ga pëyayik waŋi.

¹⁸ Tac vicëru njilehnini vëhni dënk tëkatëniha, njoni haryënkŵ lëŵu do ntehnëniha: «Vëramp hu yebun.»

¹⁹ Bare Yosef më ntëkwakëhni: «Antë ntaku. Gela Wën.

²⁰ Ñadunëho aliwuno ŵeh, bare Wënu ña nkwëcëtëk ŵeh ŵa g'ifërën, maŵëk pëhët walaŵary vahnë vëyabah, gante nuðun dol ki.

²¹ Tame antë nkehahnahnu iñë: pabëdëmu ŵuhnë gë watere hun ñi.» Gë waŋi wanës wanëŋah njamëneko wasakahn walëŵ hni ŵa.

Icëm Yosef

²² Koyëna Yosef gë tere rëmu ÿa Esipët hna nkonihö. Yosef wabëhn keme g'ipëhw (110) nuŷako.

²³ Nuðëhëhniwo ga nagëlëdëni vutah aju Efërayim va gë vutah vërah vuntëŵ hni va. Do nufëkëhniwo kwëdëhni vutah vunte nagëko Makir aju Manase va.

²⁴ Fac ryampo Yosef më ntehnëkëhni vicëru g'aheryu: «Biŷëdëna cëmëdëfu, bare pacëko Wënu ña ndemaðëhu. Matëndëdëhu Esipët li

sonje njowu hn'inkal nte ntehnëkëhniwo vëhni Abëraham gë Isak do gë Sakob njëfadëhëhni hna.

²⁵ Awa ge Wënu ña ntinëhnëku rac, dëkëndino alehnuno njoryaryëdfun iñas mën ña.»

²⁶ Yosef wabëhn keme g'ipëhw (110) nuỹako cëmat Esipët hna. Më sucik iñas dëwu ña gë wagu wanëñah sonje antë përeka, do kwëti hnë kesu itaka.

Itëfëta nte kerëk Matiye panare Yesu Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña tufëhnana bare namu vacërakëlo vële hwëtahnëka Yesu va lehnëk Matiye herëk. Matiye arëfal aryampo yeho hnë pëhŵ gë vëhi hna. Sëwif yeho do ndokuñëdëho had arëf ÿatëtanke wati nte macëkawo Yesu tëfa ña. Levi macëdëho fëna, aju alfe (Marëk 2.14, Lik 5.27). Ante nkeho arëf ÿatëtanke vahnë vëvë Rom ña, bulunda wasëwif ŵa aÿëŵ ntinihaŵo. Ante macëkawo Yesu arëf alëŵu apëmpëhnahnëkëhniwo vahnë vëyabah.

Añi kayëte kerik yëbëlan wabëhn wafëhw mbëcf gë wahi (70) gë wabëhn keme g'ipëhw (110) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Inji kayëte kwëhna wëntëlah yabah gë mba Marëk ña. Hnagi Yesu ÿa nësëcf, yaryi lëŵu ÿa, vantiyehn vantëŵu va do vakarëña vantëŵu va, ipëla ntëŵu ña, icëm ntëŵu yañ kërëwa hna, ibëhn dëŵu ña do vakarëña vatëkwa vante njëdfakëhni vëréfal vëlëŵu va. Bare nësëcf d'us soñe Inaŵ ambin do soñe ile nke Yesu ahnaŵ.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Yesu, Wën, arëfal, Ahwëhn, ajë ahnë, wanës, fac, ambin/nkal, Inaŵ/ahnaŵ, sariya, toña, wafarise, wahnës wañdaryindan.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Vacërakëlo Yesu gë hnagi lëŵu (1-2)

Yesu gë San Ayary a, tac Yesu gë Sintani (3.1-4.11)

Ipëgw doku Yesu (4.12-12.50)

Wahnës wañdaryindan (13.1-58)

Yesu nkok karañëndëhni do njërëñëndëhni vëres va (14.1-20.34)

Yesu tënkëcf Yerusalem hna (21.1-25.46)

Ipëhwëta soñe idaŵ Yesu (26.75-27.66)

Ibëhn Yesu (28.1-20)

Vacërakëlo Yesu

¹ Wëlin wamac vacërakëlo Yesu Këris ale hnagiko hnënk ahnaŵ ale ŵaciko David, do David, umë dënk, hnë hnënk acërakëlo fu Abëraham hna nagiko.

² Abëraham yeho rëm Isak ÿa. Isak yeho rëm Sakob ÿa. Sakob yeho rëm Yuða gë vëheryu*.

³ Yuða yeho rëm vëhni Peres gë Sera, hnëm hni ÿa Tamar yeho.* Peres yeho rëm Hesëron ÿa. Hesëron yeho rëm Ram ÿa.

⁴ Ram yeho rëm Aminadab ÿa. Aminadab yeho rëm Nason. Nason yeho rëm Salëma.

⁵ Salëma yeho rëm Bos, hnëmu ÿa Rahab yeho.* Bos yeho rëm Obed, hnëmu ÿa Rit yeho.* Obed yeho rëm Yese

⁶ ale yeho rëm ahnaŵ ale ŵaciko David ÿa.*

David yeho rëm Salomo ÿa, hnëmu ÿa Uri ryënkwëkawo ñëla.

⁷ Salomo yeho rëm Robowam ÿa. Robowam yeho rëm Abiya ÿa. Abiya yeho rëm Asa.

⁸ Asa yeho rëm Yosafat ÿa. Yosafat yeho rëm Yoram ÿa. Yoram yeho rëm Osiyas ÿa.

* **1:2 1.2** Yuða gë vëheryu: vëhni yeho vankaf hnënk pëhw gë wahi Isërayel ÿa. * **1:3 1.3:** Wapëgwala 38.27-30 * **1:5 1.5:** Yosuwe 2.1-24 * **1:5 1.5:** Rit 1.1-4.22 * **1:6 1.6:** 2 Samiyel 12

⁹ Osiyas yeho rëm Yotam ÿa. Yotam yeho rëm Akas ÿa. Akas yeho rëm Esekiyas ÿa.

¹⁰ Esekiyas yeho rëm Manase ÿa. Manase yeho rëm Amon ÿa. Amon yeho rëm Yosiyas ÿa.

¹¹ Yosiyas yeho rëm Yekoniya gë vëheryu va wati nte pëlayiniho njoyini vëvë Isërayel Babilon hna.

¹² Ante ndëcëk watac ña, Yekoniya yeho rëm Salatiyel. Salatiyel yeho rëm Sorobabel ÿa.

¹³ Sorobabel yeho rëm Abihud ÿa. Abihud yeho rëm Eliyakim. Eliyakim yeho rëm Asor.

¹⁴ Asor yeho rëm Sadok. Sadok yeho rëm Akim. Akim yeho rëm Eliwud.

¹⁵ Eliwud yeho rëm Eliyasar. Eliyasar yeho rëm Matan. Matan yeho rëm Sakob.

¹⁶ Sakob yeho rëm Yosef, asanu Mari, hnëm Yesu ale wãcëde Këris, Arëhnayik a.

¹⁷ Umë fop kore vacërakëlo pëhw gë wahnah yeho pëgw hnë mba Abëraham hna hafo David, pëhw gë wahnah mba David hna hafo nte njoyiniho vëvë Isërayel Babilon hna, do pëhw gë wahnah hnë iyo tac hafo mba Arëhnayik hna.

Hnagi Yesu Këris Arëhnayik a

¹⁸ Wëlin itëfëta soje hnagi Yesu Këris. Hnëmu ÿa, Mari, Yosef hwëhnëkawo; bare ñëlahnënda ÿa, gë fanka Iyir Ipacah ña ndonkëko.

¹⁹ Yosef ale hwëhnëkawo ÿa, asan asatah yeho bare ñadilohna cëfëhnaÿehna bulunda hna; awa më pëhna tava hara yëtayina.

²⁰ Wati nte nahadëho watac ña, mëleka Ahwëhn a më karyëtahneka hnë hudakery do nteha: «Yosef, fatah fante hnagik hnë hnënk David, ntë ntaki aÿëla Mari, yëtëry gë fanka Iyir Ipacah fa ndonkëk.

²¹ Facan nagëd. Yesu† wãcëduha, kabi umë fehëtëdëhëhni bulunda lëwu ÿa hnë wameh wadëw hni hna.»

²² ÿinë fop nkef ntiyahn wanës Ahwëhn wante nësehnëkawo kila Esayi ña:

²³ «Fandag fante wok yëtëna vësan va ndonkëd do facan nagëd. Emaniyele macëde, umë fëhnëtanëd: Wënu ña gë fuhnë nkentik.»✧

²⁴ Yosef, ga nëgak, më ntik ile ntehnëkawo mëleka Ahwëhn ÿa: ñëlëka asëvalu Mari.

²⁵ Bare vëvankëlo hna ipad g'umë afo naga aju do Yosef, Yesu macëkawo.

2

Vëyët wahal

¹ Yesu nkol Betëlem nagiko hnë nkal Yude hna, wati nte nkeho Erođ ahnañ ña. Ga nagik, vëyët wahal matëniho cape pëhna lav, njini hafo Yerusalem.

² Ga tükëni hnam më tëyëni: «Ne nkeha ahnañ wasëwif, ale hnagik takahn ÿa? Nubun kol nte rufahnëd nagik ña ga matik gë cape pëhna lav, do njijëbun sëmbëfuna.»

³ Erođ ahnañ a ga njëtak, umë pëmpëhnahnëkawo dus do gë vëvë Yerusalem va fop.

⁴ Më macehnëkëhni fop vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharan sariya va do tëyëhni: «Ne ntehnëk Vikerëh va nagëde Arëhnayik a?»

† 1:21 1.21 Yesu fëhnëtanëk ale fehëtëd. ✧ 1:23 1.23: Esayi 7.14

⁵ Më ntëkwaniha: «Betëlem, hnë nkal Yude hna nagëde. Wëlin ile kerëk kila ÿa:

⁶ «“Do wëjë Betëlem, antë ntiyahni gelihna nkol nte ñak mbak nafa bë Yude.”* Kwëhnaru nafa kabi hnë wëjë cahnid asankaf ale yed had ahery ßulunda mën ÿa, Isërayel.»

⁷ Awa Erođ më macehnëkëhni yëmëyëm fo vëyët wahol va tëyëhni pëyaniha bi iÿëhne wati cahnik ikol iña.

⁸ Tac payëhni gë Betëlem, ntehnëhni: «Yiryin arëyalu wapacëk soje fatah fa; do ge nurunëha, yijën ayëtëndanuno soje ami fëna yiwu sëmbëntijiwa.»

⁹ Vëyët va nëpaniho fop wanës ahnaŵ ÿa, tac njilehnëni. Awa mbok nulehnëni kol nte sahniko gë cape pëhna lav ña. Ndënkwehnëkëhniwo do ga tëkëk le nke fatah hna, teryalehn.

¹⁰ Vëyët va, ga nuni kol iña teryak, pëbëlehnëhni uhnatah sankaf.

¹¹ Më tënkëni tere hna do tëkatëniha fatah fa gë hnëmu, Mari. Awa më ndëkwëhnëni soje cëmbëniha fatah fa; tac më pidëtëni wakufa wadëŵ hni ña do njëdëniha sanu, idud*, do gë ðatikola hambah le wacik mir.

¹² Tac, Wënu ña më pëyakëhni hnë hudakery antë mbokani gë vëhni Erođ; awa më tëfëni nkaw kawary soje mëncëni gë ÿal hni.

Igary gë Esipët

¹³ Ga mëncëni vëyët va, mëleka Ahwëhn a më tufëhnaka Yosef hnë hudakery do ntehna: «Matëry, nufëryehna fatah fi gë hnëmu do garyëryin hnë nkal Esipët hna. Nëwëryin hnam hafo ge ntehnëmi avokaju kabi Erođ njijëd njëkëlehna fatah fi soje ndawëhna.»

¹⁴ Awa Yosef më matëk hnë umëd tac dënk, nufa fatah fa gë hnëmu, do nkaryëni Esipët.

¹⁵ Hnam nëwëniho hafo cëm Erođ. Umë ntiyako nkehahn wante nësehnëkawo Ahwëhn Wënu ña hnë wës kila hna: «Macëbuha fatah mën fa soje cahn Esipët hna.»*

Idaw vutah vumb Betëlem

¹⁶ Ante njëtëko Erođ vëyët va tokaniha, ntavëkawo ðus, më ntehnëk ndawëni fop vutah vucan va, Betëlem hna do gë vankol vante hwërekawo va fop, fop vucan vunte hwëhna wabëhn waki va hafo gëd; wabëhn vutah ña, gë wati le pacënhënihawo Erođ vëyët wahol va soje icahn ikol ña cajëniho.

¹⁷ Awa ntiyako wante nësëko kila le waciko Seremi ÿa:

¹⁸ «Kopa wëryëde hn'ankol Rama hna, wako do gë iyahna cankaŵ: Rasel† hwëyëdëhëhni vutah vuntëŵu va; ñwëyëd mbosëvosehni, kabi cëmëni.»*

¹⁹ Ga cëmëk Erođ, mëleka Ahwëhn a më tufëhnaka Yosef hnë hudakery, Esipët hna.

²⁰ Do ntehna: «Matëry nufëryehna fatah fa gë hnëmu do avokawu g'inkal Isërayel, kabi vële yëkëlehnëdëho ndawëhniha fatah fa cëmëni.»

²¹ Awa Yosef më matëk, nufa fatah fa gë hnëmu do mbokani g'inkal Isërayel.

* **2:6 2.6:** Mise 5.1; 2 Samiyel * **2:11 2.11** idud: ile pëdëdëni vësëna wasadëha va ÿëŵa sëvah hna ye. * **2:15 2.15:** Ose 11.11 † **2:18 2.18** Rasel yeho asëval ayahnik ava Sakob ÿa awa hnë umë cahnik Isërayel. * **2:18 2.18:** Seremi 31.15

²² Bare Yosef njëtako ale w̃acik Arëselawos hnufëko ucankaf rëmu Erođ ƚa Yude hna, awa më ntakëka soƚe mboka hnam. Ahwëhn a më mbok nësëhnëka hnë hufakery, do njilehn hnë resiyo vē Galile hna.

²³ Ntëđ hn'ankol nte w̃acik Nasaret. Koyëna nkeho ntiyahn wanës kila ƚa: «Avë Nasaret macëđe.»

3

Ikaraj vahnë iba San Ayary a

¹ Hnë yamani rac, cahnëko San Ayary a hnë wula Yude hna do karanëđëhëhniwo vahnë va.

² Ntehnëđëhëhniwo: «Gwëcëтарыn vankeya va: Inaw̃ Wënu ƚa tëhajëk!»

³ Soƚe San ya nësëđëho kila le w̃aciko Esayi ya ante ntehnëko: «Ahnë ryekad wula hna: “Pëhwëtëryin nkaw̃ Ahwëhn a, dinëndina vankaw̃ vacatah đus!”»^{*}

⁴ San viyi vile liyik gë wëñahn yonkomb ntiyadëho do ryil uyand ñëbadëho; vampul gë wadëj tokëđëho.

⁵ Vahnë vëvë Yerusalem va gë vëvë Yude va fop do gë vëvë resiyo le kakëni vē tëfary sën Yurëdan hna fop, njidëniho yalu hna.

⁶ Putadëniho wameh wante ntini ƚa tase vahnë fop do San njaryëđëhëhniwo sën hna.

⁷ San nuko wafarise gë wasaduse wayabah njijëđëniho yalu hna soƚe njaryëhni; awa më ntehnëkëhni: «Wühnë, merun had walën wayapah! Mo lehnëku yarya yi fo kod pehëtu ntavah cankaf Wën nte yejëk ƚi?

⁸ Diryindën viyë viferën. Koyëna tufahnëđun paryi nkwëcëтарun vankeya va!

⁹ Ant'ahnahandu: “Rëm sankaf fu ya, Abëraham ye”, had watac gwërenked afëhëtahniwu. Pëyadëmu: Wënu ƚa kod dënk nti wa yi wëraka yutah Abëraham!

¹⁰ Rasëhn ya pëhwëtak ƚos vatëh va vënkahn hna: Atëh nte-wo-nte wok dëwëđina wadëwel wapëren ƚa ƚosëđe do ntabi gë hwëđëh.

¹¹ «Ami, gë wënka njaryëđëmu soƚe tufahnahni nkwëcëтарun vankeya hun va. Ale rëfidëho ya, umë lëbëko: catëla dënk faryëtahnewa wapary ƚa. Umë, g'Iyir Ipacah do gë hwëđëh njaryëđëhu.

¹² Ibëryeñ ƚa mënkwëk paryahn soƚe pitëndëlehnahn wanëc ƚa gë vaparyel va. Ndanëđ wanëc ƚa ndank ntëwu hna, bare vaparyel va pëđëđ hnë hwëđëh hunte wok dëpëđina muk.»

Yary Yesu ya

¹³ Awa Yesu matiko Galile hna ƚi Yurëdan vëhni San hna, soƚe njaryi.

¹⁴ Bare San ƚwëyëđëho, ntehn: «ami rëfëka ayaryo, bare wëjë yijëk hnë yal mën soƚe yaryi!»

¹⁵ Yesu më ntëkwaka: «Ma wëry nke koyëna yi wati, kabi koyëna ntiyad fop ile tëyëk Wënu ƚa.» Awa San më ma wëk.

¹⁶ Yesu njaryënde tuƚ, mëyëtak wënka hna. Hnë wati rac dënk, ambin ƚa pidëtalehn do nulehn Iyir Wënu ƚa ga cëlëndajëđ hnë umë; gë fah mëntëläniho.

¹⁷ Tac kopa vē g'ambin nkwëryëlehn ga ntehnëđ: «Ayi Ajë mën ale yahnëbu đus a ye; g'umë nëƚëko đus.»

^{*} 3:3 3.3: Esayi 40.3

4

Sintani njëkëhnahnëdëha Yesu

¹ Ga ndëcëk watac Iyir Ipacah iña më njoka Yesu gë wula soje Sintani nji njëkëhnahna menehna.

² Hnam, Yesu cujeko g'anent gë g'umëd hafo wafac wafëhw wahnah (40). Awa tac më njoka inte d'us.

³ Wati rac Sintani, aŵenehn a, më tëhaka do ntehn: «Ge Aju Wën ŷa yeru dehnëryehna waŷi wëraka mbaca mburu.»

⁴ Yesu më ntëkwaka: «Vikerëh Wën va pëyahnek: “Ahnë gena roka fo valëdëha, bare mbalëdëha fëna gë fop wanës wante pëyahned Wënu ŷa.”»✧

⁵ Awa Sintani më njoka Yerusalem, naŵ cëvah hna, tindëka cëmët Cery Wën Cankaf hna

⁶ do ntehn: «Ge Aju Wën ŷa yeru, dëdary gëd; gena bi Vikerëh va pëyahnek:

«“Wënu ŷa ntehnëdëhëhni wamëleka wadëwu ŷa njakënihi kehahnënihi ant'aŵëŵ itaka”?»✧

⁷ Yesu më ntëkwaka: «Vikerëh va pëyahnek fëna: “Nt'ayëkëhnahna Ahwëhn a Wën hu ŷa.”»✧

⁸ Sintani më mbok njoka kat Yesu hn'ikuŷ yihnah d'us, tufëka fop wahnaw wawë duniŷa wï gë hnapul lëwu per,

⁹ do ntehn: «Njëdadëmi ŷinë fop ge ndëkwëhnëru haryëŷwk mën soje asëmbo.»

¹⁰ Awa Yesu më ntehnëka: «Ŋaŵëtarye Sintani! Vikerëh va më lehnëk kat: “Dëkwëhnëhëryehna Ahwëhn a Wënu ŷa; umë fo rëfëka aryokuŷëhna.”»✧

¹¹ Awa Sintani tavëlehna taŷ Yesu do nji. Awa wamëleka njilehnini vëhni Yesu hna do pabënihawo.

Ipëgw d'oku Yesu

¹² Ga mbiŷëk toye Yesu njëtako San Ayary a cëdik, awa më njik hnë Galile hna.

¹³ Nasaret hna ndëcëtako, nji ntëd Kaperënaŷum, nkol nte yeho d'arël lant vë Galile hna, hn'inkal Sabilon do gë Nefëtali hna.

¹⁴ Koyëna ntiyako wanës kila Esayi ŷa ante ntehnëko:

¹⁵ «Wuhnë vëvë inkal Sabilon gë Nefëtali, tëfary lant Galile ŷa gë cape ñëntaŵ sën Yurëdan ka, wuhnë vëvë Galile, inkal nte njabahnëni vële wok vëyena wasëwif!

¹⁶ Wuhnë vële ye hn'umëhwëry hna nuđun humpen cankap! Wuhnë vële lëdëk hnë mëhwëry icëm hna, humpen ha penëdëhu!»✧

¹⁷ Kobëri tac, Yesu pëgwëko karanëdëhni vahnë va ntehnëdëhni: «Gwëcëtaryin vankeya va: Naŵ Wënu ŷa tëhajëk.»

Imac vërfal vëryënkwëryënk

¹⁸ Yesu lant sankaf le ŵacik Galile ŷa tëfaryëdëho, ante nukëhniwo vësan vëhi vële yeho vëfëla wuwis: Simo, nte ŵacëdëho Piyer, do gë aheryu Andëre. Waryey ntonëdëniho lant hna pëlahnënihëhni wuwis.

¹⁹ Yesu më ntehnëkëhni: «Tëfino do ntidëmu vëfëla vahnë.»

²⁰ Tavëlehni taŷ waryey ŵa tëfëlehnëdëniha.

²¹ Ante mbok njik ɲaw̃t toyɛ ɲa mɛ mbok nukɛhni kat vahnɛ vɛhi, Sak g'aheryu San; viju Sebede yeho. Kulu lɛw̃ hni hna nkeniho gɛ rɛm hni, waryey wale pɛlandeni wuwis w̃a pɛhwɛtɛdɛniho. Yesu mɛ macɛkɛhni tɛfɛlehnɛniha.

²² Tavɛlehnɛni taɲ kulu ỹa do gɛ rɛm hni tɛfɛlehnɛndɛniha.

²³ Yesu njasɛlendɛho Galile hna fop, karanɛdɛhɛhniwo vahnɛ va vacery vacaliɲa wasɛwif, Wanɛs Wakasɛk wabɛ Naw̃ ambin ɲa pɛyahnɛdɛho do njɛrɛnɛdɛhɛhniwo vahnɛ va fop wates wadɛw̃ hni ɲa gɛ warey walɛw̃ hni w̃a.

²⁴ Itɛfɛta soɲɛ lɛw̃u ỹa nkwɛryɛdɛho hn'inkal Siri* hna fop do nji-nɛnɛhniɛhɛhniw̃o fop vɛle resɛko wates wanɛmpɛlah ma hwɛhnako wadɛnah wanɛmpɛlah: vɛle pɛlaniho wayine, vɛle ntidɛho hayo do gɛ vɛle reyɛko, do njɛrɛnɛdɛhɛhniwo.

²⁵ Kore sankaf rɛfɛlendɛhawo; Galile matidɛniho gɛ resiyo Wahnaw̃ Pɛhw gɛ Yerusalem gɛ Yude do gɛ resiyo le ye gɛ cape ɲɛntaw̃ sɛn Yurɛdan.

5

Uhnɛfak paryi w̃a

¹ Ga nukɛhni Yesu kore ỹa, mɛ kayɛk hn'ikuɲ ntaña do vahnɛ va mɛ njijɛni darɛl lɛw̃u.

² Awa pɛgwɛlehn karanɛndɛhni aki:

³ «Mbetani, vɛle yavɛtɛk mbalɛkɛhni uryema Wɛn kabi Inaw̃ ambin ɲa vɛhni hwɛhnɛk!

⁴ Mbetani vɛle yahnaɗ va, kabi Wɛnu ɲa mbosɛvosehnɛdɛhɛhni

⁵ Mbetani vɛle vanaɗ va, kabi Wɛn njɛɗaɗɛhɛhni nkal iɲa fop!

⁶ Mbetani vɛle njok inte gɛ w̃ɛnka soɲɛ usatah w̃a, kabi Wɛnu ɲa pihɛndanɛdɛhɛhni!

⁷ Mbetani vɛle kayɛhnahnɛɗ gɛ vɛyɛnta hni va, kabi Wɛnu ɲa kayɛhnahnɛɗɛha gɛ vɛhni!

⁸ Mbetani vɛle pacɛk vintaɗary va, kabi nuɗɛniha Wɛnu ɲa!

⁹ Mbetani vɛle ryemaɗɛhɛhni vahnɛ va nuɲani yam ỹa, kabi Wɛnu ɲa vɛrahu rɛkɛɗ macɛndɛhni!

¹⁰ Mbetani vɛle liɗɛ kɛm fo va kabi ile satɛk ntidɛni; Inaw̃ ambin ɲa vɛhni hwɛhnɛk!

¹¹ Mbetarun w̃uhnɛ nte njewɛɗɛrun, mbɛrehnɛɗɛrun, ntehnɛɗɛrun sifa wanɛs wameh-wo va kabi ami hwɛtahɛnɛrun.

¹² Tisɛryiw̃u, natɛryiw̃u, kabi icos cankaɗ hnapɛdɛhu ambin hna. Dɛnkɛwɛtaryin, koyɛna mbɛrehniniho wakila wab kobɛri ɲa fɛna.»

Wanjiry gɛ humpen

¹³ Yesu mɛ mbok ntehnɛk: «W̃uhnɛ ye wanjiry duniya ɲa. Bare ge wanjiry ɲa gona ɲaɲ, hak kode mbokaryi ɲaɲɛni? Gona kwɛhna nafa; ntonɛɗɛ g'ipɛr, do vahnɛ va njasahnɛdɛni.

¹⁴ «W̃uhnɛ ye humpen duniya ha. Inaw̃ nte vɛryik yaɲ hn'ikuɲ ɲa kodena cowi.

¹⁵ Pɛɗɛɗɛna lampu do cowi sɛɲ, bare kaɲɛɗɛ yaɲ pɛtɛnɛhnahnɛhni vɛle ye cery va.

¹⁶ Koyɛna tɛfɛka pɛtɛnd humpen hun ha hnɛ vahnɛ hna, nuhahnɛni ifɛrɛn le liɗun ỹa do cɛmbahnɛniha Rɛm hun le ye g'ambin ỹa.»

Nafa sariya

* **4:24 4.24** Siri: Wati rac, Siri gɛ Galile gɛ Yude Rom hwɛhnɛkɛhniw̃o had nkal ndampo fo.

17 Yesu më mbok ntehnëk kat: «Antë ntiyahnu itëkwehn sariya Moyis do g'ile kerëni wakila ña yijëbu. Yijëla soñe rëkwehnu, bare soñe fadënu yijëbu.

18 Toña ÿa fëyadëmu: gante-wo mbiÿëk ambin ñi g'inkal inji, ñoñ ñaÿëtëdena sariya hna, la fakerëh fante ÿak vak. Nkod' hafo hale padëf fop.

19 Soñe umë ye, ale ÿaÿëtëk facariya fante ÿak vak hnë wañi do karanëhni vëÿëntaÿ va ntintini koyëna ÿa, ahnë arac yed' ale ÿak vak ÿa hnë Naw' ambin hna. Bare ale wawëhnëk do karanëhni vëÿëntaÿ va, naÿëd Naw' ambin hna.

20 Toña ÿa fëyadëmu: ge icat dëw' hun inja dëbëna mba vëharan sariya vi do gë wafarise wï, kodiluhna arëнку Naw' ambin hna.»

Karanj soñe ntavah

21 Yesu më mbok ntehnëk kat: «Njëtarun ntehniniho vacërakëlo fu va: "Nt'aryaÿa ahnë wakwëhn ampër; ahnë ale-wo-le ryawëka aÿëntaÿ a, tëfëka njoyi karyënkwa ahitiñ hna."*»

22 Bare ami ntehnëdëmu: ge ahnë ntavëka g'aÿëntaÿu ÿa, tëfëka njoyi haryënkwa ahitiñ hna; ale lehnëka aÿëntaÿu ÿa: "Fufafu yeru!" tëfëka kitiñi Mbara Vëhitiñ hna; ale lehnëka: "Ahnënkwa yeru!" ahnë arac tëfëka ntabi hnë hwëdëh janáma hna.

23 «Ge awa ñadu ayëdahna Wënu ña hn'ile cënafe sadëha hna, do hnam aryënkwa tãtã aÿënta hu ÿa kwëhnak ile lavëka gë wëjë,

24 tavëry ile ÿakëndu ayëdahn ÿa hn'ile cënafe sadëha hna, ayi ten asanëndaniÿu g'aÿënta hu arac; tac g'avokaj asëna sadëha hu ÿa.

25 Ge hn'ile akitiñëderun hna nkorun ayindu g'ale rakëlëku ÿa, diry fere ñap asanëndanu g'umë hnë wati le worun hn'ankaw' ÿa. Ge gena umë, kod' pëlayëhnëhi hnë ahitiñ hna, do ahitiñ a njëdahnedëhi gë vësankaf do vëhni cëdëdënihi gë kaso.

26 Toña ÿa fëyadëmi: cahnëdila hnam muk, hara cosahnëlihna ðalasi le wonanëruha ÿa!

Karanj soñe vësëval vësan vëhawary

27 «Njëtarun fëna ntehniko: "Nt'ayëkëlehna asëval ahawary."*»

28 Bare ami ntehnëdëmu: asan ale-wo-le yëkëka asëval ale nkok ñëlëna ÿa hafo naha soñe ndakëni, arac ndakëni g'asëval arac ntaÿary dëwu hna.

29 Awa age nkër hu ña ÿad' ntiyehni uÿeh, dokëtary aloñ ñaÿët: ntihtëaÿi inë ryampo fecek mbahn hu hna g'ile ntabik mbahn hu ña fop hnë hwëdëh janáma.

30 Do ge soñe vák hu rëhw ÿa ñad' ntiyehni uÿeh, dëpëtary aloñ ñaÿët: ntihtëaÿi inë ryampo fecek mbahn hu hna g'ile ntabik mbahn hu ña fop hnë hwëdëh janáma.

31 «Njëtarun ntehniko fëna: "Ale vambëka asëvalu ÿa tëfëka njëdahna kayëte nte rufahned' mbambik."*»

32 Bare ami ntehnëdëmu: asan ale-wo-le vambëka asëvalu ÿa, hara pëlahënhëlihna g'asan ahawary, arac liyendëha ile mbañëk Wënu ña ge mbok ñëli; do ale ÿëlëka asëval ale mbambëk asan ahawary ntik ndakëntal nte ye had asëval ale nkok ñëlëna ndakëdëni.

Karanj soñe idëk

* 5:21 5.21: Icahn 20.13 * 5:27 5.27: Icahn 20.14 * 5:31 5.31: Divëta Sariya 24.1

³³ «Njëtarun fëna ntehniniho vacërakëlo fu va: “Nt'arav ile lëkëru haryënkwa Ahwëhn hna, fare diry le lëkëru ali ÿa.”✠

³⁴ Bare ami, ntehnëdëmu: nt'alëku muk! Nt'alëkahnu ambini ña, kabi hnam nke laña Wënu ña.

³⁵ Nt'alëkahnu nkal inji, kabi umë ye sëba wapary Wënu ña. Nt'alëkahnu Yerusalem, kabi inawñ ahnañ asankaf a ye.

³⁶ Nt'alëkahn dënk vankaf hu vi, kabi kodila ayerëna ma avahnëna wëla imul dampo dëw hu ña.

³⁷ Ge ha ye, dehnëryin, “Ha” ge hali ye, dehnëryin “Hali”. Dëk nte-wonte wënerun ña gë Sintani matid.

Karañ soñe igwëcag

³⁸ «Njëtarun ntehniko: “Ge inkër lokëtëruha ahnë, inkër lokëtëgëderu do ge beñ wubëruha ahnë beñ wubëgëderu.”✠

³⁹ Bare ami ntehnëdëmu nt'awëcaguna ale liku uwëh a. Ge ahnë foryëki uham rëhw wã, yëdaryehna poryëgi rahahn wã fëna.

⁴⁰ Ge ahnë ñad njoyi hnë kitija tebahni facud fatoy fa, taveryeryehna njoryary cankaf ña fëna.

⁴¹ Ge ahnë forosinjëdëhi ayas kilometër ryampo, yasëryin g'umë soñe wakilometër waki.

⁴² Yëdaryehna ale wuntaki inë ÿa, do ant'awanja ale rëyëki inav.

Karañ soñe injahn vëyëw fu

⁴³ «Njëtarun ntehniko: “Ñahnëryehna aÿënta hu ÿa, do ñewëryehna ale wok ñahnëlihna ÿa.”✠

⁴⁴ Bare ami, ntehnëdëmu: ñahnëryinëhni vële yëwëku va do muntanëryinëhni vële lidëhu këm fo va.

⁴⁵ Ge koyëna ntidun, tufahnëdun vutah Rëm hun le ye g'ambin va yerun. Umë canëhni dëhëhni ulav lëwu wã, vahnë vëwen va do gë vëfëren va do tëvëhnëndëhni vahnë vësatah va gë vële wok vësätëna per.

⁴⁶ Ge vële ÿahnëku fo ÿahnërun, soñe ye hnapëdun icos Wën, ide-wo-de? Wëla vëyëwik va ntidëni koyëna!

⁴⁷ Ge vëyënta hun fo yaÿëdun, ifëren dëcët bi lirun koyëna? Wëla vële wok vëyëtëlahna Wën va ntidëni koyëna.

⁴⁸ Awa kwëhnaryin injahn padah gante kwëhnak Rëmun le ye g'ambin ki!»

6

Karañ soñe iyëd vëhaÿëhna

¹ «Ant'alindu tase vahnë ile tëyëk sariya Wënu ña, soñe ahamahnaniwu; ge koyëna ntidun, nuÿadiluhna icos Rëmun le ye g'ambin ÿa.

² Awa ge njëdëdunëhëhni vëhaÿëhna va inë, nt'aliwu ahamahnaniwu, gante nkeni vële rufëhna d le-wo-le: ntidëni koyëna soñe cëmbahnëndëni. Toña ÿa fëyadëmu: vëhni atëk nuÿani icos dëw hni ña.

³ Bare ge vák rëhw hu ÿa njëdadëhëhni vëhaÿëhna va inë, vák rahahn hu ÿa tëfëlahna njët,

⁴ nkohahn soÿik ile lidu ÿa. Ge koyëna ntidun, Wënu ña, Rëmuh ÿa, hnu d ile lidu wandëm ña do cosëdëhi.»

Karañ soñe sifa iyëfa Wën

✠ **5:33 5.33:** Soñe Walevi 19.12; Vaker 30.3; Divëta Sariya 23.22-24 ✠ **5:38 5.38:** Icahn 21.24; Soñe Walevi 24.20; Divëta Sariya 19.21 ✠ **5:43 5.43:** Soñe Walevi 19.18

⁵ «Ge njëfadunëha Wënu ña, ant'arëfëtalahnënduni vahnë vële ÿahnëk tufëhna vi: vëhni, nëñahnëkëhni iyëfa wënkahn vacaliña hna do hnë le-wo-le rëkëde nundeni. Toña ÿa fëyadëmu: vëhni tëk nuñani icos dëw hni ña.

⁶ Bare wëjë, ge ñadu ayëfahna Wënu ña, tënkëry cery hu hna, afid rënka ÿa do ayëfahna Rëmuh le ye ÿëwa soŵak dënk hna; do Rëmuh le hnuð le liðu le coŵaru ÿa, cosëdëhi.

⁷ «Ge njëfadun nt'arëfëtalahnënduni vële wok vëyëtëlahna Wën vi, vëÿaŵënkah vi vële njuhëk kwëlëkwël wanës wante wok kwëhnahna nafa: ntiyahnëkëhni Wënu ña maŵëndëhëhni ge njabënëni wanës ña.

⁸ Nt'arëfëtalahnënduni. Wënu ña, Rëm hun ÿa tëk njët le valëku ÿa, ani g'arëyahnënduna ÿa.

⁹ Wëlin gante tëfëka ayëfandu ka:

«“Rëm fu le ye g'ambin,

Arabi vahnë va fop njavëtëni Wën Hupacah yeru.

¹⁰ Arabi naŵ hu ña njij.

Arabi ale-wo-le ÿa nti nkal li ile ÿadu ÿa gante ntide hn'ambin ki.

¹¹ Yëdëryifu fac-wo-fac le rokëdëfun.

¹² Tavëndifu ile lëntëbun ÿa gante tavëhnëbunëhëhni, fuhnë fëna, vële lëntahnëkëfu ki.

¹³ Do nt'aravëfu yëkëhnahnifu, bare ñaŵëtëndifuna Aŵenehna. [Wëjë hwëhnëk ucankaf uña gë fanka fa do gë icëmb iña kwëlëkwël. Amina.]”

¹⁴ «Ha, toña ye, ge tavëntunëhëhni vëÿënta hun va wameh wante ntinihu ña, Rëmun le ye g'ambin ÿa fëna tavëndëhu.

¹⁵ Bare ge tavëndilunihna vëÿënta hun va, Rëmun fëna tavëndiluhna wameh wante lirun ña.»

Karañ soñe suñ

¹⁶ «Ge cuñëdun, ant'aÿañënu wayëka ŵa had gante ntidëni vële hnaÿënað ki: mbacëdëni wayëka ŵa soñe vahnë va fop njëtahnëni cuñëni. Toña ÿa fëyadëmu: vëhni tëk nuñani icos dëw hni ña.

¹⁷ Bare wëjë, ge cuñëru, gwëñary do asirëta nkaf ña,

¹⁸ soñe ntë njëtëni vahnë va cuñëru. Rëmuh le wok nuðena ÿi umë nuð le liðu wandëm ñi do cosëdëhi.»

Hnapul ambin hna

¹⁹ «Nt'avarëpu hnapul hnë iÿi duniÿa, le përekanëdëni vamaÿ gë le rokëd waryëhwëra, ma le kodëni nteni vële va.

²⁰ Bare ñarëparyin hnapul ambin hna, le nkoni wayena vamaÿ ma le rokëd waryëhwëra soñe përekanahnëni, do hn'ile nkoni wayena vële ntehnëni.

²¹ Yëtëryin le nke hnapul hun hna, nked iña hun iña kwëlëkwël.»

Humpen imbahn

²² «Vinkër va ye lampu mbahn ña. Ge nuðu wapacëk mbahn hu ña fop kwëhnað humpen.

²³ Bare ge vinkër va përenalihna, mbahn hu ña fop hn'umëhwëry nked. Awa ge humpen nte rëfakëha nke hnë wëjë ña mëhwëry mbacak, mëhwëry tac mbahnëd ðus!

Wën ma koryi

24 «Ahnë kodina njohalëhni vahnë vëhi gë ntaŵary dëŵu ŋa fop: caŋedëni g'aryampo do ŋahnëdëha; ñewëdëha aŷentaŵ a do njafa. Kodiluhna ayohaluna Wënu ŋa do ayohalu fëna koryi ndampo fo.»

Ikwëtahn Wën

25 «Paŋare umë lehnandëmu: nt'ahnahandu ile rokëdun ma vile liyađun. Gena bi uwám yabëk gë roka do mbahn inŋi yabëk fëna gë viŷi vi?»

26 Yëkëryinëhni wusëry wï: wahnadëdina, wavarëpëdina fëna, waryanëdina iroka hnë vandank, bare Rëmun le ye g'ambin ŷi ndavëdëhëhni. Kas ŵuhnë vële lëbëkëhni nafa wusëry wï dinëhnëdiluŋa bi ntëbini vëhni dŷus?

27 Ge ahnë hnë ŵuhnë nahad uryënah lëŵu ŵa kod bi koyëna nkwën iyary wafac walëŵu ŵa?

28 «Do ye hnahađun fëna soŋe viŷi vile liyađun? Yëkëryin gante pëhnëd wapëtel wabë fëk ki: d'okuŋëdina, ßahnëdina wafand.

29 Bare la ahnaŵ a Salomo, g'uvetak lëŵu ŵa fop, nuŷalohna viŷi viwamah had ufëtel ryampo gë watac ki.

30 Wënu ŋa koyëna cudëdëha idël nte ye dol ani do acahn ntonŋi gë hwëdëh. Ge umë toña ye, kas ŵuhnë cudëdëhu ntëbi dël inŋi! Kwëtahn hun inŋa yabëna!

31 Awa ntë nkehahnahnu alehnëndu: “Ye rokëden, ye seden, ye liyaden?”

32 Vële wok vëyëtëlahna Wën va vërad kwëlëkwël soŋe virac fop. Bare ŵuhnë, Rëm hun le ye g'ambin ŷa njëtëk mbalëku virac fop.

33 Awa, bëraryin iyëkëlehn Naŵ Wënu ŋa ten do gë ile satahnëka ŷa, tac njëfadëhu fëna le valëku ŷa fop.

34 Antë nkehahnahnu soŋe acahn: acahn ŷa nkehahnahnedëha g'umë dënk. Ambër nte yijëd fac-wo-fac ŋa gwër nke soŋe fac ŷa.»

7

Nt'ahitiŋëhni vëŷënta hu va

1 Yesu më ntehnëk kat: «Nt'ahitiŋu nkeya vëŷënta hu va soŋe Wënu ŋa antë kitiŋu ŵuhnë fëna.

2 Yëtëryin dŷus, Wënu ŋa kitiŋëdëhu gante kitiŋëdunëhëhni vëŷënta hun ka, g'añëŋa nte ŷaŋëhnahnëdunëhëhni vahnë ŋa ñaŋëhnahnëgëdëhu Wënu ŋa.

3 «Soŋe ye yëkëdu ivëd le ye hnë inkër aŷënta hu hna, do hara kamahnëlihna bërëh bële yehi hnë inkër hu hna?

4 Hak kodu alehna aŷënta hu ŷa: “Napërye lihëti ivëd le yehi nkër hu ŷi” hara bërëh yehi inkër hu hna?

5 Wëjë, ale ntiyahnëk catëru alëbëhni vëŷëntaŵ, dihëtary ten bërëh bële yehi inkër hu ŷi tac nuđu dŷus alihëtahna aŷënta hu ŷi ivëd le yeha nkër dëŵu ŷi.

6 «Nt'ayëdawuni ile sëvak ŷa wabe, kabi ge njëdarunëhëhni cahëtanëhnëdënihu ŋarënihu; nt'aloŋu wanjere hun wakwëhn nafa had sanikona ŋa haryënkw vampëhëmpëh hna, kabi ge ntonëntunëhëhni nkëñëdëni do nihëd.»

Siyab soŋe wayëfa

7 Yesu më mbok ntehnëk kat: «Tëyëryindën njëfaderun, yëkëlehnëryindën nuđun, ßankëryindën rënka ŷa pidëtënderun.

8 Paryi pëyadëmu, ale-wo-le rëyëka njëdafë, ale yëkëlehnëka nud do pidëtëhnëde rënka ÿa ale vankëd a.

9 Nke bi hnë wuhnë ahnë ale yëdafëha fatahu itaka ge mburu tëyëka,
10 ma lën ge igis tëyëka?

11 Mama mehantun, bare viyë vëfëren yëdafunëhëhni vutah hun va. Do kas Rëmun le ye g'ambin ÿi njëdafëhëhni viyë vëfëren vële rëyëdëha va!

12 «Fop ile ÿadun ntinëhënihu vahnë ÿa, dinëhëryinëhni wuhnë fëna: irac ye ile karanjëd sariya Moyis ÿa gë vëkayëte wakila ña.»

Vankaw vaki va

13 «Tënkëryin rënka suyah hna. Vëyabah rënka yankah hna tënkëdëni do nkaŵ nkwankah ña tëfëdëni bare g'ibëv njiryeryëd.

14 Rënka suyah ÿa g'ankaŵ ntakah tëfi ña g'uŵám usër njiryeryëd; vële hnuđ va vëyabëna.»

Wakila vëwër

15 Yesu më mbok ntehnëk kat: «Keharyinëhni vële wok wayena wakila paryi. Njijëdëni hnë wuhnë ntiyajëdëni had wape, bare bambery lëw hni wayin wayapah ye.

16 Njavëtëdunëhëhni ge nurun ile ntidëni ÿa. Gena bi waresen ŵa kwëcëdëna hnë wadëmpëhn do wanuŵ ña fëna kwëcëdëna hnë dël imeh.

17 Atëh përen wadëwel wapëren ntëwëd do atëh meh wadëwel wameh ntëwëd.

18 Atëh përen kodina ntëw wadëwel wameh, atëh meh fëna kodina ntëw wadëwel wapëren.

19 Atëh nte-wo-nte wod dëwëna wadëwel wapëren ña, ñosëde ntabi gë hwëdëh.

20 Ha, koyëna dënk njavëtëdunëhëhni wakila vëwër ña ge nurun ile ntidëni ÿa.»

Vërefal paryi va

21 Yesu më mbok ntehnëk kat: «Lakënde vahnë va macëndëniho: “Ahwëhn, Ahwëhn” gena soñe umë rënkëndahnëdëhëhni Naŵ ambin hna; vële lid le ñad Rëm mën le ye g'ambin va fo rënkëd.

22 Hnë fac le kitiñëdëha Wën duniŵa hna vëyabah ntehnëdëniho: “Ahwëhn, Ahwëhn, gena bi toña, g'uŵac hu ŵa pëyahnëdëfunëho wanës Wënu ña; g'uŵac hu ŵa ntadëfunëhëhniwo wayine ña; g'uŵac hu ŵa ntidëfunëho viñëmpëhnahnah viyabah?”

23 Awa ntehnëdëfuhëhni: “Kobëri yëtëluhna! Ñawëtaryino, wuhnë vële wok didiluhna le ñad Rëm mën a!”»

Vacery vaki

24 Yesu më mbok ntehnëk kat: «Ale-wo-le wëryëk wanës wante hnësëdëfu takahn ñi do nti watac arac aritah ye: nke had ale vëryëk cery ntëwü gë sima.

25 Rëv ÿa tëvëk, wasën ŵa macëk, sël sankaf ÿa cëlëk, bare këfëna cery tac, kabi gë sima mbëryik.

26 Bare ale wëryëk wanës wante hnësëdëfu takan ñi do dil watac, arac ahnënkawah ye: nke had ale vëryëk cery ntëwü g'inkal fo.

27 Rëv ÿa tëvëk, wasën ŵa macëk, sël sankaf ÿa cëlëk këfëlehn cery tac do nih fop.»

Ucankaf Yesu

28 Ga puhnak Yesu wante nësëdëho ña, vahnë va fop pëmpëhnahnëkëhniwo gante karanjëdëhëhniwo ka.

29 Gelohna gë vëharan sariya vëlëw hni ka, bare g'ucankaf karanëdëhëniwo.

8

Yesu ahwëhn ambiy njërëned

¹ Ante cëlëdëho Yesu kuñ hna kore sankaf rëfëlehnëdëhawo.

² Awa asan ahwëhn ambiy tëhalehn a, ndëkwëhn karyënk w lëwu do ntehn: «Ahwëhn, ge ñadu, kodu ayërëno, afacënëlehno.»

³ Yesu më njëlëk vák ÿa ñaka do ntehn: «Ñadëfu: Pacëry!» Tañ njërëlehn.

⁴ Tac Yesu më ntehnëka: «Nëpary d'us: nt'afëyahna ÿin la aryampo, bare yiry njëki asëna wasadëha ÿa, do canëry sadëha le kerëko Moyis canënde ÿa. Koyëna vahnë va fop njëtëdëni pacëru.»

Yesu aryokuñëhn kapiten njërëned

⁵ Wati nte tënkëdëho Yesu Kaperënañum ña, Kapiten vë Rom rëhakawo soñe muntahna ndemahna.

⁶ Më lehnëkawo: «Ahwëhn, aryokuñ mën a ndakëk tere hna, kodina mat, mbërak d'us.»

⁷ Yesu më ntëkwaka: «Njidëfu yërëneñwa.»

⁸ Kapiten ÿa më ntehnëk: «Ahwëhn, catëla soñe arënkahn tere mën hna. La ki fo nësëru njërëd.

⁹ Ami dënk, vële lëbëko ucankaf a wawëndëbu do kwëhnabuhëhni wasodade wale wawëndëho fëna. Ge ntehnëbuha aryampo nji, njid. Ge ntehnëbuha aÿëntañ njij, njijëd. Do ge ntehnëbuha aramp mën a fëna nti iñë, ntid.»

¹⁰ Yesu ga nkwëryëk wanës watac, pëmpëhnahnëkawo më ntehnëkëhni vële rëfëlehnëdëhawo va: «Toña ÿa fëyadëmu: nulëwahna hnë bulunda vëvë Isërayel hna ale njabëk ikwëtahn g'aÿi ki.

¹¹ Paryi pëyadëmu: vahnë vëyabah matidëni vacape hna fop, ntañalandëni gë Abëraham gë Isak do gë Sakob Nawñ ambin hna soñe ambënt ña.

¹² Bare vële rëfëkawo nkentini Nawñ va canëdëni g'ipër le mbahnëk hna, hnam rëkëd kondëni do cemëlehnandëni wabeñ ña.»

¹³ Tac Yesu më ntehnëka kapiten ÿa: «Bokary gë ÿal hu! Arabi Wënu ña ntinëhni ile hwëtahnëru ÿi!» Do aryokuñëhn kapiten ÿa njërëko hnë wati rac dënk.

Yesu vëres vëyabah njërëned

¹⁴ Tac Yesu njiko tere Piyer hna më tëkatëka hnëmu asëvalu Piyer ga ndakëk; mbahn ña njakëkawo.

¹⁵ Umë ñakëka vák ÿa do yak mbahn wã tavëlehna tañ. Asëval a matëlehn njohala.

¹⁶ Ante nëkak ña, njonëhnikëhniwo Yesu kore sankaf vahnë vële pëlani wayine. Gë wanës wadëwu ña fo ntadëhëhniwo wayine ña do njërënedëhëhniwo fëna vëres va fop.

¹⁷ Koyëna ntiyako wanës kila le waciko Esayi ÿa: «Nufëk ile horotehnëdëhëfu ÿa; ndibëk wates wadëw fu ña.»^{*}

Vële ÿad tëfëlehnëdëniha Yesu

^{*} 8:17 8.17: Esayi 53.4; 1 Piyer 2.21-24

18 Ante nukëhniwo Yesu fop kore le hwërëka ÿa më ntehnëkëhni vërëfal vëlëwu va ntëmpëtani gë cape ñëntaŵ lant ka.

19 Hnë wati rac Aharan sariya aryampo më tëhaka do ntehna: «Aharan, tëfëlehnëdëmi hn'ile-wo-le njidfu hna.»

20 Yesu më ntëkwaka: «Vuntadaŵ va kwëhnani wahatëh wale njinëgandëni do wusëry ŵa wahof; bare Ajë Ahn'a kwëhnana ÿëwa le njinëgad.»

21 Ahaŵary kat arac arëfal Yesu yeho, më ntehnëgëka: «Ahwëhn, yëdërye yiwu ten hnapu hafo Apa cëm tac do gë yiju rëfëlehnëndi.»

22 Yesu më ntëkwaka: «Tëfe do tavëryihni vësëm va mbañënihëhni vësëm vëlëw hni va.»

Yesu sël tëryëd

23 Tac Yesu më kayëk kulu sankaf hna do vërëfal vëlëwu va më kayëntini.

24 Taŵ sël sankaf matëlehn lant hna, cëlënd hafo wavonkëlo wënka ña ñand tëmp kulu ÿa. Wati rac Yesu wakwëd ndakëko.

25 Awa vërëfal va më tëhaniha nëgëtëniha ndekatëndëni: «Ahwëhn, pëhëtëryifu! Cëm ña yeyinëk!»

26 Më ntëkwakëhni: «Soŵe ye ntakëku? Gante mbak kwëtahn hun ka!» Matëlehn, ñañëna sël ÿa gë wavonkëlo wënka ña, tëryalehn fop nkelehn yamah sankaf.

27 Vëhni fop pëmpëhnahnëkëhniwo më ntehnëdëni: «Mo ga ye awa aÿi asan? La sël ÿa gë wënka ña maŵëhnëdëniha!»

Yesu njërënëdëhëhni vësan vëhwëhn wayine

28 Ante tëkëko Yesu hnë nkal vëvë Gadara hna, gë cape ñëntaŵ lant ña, vësan vëhi vële pëlaniho wayine më cahnini wayag hna njijëndëni pankëlëni. Nayëniho d'us, soŵe rac ahnë d'ëkëd'lohna mbok t'ëf nkaŵ tac.

29 Pëgwëlehnëni ndekandëni: «Ajë Wën, ye ye yëbëlan fu? Ahorotëhnëfu bi yijëru ani gë tëkahnënd wati kitij ña?»

30 Hara kore vampëhëmpëh ryavëd'ëho ñaŵët toye.

31 Awa wayine ña më muntaniha Yesu aki: «Ge ñadfu alafu, cañëtëryifu hnë vaŵi vampëhëmpëh!»

32 Më ntehnëkëhni: «Yiryin!» Më cahnënihëhni vësan vëhi va njini tënkënihëhni vampëhëmpëh va. Taŵ kore vampëhëmpëh na fop pëtalehnëhni vambëŵ kuŵ hna njini ntëbani lant hna do cëmëlehnëni fop.

33 Vëhery vampëhëmpëh va njilehnëni g'igary fo g'ankol do gë le kwëtëdëni vampëhëmpëh hna pëyahnini fop le nuni ÿa do g'ile yehëhni vësan vële pëlaniho wayine va.

34 Vahnë vëvë nkol va fop cahnëniho njini pankëlëni gë Yesu. Kobëri ga nuniha këlaniha cahn resiÿo lëw hni hna.

9

Yesu ale ye vorovoro njërënëd

1 Ga matëk hnam Yesu më kayëk kulu sankaf hna do ntëmpëta nji g'inkol ntëwu.

2 Ga tëkëk hnam vahnë më njinenëhniniha asan ale ye vorovoro hnë yala ndakëko. Yesu ga nuk ikwëtahn nte kwëhnani soŵe lëwu vële yojëkawo va, më ntehnëka aresa: «Duñënyary, fatah mën! Tavëhnëmi wameh hu ña!»

3 Awa vëharaŵ sariya vëryampo më nahadëni: «Aÿi asan Wënu ña njewëd!»

⁴ Yesu njëtëko le nahadëni ŷa, më ntehnëkëhni: «Soŋe ye hwëhnarun viŋi vinahan vimeh?

⁵ Lehnuŵa aŷi asan: “Wameh hu ŋa tavëhnëmi”, ma: “Matëry do yasëry” ryampo bi ŷak hnëŋëk nësi hnë waŋi?

⁶ Awa ñadëfu ayëtu: Ajë Ahn'a kwëhnak fanka nkal li tavëhna ahnë wameh.» Tac më ntehnëka asan ale yeho vorovoro ŷa: «Matëry, nufëry yala hu ŷa aŵënc gë ŷal hu!»

⁷ Asan a matëlehn nuf yala lëŵu ŷa do mënc gë ŷalu.

⁸ Kore ŷa ga nuni watac, pëmpëhnahnëkëhniwo do cëmbëdënihaŵo Wënu ŋa soŋe le njëdäkëhni vahnë va iŷi sifa wëka.

Matiye nkef arëfal Yesu

⁹ Yesu matëko hnam njind do nuhna asan ale wëcik Matiye hnë biro le cosahnëde ŷatëtanke hna ntaŋako. Më ntehnëka: «Tëfe!» Matiye matëlehn do tëfëlehnënda.

¹⁰ Tac, Yesu gë vëréfal vëlëŵu va roka tokëlandëniho tere Matiye hna gë vëréf ŷatëtanke vëyabäh do gë vëwëh vëhaŵary.

¹¹ Wafarise wä ga nuni watac më ntehnënihëhni vëréfal Yesu va: «Soŋe ye tokëntëde aharaŋ hun aŷi gë vëréf ŷatëtanke vi do gë vëwëh vi?»

¹² Yesu nkwëryëkëhniwo më ntehnëk: «Vëres va valëkëhni g'ayërën, gena vële wok vëresëna.

¹³ Yiryin aŷëŋawu ile pëhnëtanëd waŋi wanës Wën: “Ipërëna ŋa fecehnëko, gena sadëha wusaŵ.”* Yëtëryin vëwën yijëbu wëcu, gena vësatah.»

Yesu gë suŋ ŷa

¹⁴ Awa vëréfalSan Ayary a më tëhaniha Yesu do tëyëniha: «Fuhnë gë wafarise wï njehëkëfu cuŋ iŋa, awa soŋe ye vëréfal hu vi vësuŋëdina?»

¹⁵ Më ntëkwakëhni: «Naharun bi vële fayehnik ambënt va kodëni kwëhnani uyiŵëhnah wati le nkelahnëni g'ale ŷëlëd a? Kodina nke watac! Bare wati yejëk ntihtëndëniha ale ŷëlëd a; awa wati rac vëréfal mën va rëkëd cuŋëntëndeni.

¹⁶ «Ahnë kadëdina ankwëŷ pand kasëk, nte wok kwëŷana ten, hn'ipand cër; ge gena umë, ankwëŷ pand kasëk iŋa, ge ndagik, kwëŷad do citëd pand cër iŋa do hatëh ha njankëd dūs.

¹⁷ Tawëdëna fëna uñen kasëk hnë waryëpët wasër*; ge gena umë waryëpët wä tënkëd, përekad do uñen uŋa ndehëtaf. Bare uñen kasëk ŋa hnë waryëpët wëhasëk tawëde do koyëna ñoñ përekadina.»

Iyërën ares do g'ibëhnëndan aryag asankaf

¹⁸ Wati nte nësëndëhëhniwo Yesu waŋi ŋa, asankaf wasëwif rëkiko, ndëkwëhn haryënk w lëŵu do ntehnëka: «Aryag mën a cëmëk tamëki; bare yij aŷaka do matëd.»

¹⁹ Yesu më matëni gë vëréfal vëlëŵu va do tëfëlehnëniha asankaf arac.

²⁰ Awa ga njidëni, asëval ale resëko njidëho sat kobëri hnë wabëhn pëhw gë waki, rëhakawo Yesu kamëhni do ñak wacëmët cud ntëŵu ŋa

²¹ kabi ntehnadëho: «Lakënde viŷi vilëŵu vi fo ŷakakëndëbu, njërakëndëbu.»

²² Ante ñakëk ŋa Yesu më cahëtak do ntehnëka: «Yaŵënyary, aryag mën! Ikwëtahn hu ŋa njërënëki.» Do hnë wati rac dënk asëval a njërëko.

* 9:13 9.13: Ose 6.6 * 9:17 9.17 Waryëpët wasër: namu lëw hni hna umë tawëhnëdëniho uñen ŋa.

²³ Tac Yesu tēkēko hnē tere asankaf wasēwif hna. Ga nukēhni vēle yēwēd ge ahnē cēmēk va do gē vēle yahnadēho va,

²⁴ mē ntehnēk: «Cahnēryin hnani, fandag fi cēmēna, wakwēd fo ndakēk.» Bare njafanēdēnihawo.

²⁵ Ga canēnihēhni kore ŷa g'ipēr, Yesu tēnkēko cery hna, pēlahna fandag fa vāk ŷa do matēlehn.

²⁶ Wēkasēk watac campēko resiŷo hna fop.

Yesu vumēp vuki njērēnēd

²⁷ Hnē wati nte matēko Yesu hnam njind ŷa, vumēp vuki rēfēlendēhawo ndekatēndēni: «Hey! Ajē David, kaŷēhnahnēryiŷi gē fuhnē!»

²⁸ Ga tēkēk tere hna, vumēp va mē tēhaniha do mē tēyēkēhni: «Ntiyahnekū bi kodēfu liwu ile rēyēdun ŷa?»

Mē ntēkwaniha: «Ha, Aharan.»

²⁹ Awa mē űakēkēhni vinkēr va do ntehn: «Arabi Wēnu ŷa maŷēryahnu ile ŷadun ŷa kabi kwētahnērūnēho!»

³⁰ Do vinkēr vidēw hni va kolēko nund. Tac mē űaűēnahnēkēhni ntehnēhni: «Nēparyin dūs, la aryampo tēfēlahna njēta waűi.»

³¹ Bare njiniho nēsēndēni soűe Yesu ŷa hnē resiŷo rac hna fop.

Yesu njērēnēdēha kumim

³² Wati le cahnēdēniho vumēp ŷa, Yesu njonēhnijikawo kumim kabi yine fēlakawo.

³³ Yesu canēnda tuű yine ŷa, kumim rac pēgwēlehn nēsēnd. Kore ŷa fop pēmpēhnahnēkēhniwo dūs do nēsēndēni: «Kobēri nulēfuhna ŷi sifa iűē Isērayel li!»

³⁴ Bare wafarise űa ntehnēdēniho: «Asankaf wayine ŷa yēdadēha aŷi asan fanka canahnēndēhni waűi wayine!»

Yesu kaŷēhnahnēka gē kore ŷa

³⁵ Hnē wati rac Yesu njidēho wahnaű gē vankol hna fop; karanēdēhēhniwo vahnē va vacery vacaliűa vantēű hni hna, pēyahnedēho Wanēs Wakasēk Naű ŷa do njērēnēdēhēhniwo fop vēres gē vēreyah va.

³⁶ Kaŷēhnahnēkawo dūs gē wakore wade nudēho ŷa: mbēraniho do cilētaniho; nkeniho had wape wante wok wahwēhnana ale heryēdēhēhni.

³⁷ Awa mē ntēhnēkēhni vērēfal vēlēűu va: «Barēp roka yabah yehēhna, bare vēryokuű va vēyabēna.

³⁸ Awa muntaryina ahwēhn kaŷ a nkwēnihni vēhaűary.»

10

Doku pēhw gē vēhi ŷa

¹ Ga puk watac Yesu macēkēhniwo vērēfal pēhw gē vēhi vēlēűu va do njēdahni imēk ntandēnihēhni wayine do njērēnēndēnihēhni fop vēres va gē vēreyah va.

² Wēlin wamac wadēű hni ŷa:

aryēnkeweryēnkew a umē ye Simo, nte űacēde Piyer g'aheryu Andēre gē viju Sebede, Sak gē San

³ gē Filip

gē Barētelemi

gē Toma

gē Matiye arēf ŷatētanke ŷa

gë Sak ajë Alëfe
 gë Tade;
⁴ gë Simo Ahahnëndak a
 gë Yuda Isëkariyot ale yed aroka Yesu ÿa.

Ipay pëhw gë vëhi ña

⁵ Tac, Yesu payëkëhni ðoku vësan pëhw gë vëhi va, gë ÿi siyab: «Keharyin waresiÿo wale ntëdahnëni vële wok vëyena wasëwif va do nt'arëнку la inaw ðampo Samari hna,

⁶ ðare yiryin gë cape bulunda Isërayel vëhni vële ye had vupe vunte sëvëk.

⁷ Nkaw hna, pëyahënëhni vahnë va Naw ambin ña tëhajëk,

⁸ yërënëryinëhni vëres va gë vëhwëhn ambiÿ per, matëndëryinëhni vësëm va, daryinëhni wayine ña. Kifo nuÿarun dawëluhna, wuhnë fëna yëdahnëryin ki fo.

⁹ Nt'ayoyawu la uÿëc koryi ryampo;

¹⁰ nt'ayowu kufa soÿe uyas wã; la acud akawãry ma wapary wakawãry, la ryoko, kabi aryokuñ a njëdäde le valëdëha ÿa.

¹¹ «Ge tëkërun hn'inaw ma hn'ankol, yëkëlehnëryin bi mo fëhwëtak soÿe kacawu do ñëwëryin ÿalu hna fo hafo awatu hnam.

¹² Ge tënkërun hnë tere dehnëryin: “Arabi yam ÿa nke gë wuhnë.”

¹³ Ge vële lëdëk hnë tere rac va kacanihu, arabi dëwara hun ña cël ÿal hni hna, ge gwër nuÿani nke. Ge gena umë, arabi idëwara hun ña mboka gë ÿalun.

¹⁴ Ge, hnë tere ma nkol hna fop, ñwëÿik kacafeluhna ma nëpayiluhna, kërënyarin hnam do bankaryin ivëd wapary hun ña.

¹⁵ Toña ÿa fëyadëmu: hnë fac kiti hna, vële lëdëk Sodom gë Gomor[☆] va vëyapënanëdëna ðus gë vëvë inÿi nkol ki.

¹⁶ «Nëparyin! Payëdëmu had wape wante wok wayëtëna ÿayah fagant wayin. Awa titënyarin do ahnëñu.

¹⁷ Keharyinëhni vahnë va kabi kitiñëdënihu do ntampëdënihu vacaliña vantëw hni hna.

¹⁸ Njiryeryëderun haryënkwa hnë waguverëner hna gë vëhnañ hna soÿe lëmën, wadëde mën yedun haryënkwa lëw hni, vëhni gë wabulunda wadëw hni ña.

¹⁹ Ge njiryeryirun vakitiña hna antë nkehahnahnu soÿe le hnësëdun ma gante tëfëka ahnësu: wanës wante rëfëka ahnësu ña njëdadëhu Wënu ña wati rac.

²⁰ Ha, gena wuhnë rëkëd ahnësëndu, ðare Iyir Rëmun ña rëkëd nësënd hnë wuhnë.

²¹ «Hnë wati rac, vële vankëk rëm gë hnëm njëdahnëlëdëni soÿe ndawini; warëm wã koyëna ntidënihëhni vutah vuntëw hni va do vutah va ñëwëdënihëhni vële hnagëkëhni va do ndawëhnedënihëhni.

²² Vahnë va fop ñëwëdënihu soÿe lëmën. Bare ale yawënad hafo pu ÿa, Wënu ña pehëtëdëha.

²³ Ge këm fo ntiderun hn'inaw, garyëryin hn'ikawãry. Toña ÿa fëyadëmu: nkodun afëyahnëndu wanës Wënu ña hnë wahnañ wavë Isërayel hna fop hafo Ajë Ahn'a bokaj.

²⁴ «Fakarañ fante lëbëka aharañ alëwu gena do aryokuñ ale lëbëka ale ndokuñëhnedf gena.

☆ 10:15 10:15: Wapëgwala 18.1-19.38

²⁵ Canĕk ge fakaraŋ fa nke had aharaŋ alēwu ŷa do aryokuŋ a nke had ale ndokuŋend a. Ge asankaf tere ŷa Belēsebul macēde, awa vēvē tere lēwu va fēna koyēna macēdeni!»

Ale rēfēka ntakēlētēndehna

²⁶ «Gante-wo nke ka, ntē ntaku gē vahnē va. Fop le soŷik ŷa cowētēde, do fop le ye sēvah ŷa njētēde.

²⁷ Ile hnēsēhnēdēmu g'umēd ŷa, tēfētaryin ge pacēk; ile ŷakēñakēnderun ŷa, dēkaryin yaŋ.

²⁸ Antē ntakuni vēle ryawēd imbahn bare hara wahodīna ndawēni ntaŷary ŋa; dakēryiŷuna Wēnu ŋa umē ale hod ntab mbahn iŋa g'intawāry iŋa per janāma hna.

²⁹ Gena bi nkwa fēdeni vuñer vuki gē uŷēc koryi ryampo? Bare la fēndampo hnē vutac yojēdīna nkal li hara Wēnu ŋa Rēm hun ŷa yētēna.

³⁰ Ge ŷuhnē ye, la mul bē vankaf hun ŋi ndēkwēk.

³¹ Awa ntē ntaku: ŷuhnē lēbēkēhni nafa ŷa kore vuñer vuyabah!

³² «Ale-wo-le hnēsēk bulunda hna ami hwēhnēka, nēsēdēfu ami fēna haryēnk Wēm mēn le ye g'ambin ŷa ami hwēhnēka aŷi;

³³ bare ale-wo-le hnēsēk bulunda hna kwēhnēlēŷahna, nēsēdēfu ami fēna haryēnk Wēm mēn le ye g'ambin ŷa kwēhnēlēŷahna.»

Gena yam bare uŷēt

³⁴ «Ant'ahnahawu yam yiryeryibu dūniŷa li: gena rac, uŷēt ye.

³⁵ Wasaŋēdīna ajē gē rēmu, aryag gē hnēmu, asēval gē hnēm asanu;

³⁶ do vēŷēŷ ahnē va, vēvē tere lēwu va dēnk yed.

³⁷ «Awa ale ŷahnēka rēmu ma hnēmu hafo lēbiwu ami, ahnē arac gena gwēr nke arēfal mēn; ale ŷahnēka aju ma aryagu hafo lēbiwu, ahnē arac gena gwēr soŋe lēmēn ŷa.

³⁸ Ale wok maŷana tēfēndo hafo paki cēm hna kērēwa gena gwēr nke arēfal mēn.

³⁹ Ale ŷad ŷi dūniŷa ŷi cēmēd, bare ale wok kwētahnēna nēf ŷi dūniŷa, soŋe lēmēn ŷa, nkoryaryēd ntaŷary dēwu ŋa hafo arayen hna.»

Icos

⁴⁰ «Ale-wo-le hacaku ŷa kacako; ale-wo-le hacako ŷa kacaka ale fayiko ŷa.

⁴¹ Ale-wo-le hacaka kila Wēn kabi kila ye, nuŷad icos nte kwētēhnik kila ŷa; do ale hacaka asatah a kabi asatah ye, nuŷad icos nte kwētēhnik asatah ŋa.

⁴² Toña ŷa fēyadēmu: ale yēdaka la ŷēnka wayamah fo ale ŷak vak hnē vērēfal mēn hna kabi arēfal mēn ye nuŷad icos dēwu ŋa.»

11

Vēfayik San Ayary a

¹ Ante puhnako Yesu siyab vērēfal pēhw gē vēhi vēlēwu ŋa, njiko soŋe karaŋēhni vahnē va do nēsēhnēhni wanēs Wēnu ŋa vankol vambē hnam hna.

² San Ayary a, nte woko le cēdiko hna, nkwēryēko le ntidēho Kēris ŷa. Awa mē payēkēhni vēryampo hnē vērēfal vēlēwu hna

³ tēyeryina Yesu: «Arēhnayik ale ŷad njija bi yeru ma ahawāry rēfēkēfu hnapēfu?»

⁴ Yesu mē ntēkwakēhni: «Yiryin afēyawuna San ile wēryēdun do g'ile hnuḍun ŷa:

⁵ vumëp va nudëni, vële radëf va gona tadëndëni, vëhwëhn ambiÿ va yër ña njërënëdëni, vëryëjënkah va nkwëryëdëni, vësëm va bëhn ña mbëhnëndanëdëni do Wanës Wakasëk ña pëyadëni vëhaÿëhna va.

⁶ Mbetak ale wod tavëna ikwëtahn dëmën ña!»

⁷ Ante njini vërefal San ña, Yesu më nësëndëhëhni kore ÿa soje San ntehnënd: «Ye yirunëho ayëkiwu wula hna? Ale wok kwëhnana nafa had idël bë tëfary sën nte ñënkëlend sël bi?

⁸ Awa ye yirunëho ayëkiwu? Ale sudak viÿi viwamah bi? Vële sudaf viÿi viwamah va vacery vëhnaÿ hna nkeni.

⁹ Awa, ye lë yirunëho ayëkiwu? Kila bi? Ha, ntehnëdëmu ntëbik dënk kila.

¹⁰ Soje San nësëf Vikerëh va ante ntehnëko Wënu ña: “Cañëtëryidëfuha afay mën a haryënkwa hu pëhwëtëhni nkaÿ ña.”[✧]

¹¹ Toña ÿa fëyadëmu: kobëri nagina ale lëbëka San Ayary a; bare ale ÿak mbak nafa Naÿ ambin hna umë lëbëka San.

¹² Kobëri wati nte pëyahnëdëho San wanës Wënu ña hafo gaki, ale-wole ntid fere fop tënkahn Inaÿ Ambin hna; vële varikanjék va fo hamënad soje tënkëni.

¹³ Wakila ña fop pëyahnëni Naÿ Wënu ña. Sariya Moyis ÿa fëna pëyahnëk. Tac San fëna pëyahnëko.

¹⁴ Do ge ñadun aÿaÿu, San ye Eli, asan ale ntehnëniho wakila mbokajëd ña.

¹⁵ Nëparyin dÿus, ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!»

¹⁶ Yesu më mbok ntehnëk: «Mo hodëfu wëntëndëlehnëwëhni vëÿi vahnë? Vutah vunte lañak le nëhëdëni mëntëlëni, vundampo ndekah-natëndënihëhni vuñëntaÿ va:

¹⁷ “Njëwëhnirun hnëÿ sampace, gaÿëluhna sampace! Njëwëhnirun hnëÿ wakwëy, gaÿëluhna wakwëy!”

¹⁸ San njijëko, tokëdïlohna roka fërën, cedïlohna uñen do vahnë va cañahnëläliwohna, ntehnëdëniho soje umë: “Yine fëlaka!”

¹⁹ Tac Ajë Ahn'a njijëk, tokëd, ced do ntehnëdëniho soje umë: “Yëkëryina aÿi asan, roka gë use ñen fo nahad, do lawo vëref ÿatëtanke ye do gë vëwen!” Bare vële rëfëk uyët va njavëtëdëni Wënu ña catëk.»

Vankol vante wëÿjék vëhwëtahnëdëna

²⁰ Awa Yesu pëgwëlehn ñañënahndëhni vahnë vëvë vankol vante ñako ntihahn vifëmpëhnahnah viyabah vilëÿu va, kabi hnam vëwëcëtëlohna vankeya vantëÿ hni va. Më ntehnëk:

²¹ «Meku ÿuhnë vëvë nkol mbë Korasin gë mbë Betësayida vi! Ýal hun hna ntik Wënu ña viÿë vifëmpëhnahnah va gena Tir gë Sidon.[✧] Ge hnam ntikënd viÿë virac, vëvë hnam vi mbiÿëk ga nkwëcëtakëndëni vankeya vantëÿ hni va. Cudakëndëni viÿi icëm do nëvakëndëni ifëhn vimbahn hna tufëhnahnëni gante njiwëhnëni ka soje ile ntidëniho kobëri ña.

²² Soje umë fëyadëmu, fac kiti hna vëvë Tir gë Sidon vëyapënanëhnëdëna dÿus gë ÿuhnë ki.

²³ Wuhnë vëvë Kaperënaÿum ntiyahnëku bi njihnëdërun hafo ambin hn'ani? Gedëna koyëna. Ñoyëdërun hafo janáma hna. Ge vifëmpëhnahnah vile liyik ýal hun va Sodom[✧] ntikënde, naÿ tac nkokënd hafo dol.

[✧] 11:10 11.10: Malasi 3.1   [✧] 11:21 11.21: Esayi 23.1-18   [✧] 11:23 11.23: Wapëgwala 19.24-27

24 Soje umë fëyadëmu, fac kiti hna vahnë vëvë Sodom va vëyapënanëhnëdëna gë wuhnë ki.»

Iyinëga paryi ɲa

25 Wati rac, Yesu ntehnëko: «Apa, Ahwëhn ambin g'inkal, camehnëmi gante njëtëndanëruhëhni vële ye had vutah ile sowëntuhëhni vëhwëhn hakili g'uyët.

26 Ha, Apa, ntiru koyëna kabi irac ýadü.»

27 Yesu më mbok ntehnëk: «Rëm mën ýa njëdako fop. Ahnë yëtëlohna ami, Aj'a, ge gena Rëm mën ýa. Ahnë yëtëlahna Rëm mën ýa ge gena ami, Aju ýa do vahnë vële rëhnaþu rufëwëhni Rëm mën va.»

28 «Ýijën ýal mën hna wuhnë fop vële ntënëk idib vi do njëdadëmu ntawëla ɲa.

29 Nufëryin sug lëmën ýa yañëndu, koyëna nuýadun yam ýa soje walaþary hun hna dënk. Dakëla yentiwu do ntaþary iþa pacëko.

30 Sug le lehnëmu ahnufu ýi dakëna ndibi do idib nte yëdadëmu ɲa dënëna.»

12

Yesu gë fac ntawëla

1 Ga mbiþëk toye, Yesu gë vërefal vëlëwu va hnë wëhaý vantimp ndëcëtaðëniho fac ntawëla. Vërefal va inte yokëhniwo; pëgwëlehnëni nkubëndëni vantimp va do cemëndëni.

2 Wafarise wëryampo, ga nuni watac, më ntehnëniha Yesu: «Yëkëry, vërefal hu va ile nkok maþëryana sariya fu hnë fac ntawëla hna ntidëni!»

3 Yesu më ntëkwakëhni: «Karañëluhna bi ile ntiko David umë dënk gë vërefëlëntaþu va hnë fac ryampo nte njokëhniwo inte ɲa?

4 Tënkëko cery Wën hna, nuf mburu nte kwëtëhniko Wënu ɲa, do tokëni umë gë vërefëlëntaþu; hara, sariya fu ýa maþëryanëlëhniwohna tokëni: vësëna wasadëha fo maþëryanëko.

5 Ma karañëluhna bi ile kerëko Moyis ýa: la hnë fac ntawëla hna, vësëna wasadëha ndokuñëdëniho Cery Wën Cankaf hna? Koyëna vëlënëndilohna sariya ntawëla ɲa, bare ahnë dehnëlëhniwohna menëni?

6 Awa, paryi pëyadëmu: nkehëhna hnani ile lëbëk Cery Wën Cankaf ɲi!

7 Gena bi Wënu ɲa lehnëk Vikerëh hna: “Ipërëna ɲa fecehnëko, gena sadëha wusaþ?”[✧] Ge paryi njëtakëndun ile pëhnëtanëd ýa, kitiþakëndilunihna vële wok vëwënëna.

8 Yëtëryin, Ajë Ahn'a umë ye Ahwëhn fac ntawëla ɲa.»

Iyërën ale cëmëk vák

9 Yesu matëko hnam nji hnë caliþa ntëw hni hna.

10 Nkeho hnam asan ale cëmëko vák. Wafarise wë ñadëniho nuþani ile pëyahnedëni menëk Yesu pëlahni; soje rac më tëyëniha: «Sariya fu ýa maþëryak bi njërëni ahnë hnë fac ntawëla?»

11 Yesu më ntëkwakëhni: «Ge aryampo hnë wuhnë, kwëhnaka ife ryampo fo do ife rac ntëba hnë hatëh hatëwah hnë fac ntawëla hna, yidina bi ntabëtehn?

12 Do, ahnë yabëlahna bi d'us nafa ntëbi ife? Awa, sariya fu ýa maþëryak ntinëhni ahnë ifërën hnë fac ntawëla hna.»

13 Awa Yesu më ntehnëka asan a: «Yeli vák hu ýi.» Umë njelëk do mbokalehna fërën fo gë ýëntaþ ka.

✧ 12:7 12.7: Ose 6.6

14 Tac, wafarise w̃a cahnëlehnëni nësëlini bi hak ntidëni ndawëhnahnëniha Yesu.

Aryokuŋ ale tëhnaŋ Wën

15 Awa, Yesu, ga njëtak ile ñadëniho ntini wafarise w̃a, më kërënak hnam do kore sankaf rëfëlehnëkaŋ. Njërënekëhniw̃o vëres va fop,

16 bare ñañënahnekëhniwo ntehnëhni antë pëyahneni bi mo ye.

17 Koyëna nkeho ntiyahn wanës wante nësëko Wënu ña hnë wës kila le w̃aciko Esayi ŷa:

18 «Wëliho aryokuŋëhn mën ale rëhnabu ŷa, ale ŷadëfu d̃fus.

Umë fëbënëdëfu iyir mën ña do pëyadëhëhni wayamani ña gante ntidëfu ka catahnëni.

19 Conkëntëdëna g'ahnë, dëkadina, nësëdina soŋe tufëhnahn.

20 Pakacëdina hn'ile fëgwëk wubëd; dïpehnëdina lampu le wok pëtëdina d̃fus. Koyëna rëkëd ntind hafo urumpak w̃a pu;

21 do wabulunda ñi fop umë tamahnëdëni.»

Yesu gë Belësebul

22 Fac ryampo, Yesu njonëhnikawo asan ale wëpëko do wok kodina nës kabi yine fëlakawo. Yesu njërënekawo asan arac, hafo nund do nësënd.

23 Kore ŷa pëmpëhnahnëkëhniwo do fop ntehnëdëniho: «Aŷi gena bi Ajë David ale hnapëdeho ŷa?»

24 Wafarise w̃a ga nkwëryëni, më ntehnëni: «Aŷi asan ntehnëhni wayine ña, kabi Belësebul asankaf wayine ŷa yëdadëha fanka ntehnëdëni!»

25 Bare Yesu njëtëko nahan dëw̃ hni ña, awa më ntehnëkëhni: «Ge vële vankëk inaŋ mëtëdëni vëhni fo, naŋ tac campëd, do ge vële vankëk ankol ma tere fëna mëtëdëni, ankol tac ma tere rac campëd.

26 Do ge Sintani ntehnëdëni le kwëhnëk umë ŷa dënk, umë fo wëtëryad; awa ucankaf ntëwu ña hak kod nko kahn?

27 Ntehnërun ntehnëfuhëhni wayine ña kabi Belësebul yëdako imëk in̄a; vërefal hun vi lë, mo yëdakëhni imëk ntehnëdëni? Tufahnëdëni vëhni dënk kwëhnaluhna toña!

28 Bare ge g'Iyir Wënu ña ntehnëfuhëhni wayine ñi, umë tufahnëd Inaŋ Wënu ña tëkik ŷal hun hna.

29 «Ahnë kodina tënk hnë tere asan ahwëhn fanka do nuf hnapul lëwu ŷa, ge ñabëlahna ten asan arac; bare ge ñabëka kod nuf le-wo-le tere lëwu hna.

30 «Ale wok gentina gë ami ŷa aŷëw̃ mën ye; do ale wok dëmadilohna varëpëwëhni vahnë va campehnëdëhëhni.

31 Soŋe umë ye pëyadëmu: vahnë va kode tavëhnini soŋe wameh-wo do soŋe wayëw̃ wante njewëniha Wënu ña; bare ale yewëk Iyir Ipacah in̄a tavëhnëdëna.

32 Do fëna, ale-wo-le hnësëd wanës wameh soŋe mën, Ajë Ahn'a, kode tavëhni; bare ge ahnë nësëk wanës wameh soŋe Iyir Ipacah in̄a tavëhnëdëna hnë duniŷa vë gaki ŷi gë vë le yejëk per.»

Atëh g'ile ntëwëd

33 «Atëh përen wadëwëw̃el wapëren ntëwëd do atëh meh wadëwëw̃el wameh ntëwëd. Atëh ña wadëwëw̃el wante ntëwëk ña njavëtahnefe.

34 Wuhnë wafarise w̃i, njapërun had walën! Hak kodun ahnësëndu viŷë vifëren do hara merun? Wës ŷa ile fëbëk ntehnëdëni ŷa nësëd.

³⁵ Ahnë afërën a viyë viferën vile fëbëka ntaŵary dëŵu va canëf; ahnë aŵeh a viyë viŵeh vile fëbëka ntaŵary dëŵu va canëf.

³⁶ Pëyadëmu: fac kiti hna, vahnë va njavëtëdëni tase Wënu ɲa fop wanës wakwëhn nafa këm wante nësëdëniho ɲa.

³⁷ Yëtëry, gë wanës wante hnësëru ɲa kitiɲëdëhi Wënu ɲa do pëyahned ge menëru ma menëlihna.»

Itëy dahëse

³⁸ Awa vëharan sariya vëryampo do gë wafarise wëryampo më ntehnëniha Yesu: «Aharan, ñadëfun alinëhnëfu hnufu dahëse fëmpëhnahnah.»

³⁹ Yesu më ntëkwakëhni gë anj nësä: «Vahnë vële ye vëŵeh do wok vëhahnëndana soɲe Wën vi, dahëse tëyëdëni, bare sifa dahëse le yehawo kila le ŵaciko Yonas* yi fo nuɲadëni.

⁴⁰ Ndampo fo nke gante ndakëko Yonas wafac warar hn'idonk igis cankaf ki, koyëna ndakëf Ajë Ahn'a fëna wafac warar bambery nkal hna tac mbëhnëd.

⁴¹ Fac kitiɲ hna vëvë Niniv va nkentëdëni gë vëvë gaki vi, do tufahnëdëni vahnë vëvë gaki vi ntëntëni. Vëvë Niniv va vëhni nkwëcëtani vankeya va ante nkwëryëniho wanës Yonas ɲa do nkehëhna hnani ale lëbëka Yonas bare ŵuhnë gwëcëtaluhna vankeya va.

⁴² Do fëna, fac le kitiɲëdëhëhni Wënu ɲa vahnë va, asëval ale hnaŵëko hn'inkal Saba nkentëde gë vahnë vëvë gaki vi, do tufahnëd vahnë vëvë gaki vi ntëntëni. Umë le tëkwik nkal hna matik njij nëpa usery Salomo* ŵa do nkehëhna hnani ale lëbëka Salomo bare nëpadilunahna!

İboka yine

⁴³ «Ge yine ntayik hnë ahnë, le nkeho cery ntëŵu hna, njid njasëlehnënd wëwac wahankah hna njëkëlehnënd hn'ile ñëŵëd. Ge nuɲana, ntehnad:

⁴⁴ “Mbokađëfu cery mën hn'ile matibu hna.” Awa njid tëkata asan a had cery nte facik, fëhwëtik hafo njiv.

⁴⁵ Tan njid njojëhni wayine ntaŵu mbëd gë waki wante lëbëka wayap, njijëni ñëŵëni hnam. Tac horot ahnë arac ŷa ntëbëde gë kobëri ka. Do koyëna fëna nkef soɲe vahnë vëŵeh vëvë dol vi.»

Hnëmu gë vëheryu Yesu

⁴⁶ Nkoko nësëhnëndëhni kore ŷa, ante tëkiniho hnëmu gë vëheryu ɲa. G'ipër ñëŵëniho do ñadëniho nësëhnëniha.

⁴⁷ Ahnë më ntehnëka Yesu: «Nëpary, hnëmuh gë vëhery hu pëh hna ñëŵëni do ñadëni nësëhnënihi.»

⁴⁸ Yesu më ntëkwaka ahnë arac: «Mo ye hnëm mën ŷa do gë vëhery mën va?»

⁴⁹ Tac më tufakëhni kore le yeho hnam ŷa do ntehn: «Yëkëryin, hnëm mën ŷa gë vëhery mën va ani nkeni.

⁵⁰ Vële lid le ñad Wën le ye g'ambin ŷa vëhni ye vëhery mën va gë hnëm mën ŷa.»

13

Uhnës uryindaryindan soɲe ahnad uhnëda

* 12:39 12.39: Yonas 2.1 * 12:42 12.42 Salomo aju David yeho, ahnaŵ İserayel had rëmu. Umë vëryehneko Cery Wën Cankaf ɲa do njëtiko soɲe yasery ŷalëŵu ŷa (1 Vëhnaŵ 6; 1 Vëhnaŵ 5.9-14).

¹ Fac rac, Yesu cahnëko tere hna nji ntaña tēfary lant hna soŋe karaj vahnë.

² Kore sankaf varëpëlëko caharaḅ lëwū, hafo kay hnë kulu do ntaña. Kore ŷa tēfary lant hna kahnëniho.

³ Viŷë viyabah nēsëndēhēhniwo gē wahnēs wadīndaryindan ntehnēndēhni: «Fac ryampo asan yiko hnë kaŷ dēwū hna ipahn uhnēḍa.

⁴ Ga pahnēḍ, waŋəc wēḍampo nkaŵ hna njoko: wusēry mē njini kohnēni fop. ⁵ Wēḍampo nkal kwēhn wēraka njoko le nkok yabēna inkal. Waŋəc ŋa pēhnēlehn taŋ kabi nkal iŋa tēwēlohna.

⁶ Ulav wā ga njakək pēḍlehn wayor ŋa: kankēlehn kabi kwēhnalohna vënkahn.

⁷ Waŋəc wēḍampo wadēmpēhn njoko. Wadēmpēhn ŋa naŷëko ndawēlehn hnēḍa wā.

⁸ Bare waŋəc wēḍampo nkal pērēn hna njoko do nkeho hnë watac wadē lēwëko: wēḍampo waŋəc keme (100) ntēwëko, wañēntaŵ ŋa wafēhw warar (30).»

⁹ Yesu mē nkwēnək: «Nēparyin ḍus, ge kwēhnarun vanēf awēryahnu!»

Soŋe ye nēsēḍ Yesu gē wahnēs wadīndaryindan

¹⁰ Awa vērēfal va tēhalehnēniha Yesu do tēyēniha: «Soŋe ye hnēsēnduhēhni gē wahnēs wadīndaryindan?»

¹¹ Mē ntēkwakēhni: «Wūhnē njēḍayirun ayētu viŷë vivē Naw ōmbin hna le soŵak, bare vēhni vēyēḍayina.

¹² Ale wēryək wapacək a nkwēnēhnēḍe uyēt wā, do kobēḍēha; bare ale wok gwēryēna ŷa tebēḍe la ile njētək ŷa.*

¹³ Wēlin soŋe ile hnēsēhnandēbuhēhni gē wahnēs wadīndaryindan: Njēkēḍēni hara vēhnudina do nkwēryēḍēni hara vēyētēḍina.

¹⁴ Koyēna ile nēsēko Wēnu ŋa hnë wēs kila Esayi ŷa ntiyaḍ hnë vēhni: «“Nkwēryēḍun ḍus, bare yētēḍiluhna; njēkēḍun ḍus, bare nudiluhna.

¹⁵ Iŷi bulunda kambēnēni vankaf va soŋe antē nkwēryēḍēni;

ciŋani vanēf va do ndēmēni,

soŋe vanēf vantēw hni va antē nkwēryēnd

do antē vinkēr vidēw hni va nund,

wahakili walēw hni wā antē njētēnd;

mē nkoni vēwēcētaḍina vankeya vantēw hni va

soŋe yērēnahnēwēhni.”

¹⁶ Mbetarun wūhnē kabi vinkēr hun va nuḍ do vanēf hun va nkwēryēḍ!

¹⁷ Paryi pēyaḍēmu: wakila wayabah gē vēsatah vēhaŵary vēyabah va ñaḍēniho nuni do nkwēryēni ile hnuḍun do wēryēḍun ŷi, bare vēhnulohna do vēwēryēlohna fēna.»

Gabahn uhnēs uryindaryindan ahnaḍ uhnēḍa

¹⁸ Yesu mē mbok ntehn: «Awa wūhnē, nēparyin ile pēhnētanək uŵi hnēs uryindaryindan ahnaḍ uhnēḍa wā.

¹⁹ Vēle wēryēḍ ga nēsēḍe soŋe naŵ do vēyētēna bi ye nēsēḍ, had tēfary nkaŵ nkeni le njod uhnēḍa hna: Sintani njijēḍ teḅa fop ile fahnik walaŵary walēw hni ŷa.

²⁰ Vēryampo had nkal kwēhn wēraka nkeni le njod uhnēḍa hna: nkwēryēndēni wanēs ŋa tuŋ maŵēḍēni taŋ g'uhnatah.

* **13:12 13.12** Ale wēryək wapacək a nkwēnēhnēḍe uyēt wā, do kobēḍēha; bare ale wok gwēryēna ŷa tebēḍe la ile njētək ŷa. Kode nkwēryi fēna: Ale hwēhnak iñē ŷa nkwēnēhnēḍe, do kobēḍēha; bare ale wok kwēhnana iñē ŷa tebēḍe la le liyahnekā tēk nuŷa ŷa.

²¹ Bare vëravëdina kwëhna vënkahn hnë vëhni, ikwëtahn dëw hni ña bëyëdina. Awa ge ryëñah wã tëkëhnikëhni ma ge mbërehnini soje wanës Wënu ña, tavëdëni tan kwëtahn dëw hni ña.

²² Vëhaŵary kat had hn'ile nke wadëmpëhn nkeni: nkwëryëdëni wanës ña, bare nahan iŷi duniŷa ña do gë wëbal soje hnapul ŷa ndawëd wanës ña, do ñoñ yojëdina ifërën hnë vëhni.

²³ Bare vëryampo had inkal përën nkeni: nkwëryëdëni wanës ña do njëtëdëni ile pëhnëtanëd ŷa; watac yojëk ifërën hnë vëhni had vatëh vante lëwëko vëndampo keme (100), vañëntaŵ wafëhw mbëd gë ryaw (60) do vakaŵary kat wafëhw warar (30).»

Uhnës uryindaryindan soje idël meh

²⁴ Yesu nësëhnëkëhniwo uhnës uryindaryindan haŵary: «Naŵ ambin ña gë ŷin mëntëlëni: ahnë hnadëko uhnëda fërën kaŷ dëwu hna.

²⁵ Umëd ndampo, wati nte ndakëniho vahnë fop ña, ale ŷewëka ahwëhn kaŷ tac a më njijëk nad idël meh hn'ikaŷ tac, njilehn.

²⁶ Ga pëhnëk uhnëda wã do ntëw, dël meh inja fëna cahnëntiko.

²⁷ «Vëryokuŷ ahwëhn kaŷ va njilehnëni ntehnëniha: “Ahwëhn, gena bi uhnëda fërën hnadëruho kaŷ hu hna? Awa ne matik idël meh inji?”

²⁸ «Më ntëkwakëhni: “Aŷew mën lik rac.”

«Vëryokuŷ va më tëyëniha: “Awa, ñadu bi yifu lihëtëfu dël meh inji?”

²⁹ «Më ntëkwakëhni: “Hali, ge ntihëtëdun dakëna ayëcaryu uhnëda wã.

³⁰ Tavëryin, naŷëlahnëni hafo uhác hna. Hnë wati rac, ntehnëdëfuhëhni vëhác va ntihëtëni ten dël meh ñi do ñabëni wavap wavap soje pëdi, tac ndanëni roka ŷa ndank mën hna.”»

Uhnës uryindaryindan uŷëc mutarëd

³¹ Yesu nësëhnëkëhniwo uhnës uryindaryindan haŵary kat: «Naŵ ambin ña g'uŷëc atëh mutarëd mëntëlëni, ule nufëk ahnë pahnëk hnë sarëdiŷ lëwu hna.

³² Uŷëc rac ŷak vak waŷëc hna fop; bare ge pëhnëk, urac ŷak hnaŷëk vatëh vamb sarëdiŷ hna fop: naŷëd hafo gwër kofahnëni wusëry wã hnë wahni walëwu hna.»

Uhnës uryindaryindan levir

³³ Yesu nësëhnëkëhniwo uhnës uryindaryindan haŵary: «Naŵ ambin ña mëntëlëni gë levir le nufëk asëval nëgw gë upih yabah, tac cis fop.»

Soje ye nësëd Yesu gë wahnës wađindaryindan

³⁴ Yesu gë wahnës wađindaryindan nësëndëhëhniwo kore ŷa watac fop; nësëndilëhniwohna hara wahnës wađindaryindan gentina.

³⁵ Koyëna ntiyako wanës wante nësëko kila ŷa: «Gë wahnës wađindaryindan rëkëdëfu hnësëndu, do pëyahnëdëfu viŷë vile soŷik kobëri ante ntiyiko duniŷa ña.»

Gabahn uhnës uryindaryindan dël meh

³⁶ Awa Yesu tavëkëhniwo kore ŷa ñi gë tere. Vërefal vëlëwu va më tëhaniha do tëyëniha: «Gabëryifu uhnës uryindaryindan idël meh mbë kaŷ ñi.»

³⁷ Yesu më ntëkwakëhni aki: «Ale hnadëd uhnëda fërën wã, Ajë Ahn'a yeho;

³⁸ kaŷ inja duniŷa ŷi ye; uhnëda fërën wã vële ye Naŵ Wënu va ye; dël meh inja vëhni ye vële kwëhnëk Sintani va;

³⁹ aÿew̃ ale hnadëd dël meh inja Sintani ye; uhác w̃a, wapuya duniÿa ña ye; do vëhác va wamëleka ña ye.

⁴⁰ «Gante ntihtëde idël meh do ntabi hnë hwëdëh ki, koyëna ntideni vëwen va wapuya duniÿa hna.

⁴¹ Ajë Ahn'a payidëhëhni wamëleka wadëwu ña, ntihtëdënihëhni Naw̃ dëwu hna fop vële sanëkëhni vëÿenta hni hn'ikwëtahn va do gë fop vële wok vëwawëhnedilahna Wënu ña,

⁴² do ntabëdënihëhni hnë hwëdëh hucankaf janáma hna; hnam rëkéð kondëni do cemëlehnandëni wabeñ ña.

⁴³ Bare, vësatah va rëkéðëni pëtëndëni had lepera hnë Naw̃ Rëm lëw̃ hni hna. Nëparyin d̃us, ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!»

Uhnës uryindaryindan soÿik

⁴⁴ Yesu më mbok ntehn: «Naw̃ ambin ña gë hnapul le soÿik hn'ikaÿ mëntëlëni. Ge ahnë nuk hnapul rac cowëd g'ahaw̃ary. Natëdëha hafo nji nkwaƒ fop ile kwëhnaƒ ÿa do mbokaj ntaw̃ kaÿ tac.

⁴⁵ «Do fëna Naw̃ ambin ña gë sanikona wamah le yëkélehnëd awaf mëntëlëni.

⁴⁶ Ge nuk uryampo ule hwëhnaƒ nafa ntëbi sanu, njiƒ nkwaƒ fop le kwëhnaƒ ÿa do mbokaj ntaw̃ sanikona rac.»

Uhnës uryindaryindan waryey wale pëlahnëdëni wuwis

⁴⁷ Yesu më mbok ntehn: «Naw̃ ambin ña gë ÿin mëntëlëni fëna: waryeyët lonëde hnë lant do fëladëhëhni sifa wuwis-wo.

⁴⁸ Ge pëbëni wuwis w̃a vëfëla va ndodëni gë vambëj lant, tac ntañani tahnënihëhni: wufërën w̃a hnë kankel kwëtëdënihëhni do ntojënihëhni wule wok wahwëhnana nafa w̃a.

⁴⁹ Koyëna nkeƒ wapuya duniÿa ña: wamëleka ña njijëdëni pitëndëlehnënihëhni vëwen va gë vësatah va.

⁵⁰ Vëwen va hnë hwëdëh hucankaf janáma hna ntojëdënihëhni; hnam rëkéð kondëni do cemëlehnandëni wabeñ ña.»

Uhnës uryindaryindan hasëk gë sër

⁵¹ Yesu tëyëkëhniwo: «Nkwëryërun bi wañi fop?»

Më ntëkwaniha: «Ha».

⁵² Awa më ntehnëkëhni: «Koyëna nkeƒ ge aharañ sariya nke fëna arëfal Naw̃ ambin ña. Ahnë arac mëntëlëni g'ahwëhn hnapul ale hnufid hnë hnapul lëwu hna vihasëk gë visër.»

Vëvë Nasaret va vëhwëtahnëlahna Yesu

⁵³ Ga puhnaƒ Yesu nanta waÿi wahnës waƒindaryindan w̃a, më njik

⁵⁴ hnë naw̃ nte naÿahnëko hna. Pëgwëlehn karañëndëhni caliña mbë hnam hna do fop vële yeho hnam va pëmpëhnahnëkëhniwo d̃us. Ntehnëdëniho: «Ne nufik uwi uyët? Hak kolahnëk ntind viÿë vifëmpëhnahnah?»

⁵⁵ Gena bi umë ye fatah afak vacery ÿa? Gena bi Mari ye hnëmu ÿa? Sak gë Yosef gë Simo do gë Yud̃ gena bi vëhni ye vëheryu va?

⁵⁶ Do vëheryu vësëval va gena bi fop ÿal fu li nkeni? Ne nufik awa ÿin fop?»

⁵⁷ Do rac wëmaÿehnekëhniwo soje kwëtahnëniha.

Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Kila ntënënik gante-wo-gante bare gena hn'ile nagik hna do kas tere lëwu hna.»

⁵⁸ Awa Yesu toye fo ntiko hnam vifëmpëhnahnah va kabi vëhwëtahnëlawohna.

14

Icēm San Ayary a

¹ Hnē yamani rac, Erođ, nte hnaŵēko Galile ņa, nkwēryēko ga nēsēde soŋe Yesu ŷa.

² Mē ntehnēkēhni vēryokuŋ vēlēwu va: «San Ayary a ye: mbēhnik! Soŋe umē kwēhnahnēk fanka ntihahnēnd viŷē vifēmpēhnahnah.»

³ Erođ nēsēko koyēna kabi umē lehnēko pēlayi San, ņabi, cēdi do ndaŵehna. Wēlin itēfēta icēm San Ayary a: Erođ cēdehnahnēkawo soŋe Erodiyad asēvalu Filip, aheryu ŷa.

⁴ Ntiko koyēna kabi ņlēkawo gē Erodiyad do San ntehnēdēhawo: «Sariya ŷa maŵēryana aŷēla asēval ahery hu ŷa!»

⁵ Erođ ņadēho ndaŵehna San, bare nkehahnahnēkawo gē bulunda ŷa, kabi vēhni fop kila ntinihawo San.

⁶ Koyēna nkeho hafo fac le nagahniko Erođ ŷa mbok tēkik, aryagu Erodiyad nkawēdēho haryēnk wēle fayehniko hna. Erođ nēŋēkawo dūs

⁷ hafo ntēkēhna ntehn njēdadēha fop le tēyēdēha ŷa.

⁸ Gē siyab hnēmu ha mē ntehnēka: «Yēdarye ankaf San Ayary a hnē fēda mpan!»

⁹ Ahnaŵ a Erođ njamēlehn; bare soŋe idēk dēwu tase vēfay vēlēwu ņa, mē ntehnēk njēdayi le tēyēk ŷa.

¹⁰ Payehnēlehn ntēpētiji nkaf San ņa kaso hna.

¹¹ Mē yojik ifēda hna njēdayi fandag fa, do umē njēdahna hnēmu.

¹² Tac, vērēfal San va mē njini nufēni ņas iŋa mbaņeni; tac njilehnēni pēyaniha Yesu ile liyak ŷa.

Yesu vēsan wawuli mbēd ndavēd

¹³ Yesu ga nkwēryēk waŋi wakasēk, mē matēni hnam gē vērēfal vēlēwu va, kayēni kulu hna, njini minēhni fo le njirēk. Bare vahnē va njētaniho, awa mē cahnēni vankol vantēw hni hna tēfēlehnēniha gē wapary ņa fo.

¹⁴ Ga cēlēk Yesu kulu hna, nutēhni kore sankaf rac, kaŷēhnahnēkawo dūs gē vahnē vērac do pēgwēlehn njērēnēndēhni vēle resēko va.

¹⁵ G'anēka ga vērēfal vēlēwu va mē tēhaniha ntehnēniha: «Mēdēk do hnani fēk fo ye. Koyaryihni vēyi vahnē njini vankol hna ntēwani ile tokēdēni!»

¹⁶ Mē ntēkwakēhni: «Lakēnde vēyina: yēdaryinēhni wūhnē dēnk ile tokēdēni ŷa!»

¹⁷ Mē ntehnēniha: «Bare vamburu mbēd g'uwis wuhi fo hwēhnaŋun.»

¹⁸ Mē ntehnēkēhni: «Yinenēhnino».

¹⁹ Tac, ntehnēhni kore ŷa ntaņani dēl hna do nuf vamburu mbēd va gē wuwis wuhi wā, kaŋēk g'ambin do camehna Wēnu ņa soŋe ŷi rokētok. Nkubēlehnēk vamburu va njēdahni vērēfal vēlēwu va, do vēhni cahēlehnēnihēhni kore ŷa.

²⁰ Ale-wo-le tokēko hafo pihn. Vērēfal va vēkankel pēhw gē vaki vapēbah mbarēpēniho vankubel vante tesēniho va.

²¹ Vēle rokēko va tēkēniho vēsan wawuli mbēd (5,000), hara vēsēval va gē vutah va vēryēkwaryina.

Yesu lant hna njasēd

²² Paco, Yesu kayēndēlehnēhni vērēfal va kulu hna ndēnkhwēhnēhēniha gē cape ņēntaŵ lant ka, wati nte koyadēhēniwo umē dēnk kore ņa.

²³ Ga koyakēhni, mē kayēk hn'ikuŋ soŋe yēfa. Ga nēkak, minu fo nkeho hnam.

²⁴ Hnë mpëd atac, kulu ÿa tëko ñawëta vambëj va do wavonkëlo wënka ña pankëlëdëniho kabi, gante matid, sël pabëniho.

²⁵ Ga nkëhnëk pac, Yesu gë vërefal vëlëwu njidëho njasëhatënd wënka hna.

²⁶ Ante nuniha ga njasid wënka hna, ntakëkëhniwo d'us do ndekadëniho: «Ahnënkwe! ye!»

²⁷ Yesu më nësëhnëkëhni tañ: «Ya wënyarin! Ami Yesu ye! Antë ntaku!»

²⁸ Awa, Piyer më tebak wanës ña do nteha: «Ahwëhn, ge paryi wëjê ye, dehnërye yiryiwu wënka li.»

²⁹ Yesu më ntehnëka: «Yij!» Piyer cëlëlehn kulu hna pëgw njasënd yan wënka hna njind gë vëhni Yesu.

³⁰ Bare ga kamahnëk sël ÿa njawëk, më ntakëka, pëgwëlehn nkëyand wënka hna do ndekak: «Ahwëhn, pehëtërye!»

³¹ Tañ, Yesu njelëlehn vák ÿa, pëlahna do nteha: «Wëjê, mbaki ikwëtahn! Soje ye wajëlehnaru?»

³² Tac, kayëlehnëni vëhni vëhi tak kulu hna do sël ÿa tëryalehn.

³³ Awa vërefal va fop ndëkwëhnëlehnëni haryënkwe Yesu do ntehnëniha: «Paryi nke Ajë Wënu ña yeru!»

Yesu njërëndëhëhni vëres Senesaret hna

³⁴ Tëkëlehnëni hnë vambëj lant vamb nkal Senesaret hna. Ga ntëmpëtani lant ÿa Yesu gë vërefal vëlëwu va, tënkëlehnëni hn'inkal bë resiyo Senesaret hna.

³⁵ Vahnë vëvë hnam va njavëtënihawo Yesu do pëyahneniho gante-wo-gante tëkik ÿal hni hna, do njonehnijikëhniwo vëres va fop.

³⁶ Këladënihawo tavëhni ñakëhni wëla wacëmët cud cankaf ntëwu ña fo do fop vële ÿakëko va njërëniho.

15

Yesu gë wënamu wasëwif wã

¹ Fac ryanko, wafarise gë vëharan sariya wätiko Yerusalem njini tëyëniha Yesu:

² «Soje ye vërefal hu vi nkoni vëlënëndëfina wënamu wante tavëryënihefu vacërakëlo fu ñi? Vëhni vëyuhnadëfina wëbák ña tokahnëndëni gante nke namu fu ka.»

³ Yesu më ntëkwakëhni: «Wuhnë lë, soje ye worun dënëneluhna vakwëda Wënu va, bare wënamu hun dënk lidun?»

⁴ Wënu ña dehnëna bi: “Dënëneriyihni vëhni rëmu gë hnëmu”, do fëna “Ale lehnëka rëmu ma hnëmu wameh a tëfëka ndawï”[✧]?

⁵ Bare wuhnë, ntehnëdunëhëhni vahnë va ahnë kod ntehnëhni vële hnagëka va: “Ile rëfëkawo yëdäwu ryemahnu ÿa sadëha le pehnëhnik Wënu wärunëbu.”

⁶ Awa ge aki nke vahnë va gona mbalëhni ntënënenihëhni vële hnagëkëhni va. Koyëna ntihëtëdun wanës Wënu ña soje namu lëw hun ÿi!

⁷ Wuhnë vëwër! Kila Esayi toña kwëhnako ante nësëhnëkawo Wënu ña soje lëw hun ña aki:

⁸ «“Iyi bulunda gë wanës ñi fo ntënëndëniho, bare wasakahn walëw hni hna ñawëtaniho.

✧ 15:4 15.4: Icahn 21.27; 20.12

9 Icëmb dëw hni ɲa, kwëhnana nafa kabi gena wanës mën ɲa karanëdënihëhni vahnë va bare wënamu wadëw hni fo ye.»

Ile ronkënëdëha ahnë

10 Tac Yesu më ntehnëkëhni kore ya fop: «Nëparyin do gwëryëryin yin:

11 Gena ile rënkëd hnë wës ahnë ya ronkënëdëha, bare ile sahnid wës lëwu ya, umë ye ile ronkënëdëha ahn'a.»

12 Awa vëréfal va më tëhaniha Yesu tëyëniha: «Njëteru bi wafarise wa ntavëkëhni gë wëjë soje wanës wante hnësëru ɲi?»

13 Umë ntëkwakëhni: «Atëh nte-wo-nte nkok pëlëna Rëm mën le ye g'ambin yi nkëcëde.

14 Tavëryinëhni: vumëp vunte hahëd vumëpëntahni ye! Do ge mëp kahëdëha mëp ñëntaŵ, njodëni vëhni vëhi tak hnë hatëh.»

15 Awa Piyer më ntehnëka Yesu: «Gabëryifu bi ye pëhnëtanëk waɲi wanës soje ronk.»

16 Yesu më ntëkwak: «Wuhnë fëna, gwëryëdëfiluhna bi ha gaki?

17 Yëtëluhna bi le-wo-le rënkëk wës ahnë ya ndëcëd idonk dëwu hna tac cahned mbahn dëwu hna?

18 Bare ile sahnid wës ya ntaŵary hna matik, do rac ronkënëdëha ahn'a.

19 Bambery ntaŵary ahnë hna matid vinahan vimeh vinte liyehnedëhëhni ndawëndënihëhni vahnë, njëkëlehnëndënihëhni vësëval vëhaŵary, do ntindëni ndakëntal nte mbañëk Wën, ntehnëndëni, mërëndëni, do nësëndëni wameh vëyënta hni.

20 Wëlin ile ronkënëdëha ahnë ya! Bare itok hara ñuhnalihna wëbák gante nke namu ka, umë tonkënëdëlahna ahnë.»

Asëval ale wok gena sëwif hwëtahnëka Yesu

21 Tac, Yesu më matëk hnam ɲi hnë vankol vante ye caharaŵ Tir gë Sidon hna.

22 Hnë wati rac, asëval ale lëdëko hnë resiyo rac më njijëk ðarël lëwu. Arac bulunda vële wacëde Kanan hna kwëhnaryiko. Pëgwëlehn ndekand: «Ahwëhn Aju David, kaÿëhnahnëryiŵi g'ami! Aryag mën a yine fëlaka do mbërak ðus!»

23 Bare Yesu la ñoñ dëkwawohna. Awa vëréfal vëlëwu va më tëhaniha ntehnëniha: «Daryehna aÿi asëval! Njankëdëhëfu tëfëlehnatëndëfu.»

24 Yesu më ntëkwaka asëval a: «Wënu ɲa soje vëvë Isërayel fo payiko, vële ye had wape wante sëvëk.»

25 Bare asëval a tëhakawo ndëkwëhn haryënkwa lëwu do ntehn: «Ahwëhn, ðemarye!»

26 Yesu më ntëkwaka: «Yivëna nufi roka vutah va këfëhnini vumbe vi.»

27 Asëval a më ntëkwaka: «Ahwëhn, toña hwëhnaru. Bare vumbe va ile yod toka roka vële hwëhnëkëhni hna tokëdëni.»

28 Awa Yesu më ntëkwaka: «Kwëtahnëhu ɲa njabëk! Wënu ɲa ntid ile yaɰu ya.» Do aryagu njërëlehn wati rac dënk.

Yesu njërënëdëhëhni vëres vëyabah

29 Tac, Yesu matëko hnam ɲi tëfary lant Galile hna. Umë kayëk hn'ikuɲ do ntaña.

30 Wakore wayabah më njijëni yaɰu hna. Më njojënihëhni vële radëd, vumëp, vëreyah, wakumim, gë vëres vëhaŵary vëyabah. Haryënkwa Yesu kwëtëdënihëhniwo, do njërënëdëhëhniwo.

31 Vahnë va pëmpëhnahnëkëhniwo ante nunihëhniwo wakumim ɲa ga nësëdëni, vëreyah va njërëniho, vële radëd va njasëdëniho g'afërën

do vumöp va nudëniho g'afërën. Do pëgwëlehnëni cëmbëndëniha Wën Isërayel ŷa.

Yesu ndavëdëhëhni vahnë vëyabah vële wok vëyena wasëwif

³² Tac Yesu macëkëhniwo vërëfal vëlëwu va ntehnëhni: «Kaŷëhnahnëkoŷëhni vëyi vahnë. Wëlin wafac warar yelahnëbun do ñoñ vëhwëhnana ile tokëdëni. Ñada hoyawëhni g'inte fo soŷe antë njohëni g'ankaŷ.»

³³ Vërëfal va më tëyëniha: «Hnë iŷi fëk, ne kodëfun hnuŷafu ile ryavahnëfuni hafo pihnëni kore gë iŷi ki?»

³⁴ Yesu më tëyëkëhni: «Vamburu vajëhw hwëhnarun?»

Umë ntëkwani: «Mbëd gë vaki, do gë vunkis.»

³⁵ Awa, më ntehnëkëhni vahnë va ntañani nkal hna.

³⁶ Tac më nufëk vamburu mbëd gë vaki va, camehnëka Wënu ŷa, nkubëlehnëk do njëdahnë vërëfal vëlëwu va, cahëlehnënihëhni vahnë va fop.

³⁷ Ale-wo-le tokëko hafo pihn. Vërëfal va mbarëpëniho vëkankel vapëbah mbëd gë vaki vankubel vante woko va.

³⁸ Vële rokëko va vësan wawuli wahnah yeho, hara vëryëkwaryina vësëval va gë vutah va.

³⁹ Ga koyakëhni kore ŷa, Yesu kayëko kulu hna njind gë resiŷo Magadan.

16

Itëy dahëse

¹ Ga mbiŷëk toye, wafarise gë wasaduse tëhanihaŷo Yesu soŷe tëndëhnëniha urënd. Tëyënihawo ntinëhnëhni dahëse le rufahnëd paryi nke Wënu ŷa fayika.

² Bare Yesu më ntëkwakëhni aki: [«Ge ambin ŷa mbëntëk g'anëka ga, ntehnëdun: “Acahn tëvëdina.”

³ Do ge ambin ŷa mbëntëk kobëri fo g'acahnëfëd ga, ntehnëdun: “Tëvëd dol.” Kodun ayëtu ile liyad ŷa ge njëkërun ambin ŷa, bare kodiluhna ayëtu vile liyad hnë iŷi wati ŷi, bi ye pëhnëtanëd!]

⁴ ✧ Vahnë vëvë gaki vi, vële ye vëwëh do wok vëhahnëndana soŷe Wën vi, dahëse tëyëdëni, bare sifa dahëse ile yehawo kila le ŷaciko Yonas fo nuŷadëni.» Tac Yesu më tavëkëhni nji.

Levir wafarise gë wasaduse

⁵ Awa Yesu kayëniho gë vërëfal vëlëwu va kulu hna, soŷe ndanëni gë cape ñëntaŷ lant ka. Ante njidëniho ŷa vërëfal va më kamahnëni wayoyana ile tokëdëni.

⁶ Wati rac, Yesu më ntehnëkëhni: «Diryin wajira! Keharyin levirwafarise ŷa do gë wasaduse ŷa.»

⁷ Vërëfal va pëgwëlehnëni nësëlëndëni: «Kabi yojilënëhna vamburu më nësëd aki.»

⁸ Yesu njëtëko wante nësëlëdëni ŷa, awa më ntehnëkëhni: «Ŵuhnë, mbaku kwëtahn iŷa! Soŷe ye liyahnëku paŷare vamburu vante ryënkwirun nësëndëmu!

⁹ Gwëryëluhna ha gaki? Dënkwëta diluhna bi vamburu mbëd vante cehëlehnëniho vësan wawuli mbëd va do gë fop vëkankel vankubel vante varëpërunëho va?

¹⁰ Do dĕnkwĕtadiluhna bi vamburu mbĕd gĕ vaki vante cehĕlehniniho vĕsan wawuli wahnah va do fop vĕkankel vankubel vante varĕpĕrunĕho va?

¹¹ Hak nkorun gwĕryantuhna nĕsĕndiluhna soĕe vamburu ante ntehnakĕndĕmu ahehawu levir wafarise wĕa do gĕ wasaduse wĕa?»

¹² Awa vĕrĕfal va nkwĕryĕlehnĕni nĕsĕndilĕhniwohna soĕe levir le lihande mburu, ĕare ile karaĕdĕni wafarise do gĕ wasaduse ntehnĕdĕhĕniwo kehani.

Piyer pĕyahnĕd Yesu ye Arĕhnayik a

¹³ Tac Yesu njiko hnĕ resiyo Sesare Filip hna. Mĕ tĕyĕkĕhni vĕrĕfal vĕlĕwu va: «Vahnĕ va, mo ntehnĕni yebu, ami Ajĕ Ahn'a?»

¹⁴ Mĕ ntĕkwani: «Vĕryampo, vĕhni lehnĕd San Ayary a yeru, vĕhaŵary Eli yeru, do vĕhaŵary kat, Seremi yeru ma kila haŵary*.»

¹⁵ Yesu mĕ mbok tĕyĕkĕhni: «Wuhnĕ lĕ, mo lehnĕrun yebu?»

¹⁶ Simo Piyer mĕ ntĕkwaka: «Arĕhnayik a yeru, Ajĕ Wĕn paryi ya.»

¹⁷ Awa Yesu mĕ ntehnĕka: «Nĕfaki, Simo aju San†; gena ahnĕ yĕtĕndanĕki iyi toņa, ĕare Rĕm mĕn ile ye g'ambin ya ye.

¹⁸ Awa, ami, ntehnĕdĕmi, Piyer (ile fĕhnĕtanĕk "taka") yeru, do hn'itaka tac mbĕryĕdĕfu cery sali mĕn ņa. La icĕm iņa kodina njawĕna haryĕnkw hu.

¹⁹ Njĕdadĕmi visĕdĕta Inawĕ ambin ņa: le-wo-le vaŕĕdu nkal li mbaŕĕde ambin hna; le-wo-le wawĕryadu nkal li mawĕryade ambin hna.»

²⁰ Tac Yesu mĕ ņaŕĕnahnĕkĕhni vĕrĕfal vĕlĕwu va antĕ pĕyaniha ahnĕ umĕ ye Arĕhnayik a.

Yesu soĕe icĕm dĕwu ņa nĕsĕd

²¹ Tĕk pĕgw wati rac, Yesu pĕgwĕlehn nĕsĕhnĕndĕhni wapacĕk vĕrĕfal vĕlĕwu va ntehnĕnd: «Afo yiwu gĕ Yerusalem. Hnam, vicĕr va gĕ vĕsankaf vĕsĕna wasadĕha va do gĕ vĕharan sariya va korotehnĕdĕniho dĕs hafo ndawĕhnĕniho do, fac rarĕna hna, mbĕhnĕdĕfu.»

²² Awa Piyer mĕ canaryĕka do pĕgwĕlehna niranda: «Hali, Ahwĕhn, Wĕnu ņa keryĕdĕhi! Watac gediluhna muk!»

²³ Bare Yesu mĕ cahĕtak do ntehna Piyer: «Ijawĕtarye, Sintani! Memaŷenduho! Nahadila had Wĕnu ņa ĕare had vahnĕ.»

²⁴ Tac Yesu mĕ ntehnĕkĕhni vĕrĕfal vĕlĕwu va: «Ge ahnĕ ņad tĕfĕlehnĕndo, ntĕ nko nahand soĕe lĕwu dĕnk, afo ndiĕ kĕrĕwa lĕwu ya tĕfatĕndo.

²⁵ Ale yaĕ yi dĕniya yi cĕmĕd, ĕare ale wok kwĕtahnĕna nĕf yi dĕniya, soĕe lĕmĕn ya, nkoryaryĕd ntaŵary dĕwu ņa hafo arayen hna.

²⁶ Ye hnĕfadĕha ahnĕ ge nuŷak dĕniya yi fop tac cĕvehn ntaŵary dĕwu ņa? Ye kod njĕdahn mbĕsahni ntaŵary dĕwu ņa?

²⁷ Ha ntehnĕdĕmu, Ajĕ Ahn'a njijĕd gĕ wamĕleka wadĕwu ņa hnĕ icĕmb Rĕmu hna. Awa ale-wo-le ile ntidĕho ya mbĕsade.

²⁸ Toņa ya fĕyadĕmu: Vĕryampo hnĕ vĕle ye hnani vi vĕsĕmĕdina hara vĕhnulahna Ajĕ Ahn'a ga njijĕd had ahnaŵ.»

17

Ibaca Yesu ņa

¹ Ga ndĕcĕk wafac mbĕd gĕ ryawĕ, Yesu mĕ njokĕhni vĕhni Piyer gĕ Sak gĕ San, aheryu Sak, do njiryeryĕhni hn'ikuŷ yihnah le nkeniho vĕhni fo.

* **16:14 16.14** *Kila haŵary*: kila ryampo fagant wakila wasĕr. † **16:17 16.17** *San*: Vikerĕh vindampo ntehnĕk «Yonas».

² Hnam Yesu më mbacik tase lëw hni; yëka lëwu ÿa pëtëdëho had ulav do viyi vilëwu va njerëko had humpen.

³ Tañ vërëfal vërar va nulehnënihëhni vëhni Moyis gë Eli ga nësëlëdëni gë Yesu.

⁴ Awa Piyer më ntehnëka Yesu: «Ahwëhn, njivëk nkeyin hnani. Ge ñađu, ntidëfu wasank watar: ryampo wëjë, Moyis ryampo, Eli ryampo.»

⁵ Nkoko nësënd tëket añar ntancah cankëhni, do kopa wëryiko ñar hna: «Ayi Ajë mën ye ale ÿahnëbu ðus; g'umë natëdëho. Umë rëfëka ahnëpawu!»

⁶ Vërëfal va ga nkwëryëni kopa rac, ntakëkëhniwo ðus ndëkwëhnëlehnëni wayëka wä nkal li.

⁷ Awa Yesu më tëhakëhni, ñakëhni do ntehnëhni: «Matëryin! Antë ntaku.»

⁸ Awa më matëndani bare vëhnulawohna ahnë ge gena Yesu fo.

⁹ Ante cëlidëniho kuñ ña Yesu më ntehnëkëhni: «Nt'afëyawuna ahnë ile hnurun yi hafo Ajë Ahn'a mbëhni vësëm hna.»

¹⁰ Tac vërëfal va më tëyëniha Yesu: «Soñe ye ntehnëdëni vëharañ sariya vi, afo Eli njij ten?»

¹¹ Umë ntëkwakëhni: «Afo Eli njij ten soñe mbokary cañ fop.

¹² Bare ami pëyadëmu: Eli tëko njij, bare vahnë va vëyavëtëlawohna. Awa umë ntiniha gante ñadëni ka. Koyëna korotehnëdëniha vahnë vërac Ajë Ahn'a fëna.»

¹³ Awa vërëfal va njëtëlehnëni soñe San Ayary a nësëndëhëhniwo.

Yesu njërënëdëha fatah

¹⁴ Ante tëkëniho hn'ile nkeni kore hna, asan rëhakawo Yesu ndëkwëhn haryënkw lëwu

¹⁵ do ntehna: «Aharan, kaÿëhnanëryiÿi g'ajë mën ayi. Hayo fëlaka do njođ kwëlëkwël hnë hwëdëh ma hnë wënka.

¹⁶ Njiryeryëbuhä vërëfal hu hna bare vëwëkëna njërënëniha.»

¹⁷ Yesu më ntëkwak: «Wuhnë, vahnë vëhwëhn kwëtahn këm do vërumpak yerun! Hafo guve tëfëko nko ñëwëlahnin gë wuhnë? Afo guve tëfëko voku ryuñënanëhnu? Yinenëhninoŵa fatah fi ani.»

¹⁸ Më njojëniha. Awa Yesu më ñañënahëka yine ÿa do yine rac cahnëlehna fatah fa, do fatah fa njërëlehn tañ.

¹⁹ Tac vërëfal va, më cahëtaryëniha Yesu do tëyëniha: «Soñe ye wobun mëkëlëfunahna lafuna iÿi yine?»

²⁰ Yesu më ntëkwakëhni: «Kabi ikwëtahn hun iña mbak ðus. Toña ÿa fëyadëmu: ge lakënde ikwëtahn inte vak had uÿëc mutarëd fo hwëhna këndun, ntehnakëndun iñi kuñ: “Pakëtary ayi hnani”, do pakëtakënd. Ñoñ tesakëndiluhna. [

²¹ Bare g'imunta do g'icuj fo kodë ntayi yi sifa yine.]»

Yesu mbok pëyahndë icëm do g'ibëhn dëwu ña

²² Fac ryampo, ante nkeniho vërëfal va fop Galile hna gë Yesu, më ntehnëkëhni: «Ajë Ahn'a njëdahnëdëniha vahnë va.

²³ Vërac ndawëhnëdëniha; bare, fac rarëna hna, mbëhnëd.» Vërëfal va, ga nkwëryëni watac, pëbëlehnëni yiwëhnañ sankaf.

Cosahn ÿatëtanke Cery Wën Cankaf

²⁴ Ante tëkëniho Yesu gë vërëfal vëlëwu Kaperënaÿum ña, vële rebadëho ÿatëtanke Cery Wën Cankaf va tëhanihawo Piyer do ntehnëniha: «Aharan hun ayi cosahnëdina bi ÿatëtanke Cery Wën Cankaf hna?»

²⁵ Piyer më ntëkwak: «Cosahnëd».

Wati nte tēnkëdëho Piyer tere ña, Yesu ryēnkwëko teba wanës ña ntehn: «Ye hnaharu, Simo? Mo rëfëka cosëhni vëhnañ vëvë duniya vi yatëtanke ya? Vëvë watere wadëw hni va bi ma vëyëntañ va ye?»

²⁶ Piyer më ntëkwak: «Vëyëntañ va ye.»

Yesu më ntehnëka: «Awa vëvë watere vëhnañ va vësosahnëdina.

²⁷ Bare, ñadilëfuhna lavëndanëfuni vahnë va. Awa, yiryeyi lant hna, aloñ doli ya, igis dënkwëryēnk nte fëladu ña yavëndëryehna wës ya: tëkatëdu uyëc koryi le yed gwër cosahnahni yatëtanke mën ya gë lëw hu per; yoj asosahn.»

18

Mo lëbëkëhni vëyëntañ va

¹ Wati rac, vëréfal va tēhanihawo Yesu tēyëniha: «Mo lëbëkëhni nafa vëyëntañ va Nañ ambini hna?»

² Yesu më macëka fatah fatoy, kwëta fagant lëw hni

³ do ntehn: «Toña ya fëyadëmu: ge gwëcëtaluhna ayewu had vutah, tēnkëdiluhna muk Nañ ambini hna.

⁴ Ale yak njabëk nafa Nañ ambini hna umë ye ale vanad soñe nke had fanj fatah.

⁵ Ale hacaka la fatah fëndampo gë fanj ki soñe lëmën ya, kacako ami dënk.»

Vile liyendëhëhni vahnë wameh

⁶ Yesu më mbok ntehnëk: «Age ahnë ravëtehnëka ikwëtahn inja wëla fatoy fëndampo hnë vunte hwëtahnëko vi, pecek soñe lëwu ya ñabi bëraka do ntoñi hnë igu lant.

⁷ Meka yi duniya le ravëtehnëdëhëhni vahnë ikwëtahn inja! Nked kwëlëkwël vile rëkëd tavëtehnëdëhëhni ikwëtahn inja, bare ale lik watac ya wëh sankaf hnapëdëha!

⁸ Awa ge vák hu ma fary hu ravëtendëhi ikwëtahn inja, dëpëtary; pecek arënk duniya le wok puđina hna gë vák ryampo ma gë fary ryampo g'ile worryaryëru waki tak do alabi gë janáma, hnë hwëdëh hunte wok dipëdina muk.

⁹ Do ge inkër hu ña ravëtendëhi ikwëtahn inja, dokëtary; pecek arënk duniya le wok puđina hna g'inkër dampo g'ile worryaryëru viki tak do alabi gë janáma.»

Uhnës uryindaryindan soñe fape fante sëvëko nute

¹⁰ Yesu më mbok ntehn: «Keharyin ayafañuna la fëndampo hnë vunji vutoy; ha, paryi pëyadëmu, wamëleka wadëw hni ña haryēnk Rëm mën le ye g'ambini hna nkeni kwëlëkwël. [

¹¹ Yëtëryin, Ajë Ahn'a njijëk pehëtëhni vële sëvëko va.]

¹² «Ye hnahadun hnë waji: ahnë kwëhnakëhni wape keme do ryampo hnë watac cëvat. Tavëdilëhni hna bi wañëntañ wa fop le keryëdëhëhni hna njihahn njëkëlehna ile sëvëk ya?

¹³ Ge nujëka, paryi pëyadëmu natëdëha g'ife rac ntëbini wafëhw imbëd gë wahnah g'imbëd gë wahnah (99) wañëntañ wante woko wasëvëna wa.

¹⁴ Ndampo fo nke, Rëmun le ye g'ambini yi ñadina la fëndampo hnë vunji cëv.»

Ge aýënta hu ntëntahnëki

15 Yesu më mbok ntehnëk: «Ge aÿenta hu ntëntahnëki, macëryehna ayewu wũhnë vëhi fo afëyahna ile ntiki ÿa. Ge nëpaki, pehetëruha aÿenta hu.

16 Bare, ge ñwëÿëk nëpadilihna, yoryehna ahnë aryampo ma vëhi alihahn gante nësëk Vikerëh ka: “Gë vahnë vëhi ma vërar kitiñëde le yelëku ÿa.”[☆]

17 Ge ñwëÿëk nëpadilëhniha vëhni fëna, pëyahnerÿ mbara vële hwëtahnëka va; do ge ñwëÿëk nëpadina mbara tac, pëlaryina had arëf ÿatëtanke do gë vahnë vëhawary vële wok vëhwëtahnëna.

Ibañëhn g'imawëryan

18 «Toña ÿa fëyadëmu: le-wo-le vañëdun nkal li mbañëde ambin hna; le-wo-le wawëryadun nkal li mañëryade ambin hna.

19 «Pëyadëmu fëna, ge vëhi hnë wũhnë nkal li mañalëni tëyëni le-wo-le ÿa hn'imunta, Rëm mën le ye g'ambin ÿi ntinëhnëdëhëhni.

20 Paryi nke, hn'ile mbarëni vahnë vëhi ma vërar soñe wac mën, fagant lëw hni nkedëfu.»

Uhnës uryindaryindan soñe aryokuñ ale wok tavëndina

21 Awa Piyer më tëhaka Yesu do tëya: «Ahwëhn, wahwënta wayëhw rëfëka ravëhnëwa aÿenta mën a ge tavëdina dëntahn mën iña? Hafo wahwënta mbëd gë wahi bi?»

22 Yesu ntëkwakawo: «Hali, dehnëdila hafo wahwënta mbëd gë wahi, bare hafo ntëbi dënk wahwënta wafëhw mbëd gë wahi wahwënta mbëd gë wahi (70×7)

23 Awa, wëli uhnës uryindaryindan soñe Inaw ambini ña: Fac ryampo ahnañ fëhnako tëyëhni vëryokuñ vëlëwu va koryi le navehnëkëhniwo.

24 Umë ndënkwëk tëyëka asan ale wonanëkawo koryi yabah dus.

25 Asan arac kwëhnalohna ile mbësahnand koryi rac; awa ahnañ a më ntehnëk nkwañini g'asëvalu gë vutahu do g'ile kwëhnañ ÿa fop, cosahnahn koyëna nav iña.

26 «Awa asan a më ndëkwëhnëk haryënkwa ahnañ a, këlahna do ntehnë: “Duñënanëhnerÿe, cosëdëmi fop!”

27 Ahnañ a më kañëhnahnëka: më tavëhnëka nav iña do tava ñji.

28 «Bare ga cahnëk asan arac, pankëlëhni ale ndokuñëlahnëdëniho do wonanëkawo koryi toye. Paco pëlaka nahëka do ntehnë: “Cosërye le wonanëruho ÿa!”

29 «Ale ndokuñëlandëni ÿa më njok haryënkwa lëwu do këlahna aki: “Duñënanëhnerÿe, cosëdëmi!”

30 «Bare aÿentañ a më ñwëÿëk; më cëdëhnëka hafo mbësahna nav iña.

31 Vëryokuñ vëyëntañ va, ga nuni ile ryëcëtak ÿa, ñjiwëhnahnëkëhniwo dus më njini pëyaniha ahnañ a fop.

32 «Awa arac më macehnëka asan a do ntehnë: “Wëjë! Aryokuñ ayapah yeru! Tavëhnëmi nav iña fop kabi këlaruho ravëhni.

33 Tëfakilahna bi, wëjë fëna, kañëhnahnina aryokuñëta hu ÿi, gante kañëhnahnëko gë wëjë ki?”

34 Ahnañ a ntavëkawo dus awa më njëdahnëka aryokuñ a ntind doku forosima hafo cosa nav iña fop.»

35 Do Yesu më nkwëhëk: «Koyëna ntidëha Rëm mën le ye g'ambin ÿi ale-wo-le wok tavëndilahna aÿentañu ÿa g'intawary fop.»

[☆] 18:16 18:16: Divëta Sariya 19.15

19

Ikaraj soje pitel g'aseval

¹ Ga puhnak Yesu wante nėsėdėho ŋa, mē matėk Galile hna nji cape ndampo mbē Yude nte yeho gē cape ŋēntaŋ sēn Yurėdan ŋa.

² Kore sankaf rēfēlendėhawo do njērēnēdėhėhniwo vėres vėlēŋ hni va.

³ Awa wafarise wėryampo mē tēhaniha, mē tēyēniha soje tēndėhnēniha urėnd: «Sariya fu ŋa maŋėryanėka bi asan mbamba asėvalu soje toŋa le-wo-le ŋa?»

⁴ Mē ntėkwak: «Yėtėluhna bi ile nėsėk Vikerėh ŋa? “Wapėgwa hna, ale lik fop ŋa ntikėhni asan g'asėval”,[☆]

⁵ tac mē ntehnėk: “Soje umē ye asan a tavėdėhėhni rėmu gē hnėmu nkeni g'asėvalu fo, do vėhni vėhi tak aryampo fo nkedėni.”[☆]

⁶ Koyėna, vėwona vėhi bare ahnė aryampo fo ye. Awa ahnė antė pitėndėlehn ile mbarėpėlehnėk Wėn.»

⁷ Wafarise ŋa mē tēyēniha: «Awa soje ye ntehnėk Moyis sariya hna, ge asan a mbambėka asėvalu ŋa, kerėhna kayėte nte rufahnėd mbambėka?»

⁸ Yesu mē ntėkwak: «Moyis maŋėryanėku avambėnduni vėsėval hun kabi vankaf va kambėku. Bare wapėgwa hna gelohna koyėna.

⁹ Pėyadėmu: ge asan mbambėka hara pėlalentėhniha g'asan ahawary, do ŋėla asėval ahawary, asan arac ntik le mbaŋėk Wėnu ŋa.»

¹⁰ Vėrėfal vėlėŋu va mē ntehnėniha: «Ge aki nke yėbėlan asan g'asėval, ant'avėra aŋėl fecek.»

¹¹ Yesu mē ntėkwakėhni: «Vėsan va fop vėŋėkėdina maŋėni wanj wanės, vėle njėdad Wėn fere va fo ŋėkėd.

¹² Vėŋi viyabah ŋemaŋendėhėhni vėsan va ŋėlėni: soje vėryampo, kobėri nte nagini ŋa nke; vėhaŋary, vėhni vahnė va likėhni; do vėryampo ŋwėŋėdėni soje ntihahnėndėni doku Inaŋ ambin ŋa ye. Arabi ale hod maŋ inj karaj maŋ!»

Yesu ndėwadėhėhni vutah va

¹³ Fac ryampo vahnė yinenėhnikawo Yesu vutah soje tindėhni wėbák ŋa do ndėwahni, bare vėrėfal va niranihėhniwo.

¹⁴ Awa Yesu mē ntehnėk: «Tavėryinėhni vutah va njijėni ŋal mēn hna, nt'aŋemaŋėhnuni! Vėle ye had vėhni va hwėhnėk Naŋ ambin ŋa.»

¹⁵ Awa mē tindėkėhni wėbák ŋa tac njilehn.

Ajar mbetak

¹⁶ Awa jar rėhakawo Yesu do tėja: «Aharaj, ye rėfėko liwu fėrėn rėnkahnu uwám usėr hna?»

¹⁷ Yesu mē ntėkwaka: «Ye rėyėduho soje ile fėrėnak? Ahnė aryampo fo ye afėrėn a. Ge ŋadu arėnk uwám usėr hna maŋėhnėry vakwėda Wėnu ŋa.»

¹⁸ Jar ŋa mē tėja: «Vanjėhne?»

Yesu mē ntėkwaka: «Nt'aryaŋa ahnė; nt'ayėkėlehna asėval ahawary; nt'ale; nt'aye sedė wamėr;

¹⁹ dēnēnėryihni vėhni rėmuh gē hnėmuh; ŋahnėryehna aŋėnta hu ŋa had wėja dėnk.»

²⁰ Jar ŋa mē ntehnėka: «Maŋėhnėbu vanj vakwėda fop. Ye rėfėko voku liwu kat?»

[☆] 19:4 19.4: Wapėgwala 1.27   [☆] 19:5 19.5: Wapėgwala 2.24

21 Yesu më ntehnëka: «Ge ñadu aye afadah haryënk Wën hna, yiry awaf ile hwëhnaru ÿa do ayëdahni koryi ÿa vëhaÿëhna va; koyëna nuÿadu hnapul yabah ambin hna. Tac yij arëfëlehnëndo.»

22 Bare jar ña, ga nkwëryëk watac, njiko ayamah fo kabi hnapul yabah kwëhnako.

23 Awa Yesu më ntehnëkëhni vërefal vëlëwu va: «Toña ÿa fëyadëmu: ntakëk avetak tënkw Naw Ambin hna.»

24 Ha, paryi pëyadëmu: itënk yonkomb hnë hatëh sirehn ÿak hnëÿëk g'itënk avetak Inaw Wën hna.»

25 Vërefal va, ga nkwëryëni waji wanës, pëmpëhnahnëkëhniwo dus më ntehnëdëni: «Mo ye awa ale hode pehëti ÿa?»

26 Yesu më njëkëkëhni do ntehnëhni: «Vahnë va vëhodina pehëtahni, bare Wënu ña kod nti fop.»

27 Awa Piyer më ntehnëka: «Nëpary, fuhnë tavëbun fop soÿe arëfëlehnahnënde. Awa ye hnuÿadëfun, fuhnë?»

28 Yesu më ntehnëkëhni: «Toña ÿa fëyadëmu: ge Ajë Ahn'a ntañak hnë tinki sëmbik lëwu hna duniÿa hasëk hna, wuhnë pëhw gë vëhi vële rëfëlehnikoÿo vi fëna, ntañadun hnë watinki vësankaf soÿe ahitiÿuni wahnënk pëhw gë wahi wavë Isërayel wi.»

29 Do fop vële ravëd soÿe mën watere wadëw hni ma vicër hni, vëhery hni, warëm hni, wahnëm hni, vërah hni, wëhaÿ walëw hni, nuÿadëni ntëbi wahwënta keme do nuÿadëni sah duniÿa le wok pudina ÿa.

30 Bare vëyabah hnë vële ye gaki vëryënk wëryënk vi, vërekwa yed do vëyabah hnë vële ye gaki vërekwa vi vëryënk wëryënk yed.»

20

Uhnës uryindaryindan soÿe vëryokuÿ hn'ikaÿ

1 Yesu më mbok ntehnëk: «Awa, wëli ile mëntëndëlendëni Naw ambin ña: Fac ryampo, ahwëhn kaÿ a sahnëko kobëri fo g'acahnëfëd ga soÿe njëkëlehnahni vëryokuÿ kaÿ waresen lëwu.»

2 Umë maÿalëni gë vëryokuÿ va cosëhni soÿe doku fac ryampo, tac cañëtëlehnëhni njini ndokuÿini kaÿ a.

3 «Hnë wëwati mbëd gë wahnah hna, më mbok cahnëk do mbok nuhni vëhaÿary ÿëwa hna hara ñoñ vëlidilohna.»

4 Më ntehnëkëhni: “Yiryin wuhnë fëna aryokuÿëntiwu kaÿ mën hna do cosëdëmu icos cañah.”

5 Njilehnëni.

«Më mbok cahnëk kat lav a nkaf hna, tac hnë wëwati warar g'anent hna, do mbok nti koyëna fo.»

6 Hnë wëwati mbëd g'anëka hna kat më mbok cahnëk do mbok tëkatëhni vahnë vëhaÿary kat ga ñëÿëwëni ÿëwa hna. Më tëyëkëhni: “Soÿe ye ÿëwëdun hnani fac ÿa fop ñoñ dokuÿëdihna?”

7 «Më ntëkwaniha: “Kabi ahnë nufëlëfuhna ryokuÿëhnëfuna.”

«Më ntehnëkëhni: “Awa yiryin wuhnë fëna aryokuÿëntijiwu kaÿ mën hna.”

8 «G'anëka ga, ahwëhn kaÿ ija më ntehnëka asankaf vëryokuÿ vëlëwu va: “Macëryihni vële ryokuÿëhnëko vi asosëhni. Vële rëkwahnik vi ryënk wëhnahnëdu do tëkwahnëni vëryënk wëryënk vi.”

9 «Vële fëgwëko doku hnë wëwati mbëd g'anëka ga më njijëni cosini ale-wo-le soÿe doku fac ÿa.»

10 Ga tēkēk icos vēle ryēnkvēko nufini doku va, ntiyahnēkēhniwo cosēdeni ntēbini vērēkwa vi; bare vēhni fēna ale-wo-le soņe doku fac ŷa fo cosiko.

11 Ga tebani, mēhnađēniho

12 ntehnēndēni: “Vēyi vēryokuņ rēkwahnik. Soņe wati ryampo fo ndokuņēni; asosaryēlehnēhni gante cosēruhēfu, fuhnē vēle ryuñēnak ambēr hn'ulav fac ŷa fop ka!”

13 «Bare ahwēhn kaŷ iņa mē ntēkwaka aryampo hnē vēhni: “Lawo, ñoñ dēntantihna. Maŷalakena bi sosi soņe doku fac ŷa?”

14 Nufēry cos hu ņa do ayi. Ami nēņjēk sosēwēhni vēle rēkwahnik vi gante cosēmi ki.

15 Koda bi liwu gante ñadēfu ka hnapul mēn ŷa? Ma kabi kwēhnađu anēf soņe rac bi ŷeŷaryēruho?”»

16 Do Yesu mē nkwēnēk: «Koyēna vērēkwa vi yed vēryēnkvēryēnk, do vēryēnkvēryēnk vi yed vērēkwa va.»

Yesu, rarēna ŷa pēyahned icēm dēwu ņa g'ibēhn iņa

17 Yesu Yerusalem njidēho. Mē canaryēkēhniwo vērēfal pēhw gē vēhi va do ntehnēhni njasatēndēni:

18 «Nēparyin, gē Yerusalem njiđen, Ajē Ahn'a njēdadēniha vēsankaf vēsēna wasadēha va do gē vēharan sariya va do vēhni nkwēryēlēdēni soņe ndawēhnēniha

19 do njēdadēniha vēle wok vēyena wasēwif. Vērac njafanēdēniha, ntampēdēniha tac pakēdēniha hnē kērēwa. Do hnē fac rarēna hna, mbēhnēd vēsēm hna.»

Itēy hnēm hni vēhni Sak gē San

20 Awa asēvalu Sebede gē viju vēhi va tēhanihawo Yesu; asēval a mē ndēkwēhnēk soņe tēya Yesu ndemahna.

21 Yesu mē tēyēka: «Ye ŷađu?»

Mē ntēkwaka: «Maŷēryanēryihni vijē mēn vēhi vi ntañani naŷ ucankaf hu hna aryampo g'irēhw hu, aŷēntaŷ a g'irahahn hu.»

22 Yesu mē ntehnēkēhni: «Yētēluhna ile rēyēdun ŷa. Kodun bi asewu ankēlēwa tēmpah horot nte ŷadēfu sewu ņa?»

Mē ntēkwaniha: «Kodēfun.»

23 Yesu mē ntehnēkēhni: «Ha, cedun nkēlēwa mēn ņa. Bare gena ami fēhnađ soņe ale lañad g'irēhw mēn ma g'irahahn mēn, Rēm mēn ŷa fēhnađ. Vēle pēhwētēhnēk va njēdad.»

24 Vērēfal pēhw vēŷēntaŷ va, ga nkwēryēni watac, ntavēkēhniwo gē viju Sebede vēhi vērac.

25 Awa Yesu mē macēkēhni vēhni fop do ntehnēhni: «Njētērun vēle ye vēsankaf duniŷa vi ndēcētēni ucankaf ntēŷ hni ņa, do vēryēndah va tufahnēdēni fanka falēŷ hni fa.

26 Bare tēfēlahna nke koyēna yēbēlan hun. Ale-wo-le ŷad naŷ hnē ŷuhnē ŷa, tēfēka nke aryokuņēhn hun,

27 do ale-wo-le ŷad nke aryēnkvēryēnk a, tēfēka nke aramp hun.

28 Ndampo fo nke soņe Ajē Ahn'a: yijēna soņe ndokuņēhni, bare had aryokuņēhn vahnē njijēk do njēdahn ntaŷary dēwu ņa pēhētahnēhni vahnē vēyabah.»

Yesu njērēnēdēhēhni vumēp vuki

29 Yesu, ante cahnēdēniho gē vērēfal vēlēwu Seriko ņa, kore sankaf rēfēlehnēdēhawo.

³⁰ Vumëp vuki lañako tēfary nkaŵ hna, më nkwëryëni Yesu ryëcëd. Awa pëgwëlehnëni ndekandëni: «Aharan, Aju David, kaŷëhnahnëryiŷi gë fuhnë!»

³¹ Kore ŷa niradënihëhniwo ndemëhnani, bare tac nkwënëniho wadëka na: «Aharan, Aju David, kaŷëhnahnëryiŷi gë fuhnë!»

³² Yesu më kahnëk, macëkëhni do tēyëhni: «Ye ŷadun linëhnu?»

³³ Më ntëkwaniha: «Aharan, hnundëfu ŷadëfun.»

³⁴ Më kaŷëhnahnëka gë vëhni do më ñakëkëhni vinkër va; taŋ mbokalehn nundëni, do tēfëlehnëndëniha.

21

Yesu tēnkëd Yerusalem hna

¹ Ante tēhaniho Yesu gë vërëfal vëlëŵu Yerusalem na, tēkëniho ankol Betëfase hna, hn'ikuŋ nte ŵacik Oliviye. Awa më payëkëhni vërëfal vëhi haryënkŵ ntehnëhni:

² «Yiryin hn'ankol nte ye haryënkŵ hun ni. Tëkatëlehnëdunëha fali fasëval ga pokik, do fatah fantëŵu fa g'umë nkedëni. Pëtinëhni ayonëhniwunowëhni.

³ Ge ahnë ntehnëku iñë dëkwaryina: “Ahwëhn a valëka.” Tavëderun ayojuni.»

⁴ Umë nked padahn wanës wante nësëko kila na:

⁵ «Dehnëryinëhni naw Siŷo* na: Yëkëryina ahnaw hun a gë ŷal hun njijëd hara naŷënajëdina, hnë fali fasëval kayik, hnë fapali.»✧

⁶ Awa vërëfal va njiniho do ntini fop ile ntehnëkëhniwo Yesu ŷa.

⁷ Umë njojëniha fali fa gë fapali fa, tindënihëhni vacud vantëŵ hni va, tac Yesu kaya.

⁸ Vahnë vëyabah ntanëdëniho vacud vantëŵ hni va nkaŵ hna njitënd; vëryampo warund ntanëdëni nkaŵ hna. ⁹ Vële ryënkŵaryëkawo do vële rëfëdëhawo va ndekadëniho:

«Osana! Aju David, demaryifu! Arabi Ahwëhn a Wënu na njëda ale yijëd g'uŵac lëŵu ŵa! Cëmbëderu Wën hunte sëpëk fop!»✧

¹⁰ Yesu ga tēnkëk Yerusalem hna, bulunda ŷa fop ñënkaniho. Tëyëdëniho: «Mo ga ye aŷi asan?»

¹¹ Vële rëfëdëhawo Yesu va më ntëkwani: «Kila le ŵacik Yesu ŷa ye vë nkol mbë Nasaret, mbë resiŷo Galile hna.»

Ida Vëwaf Cery Wën Cankaf

¹² Yesu tēnkëko selele Cery Wën Cankaf hna do ntahni fop vële wafëdëho do lawëdëho hnam va; këfëko watabali vëwëcët koryi do gë watinki vëwaf wëfah va.

¹³ Tac më ntehnëkëhni: «Vikerëh Wën va më lehnëk: “Acery mën na, Cery iyëfa macëde”,✧ bare ŵuhnë soŵa vële lirun!»✧

¹⁴ Wati rac, vumëp gë vële radëd rëhakawo Yesu Cery hna do njërënekëhniwo.

¹⁵ Vësankaf vësëna wasadëha va do gë vëharan sariya va, ga nuni viŷë vifëmpëhnahnah vile ntiko Yesu va, do ga nunihëhniwo fëna vutah va ndekadëniho Cery Wën hna: «Osana, cëmbiru Aju David!» më ntavëkëhni dŵus.

¹⁶ Awa më ntehnëniha Yesu: «Nkwëryëdŵu bi ile nësëdëni ŷa?»

Më ntëkwakëhni: «Ha. Kobëri karanëluhna bi waŋi wanës Vikerëh hna:

* **21:5 21.5** *Bulunda Siŷo*: bulunda vë Yerusalem ŷa ye. ✧ **21:5 21.5**: Sakari 9.9 ✧ **21:9 21.9**: Wahnëŵ 118.26 ✧ **21:13 21.13**: Esayi 56.7 ✧ **21:13 21.13**: Seremi 7.11

«Nturu hafo la vutah vutoy va gë vumbava va cëmbëndënihi.»[☆]

¹⁷ Tac Yesu tavëlehnëhni cahn nkol hna nji Betani le ndakëko hna.

Atëh nte wok dëwëna

¹⁸ Awa, ga pacëk g'acahnëfëd ga, hara Yesu gë Inaw̃ mbokajëdëho, më njoka inte.

¹⁹ Më nuk atëh nte wacik nuỹ tëfary nkaw̃ hna; më tēhak bare yaryef fo tēkatëko. Awa më ntehnëka tēh ŋa: «Bokëdila alëw̃ muk!» Taŋ tēh ŋa kankëlehn fop.

²⁰ Vërefal Yesu va, ga nuni watac, pëmpëhnahnëkëhniwo. Më tēyëniha: «Hak kankahnëk aŋ'atëh taŋ aki?»

²¹ Më ntëkwakëhni: «Toña ŋa fëyadëmu: ge kwëhnarun kwëtahn do ge gwajëlehnadiluhna, kofun aliwu ile libuha atëh ŋi. Kodun dënk alehnuna inŋi kuŋ: “Matëry ani, ayi alëba wov hna”, do rac ntiyad.

²² Ge kwëhnarun kwëtahn inŋa nuỹadun le-wo-le rëyërun hn'iyëfa hna.»

Itëy soŋe fanka Yesu

²³ Tac Yesu tēnkëko selele Cery Wën Cankaf hna pëgwëlehn karanëndëhni vahnë va; vësanakaf vësëna wasadëha va gë vicër bulunda wasëwif va më tēhaniha tēyëniha: «Gë inëhne fanka ntidfu vëŋin? Mo lehnëki alind?»

²⁴ Më ntëkwakëhni: «Ami fëna tēyëdëmu inë ryampo. Dëkwaryino, tac, pëyadëmu fanka fale lihahnëdëfu vëŋin va.

²⁵ Mo fayikawo San njaryënd? Wënu ŋa bi ma vahnë va yeho?»

Pëgwëniho nkwajëlëdëni vëhni fo ntehnëndëni: «Ge ntëkwayinëk: “Wënu ŋa fayikawo”, tēyëdëhëfu bi soŋe ye woyinëk kwëtahnilënahna?

²⁶ Bare ge ntehninëk: “Vahnë va fayikawo”, tēfëka ntakëfu gë kore ŋi, kabi vëhni fop kwëtahnëniho San kila yeho.»

²⁷ Awa më ntëkwaniha Yesu: «Yëtëlëfuhna.»

Awa, më ntehnëkëhni: «Pëyadiluhna, ami fëna, gë fanka fale lihahnëdëfu vëŋin va.»

Uhnës uryindaryindan soŋe rëm hwëhn vutah vucan vuki

²⁸ Yesu më mbok ntehnëk: «Ye hnaharun gë waji? Nkeho asan ale hwëhnakëhniwo vutah vucan vuki. Më tēyëka fandënkwëryënkwa fa ntehna: “Ajë mën, yirye dol aryokuŋi kaŋ hna.”

²⁹ «Më ntëkwaka: “Hali, ñada yiwu.” Bare, ga mbiyëk toye, nkwëcëtëko nahan dëwu ŋa do nji g'ikaŋ.

³⁰ «Rëm ŋa më mbok tēyëka koyëna fo aju aŋëntaw̃ a. Arac më ntëkwak: “Awa, apa, njidëfu”, bare yilohna.

³¹ «Awa tēyëdëmu: Mo lik hnë vëŋi ile ñad rëm hni ŋa?»

Më ntëkwaniha: «Aryënkwëryënkwa aŋi ye.»

Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Toña ŋa fëyadëmu: vëref ŋatëtanke va gë vësëval vële wafëd vankaf vantëw̃ hni va vëhni ryënkwendëhu hnë Inaw̃ Wën hna.

³² Ntehnëdëmu waji kabi San Ayary a njijëko tufu nkaŋ catah ŋa do kwëtahnëlunahna; bare vëref ŋatëtanke va gë vësëval vële wafëd vankaf vantëw̃ hni va kwëtahnënihawo. Do la gante nurun watac ka gwëcëtëluhna vankeya hun va ahwëtahnahnuna.»

Uhnës uryindaryindan soŋe vëyam vëyapah

³³ Yesu më mbok ntehnëk: «Nëparyin uhnës uryindaryindan haw̃ary: Nkeho asan ale fëlëko kaŋ waresen. Më keceyëk do nkab hatëh

[☆] 21:16 21:16: Wahnëw̃ 8.2

ɲwëyehnahmënde waresen wã do pël ide nte rëkëde njawãhnënde kaɣ iɲa. Tac, më kwëtehnañkëhni kaɣ iɲa vëyam njilehn uyas. ³⁴ Wati nte mbarëpëde uhnëda ɲa, më payëkëhni vëryokuɲ vëlëwu va vëyam hna soɲe njëdaniha sah lëwu ɣa.

³⁵ «Awa vëyam va më pëlanihëhni vëryokuɲ ahwëhn kaɣ va, ndafëniha aryampo, aɣëntaɯ a ndawëniha, ararëna ɣa ntutëniha gë wëraka.

³⁶ Ahwëhn kaɣ iɲa më mbok payëkëhni vëhaɯary ntëbini vële ryënkwëko njini va, bare vëyam va koyëna fo mboko ntinihëhni.

³⁷ Awa më payëka aju ɣa dënk nteha: “Kwëhnaðëni untënah g'ajë mën aɣi!”

³⁸ «Bare vëyam va, ga nuniha ajë ahwëhn kaɣ iɲa, më ntehnëläni: “Wëliho ale lëwëd a! Yinëfu, ndawëna, tac kaɣ iɲi fuhnë hwëhnedën!”

³⁹ Awa umë pëlanihä, canëniha kaɣ hna ndawëlehnëniha.»

⁴⁰ Tac Yesu më tëyëkëhni: «Ge ahwëhn kaɣ iɲa mbokajëk, hak ntidëhëhni vëyi vëyam?»

⁴¹ Më ntëkwaniha: «Ndawëhnedëhëhni idaɯ meh vëyi vëyam vëyapah do njëdaniha kaɣ iɲa vëhaɯary vële rëkëd njëdandëniha sah lëwu ɣa hnë wati le-wo-le mbarëpëdëni hna.»

⁴² Tac Yesu më ntehnëkëhni: «Kobëri karaɲëluhna bi ile nësëk Vikerëh vi?

«“Itaka inte cañëtaniho vëvëry vacery va vacak ye tame inte mbëryahnëk Wënu ɲa cery ntëwu ɲa fop. Ahwëhn a lik umë do nkwamëk dūs njëki!”»✧

⁴³ Tac më nkwënëk: «Soɲe rac pëyaðëmu: Naɯ Wënu ɲa tebëderun, njëdaniha bulunda le linëndëha doku fërën. [

⁴⁴ Ale-wo-le yod hn'iɲi taka ɣa nihëd taɲ; bare ge taka ɲi ahnë njohahnëk, ɲwëyehnedëha nke ivëd fo.]»

⁴⁵ Vësankaf vësëna wasaðëha va gë wafarise wã nkwëryëniho wahnës waðindaryindan Yesu wã do njëtëniho vëhni ntehnëd.

⁴⁶ Awa më njëkëlehnadëni fere pëlahnëniha, bare ntakëkëhniwo gë kore ɣa kabi kila ntinihawo.

22

Uhnës uryindaryindan soɲe roka iñël

¹ Yesu gë wahnës waðindaryindan mboko nësëhnëndëhni vële hnëpaðëhawo va ntehnatënd:

² «Wëlin ile mëntëläni Inaɯ ambin ɲa: Ahnaɯ Asankaf nëgehnëko roka iñël aju.

³ Më ntehnëkëhni vëryokuɲ vëlëwu va njini macinihëhni vële fayehnik roka va, bare vëyadilohna njijëni.

⁴ «Më mbok payëkëhni kat vëryokuɲ vëhaɯary njini ntehnënihëhni vële fayehnik va: “Wëli ile ntehnëk Ahnaɯ a: ‘Tame roka ɣa puhnayik, vacët mën wuhniryah wã ryawik. Yijën roka iñël ɣa. Fop puhnayik!’ ”

⁵ «Bare vële fayehniko va vëhnëpalëhniwohna vëfayik va; njilehnëni wëbal wadëw hni, vëryampo kaɣ dëw hni, vëhaɯary igwaf dëw hni.

⁶ Vëyëntaɯ va më pëlanihëhni vëryokuɲ Ahnaɯ a ntinihëhni këm fo do ndawënihëhni.

⁷ Awa Ahnaɯ a më ntavëka dūs; më payëkëhni wasodaðe walëwu wã njini ndawënihëhni vëyi vëryaɯ vahnë do pëdëni nkol dëw hni ɲa.

8 Tac më ntehnëkëhni vëryokuḡ vëlëwŭ va: “Roka iñël ḡa puhnayik, bare vële fayehnik va tēfëlëhniḡna tokëni.

9 Awa yiryin gë vankaŵ awaciwuni vële fankëlëdfun va fop njijëni roka ŷa.”

10 Vëryokuḡ va më njini gë vankaŵ macinihëhni fop vële pankëlëdëniho va, vëli wëh gë vëli fërën per; koyëna acery nte rokande roka iñël ḡa pëbëlehnëni vahnë va.

11 «Aḡnaŵ a, ga tēnkëk njëkëhni vële yijëk roka va, nuka asan ale wok diyana viŷi ambënt.

12 Më tēyëka: “Lawo, soḡe ye rēnkiru ani viŷi ambënt këm?” Bare asan a ñoñ kodilohna ntëkwa.

13 «Awa Aḡnaŵ a më ntehnëkëhni vëryokuḡ vëlëwŭ va: “Ñabëryina wëbák ḡi gë wapary ḡi do aloḡuna g'ipër, gë umëhwëry. Hnam rëkëd kond do cemëlehnand wabeñ ḡi.”»

14 Yesu më nkwënek: «Vëyabāh macini, bare vëyabëna vële rëhnayik va.»

Soḡe icosahn ŷatëtanke

15 Ga mbiŷëk toye wafarise wëryampo njilehnëni mbarëlëni nësëlëni gante ntidëni pëlahnëniḡa Yesu gë wanës wadëwŭ ḡa dënk.

16 Më payënihëhni vërëfal vëlëwŭ hni vëryampo do gë vëryaŵ vële nkeniḡo gë Eroḡ va njini ntehnëniḡa Yesu: «Aḡaraḡ, njëtëbun catëru. Toña ye karaḡëdühëhni vahnë va nkaŵ Wënu ḡa; dakëliḡna gë le nahadëni vëŷëntaŵ do dëbëndëlehnëdilihëhniḡna vahnë va.

17 Awa pëyaryifu ile hnaharu: sariya fu ŷa maŵëryak bi ma maŵëryana cosi ŷatëtanke ŷa asankaf a, Sesar?»

18 Bare Yesu njëtëko nahan meh dëwŭ hni ḡa, më ntehnëkëhni: «Wühnë, vëroka vahnë, soḡe ye rëndëndunëho urënd?

19 Tufëryino koryi le sosande ŷatëtanke ŷa.» Më tufëniḡa uŷëc koryi.

20 Më tēyëkëhni: «Yëka mo g'uŵac mo liyik koryi li?»

21 Më ntëkwani: «Cesar ye.»

Më ntehnëkëhni: «Awa cosëryina Sesar ile kwëhnëk ŷa, do Wënu ḡa fëna ile kwëhnëk ŷa.»

22 Ga nkwëryëni ini dëkwa, pëmpëhnahnëlehnëkëhniwo. Tac tavëlehnëniḡa Yesu njilehnëni.

Soḡe ibëhn vësëm

23 Hnë fac rac fo, wasaduse wëryampo rëhakawo Yesu. (Vëhni hnësëdëho vësëm va vëvëhnëdina.) Më ntehnëniḡa:

24 «Aḡaraḡ, gena bi Moyis nësëko: “Ge asan ŷëlëk, do cëm hara tavëna vutah, aheryu ntëwëdëha asëval a soḡe nagëhnahna acëru vutah.”

25 Awa ŷal fu hna nkeniḡo vësan mbëd gë vëhi vële vankëk rëm gë hnëm. Aryënkwëryënkwa a ñëlëko do cëm hara tavëna vutah do tavarya koyëna asëvalu ŷa aheryu.

26 Ahigëna ŷa fëna koyëna nkehawo, tac ararëna ŷa do gë fop mbëd gë vëhi va.

27 Ga puni vëhni fop, asëval a fëna cëmëgëlehn.

28 Awa, ge vësëm va mbëhnëni, mo yed asan aŷi asëval hnë vëŷi vësan mbëd gë vëhi vi, kabi vëhni fop ñëlëniḡawo?»

29 Yesu më ntëkwakëhni: «Wühnë mpaŷëmpaŷadëhu kabi yëtëluḡna Vikerëh va gë fanka Wënu ḡa.

30 Ge vësëm va mbëhnëni, vësan va gë vësëval va vëvokëdina ñëlëlëni, bare had wamëleka nkedëni ambin hna.

³¹ Kobëri karanjêlühna bi, ile ntehnëku Wën soje ibëhn vësëm ña? Umë lehnëk:

³² “Wën Abëraham ña yebu gë Wën Isak do gë Wën Sakob.”» Yesu më nkwënëk: «Wënu ña, gena Wën vësëm, Wën vële wok vësëmëna ye.»[✧]

³³ Vële hnëpadëhawo va fop pëmpëhnahnëkëhniwo gë sifa karëña nte karanjêdëhëhniwo ña.

Akwëda ante ÿak yabëka nafa

³⁴ Ante kamahnëniho wafarise wã Yesu ndënëkëhni wasaduse wã, mbarëniho.

³⁵ Aharan sariya aryampo hnë vëhni ñadëho tëndëhna urënd; awa më tëhaka do tëya:

³⁶ «Aharan, anëhne kwëda ÿak hnëfak sariya hna fop?»

³⁷ Yesu më ntëkwaka: «“Ñahnëryehna Ahwëhn a Wën hu ña gë sakahn hu fop, g'intawary hu ña fop, gë hakili hu ÿa fop.”»[✧]

³⁸ Anj ye ante hnaÿëk do ÿak yabëka nafa ña.

³⁹ Do wëli kigëna ña, ante këñëlahnëni gë ndënkwëryënk wë ña: “Ñahnëryehna aÿënta hu ÿa had wëjë dënk.”

⁴⁰ Sariya Moyis ÿa fop gë wade karanjêdëhëhniwo vahnë wakila ña fop hnë vanj vakwëda vaki nke.»

Arëhnayik a gë David

⁴¹ Wafarise wã ga mbarëni, Yesu më tëyëkëhni:

⁴² «Ye hnaharun soje Arëhnayik a? Aju mo ye?»

Më ntëkwaniha: «Aju David ye.»

⁴³ Më tëyëkëhni: «Awa soje ye David, ante nësehnëkawo Iyir Ipacah inja, macëkawo “Ahwëhn” ntehn:

⁴⁴ «“Ahwëhn a Wënu ña umë lehnëkawo Ahwëhn mën a: yij alaña g'irëhw mën, hafo hale këfëdëfuhëhni vële ÿewëki va haryënk wë hu.”»[✧]

⁴⁵ «Ge David “Ahwëhn” macëka, awa hak kod Arëhnayik nke aju David?»

⁴⁶ Awa wafarise warac, wëla aryampo hnë vëhni kolëlohna ntëkwahna iñë do, tëk pëgw hnë fac rac, ahnë bokëlohna ndëk tëya iñë.

23

Soje vëharan sariya va gë wafarise wã

¹ Awa Yesu më ntehnëkëhni kore ÿa fop gë vërefal vëlëwu va:

² «Vëharan sariya Moyis va gë wafarise wã ye vëyabahn sariya va.

³ Awa tëfëka aŵawëhnuni do aliwu ile ntehnëdënihu ÿa fop; bare ant'alindu ile ntidëni ÿa, kabi vëlidina ile nësëhnëdënihu ÿa.

⁴ Waryiŵ walënah, walakah ndibi mbarëpëdëni, do ndibëndëdëhëhni vahnë va; bare vëhni dënk ñoñ vëlidina ndemahnëhëhni.

⁵ «Ile ntidëni ÿa fop, nuhahnëhëhni vahnë va ntidëni. Yëkëryin gante naÿëk ka Wanës Wën wante ñëbadëni wayëka hna gë wahnil hna! Yëkëryin fëna gante njaryëk ka ÿaŵar yale rëfëde wacëmët viÿi vilëw hni soje tufëhnahnëndëni kahnëndani soje Wënu ña! ⁶ Ñadëni daña hnë wëlaña walënah hna hn'ile tokëde roka sankaf hna do ñadëni fëna wëlaña wale rëkëde nuhahnëndëni vacaliña hna;

⁷ ñadëni nkaÿëndëni g'untënah wayëwa bulunda hna do macëndëni “Aharan Asankaf”.

8 «Bare w̃uhnë, ant'aliwu aŵacëndewu “Aharan̄ Asankaf”, kabi hnënk yerun w̃uhnë fop do Aharan̄ Asankaf aryampo fo hwëhnarun.

9 Ant'aŵacuna ahnë hnë w̃uhnë “Apa”, kabi aryampo fo ye Rëmun ŷa, umë ye g'ambin.

10 Ant'aliwu fëna aŵacëndewu “Aharan̄”, kabi Aharan̄ aryampo fo hwëhnarun, umë ye Arëhnayik a.

11 Ale ŷak hnaŷëk hnë w̃uhnë ŷa rëfëka nke aryokuŷëhn hun a.

12 Ale hnaŷënaka mbanëde, bare ale vanaka naŷënëde.»

13 Tac Yesu më ntehnëkëhni vēharan̄ sariya va gë wafarise w̃a: «Meku w̃uhnë, vēroka vahnë! Pidëntunëhëhni rënka Naw̃ ambin ŋa vahnë va; tēnkëdiluhna w̃uhnë do tavëdilunëhniha tēnkëni vēle ŷad va.

14 [Meku w̃uhnë, vēharan̄ sariya vi gë wafarise w̃i, vēroka vahnë! Nufëndunëhëhni vēsëval vēle cëmaryëk vēsan va, vēsay, ile kwëhnani ŷa fop do fëna nŷëfadun iyëfa yaryah ntehnani catërun. Soŋe umë ye w̃uhnë hitiŋëde kiti le ŷak yapëk ŷa!]

15 «Meku w̃uhnë, vēharan̄ sariya vi gë wafarise w̃i, vēroka vahnë! Njasëlehnëdun gante-wo-gante nkal li gë walant li ahnuŷahnënduna aryampo ale hwëtahnëku, do ge nuŷarunëha ntidunëha tēfa tēnk gë janama hafo ntëbu w̃uhnë wahwënta wahi.

16 «Meku w̃uhnë, vumëp vunte hahëd vahnë! Ntehnëdun: “Ge ahnë ntëkahnëk Cery Wën Cankaf ŋa, umë gena ñoñ; bare ge sanu vē Cery Wën Cankaf ŷi ntëkahnëk, tēfëka nti ile ntehnëk ŷa.”

17 Nënkwërun do mëpërun! Sanu ŷi gë Cery Wën Cankaf nte sëvëndanëk sanu ŋi, ye ŷak yabëka nafa ŷa?

18 Ntehnëdun fëna: “Ge ntëkahnëk mahëhnu hn'ile cënade sadëha hna, umë gena tana; bare ge ile sënahnik ŷa ntëkahnëk, tēfëka nti ile ntëkëk ŷa.”

19 Vumëp yerun! Ye ŷak nëfak: sadëha ŷa ma hn'ile cënayik sadëha hna ile sëvëndanëdëha ŷa?

20 Yëtëryin iŷin: ale lëkahnëk hn'ile cënade sadëha hna, ntëkahnëk fop vile ye hnam va.

21 Ale lëkahnëk Cery Wën Cankaf ŋa, ntëkahnëk Cery Wën Cankaf ŋa gë Wënu ŋa per.

22 Ale lëkahnëk ambin ŋa, ntëkahnëk tinki Wënu ŋa gë Wënu ŋa per.

23 «Meku w̃uhnë, vēharan̄ sariya vi gë wafarise w̃i, vēroka vahnë! Nŷëfadunëha Wënu ŋa ŷëŋa hwëhn pëhw-wo ile varëpërun ŷa, hafo gë sifa yaryef yale-wo-yale rokëde ŷa fop, bare maŵëndiluhna ile ŷak hnëfak sariya hna, gante nke usatah gë kaŷëhnahn do g'ikwëtahn ŋa. Umë ye ile rëfakëha aliwu ŷa, hara dënkwehluhna fëna yëdahn ŷëŋa hwëhn pëhw-wo ile varëpëdun ŷa.

24 Vumëp vunte hahëd vahnë! Tarëdun ile sedun ŷa alihëtahnuna fanku, bare kohnëdunëha yonkomb!

25 «Meku w̃uhnë, vēharan̄ sariya vi gë wafarise w̃i, vēroka vahnë! Për hna vahnë vēfërën yerun bare bambery, ule fëbëku g'iña idëb vahnë. Ile lidun ŷa nke had ahnë ale facënëd hamëhni fo nkëlëwa ŋa gë humpan uŋa do nko tonk bambery ŷa.

26 Farise wëpah! Pacënëryin bambery ankëlëwa ŋa tac për iŋa fëna pacëd.

27 «Meku w̃uhnë, vēharan̄ sariya vi gë wafarise w̃i, vēroka vahnë! Gë wayag wale yerënik liyak had nkamëk për iŋa mëntëlërun, bare bambery ŷa waŷëc vēsëm fëbëk do gë sifa viyëlah-wo.

28 Koyëna nkehu wũhnë fëna përi iña, tufëhnadun catërun, bare bambery ÿa vëroka vahnë yerun do dënënëluhna sariya ÿa.

29 «Meku wũhnë, vëharan sariya vi gë wafarise wï, vëroka vahnë! Mbëryëndunëhëhni wakila ña wayag walëwëri wã, gwamënëndunëhëhni vële satëk va wayag walëw hni wã,

30 do ntehnëdun: “Ge wati vacërakëlo hu ÿa yentahnëkëndëfunëho dëmakëndilëfunihna ndawënihëhni wakila ña.”

31 Koyëna, njavëtërun wũhnë dënk vutah vële ryawëkëhni wakila ña yerun.

32 Awa tëfëryin soñe afuhnawu ile pëgwëniho warëmun ÿa!

33 «Walën yerun, pëbëku wanto ña, hak ñadun ahehawu hara dabiluhna gë janáma fac kiti hna?

34 Soñe umë pëyadëmu, cañëtëhni dëmuni wakila do vëyët do gë vëharan paryi. Ndawëdunëhëhni vëryampo, vëyëntaw va afakuni hnë wakërëwa, do ntampëdunëhëhni vëhawary kat vacaliña hun hna do rëkëdun arëfëlehnënduni hnë wahnaw hna fop.

35 Koyëna wũhnë cosëd Wënu ña soñe ile ndawini vahnë vële wok vëlina wëh va tëk pëgw ida w Abel hna hafo vëhni Sakari hna, aju Barasi, ale ryawërun yëbëlan yëwã sëvah hna g'ile cënade sadëha ÿa.

36 Toña ÿa fëyadëmu: Wënu ña piniñëdëhëhni vahnë vëvë dol va soñe wanj fop!»

Yesu gë Yerusalem

37 Yesu më mbok ntehnëhni: «Wũhnë vëvë Yerusalem vi, wũhnë vële ryawëdëhëhni wakila, ndawëdunëhëhni gë wëraka vële payëhnikuni Wënu va! Gante ñadëfuho dus varëpu darël mën had cale nte varëpëkëhni vutahu hnë vampaw vantëwu, bare mawëluhna!

38 Awa wëli, Wënu ña tavëd cery hun ña.

39 Ha, pëyadëmu bokëdilu hna ahnuwuno hafo wati nte ntehnëdun: “Arabi Ahwëhn a Wënu ña njëdã ale yijëd g'u wãc lëwu wã!”»

24

Yesu inih Cery Wën Cankaf ña pëyahned

1 Yesu cahnëko Cery Wën Cankaf hna do, ante njidëho ña, vëréfal vëléwu va më tëhaniha soñe tufahnëniha vacery vante yeho caharañ selele Cery Wën Cankaf hna.

2 Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Nurun iyin fop? Toña ÿa fëyadëmu: la itaka dampo godina tinda hnani hn'iñëntaw; fop nihëde.»

Ile yed tëkahnind wapuya duniya

3 Ga ndëcëk watac, Yesu hn'ikuñ Oliviye hna njiko ntañako. Vëréfal vëléwu va më tëhaniha do tëyëniha: «Guve ntiyad wanj, do ile yed dahëse iboka hu ña do gë wapuya duniya ña?»

4 Më ntëkwakëhni: «Kwëtëryin hakili, ant'aravu arokayiwu!

5 Vahnë vëyabah njijëdëni mëceni u wãc mën wã do ntehnëndëni: “Arëhnayik a yëbu!” do tokadënihëhni vahnë vëyabah.

6 Nkwëryëdun ga mëtëde darël hun do gë wakasëk soñe wamët wabë ñawët ña. Antë ntaku: watac afo ntiya, bare gedina ten wapuya iyi duniya.

7 Bulunda rëkëd mëtëndëni gë bulunda yëntaw, do ahnaw pëgwëdëha ahnaw a yëntaw; nkef ñënka nkal hnë waresiyo wayabah, do g'inte ña.

8 Nkef had lav donk hnag ryënkwëryënk.

9 «Hnë wati rac, vahnë va mbërehnedënihu do ndawëdënihu. Wabulunda na fop ñewëdënihu soje lëmën.

10 Vëyabah tavëdëni kwëtahn ija; rëkëd tokalëndëni do ñewëlëdëni.

11 Wakila vëwër vëyabah sahnëd do tokadënihëhni vahnë vëyabah.

12 Wameh na campëd hafo iña vahnë vëyabah godina.

13 Bare ale yawënad hafo pu ya, Wënu na pehëtëdëha.

14 Wanës Wakasëk Naw iji pëyahnëde duniya li fop, wabulunda na fop nkwëryëdëni. Tac tëkid wapuya duniya na.»

Ambër cankaf

15 Yesu më mbok ntehnëk: «Fac ya tëkid hn'ile nudun yëwa sëvah hna le wacëde “Iñë hayah dëcët ya” le nësëdëho kila le waciko Daniyel ya. Arabi ale harañëda nkwëry d'us wani!

16 Awa vële yed Yude va tëfëdëha nkaryëni gë wahuy:

17 ale yed yan cery ntëwu na, tëfëlahna cëli njij nuf viyë vilëwu va bambery ani gë nkaryahnënd;

18 do ale ye hn'ikaÿ na tëfëlahna mënc gë yalu soje njoj cud cankaf ntëwu na.

19 Mekëhni vësëval vëryonkah va gë vële yëwëndëdëhëhni vutah vuntëw hni va hnë wafac warac!

20 Yëfaryina Wënu na soje ant'ayaryu hnë wafac wale tëvëd gë fanka ma hnë fac ntawëla hna!

21 Hnë wati rac njabëd d'us ambër na, ntëbi vante yeho kobëri nte pëgwëko duniya hafo gaki ni, do bokëdina nke muk sifa mbër tac.

22 Ge Wënu na pëhnakëndilohna naÿët waÿi wafac, ahnë gokëndina. Bare naÿëtëd soje vahnë vële tëhna va.

23 Awa ge ahnë ntehnëku: “Yëkëryina, Arëhnayik a ani nke!” ma: “Hnani nke!” nt'aŵawu,

24 kabi vële wok vëyena vërehnayik paryi gë wakila paryi sahnëd. Tëkëd ntindëni vifëmpëhnahnah visankaf gë wëdahëse wacankaf tokahnënihëhni vahnë va, hafo tokaryënihëhni la vële tëhna Wën va, ge kokënd nke.

25 Nëparyin! Pëyamu kobëri fo.

26 «Awa ge ntehnirun: “Yëkëryin, Arëhnayik a wula hna nke!” nt'ayiwu. Ma ge ntehnirun: “Yëkëryin, hnani coŵak!” nt'aŵawu.

27 Itëk Ajë Ahn'a nked had mbilëbilëk ambin hn'ani penëlehn duniya yi fop.

28 Hnë le nke ibël hna, hnam mbarëpëlëdëni wahuy wã.»

Iboka Ajë Ahn'a

29 Yesu më mbok ntehnëk: «Ge ndëcëk wafac ambër atac, ulav wã kuyëd tañ, tac lepera wã bokëdina ntanc, wamol wã njojëd do fanka favë g'ambin fa ñënkad.*

30 «Awa, dahëse Ajë Ahn'a cahnëd ambin hna; bulunda vahnë vëvë nkal vi fop njahnadëni, nudëniha Ajë Ahn'a ga tëkid vënar hna mati g'ambin gë fanka do gë icëmb cankaf.

31 Lënkwa sankaf ya ntëkwëde do payëdëhëhni wamëleka wadëwu na hnë vacape vanah vambë nkal vi, mbarëpidënihëhni vële tëhna va.»

Mëntëndëlehn g'atëh anuÿ

32 «Gwëryëryin ile karanëd anuÿ ni: ge tëk nëp tun njëtëdun wati hasëk ya tëhajëk.

* 24:29 24:29: Esayi 13.10; 34.4

³³ Ndampo fo nke, ge nurun vēyin fop, yēteryin wati iboka Ajē Ahn'a tēhajēk, bēyēdīna ntiyađ.

³⁴ Toña ŷa fēyadēmu: ŷi yamani dēcēdīna hara diyana vēyin fop.

³⁵ Ambin ŋi g'inkal iŋi ndēcēđ, bare wanēs mēn ŋi dēcēdīna muk.»

Ahnē yētēna wati wapuya duniŷa ŷa

³⁶ «Ahnē yētēna bi guve tēkid' fac ma wati le ntiyađ vēyin ŷa, la wamēleka wađ g'ambin ŋi gē Aj'a dēnk vēyētēna; Rēm ŷa fo yētēk.

³⁷ Fac ile njihahnid' Ajē Ahn'a nkeđ had gē yamani rēm fu sankaf, Nowe, ka.

³⁸ Wati rac, tēkahnindo uŵac sankaf ŵa, vahnē va tokēdēniho do cedēniho, ñēlēlēdēniho do njēdahnēdēnihēniho vēryag hni va ñēlini, hafo fac le tēnkahnēko Nowe hnē sisikulu hna;

³⁹ ñoñ vēyētalohna hafo uŵac sankaf ŵa tēki do njokēniho vēhni fop. Vahnē va koyēna mbokēđ ntindēni ante njijēđ Ajē Ahn'a.

⁴⁰ Wati rac, vēsan vēhi yeđ kaŷ hna: njodēha aryampo do tava aŷēntaŵ a.

⁴¹ Vēsēval vēhi rēkēđ ndaŵēndēni ryēŵa: njodēha aryampo do tava aŷēntaŵ a.

⁴² «Awa nt'ahnamawu, kabi yētēluhna bi iŷēhne fac njijēđ Ahwēhn hun a.

⁴³ Yēteryin d'us waŋi: ge ahwēhn tere ŷa njētakēnd wati le njijēđ g'umēđ ga ale ŷa, đakakēndina wakwēđ do tavakēndilahna tēnk tere lēŵu hna.

⁴⁴ Soŋe umē ye, pēhwētaryin ŵuhnē fēna, kabi Ajē Ahn'a tēkid' hnē wati le worun nahaluhna.»

Aryokuŋ ale hahnēndak g'ale wok kahnēndana

⁴⁵ Yesu mē mbok ntehnēk: «Mo ga ye aryokuŋ ale hahnēndak do ritēk a? Umē ye ale hwētehnañikēhni vēryokuŋēntaŵu va fop ntehni: “Yēđaryindēhni vēryokuŋēnta hu vi roka ŷa hnē wati le rēfēka hna.”

⁴⁶ Nēfaka aŷi aryokuŋ ge ahwēhn tere ŷa mēncik do tēkata ga ntid' đoku lēŵu ŷa!

⁴⁷ Toña ŷa fēyadēmu: ahwēhn tere ŷa kwētehnañēđēha hnapul lēŵu ŷa fop.

⁴⁸ Bare ge aryokuŋ aŵeh ye, ntehnad' ahwēhn tere ŷa mēncēnkajēdīna,

⁴⁹ do pēgwēlehn ndafēndēhni vēryokuŋēntaŵu va do tokēlahnēndēni, celahnēndēni gē vēryēŵ!

⁵⁰ Awa ahwēhn tere ŷa mēncid' hnē fac le nkok yēkadilahna aryokuŋ arac, hnē wati le nkok yētēna;

⁵¹ ndafēđēha đaf ntavah gante ntidēni vēle hnēsēđ ile nkoni walidīna ŷa, hn'ile kode do cemēlehnade wabeñ hna.»

25

Uhnēs uryindaryindan soŋe vēryag pēhw

¹ Yesu mē mbok ntehnē: «Awa Inaŵ ambın ŋa g'iŷi uhnēs uryindaryindan mēntēlēdēni: vēryag pēhw nufēni walampu walēŵ hni cahnēni kacahnēniha ale ŷēlēđ. ² Hnē vērac, imbēđ nēnkwēniho do imbēđ titēni.

³ Vēhnēnkwah va njoniho walampu walēŵ hni ŵa, bare vēfehnałohna wagu* ŋa.

⁴ Bare vēritah va njoyaniho walampu gē wasēleku wagu ŋa pehnani.

* 25:3 25.3 Wagu: Kobēri ŋa wagu atēh oliv ŋa raŵēđeho walampu hna.

⁵ Awa ale ýëlëd a ndëcajëdëhawo; vëryag va më njokëhni wakwëd ndakëlehnëni.

⁶ «Ante ndëcak ña, më wëryik wadëka: “He wũhnë! Ale ýëlëd a nkejëk! Cahnëryin ahacawuna!”

⁷ «Awa vëryag pëhw va nëgalehnëni pëgwëni pëhwëtëndëni walampu walëw hni wã.

⁸ Vëhnënkwah va më tëyënihëhni vëritah va: “Yëdëryinëfu wagu hun ýi, kabi walampu walëw fu wï dïpiña nke!”

⁹ «Vëritah va më ntëkwanihëhni: “Hali, kabi gedilëfuhna gwër fuhnë fop. Yiryin alëwaju gë vëwaf.”

¹⁰ «Awa, vëhnënkwah va njilehnëni ntëwajëni wagu ña. Hnë wati rac tëkiko ale ýëlëd a. Imbëd vële fëhwëtako va tënkëntëlehnëni g'umë cery nte ñëland hna cëdëlehnë rënka ýa.

¹¹ «Ga mbiyëk, vëryag vëyëntaw va tëkiniho do ndekandëni: “Ahwëhn, Ahwëhn, pidëtëndifu!”

¹² «Bare ahwëhn a më ntëkwakëhni: “Toña ýa fëyadëmu, yëtëluhna.”»

¹³ Yesu, më nkwënëk: «Awa kwëtëryin hakili, kabi yëtëluhna fac ýa gë wati le mbokahnid Ajë Ahn'a.»

Uhnës uryindaryindan soje vëryokuñ vërar

¹⁴ Yesu më mbok ntehnëk: «Inaw Wënu ña g'iýi uhnës uryindaryindan mëntëlëni kat: asan ñad nji uyas do macëdëhëhni vëryokuñ vëlëwu va, kwëtëhnahnëhni hnapul lëwu ýa.

¹⁵ Aryampo wanëc sanu wakeme mbëd njëdakawo, aýëntaw a wakeme waki, ararëna ýa keme, ale-wo-le ile mëkëd ndokuñahn ýa. Tac njilehn g'uyas.

¹⁶ Aryokuñ ale yëdayiko wanëc sanu wakeme mbëd ýa njilehn tañ nkwañahnd igwaf koryi rac do nuýa wanëc sanu wakeme mbëd wakawary.

¹⁷ Ale yëdayiko wanëc wakeme waki ýa fëna koyëna ntiko do nuýa wanëc wakeme waki wakawary.

¹⁸ Bare ale yëdayiko wanëc keme ýa, njiko nkab mbañ hnam koryi rac.

¹⁹ «Ga mbiyëk, ale ndokuñëhnëdëniho vëyi vëryokuñ a mënciko, më tëyëkëhni pëyaniha soje koryi le kwëtëhnahnëkëhniwo ýa.

²⁰ Ale yëdayiko wanëc sanu wakeme mbëd ýa, më tëhajëk do tufahn wanëc wakeme mbëd wañëntaw ña ntehn: “Ahwëhn tere wanëc wakeme mbëd yëdaruhowo. Nuýabu wanëc wakeme mbëd wakawary: wëli.”

²¹ «Arac më ntehnëka: “Njivëk, aryokuñ afërën do ale facënak yeru. Pacënaru hnë viyë viroy hna, soje umë kwëtëhnandëmi viyabah va. Yij cehëli hnatah mën wã!”

²² «Tac aryokuñ ale yëdayiko wanëc wakeme waki ýa tëhagiko do ntehn: “Ahwëhn tere, wanëc wakeme waki yëdaruhowo. Nuýabu wakeme waki wañëntaw: wëli.”

²³ «Arac më ntehnëka: “Aryokuñ afërën do ale facënak yeru. Pacënaru hnë viyë viroy hna, soje umë kwëtëhnandëmi viyabah va. Yij cehëli hnatah mën wã!”

²⁴ «Rëkwa ýa, aryokuñ ale yëdayiko wanëc keme ýa më tëhagik do ntehn: “Ahwëhn tere, njëtëbuho asan ayapah yeru: kácëdu hn'ile nkoru nadëlihna, mbarëpëdu hn'ile nkoru pahnëlihna ñoñ.

²⁵ Ntakëkowo gë wëjë, më yibu vañu koryi hu ýa. Wëli ile hwëhnëru ýa.”

²⁶ «Arac më ntëkwaka: “Aryokuñ awhëh yeru do këmaru! Njëtëruho kacëdëfu hn'ile nkobu nadëla, mbarëpëdëfu hn'ile nkobu pahnëla ñoñ?”

27 Awa tēfēkawo ahwēt koryi mēn ŷa hnē bank. Ge mēncibu kokēndēfu wēnēhniw̄ ge mbidēfu.” Tac mē ntehnēkēhni vēle nkeniho va:

28 “Tebēryina wanjēc sanu keme ŋi do ayēdfawuna ale hwēhnak wanjēc wēli ŷi.

29 Koyēna nke, ale wēryēk wapacēk a nkwēnēhnēde uyēt w̄a, do kobēdēha; bare ale wok gwēryēna ŷa, tebēde la ile njētēk ŷa.†

30 Ge aŷi fufafu ye, doŋēryina g'ipēr hn'umēhwēry hna, hn'ile kode do cemēlehnade wabeñ hna.”»

Ikitiŋ tēkwa

31 Yesu mē mbok ntehnēk: «Ge Ajē Ahn'a njijēk had ahnaw̄ hnē icēmb dēwu hna gē wamēleka ŋa fop, ntañad hnē tinki Naw̄ dēwu hna.

32 Fop wabulunda wabē nkal ŋi mbarēpēlēdfēni haryēnkwa lēwu do pitēndēlendēhēhni vahnē va gante pitēndēlendēhēhni ahery wape g'uhnankal ki;

33 G'irēhw lēwu kwētēdēhēhni vēsatah va, vēwēn va g'irahahn.

34 «Awa ahnaw̄ a ntehnēdfēhēhni vēle yedf g'irēhw lēwu va: “Yijēn, w̄uhnē vēle ndēwanēk Rēm mēn vi! Kwēhnēryin Naw̄ nte pēhwētēhnēkuno kobēri ante ntidēho dūniŷa ŋa!

35 Ndēwanirun kabi njokowo inte ŋa do njēdarunēhoŷo roku; njokowo wēnka ŋa do njēdarunēhoŷo siyaŷ; ahneh yebuho do kacarunēhowo ŷal hun hna;

36 ŋas fo yebuho do cudērunēhoŷo; tesēbuho do pabērunēhoŷo; cēdfibuho do njijēdfunēho ayēkiw̄uno.”

37 «Awa vēsatah va tēyēdfēniha: “Ahwēhn, guve nuyiruhō ga njoki inte do ayēdfayi arok, ma ga njoki wēnka do ayēdfayi asiya?

38 Guve nuyiruhō ga nkeru ahneh do ahacayi watere fu hna, ma ga nkeru ŋas fo do asufi?

39 Guve nuyiruhō ga tesēru, ma ga cēdfiru, do yiryifun ayēkiji?”

40 «Ahnaw̄ a ntēkwadēhēhni: “Toña ŷa fēyadēmu: ante-wo-nte ntinēhnērunēha aŷēnta mēn wēla ale ŷak vak ŷa, ami linēhnērun.”

41 «Tac ahnaw̄ a ntehnēdfēhēhni vēle yedēha g'irahahn va: “Naŷētaryino, w̄uhnē vēle ndēwanēk Wēn wēh vi! Yiryin gē hwēdfēh hunte wok dīpēdfina muk, hunte pēdfēhnik Sintani gē wamēleka wadēwu ŋa!

42 Njokowo inte ŋa do yēdfalunohna roku; njokowo wēnka ŋa do yēdfalunohna siyaŷ;

43 ahneh yebuho do kacalunoŷohna; ŋas fo yebuho do cudēlunoŷohna; tesēbuho do cēdfibuho do pabēlunoŷohna.”

44 «Awa vēhni fēna tēyēdfēniha ahnaw̄ a: “Ahwēhn, guve nuyiruhō ga njoki inte, njoki wēnka, nkeruhō ahneh, nkeruhō ŋas fo, tesēruho, ma cēdfiruhō do nkoyiruhō dēmayilihna?”

45 «Ahnaw̄ a ntēkwadēhēhni: “Toña ŷa fēyadēmu: ante-wo-nte nkorunēho dinēhnēlunahna aŷēnta mēn wēla ale ŷak vak a, dinēhnēlunohna ami fēna.”

46 «Koyēna njidun gē horot le wok puđina hara vēsatah va gē dūniŷa le wok puđina njidēni.»

† 25:29 25.29 Ale wēryēk wapacēk a nkwēnēhnēde uyēt w̄a, do kobēdēha; bare ale wok gwēryēna ŷa tebēde la ile njētēk ŷa. Kode nkwēryi fēna: Ale hwēhnak iñē ŷa nkwēnēhnēde, do kobēdēha; bare ale wok kwēhnana iñē ŷa tebēde la ile liyahnēka tēk nuŷa ŷa.

26

Ipëhwëta soje idaw̃ Yesu

¹ Ante puhnako Yesu karanj vërefal vëlëwu va waji fop na, më ntehnëkëhni:

² «Njëtërun wafac wahi wojëk nkehahn ambënt Pak na. Wati rac, Ajë Ahn'a njëdfahnëde soje paki hnë kërëwa.»

³ Awa vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër bulunda wasëwif va, tere Kayif asankaf vësëna wasadëha hna mbarëniho;

⁴ më maŵalëni pëlanaha Yesu yëm-yëm fo do ndaŵëhnëniha.

⁵ Më ntehnëni: «Kodelënëhna ntiyin watac hnë wati ambënt hna, ge gena umë bulunda ŷa dakëna nañënani.»

Asëval rurëdëha Yesu datikola

⁶ Yesu Betani nkeho, tere Simo* ale hwëhnako mbiŷ na.

⁷ Asëval më tëhaka gë sëleku datikola hambah ntaŵi: umë turëka datikola rac Yesu nkaf li wati nte ntañaniho hn'ile tokëde roka hna.

⁸ Vërefal va ga nuni watac, ntavëkëhniwo më ntehnëni: «Soje ye përekanëk iŷi datikola?»

⁹ Kokënde nkwaŷi gë koryi yabah njëdäyini koryi ŷa vëhaŷëhnah va!»

¹⁰ Yesu njëtëko koyëna nësëdëni më ntehnëkëhni: «Soje ye ryëñanërunëha aŷi asëval? Ile ntinëhneko iŷi njivëk.

¹¹ Nkelandun kwëlëkwël vëhaŷëhnah va; bare ami, gelandelënëhna kwëlëkwël.

¹² Turëk iŷi datikola mbahn mën li pëhwëtanëhnahno ifaŷ inä.

¹³ Toña ŷa fëyadëmu: hn'ile-wo-le pëyahnedë Wanës Wakasëk na duniŷa li fop, tëfëtafe ile ntik asëval aŷi fëna do ndënkwëtafe.»

Yudä njëdfahnëdëha Yesu

¹⁴ Awa aryampo vërefal Pëhw gë Vëhi, ale ŵaciko Yudä Isëkariyot, njiko vësankaf vësëna wasadëha hna

¹⁵ do ntehnëni: «Ye sosëdunëho ge njëdamuna Yesu?» Awa vërac më ndëkwëni wanjëc wafëhw warar koryi.

¹⁶ Tëk pëgw wati rac Yudä pëgwëlehn njëkëlehnand fere fale rëfëka njëdfahnëhni Yesu fa.

Yesu nëgehnëd roka Pak ŷa

¹⁷ Hnë fac ryënkwëryënkw ambënt mburu kwëhn levir këm hna, vërefal va tëyënihawo Yesu: «Ne ñadu yifu afëhwëtanëhni roka Pak ŷa?»

¹⁸ Awa Yesu më ntëkwakëhni: «Yiryin naŵ hna hnë vëhni ahod alehnuna: “Ahwëhn a më lehnëk: Wati mën ŷa tëkëk; ŷal hu hna ntidëfun Pak ŷa gë vërefal mën va.”»

¹⁹ Vërefal va më ntini ile ntehnëkëhniwo Yesu ŷa do pëhwëtani soje roka ŷa.

Yesu pëyahned tokadë

²⁰ Ga nëkak, Yesu gë vërefal Pëhw gë Vëhi va ntañaniho. ²¹ Wati nte tokëdëniho na, Yesu më ntehnëkëhni: «Toña ŷa fëyadëmu: aryampo hnë ŵuhnë tokadëho.»

²² Vërefal va njamëlehnëni pëgwëlehnëni ntehnëndëniha aryampo aryampo: «Ahwëhn, ami bi ye?»

²³ Yesu më ntëkwakëhni: «Ale labëlandëbun mburu nëhëta ŷa, umë rokadëho.

* **26:6 26.6** Simo kwëhnako mbiŷ bare njërëniko.

²⁴ Ajë Ahn'a cëmëd, gante nësëk Vikerëh soje lëwu ka; bare horot sankaf nuɣad ale rokadëha Ajë Ahn'a! Antë mbërayi nagi fecekëndëho asan arac!»

²⁵ Yuda, ale rokadëha ɣa, më tebak wanës ɳa do tëya Yesu: «Aharan Asankaf, ami bi ye?»

Yesu më ntëkwaka: «Wëjë hnësëk.»

Roka Ahwëhn a

²⁶ Wati roka hna, Yesu nufëko mburu ɳa do, ga camehnëka Wënu ɳa, më nkubëlehnëk njëdahni vërëfal vëlëwu va, ntehnëhni: «Nufëryin aroku iɣin, mbahn mën inɳa ye.»

²⁷ Tac mbok nuf nkëlëwë uñen waresen ɳa do, ga mbok camehna Wënu ɳa, më mbok njëdäkëhni ntehnëhni: «Ceryin, wuhne fop,

²⁸ kabi unɳi ñen sat mën ye, sat mën ile ɣabahnik kwëtëla gë Wënu ɳa do ryehetik soje vahnë vëyabah tavëhnahnini wameh ɳa.

²⁹ Pëyadëmu: tëk pëgw gaki, bokëda sewu uñen waresen hafo hale cedën uñen kasëk mbë Naw Rëm mën hna.»

³⁰ Njëwëlehnëni wahnëw ambënt ɳa. Tac njilehnëni hn'ikuɳ nte wacik Oliviye hna.

Yesu pëyahned Piyer njahëdadëha

³¹ Awa Yesu më ntehnëkëhni vërëfal vëlëwu va: «Hnë unɳi mëd dënk tavëdunëho wuhne fop, had gante kerik ka:

«“Ndawëdëfuha aheryëherya ɣa, do wape ɳa campëdëni.”»

³² Yesu më nkwënëk: «Bare ge mbëhnëbu, njidëfu hnapëhëndu Galile hna.»

³³ Piyer më tebak wanës ɳa ntehna: «Lakënde ntehni vëyëntaw vi fop tavënihi, ami tavëdila muk.»

³⁴ Yesu më ntëkwaka: «Toña ɣa fëyadëmi: hnë unɳi mëd dënk, ani gë tarahnënd cale ɳa, ntehnëdu wahwënta warar yëtëlihohna.»

³⁵ Piyer më ntehnëka: «Dehnëda muk yëtëlihna, wëla ntehni tëfëka cëmëlahni gë wëjë.» Do vërëfal vëyëntaw va fop koyëna nësëniho.

Yesu Setësemane† hna njëfad

³⁶ Awa Yesu gë vërëfal vëlëwu va më tëkëni ile macik Setësemane hna do më ntehnëkëhni: «Dañaryin ani yiwu yëfaju hnani.»

³⁷ Tac më njokëhni vëhni Piyer gë viju vëhi Sebede. Pëgwëlehn njëtand ikayëhnahn g'ufëmpëhnahnah wë.

³⁸ Awa më ntehnëkëhni: «Ntawary mën inɳa pëbëka yiwëhnah sankaf dus hafo yewu had ale sëmëk. Njëwëryin ani do duñënyin ant'aryaku wakwëd.»

³⁹ Tac më njik ɳawët toye, njok nkal li kobalehn do njëfa aki: «Apa, ge kod nke ɳawëtënde antë tëkëhne iɣi horot. Bare ant'ali ile ɣadëfu ami, diry ile ɣadu wëjë ɣa.»

⁴⁰ Më mbokajëk ile nkeni vërëfal vërar hna do tëkatëhni ga ndakëni wakwëd. Më ntehnëka Piyer: «Mëkëlihna aryuñëna wëla wati ryampo fo hara dakëlihna?»

⁴¹ Nt'aryaku wakwëd, njëfaryin soje gante kodun ayawënahnu ge njëkëhnahnëderun. Paryi nke, ahnë ñad ntind yivah yabah, bare mbahn inɳa kwëhnana fanka.»

⁴² Më mbok ɳawëtak higëna ɣa do mbok njëfa aki: «Apa, ge iɣi horot kodena ntihëti hara gelohna, arabi inɳa hu ɳa ntiya!»

☆ **26:31 26:31:** Sakari 13.7 † **26:35 26:36** *Setësemane:* sarëdij le ye hnë kuɳ nte wacik Oliviye ɳa ye; umë fëhnëtanëk ɳwëyëhna wadëwël atëh oliv.

⁴³ Më mbok mbokajëk kat gë vërefal vëlëwu mbok tēkatēlehnēni ga ndakēni wakwēf. Vēhodilohna mbok ŋesēni.

⁴⁴ Yesu më tavëkēhni, ŋaŋētak do mbok njēfa rarēna ŋa tēfētātēnd wanēs watac fo.

⁴⁵ Tac më mbok mbokajëk d'arēl vëlëwu hna ntehnēni: «Nkorun aryaku do ayinēgandu? Yēkēryin, wati ŋa tēkēk do Ajē Ahn'a njēd'adēniha vēwēn va.

⁴⁶ Matēryin, njiyin! Yēkēryina, ale yēd'ahnēd'ēho ŋa tēhajēd'ēho.»

Ipēla Yesu ŋa

⁴⁷ Yesu nkoko nēsēnd ante tēkiko Yuda ŋa, aryampo yeho hnē vërefal Pēhw gë Vēhi vëlëwu hna. Kore vahnē vēle wēnkēko wasēlame do gë waryoko nkejēniho. Vēsankaf vēsēna wasadēha gë vicēr bulunda wasēwif wā fayikēhniwo.

⁴⁸ Yuda, ale yēd'ad'ēhēhni Yesu ŋa, nkabēkēhniwo kore rac ile ntid' ŋa ntehn: «Asan ale vucēd'ēfu ŋa, umē ye Yesu ŋa. Pēlaryina.»

⁴⁹ Yuda tēhalehna taŋ Yesu ntehna: «Aharan, nkaŋēmi!» Tac mbucēlehna.

⁵⁰ Yesu më ntēkwaka: «Lawo, ile yijēru ali ŋa diry ŋap.» Awa vēŋēntaŋ va nēñlēhnēlehnēniha Yesu pēlaniha.

⁵¹ Aryampo hnē vēle nkelahnēniho Yesu va, më ndorik sēlame lēwu ŋa, taŋēka aryokun asēna wasadēha asankaf a ntēpētēlehna nēf ŋa.

⁵² Awa Yesu më ntehnēka: «Bokaryēry afēhw sēlame hu ŋi uval lēwu hna, kabi vēle hnufad' sēlame va fop, gë sēlame ndawēdeni.

⁵³ Yētēlihna bi kokēndēbu wāc wā Apa njij ndemaŋo do taŋ njēdanahnekēndēhoŋēhni wakore pēhw gë waki wamēleka‡ ŋa?

⁵⁴ Bare ge koyēna nkekēnd, hak nkehahnakēnd le nēsēk vikerēh ŋa? Mē lehnēk iŋin koyēna tēfēka nke.»

⁵⁵ Tac Yesu më ntehnēkēhni kore ŋa: «Gë wasēlame do gë waryoko bi tēfakēha ayinēhniwuno, afēlawuno had bandi yebu? Fac-wo-fac ntaŋad'ēfuhō Cery Wēn Cankaf hna soŋe haranēndēwēhni vahnē va, bare pēlalunoŋohna.

⁵⁶ Bare waŋi fop tēkik soŋe ntiyahn wanēs Vikerēh wakila ŋa.» Awa vërefal va tavēlehnēniha nkaryēni.

Yesu haryēnkwa kitin a cankaf hna

⁵⁷ Vēle fēlakawo Yesu va njolehnēniha vēhni Kayif, asēna wasadēha asankaf hna, hn'ile mbarēniho vēharan sariya do gë vicēr hna.

⁵⁸ Piyer tēfēlendēhawo Yesu ŋaŋēt, hafo selele tere asēna wasadēha hna. Tēnkēko selele tere hna do ntaŋanti gë vēyēka va njēkahn bi hak pud.

⁵⁹ Vēsankaf vēsēna wasadēha va gë Mbara Vēhitiŋ va fop njēkēlehnēd'ēniho fere, wēla nke wamēr, soŋe ndawēhnahnēniha Yesu.

⁶⁰ Bare vēhnuŋalohna, mama mērahnēnihawo vahnē vēyabāh.

Bare vahnē vēhi yijēko

⁶¹ do ntehnēni: «Aŋi asan më lehnēk: “Kod'ēfu hnihu Cery Wēn Cankaf ŋi do vokaryu vēryu hnē wafac warar.”»

⁶² Asēna wasadēha asankaf a më matēk do tēya Yesu: «Dēkwad'ila bi ile ntehnēd'ēnihi vēŋi vahnē ŋi?»

⁶³ Bare Yesu ndemēhnako.

‡ 26:53 26.53 Wakore wapēhw gë waki wamēleka: kore-wo-kore wamēleka wawuli mbēf gë ryaw' yeho.

Awa asëna wasadëha asankaf a më ntehnëka: «Tëyëdëmi alëkëhnëfu g'uŵac Wën paryi ŷa, bi Arëhnayik a yeru, Aju Wënu ŷa?»

⁶⁴ Yesu më ntëkwaka: «Wëjë hnësëk. Bare pëyadëmu ŵuhnë fop tøk pëgw do nudunëha Ajë Ahn'a ntañad g'irëhw Wën Hwëhn Fanka Fop; do nudunëha fëna ga njijëd vënar vamb g'ambin hna.»

⁶⁵ Awa asëna wasadëha asankaf a më citøk viŷi vilëwu va do ntehn: «Njeŵëka Wënu ŷa! Gona mbalëfu wasedë! Nkwëryërun gante njeŵëka Wën ka.

⁶⁶ Ye hnaharun?»

Umë ntëkwaniha: «Menëk, tëfëka ndaŵi.»

⁶⁷ Awa më tëpahneniha yëka li do nkwëyëniha. Vëryampo poryëdënihawo

⁶⁸ ntehnatëndëniha: «Yëtëry, wëjë Arëhnayik a, pëyaryifu bi mo ryafëki!»

Piyer ntehnëd yëtëlahna Yesu

⁶⁹ Hnë wati rac Piyer pëh hna ntañako selele hna. Asëval aryokuŷ më tühaka ntehn: «Wëjë fëna, gë Yesu nkentiruhö, asan avë Galile ŷa.»

⁷⁰ Bare njahëtako tase vahnë fop ntehn: «Yëtëla bi ye ŷadu ahnës.»

⁷¹ Tac njilehn gë cape rënka selele. Aryokuŷ aŷëntaŵ asëval më mbok nuka do ntehnëhni vële yeho hnam va: «Aŷi gë Yesu mbë Nasaret nkentiko.»

⁷² Piyer më mbok njahëtak ntehn: «Lëk, yëtëlëŵahna aŷi asan.»

⁷³ Ga mbiŷëk toye, vële yeho hnam va më tühaniha Piyer ntehnëniha: «Paryi nke, wëjë fëna gë vëŷi nkentiruhö: nësa hu ŷi rufarëd le nkejëru hna.»

⁷⁴ Awa Piyer pëgwëlehn ntëkënd: «Arabi Wënu ŷa kwëdö age mërëdëfu! Lëk yëtëlëŵahna aŷi asan!»

Wati rac dënk, tarëlehn cale ŷa,

⁷⁵ Piyer ndënkwëtalehn ile ntehnëkawo Yesu ŷa: «Tarahnënd cale ŷa, ntehnëdu wahwënta warar yëtëlihohna.» Awa cahnëlehn kond dus.

27

Yesu njodë vëhni Pilat

¹ Kobëri fo g'acahnëfëd ga, fop vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër fulunda wasëwif va pëhnaniho ndampo fo ndaŵëhnëniha Yesu.

² Më ñabehnëniha, njonihä, njëdaniha Pilat, guverëner ŷa.

Icëm Yuđa

³ Yuđa, ale rokakawo Yesu ŷa, nuko nkwëryëlëni soŷe ndaŵëhnëniha Yesu. Awa curako dus ile ntik ŷa, tac mëncënanëlehnëhni vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër va waŷëc wafëhw warar koryi ŷa.

⁴ Më ntehnëkëhni: «Ntibu iŵeh soŷe ile yëdahnëbuha ndaŵi ale wok dina ñoñ!»

Bare më ntëkwaniha: «Gena wadëŵ fu, wadëŵ hu fo ye!»

⁵ Yuđa më ntonëk koryi ŷa Cery Wën Cankaf hna canëlehn; tac më njik këŷak soŷe ndëwa.

⁶ Vësankaf vësëna va më mbarëpëni koryi ŷa do ntehnëni: «Sariya fu ŷa maŵëryana kwëtëlehnini iŷi koryi gë hnapul Cery Wënu ŷa, kabï sat laŵahnik.»

⁷ Ga maŵalëni, më ntaŵahnëni koryi rac kaŷ aŷahan ŷa soŷe ntini wayag vëhneh.

⁸ Soŷe rac macahnëdë kaŷ tac «Kaŷ wasat» hafo iŷi wati.

⁹ Koyëna ntiyako wanës kila ile w̄aciko Seremi ŷa: «Më nufëni wanëc wafëhw warar koryi ŷa —koryi ile maŵalëniho vëvë Isërayel cosahnëni soŋe lëw̄u—

¹⁰ canëni ntaŵahnëni kaŷ aŷahan ŋa, gante ntehnëkawo Ahwëhn ka.»[✧]

Pilat tÿëdëha Yesu

¹¹ Yesu haryënkw guverëner hna kahnëk. Arac tÿëdëha: «Ahnaŵ wasëwif ŷa bi yeru?»

Yesu më ntëkwaka: «Wëjë hnësëk.»

¹² Tac vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër va, ante nësëdëniho ile ntik ŷa, Yesu ñoñ dëkwalohna.

¹³ Awa Pilat më ntehnëka: «Gwëryëdila bi wante ntehnëdënihi ŋi fop?»

¹⁴ Bare Yesu la ñoñ dëkwalawohna, afo guverëner ŷa pëmpëhnahna dŷus.

Pilat njëdahnëdëha Yesu soŋe paki hnë kërëwa

¹⁵ Hn'ambënt Pak-wo, guverëner ŷa njehëkawo tava aramp aryampo, ale ñadëni bulunda ŷa.

¹⁶ Hara wati rac, ale w̄aciko [Yesu] Barabas sëdiko hnam.

¹⁷ Awa Pilat më tÿëkëhni bulunda le varëlëko hnam ŷa: «Mo ŷadun ravëhnuna: Yesu Barabas bi ma Yesu nte w̄acëde Arëhnayik a?»

¹⁸ Pilat njëtëko dŷus g'iñëwary njëdäyikawo Yesu.

¹⁹ Wati nte nkeho Pilat kitija hna, asëvalu më payehnik aki: «Nt'ayentahni wëba aŷi asan ale wok ñoñ dina ŷi, kabî hnë unji mëd korotakëbu hnë hudakery soŋe lëw̄u ŷa.»

²⁰ Bare vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër va më cënkwenihëhni kore ŷa tÿëni tavi Barabas do Yesu ndawî.

²¹ Guverëner ŷa më mbok tebak wanës ŋa soŋe tÿëhni: «Mo ŷadun hnë vëyi vëhi ravëhnuna?»

Më ntëkwani: «Barabas ŷadëfun.»

²² Pilat më tÿëkëhni: «Awa hak ntidëfuha Yesu nte w̄acëde Arëhnayik a?»

Më ntëkwani vëhni fop: «Pakehnëryena hnë kërëwa!»

²³ Pilat më mbok tÿëkëhni: «Iŷëhne wëh ntik?»

Bare pëgwëlehnëni mbok ndekandëni gë fanka: «Pakehnëryena hnë kërëwa!»

²⁴ Pilat ga nuk ñoñ mëkëdina, bare ŋañëna ŋa nkwënadëho, më nufëk wënkä, ñuhna tase vahnë fop do ntehn: «Gena ami yed ankaf icëm aŷi asan! Wadëw̄ hun ye!»

²⁵ Kore ŷa fop më ntëkwani: «Araŷi wameh soŋe cëm dëw̄u ŋa nkefu fuhnë gë vutah vuntëw̄ fu va!»

²⁶ Awa Pilat më tavëka Barabas do ntampehna Yesu tac njëdahnëlehna paki hnë kërëwa.

Wasodäde w̄a njafanëdëniha Yesu

²⁷ Wasodäde Pilat w̄a më njonihä Yesu vëhni guverëner hna do wasodäde w̄a fop kwërënihaŵo.

²⁸ Më cudëtëniha viŷi vilëw̄u va do cudëniha acud cankaf mbëntah.

²⁹ Tac më mbahnëhnëniha apënkwa kwëhn wadëmpëhn, pënkwelehnëniha do mënkwendëniha fandoko vāk rëhw hna. Tac ndëkwëhnëndëni haryënkwa lëw̄u njafanëdëniha ntehnëndëniha: «Nkaŷiru, Ahnaŵ Wasëwif!»

[✧] **27:10 27:10:** Sakari 11.12-13; Seremi 32.6-9

³⁰ Do tëpahnëndëniha do nufëni fandoko fa ntankahnëndëniha.

³¹ Ante puhnani yafaŋ dëwu ŋa, më cudëtëniha cud mbëntah ŋa, mbokaryëniha viyi vilëwu va do njonihã soŋe pakëniha hnë kërëwa.

Yesu, pakëde hnë kërëwa

³² Ante cahnëdëniho naŵ hna, më pankëlëni g'asan avë Siren ale waciko Simo; wasodade wã më porosiŋëniha ndið kërëwa Yesu ya.

³³ Më tøkëni hn'ile macik Golëgota hna, umë fëhnëtanëd «Hëloyoy».

³⁴ Hnam, më njëdaniha Yesu uñen ŋañah; ga njëkëk maŵëlohna ce.

³⁵ Pakëlehnëniha kërëwa do njëlëniho wanjël njëtahnëni bi mo hwëhnëd viyi vilëwu va. ³⁶ Tac ntañalehnëni hnam njëkandëniha.

³⁷ Më pakëni yaŋ nkaf ntëwu hna vikerëh vinte fëyahnëd soŋe ile pakahnik ya: «Ayi Yesu ye, ahnaŵ wasëwif wã.»

³⁸ Awa wabandi waki pakëlehniniho gë Yesu, aryampo g'irëhw do aÿëntaŵ a g'irahahn.

³⁹ Vële ryëcëdëho cape tac va nkëlënkëladëniho do njewëndëniha Yesu.

⁴⁰ Ntehnëdënihawo: «Wëjë ale lehnëko kodu ahnih Cery Wën Cankaf ŋa do avokary avëry hnë wafac warar, pehëtary wëjë dënk, ge Ajë Wënu ŋa yeru, cëlëry kërëwa hna!»

⁴¹ Vësankaf vësëna wasadëha va fëna gë vëharan sariya va do gë vicër va njafaŋdënihawo ntehnëndëniha:

⁴² «Pehëtëkëhni vahnë vëhawary, ßare kodina pehëta umë dënk! Ge paryi ahnaŵ Isërayel ya ye arabi cëli tame kërëwa hna tac kwëtahnëdëfunëha.

⁴³ Wënu ŋa kwëtahnëk do pëyahnëk: “Ami ye Ajë Wënu ŋa.” Awa yëkëñëfu, ge Wënu ŋa ñadëha, pehëta tame!»

⁴⁴ Wabandi wante pakëlehniniho ŋa, vëhni fëna koyëna njewëdënihawo.

Icëm Yesu

⁴⁵ Lav a nkaf hna nkeho, mëhwëryëlehn fop nkal ŋa hafo hnë wëwati warar g'anent ga.

⁴⁶ Darël hnë wëwati warar hna, Yesu ndekako gë fanka: «Eli, Eli, lëma sabakëtani?» Umë fëhnëtanëd: «Wën mën, Wën mën, soŋe ye ravëruho?»

⁴⁷ Vëryampo hnë vële yeho hnam va nkwëryënihawo më ndekani ntehnëni: «Eli macëd!»

⁴⁸ Aryampo hnë vëhni nkaryëlehn nuf ankwëy koy hn'uñen ŋañah. Tac, cob hn'usëmët ryoko do njelëhna Yesu soŋe ce.

⁴⁹ Bare vëyëntaŵ va më ntehnëni: «Napëryin, nuden ge Eli njijëd pehëta!»

⁵⁰ Yesu më mbok ndekak gë fanka cëmëlehn.

⁵¹ Wati rac, ipand dëndah* nte fokiko ßambery Cery Wën Cankaf ŋa citako fagant pëgw yaŋ afo gëd. Nkal iŋa ñënkalehn, wëraka wã nihëko fagant,

⁵² wayag wã piðëtalehn do vële hwëtahnëk vëyabah njënëniho.

⁵³ Ga mbëhnëk Yesu cahnëlehnëni wayag hna do tënkëni Yerusalem hna, hn'inaw cëvah hna; hnam vahnë vëyabah nunihëniwo.

⁵⁴ Asankaf wasodade wavë Rom wã gë wasodade wale yëkadëhawo Yesu ya per, nuniho gante ñënkak nkal ka do g'ile liyako ya fop; awa ntakëlehnëhni dus, ntehnëlehnëni: «Paryi nke, ayi Ajë Wën ya yeho!»

* **27:51 27:51** *Ipand dëndah*: Pand fokiko fagant Cery Wën Cankaf hna pitëndëlehnahni Cery Wënu ŋa vacape vaki, hn'ile cëvak hna gë hn'ile ñak cëvak dus hna. Icahn 26.31-35; 40.21.

⁵⁵ Vësëval vëyabah yentiko hnam do yëkëdëhawo ɲawët: kobëri Galile tefëlehninihawo Yesu ndokuɲëhnëndëniha.

⁵⁶ Hnë vëhni, nkentiniho hnam: Mari mbë Magëdala gë Mari hnëmu Sak gë Yosef, do gë hnëm hni viju Sebede.

Ikwët Yesu hn'iyag

⁵⁷ Ante nëkako ɲa, asan avetak avë inawë Arimasi təkiko. Yosef maciko do arëfal Yesu yeho, umë fëna.

⁵⁸ Njiko tëya Pilat iñas Yesu ɲa. Awa Pilat më ntehnëkëhni vahnë va njëdaniha.

⁵⁹ Arac më nufëk përyëka g'iyarëh kasëk

⁶⁰ do nji ndëna hn'iyag dëwu nte nkabehnëko hn'itaka. Tac më këryinëtëk taka konah pidahn rënka ɲa njilehn.

⁶¹ Mari mbë Magëdala gë Mari nñentaɲ ɲa hnam nkentiniho; haryënkwyag hna ntañaniho.

Vëyëka yag

⁶² Ga pacëk, hnë fac le rëfëka ile fëhwëtahnëde ntaɲëla ɲa, vësankaf vësëna wasadëha va gë wafarise ɲa njiniho ndampo fo vëhni Pilat hna

⁶³ do ntehnëniha: «Ahwëhn nkal, ndënkwëtabun, ale rokadëhëhniwo vahn'aɲi më lehnëko, ante nkoko cëmëna ɲa: “Hnë wafac warar mbëhnëdëfu.”

⁶⁴ Awa, maɲëryin ahwëtehnahnu iyag inɲi hafo hnë wafac warar hna. Ge gena umë, vërefal vëlëwu va njijëdëni nteni ñas inɲa tac pëyahnëni bulunda hna: “Mbëhnëk vësëm hna.” Wati rac, wamër watëkwa ɲi lëbëdëha wadënkwyënkwy ɲa.»

⁶⁵ Pilat më ntehnëkëhni: «Wëlihëhni wasodafë ɲa soɲe njëkandëhni. Yiryin do diryin njëkande yag inɲa gante canahnëku ka.»

⁶⁶ Njilehnëni njëkandëni yag inɲa: më mbëryëni taka nte fidahniko rënka ɲa kahnëndëlehnënihëhni vëyëka va.

28

Ibëhn Yesu

¹ Ante ndëcëk fac ntaɲëla ɲa, gë dimasi ɲa wakëwak fo, Mari mbë Magëdala gë Mari nñentaɲ ɲa njiniho njëkini yag inɲa.

² Nkal inɲa nñenkalehn taɲ gë fanka: mëleka Ahwëhn a cëlëlehni g'ambin, njij këryinët taka cankaf inɲa cape ndampo ntañalehn yaɲ.

³ Had ambin wilëbilëk nkeho do cuɲ cankaf jah d'us cuɲako.

⁴ Vëyëka va ntakëkëhniwo mbalëndëni ki fo; had vësëm nkeniho.

⁵ Mëleka ɲa më ntehnëkëhni vësëval va: «Antë ntaku, njëtëbu Yesu yëkëlendun, ale fakiko kërëwa hna.

⁶ Gena hnani, Wënu ɲa mbëhnëndanëka gante nësëko ka. Yijën ayëku hn'ile kwëtiko hna.

⁷ Yiryin ñap afëyawuni vërefal vëlëwu va: “Mbëhnëndanik, tame njid napëhëndu Galile hna; hnam nudunëha.” Umë ɲakëndëbu fëyaɲu.»

⁸ Matëlehnëni ñap yag hna ga ntakah do g'uhnatah sankaf, nkaryëni pëyanihëhni vërefal Yesu va wakasëk watac.

⁹ Yesu njilehn pankëlëni do ntehnëhni: «Nkaɲëmu!» Tëhalehnëniha, pëlanihya wapary ɲi cëmbatëndëniha.

¹⁰ Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Antë ntaku. Yiryin afëyawuni vëyënta mën va njini Galile hna: hnam nudëniho.»

Itëfëta vëyëka iyag va

¹¹ Wati nte njidëniho ña, wasodafe wëryampo wale yëkadëho yag ña mbokajëniho naw hna pëyanihëhni vësankaf vësëna wasadëha va fop ile liyak ÿa.

¹² Vësankaf vësëna wasadëha va më mbarëni gë vicër va: ga nkwëryëlëni më njëdanihëhni wasodafe wã koryi yabah

¹³ do ntehnënihëhni: «Pëyahnëdun, vëréfal vëlëwü va yijëk g'umëd ga, hnë wati nte ndakërunëho wakwëd ña, nteni iñas inja.

¹⁴ Do ge guverëner ÿa njëtak njëtëbun gante nësëndëbunëha ka do ntidëfun fere hara ñoñ diluhna.»

¹⁵ Wasodafe wã më tebani koryi ÿa do ntini gante nkabini ka. Koyëna, campëko waji wanës wasëwif hna, hafo hnë fac vë dol yi.

Yesu tufëhna dëhëhni vëréfal vëlëwü va

¹⁶ Vëréfal pëhw g'aryawã va njilehnëni gë Galile, hn'ikuñ nte nkabëkëhniwo Yesu hna.

¹⁷ Ante nunihawo ña, cëmbënihawo; bare vëryampo hnë vëhni nkwajëlehnadëniho.

¹⁸ Yesu tëhakëhniwo do ntehnëhni: «Ucankaf ña fop njëdayibu ambin hna do gë nkal li.

¹⁹ Awa yiryin hnë vahnë vëvë nkal vi fop do aliwuni vëréfal mën; yaryëryinëhni g'uwac Rëm, g'Ajë do g'Iyir Ipacah inja,

²⁰ do karañëryinëhni mawëhnëni fop ile lehnëmu ÿa. Do yëtëryin: gë wühnë nkentëdëbu fac-wo-fac hafo wapuya d'uniÿa hna.»

Itëfëta nte kerëk Marëk pañare Yesu Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña tufëhnana bare namu vacërakëlo vële hwëtahnëka Yesu va lehnëk Marëk herëk. Marëk (wacëde fëna San Marëk, Vantiyehn 12.12, 25), alintërawu Barë nabas yeho, umë lapëhnadëhëhniwo afayik Pol gë Piyer wadoku wadëw hni hna. (Njëki Vëvë Kolos 4.1; 1 Piyer 5, 13; Vantiyehn 13.5; 13; 15.36-41; Filemon 24). Mpëd ndampo Pol ñwëyëko nufa Marëk wati ryampo nte njidëho doku bare ikonjëlën ña ntiyako do Marëk anjiko njëka Pol ante cëdiko ña hnë nkal Rom hna (1 Piyer 5.13).

Kayëte Itëfëta nte kerëk Marëk pañare Yesu ña ye inte ýak lëkwëk ña hnë vëkayëte vahnah hna vante hnësëd pañare uwám Yesu. Anji kayëte kerik mpëdara yëbëlan wabëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë wafëhw imbëd gë wahi g'imbëd (55 gë 75) ga ndëcëk hnagi Yesu ýa, Rom hna. Vële wok wayëna wasëwif herëhnik. Soñe umë Marëk gabahnëk wënamu warya w asëwif wã. Nësëd vantiyehn Yesu va. Tëfëta mpëdara pëhw g'imbëd gë warar (18) ma ntëbi hnë vifëmpëhnah Yesu hna wale rufahnëd Aju Wënu ña ye.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn' inji kayëte: vëréfal, wanës, Ahwëhn, Piyer, yine, fanka, sadëha, wasariya.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Pëhwëta doku Yesu (1.1-13)

Yesu njërëndëhëhni vëres do nësëd gë wahnës wadindaryindan (1.14-8.30)

Yesu icëm g'ibëhn dëwu ña pëgwëk pëyahnénd (8.31-10.52)

Yesu ténkëd Yerusalem hna (11.1-13.37)

Icëm do g'ibëhn Yesu ña (14.1-16.20)

Ikaraj San Ayary

¹ Ani pëgwëk Wanës Wakasëk wante hnësëd soñe Yesu Këris, Ajë Wënu ña.

² Aki pëgwëk gante nësëd hnë kayëte kila Esayi hna:

«Wënu ña më lehnëk soñe Arëhnayik a: “Cañëtëryidëfuha afay mën a haryënkwa hu pëhwëtëhni nka wã ña.”[☆]

³ Nëparyin! Asan ryekad wula hna, më lehnëd:

pëhwëtëryin nka wã Ahwëhn a,
dinëndina vanka wã vacatah d us![☆]

⁴ Awa, koyëna San Ayary a njiko wula hna d arël sën Yurëdan hna; njaryëdëhëhniwo vahnë va ntehnatëndëhni: «Gwëcëtaryin vankeya va do ayaryiwu; Wënu ña tavëhnahnu wameh hun ña.»

⁵ Vële lëdëk resiyo vë Yude va do gë vëvë inaw Yerusalem va fop njidëniho vëhni San hna; putadëniho tase bulunda hna wameh wante ntini ña do San njaryëdëhëhniwo hnë sën Yurëdan hna.

⁶ Umë viyi vile liyik gë wëñahn yonkomb ntiyadëho do ryl uyand ñëbadëho sah hna; vampul tokëdëho do gë wadëj.

⁷ Pëyadëhëhniwo kore ýa: «Ale rëfidëho ýa umë lëbëko; catëla dënk fëtahnu viyëba wapary wadëwu ña.

[☆] 1:2 1.2: Malasi 3.1   [☆] 1:3 1.3: Esayi 40.3

8 Ami, hnë wënka njaryëdëmu, bare umë, g'Iyir Ipacah Wënu ña njaryëdëhu.»

Yary ÿa g'iyëkëhnahn menehn Yesu ña

9 Hara, hnë wati rac, Yesu Nasaret matiko, ankol ambë resiÿo Galile hna do San njaryëkawo sën hna.

10 Ante mëyëtaðëho Yesu wënka ña, nuko tañ ambin ña ga piðëtað do Iyir Ipacah iña cëlëlehni hnë umë; gë fah mëntëlëniho.

11 Tac kopa vë g'ambin nkwëryëlehni ga ntehnëd: «Ajë mën ale ÿadëfu ðus a yeru; gë wëjë nëñëko ðus.»

12 Ga ndëcëk watac, Iyir iña më cañëtëka tañ Yesu wula hna.

13 Wafac wafëhw wahnah ñëwëko wula hna, do njëkëhnahnëkawo Sintani menehna hnam. Gë wulaw ÿa nkelahnëniho do wamëleka ña pabënihawo.

Vërëfal vëryënkwëryënkwa Yesu va

14 Ante pëlayiko San ña, Yesu njiko Galile. Karañëdëhëniwo vahnë va Wanës Wakasëk Wënu ña.

15 Ntehnëdëho: «Wati ÿa tëkëk, Naw Wënu ña tëhajëk; gwëcëtaryin vankeya hun va do kwëtahnëryin Wanës Wakasëk ña!»

16 Fac ryampo, Yesu tëfary lant sankaf Galile hna njasëdëho ante nukëhniwo vëfëla wuwis vëhi ña, Simo g'aheryu Andëre. Waryeyët ntonjëdëniho lant hna pëlahnënihëni wuwis.

17 Yesu më ntehnëkëhni: «Tëfino do ntidëmu vëfëla vahnë.»

18 Tavëlehnëni tañ waryey waheheya uwis ÿa tëfëlehnëndëniha.

19 Yesu më mbok njik ñawët toyë do më mbok nukëhni kat vëhni Sak g'aheryu San, viju Sebede vële yeho kulu lëw hni hna. Waryey walëw hni ÿa pëhwëtëdëniho.

20 Nundëhni tuñ macëlehnëhni; tavëlehnëniha rëm hni, Sebede, kulu hna gë vëryokuñ va, do tëfëlehnëniha Yesu.

Asan ale nkeni gë yine

21 Yesu gë vërëfal vëlëwu va njiniho naw Kaperënaÿum hna. Fac ntawëla wasëwif hna, Yesu tënkëko caliya hna do pëgw karañëdëhëni vahnë va.

22 Vële hnëpaðëhawo va pëmpëhnahnëkëhniwo gante karañëdëhëniwo ka, kabi gelohna gante karañëdënihëni vëharan sariya ka; umë, g'ucankaf karañëdëhëniwo.

23 Hnë wati rac dënk asan ale pëlako yine tënkëko caliya ntëw hni hna do ndekako:

24 «Ye ye yëbëlan fu, Yesu mbë Nasaret? Afërëkanëfu bi yijëru? Njëtebu ðus ale yeru ÿa: Afacah ale payik Wën ÿa yeru!»

25 Yesu më ñañëhahnëka yine ÿa ntehna: «Demëhnary do cahnëryehna aÿi asan!»

26 Yine ÿa më ñënkëka asan a gë fanka do më cahnëka ndekatënd ðus.

27 Vahnë va fop pëmpëhnahnëkëhniwo ðus do tëyëlëndëniho: «Ye ga ye iñi karan kasëk nte yëdahnik g'ucankaf ñi? Aÿi asan wëla wayine ña ntehnëdëhëni ntini iñë do mañëndëniha!»

28 Awa, pëgwiko tañ nësënde soñe Yesu ÿa resiÿo Galile hna fop.

Yesu njërëndëhëhni vëres vëyabah

29 Ante cahnëniho caliya hna Yesu njiniho gë Simo gë Andëre tere lëw hni hna do Sak gë San fëna njintiniho.

30 Hara, hnëmu asëvalu Simo ndakëko, kabi mbahn iñi njakëkawo; ga tëkëk Yesu, më pëyaniha soñe lëwu ÿa.

31 Yesu më tëhaka, pëlaka vák yi, matëndëlehna. Yak mbahn wã tavëlehna do pëgwëlehn nëhëtëhnëndëhni.

32 G'anëka ga, ga njok lav a, vahnë va njinenëhniidënihawo Yesu vële resëko va fop do gë vële pëlaniho wayine.

33 Vahnë vëvë naŵ va fop haryënkŵ rënka tere hna mbarëpëlëniho.

34 Yesu njërënekëhniwo vëyabãh vële resëko sifa wates wanëmpëlah do ntakëhniwo fëna wayine wayabãh. Tavëlëhniwohna wayine ña nësëni, kabi vëhni njëtëniho bi mo nke.

Yesu nkwayëtadëho Galile hna

35 Wakëwak fo, Yesu matëko cahn naŵ hna, nji ñëŵ hn'ile njirëk, do hnam njëfadëho.

36 Simo gë vërefëlëntaŵu njilehnëni njëkëlehniniha;

37 ga nuniha, më ntehnëniha: «Vahnë va fop njëkëlehnëdënihi.»

38 Yesu më ntëkwakëhni: «Yinëfu sëñ haŵary, hnë vankol vamb ðarël vi. Tëfëko fëyahnu hnam fëna Wanës Wakasëk ña, kabi soje umë yijëbu.»

39 Do njilehnëni hnë Galile hna fop; pëyadëhëhniwo Wanës Wakasëk ña vacaliña vamb resiyo va do ntaðëhëhniwo wayine ña.

Yesu njërënedëha ahwëhn mbiy

40 Ahwëhn mbiy ña më njijëk haryënkŵ Yesu ndëkwëhnëk do muntahna ntehna: «Ge ñadfu, kodu ayërëno, afacënëlehno.»

41 Yesu më kaÿëhnahnëka g'umë; më njelëk vák ya, ñaka do ntehna: «Ñadëfu: Pacëry!»

42 Tañ, ambiy ña tavëlehna do pacënëlehni.

43 Awa, Yesu më ñañënahneka, cañëta, ntehna:

44 «Nëpary ðus, ant'afëyahna ahnë wañi; yiry njëki asëna wasadëha ya, do canëry sadëha le kerëk Moyis ntinde ya. Koyëna vahnë va fop njëtëdëni pacëru.»

45 Asan a njiko, bare pëgwëko pëyahndënd ile-wo-le hna ile yeha ya. Soje rac Yesu kodilohna mbok tënk wahnaw hna gante ñad ka; hnë wëwac wayirah hna ñëŵëdëho. Do vahnë va njijëdëniho yalu hna matindëni gante-wo-gante.

2

Yesu asan ale ye vorovoro njërëned

1 Ga ndëcëk wafac, Yesu më mbok njik Kaperënaÿum, do njëtayiko tere hna nke.

2 Kore vahnë varëpëlëko hnam, hafo golohna igwac wëla për hna rënka tere hna. Yesu Wanës Wakasëk ña pëyadëhëhniwo.

3 Vësan tëkëlehnini, njonëhniniha Yesu ale ye vorovoro ndibini vësan vëhna.

4 Bare wahodilohna tufëniha Yesu, vahnë va pëbëniho. Awa më kayëni tëjëtëni ile rëjahnik cery ña ðay hn'ile nkeho Yesu hna; më cëlëndëniha ale yeho vorovoro ryakëko uway hna hatëh hante ntiniho hna. ⁵ Ga nuk Yesu kwëtahn vëyi vësan ña, më ntehnëka ale ye vorovoro ya: «Ajë mën, wameh hu ña tavëhniru.»

6 Awa vëharan sariya vëryampo, vële lañako hnam va, nahadëniho:

7 «Soje ye nësëd ayi asan aki? Wënu ña njewëd! Mo hod tavëhn wameh? Wënu ña fo hod!»

8 Yesu njëtëko tañ itoñan dëŵ hni ña, më ntehnëkëhni: «Soje ye hnahadun aki?»

⁹ Ge ntehnëbu: “Wameh hu ña tavëhniru”, ma ge ntehnëbu, “Matëry, ahnuf uway hu wãa, ayas?” ryampo bi ÿak hnëjék nësi hnë wañi?

¹⁰ Bare ñadëfu ayëtu: Ajë Ahn'a kwëhnak fanka tavëhna ahnë wameh ðuniya li.» Awa Yesu më ntehnëka ale ye vorovoro ÿa:

¹¹ «Ami ntehnëdëmi, matëry, nufëry uway hu wãa awënc!»

¹² Matëlehn tañ, nuf uway lëwü wãa, cahnëlehn tase vahnë va fop. Soñe umë, pëmpëhnahnëkëhniwo ðus; umë cëmbëdëniha Wënu ña ntehnëndëni: «Kobëri nulëfuhna g'iÿin ki!»

Yesu macëdëha Levi

¹³ Yesu gë tëfary lant sankaf Galile ka mboko nji. Vahnë vëyabah yihahnidëhawo do karanjëdëhëhniwo.

¹⁴ Ga ndëcëd, më nuka Levi, aju Alëfe, ga ntañak biro hn'ile cosahnëde ÿatëtanke hna. Yesu më ntehnëka: «Tëfe!» Levi matëlehn, tëfa.

¹⁵ Tac Yesu tokëko roka tere Levi hna. Vëref ÿatëtanke vëyabah gë vëwen tokëlandëniho do gë vërefal vëlëwü va, kabi njañëniho sifa vahnë vërac hnë vële rëfalëdëhawo hna.

¹⁶ Vëharan sariya vële yentiko gë wafarise va nunihawo Yesu ga tokëlandëni gë vëyi vahnë fop, më tëyënihëhni vërefal vëlëwü va: «Soñe ye tokëlahnëdëni gë vëref ÿatëtanke do gë vëwen vi?»

¹⁷ Yesu nkwëryëkëhniwo, më ntehnëkëhni: «Vële wok vëresëna va balëlehniha g'ayërën, vëres va valëkëhni. Yijëla wacëwëhni vële satëk, bare vëwen yijëbu wacu.»

Yesu nësëd soñe suñ ÿa

¹⁸ Fac ryampo, vërefalSan Ayary va gë wafarise wãa cuñëniho. Awa vahnë më njijëni tëyëniha Yesu: «Soñe ye cuñëdëni vërefal San Ayary vi gë wafarise wï, do vërefal hu vi vësuñëdëni?»

¹⁹ Yesu më ntëkwakëhni: «Ntiyahneku bi vëfay iñël va kodëni cuñëni wati nte nkelahnëni g'ale ÿëlëd a? Kodëni nke koyëna! Wahodëni cuñëni ge g'ale ÿëlëd a nkolahnëni.

²⁰ Bare wati yejék ile nufëhnandeniha ale ÿëlëd a; fac rac cuñëdëni.

²¹ «Ahnë kadëdëni ankwëÿ pand kasëk, nte wok kwëÿana ten, hn'ipand cër; ge gena më, ankwëÿ pand kasëk inja, ge ndagik, kwëÿad do citëd pand cër inja do hatëh ha njankëd ðus.

²² Ahnë tawëdëni fëna uñen kasëk hnë waryëpët wasër; ge gena umë, uñen uña tënkenëd waryëpët wãa: uñen uña ndehëtað, waryëpët wãa fëna përekad. Uñen kasëk uña hnë waryëpët wëhasëk tawëde!»

Yesu ye Ahwëhn fac ntawëla ña

²³ Hnë fac ntawëla ndampo, Yesu wëhaÿ ndëcëtaðëniho gë vërefal vëlëwü va. Ga njasëdëni, vërefal vëlëwü va pëgwëlehnëni nkubëndëni vantimp va do cemëndëni.

²⁴ Wafarise wale yeho hnam wãa, më tëyëniha Yesu: «Yëkëry, soñe ye ntidëni vërefal hu vi ile nkok mawëryana sariya fu ÿa ntiyi hnë fac ntawëla hna?»

²⁵ Yesu më ntëkwakëhni: «Kobëri karanjëluhna bi ile ntiko David hnë fac ryampo ante mbalëkëhniwo do inte yokëhniwo, umë dënk gë vërefëlëntawü va?

²⁶ Tënkëko cery Wën hna do tok mburu nte kwëtëhniko Wënu ña. Abiyatar yeho asëna wasadëha asankaf a wati rac. Sariya fu ÿa vësëna wasadëha va fo mawëryanëko tokëni vamburu vatac, bare David nufëko do njëdëfahni fëna vërefëlëntawü va.»

²⁷ Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Ntawëla ña soñe ahn'a liyik; ahn'a diyina soñe ntawëla.

²⁸ Soñe umë, Ajë Ahn'a dënk ye Ahwëhn wëla fac ntawëla ña.»

3

Yesu ahnë njërënëd hnë fac ntawëla

¹ Fac ryampo, Yesu mboko tënk caliña hna. Asan ale cëmëko vák yeho hnam.

² Wafarise wã njëkëdënihawo ðus Yesu bi njërënëdëha hnë fac ntawëla hna, kabi ñadëniho nuñani ile pëyahnëdëni menëk pëlahni.

³ Yesu më ntehnëka asan ale cëmëko vák ÿa: «Matëry, ahahn fagant.»

⁴ Tac më tëyëkëhni: «Ye ntehnëk sariya fu ÿa? Ntiyi ufërën hnë fac ntawëla hna ma uwëh? Afehëta ahnë icëm ma aryawã?» Wañadilohna ntëkwani.

⁵ Yesu njëkëkëhniwo vëhni fop ga ntavah do njiwëhnahnëkawo fëna kabi ñwëyëni vëhwëtahnëdëfina. Awa më ntehnëka asan a: «Yeli vák hu ÿi.» Njelëlehn do vák ÿa mbokalehna fërën fo.

⁶ Wafarise wã cahnëlehnëni caliña hna njini mbarëni gë wëlawo ahnañ wã Eroð soñe nësëlëni bi hak kodëni ndawëhnahnëniha Yesu.

Kore yabah yihahnidëha Yesu

⁷ Yesu gë vëréfal vëlëwu va njiniho gë cape lant Galile ka do kore sankaf rëfëlehnëkañ. Vahnë vërac Galile gë Yude matiniho,

⁸ do gë Yerusalem, gë resiyo Idumeya, gë resiyo ile ye gë cape ñëntañ Yurëdan ka do gë caharab Tir gë Sidon. Wakore watac vëhni Yesu njijëniho, kabi njëtaniho ile ntid ÿa.

⁹ Awa Yesu më tëyëkëhni vëréfal vëlëwu va njonëhniniha kulu kay hnam kabi kore ÿa peñëlëdëniho caharab lëwu:

¹⁰ njërënëkëhniwo vahnë vëyabah, awa vëres va fop cëñëlëdëniho soñe ñakëniha vëhni fëna.

¹¹ Do ge vële pëlani wayine va nunihawo, ndëkwëhnëdëni haryënk wëlu do ndekandëni: «Ajë Wënu ña yeru!»

¹² Bare Yesu ñañëhnëdëhëhniwo ntehnëndëhni ntë pëyahnëni bi mo nke.

Yesu tëhnadëhëhni Pëhw gë Vëhi va

¹³ Yesu kayëko hn'ikuñ, macëkëhni vële tëhnako njijëni le nkeho hna do njiniho.

¹⁴ Koyëna tahnëkëhniwo Pëhw gë Vëhi va [do macëhni vëfayik] soñe tëfëlëndëni g'umë do payëndëhni pëyahnëndëni Wanës Wakasëk ña,

¹⁵ do g'imëk ntandënihëhni wayine ña.

¹⁶ Wëlihëhni Pëhw gë Vëhi va: Simo nte macëko Yesu Piyer;

¹⁷ gë Sak, g'aheryu San, vëhni vëhi tak viju Sebede yeho. Yesu Bowanerëges macëkëhniwo. Umë fëhnëtanëd «vësan vële mëntëlëni g'ufarat»;

¹⁸ Andëre, gë Filip, gë Barëtelemi, gë Matiye, gë Toma, gë Sak aju Alëfe, gë Tade, gë Simo ale hahnëndak soñe nkal dëw hni ña Kanan,

¹⁹ do gë Yuda Isëkariyot, ale yed aroka Yesu ÿa.

Yesu, vëvë tere lëwu va ÿad nufëniha

²⁰ Tac Yesu më mbokak gë tere. Umë gë vëréfal vëlëwu va wahodilohna tokëni roka ÿa kabi hnam fëna vahnë vëyabah varëlëko.

²¹ Vëvë tere lëwū va, ga njëtani watac, kahnëtalehnëni soje nji nufiniha, kabi ntehnëdëniho: «Cenaka!»

Yesu gë Belësebul

²² Vëharan sariya vële wätiko Yerusalem va ntehnëdëniho: «Asankaf yine le wacik Belësebul ŷa fëlaka!» do kat: «Iŷi yine yëdadëha fanka canahnëndëhni wanj wayine!»

²³ Awa Yesu më macëkëhni nësëhnëkëhni g'ini mëntëndëlehn: «Sintani hak kod cëna umë dënk?»

²⁴ Ge vële vankëk inaw mëtëdëni vëhni fo, naw tac godina kahn;

²⁵ do ge vële vankëk tere mëtëdëni vëhni fo tere rac godina kahn.

²⁶ Awa ge Sintani mëtëryad umë fo, ge ucankaf ntëwū ŷa gona mbank, godina nko kahn, tëkwëd.

²⁷ Ahnë kodina tënk hnë tere asan ahwëhn fanka do nuf hnapul lëwū ŷa, ge ñabëlahna ten asan ahwëhn fanka arac; ge ñabëka, kod nuf le-wo-le ŷa tere lëwū hna.

²⁸ Toña ŷa fëyadëmu: vahnë va, kode tavëhnini wameh wadëw hni ŷa fop gë wayëw wante njewëdëniha Wënu ŷa fop.

²⁹ Bare ale yewëdëha Iyir Ipacah iŷa tavëhnëdëna muk, uwi wëh dihëtëdëna.»

³⁰ Yesu nësëhnëkëhniwo koyëna kabi vëhni lehnëdëho: «Gë yine nkeni.»

Hnëmu Yesu gë vëheryu

³¹ Hnëmu Yesu gë vëheryu təkëlehnini; ñëwëni pëh hna do payëniha ahnë macehna.

³² Vahnë vëyabah lañako caharaß Yesu, më ntehnik: «Nëpary, hnëmuh gë vëhery hu pëh hna nkeni, macëdënihi.»

³³ Yesu më ntëkwakëhni: «Mo ye hnëm mën ŷa do gë vëhery mën va?»

³⁴ Tac më njëkëkëhni vële lañako caharaß lëwū va do ntehn: «Yëkëryin, hnëm mën ŷa gë vëhery mën va ani nkeni.

³⁵ Vële lid ile ñad Wënu ŷa vëhni ye hnëm mën ŷa gë vëhery mën va.»

4

Uhnës uryindaryindan soje ahnad uhnëda wa

¹ Yesu mboko pëgw karandëhni tëfary lant Galile hna. Kayëko hnë kulu ile yeho lant hna, ntaña kabi kore sankaf varëpëlëko caharaß lëwū. Darël wënka hna ñëwëniho ² do Yesu gë wahnës wadindaryindan karandëhëhniwo viyë viyabah; hn'ikaranj dëwū hna ntehnëdëhëhniwo:

³ «Nëparyin! Fac ryampo asan yiko ipahn uhnëda kaŷ dëwū hna.

⁴ Wati nte pahnëdëho wanjëc ŷa, wëdampo nkaŷ hna njoko: wusëry wä më njijëni kohnëni.

⁵ Wëdampo wëraka njoko ile nkok yabëna nkal. Wanjëc ŷa pëhnëlehn tanj kabi nkal iŷa tëwëlohna.

⁶ Ulav wä, ga njakëk, më kankënek wayor ŷa, kabi vënkahn va yabëlawohna.

⁷ Wanjëc wëdampo hnë wadëmpëhn njoko. Wadëmpëhn ŷa më naŷëk do ndaw uhnëda wä, ñoñ dëwëlohna.

⁸ Bare wanjëc wëdampo nkal përen hna njoko; pëhnëko, naŷ do ntëw: wëdampo wanjëc wafëhw warar (30), wakawary wafëhw imbëd g'iryaw (60), do wakawary kat keme (100).»

⁹ Yesu më mbok ntehnëkëhni: «Nëparyin ðus, ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!»

Soje ye nësëd Yesu gë wahnës wađındaryindan

¹⁰ Vële rëfëlehnëdëhawo kwëlëkwël va do gë vëfayik pëhw gë vëhi va, ga nkeni vëhni fo gë Yesu, më tëyëniha soje wahnës wađındaryindan wã.

¹¹ Më ntëkwakëhni: «Nuŷarun wũhnë uyët ile soŷiko, hnësëd soje Naw Wënu ŋa, bare vëyëntaw vi had uhnës uryındaryindan fo nkwëryëdëni,

¹² do koyëna:

«Kod njëkëni đus, bare hara wahnudina paryi, kod nkwëryëni đus bare hara ñoñ wayëtëna paryi, ge gena umë mbokajakëndëni gë Wën do Wënu ŋa tavëhnakëndëhëhni wameh wadëw hni ŋa!»[✧]

Yesu uhnës uryındaryindan ahnad uhnëdã wã nkabahnëd

¹³ Tac Yesu më ntehnëkëhni: «Yëtëluhna ile ye uwi uhnës uryındaryindan? Awa hak kodun ayëtu wahnës wađındaryindan waŷëntaw wã fop?

¹⁴ Ayam a wanës Wënu ŋa pahnëd.

¹⁵ Vëryampo had nkaŷ nkeni le njod wanës hna: ge tøk nkwëryëni, Sintani tëkid tebëhni wanës wante fahnik hnë vëhni ŋa.

¹⁶ Vëryampo had nkal kwëhn wëraka nkeni: nkwëryëdëni wanës ŋa do g'uhnatah maŷadëni.

¹⁷ Bare waravëdina kwëhna vënkahn hnë vëhni, toye fo kwëtahnëdëni. Ge ryënah wã tøkëhnikëhni ma ge mbërehnini soje wanës Wënu ŋa, tavëdëni taŋ kwëtahn ŋa.

¹⁸ Vëryampo kat nkeni had uhnëdã ule yod wadëmpëhn, umë ye vële wëryëd wanës,

¹⁹ bare wëbal yi đuniŷa ŋa, ibora hnapul ŋa, do g'iña ile-wo-le ŋa tënkëdëhëhni, ndawëdëni wanës ŋa do ñoñ dëwëdina.

²⁰ Bare vëryampo, hn'inkal përen hna tebadëni wanës ŋa: nkwëryëdëni wanës ŋa, kwëtahnëdëni do nkeni had ile lëwëd, wëdampo wafëhw warar (30), wañëntaw wafëhw mbëd gë ryaw (60), do wakaŷary kat keme (100).»

Uhnës uryındaryindan lampu

²¹ Tac Yesu më mbok ntehnëkëhni: «Ahnë pëdëd bi lampu tac kob g'ancëhn ma kuyët hn'ipad? Gena bi kaŷëde yaŋ?

²² Ile soŷik ŷa fop tufahnëde, do ile soŷiko hn'umëhwëry ŋa fop njod humpen hna.

²³ Nëparyin đus, ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!»

²⁴ Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Kwëtahnëryin nëf ile wëryëdun ŷa! Wënu ŋa ñaŋëndëhu g'añëŋa nte ŷaŋahnëdun wũhnë dënk ŋa do nkwënëdëhu kat.

²⁵ Kabi ale hwëhnak ŷa nkwënënde; bare ale wok kwëhnana ŷa tebëde wëla toye ile liyahnëka tøk nuŷa ŷa.»

Uhnës uryındaryindan uŷëc ule fëhnëd umë fo

²⁶ Yesu më mbok ntehnëk kat: «Wëlin g'ile mëntëlëni Inaw Wënu ŋa: asan fahnëd uhnëdã kaŷ dëwu hna,

²⁷ tac fac-wo-fac ndakënd g'umëd ga, matënd g'acahnëfëd ga. Waŋëc ŋa pëhnëd do naŷ hara yëtëna g'ante pëhnahnëk hafo naŷ ka.

²⁸ Nkal ŋa, umë dënk fëhnëndanëd uhnëdã wã: wayor ŋa ten, tac uyat wã, do tøk wahn idaf waŋëc ŋa.

²⁹ Puhnand tuŋ waŋëc ŋa daf ŋa, asan a pëgwëlehn ndokujënd g'ikáca dëwu ŋa, kabi wati uhác wã rëkëk.»

Uhnës uryindaryindan uÿëc mutarëd

³⁰ Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Ye hoden mëntëndëlehnin Inawë Wënu ña? Gë iÿëhne uhnës uryindaryindan kodën nkabahnin?»

³¹ G'uÿëc atëh mutarëd mëntëlëni; ge pahnik, uÿëc rac ye ule ÿak vak wã wabë ðuniÿa li fop,

³² ðare ge nadik naÿëd hafo ntëb wanëdã wante ye sarëdij ña fop. Cantëd wahni wahnaÿah hafo wusëry wã kodëni kofëndëni cën dëwu hna.»

³³ Koyëna karanëdëhëhniwo Yesu g'iÿi sifa wahnës waðindaryindan; gante kodëni nkwëryëni ka nësëhnëdëhëhniwo.

³⁴ Nësëhnëdëhëhniwohna hara gena gë uhnës uryindaryindan; ðare ante nkeniho gë vërëfal vëlëwu va fo, wahnës waðindaryindan wã fop nkabëkëhniwo.

Yesu teryëd sël sankaf

³⁵ Hnë fac rac ga nëkak, Yesu më ntehnëkëhni vërëfal vëlëwu va: «Danëtanëfu gë cape ñëntaÿ lant hadi.»

³⁶ Më koyanihëhni kore ÿa; vërëfal va më njonihã Yesu hnë kulu le nkehahnëko hna. (Awa, kabi Yesu hnë kulu tëko nke, më koyanihëhni kore ÿa do pëgwëni ndanëtantëni.) Wakulu wakawãry tëfëlëniho.

³⁷ Tac sël sankaf pëgwëlehn cëlënd ðus, wavonkëlo wënka ña njo-handëho kulu ÿa, hafo pëgw tëmpënd hnam wënka ña.

³⁸ Yesu haÿëhni kulu hna ndakëko wakwëd. Awa vërëfal vëlëwu va më nëgëtëniha ndekatëndëni: «Aharan, cëm inã yeyinëk: kwëtahnëlihëfuhna bi nëf?»

³⁹ Yesu, nëgalehn, ñañënahna sël ÿa do ntehna lant ÿa: «Ñëwëry yam! Demëhnary!» Sël ÿa teryalehn do njamëlehn fop.

⁴⁰ Tac Yesu më ntehnëkëhni: «Soñe ye ntakëku aki? Soñe ye worun kwëhnaluhna kwëtahn?»

⁴¹ Bare vërëfal va ntakëkëhniwo ðus, më ntehnëlëni: «Mo ga ye awa aÿi asan? Wëla sël ÿa gë wavonkëlo wënka ña maÿëhnëdëniha!»

5

Yesu asan ale pëlani wayine njërënëd

¹ Tëkëlehnëni gë cape ñëntaÿ lant Galile ka, hn'inkal bulunda Gerasen hna.

² Ga cëlëk Yesu kulu hna, asan cahnelehn wayag hna, njijënd pankëlëni. Asan arac yine fëlakawo

³ do wayag hna ntëdëko. Ahnë kodilohna mbok ñaba, wëla gë vankënca;

⁴ ñabëdëho kwëlëkwël wapary ña gë wame waryëhwëra do wëbák ña gë vankënca, ðare nkubëdëho waryëhwëra wã do mbëkëtëdëho vankënca va. Ahnë mëkëdëlawohna tërya.

⁵ Ndekadëho wayag hna do gë wahuñ wale yeho tëfary lant hna g'umëd gë g'anent hara teryëdina, do cërehnadëho gë wëraka wã.

⁶ Më nuka Yesu ñaÿët; awa më nkaryëk nji ndëkwëhn haryënkw lëwu,

⁷ do ndeka gë fanka: «Ye ye yëbëlan fu, Yesu, Ajë Wën Hunte Sëpëk Fop? Këlamu g'uÿac Wënu ña antë aliwo uÿëh!»

⁸ Asan a nësëko rac kabi Yesu tëko ntehna yine ÿa: «Cahnëryehna aÿi asan!»

⁹ Tac më tÿëka: «Hak maciru?»

Yine ÿa më ntëkwaka: «ÿac mën wã “Njabëbun” ye, kabi vëyabah yebun.»

¹⁰ Do më këlaka antë canëhni nkal hna.

¹¹ Kore sankaf vampëhëmpëh ryavëdëho hnam, ðarël kuñ hna.

¹² Wayine ña më këlaniha Yesu ntehnëni: «Cañëtëryifu rënkëfuni vani vampëhëmpëh!» ¹³ Yesu më maŵëryanëkëhni. Awa wayine ña cahnëlehnëniha asan a do njini tënkënihëhni vampëhëmpëh va. Hara kore vatac nkëhnëko tëkëni wawuli wahi (2,000) vampëhëmpëh. Nënëlelehnëni vampamb kuñ hna njini ntëbani lant hna do cëmëlehnëni fop.

¹⁴ Vësan vële heryëdëhëhniwo vampëhëmpëh va, nkaryëlehnëni nji pëyahñëni watac naŵ hna do gë wëhaŷ hna. Vahnë va njilehnini njëkëni ile liyak ŷa.

¹⁵ Tëkëlehnini hn'ile nkeho Yesu hna do nuniha asan ale pëlahi kore wayine ŷa: ntañako, ntiyako viŷi do hakili ŷa mbokakawo fërën fo. Ntakëlehnëhni.

¹⁶ Vële yantiko fop va më tëtëtanënihëhni ile yeha asan ale pëlahi kore wayine ŷa gë kore vampëhëmpëh ŷa.

¹⁷ Awa, pëgwëlehnëni këlandëniha Yesu cahn resiŷo lëŵ hni hna.

¹⁸ Wati nte kayëdëho Yesu kulu ña asan ale yërënik a më tëyëka maŵëryana tëtëlënti g'umë.

¹⁹ Bare Yesu maŵëryanëlawohna, më lehnëkawo: «Bokary gë ðulunda hu, do afëyahñ fop ifërën ile ntinëhñëki Ahwëhn a kabi kayëhnahnëka gë wëjë.»

²⁰ Awa asan a njilehn pëgw pëyahñënd hnë Wahnaŵ Pëhw hna fop ile ntinëhñëkawo Yesu ŷa; do fop vële wëryëdëhawo va pëbëkëhniwo fëmpëhnahnah ŵa.

Aryagu Yayërus g'asëval ale ŷakëd viŷi Yesu va

²¹ Yesu mbokako gë kulu ŷa gë cape ñëntaŵ lant ka. Ga tëkëk hnam, kore sankaf varëpëlëko caharaß lëŵu; ante nkeho tëtëfary wënka ña,

²² tëkëlehnëni asankaf caliña ale ŵaciko Yayërus. Më nuka Yesu, ndëkwëhnëlehn haryënkŵ lëŵu

²³ do këlahna ðus ntehna: «Këلامي, fandag mën fa cëm inja nke. Yij arinda wëbák ñi afehëtahna!»

²⁴ Yesu njilehnëni g'umë.

Kore sankaf lapëhñakawo do peñëdënihawo vacape va fop.

²⁵ Hara asëval yentiko hnam ale njidëho sat kobëri hnë wabëhn pëhw gë waki.

²⁶ Njiko hnë vëyëhn vëyabah, yehna ña mbërehñëkawo ðus, fop canëko koryi lëŵu ŷa, ðare ñoñ ðemalawohna; nuko nkŵënanda res ŵa.

²⁷ Nkwëryëko ga nësëde soje Yesu ŷa. Awa më njijëk kamëhni lëŵu kore hna ñak cud Yesu ña.

²⁸ Ntehnadëho: «Wëla cud ntëŵu ña fo ŷakakëndëbu njërakëndëbu.»

²⁹ Ga ñakëk, sat ŷa tëryalehna tañ do njëtalehn njërek res lëŵu ŵa.

³⁰ Wati rac dënk, Yesu njëtalehn fanka sahnëka. Më cahëtak gë kore tëyëhni: «Mo ŷakëk cud mën ña?»

³¹ Vërefal vëlëŵu va më ntëkwaniha: «Nuru kore ŷa peñëdënihi gante-wo-gante, do arëyënd: mo ŷakëko?»

³² Bare Yesu njëkëkëhniwo caharaß lëŵu, nuhahna ale lik watac a.

³³ Asëval a mbalëdëho ntakah ña kabi njëtëko ile yehawo ŷa; awa më njijëk ndëkwëhn haryënkŵ Yesu do pëyahna toña ŷa fop.

³⁴ Yesu më ntehnëka: «Aryag mën, kwëtahn hu ña njërenëki. Yiryeyi gë yam do ures hu ŵa bokanidilihna.»

³⁵ Koyëna nkoko nësënd Yesu tëketëni vëfayik matini gë tere Yayërus do ntehnëniha: «Aryag hu gona. Bokawo avërehna Aharaŋ a.»

³⁶ Bare Yesu kwëtahnëlohna nëf wanës wadëw hni ɲa më ntehnëka Yayërus: «Antë ntaki, kwëtahnëry tunj.»

³⁷ Mawëryanëlawohna ahnë ntapëhnahna gë tere Yayërus ge gena Piyer, do Sak g'aheryu San.

³⁸ Tëkëlehnëni tere hna, Yesu nkwëryëko wëñaw wayabah, vëryampo kodëniho, vëyëntaw va ndekadëniho.

³⁹ Më tënkëk tere hna do ntehnëni: «Soŋe ye ɲawërun aki? Fandag fi cëmëna, wakwëd fo ndakëk.»

⁴⁰ Bare njafaŋëdënihawo.

Awa më canëkëhni vëhni fop, nkoni rëmu fandag fa gë hnëmu do gë vëréfal vërar vëlëwu va do tënkëni cery nte nkehahnëko fandag hna.

⁴¹ Më pëlaka vák ɲa do ntehna: «Talita Kum!» (Umë fëhnëtanëd: «Ntehnëdëmi: Fandag, matëry!»)

⁴² Fandag fa matëlehn taŋ, pëgwëlehn njasënd (kabi wabëhn 12 kwëhnako). Wati nte nuniho cëmëna ɲa, pëmpëhnahnëkëhniwo dus.

⁴³ Bare Yesu më ɲaňënahnekëhni ntehnëni antë pëyaniha ahnë; tac më ntehnëkëhni: «Yëdaryina ile tokëd.»

6

Vahnë vëvë Nasaret va vëhwëtahnëdilahna Yesu

¹ Yesu matëko hnam nji hn'ankol nte naŋahnëko hna; vëréfal vëlëwu va ntapëhnanihawo.

² Hnë fac ntawëla hna pëgwëlehn karaŋëndëhni caliŋa hna; vahnë vëyabah hnëpadëhawo do pëmpëhnahnëkëhniwo dus.

Ntehnëdëniho: «Ne ñëŋak iyin? Ye ga ye yasery ule kwëhnak wi, do hak kolahnëk ntind uwi fëmpëhnahnah?»

³ Gena bi umë ye ali vacery va, aju Mari, acëru Sak, Yose, Yud, do gë Simo? Vëheryu vësëval va vëlëdëntina bi ani gë fuhnë?» Vëlënënelawohna.

⁴ Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Kila ntënënik gante-wo-gante, bare gena nkol nte naŋahnëk hna, hnënk lëwu ɲa vëlënënedilahna, gë vëvë tere lëwu va per.»

⁵ Yesu kolëlohna nti hnam wëla fëmpëhnahnah ryampo, ge gena vëres vëryampo fo tindëko wëbák ɲa do njërënëhni.

⁶ Do pëmpëhnahnëkawo kabi vahnë vëvë nkol tac vi vëhwëtahnëna.

Yesu payëkëhniwo vëfayik pëhw gë vëhi va vëhi vëhi

Tac Yesu njiko karaŋëndëhni vankol vamb caharaß hna fop.

⁷ Më macëkëhni Pëhw gë Vëhi va payëkëhni vëhi vëhi. Njëdäkëhniwo fanka g'ucankaf ntandënihëhni wayine ɲa

⁸ do ntehnëkëhniwo aki: «Ant'ayoyawu ñoň ge njidun, ge gena ryoko ryampo; ant'ayoyawu ile rokëdun, kufa, koryi wakufa hun hna.

⁹ Përyaryin wapary, bare ant'ayoyawu acud kawary.»

¹⁰ Më mbok ntehnëkëhni kat: «Ge tëkërun hn'inaw, ñëwëryin hnë tere ile hacanderun hna fo hafo hale matëdun hnam.

¹¹ Ge vahnë vëvë naw va ɲwëyëni vëhacadiluhna ma vëhnëpadiluhna, cahnëryin hnam do avankatëndu ivëd vë wapary hun ɲa: umë njëtëdëni vëlina fërën do Wënu ɲa nëŋëlahna gë vëhni.»

¹² Pëhw gë Vëhi va më njini karaŋëndënihëhni vahnë va soŋe nkwëcëtani vankeya vantëw hni va.

13 Ntaďënihëhniŵo wayine wayabah do njërënëďënihëhniŵo vëres vëyabah turatëndënihëhni wagu ŋa vankaf hna.

Icëm San Ayary a

14 Ahnaŵ a Eroď Antipas nkwëryëko ga nësëde soŋe Yesu ŷa, kabi ŵac lëŵu ŵa campëko gante-wo-gante. Vëryampo ntehnëďëniho: «San Ayary a vëhnik! Soŋe umë kwëhnahnëk fanka ntihahnëď viyë vifëmpëhnahnah.»

15 Vëhaŵary ntehnëďëniho: «Kila Eli ye.»

Vëhaŵary kat ntehnëďëniho: «Kila le wëntëlëk gë wabë kobëri ŋa ye.»

16 Eroď, ga nkwëryëk wante rëfëtaďëho ŋa fop, më ntehnak: «San Ayary a ye! Ntëpëtehnëbuha nkaf ŋa ßare mbëhnik!»

17 Eroď pëlayëhnëkawo San, ñabi, do cëďëlehni soŋe Erodiyad. Eroď ñëlëkawo mama nkehahnëko asëval aheryu Filip

18 do San ntehnëďëhawo Eroď: «Sariya ŷa maŵëryana aŷëla asëval ahery hu ŷa!»

19 Soŋe rac Erodiyad ntavëkawo đus gë San do ñaďëho ndaŵëhna, ßare kodilohna

20 kabi Eroď ntakëkawo g'umë; njëtëko asan asatah do asëvah ye do keryëďëhawo. Ge nëpaďëhawo, nëŋandëhawo igwëry wanës wadëŵu ŋa ßare yëtëlohna ile ntid.

21 Bare hnë fac le ntihandëho ambënt fac ile nagahniko ŷa, Erodiyad nuŷako fere fafërën ndaŵëhnahna San. Fac rac Eroď ambënt cankaf ntiko, payëhnëkëhniwo vësankaf vëvë ucankaf ntëŵu ŋa, vësankaf wasoďaďë ŵa, do gë vëvë karyënkŵ Galile va.

22 Aryagu Erodiyad tënkëko hn'ile nkeniho hna do nkaŵëhnëhni; Eroď gë vële macehnëko va per nëŋëkëhniwo gë fandag fa.

Awa Eroď më ntehnëka fandag fa: «Tëyërye ile-wo-le ŷađu ŷa, njëďaďëmi.»

23 Njiko dënk hafo ntëkëhna aki: «Lëk njëďaďëmi lakënde ntehni cape ndampo inañ mën inji rëyëruho.»

24 Fandag fa më cahnëk nji tëyehna hnëmu: «Ye rëfëko rëyu?»

Hnëmu më ntëkwaka: «Nkaf San Ayary a.»

25 Fandag fa ntëfëlehn mboka gante nkeni ahnaŵ gë vële macehnëko ka ntehna: «Ñaďëfu ayëďaŵo tameki nkaf San Ayary a hn'ifëďa mpan!»

26 Ahnaŵ a njamëlehnëko; ßare kodilohna ŋwëŷëryana, kabi ntëkëko tase vële macehnëko va.

27 Payëlehna taŋ soďaďë lëŵu ryampo ntehna: «Yoj nkaf San Ayary a.» Soďaďë ŷa njilehn kaso hna ntëpëtehna San nkaf ŋa.

28 Tac njoj hn'ifëďa njëďahna fandag fa, do fatac njëďaga hnëmu.

29 Vëřëfal San va, ante njëtani watac ŋa, më njini nufëni ñas inja kwëtëni hn'iyag.

Yesu ndavëďëhëhni vësan wawuli mbëď (5,000)

30 Vëfayik va, ga mbokajëni vëhni Yesu hna, më pëyaniha fop ile ntijëniho do karaŋinihëhniwo vahnë va.

31 Yesu më ntehnëkëhni: «Njjjën, njiyin hn'ile njirëk soŋe ayinëgawu toye.» Kabi njaďëniho vahnë vële yijëďëho do yidëho va; Yesu gë vëřëfal vëlëŵu va wëla roka vëhodilohna tokëni.

32 Awa më njini gë kulu hn'ile njirëk hna.

33 Bare vahnë vëyabah nunihëhniwo ga njidëni do njëtëniho gante njidëni ka; më matëni vankol hna fop, nkaryëni gë wapary fo hafo

ndënkwehnenihëhni vëhni Yesu gë vërefal vëlëwu va hnë yëwa le njihandëniho hna.

³⁴ Ante cëlëko Yesu kulu hna do nutëhni kore sankaf vahnë vërac, kayëhnahnëkawo dus gë vahnë vërac, kabi had kore wape wante wok wahwëhnana ahekery mëntëlëniho. Pëgwëlehn karanëndëhni viyë viyabah.

³⁵ G'anëka ga vërefal va më tëhaniha Yesu ntehnëniha: «Tëk mëd do hnani fëk fo ye.

³⁶ Koyaryihni vëyi vahnë njini gë vankol vante ye caharab vi ntëwajëni ile tokëdëni.»

³⁷ Yesu më ntëkwakëhni: «Yëdaryinëhni wëhnë dënk ile tokëdëni ya!»

Më tëyëniha: «Ñadu bi yifu sanëfu koryi yabah lawahnifu vamburu yëdafuni tokëni?»

³⁸ Yesu më tëyëkëhni: «Vamburu vajëhw hwëhnarun? Yiryin ayëku.»

Umë njëkëni do ntehnëniha: «Vamburu mbëd g'uwis wuhi.»

³⁹ Awa Yesu më ntehnëkëhni dañëndëryinëhni vahnë va kore kore.

⁴⁰ Vahnë va më ntañani keme keme do gë wafëhw imbëd, wafëhw imbëd.

⁴¹ Tac Yesu më nufëk vamburu mbëd va g'uwis wuhi wa, kanjëk g'ambin do camehna Wënu na soje iyi rokëtok. Më nkubëlehnëk vamburu va njëdafani vërefal va cahëlehnënihëhni vahnë va do cahëlehnënihëhni fëna wuwis wuhi wa vëhni fop.

⁴² Ale-wo-le tokëko hafo pihn.

⁴³ Vërefal va njonihho vankubel vamburu va g'uwis wule tesëniho wa pëb vëkankel pëhw gë vaki.

⁴⁴ Hnë vële rokëko hna vësan wawuli mbëd (5,000)* yeho.

Yesu yaŋ wënka hna njasëd

⁴⁵ Tac Yesu kayëndëlehnëhni vërefal vëlëwu va kulu hna ndënkwahëhniha gë cape ñëntaŋ lant mbë ankol Betësayida na. Hnë wati rac koyadëhëhniwo bulunda ya umë dënk.

⁴⁶ Ante koyakëhniwo na, Yesu njiko hn'ikuŋ soje njëfa.

⁴⁷ Ga nëkak, kulu ya fagant lant hna nkeho, do Yesu umë fo woko nkal hna.

⁴⁸ Më nuk vërefal vëlëwu va mbëraniho yiryery kulu na dus, kabi sël ya pankëlëdëniho; awa g'ankëhn fac na, më njid gante nkeni njasëhatënd yaŋ wënka hna, do ñadëho ndëcëhni.

⁴⁹ Ante nunihawo ga njasid yaŋ wënka hna, ntiyahnëkëhniwo ahnëkwël ye do më ndekadëni.

⁵⁰ Vëhni fop nuđënihawo do ntakëkëhniwo.

Bare wati rac taŋ, Yesu më lehnëkëhniwo: «Yaŋwënyin! Ami Yesu ye; antë ntaku!»

⁵¹ Tac kayëlehn kulu hna, ñarël lëw hni, do sël ya tëryalehn. Vërefal va pëmpëhnahnëlehnëhni dus,

⁵² kabi ñoñ vëwëryëlohna ile ryëcëtako ante cahëlehnëko Yesu vamburu va: wahakili walëw hni wa kodilohna një rac, ntëbëkëhniwo.

Yesu njërëndëhëhni vahnë va Senesaret hna

⁵³ Ga ntëmpëtani lant ya Yesu gë vërefal vëlëwu va, tënkëlehnëni hn'inkal bë resiyo Senesaret hna.

⁵⁴ Kulu hna cëlëdëniho, njavëtatëniha taŋ va Yesu.

* **6:44 6.44** *Vësan wawuli mbëd*: Vutah va gë vësëval va vëryëkwaryina.

⁵⁵ Vahnë va nkaryiniho nkal hna fop do njinenëhniđënihawo vëres hnë wayala, le-wo-le nkwëryëniho nke hna.

⁵⁶ Hn'ile-wo-le njidëho Yesu hna, wahnawë hna ma vankol hna, vahnë va njonëhniđënihaŵo vëres vëlëwë hni va kwëtëndënihëhni waŷëwa bulunda hna do këladiđënihaŵo tavëhni ñakëhni wëla wacëmët cud' cankaf ntëwu ña fo; fop vële ýakëko va njërëniho.

7

Namu vacërakëlo

¹ Wafarise gë vëharaj sariya vëryampo Yerusalem matiniho njijëni kwërëniha Yesu.

² Kamahnëniho vërëfal vëryampo Yesu va gë wëbák wante wok pacëna tokëđëniho roka ýa, (më lehnëde waŷuhnana gante maŷëryak namu ka).

³ Kabi wafarise wã gë wasëwif waŷëntaŵ wã fop ntënënëniho wënamu wante tavëryënihëhniŵo vacërakëlo va: vërokëđilohna hara waŷuhnana wëbák ña hafo pacëhni

⁴ do ge matiniho gë saha, vërokëđina hara vëfacënana ten. Ntënënëniho đus fëna wënamu wakaŵary, gante tëfëka ndagi vanëhëta, wapoti, do gë vapeya ka [do gë wafad wã].

⁵ Awa wafarise wã gë vëharaj sariya va më tëyëniha Yesu: «Soŋe ye nkoni vërëfal hu vi vëlënëniđina wënamu vacërakëlo fu va, tokëđëni gë wëbák wante wok pacëna?»

⁶ Yesu më ntëkwakëhni: «Vahnë vële hnësëđ ile nkoni vëlidina yerun! Kila Esayi toña kwëhnako ante nësehnëkawo Wënu ña soŋe lëwë hun ýa. Aki kerëko:

«“Wënu ña më lehnëk: ‘Iyi bulunda gë wanës ñi fo ntënënëniđëniho, bare wasakahn walëwë hni hna ñaŵëtaniho.

⁷ Icëmb nte cëmbëđëniho ña kwëhnana nafa, kabi ile karađëđënihëhni vahnë ýa, gena ikaraj mën, bare ile karađëni vahnë fo ye.’»

⁸ Tavërun vakwëda Wënu va alënënahnu wënamu wante kahnëndëni vahnë.»

⁹ Tac më nkwënëk: «Kolërun đus aravu vakwëda Wënu va ahahnëndahnu namu lëwë hun dënk!

¹⁰ Wëlin ile ýadëfu hnësu ýa: Moyis më lehnëko: “Dënëniđëryihni vëhni rëmuh gë hnëmuh”, do fëna, “Ale lehnëka rëmu ma hnëmu wameh a tëfëka ndaŵi.”

¹¹ Bare wëhnë, karađëđunëhëhni vahnë va: ge ahnë ntehnëka rëmu ma hnëmu: “Ile-wo-le wëkakëndëbu yëđfayi ýa ‘korëban’ ye.” Umë fëhnëtanëđ: “Ile fehnik ntinëhnahni Wën sadëha.”

¹² Koyëna tavëtentunëhëhni ntini ile ntehnëk sariya Wënu ña, alënëna rëmuh gë hnëmuh;

¹³ ntihëtëđun ile karađëđ wanës Wënu ýa gë namu le harađëđunëhëhni ýi. Do ntidun viýë vihawary viyabah vile wëntëlëk gë virac ki.»

Viýë vile lidëha ahnë ale wok pacëna

¹⁴ Tac Yesu më mbok macëkëhni kore ýa do ntehnëhni: «Nëparyino wëhnë fop, do awëryu:

¹⁵ iñë le tokëđ ahnë* kofina tonkëna haryënkW Wën hna. Bare ile hod tonkëna ýa, umë ye ile sahnëđ hnë umë ýa.

✧ 7:7 7.7: Esayi 29.13 ✧ 7:10 7.10: Icahn 20.12 ✧ 7:10 7.10: Icahn 21.17 * 7:15 7.15 *Le tokëđ ahnë*: Viýë viyabah vañik wok tokëđëna wasëwif hna. (Soŋe Walevi 11)

16 [Nëparyin d'us ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!]

17 Ante tavëkëhniwo kore tën� tere ña, vërfal vëlëwu va tÿënihawo bi ye pëhnëtanëd wanës wadëwu ñi.

18 Awa më ntëkwakëhni: «Wuhnë fëna, gwëryëdiluhna bi? Gwëryëdiluhna bi fop ile tokëd ahnë kodina tonkëna haryënkwa Wën hna

19 kabi umë tënkedina ntawary dëwu hna, donk dëwu hna tënked tac cahnëd mbahn dëwu hna?» (Gë waji wanës pëyahnedëho Yesu kode toki ile-wo-le ÿa.)

20 Umë mbok ntehnëk: «Ile sahnëd hnë ahnë ÿa umë ronkënedëha.

21 Kabi bambery ntawary ahnë hna matid vinahan vimeh vinte liyehnedëhëhni vahnë ndakëndëni hara vëyëläläna, ule, uryaw ahnë.

22 Njëkëlehnëdëni ndakëntal meh vësan ma vësëval vële ÿëlëk do ÿëlik, iña le nkok kwëhnëna, njapënan, tokand vahnë, kwëhna nkeya meh, iñëwary, ntehnëndëhni wameh vëÿëntaw, naÿënan, do nënkwa.

23 Viÿë viwëh fop bambery ahnë hna cahnid do umë ronkënedëha.»

Ikwëtahn asëval ale wok gena sëwif

24 Yesu matëko hnam ñi resiÿo Tir hna. Tënkëko le ñadëho ñëw hna do ñadilohna njëti hnam nke, bare kodilohna cowä.

25 Asëval ale hwëhna kawo fandag fante pëlako yine wëryëko ga nësëde soje Yesu, njilehni tañ hn'ile nkeho hna ndëkwëhn haryënkwa lëwu.

26 Asëval arac gelohna sëwif, hnë Fenisi mbë Siri hna nagiko. Muntadëhawo Yesu ntana yine ÿa aryagu hna.

27 Yesu më ntehnëka: «Tavëryihni tokëni ten vutah vi† hafo pihñëni, kabi yivëna nufi roka vutah ÿa këfëhnini vumbe vi‡.»

28 Asëval a më ntëkwaka: «Bare, Aharañ, la vumbe vi tokëdëni ile këfëdëni vutah ÿa.»

29 Awa Yesu më ntehnëka: «Ha, toña hwëhna. Soje iñi dëkwa, kodu awënc gë ÿal hu: yine ÿa cahnëka aryag hu.»

30 Mëncëlehn ñi tëkata aryagu ga ndakëk hn'ipad: yine ÿa cahnëkawo.

Yesu kumim njërëned

31 Tac Yesu matëlehn resiÿo Tir hna, tef Sidon mboka gë cape lant Galile, tefëlehn hnë resiÿo Wahnañ Pëhw hna.

32 Më njinenëhñijika asan kumim soje tinda wëbák ña.

33 Awa Yesu më pitaryëka umë fo, ñawëtarya kore ÿa; më ndënëka watufa ña aryëñënkaha vanëf hna do cëkëna vák ÿa gë wato ña ñakahna ryëw ÿa.

34 Tac më kanëk g'ambin, njënëk bë sankaf do ntehna asan a: «Efata», umë fëhnëtanëd: «Pidëtary!»

35 Pidëtalehna asan a vanëf va, ryëw ÿa fëna pëtalehna do pëgwëlehn catënëd wanës ña.

36 Yesu ntehnëkëhniwo antë pëyahñëni; bare ante-wo-nte mbañëhnedëhëhniwo ña, vahnë va atac rëkëdëniho campehnëndëni g'ahawary wanës ña.

37 Vahnë va pëmpëhnahnëkëhniwo dëcët; ntehnëdëniho: «Ile ntid ÿa fop canëk d'us! Vëryëñënkah va dënk nkwëryëndanëdëhëhni do nësëndanëdëhëhni vële wok vëhodina nësëni va!»

† 7:27 7.27 Vutah vi fëhnëtanëk wasëwif wä. Vumbe va fëhnëtanëk vële wok vëyena wasëwif.

‡ 7:27 7.27 Vumbe vi fëhnëtanëk vële wok vëyena wasëwif.

8

Yesu vahnë wawuli wahnah ndavëd

¹ Hnë wati rac kore yabah voko mbarëpëlëni, do ñoñ golohna ile tokëdëni. Yesu më macëkëhni vërëfal vëlëwu va ntehnëhni:

² «Kaÿëhnahnëkoÿëhni vëyi vahnë, kabi wëli wafac warar yelahnëbun do ñoñ vëworyaryëna ile tokëdëni.

³ Ge koyabuhëhni mëncëni hara ñoñ vërokëna, mbërahëdëni nkaÿ hna, kabi vëyabah hnë vëhni ñaÿwët matini.»

⁴ Vërëfal vëlëwu va më ntëkwaniha: «Ne kodën nuÿanëhninëhni ile tokëdëni hafo pihñëni, hnë yi fëk?»

⁵ Yesu më tëyëkëhni: «Vamburu vajëhw hwëhnarun?»

Më ntëkwaniha: «Mbëd gë vaki.»

⁶ Awa më ntehnëkëhni kore ÿa ntañani nkal hna. Tac më nufëk vamburu mbëd gë vaki va, camehnëka Wënu ña, nkubëlehnëk njëdahnë vërëfal vëlëwu va do vëhni, cahëlehnënihëhni vahnë va fop.

⁷ Kwëhnanihëhni fëna li vunkis toye. Yesu camehnëka Wënu ña soñe vutac do ntehnëhni vërëfal vëlëwu va cahëlehnaryënihëhni.

⁸ Ale-wo-le tokëko afo pihñ. Vërëfal va njonihò vankubel vante tesëniho va vëkankel mbëd gë vaki vapëbah.

⁹ Hara vële rokëko va tëkëniho wawuli wahnah. Tac Yesu më koyakëhni mëncëni,

¹⁰ kayëlehn tañ kulu hna njini gë vërëfal vëlëwu va resiÿo Dalëmanuta hna.

Wafarise ÿa dahëse fëmpëhnahnah tëyëdëni

¹¹ Wafarise tëkëlehnëni do pëgwëni nkwajëlëndëni gë Yesu kabi menëhñëniha njëkëhnahnëdëniho. Umë tëyëniha tufahn gë dahëse fëmpëhnahnah g'ambin matik.

¹² Yesu më njënëk bë sankaf do ntehn: «Soñe ye tëyëdëni vahnë vëvë gaki vi dahëse ile fëmpëhnahnëk? Toña ÿa fëyadëmu: wëla dahëse ryampo wayëdadëna!»

¹³ Tac tavëlehnëhni do kay kulu hna nji gë cape ñëntaÿ mbë lant ña.

Levir wafarise ÿa do gë va Erođ

¹⁴ Vërëfal va ndënkweniho njoni vamburu, ndampo fo kwëhnaniho kulu hna.

¹⁵ Yesu më ntehnëkëhni: «Diryin wajira! Keharyin levirwafarise ÿa do gë va Erođ ÿa.»

¹⁶ Vërëfal va pëgwëlehnëni nkwajëlëndëni vëhni fo kabi ntiyahnëkëhniÿo ile nkoni vëhwëhnana vamburu ÿa ntehnëdëhëhniÿo koyëna Yesu.

¹⁷ Yesu njëtëko ile nkwajëlëndëni ÿa, më ntehnëkëhni: «Soñe ye wajëlëdun kabi kwëhnaluhna vamburu? Nudiluhna bi ten? Gwëryëdiluhna bi ten? Ndëpaku bi wahakili ÿi?»

¹⁸ Kwëhnarun vinkër, nudiluhna bi? Kwëhnarun vanëf, gwëryëdiluhna bi? Dënkwëtađiluhna bi

¹⁹ ante nkubëlehnëbuhò vamburu mbëd soñe vahnë wawuli mbëd ña vatesel vante yorunëho va, vëkankel vajëhw fëbëko?»

Më ntëkwaniha: «Pëhw gë vaki.»

²⁰ Mboko tëyëhni: «Do nte nkubëlehnëbuhò vamburu mbëd gë vaki soñe vahnë wawuli wahnah ña, vatesel vante yorunëho va, vëkankel vajëhw fëbëko?»

Më ntëkwani: «Mbëd gë vaki.»

21 Awa Yesu më mbok ntehnëkëhni: «Do ha gaki gwëryëdîluhna?»

Yesu njërënedëha mëp Betësayida hna

22 Yesu gë vërëfal vëlëwu va təkëniho Betësayida hna; hnam, më njonëhnijika mëp do këlayi ñaka.

23 Yesu më pëlaka mëp uña vák yi kaha cahnarya nkol hna. Tac më tēpahnéka vinkër va, tinda wëbák ña do tëya: «Kodu bi ahnu iñë?»

24 Mëp uña më matëndëk nkaf ña, njëk, do ntehn: «Vahnë hnuđëfu, had vatëh nuđëfuhëhni, bare njasëdëni.»

25 Yesu më tindëka wëbák ña kat mëp uña vinkër hna; arac më ñesëk ðus: njërëniko, nuđëho wapacëk ile-wo-le ya.

26 Awa Yesu më koyaka mënc gë yalu do ntehna: «Antë arënk tameki nkol hna.»

Piyer pëyahned Yesu ye Arëhnayik a

27 Tac Yesu gë vërëfal vëlëwu va njilehnëni gë vankol vante rëhak Sesare Filip hna.

Nkañ hna Yesu më tēyëkëhni: «Vahnë va, mo ntehnëni ye bu?»

28 Më ntëkwaniha: «Vëryampo, vëhni lehnëd San Ayary a yeru, vëhañary Eli yeru, do vëhañary kat, aryampo wakila hna yeru.»

29 Yesu më mbok tēyëkëhni: «Wuhnë lë, mo lehnërun ye bu?»

Piyer më ntëkwaka: «Wëjë, Këris, Arëhnayik a yeru.»

30 Awa, Yesu më ñañëhahnëkëhni antë pëyaniha ahnë.

Yesu icëm g'ibëhn dëwu ña pëyahned

31 Tac Yesu pëgwëlehn karañëndëhni aki vërëfal vëlëwu va: «Ajë Ahn'a afo korot ðus; vicër bulunda va gë vësankaf vësëna wasadëha va do gë vëharaj sariya va ñwëyëdëniha; ndawëhnëniha do fac rarëna hna mbëhnëd.»

32 Watac wapacëk pëyađëhëhniwo. Awa Piyer më canaryëka pëgwëlehn niranda.

33 Yesu më cahëtak, njëkëkëhni vërëfal vëlëwu va fop do ñañënahna Piyer ntehna: «Ña wëtarye, Sintani, kabi nahadila had Wënu ña, bare had vahnë.»

34 Tac Yesu më macëkëhni kore ya gë vërëfal vëlëwu va ntehnëhni: «Ge ahnë ñad tēfëlehnëndo, antë nko nahand soñe lëwu dënk, afo ndiñ kërëwa lëwu ya tēfatëndo.

35 Ale yad iyi ðuniya cëmëd, bare ale wok kwëtahnëna nëf iyi ðuniya nkoryaryëd ntañary dëwu ña, soñe lëmën do gë Wanës Wakasëk ña, ntañary dëwu ña nkod hafo arayen hna.

36 Ye nëfadëha ahn'a ge umë hwëhnëk ðuniya yi fop, tac cëvehn ntañary dëwu ña?

37 Ye kod njëdahn mbësahni ntañary dëwu ña?

38 Ge ahnë cëfëhnëka g'ami do gë wanës mën ña haryënk wahnë vëvë dol vi, vële wok vësatëna do wok vawëtahnëlahna Wën vi, awa Ajë Ahn'a fëna cëfëhnëdëha g'umë, ge njijëk hn'idanc Rëm hna do gë wamëleka wapacah ña.»

9

1 Yesu më mbok ntehnëkëhni: «Toña ya fëyađëmu; vëryampo hnë vële ye hnani vi vësëmëdina hara vëhnuna Naw Wënu ña ga njijëk gë fanka.»

Ibaca Yesu ña

² Ga ndëcëk wafac mbëd' gë ryaŵ, Yesu më njokëhni vëhni Piyer, Sak do gë San do njiyeryëhni hn'ikuŋ yihnah hn'ile nkeniho vëhni fo. Yesu më mbacik tase lëŵ hni;

³ viŷi vilëŵu va njerëko d'us had humpen, hnë d'uniŷa li ahnë gena ale hođ njerën iñë koyëna.

⁴ Vërefal vërar va nulehnënihëhni taŋ Eli* gë Moyis ga nësëlëdëni gë Yesu.

⁵ Awa Piyer më ntehnëka Yesu: «Aharan, njivëk nkeyin ani. Ntidëfun wasank watar: ryampo wëjë, Moyis ryampo, Eli ryampo.»

⁶ Yëtëlohna ile nësëd, kabi umë gë vërefëlëntaŵu va ntakëkëhniŵo dëcët.

⁷ Anar njilehni cankëhni g'icën dëŵu ŋa, do nkwëryëlehnëni kopa ŋar hna ntehn: «Aŷi Ajë mën ye ale ŷahnëbu d'us. Umë rëfëka ahnëpawu!»

⁸ Vërefal va njëkëlehnëni taŋ caharađ lëŵ hni, bare golohna nundëniha ahnë, Yesu fo wontiko gë vëhni.

⁹ Ante cëlidëniho kuŋ ŋa, Yesu më ntehnëkëhni antë pëyaniha ahnë ile nuni ŷa hafo Ajë Ahn'a mbëhn hnë vësëm hna.

¹⁰ Mawëniho wanës watac, bare tëyëlëdëniho: «Ye pëhnëtanëd "ibëhn hnë vësëm"?»

¹¹ Tac më tëyëniha Yesu: «Soŋe ye ntehnëdëni vëharan sariya vi, Eli yijëd ten?»

¹² Umë ntëkwakëhni: «Eli rëfëka njij ten mbokahn can fop. Bare, ge toña ye, soŋe ye pëyahnëd Vikerëh va fëna Ajë Ahn'a korotëd d'us do ntidë g'iñëŵ?»

¹³ Bare ami pëyadëmu: Eli tëko njij, do vahnë va ntinihawo gante ñadëni ka, gante pëyahnëk vikerëh soŋe lëŵu ka.»

Yesu njërëndëha fatah fante pëlak yine

¹⁴ Ga tëkëni hn'ile nkeniho vërefal vëŷëntaŵ hna, nunihëhniwo kore yabah d'us ga kwërënihëhni do vëharan sariya va conkëdëniho.

¹⁵ Vahnë va nundëniha tuŋ Yesu, pëmpëhnahnëlehnëhni, nkaryëlehnëni nkaŷëniha.

¹⁶ Yesu më tëyëkëhni: «Ye sonkëdun gë vëŷi?»

¹⁷ Asan aryampo kore hna më ntëkwaka: «Aharan, njinenëhnimina ajë mën a, kabi yine fëlaka, umë wëmaŷëndëha kodina nës.

¹⁸ Iŷi yine këfëdëha hn'ile-wo-le hna, iguhnahn rëkëd' cahnënda wës li, cemëlehnand wabeñ ŋi, do mbahn iñi kankëdëha. Tëyëbuhëhni vërefal hu vi ntaniha iŷi yine, bare vëŵëkëlahna.»

¹⁹ Yesu më ntehnëkëhni: «Vahnë vëhwëhn kwëtahn këm yerun! Hafo guve tëfëko ñëŵëlahnin do ryuñënanëhnu? Yinenëhninoŵa fatah fi.»

²⁰ Awa më njinenëhnijika. Yine ŷa nunda tuŋ Yesu, më ñënkëka fatah fa gë fanka; fatac njolehn këryinëtand do guhnahn iña cahnidëhawo wës hna.

²¹ Yesu më tëyëka rëm fatah fa: «Kobëri guve pëgwëka?»

Më ntëkwak: «Kobëri nte nkoko fatoy fo ŋa pëgwëkawo.

²² Wati ryaŵ yine ŷa cañëtëdëhawo hnë hwëdëh ma hnë wënka soŋe ndaŵa. Kaŷëhnandiŷi gë fuhnë ayij aryemafu, ge kodu!»

²³ Yesu më ntëkwaka: «Ge kodëfu? Fop kod' nke soŋe ale hwëtahnëka.»

²⁴ Rëm fatah fa ndekalehn taŋ: «Kwëtahnëbu, bare dëmarye, kabi kwëtahn iña nkojëko!»

* **9:4 9.4** Eli: kila yeho hnë Vikerëh Vicër hna. (2 Vëhnaŵ 2)

25 Yesu nuko kore ÿa nkaryidëniho ÿal hni hna. Më ñañënahneka yine ÿa ntehma: «Yine ile wëmaÿehneð vahnë nësëni do nkwëryëni, ntehnëdëmi: cahnëryehna fañi fatah do nt'avoka vokanehna muk!»

26 Yine ÿa më ndekak do ñënka fatah fa gë fanka, cahnëlehna tañ. Fatah fa njamëlehn had cëmëk, do vahnë vëyabah ntehnëdëniho: «Cëmëk.»

27 Bare Yesu më pëlaka vák ÿa, matëndëka fatah fa do fatah fa kahnëlehn.

28 Ante tënkëko Yesu tere hna, nketëni gë vërëfal vëlëwu va fo, më tÿëniha: «Soñe ye wobun mëkëlëfunahna lafuna iÿi yine?»

29 Yesu më ntëkwakëhni: «G'iyëfa fo kode ntayini iÿi sifa wayine.»

Yesu icëm g'ibëhn dëwu ña mbok pëyahneð kat

30 Më matëni hnam tëfëni Galile. Yesu ñadilohna njëti hn'ile nkeho hna.

31 Vërëfal vëlëwu va karanëdëho aki: «Ajë Ahn'a njëdadëniha vahnë va, vërëc ndawëhneðëniha; do ge ntik wafac warar mbëhneð vësëm hna.»

32 Bare vërëfal va vëyëtëlohna bi ye pëhnëtanëk wanës watac do ntakëkëhniwo soñe tÿëniha.

Mo lëbëkëhni vëÿëntaw

33 Tëkëlehnëni Kaperënaÿum hna. Ante tënkëniho tere hna, Yesu më tÿëkëhni vërëfal vëlëwu va: «Ye wajëlekëndun nkaÿ hna?»

34 Bare vëlëkwalohna, kabi nkaÿ hna nkwajëliniho njëtahnëni bi mo lëbëkëhni vëÿëntaw va.

35 Awa Yesu më ntañak, macëkëhni Pëhw gë Vëhi va do ntehnëhni: «Ge ahne ñad nke aryënkweyënkwe, tëfëka nke arëkwa vahnë fop do aryokunëhn vahnë fop.»

36 Tac më nufëka fatah fatoy kahnëndëka fagant lëw hni; muryaka do ntehnëhni:

37 «Ale hacaka g'uÿac mën wã fatah gë fañi ki, kacako ami dënk; do ale hacako ÿa, gena ami fo kacak, bare kacaka fëna ale fayiko ÿa.»

Ale wok ñewëlohna ÿa ndemadëho

38 San më ntehnëka Yesu: «Aharan, nubunëhawo asan ale ladëhëhniwo wayine g'uÿac lëw hu wã, do ñadëfunëho ravëtehnëfuna, kabi gentina gë fuhnë.»

39 Bare Yesu më ntëkwaka: «Nt'aravëtehnuna, kabi ahne kodina nti dahëse fëmpëhnahnah g'uÿac mën wã tac nës tañ wameh mën.

40 Ale wok ñewëlëfuhna ÿa ndemadëhëfu.

41 Do ale yëdadëhu asiyawu wënka kabi Arëhnayik a hwëhnëku, toña ÿa fëyadëmu: nuÿad cos dëwu ña.»

Vële liyendëhëhni vahnë wameh

42 «Bare ge ahne ravëtehnëka kwëtahn inja wëla fatoy fëndampo hnë vunte hwëtahnëko vi, pecek bëraka gëb li tac ntabi hnë wov.

43 Ge vák hu ÿi liyehneðëhi uÿeh, dëpëтары; pecek arënk duniÿa le wok puðina hna g'ivák iryampo g'ile worryaryëru waki tak do alabi gë janáma, hnë hwëdëh hunte wok dipëðina.

44 [Hnam, “vancëhn vante rokëð mbahn va wasëmëðina do hwëdëh ha dipëðina muk.”]

45 Ge fary hu ÿa liyehneðëhi uÿeh, dëpëтары; pecek arënk duniÿa le wok puðina hna g'ifary ryampo g'ile worryaryëru waki tak do alabi gë janáma.

46 [Hnam, “vancëhn vante rokëð mbahn va wasëmëðina do hwëdëh ha dipëðina muk.”]

⁴⁷ Do ge inkër hu ña liyehnedëhi uwëh, dokëtary; pecek arënk Naw̃ Wën hna g'inkër dampo g'ile worryaryëru viki tak do alabi gë janáma.

⁴⁸ Hnam,
«“vancëhn vante rokëf mbahn va wasëmëdina do hwëdëh ha dipëdina muk.”

⁴⁹ Kabi, ale-wo-le hwëdëh pihëde gante pihëde wanjiry hnë roka ki. †

⁵⁰ «Wanjiry ña iñë fërën ye; bare ge gona ñañ, hak kode mbokaryi ñañëni? Kwëhnaryin wanjiry hnë wuhnë dënk do ayewu yam gë vëyënta hun va.»

10

Yesu soñe iñël do g'ibëmba ña nësëd

¹ Yesu matëko hnam nji hn'inkal Yuđe hna, nte ye gë cape ñëntaŵ Yurëdan ka. Kore vahnë va më mbok mbarëläni kat darël lëwu do pëgwëlehn karanëndëhni, gante njehëka ka.

² Wafarise wëryampo më tëhaniha soñe tëndëhnëniha urënd. Tëyënihawo: «Sariya fu ña maŵëryanëka bi asan mbamba asëval alëwu?»

³ Yesu më ntëkwakëhni g'ini tëy: «Ye ntehnëkuno Moyis alindu?»

⁴ Më ntehnëni: «Moyis maŵëryanëka asan a ker kayëte nte rufahnëd mbambëka asëval alëwu ña.»

⁵ Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Moyis kerëhnëku aña kwëda kabi vankaf va kambëku.

⁶ Vikerëh va më lehnëk, wapëgwa hna, ante ntiko Wën fop ña: “Ntikëhni asan g'asëval.”*†

⁷ “Soñe umë ye, asan a tavëdëhëhni rëmu gë hnëmu nkeni g'asëvalu fo,
⁸ do vëhni vëhi tak aryampo fo nkedëni.”* Koyëna, vëwona vëhi bare ahnë aryampo fo ye.

⁹ Awa ahnë antë pitëndëlehn ile mbarëpëlehnëk Wën ña.»

¹⁰ Ga mbokani gë tere, vëréfal va më tëyëniha Yesu soñe watac.

¹¹ Më ntëkwakëhni: «Ge ahnë mbambëka asëvalu do ñëla ahaŵary, ntik ile mbañëk Wënu ña,

¹² do age Asëval a tavëka asanu ñëla asan ahaŵary ntik ile mbañëk Wënu ña.»

Yesu ndëwadëhëhni vutah va

¹³ Vahnë yinenëhnikawo Yesu vutah soñe tindëhni wëbák wadëwu ña ndëwahni, bare vëréfal vëlëwu va niranihëhniwo.

¹⁴ Yesu, ga nuk watac, më ntavëka do ntehnëhni vëréfal va: «Tavëryinëhni vutah va njijëni ñal mën hna! Ant'aŵemaŷehni, kabi Naw̃ Wënu ña vële ye had vëhni va hwëhnëk.

¹⁵ Toña ña fëyadëmu: ale wok maŵëlahna Wënu ña had gante maŵëhnedëhëhni fatah rëmu gë hnëmu ka tënkëdina muk Naw̃ Wën hna.»

¹⁶ Tac, më muryakëhni vutah va, tindëhni wëbák wadëwu ña ale-wo-le ndëwanëhni.

Asan avetak gë Yesu

¹⁷ Wati nte ñadëho nji Yesu ña, asan më nkaryëk ndënkwëhn do tëya: «Aharan afërën, ye rëfëko liwu rënkahnu uwám usër hna?»

¹⁸ Yesu më ntëkwaka: «Soñe ye wäcëduho afërën? Ahnë afërën gena ge gena Wënu ña fo.

† 9:49 9.49 Kabi, ale-wo-le hwëdëh pihëde gante pihëde wanjiry hnë roka ki. Vahnë vëyabah nahadëni hwëdëh fëhnëtanëk kitin. * 10:6 10.6 Wapëgwala 1.27 * 10:8 10.8 Wapëgwala 2.24

19 Njëtëru bi vakwëda va: “Ant'aryawã ahnë; ant'ayëkëlehna asëval ahaŵary; ant'ale; ant'aye sede wamër; ant'avorahna ahnë ahnufahn ile kwëhnaŵak ÿa; dënënerÿihni vëhni rëmuŵh gë hnëmuŵh.”»

20 Asan a më ntëkwaka: «Aharan, vaŵi vakwëda fop maŵëhnëbu kobëri utah mën hna.»

21 Yesu më njëkëka g'ijahn do ntehnä: «Iñë ryampo wojëki: yiryeyi awaf fop ile hwëhnaru ÿa do ayëdahni koryi ÿa vëhaÿëhnaŵh va, koyëna nuÿadu hnapul yabah ambin hna. Tac yij arëfëlehnëndo ami fo.»

22 Asan a, ga nkwëryëk watac, mbacëlehn yëka ÿa do njilehn ayamah fo kabi hnapul yabah kwëhnaŵo.

23 Yesu më njëkëkëhni vëréfal vëlëŵu vële hwërekawo va do ntehn: «Ntakëk vëvetak tënkeni Nawã Wën hna!»

24 Vëréfal va pëmpëhnahnëkëhniwo gë wanës watac, bare Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Wëlawo mën, ntaŵëk dÿus tënŵ Nawã Wën hna!

25 Itënŵ yonkomb hnë hatëh sirehn, ÿak hnëŵëk g'itënŵ avetak Inawã Wën hna.»

26 Vëréfal va pëmpëhnahnëkëhniwo g'ahaŵary, do tëyëlëdëniho: «Mo ye awa ale hode pehëti ÿa?»

27 Yesu më njëkëkëhni do ntehnëhni: «Vahnë va vëhodina, bare Wënu ŵa kod, kabi Wënu ŵa kod nti fop.»

28 Awa Piyer më ntehnëka: «Nëpary, fuhnë tavëbun fop soŵe arëfëlehnahnënde.»

29 Yesu më ntëkwaka: «Toña ÿa fëyadëmu: ge ahnë tavëk fop soŵe lëmën gë soŵe Wanës Wakasëk ŵa tere lëŵu ÿa, ma vëheryu, vicëru, hnëmu, rëmu, vërahu, wëhaÿ walëŵu,

30 awa ahnë arac nuÿad wahwënta keme ntëbi ile kwëhnaŵo hnë iÿi dÿuniÿa: watere, vëhery, vicër, wahnëm, warëm, vutah do gë wëhaÿ, gë horot fëna; nuÿad dÿuniÿa ile wok pudina wati le yejëk ÿi.

31 Bare vahnë vëyabah hnë vële ye gaki vëryënkwëryënkŵ vi vërekŵa yed, do vële ye gaki vërekŵa vi yed vëryënkwëryënkŵ.»

Yesu rarëna ÿa pëyahned icëm g'ibëhn dëŵu ŵa

32 Yesu ndënkŵaryëkëhniwo vëréfal vëlëŵu va njindëni Yerusalem. Vëréfal va pëmpëhnahnëkëhniwo, do vële lapëhnađëhëhniwo va ntaŵëkëhniwo. Yesu më mbok canaryëkëhni vëréfal Pëhw gë Vëhi vëlëŵu va pëgwëlehn nësëhnëndëhni, ile ÿad nkehna hara bëÿëna ÿa.

33 Më lehnëkëhniwo: «Nëparyin, gë Yerusalem njiden, ile njëdađeniha Ajë Ahn'a vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharan sariya va. Cëdendëniha soŵe ndaŵi do njëdađnëdëniha hnë vële wok vëyena wasëwif.

34 Vërac njafaŵëdëniha, tëpandëniha, ntaŵpëhnađëniha do ndaŵëhnëniha. Ge ntik wafac warar mbëhnëd vësëm hna.»

Itëy vutah Sebede va

35 Awa, Sak gë San, viju Sebede, më njijëni vëhni Yesu hna, tëyëniha: «Aharan, ñadëfun alinëhnëfu ile rëyëdëru ÿa.»

36 Yesu më tëyëkëhni: «Ye ÿadun linëhnu?»

37 Më ntëkwaniha: «Maŵëryanëryifu yefu daŵël hu ante nkedu hn'inawã le naŵëdu hna, aryampo g'irëhw ayëntaŵ a g'irahahn.»

38 Yesu më ntëkwakëhni: «Yëtëluhna ile rëyëdëfun ÿi. Kodun bi asewu nkëlëŵa tëmpah horot le ÿadëfu sewu ÿi, ma ayaryiwu yary horot ile ÿadëfu yaryiwu ÿi?»

39 Më ntëkwaniha: «Kodëfun.»

Yesu më ntehnëkëhni: «Ha, cedun nkëlëw̃a nte ýadëfu sewu ñi do njaryëderun yary ile ýadëbu yaryiw̃u ýi.

⁴⁰ Bare gena ami rëhnad ale rëfëka ntaña g'irëhw mën ma g'irahahn mën; waýi waýëw̃a, vële pëhwëtëhnëk Wën va hwëhnëk.»

⁴¹ Vërëfal pëhw vëýëntaw̃ va, ga nkwëryëni watac, ntavëkëhniwo gë viju Sebede.

⁴² Awa Yesu më macëkëhni vëhni fop ntehnëhni: «Njëtërun, vële hnuðe had vësankaf ðuniýa vi, ndëcëtëni ucankaf ntëw̃ hni ña, do vëryëndah va tufahnëðëni fanka falëw̃ hni fa.

⁴³ Bare geðina koyëna yëbëlan hun. Ale-wo-le ýad naý hnë w̃uhnë ýa, tëfëka nke aryokuñëhn hun,

⁴⁴ do ge ahnë ñad nke aryënkweyënkwe hnë w̃uhnë, tëfëka nke aramp vahnë fop.

⁴⁵ Kabì Ajë Ahn'a yijëna umë ðënk soñe ndokuñëhni, bare had aryokuñëhn vahnë njijëk do njëðahn ntaw̃ary ðëw̃u ña pëhëtahnëhni vahnë vëyabah.»

Yesu njërëndëha mëp uña Barëtime

⁴⁶ Yesu gë vërëfal vëlëw̃u va tëkëlehnëni Seriko hna. Tac, ante cahnedëniho naw̃ hna gë kore sankaf, mëp, nte w̃acik Barëtemi, aju Timawus, lañako tëfary nkaw̃ hna muntand.

⁴⁷ Ga nkwëryëk Yesu mbë Nasaret ryëcëð, pëgwëlehn ndekand: «Yesu, Aju David, kaýëhnahnëryiýi g'ami!»

⁴⁸ Vëyabah niraðënihawo ndemëhna, bare umë nkwënëko ðeka ña: «Aju David kaýëhnahnëryiýi g'ami!»

⁴⁹ Yesu kahnëlehn do ntehn: «Macëryina.»

Macëlehnëniha mëp uña ntehnëniha: «Yañërary, matëry, macëðëhi.»

⁵⁰ Awa mëp uña ntoñëlehn cud cankaf ntëw̃u ña, ntoña kahn do ñi gante nke Yesu.

⁵¹ Yesu më tëyëka: «Ye ýadú linëhnu?»

Mëp uña më ntëkwaka: «Ahwëhn, voka hnundu ýadëfu.»

⁵² Yesu më ntehnëka: «Yiryeyi, kwëtahn hu ña njërënekë.» Tanj mbokalehn nund, tëfëlehnëlehna Yesu nkaw̃ hna.

11

Yesu tënkëð Yerusalem hna

¹ Ante njidëniho Yesu gë vërëfal vëlëw̃u Yerusalem ña tëkëniho kuñ nte w̃acik Oliviyë, ðarël vankol Betëfase gë Betani hna. Yesu më payëkëhni vërëfal vëhi haryënkwe ntehnëhni:

² «Yiryin hn'ankol nte ye haryënkwe hun ñi. Ge tëkërun tuñ, tëkatëðfunëha fapali ga pokik, fante woyik kayina ten, pëtina, ayojuna.

³ Ge ahnë tëyëku: “Soñe ye lidun rac”, dehnëryina: “Ahwëhn a valëka, bare mbokaryidëha hara bëýëna.”»

⁴ Awa njilehnëni tëkatëniha fapali pëh hna, nkaw̃ hna, ga pokik hnë rënka tere. Pëtëlehnëniha.

⁵ Vëryampo hnë vële yeho hnam va më tëyënihëhni: «Ye lidun aki? Soñe ye fëtërunëha fañi fapali?»

⁶ Më ntëkwanihëhni ile ntehnëkëhniwo Yesu ýa, do tavëlehnëni njini.

⁷ Njonëhnëniha fapali fa Yesu; tindëniha vacuð vantëw̃ hni va fapali fa, tac Yesu kaya.

⁸ Vahnë vëyabah ntanëðëniho vacuð vantëw̃ hni va nkaw̃ hna njitënd do vëryampo, yaryef yale nkubiniho fëk ýa ntanëndënihawo.

9 Vële tëfëlëniho va fop ndekadëniho:

«Osana! Wën, demaryifu!

Arabi Wënu ña njëda ale yijëd g'uŵac Ahwëhn a!*

10 Arabi Wënu ña njëda naŵ nte yejëk ñi, naŵ David rëm fu ña!

Demaryifu, Wën Hunte Sëpëk Fop! Osana!»

11 Yesu tëkëko Yerusalem hna do nji selele Cery Wën Cankaf hna. Ga njëkëk hn'ile-wo-le hna toye caharaŵ lëŵu, njilehnëni Betani gë Pëhw gë Vëhi va, kabi tëko mëd.

Anuÿ nte wok dëwëna

12 Ga pacëk, wati nte cahnëdëniho Betani ña, Yesu inte yokawo.

13 Më nuk ñaŵët anuÿ nte hnëpëko, njilehn njëk bi tëkatëd ga ntëwëk; bare ga tëkëk yaryef fo tëkatëko, kabi tëkëlohna ten wati nte ntëwahnëd wanuÿ ña.

14 Awa Yesu më ntehnëk anuÿ ña: «Bokëdila alëw muk!» Vërëfal vëlëwü va nkwëryëniho wanës watac.

Yesu Cery Wën Cankaf hna

15 Awa tëkëlehnëni Yerusalem hna. Yesu tënkëko selele Cery Wën Cankaf hna pëgwëlehn ntandëhni vële wafëdëho do lawëdëho va; këfëko watabali vëwëcët koryi do gë watinki vëwaf wëfah va,

16 do wëla aryampo tavëlawohna njo ñoñ Cery Wën Cankaf hna.

17 Tac më karanjëkëhni aki: «Gena bi vikerëh hna Wënu ña më lehnëk: «“Cery mën ña, Cery iyëfa soje bulunda fop macëde”*?»

Do nkwëneko: «Bare wëhnë soŵa vële lirun!»

18 Vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharañ sariya va njëtaniho watac do njëkëlehnadëniho fere ndawëhnahnëniha Yesu; bare ntakëkëhniwo g'umë kabi kore ña fop nëñahnëkëhniwo gante karanjëdëhëhniwo ka.

19 Ga nëkak Yesu gë vërëfal vëlëwü va cahnëniho naŵ hna.

Yesu gë anuÿ kankah

20 Ga pacëk kobëri fo, ante ndëcëdëniho nkaŵ ña, nuniho anuÿ ña kankëko fop hafo vënkahn hna.

21 Piyer më ndënkwëtak ile liyako ña më ntehnëka Yesu: «Aharan, yëkëry anuÿ nte ryëwanëruho antë mbok tok ahnë muk ña, kankëk fop.»

22 Awa Yesu më ntehnëkëhni vërëfal vëlëwü va: «Kwëtahnëryina Wënu ña!

23 Toña ña fëyadëmu, ge ahnë ntehnëka inji kuñ: “Matëry ani ayi alëba wov hna”, ge gwajëlehnadëniha ntaŵary dëwü hna, bare kwëtahn ile nësëd ña ntiyad, awa watac ntiyaryëdëha.

24 Soje umë, lehnandëmu; ge muntadun soje arëyu iñë, kwëtahnëryin paryi nuÿadun do irac njëdaderun.

25 Ge muntadun, hara ahnë lavëkuna, tavëhnëryina, do tavëhnanu Rëmun ile ye g'ambin ñi fëna ile wënerun ña.

26 [Bare ge tavëhnëdëlnëhniha vëyëntaŵ va, Rëmun ile ye g'ambin ñi fëna tavëhnëdëlnëhniha wameh hun ña.»]

Ne matik fanka Yesu fa

27 Yesu gë vërëfal vëlëwü va mboko mbokani gë Yerusalem. Wati nte njasëlehnëdëho Yesu selele Cery Wën Cankaf hna, vësankaf vësëna wasadëha va, vëharañ sariya va gë vicër va më tëhaniha.

* 11:9 11:9: Wahnëw 118.25,26 * 11:17 11:17: Esayi 56.7

28 Tëyëniha: «Gë fanka iyëhne ntidfu vëyin? Mo lehnëki alind?»

29 Yesu më ntëkwakëhni: «Iñë ryampo fo rëyëdëmu; ge ntëkwarunëho, awa pëyadëmu fanka fale lihahnëdëfu vëyin va.

30 Mo fayikawo San njaryënd? Wënu ña bi ye ma vahnë va ye? Dëkwaryino.»

31 Pëgwëlehnëni nkwajëlëndëni vëhni fo ntehnëndëni: «Ge ntëkwayinëk: “Wënu ña fayikawo”, tëyëdëhëfu bi soje ye woyinëk kwëtahnëlhënahna?

32 Bare ge ntëkwayinëk: “Vahnë va fayikawo...” Ntakëkëhniwo gë kore ÿa, kabi vahnë va fop nahaniho San kila paryi yeho.

33 Awa më ntëkwaniha Yesu: «Yëtëlëfuhna.»

Yesu më ntehnëkëhni: «Ami fëna pëyadiluhna sifa fanka fale lihahnëdëfu vëyin va.»

12

Uhnës uryindaryindan soje vëyam vëyapah

1 Tac Yesu pëgwëlehn nësëhnëndëhni gë wahnës wadindaryindan: «Nkeho asan ale fëlëko kaÿ waresen, do kece, tac mbëry ile rëkëde ñwëÿehnahnénde waresen wã do pël ide nte rëkëde njawahnënde kaÿ iña. Tac, kwëtahnëkëhni vëyam njilehn uyas.

2 Wati ñarëp hna, më payëka aryokuñ a alëwu aryampo nji vëyam hna njëdfajëniha sah lëwu wã hn'ile mbarëpëni hna.

3 Bare vëyam va më pëlanaha aryokuñ a, ndafëniha, ntalehnëniha wëbák fo.

4 Awa ahwëhn kaÿ a më payëka aryokuñ ahaÿary; arac më ndafëniha nkaf hna do njewëniha.

5 Ahwëhn kaÿ a më mbok payëka kat ahaÿary; arac, më ndawëniha. Do koyëna ntinihëniwo vëhaÿary vëyabah: ndafënihëhni vëryampo, vëÿëntaw va ndawënihëhni.

6 «Ahwëhn kaÿ a asan aryampo fo nkoryaryëko: aju ale ñad ðus a yeho. Më payëka aju rëkwa ÿa gë vëyam kabi ntehnëko: “Ntënëndëniha ajë mën aÿi.”

7 «Bare vëyam va më ntehnëläni: “Wëliho ale lëwëd a! Yinëfu, ndawina, tac fuhnë hwëhnëden kaÿ iñi!”

8 Më pëlanaha aju ahwëhn kaÿ iña, ndawëniha do canëniha kaÿ hna.»

9 Awa Yesu më tëyëkëhni: «Hak ntidëhëhni ahwëhn kaÿ iñi? Njijëd umë dënk ndawëhni vëyam vi do kwëtahnëhni vëyam vëhaÿary.

10 Karañëluhna bi wanji wanës Wën?

«Itaka inte cañëtaniho vëvëry vacery ña vacak ye tame inte mbëryahnëk Wënu ña cery ntëwu ña fop.

11 Ahwëhn a lik umë do nkwamëk ðus njëki! »

12 Vësankaf wasëwif va njëkëlehnadëniho fere pëlahnëniha Yesu, kabi wanji wanës vëhni ntehnëdëho. Bare ntakëkëhniwo gë kore ÿa; awa më tavëniha njilehnëni.

ÿatatanke Sesar

13 Wafarise wëryampo gë wëlawo Eroð wã fayiko vëhni Yesu hna nji pëläjëniha gë wanës wadëwu ña dënk.

14 Më njijëni ntehnëniha: «Aharan, njëtëbun toña ÿa hnësëdëfu; kwëtahnëlihna nëf ile nke ahnë do dënëndëfila ahnë kabi aryëndah ye, ñare njasa nte ñad Wënu ña haranëdëhëhni. Pëyaryifu, sariya fu ÿa

maŵëryak bi ma maŵëryana cosi ŷatëtanke ŷa asankaf a, Sesar? Tëfëkëfu bi sosëfuna?»

¹⁵ Bare Yesu njëtëko cowëni ile nahani paryi ŷa; më ntehnëkëhni: «Soŷe ye rëndëndunëho urënd? Yonëhnino uŷëc koryi, ñadëfu hnuŵu.»

¹⁶ Më njëdfaniha. Awa, Yesu më tëyëkëhni: «Yëka mo g'uŵac mo liyk koryi li?»

Më ntëkwaniha: «Sesar ye.»

¹⁷ Më ntehnëkëhni: «Bësaryina Sesar ile kwëhnëk ŷa do Wënu ŷa ile kwëhnëk ŷa.»

Idëkwa dëŵu ŷa pëmpëhnahnëkëhniwo dŵus.

Itëy soŷe ibëhn vësëm ŷa

¹⁸ Wasaduse njilehnini vëhni Yesu hna. (Vëhni lehnëdëho vësëm va vëvëhnëdfina.) Më tëyëniha aki:

¹⁹ «Aharan, Moyis njëdfakëfu an'akwëdfa: “Ge asan ŷëlëk, do cëm hara tavëna vutah, aheryu ntëŵëdëha asëval a soŷe nagëhnahna acëru vutah.”

²⁰ Awa, nkeho hwënta ryampo, vësan mbëdf gë vëhi vële vankëko rëm gë hnëm. Aryënkŵëryënkŵ a ñëlëko do cëm hara tavëna vutah.

²¹ Ahigëna ŷa ñëlëgëkawo asëval arac, do cëmëg hara tavëna vutah umë fëna. Koyëna nkehawo ararëna ŷa fëna,

²² do mbëdf gë vëhi va fop ñëlënihawo asëval a rac do cëmëni hara vëravëhna vutah. Ga puni vëhni fop, asëval a fëna cëmëgëlehn.

²³ Hnë wati bëhn hna, ge matëni vësëm va, mo hwëhnëdëha awa asëval aŷi? Kabi mbëdf gë vëhi vi fop ñëlënihawo!»

²⁴ Yesu më ntëkwakëhni: «Mpaŷëmpaŷadëhu, do njëtërun bi soŷe ye ye? Kabi yëtëluhna vikerëh va do yëtëluhna fëna fanka Wënu ŷa.

²⁵ Ge vësëm va mbëhnëni, vësan va gë vësëval va vëvokëdfina ñëlëlëni, had wamëleka waß g'ambin ki nkedëni.

²⁶ Bare soŷe vële vëhnëdf va, koßëri karanjëluhna bi kayëte nte kerëk Moyis nte hnësëdf soŷe fatëh fante ŷagëdëho fa? Wënu ŷa më lehnëkawo Moyis: “Wën Abëraham ŷa yëbu, Wën Isak, do gë Wën Sakob.”✧»

²⁷ Yesu më nkwënek: «Wënu ŷa Wën vële wok vësëmëna ye, gena Wën vësëm; mpaŷëmpaŷaku dŵus.»

Akwëdfa Wën nte ŷak hnëfak

²⁸ Aharan sariya wëryëkëhniwo ga nkwajëlëdëni. Njëtëko toña ŷa ntëkwakëhniwo Yesu wasaduse ŵa; më tëhaka do tëya: «Anjëhne kwëdfa Wën ŷak hnëfak?»

²⁹ Yesu më ntëkwaka: «Wëli akwëdfa nte ŷak hnëfak ŷa: “Nëpary, Isërayel, Ahwëhn a Wën fu, umë fo ye Ahwëhn.

³⁰ Nahnëryehna Ahwëhn a Wën hu ŷa gë sakahn hu fop, g'intaŵary hu ŷa fop, gë hakili ŷa fop, do gë fanka hu fa fop.”✧

³¹ Do wëli kigëna ŷa: “Nahnëryehna had wëjë dënk.”✧ Gena vakwëdfa vante ŷak hnëfak lëbëka vani.»

³² Awa aharan sariya ŷa më ntehnëka Yesu: «Njivëk dŵus, Aharan. Ile lëkwaru ŷa toña ye: Ahwëhn a fo ye Wënu ŷa, Wënu hukawary gena, ge gena umë.

³³ Awa ale-wo-le tëfëka ŷahna Wënu ŷa gë sakahn lëŵu fop, gë hakili lëŵu fop, do gë fanka falëŵu fop; do tëfëka ŷahna aŷëntaŵu ŷa had umë

dënk. Umë njivëk d'us ntëbi sifa wasadëha wale-wo-le canëhnëde Wënu ña do gë wësañ ule ndawëhnëdehëhni wï.»

³⁴ Yesu njëtëko gë hakili ntëkwako; awa më ntehnëka: «Ñawëtalihna Naw Wënu ña.» Ga ndëcëk watac ahnë dëkëlohna mbok tëya iñë.

Arëhnayik a gë David

³⁵ Yesu karanëdëhëhniwo vahnë va Cery Wën Cankaf hna më tëyëk inji tëy: «Hak kod ntehnëni vëharan sariya vi Arëhnayik a Aju David ye?

³⁶ Kabi David umë dënk lehnëko ante pëbëkawo Iyir Ipacah inja:

«“Ahwëhn a Wënu ña më lehnëka Ahwëhn mën a:

Yij alaña g'irëhw mën,

hafo hale këfëdëfuhëhni vële yëwëki va haryënkwa hu.”

³⁷ David umë dënk “Ahwëhn” macëdëha: awa hak kod nke Arëhnayik a fëna aju David?»

Wanira soñe vëharan sariya

Kore yabah hnëpadëhawo Yesu g'uhnatah.

³⁸ Wëlin ile karanëdëhëhniwo ÿa: «Keharyinëhni vëharan sariya vi, vëhni vële nëghahnëk gwërëtalehn gë vacud vajaryah do ÿad nkaÿëndeni g'untënah waÿëwa bulunda hna;

³⁹ tëhnadëni wëlaña wale rëkëde nuhahnëndeni vacaliña hna do gë wëlaña vahnë vëlänah hn'ile tokëde roka sankaf hna.

⁴⁰ Fop tebedënihëhni vësëval vële cëmaryëk vësan va ile kwëhnani ÿa, do tañ njëfadëni iyëfa yaryah kamahnahnini. Gë wayap kitinjëdeni ntëbini vahnë vëÿëntañ vi fop.»

Uyëdahn ule canëk asëval ale cëmaryëk asan

⁴¹ Yesu d'arël hn'ile kwëtëde uyëdahn vë Cery Wën Cankaf hna ntañako, do njëkëdëho bi hak kwëtëdëni vahnë va koryi ÿa. Vëvetak vëyabah koryi yabah kwëtëdëniho.

⁴² Asëval ahaÿëhnañ ale cëmaryëk asan më tëkik do kwët vunëc vuki vunte wok yabëlahna nafa.

⁴³ Awa Yesu më macëkëhni vëréfal vëläwü va do ntehnëhni: «Toña ÿa fëyadëmu, aÿi asëval ahaÿëhnañ, uyëdahn lëwü ule kwëtëk wä yabëk ntëbi va vëÿëntañ wï fop.

⁴⁴ Kabi vëÿëntañ vi fop koryi ule wok balëlähniha kwëtëni; bare umë, hn'uhaÿëhnañ lëwü hna, njëdahnëk le kwëhnañ ÿa fop, ile rëfakëha kwëta soñe lëwü ÿa dënk.»

13

Yesu ipërëkan Cery Wën Cankaf ña pëyahnëd

¹ Ante cahnëdëho Yesu Cery Wën Cankaf ña, aryampo vëréfal vëläwü hna më ntehnëka: «Aharan, yëkëry! Wëraka wasankaf wä nkwamëk ka! Acery ña naÿëk d'us!»

² Yesu më ntëkwaka: «Gena nuđu bi vañi vacery vacankaf? Wëla itaka d'ampo godina tinda hn'iñëntañ; fop nihëde.»

Ambër g'uryëñah

³ Yesu hn'ikuñ Oliviyë hna ntañako, pañat gë Acery Wën Cankaf. Piyer, gë Sak, gë San, do gë Andëre fo nkeniho, më tëyëniha:

⁴ «Pëyaryifu bi guve ntiyad watac do ye yed dahëse le rufahnëd ante ntiyahnëd vëÿin fop ña.»

5 Awa Yesu pëgwëlehn ntehnëndëhni: «Kwëtëryin hakili, ant'aravu arokayiwu!

6 Vahnë vëyabah njijëdëni mëcani uŵac mën ŵa do ntehnëndëni vërëhnayik ye! Tokadënihëhni vahnë vëyabah.

7 Ge nkwëryëdun ga nësëde soje wamët nkal g'inkal ðarël hun do gë wakasëk soje wamët wabë ñawët ña, antë ntaku; watac afo ntiya, bare gedina ten wapuya yi ðuniya ña.

8 Bulunda rëkëd mëtëndëni gë bulunda yëntaŵ, do ahnaŵ pëgwëdëha ahnaŵ ayëntaŵ; nked iñënka nkal hnë waresiyo wayabah, do g'inte ña. Nked had lav idonk hnag ryënkweyënkwe.

9 «Bare ŵuhnë, diryin wajira! Kabi vahnë va njiryeryëdënihu Mbara Vëhitiñ hna; ndafëderun vacaliña hna. Njiryeryëderun haryënkwe hnë waguverëner hna gë vëhnaŵ hna soje lëmën, wasede mën yedun haryënkwe lëw hni.

10 Afo Wanës Wakasëk ña pëyayini wabulunda ña fop ten.

11 Age pëlayirun soje ayiryeryiwu vakitiña hna, antë nkehahnahnu ile rëfëka ahnesu; nësëryin wanës wante njëdadëhu Wën wati rac ña, kabi gedina ŵuhnë rëkëd ahnesëndu bare Iyir Ipacah iña rëkëd nësënd.

12 «Vële vankëk rëm gë hnëm njëdahnëlëdëni soje ndaŵini, do warëm ŵa fëna koyëna ntidënihëhni vutah vuntëw hni va; vutah va ñëwëdënihëhni vële hnagëkëhni va do ndawëhnedënihëhni.

13 Vahnë va fop ñëwëdënihu soje lëmën. Bare ale yawënad hafo pu ya, Wënu ña pehëtëdëha.»

Iñë hayah dëcët

14 «Ge nuðun ile ŵacëde “Iñë hayah dëcët ya*”, hn'ile nkok tëfëlahna nke hna (arabi ale harañëda nkwëry wañi!), awa vële yed Yude va tëfëdëha nkaryëni gë wahuñ;

15 ale yed yañ cery ntëwu hna, ge cëlik, tëfëlahna tënk soje nuf iñë bambery;

16 do ale ye hn'ikañ hna tëfëlahna mënc gë yalu soje njoj cud cankaf ntëwu ña.

17 Mekëhni vësëval vëryonkah va gë vële yëwëndëdëhëhni vutah vuntëw hni va hnë wafac warac!

18 Muntaryina Wënu ña antë tëki hnë wafac wale tëvëd gë fanka hna!

19 Kabi hnë wafac warac, mbër ña njabëd dus ntëbi vambër vante yedëho kobëri wapëgwa ðuniya vi, ante ntiko Wën fop ña, hafo gaki, do bokëdina nke sifa rac muk.

20 Ge ñayëtakëndina Ahwëhn a Wënu ña wañi wafac ahnë gokëndina, bare ñayëtëk soje vahnë vële tëhna pehëtëni va.

21 Awa ge ahnë ntehnëku: “Yëkëryina, ale tëhna Wën ya ani nke, Arëhnayik a!” ma: “Yëkëryina, hnani nke!” nt'ahwëtahnu.

22 Kabi, vërëhnayik gë wakila vële wok wayena paryi cahnëdëni; rëkëd ntindëni vi fëmpëhnahna gë wëdahëse tokahnënihëhni vële tëhna Wën va ge kokënd nke.

23 Awa ŵuhnë, diryin wajira! Pëyamu fop kobëri fo.»

Ajë Ahn'a njijëd

24 «Tac, ge ndëcëk wafac ambër warac, «lav ŵa kuyëd,

* **13:14 13.14** *Iñë hayah dëcët ya*: Yesu nësëd pañare iñë ile yijëd tonkën Cery Wën Cankaf ña. (Daniyel 9.26-27)

lepera w̃a bokëdina ntanc,

²⁵ w̃ahol w̃a njojëd,

do wëfanka wale ye g'ambin w̃a ñënkad."

²⁶ «Awa nuđe Ajë Ahn'a, ga tëkid vënar hna, gë fanka do gë icëmb cankaŋ.

²⁷ Payëdëhëhni wamëleka wadëwu ña mbarëpinihëhni vële tëhnaŋ va vacape vanah vamb nkal vi.»

Ile karanëd anuÿ

²⁸ «Nkwëryëryin le karanëd anuÿ ñi: ge tëk nëp tuŋ njëtëdun wati hasëk ÿa tëhajëk.

²⁹ Ndampo fo nke, ge nurun vëÿin fop ga tëkid, wati ÿa tëhajëk, ntiyađ.

³⁰ Toña ÿa fëyađëmu: vahnë vëvë gaki vi vësëmëdina fop hara diyana vëÿin fop.

³¹ Ambin ñi g'inkal inji godina, bare wanës mën ñi nkođ kwëlëkwël.»

Wënu ña fo yëtëk wati nte mbokajëd Yesu

³² «Ahnë yëtëna bi guve tëkid fac ma wati le ntiyađ vëÿin ÿa, wëla wamëleka wađ g'ambin ñi gë Aj'a dënk; Rëm ÿa fo yëtëk.

³³ Diryin wajira! Nt'ahnamawu, kabi yëtëluhna bi guve tëkid wati ÿa.

³⁴ Nkeđ had asan yik uyas: ge matëk tere hna, taveryëdëhëhni fop vëryokuŋ vëlëwu va, njëđadëha ale-wo-le đoku minu ile rëkëđ ndokuŋënd do nteha ayëka rënka ÿa nt'ahnama.

³⁵ Awa nt'ahnamawu, kabi yëtëluhna bi guve mënciđ Ahwëhn tere ÿa: mpëđ g'anëka ga nkeđ, ma gandëcak ga, ma tara cale ña, ma g'acahnëfëđ ga.

³⁶ Antë mënci hnë wati le worun nahaluhna do njij tëkatu ga namarun.

³⁷ Ile hnësëhnëđëmu ani ÿi, hnësëhnëđëfuhëhni vahnë va fop: ant'ahnamawu!»

14

Icëm do g'ibëhn Yesu ña

Vësankaf va njëkëlehnëđëni pëlaniha Yesu

¹ Awa wafac wahi wojëko nkehahn ambënt Pak ña do g'ambënt nte rokande mburu kwëhn levir këm ña. Vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharan sariya va njëkëlendëniho tokaniha Yesu pëlaniha hara bulunda ÿa wayëtëna, ndawëhnëniha.

² Ntehnëläđëniho: «Kodëlënëhna ntiyin watac hnë wati ambënt hna, ge gena më bulunda ÿa dakëna ñañëni.»

Asëval rurëđëha Yesu đatikola

³ Yesu Betani nkeho, tere Simo ale hwëhnako mbiÿ ña. Wati nte tokëđëniho roka ña, asëval tënkëlehni gë sëleku* đatikola hambah ntawï le lihahnik narëđ† paryi. Më podëtëk do tura Yesu nkaf hna.

⁴ Awa vëryampo hnë vële yentiko hnam va më ntavëkëhni đus, pëgwëlehnëni nësëlehnandëni vëhni fo: «Soŋe ye përekanëk iÿi đatikola?

⁵ Kokënde nkwaŋi gë koryi yabah đus tac njëđini koryi ÿa vëhaÿëhnaŋ va!» Awa më ñañëhahnëniha asëval a.

⁶ Bare Yesu më ntehnëkëhni: «Tavëryina yam. Soŋe ye ryëñanërunëha? Ile ntinëhnekëko ÿi njivëk.

* **14:3 14.3 Sëleku:** g'itaka nte hwëhnaŋ nafa do wacik alëbatër ÿa ntiyik. † **14:3 14.3 Narëđ:** atëh ye, nkahn ntëwu ña liđe đatikola ile hambëk ntawï.

⁷ Nkelahnëdun kwëlëkwël vëhaÿëhnah va do wati-wo-wati ÿadun ÿa kođun alinëhnuni ifëren; bare ami, gelahnëdelënëhna kwëlëkwël.

⁸ Ntik ile mëkëk ÿa: kobëri fo turëko đatikola ÿa mbahn li pëhwëtanëhnaño ibaň iña.

⁹ Toña ÿa fëyadëmu: hn'ile-wo-le pëyahnëde Wanës Wakasëk ña đuniÿa li fop, tëfëtađe fëna ile ntik aÿi asëval do ndënkwëtađe.»

Yuda pëhnađ njëđahna Yesu

¹⁰ Awa Yuda Isëkariyot, aryampo vëřëfal Pëhw gë Vëhi hna, njiko nësëlini gë vësankaf vësëna wasađëha va gante tëfëka njëđahni Yesu ka.

¹¹ Vëhni, nëjëkëhniwo đus ante nkwëryëniho watac ña, më ntehnëniha cosëđëniha koryi. Yuda pëgwëlehn njëkëlehnand fere fale rëfëka njëđahnëhni Yesu fa.

Yesu pëhwëtaÿëhned roka Pak

¹² Fac ryënkwëryënkwa ambënt mburu kwëhn levir këm hna, hnë fac ile ndaŵahnëđëni vupe sođe roka Pak ÿa, vëřëfal va më tëyëniha Yesu: «Ne ñadu yifu afëhwëtanëhni roka Pak ÿa?»

¹³ Më payëkëhni vëhi ntehnëhni: «ÿiryin naŵ hna, nuđunëha asan ale ryibëk unkwahn ŵënka. Tëfëlehnëryina.

¹⁴ Hn'ile tënkëđ hna, dehnëryina ahwëhn tere ÿa: “Aharan a tëyëđëhi: ‘Ne nke acery ante rokandëbun roka Pak ÿa gë vëřëfal mën va?’ ”

¹⁵ Tufëđëhu cery cankađ yan etas hna nte fëhwëtik g'ile valëđëhu ÿa fop. Hnam pëhwëtađun sođe roka ÿa.»

¹⁶ Vëřëfal va njilehnëni g'inaw; tëkatëni fop gante ntehnëkëhniwo Yesu ka, pëhwëtani sođe roka ÿa.

¹⁷ G'anëka ga Yesu gë Pëhw gë Vëhi va tëkëlehnëni.

¹⁸ Wati nte tokëđëniho roka tabali hna, Yesu më ntehnëkëhni: «Toña ÿa fëyadëmu: aryampo hnë ŵuhnë, ale rokëlandëbun, tokađëho.»

¹⁹ Vëřëfal va fop njamëlehnëni, pëgwëlehnëni tëyëndëniha aryampo aryampo: «Ami bi ye?»

²⁰ Yesu më ntëkwakëhni: «Aryampo ye hnë ŵuhnë Pëhw gë Vëhi vi, ale labëlandëbun mburu ña hnëhët li.

²¹ Ajë Ahn'a cëmëđ, gante nësëk vikerëh sođe lëŵu ka; bare horot sankaf nuÿad ale rokađëha Ajë Ahn'a! Antë mbërayi nagi feceko asan arac!»

Roka Ahwëhn a

²² Wati roka hna Yesu më nufëk mburu ña, do më nkubëlehnëk njëđahni vëřëfal vëlëŵu va, ntehnëhni: «Tokëryin, mbahn mën iña ye.»

²³ Më mbok nufëk nkëlëŵa uñen waresen ña, camehna Wënu ña, do njëđahni cenë vëhni fop.

²⁴ Yesu më ntehnëkëhni: «Sat mën le ÿabahnik kwëtëla gë Wënu ña ye do ryehëtik sođe vahnë vëyabah.

²⁵ Toña ÿa fëyadëmu: bokëđa sewu muk uñen waresen hafo fac le sahandëbu ñen kasëk Naŵ Wën hna.»

²⁶ Njëŵëlehnëni wahnëŵ ambënt ña tac njilehnëni hn'ikuñ nte ŵacik Oliviye ña.

Yesu pëyahnëđ Piyer njahëtađëha yëtëlahna

²⁷ Yesu më ntehnëkëhni vëřëfal vëlëŵu va: «Ŵuhnë fop taveđunëho kabi karađëde vikerëh hna:

«“Ndaŵëđëđëfuha aheryëherya,

do wape na campëdëni."✧»

28 Yesu më nkwënëk: «Bare ge mbëhnëbu, njidëfu hnapëhëndu Galile hna.»

29 Piyer më ntehnëka: «Lakënde tavënihi vëyëntaŵ vi fop, ami tavëdila.»

30 Awa Yesu më ntëkwaka: «Toña ŷa fëyadëmi: dol, hnë unj mëd dënk, ani gë tarahnënd cale na wahwënta wahi, njahëtafu wahwënta warar yëtëlihohna.»

31 Bare Piyer më njawënenëko g'ahawary wanës wadëwu na ntehn: «Yahëtafa muk, wëla ntehni tëfëka sëmëntiwu gë wëjë.» Vërefal vëyëntaŵ va fop koyëna nësëniho.

Yesu Setësemane hna njëfad

32 Yesu gë vërefal vëlëwu va tëkëlehnëni hn'ile macik Setësemane, më ntehnëkëhni: «Dañaryin ani hafo yiwu wuntaju.»

33 Tac më njokëhni Piyer, gë Sak, do gë San. Pëgwëlehn njëtand yiwëhnah g'ufëmpëhnahna ŵa.

34 Më ntehnëkëhni: «Ntaŵary mën inja pëbëka yiwëhnah sankaf d'us hafo yewu had ale sëmëk; ñëwëryin ani do d'ufënyaryin ant aryaku wakwëd.»

35 Yesu më njik ñawët toye, njok nkal li kobalehn do njëfa aki arabi Wënu na ñawëtëhna, ge kod nke, iŷi wati horot.

36 Ntehnëdëho: «Apa, Rëm mën, kodu ali ile-wo-le ŷa; ñawëtënde antë tëkëhne iŷi horot. Bare ant'ali ile ŷadëfu ami, diry ile ŷadu wëjë ŷa.»

37 Tac më mbokajëk hnë vërefal vërar hna do nji tëkatëhni ga ndakëni wakwëd. Më ntehnëka Piyer: «Simo, ndakëru? Mëkëlihna aryunëna wëla wati ryampo fo hara dakëlihna?»

38 Ant'ahnamaŵu do njëfaryin soŷe gante kodun ayawënahnu ge njëkëhnahnëderun. Ahnë ñad ntind yivah yabah, bare mbahn inja kwëhnana fanka.»

39 Umë mbok ñawëtak mbok njëfa gante ndënkwakëh njëfa ka.

40 Tac më mbok mbokajëk vërefal hna do mbok tëkatëhni ga ndakëni wakwëd; wahodilohna mbok ñesëni. Do wayëtëlohna ile ntëkwadëniha.

41 Ante mbokajëk rarëna na, më ntehnëkëhni: «Nkorun aryaku do njinëgadun? Puk! Wati ŷa tëkëk. Yëkëryin, Ajë Ahn'a njëdadëniha vëwen va.»

42 Matëryin, njiyin! Yëkëryina, ale yëdahnëdëho ŷa tëhajëdëho!»

Ipëla Yesu

43 Yesu nkoko nësënd ante tëkiko taŷ Yuða na, aryampo hnë Pëhw gë Vëhi hna. Gë kore vële yoko viwëta, wasëlame gë waryoko nkeniho. Vësankaf vësëna wasadëha va fayikëhniwo gë vëharaŷ sariya va do gë vicër va.

44 Yuða, ale yëdahnëdëhawo Yesu ŷa, nkabëkëhniwo kore rac dahëse ile ntid ŷa: «Asan ale vucëdëfu ŷa, umë ye. Pëlaryina, ayowuna, do ayëkanduna d'us.»

45 Yuða tëkind taŷ, tëhalehna Yesu do nkaŷa: «Aharan!» Tac mbucëlehnna.

46 Awa vële nkejëniho va nëñlëhnëlehnëniha Yesu pëlanaha.

47 Aryampo hnë vële nkeniho gë Yesu va më pëhwëtëk sëlame lëwu ŷa, do taŷa aryokuŷ asëna wasadëha asankaf a ntëpëtëlehnna nëf na.

48 Yesu më tëyëkëhni: «Gë wasëlame do gë waryoko bi tëfakëha ayinëhniwuno afëlawuno had bandi yebu?»

⁴⁹ Fac-wo-fac nkelandenëho do karanëdëfuhëhniwo vahnë va Cery Wën Cankaf hna, pëlalunoŵohna. Bare ntiyađ nkehahn ile nësëk vikerëh va.»

⁵⁰ Awa vërëfal va fop tavëlehnëniha nkaryëni.

⁵¹ Jar rëfëlendëhawo Yesu, pand fo kurako. Njawëriko pëlayi,

⁵² bare tavëko pand inja nkaryëlehn ñas fo.

Yesu Mbara Vëhitiñ hna

⁵³ Më njonihä Yesu gë tere asëna wasadëha asankaf a. Hnam mbarëläniho fop vësankaf vësëna wasadëha va, vicër va do gë vëharan sariya va.

⁵⁴ Piyer ñawët tëfëdëhawo Yesu, tënkëlehn selele tere asëna wasadëha asankaf hna. Hnam, gë vëyëka va ntañantiko njerantëdeho hwëdëh hna.

⁵⁵ Vësankaf vësëna va gë vëhitiñ vëvë Mbara Vëhitiñ va fop njëkëlehnëdëniho cedëya meh nte ndawëhnahnëdëniha Yesu, bare vëhnuñalohna.

⁵⁶ Vahnë vëyabah mërahnëdënihawo, bare wanës wadëw hni ña nëmpëlëko.

⁵⁷ Awa vëryampo më matëni mërahnëniha aki:

⁵⁸ «Nkwëryëbunëhawo ga nësëd: “Nihëdëfu ña Cery Wën Cankaf nte mbëryëni vahnë ñi, do vokaryu vëryu kawary hnë wafac warar ante wod gena ðoku vahnë.”»

⁵⁹ Bare wëla hnë watac, wanës wadëw hni ña nëmpëlëko.

⁶⁰ Awa asëna wasadëha asankaf a më matëk tëya Yesu: «Dëkwadila bi ile ntehnëdënihi vëyi vahnë?»

⁶¹ Yesu ñoñ dëkwadilohna.

Asëna wasadëha asankaf a më mbok tëyëka: «Arëhnayik a bi yeru, Ajë Wën hunte sëmbëdëfun hi?»

⁶² Yesu më ntëkwaka: «Umë yëbu, wëhnë fop nufunëha Ajë Ahn'a ntañad g'irëhw Wën Hwëhn Fanka Fop; nufunëha fëna ga nijjëd vëñar vamb g'ambin hna.»

⁶³ Awa asëna wasadëha asankaf a më citëk viyi vilëwu va do ntehn: «Gona mbalëfu gë wasedë!

⁶⁴ Nkwëryërun wayëw wante njewik Wënu ña. Hak ntehnërun?»

Vëhni fop ntehnëlehnëni menëk, tëfëka ndawëi.

⁶⁵ Vëryampo hnë vëhni pëgwëlehnëni tëpahnëdëniha Yesu, cankëniha yëka yi nkwëyatëdëniha do ntehnëdëniha: «Yëtëry, kabi kila yeru, pëyaryifu bi mo ryafëki!» Vëyëka va nufëlehnëniha Yesu poryëdëniha.

Piyer njahëtađëha Yesu

⁶⁶ Piyer gëd selele hna nkoko ante tëkiko asëval aryokuñ ava asëna wasadëha asankaf a.

⁶⁷ Nukawo Piyer ga njerantëde, më njëkëka ðus, do ntehna: «Wëjë fëna gë Yesu nkentiruhö, asan avë Nasaret ayi.»

⁶⁸ Bare Piyer nambehnakawo Yesu ntehn: «Yëtëla bi ye ñadu ahnës, gwëryëda.» Tac më matëk selele hna ñi rënka hna do icale tarëlehn.

⁶⁹ Bare aryokuñ a më mbok nuka do mbok ntehna tase vële yëho hnam va: «Ayi asan, aryampo hnë vëhni ye!»

⁷⁰ Piyer mboko nambehnahna kat.

Ga mbiyëk toyë, vële yëho hnam va më ntehnëniha Piyer: «Paryi nke, aryampo hnë vëhni yeru, kabi wëjë fëna avë resiyo Galile yeru.»

⁷¹ Awa Piyer ndekalehn: «Arabi Wënu ña ntiwo wëh ge mëredëfu! Lëk, yëtëlewahna asan ale lehnëdëfun ayi.»

⁷² Wati rac dënk, cale ɲa tarëlehn higëna ʒa, Piyer ndënkwëtalehn ile ntehnëkawo Yesu ʒa: «Tarahnënd cale ɲa wahwënta wahi, njahëtaðëho wahwënta warar yëtëlihohna.» Awa pëgwëlehn kond ðus.

15

Yesu vëhni Pilat guverëner vë Rom hna

¹ Vësankaf vësëna wasaðëha va, gë vicër va, gë vëharan sariya va, do gë vëvë Mbara Vëhitij va fop, mbarëniho kobëri fo g'acahnëfëd ga soje nkwajëlëni. Më ñabehnëniha Yesu, njiryeryëniha njëðaniha Pilat.

² Arac më tÿyëka: «Ahnaŵ wasëwif ŵa bi yeru?»

Yesu më ntëkwaka: «Wëjë hnësëk.»

³ Vësankaf vësëna wasaðëha va viÿë viyabah mërahnëðënihawo.

⁴ Awa Pilat më mbok tÿyëka: «Ñoñ dëkwadila bi? Nkwëryëðu wante pëyahnëðëni soje lëŵ hu ɲa!»

⁵ Bare Yesu ñoñ golohna ntëkwand, hafo Pilat pëmpëhnahna.

⁶ Hn'ambënt Pak-wo, Pilat tavëðëhawo aramp aryampo, ale tÿyëni bulunda ʒa.

⁷ Hara asan, ale ŵacik Barabas, sëðaryiko kaso hna gë vële ryaŵëkawo ahn'a ante ɲañënaniiho soje nkwëcëtini vësankaf ɲa.

⁸ Kore ʒa njilehnëni vëhni Pilat hna do pëgwëni vëhni fop tÿyëndëniha ile rëk maŵëryanëðëhëhni hn'ambënt Pak hna.

⁹ Pilat më ntëkwakëhni: «Ñadun bi ravëhnuna ahnaŵ wasëwif aÿi?»

¹⁰ Kabi Pilat njëtëko ðus, g'iñëŵary njinenëhninihawo Yesu vësankaf vësëna wasaðëha vi.

¹¹ Bare vësankaf vësëna va peñëðënihëhniwo kore ʒa ntehnëni: «Tavëndifuna Barabas.»

¹² Pilat më mbok tÿyëkëhni kat kore ʒa: «Ye ʒadun liwuŵa ale ŵacëðun Ahnaŵ Wasëwif aÿi?»

¹³ Më ntëkwaniha ndekatëndëni: «Pakëryehna hnë kërëwa!»

¹⁴ Pilat më tÿyëkëhni: «Awa iÿëhne ŵeh ntik?»

Bare mboko ndekani ðus g'ahaŵary: «Pakëryehna hnë kërëwa!»

¹⁵ Pilat ñaðëho nëñëhnëni bulunda ʒa, më tavëka Barabas; ga ntampëniha Yesu, më njëðakëhni wasoðade ŵa pakëniha hnë kërëwa.

Wasoðade ŵa njafañëðëniha Yesu

¹⁶ Wasoðade ŵa më njoniha Yesu bambery tere guverëner hna, do macënihëhni wasoðade ntahni ŵa fop.

¹⁷ Cudëniha cud mbëntah, do mbahnëni apënk wadëmpëhn*, pënkwelehnëniha.

¹⁸ Tac pëgwëlehnëni njafañëðëniha ntehnëndëniha: «Nkaÿiru, Ahnaŵ Wasëwif!»

¹⁹ Ntänkëðënihawo, tëpahnëndëniha do ndëkwëhnëndëni haryënk w lëŵu.

²⁰ Ante puhnani yafañ dëŵu ɲa, më cudëtëniha cud mbëntah ɲa, mbokaryëniha viÿi vilëŵu va do njoniha soje pakëniha hnë kërëwa.

Yesu pakëde hnë kërëwa

* **15:17 15.17** Cudëniha cud mbëntah, do mbahnëni apënk wadëmpëhn: Vëntah ʒa soje inaw ɲa ye, apënk wadëmpëhn ɲa wëntëlëk g'apënk ahnaŵ a.

21 Hara asan, ale wacik Simo, avë Siren†, wëncidëho kaÿ. Rëm hni vëhni Alekësandër do gë Rufus yeho. Cape tac ndëcëdëho do wasodafë wã më porosinjëniha ndib kërëwa Yesu ÿa.

22 Më njiryeryëniha Yesu hn'ile macik Golëgota; umë fëhnëtanëd «Kun Hëloyoy».

23 Nãdëniho njëdaniha uñen nte hna wëlehnik gë d'atikola ile wacik mir, bare Yesu më njwëÿëk.

24 Tac pakëlehnëniha hnë kërëwa do pitëndëlehnëniho viÿi vilëwu va do njëlëniho wanjël njëtahnëni bi mo hwëhnëd.

25 Cahnëfëd fo woko ante pakënihawo ña.

26 Aki keriko do pakiko yañ lëwu njëtahnënde soñe ile nda wahnik ÿa: «Ahna wã Wasëwif wã».

27 Wabandi waki fëna pakaryiniho hnam d'arël Yesu, aryampo g'irëhw, aÿënta wã a g'irahahn.

28 [Koyëna ntiyako Vikerëh vinte fëyahnëko: «Had vëwen va ntir-yaryiko.»]

29 Vële ryëcëd va nkëlënkëladëniho njewatëndëniha, ntehnëndëni: «Hey! Wëjë ale lehnëko kodu ahnih Cery Wën Cankaf ña do avokary avëry hnë wafac warar,

30 pehëтары wëjë dënk, cëli kërëwa hna!»

31 Vësankaf vësëna wasadëha va fëna gë vëharan sariya va njafanëdënihawo ntehnëlëndëni: «Pehëtëkëhni vahnë vëhawary bare kodina pehëta umë dënk!

32 Arabi Arëhnayik a, ahna wã Isërayel a, cël tameki kërëwa hna! Ge nubun rac, awa kwëtahnëdëfunëha.» Vële pakëlehnëniho gë Yesu va fëna njewëdënihawo.

Icëm Yesu ña

33 Lav a nkaf li nkeho, kuyëlehn nkal hna fop hafo hnë wëwati warar g'anent hna.

34 Wati rarëna hna Yesu më ndekak gë fanka: «Eloyi, Eloyi, lëma sabakëtani?» Umë fëhnëtanëd: «Wën mën, Wën mën, soñe ye ravëruho?»*

35 Vëryampo hnë vële yeho hnam va, ga nkwëryëni, më ntehnëni: «Nëparyin, Eli macëd!»

36 Aryampo hnë vëhni më nkaryëk koy ankwëÿ hn'uñen ñañah do cob hnë ryoko, tac njelëhnëlehnëna Yesu soñe ce do ntehnëhni vële nkeni va: «Napëryin, nuden ge Eli njijëd cëlënda kërëwa li!»

37 Tac Yesu më ndekak gë fanka cëmëlehn.

38 Ipand dëndah, inte fokiko haryënk wëÿëwa le ÿak sëvak Cery Wën Cankaf hna, citako fagant pëgw yañ hafo gëd.

39 Kapiten vë Rom, le hahnëko haryënk wëÿëwa Yesu ÿa, nuko gante cëmëko ka më ntehnëk: «Paryi nke, aÿi asan Ajë Wën yeho!»

40 Vësëval vëryampo yeho hnam, vëhni fënali ñawët njëkëdënihawo. Hnë vërac, nkentiniho vëhni Mari mbë Magëdala, gë Salome, gë Mari hnëmu Sak toyë do gë Yose.

41 Tëfëlehnëdënihawo Yesu ante nkeniho Galile ña do ndokuñëhnëdënihawo. Nkentiniho fëna hnam vësëval vëyabah vëhawary vële njijëniho gë Yesu Yerusalem hna.

Yesu kwëtëdë hn'iyag

† 15:21 15.21 Siren: nkol ye hnë nkal nte wacik gaki Libi. * 15:34 15.34: Wahnëw 22.2

42-43 G'anëka ga, Yosef mbë Arimasi təkiko. Umë ahitiŋ yentiko ale lënënik Mbara Kitiŋa hna, do itək Naw̃ Wënu ɲa napëntëdëho umë fëna. Fac pëhwëta ntawëla ɲa yeho, bëyëdilo hna fac ntawëla ɲa pëgwëdëho. Soŋe rac ndëkahnëko Yosef nji tëya Pilat iñas Yesu ɲa.

44 Pilat pëmpëhnahnëkawo ante njetako Yesu tək cëm ɲa. Më macehnëka kapiten ɲa tëya bi paryi nke.

45 Ga pëyahnek, kapiten ɲa, paryi nke, Pilat më mawëryanëka Yosef nuf iñas iŋa.

46 Yosef më ntawëk yarëh, cëlëndëk iñas iŋa kërëwa hna, përyëk hnë yarëh do ndën hn'iyag nte yabiko hn'ikuŋ. Tac kërÿiŋët bëraka pidahn rënka yag iŋa.

47 Mari mbë Magëdala gë Mari hnëmu Yose njëkëdëniho bi ne ndënëde iñas Yesu ɲa.

16

Ibëhn Yesu

1 Ga ndëcëko fac ntawëla ɲa, Mari mbë Magëdala, gë Salome, gë Mari hnëmu Sak më ntawëni datikola soŋe nji ntini iñas Yesu ɲa.

2 Gë dimasi ɲa kobëri fo, ante pëhnëk lav ɲa, njilehnëni yag hna.

3 Ntehnëlëdëniho vëhni fo: «Mo yid kërÿiŋëtëhnëfu taka nte fidahnik rënka yag ɲi?»

4 Bare ante təkëniho ɲa nuniho taka cankaŋ iŋa kërÿiŋëtiko cape ndampo.

5 Awa tënkëlehnëni yag hna do më nuniha ajar ga ntañak hnam g'irëhw; wiŋi vile yerëko had ambin wilëbilëk ntiyako. Vësëval va më pëmpëhnahnëkëhni,

6 bare jar ɲa më ntehnëkëhni: «Antë pëmpëhnahnu; Yesu mbë Nasaret yëkëlehnëdun, ale fakiko ɲa; Wënu ɲa mbëhnëndanëka, gena hnani. Yëkëryin, wëli hn'ile kwëtiko hna.

7 Tame yiryin afëyawuna Piyer gë vërëfal vëyëntaw̃ va: “Njid napëhëndu Galile hna; hnam nufunëha, gante ntehnëkuno ka.”»

8 Awa vësëval va cahnëlehnëni g'igary fo ɲawëtani yag iŋa, kabi mbalëdëniho ntakah ɲa. Do ñoñ wafëyalawohna ahnë, kabi ntakëkëhniwo.

Yesu tufëhnacëha Mari mbë Magëdala

9 [Ga mbëhnëk, kobëri fo g'acahnëfëd ga gë dimasi ɲa, Yesu vëhni Mari mbë Magëdala hna tufëhnako ten, ale ntanëhnëko wayine mbëd gë waki ɲa.

10 Umë njik pëyakëhni vële nkeniho gë Yesu va. Hara vahnë vërac njëwëhnëniho do kodëniho.

11 Bare ga nkwëryëniha ga nësëd: «Yesu mbëhnëk, nubuha!» vëhwëtahnëlawohna.

Yesu tufëhnac hnë vërëfal vëhi

12 Tac, vërëfal vëhi yidëho gë vunkol vutoy. Yesu më mbok tufëhnak g'ankeya nte nkok yavëtëdena ten.

13 Vërëfal vëhi va më mbokani pëyanihëhni vëyëntaw̃ va, bare vëhni fëna vëhwëtahnëlehnëniwohna.

Yesu tufëhnac hnë vërëfal pëhw g'aryaw̃ hna

14 Tac, ga ndëcëk watac fop, Yesu më mbok tufëhnak kat vërëfal pëhw g'aryaw̃ hna wati ante tokëdëniho roka ɲa; ɲañëhnëkëhniwo soŋe

ile nkoni vëhwëtahnëna ÿa do g'ikamb vankaf vantëw hni ña, kabi vëwawëhneliwohna vële hnukawo ga mbëhnëk va.

¹⁵ Më ntehnëkëhni: «Yiryin ðuniÿa li fop afëyawuni vahnë va Wanës Wakasëk ña.

¹⁶ Ale-wo-le hwëtahnëð do njaryi ÿa pehëtëðe; ðare ale wod kwëtahnëna ÿa cëðëðe.

¹⁷ Wëlin dahëse ile njavëtahnëðeni vële hwëtahnëk va: ntaðënihëhni wayine ña g'uwac mën wã; nësëðëni vanësa wakawary;

¹⁸ ge pëladënihëhni walën ma ge cëðëni wanto wante ryawëð ñoñ didilëhnihna; tindëðënihëhni wëðák ña vëres va do vërac njërëðëni.»

Yesu mbokað ðarël Wën hna

¹⁹ Ante nësëhnedëhëhniwo koyëna ña, Ahwëhn a Yesu nufiko nkal li njoyi g'ambin do ntaña g'irëhw Wën.

²⁰ Vëréfal va campëlehnëni gante-wo-gante soje pëyahnëni Wanës Wakasëk ña. Ahwëhn a ndemaðëhëhniwo hnë ðoku rac gë wëdahëse wapëmpëhnahah wante ntidëniho ña do tufahnëðëho wanës ña toña ye.]

Itëfëta nte kerëk Lik paṅare Yesu Wade yehëhna hnë inï kayëte

Ale herëk inï kayëte ṅa tufëhnana bare namu vacërakëlo vële hwëtahnëka Yesu va lehnëk Lik herëk. Inï «Tëfëta paṅare Yesu» fo ye inte kerëk ale wok gena sëwif. Lik aḡehn yeho, lawo Pol (Vëvë Kolos 4.14). Kerëhnëdëha Tewofil soṅe uwám Yesu, kolahn kwëtahn karaṅ nte karaṅiko ṅa. Lik mbok kerëhna kat Tewofil soṅe wayas Pol do nagi mbara vële hwëtahnëka Yesu va hnë ikayëte le wacik Vantiyehn Vëfayik va.

Kerik yëbëlan wabëhn wafëhw imbëd g'iryaḡ gë wahnah gë wafëhw imbëd gë warar g'imbëd (64 gë 85) ga ndëcëk hnagi Yesu ḡa. Inï kayëte Itëfëta paṅare Yesu njeḡahnëd fop wayab ntëbi wale yehëhna hnë kayëte Marëk hna. Age Marëk tufahnëdëha Yesu had «Ajë Wën» Lik tufahnëdëha had «Ajë Ahnë». Pëgwëhnahnëk pëyahñënd nagi San Ayary a, alintëraḡu Yesu, do puhahnëd gë kayënda Yesu ambin hna ante mbëhnëk ṅa.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inï kayëte: Yesu, Aju ahnë, toña, Naw Wënu ṅa, wayine, wameh, koryi.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Soṅe ye kerëk Lik inï kayëte (1.1–1.4)

Hnagi San Ayary a do gë Yesu (1.5–2.52)

Ikarāṅ San Ayary a (3.1–20)

Yaryi Yesu ḡa, do le njëkëhnahnëdëha Sintani Yesu (3.21–4.13)

Yesu Galile pëgwëd doku lëḡu ḡa (4.14–9.50)

Yesu cahnëk nkol Galile soṅe nji Yerusalem (9.51–19.27)

Itënk Yesu Yerusalem ṅa (19.28–23.25)

Icëm g'ibëhn Yesu ṅa (23.26–24.53)

Pidëta wanës paṅare Yesu

¹ Aḡënta mën Alënah Tewofil, vahnë vëyabah njëkëlehnëni njëtëni do kerëni ile ye toña ḡa fop hn'ile ryëcëtakò fagant fu ḡa.

² Kobëri wapëgwa hna vële yeho wasedë waṅi fop va hwëtëhnahniko pëyahñëni wanës Wënu ṅa do awa vëhni fëyakëfu fop ile liyako ḡa.

³ Soṅe umë ye, Alënah Tewofil, ante njëkëlehnëbu wapacëk ami fëna, caṅahnëko herëhni waṅi fop ile liyako kobëri wapëgwa hna hafo hn'ile puko hna,

⁴ aholahn ahwëtahn karaṅ inte haraṅiruhò ṅa.

Ipëyahñ hnagi San Aḡary a

⁵ Wati ante nkeho Eroḡ ahnaḡ Yuḡe ṅa, nkeho hnam asëna wasadëha ale waciko Sakari. Hnë kore vësëna vëva Abiya* hna kwëhnaryiko. Asëvalu, Elisabet maciko. Umë fëna hnënk asëna asankaf ale waciko Aron hna kwëhnaryiko.

⁶ Catëniho vëhni vëhi tak haryënk Wën hna, maḡëhnëniho sariya ḡa gë fop ile tëyëk Ahwëhn a.

⁷ Vëhwëhñalawohna fatah, kabi Elisabet nagëdñlohna do tëko ntafëni vëhni vëhi tak.

⁸ Fac ryampo, Sakari doku vësëna wasadëha ḡa ntidëho Cery Wën Cankaf hna, kabi agwën kore lëḡu ḡa yeho.

* **1:5 1.5** *Abiya*: Wati Sakari ḡa nkeniho vësëna wasadëha wakore 24 gë vëva Abiya va per, ankwëcëtëdëhniho Cery Wën hna soṅe doku ḡa (1 Tëfëta 24).

⁹ Ntiniho gante nke namu vësena wasadëha ka soje tëhnahni ahnë do tëhnayiko Sakari tēnk yēwa sēvah Ahwēhn hna nji pēd duf inja.

¹⁰ Wati nte pēdēde duf inja, fop bulunda ya g'ipēr njēfadēniho.

¹¹ Mēleka Ahwēhn a cahnahnikawo Sakari: gē farēhw hn'ile cēnade sadëha hn'ile pēdēde duf inja nēwēko.

¹² Sakari ga nuka, ntadēlehna ntaŵary inja do ntaka dus.

¹³ Bare mēleka ya mē ntehnēka: «Antē ntaki, Sakari; Wēnu ŋa nkwēryēk wayēfa hu ŵa. Elisabet, asēval hu, nagēhnēdēhina fatah facan fante ŵacēdu San.

¹⁴ Natēdēhi dus soje lēwu ya; njabēdēni fēna vēle natētēde va kabi nagik.

¹⁵ Aryokuŋēhn Ahwēhn asankaf yed. Cedina muk ile ryēwēnēd. Kobēri donk hnēmu hna pēbēdēha Iyir Ipacah inja.

¹⁶ Mbokaryidēhēhni vutah Isērayel va Ahwēhn hna Wēn hudēw hni ha.

¹⁷ Umē ryēnkwēhni dēha Ahwēhn a. Gē Iyir inte yēdakawo fanka kila Eli fa njijēd soje konjēlehnēhni warēm ŵa gē vutah vuntēw hni va do vēle wok vēlēnēdīlahna Wēn va mbokaryini kwēhnani hakili satah. Karaŋēdēhēhni bulunda le fēhwētaf itēk Ahwēhn a.»

¹⁸ Awa Sakari mē tēyēka mēleka ya: «Hak njētēdēfu wani toña ye? Ntafēbu do asēval mēn ayi fēna ntafēk!»

¹⁹ Mēleka ya mē ntēkwaka: «Ami, Gabēriyel yebu, ale hahnēd haryēnk Wēn hna soje ryokuŋēhnēdēwa; payiko yiju yonēhniyi wani wanēs wakasēk wapērēn.

²⁰ Ile hnēsēbu yi ntiyad ge wati ya tēkēk. Bare maŵēlihna; soje rac kodila avok ahnēs hafo hale ntiyad watac.» Mēleka ya koyēna nēsēhnēkawo Sakari.

²¹ Hnē wati rac, kore ya napēdēnihaŵo Sakari do pēmpēhnahnēkēhniwo, kabi mbiyēhēdēho bambery yēwa sēvah hna.

²² Ga cahnik, kodilohna nēsēhnēhni do vahnē va njētēniho iñē le ŵatik gē Wēn nuk yēwa sēvah hna. Tēk pēgw fac rac, kodilohna mbok nēs, aki fo ndēkwandēhēhniwo.

²³ Tac ga puk wafac wale rēfēkawo Sakari ndokuŋ hnē Cery Wēn Cankaf hna, mē mēncēk gē yalu.

²⁴ Ga ndēcēk watac fop, Elisabet, asēvalu ndonkēko do hnē wadepera mbēd cahnēdīlohna tere hna. Ntehnadēho:

²⁵ «Wēlin ile ntinēhnēko Ahwēhn a! Maŵēk ntihēto ile sēfēhnēdēhoŵo tase vahnē fop ya.»

Ipēyahh hnagi Yesu ya

²⁶ Hn'uopera hwēhn mbēd gē ryaŵ hn'idonk Elisabet hna, Wēnu ŋa payēkawo mēleka Gabēriyel gē resiyo vē Galile, hn'ankol nte ŵacēde Nasaret hna,

²⁷ hn'aryag ale woko yētēna vēsan; Mari maciko. Asan ale ŵacik Yosef hwēhnēkawo do yentiko hnē hnēnk Ahnaŵ David.

²⁸ Mēleka ya tēnkēko yalu hna do ntehna: «Natēryiyi Mari! Ahwēhn a ñad ntinēhni iñē fērēn, gē wējē nkerun.»

²⁹ Mari pēmpēhnahnēkawo dus wanēs mēleka ŋi; mē tēyak bi ye pēhnētānēk iyi simpaŵi.

³⁰ Awa mēleka ya mē ntehnēka: «Antē ntaki Mari, kabi Wēnu ŋa ñadēhi.

³¹ Ndonkēdu do ahnaga facan fante ŵacēdu Yesu.

³² Ale hwëhna nafa yed do rëkëde macënde Ajë Wën Hunte Sëpëk Fop. Ahwëhn a Wënu ña ntidëha ahnañ asankaf gante ntikawo David rëmu sankaf ka,

³³ do umë yed ahnañ vutah Isërayel va kwëlëkwël, ucankaf ntëwu ña pudina.»

³⁴ Mari më ntëyëka mëleka ÿa: «Hak lë kod nke watac, kabi yëtëla vësan?»

³⁵ Mëleka ÿa më ntëkwaka: «Iyir Ipacah inja njijed hnë wëjë do fanka Wën Hunte Sëpëk Fop ña cankëdëhi had icën. Soñe rac macahnëde fatah fapacah fante hnagëdu fa, Ajë Wën.

³⁶ Elisabet mbañëhu, umë fëna, facan nagëd mama ntafahnëk; umë ale lehnëdeho nagëdina ÿa, lepera hwëhn mbëd gë ryañ wã nkehahnëk.

³⁷ Yëtëry, ñoñ gena ile nkok kodina nti Wënu ña.»

³⁸ Awa Mari më ntehnëk: «Aryokuñëhn Ahwëhn a yebu; arabi fop nkewo gante nësëru ki.» Awa mëleka ÿa njilehn.

Mari vëhni Elisabet

³⁹ Hnë wafac warac, Mari pëhwëtalehn g'uñankannah nji hn'ankol nte ye hnë wahuñ hnë resiyo Yuđe hna. ⁴⁰ Ante tëkëko hnam ña, tënkëko tere Sakari hna do nkaña Elisabet.

⁴¹ Wati nte nkwëryëko arac simpañi Mari ha, fatah fa ñënkakawo hn'idonk hna gë fanka. Wati rac dënk, Elisabet pëbëlehna Iyir Ipacah inja

⁴² do ndeka gë fanka: «Wënu ña ntinëhnëki viyë vifërën ntëbini vësëval va fop do ntinëhnëka fëna fatah fante hnagëdu fa!

⁴³ Mo ga yebu ami, nehahnidëho hnëmu Ahwëhn mën aki?

⁴⁴ Ante nkwëryëbu simpañi hu ha, fatah fa ñënkak uhnatah donk mën hna.

⁴⁵ Mbetaru kabi kwëtahnëruha Ahwëhn a ntid ile pëyaki ÿa!»

Hnëwë Mari ÿa

⁴⁶ Awa Mari më ntehnëk:

«Ntañary mën inja fop nañënëdëha Ahwëhn a,

⁴⁷ sakahn mën ha pëbëka uhnatah soñe Wënu ña, afëhët mën a;

⁴⁸ kabi ndënkwëtako, ami ale wok kwëhnala nafa ÿi.

Tëk pëgw gaki, vahnë vëvë duniña vi fop rëkëd macëndëniho ale ñad Wën,

⁴⁹ kabi Wënu ña, Ayañah a, ntinëhnëko viyë vifëmpëhnannah visankaf. Wac lëwu wã ÿak lënënik dus.

⁵⁰ Kañëhnandëha gë vanjeh vayañah vante lënënedëha gë antakah va.

⁵¹ Ntik doku sankaf gë fanka vák lëwu ÿa:

Campehnëkëhni vële hnañënad va.

⁵² Këfëkëhni vësankaf va ucankaf ntëwë hni hna, do matëndëdëhëhni vële vanad va.

⁵³ Njëdäkëhni vetak sankaf vële njoko inte va, do ntahni vëvetak va wëbák fo.

⁵⁴ Njijëk ndemahni bulunda Isërayel ÿa, vëryokuñ vëlëwu va: dënkwëna tufa Abëraham gë vutah vuntëwu va, kañëhnahn dëwu ña

⁵⁵ kwëlëkwël, gante ntehnëkëhniwo vacërakëlo fu ka.»

⁵⁶ Mari koyëna puhnako hnëwë lëwu ÿa. Umë vëhni Elisabet hna ñëwëko ile rëkëk wadepera watar, tac mëncëk gë ÿalu.

Hnagi San ÿa

⁵⁷ Wati nte nagand Elisabet ña tëkëko, më nagëka facan.

⁵⁸ Koyëna vësaryëntaŵu gë hnënk lëŵu ŷa njëtaniho Ahwëhn a kaŷëhnahnëka dŵs g'umë, awa më natëntikëhni vëhni fëna.

⁵⁹ Hnë fac hwëhn mbëd gë warar hna, më njijëni soŷe kácehnëniha fatah fa gante nkeho namu lëŵ hni ka; Sakari ñadëniho macëniha vahnë va, ŵac rëmu ŵa.

⁶⁰ Hnëmu më ntehnëk: «Hali, San macëde.»

⁶¹ Vahnë va më ntehnëniha: «Bare, kwëhnalihahna la aryampo hnënk hu hna ale ŵacik koyëna!»

⁶² Awa më ndëkwanëniha rëm ŷa tëyëniha bi hak ñad maci fatah fantëŵu fa.

⁶³ Sakari më tëyëk iñë ile herande do umë kerëk: «Ŵac lëŵu ŷa San ye.» Vëhni fop pëmpëhnahnëlehnëhni.

⁶⁴ Taŷ Sakari kolëlehn mbok nësënd, pëgwëlehn ndekand, cëmbënda Wënu ŷa.

⁶⁵ Awa vësaryëntaŵu va fop pëmpëhnahnëkëhniwo, do fop hn'ankol nte ye hnë wahuŷ hnë resiŷo Yude hna tëfëtafëho watac.

⁶⁶ Fop vële wëryëko ga tëfëtafë watac va nahadëniho do tëyadëniho: «Awa ye ga nkef faŷi fatah?» Nuniho fanka Ahwëhn fa g'umë nkeniho.

Hnëŵ Sakari

⁶⁷ Hnë wati rac, Sakari, rëmu fatah fa, pëbëkawo Iyir Ipacah iŷa, pëgwëlehn nësënd wanës Wën ntehnënd:

⁶⁸ «Arabi Ahwëhn a Wën bulunda vëvë Isërayel va cëmbi, kabi njijëk pabëhni bulunda lëŵu ŷa do pëhwëtëk fop soŷe pëhëtëhni:

⁶⁹ Canëhnikëfuna Afëhët ahwëhn fanka, hnë hnënk David aryokuŷ alëŵu hna,

⁷⁰ wakila ŷa mbiŷëk ga pëyahnëniho watac,

⁷¹ më lehnëko pëhëtëdëhëfu hnë vële ŷad ntinihëfu wameh va do gë hn'imëk vële ŷëŵëkëfu va fop.

⁷² Koyëna tufahnëk dol kaŷëhnahn nte kwëhnako soŷe vacërakëlo fu ŷa do dënkwëna kwëtëla nte ntiko gë vëhni ŷa.

⁷³ Ha, ntik ile ntëkëhnëkawo rëm fu ŷa Abëraham:

⁷⁴ ŷawëtëdëhëfu hnë vële ŷëŵëkëfu hna kolahnin ndokuŷëhnëndena ntakah këm,

⁷⁵ nkehahnin vahnë vële ŷahnëka do catin haryënkŵ lëŵu hnë wafac dŵniŷa lëŵ fu hna fop.»

⁷⁶ «Do wëjë, fatah mën, kila Wën Hunte Sëpëk Fop yeđu: ndënkwëhnëduha Ahwëhn a afëhwëtëhnëhënda nkaŵ ŷa.

⁷⁷ Do koyëna njëtëndanëdŵhëhni bulunda lëŵu ŷa njijëd pëhëtëhni g'itavëhn wameh wadëŵ hni ŷa.

⁷⁸ Toña ye, Wënu ŷa Ahwëhn fu ŷa kaŷëhnahnëdëha dŵs:

Nke had lav ule fëhniđ do penifu g'ambin,

⁷⁹ soŷe penahnëhni vële ye hnë umëhwëry do gë hnë icën icëm hna, yasaryahnëfu hn'ankaŵ yam hna.» Sakari koyëna puhnako wanës wadëŵu ŷa.

⁸⁰ Fatah fa naŷëdëho do hakili lëŵu ŷa nkwënadëho. Hnë wula ntëdëko hafo hale pëgwëko dŵku lëŵu ŷa hnë bulunda vahnë vëvë Isërayel hna.

2

Hnagi Yesu ŷa

¹ Hnë wati rac, Sesar Ogis, Ahwëhn Nkal a, ntehnëko kerini vahnë vëvë nkal va fop.

² Vaker vatac yeho vandënkwëryënkwa va do wati rac Kiriniyus yeho guverëner vë Siri ÿa.

³ Vahnë va fop njidëniho keraryini, ale-wo-ale nkol ntëwu hna.

⁴ Awa Yosef, umë fëna, matëko nkol Nasaret nte ye hnë resiyo Galile hna, soje nji hn'ankol Betëlem nte ye hnë resiyo Yude hna, hn'ile nagiko ahnaŵ a David, kabi hnënk David hna nkentiko.

⁵ Njokawo Mari, ale kwëhnëko ÿa, keraryijini njidëniho, do Mari g'idonk nkeho.

⁶ Wati nte nkeniho Betëlem ña, fac hnag ÿa tëkëlehni.

⁷ Më nagëka facan, fatah fandënkwëryënkwa fantëwu fa yeho. Më përyëka gë yarëh do ntana hn'ile kwëtëndeni wusaŵ uryav* hna, kabi vëhnuŷalohna igwac cery vëhneh hna.

Mëleka ÿa gë vëhery wape va

⁸ Hnë resiyo rac dënk, nkeniho vëhery wape vële ryakëdëho gë wëhaŷ soje njëkandënihëhni wape wadëŵ hni ña.

⁹ Mëleka Ahwëhn a më karyëtahnikëhni taŋ do icëmb Ahwëhn a kwërëlehnëhni gë humpen hucankaf. Vëhery wape va më ntakëkëhni ðus.

¹⁰ Awa mëleka ÿa më ntehnëkëhni: «Antë ntaku! Wanës wakasëk wapërën yinenëhniðëmu wante hnatëdëhëhni fop bulunda ÿi.

¹¹ Hn'unji mëd, hn'ankol David hna, nagëhnirunëha Afehët; Arëhnayik a ye, Ahwëhn a.

¹² Do wëli dahëse ile yavëtahneðfunëha ÿa: tëkatëdunëha fatah ga përyik g'iyarëh do ntani hn'ile kwëtëndeni wusaŵ uryav hna.»

¹³ Ga nësëk watac, kore wamëleka wakawary wante watik g'ambin karyëtajëniho fëna taŋ, cëmbëndëniha Wënu ña ntehnëndëni:

¹⁴ «Cëmbënëfuna Wën Hunte Sëpëk Fop, do vële ñad va arabi nuŷani yam ÿa ðuniŷa li!»

Vëhery wape va Betëlem hna

¹⁵ Ante mbokani wamëleka g'ambin ña, vëhery wape va më ntehnëlëni: «Awa yinëfu tameki hafo Betëlem hna: afo nuyin ile liyak hnam ÿa, ile njëtëndanëkëfu Ahwëhn aŷi.»

¹⁶ Njilehnëni ñap tëkatëniha Mari gë Yosef, do gë fatah fatoy fa ga ndakëk hn'ile kwëtëndeni wusaŵ ryav hna.

¹⁷ Ga nuniha, më tëfëtani ile ntehnëkëhniwo mëleka ÿa soje faŋi fatah fatoy fa.

¹⁸ Fop vële wëryëkëhniwo vëhery wape va pëmpëhnahnëkëhniwo gë wanës wante nësëdëniho ña.

¹⁹ Bare ge Mari ye, waŋi fop hakili hna kwëtaðëho do nahadëho.

²⁰ Tac vëhery wape va mbokalehnëni gë wëhaŷ naŷënëhatëndëniha Wënu ña do cëmbëndëniha soje ile nkwëryëni do nuni ÿa fop; fop gante nësëhnëkëhniwo mëleka ka nkeho.

Icëh Yesu Cery Wën Cankaf hna

²¹ Ante nuŷako fatah fa wafac mbëd gë warar ña, fac ile kácahnëde ÿa yeho; hnë fac rac maciko Yesu, wac ile nkabahnëko mëleka hara hnëmu ðonkëna ten ÿa.

²² Wati ile rëfëkawo ntini Mari gë Yosef sadëha pacëna ña rëkiko, gante ntehnëk sariya Moyis ka. Awa më njini Yerusalem Cery Wën Cankaf hna do njoniha fatah fa cëhina Ahwëhn a,

* **2:7 2.7** Hn'ile kwëtëndeni wusaŵ uryav: Wusaŵ wã gë vahnë va cery ndampo fo ndakahnëdëniho.

²³ kabi keriko fëna sariya Ahwëhn hna: «Facan fandënkwëryënkwa fante wo hnagik fa Ahwëhn a sahëdëha.»[☆]

²⁴ Tëfëkawo fëna canëni sadëha le tëyëk sariya Ahwëhn a: «Walagi wahi ma vupah vuki†.»

Ipänkël gë Simeyô

²⁵ Yerusalem hna nkeho asan ale wãciko Simeyô. Asan arac catëko do ntënënedëhawo Wënu na do napëdëhawo ale rëfëkawo njij pehëtëhni vëvë Isërayel va. Iyir Ipacah inja g'umë nkeniho

²⁶ do njëtëndanëkawo cëmëdina hara nulahna Arëhnayik ale payid Ahwëhn a Wënu na.

²⁷ Awa Simeyô, Iyir Ipacah inja hnësëndëhawo, njiko Cery Wën Cankaf hna. Wati rac dënk vële hnagëka Yesu va njiryejënihawo soje ntini ile tëyëk sariya soje lëwu ya.

²⁸ Simeyô, ga nuka, njakëkawo do camehna Wënu na ntehn:

²⁹ «Tame, Ahwëhn, ntiru ile hnësënhëruhoŵo ya:

Awa kofu arava aryokuñëhn hu ya cëm yam.

³⁰ Nubuha gë vinkër mën vi dënk afehët ale fayiru ya,

³¹ umë ye ale fëhwëtëru soje wabulunda ya fop:

³² humpen hunte lid ayëti wahnënk duniya li fop ye do umë yed icëmb vëvë Isërayel, bulunda hu ya.»

³³ Vële hnagëka Yesu va pëmpëhnahnëkëhniwo gë wanës wante nësëdëho Simeyô soje lëwu na.

³⁴ Simeyô ndëwakëhniwo tac ntehna Mari, hnëmu Yesu: «Wënu na tëhnaka fatah hu fi, këfahnëhni vëyabah do matëndëni vëryampo hnë Isërayel hna. Dahëse Wën yed, bare vahnë va nweyëhnedëniha.

³⁵ Koyëna njëtëde vinahan vicoŵak hnë vahnë vëyabah. Do wëjë, Mari, horot ya cëhëdëhi ntaŵary inji had sëlame.»

Ipänkël gë Ana

³⁶ Nkeho fëna kila asëval; Ana maciko. Rëmu Fanuwel maciko do hnë hnënk Aser hna nkentiko. Ana ntafëko dus. Wabëhn mbëd gë waki ntilahnëniho g'asan ale yëlëkawo hn'undag ntëwu hna tac asanu cëmëko.

³⁷ Asan këm fo nkoko hafo nuya wabëhn wafëhw imbëd gë warar gë wahnah (84). Cahnëdilohna Cery Wën Cankaf hna do ntiyadëho sali Wënu na g'umëd gë g'anent: cuñëdëho do njëfadëho.

³⁸ Hnë wati rac dënk tëhantikëhniwo do pëgwëlehn camehnënda Wënu na. Do nësëndëhëhniwo soje fatah fa fop vële hnapëdëho ipëh Yerusalem va.

Imënc gë Nasaret na

³⁹ Vële hnagëka Yesu va, ga puhnani idi ile tëyëk sariya Ahwëhn a, më mëncëni gë Galile nkol ntëw hni hna, Nasaret.

⁴⁰ Yesu nayëdëho do njawëdëho, usery lëwu ya nkwënadëho do Wënu na tufahnëdëho ina dëwu na.

Yesu Cery Wën Cankaf hna

⁴¹ Bëhn-wo-bëhn vële hnagëka Yesu va njidëniho Yerusalem soje ambënt Pak na.

⁴² Ante nuyako Yesu wabëhn pëhw gë waki na, më njoryaryëniha gante nke namu ambënt tac ka.

☆ **2:23 2.23:** Icahn 13.2,12,15 † **2:24 2.24** *Walagi wahi ma vupah vuki:* soje sadëha ya fape fakwëhn bëhn rëyik, bare vëhayëhnah va, vupah vuki tëyini. (Soje Walevi 12)

⁴³ Ante puk ambënt ɲa, mëncëdëniho, bare Yesu Yerusalem hna nkoko do rëmu gë hnëmu vëyëtëlohna.

⁴⁴ Ntiyahnëkëhniwo gë vërëfal hni nkentiko do fac ɲa fop njasëniho. Awa pëgwëlehnëni njëkëlehnëndëniha hnë wahnënk walëw hni hna do gë wëlawo walëw hni hna,

⁴⁵ bare vëhnulawohna. Mbokalehnëni gë Yerusalem nkotëni njëkëlehnëhëndëniha.

⁴⁶ Hnë fac rarëna hna, më nuniha Cery Wën Cankaf hna. Fagant vëharan sariya hna ntañako, nëpadëhëhniwo do tëyëdëhëhniwo.

⁴⁷ Fop vële wëryëdëhawo va pëmpëhnahnëkëhniwo gante kwëhnako hakili ka do wante ntëkwadëho ɲa.

⁴⁸ Vëhni, rëmu gë hnëmu, ante nuniha ɲa, pëmpëhnahnëkëhniwo d'us. Hnëmu më ntehnëka: «Ajë mën, soɲe ye liruhefu aki? Rëmu g'ami ndëñakëbun d'us ayëkëlehnatënde.»

⁴⁹ Më ntëkwakëhni: «Soɲe ye ga yëkëlehnëd'unëho? Yëtëluhna bi tëfëko yewu cery Rëm mën hna?»

⁵⁰ Bare vëyëtëlohna ile ntehnëdëhëhniwo ɲa.

⁵¹ Yesu mëncëntëlehnëni gë Nasaret do nkoko ntënëhëndëhni. Wante liyak ɲi fop, hnëmu hakili hna kwëtako.

⁵² Awa Yesu hakili ɲa nkwënadëhawo, naÿëdëho do nkeya ntëwu ɲa nëɲahnëkawo Wënu ɲa gë vahnë va.

3

Ikaran San Ayary

¹ Awa hnë bëhn le nuÿahnëko Tiber wabëhn pëhw g'imbëd (15) ga nkehahnëko Ahnaÿ fop vankal vante kwëhnëko Rom va, Pos Pilat yeho guverëner vë Yude ɲa, Erođ hnaÿëko hnë resiÿo Galile hna do aheryu, ale waciko Filip ɲa, umë hnaÿëndiko hnë resiÿo Iture hna gë Tërakonitis hna, Lisaniyas yeho guverëner vë Abilen ɲa,

² do Anas gë Kayif yeho vësankaf vësëna wasadëha va. Hnë wati rac nuÿako San, aju Sakari, wanës Wënu ɲa wula hna.

³ Tac ndapëko inkal bë sën sankaf Yurëdan hna fop ntehnatëndëhni vahnë va: «Gwëcëtarin vankeya va, ayaryiwu do Wënu ɲa tavëndëhu wameh hun ɲa.»

⁴ Koyëna ntiyako ile kerëko kila ile waciko Esayi ɲa kayëte ntëwu hna: «Nëparyin! Asan ryekad wula hna, më lehnëd:

“Pëhwëtëryin nkaÿ Ahwëhn a,
dinëndina vankaÿ vacatah d'us!

⁵ Vankëd va gë wahun ÿa fop këñëndëlehnëde;
vankaÿ vatumpak va catënëde,
vankaÿ vapërëkak va fop pëhwëtëde.

⁶ Do vahnë va fop nudëni ipëh inte watik hnë Wën.”✧»

⁷ Kore vahnë yijëko vëhni San hna soɲe njaryëhni. Ntehnëdëhëhniwo: «Wühnë, merun had walën wayapah! Mo lehnëku yaryi ɲi fo kod pëhëtu ntavah cankaÿ Wën nte yejëk ɲi.

⁸ Atëh përen wadëwel wapëren ntëwëd; diryindën viÿë vifëren arufahnannu nkwëcëtarun vankeya va! Ant'ahnahandu: “Rëm sankaf fu ɲa, Abëraham ye”, had watac nkwërenked afëhëtahniwu. Pëyadëmu: Wënu ɲa kod dënk nti waÿi wëraka vutah Abëraham!

✧ 2:49 2.49 Cery Rëm mën hna: kod pëhnëtan fëna: «d'oku Rëm mën hna». ✧ 3:6 3.6: Esayi 40.3-5

⁹ Rasëhn ŷa pëhwëtak ŋos vatëh va kobëri vënkahn hna: Atëh nte-wo-nte wok dëwëdina wadëwël wapërën ŋa ŋosëde do ntabi gë hwëdëh.»

¹⁰ Vahnë va tÿëdënihawo: «Ye rëfëkëfu lifu?»

¹¹ Më ntëkwakëhni: «Ale hwëhnak vacud vaki tÿëka njëda ndampo ale wok kwëhnana do ale hwëhnak rokëtok tÿëka cehahn.»

¹² Vëréf ŷatëtanke fëna njijëniho njaryaryini. Më tÿëniha: «Aharan, fuhnë lë, ye rëfëkëfu lifu?»

¹³ Më ntëkwakëhni: «Ant'asosehnuni vahnë va ntëbi ile lehnirun arëyuni ŷa.»

¹⁴ Wasodadë fëna tÿëntinihawo: «Fuhnë lë, ye rëfëkëfu lifu?»

Më ntëkwakëhni: «Ant'ahnufu koryi ahnë gë fanka ma gë wamërahn, bare cosë hun inja nkewu gwër.»

¹⁵ Bulunda ŷa napëdënihawo Arëhnayik a: ale-wo-le tÿëadëho bi San ye?

¹⁶ Awa San më ntehnëkëhni vëhni fop: «Ami, gë wënka njaryëdëmu; bare ale yejëk a umë lëbëko: catëla dënk fëtahnu vijëba wapary wadëwu ŋa. Umë, g'Iyir Ipacah do gë hwëdëh* njaryëdëhu.

¹⁷ Väk hna mënkwëk bëryew inja pitëndëlehnahn wanëc ŋa gë vaparyel va. Ndanëd wanëc ŋa ndank ntëwu hna, bare vaparyel va pëdëd hnë hwëdëh† hunte wok dïpëdina muk.»

¹⁸ San nkabëdëhëhniwo bulunda ŷa wayabah wakawary do pëyadëhëhniwo Wanës Wakasëk ŋa.

¹⁹ Hnë wati rac, San nirakawo fëna Erođ ale hnawëko Galile ŷa, kabi Erođ asëval acëru ŷa ñëlëko —Erodiyad maciko— do kabi ntiko fëna viwëh viyabah vihawary.

²⁰ Tac Erođ mboko nti wëh hawary kat: cëdëhnëkawo San.

Yary Yesu ŷa

²¹ San, ga njaryëkëhni vahnë va fop, njaryëkawo Yesu fëna. Tac, wati nte njëfadëho Yesu ŋa, ambin ŋa pidëtakò,

²² Iyir Ipacah inja cëlëlehni hnë umë; gë fah mëntëlëniho. Tac kopa vë g'ambin nkwëryëlehni ga ntehnëd: «Ajë mën ale ŷadëfu dÿs a yeru; gë wëjë nënjëko dÿs.»

Vacërakëlo Yesu va

²³ Yesu mpëd tÿëkëkawo wabëhn wafëhw warar (30) ante pëgwëko doku lëwu ŋa. Vahnë va fatah Yosef ntinihawo, ale nagëko Heli ŷa,

²⁴ Heli nte nagëko Matat, Matat nte nagëko Levi, Levi nte nagëko Melëki, Melëki nte nagëko Yanayi, Yanayi nte nagëko Yosef,

²⁵ Yosef nte nagëko Matatiyas, Matatiyas nte nagëko Amos, Amos nte nagëko Nawum, Nawum nte nagëko Hesëli, Hesëli nte nagëko Nagayi,

²⁶ Nagayi nte nagëko Mat, Mat nte nagëko Matatiyas, Matatiyas nte nagëko Semeyin, Semeyin nte nagëko Yosek, Yosek nte nagëko Yoda,

²⁷ Yoda nte nagëko Yowanan, Yowanan nte nagëko Resa, Resa nte nagëko Sorobabel, Sorobabel nte nagëko Salatiyel, Salatiyel nte nagëko Neri,

²⁸ Neri nte nagëko Melëki, Melëki nte nagëko Adi, Adi nte nagëko Kosam, Kosam nte nagëko Elëmadam, Elëmadam nte nagëko Er,

²⁹ Er nte nagëko Yesu, Yesu nte nagëko Eliyeser, Eliyeser nte nagëko Yorim, Yorim nte nagëko Matat, Matat nte nagëko Levi,

* **3:16 3.16** *Gë Iyir Ipacah do gë hwëdëh*: kode nkwëryi fëhnëtanëk vijë vëhi vëhnëmpëlah ma inë ryampo fo. † **3:17 3.17** *Pëdëd hnë hwëdëh hunte wok dïpëdina muk*: Iyin panjare hwëdëh ha nësëd hn'ile ntënkëdëni vële wok vësatëna va.

¹⁴ Yesu mbokako Galile. Iyir Ipacah ija njëdfadēhawo fanka ntihahn fop ile ntidēho ŷa. Koyēna wāc lēwū wā campēko vankol hna fop.

¹⁵ Karañdēhēhniwo vahnē va vacaliņa wasēwif hna do vahnē va fop cēkwaryēdēnihawo.

Yesu pēyahned Wanēs Wakasēk ŋa

¹⁶ Fac ryampo, Yesu mē njik nkol nte wāciko Nasaret hn'ile kwēdiko hna. Fac ntawēla wasēwif hna, mē tēnkēk caliņa hna gante njehēka ka. Matēko karañ Vikerēh va.

¹⁷ Umē njëdfayik kayēte nte kerēko kila le wāciko Esayi. Pidētēk do tēkat hn'ile kerik:

¹⁸ «Iyir Ahwēhn a hnē ami nke,

umē rēhnako*,

soņe yonēhnēwēhni vēhaŷēhnah va

Wanēs Wakasēk ŋa;

payiko fēyaŷēhni vēramp va tavēdeni,

vumēp va nudēni,

vēle vērehnik va nkedēni afaya lēw hni,

¹⁹ pēyađēmu bēhn le pehētahnēdēhēhni Ahwēhn a bulunda lēwū ŷa tēkik.»*

²⁰ Ga puhnak karañ ija, Yesu mē pidēk Vikerēh va mbēsahna ale hwētēda do ntaña. Fop vēle yeho caliņa va ntañēnihawo.

²¹ Pēgwēlehn ntehnēndēhni: «Dol vikerēh vinte harañēbu vi ntiyak wati le hnēpađunēho ŷi dēnk.»

²² Vahnē va fop nēsēdēniho wanēs wapērēn Yesu do pēmpēhnahnēkēhniwo đus wanēs wabēnak wade nēsēdēho ŋa do ntehnēdēniho: «Bare aŷi gena bi aju Yosef?»

²³ Yesu mē ntehnēkēhni: «Pacahnēko ndēnkwētehnēđunēho ile nēsēdēni vēyabah: “Ayērēn, yērēnary wējē dēnk.” Ntehnēđunēho fēna: “Njētabun fop ile liru Kaperēnaŷum ŷa. Diry gē rac ki ani fēna hnē nkol ntēw hu li dēnk kabi ani naŷēru.”»

²⁴ Tac mē nkwēnēk: «Toña ŷa fēyađēmu: wēla kila ryampo dēnēnēđena nkol nte naŷahnēk.

²⁵ Paryi pēyađēmu, yamani kila le wāciko Eli ŷa, njabēniho vēsēval vēle cēmaryēko vēsan Isērayel hna. Wati rac nkol gona tēvēnd hnē wabēhn watar gē fagant bēhn do inte cankaf yeho nkal hna fop.

²⁶ Bare Wēnu ŋa payēlawohna Eli wēla hnē aryampo hnē vēsēval wasēwif vērac, bare hnē aryampo fo payēkawo ale lēdēko Sarēpēta hnē nkol cankaf mbē Sidon hna.*

²⁷ Nkeniho, yamani kila Elise ŷa fēna vēhwēhn vambiŷ vēyabah Isērayel hna. Bare wēla aryampo hnē vērac hna yērēnilohna ge gena avē Siri ale wāciko Naman ŷa.*»

²⁸ Ga nkwēryēni watac, vēle yeho caliņa va pēbēlehnēkēhniwo ntavah.

²⁹ Matēlehnēni canēniha nkol hna njonihā yañ vampamb kuñ nte vēryahniko nkol ŋa soņe cañētēniha njo gēđ.

³⁰ Bare Yesu mē ndēcēk fagant lēw hni nji nkaŷ ntēwū.

Yesu asan ahwēhn yine njērēned

³¹ Yesu cēlēndako Kaperēnaŷum, nkol mbē Galile. Vahnē karañdēho fac ntawēla hna

* **4:18 4.18** Umē rēhnako: Esayi pañare Arēhnayik a nēsēdēho; Yesu ntehnēdēho ani umē dēnk ye Kēris ŷa, Arēhnayik a. ✧ **4:19 4.19:** Esayi 61.1-2 ✧ **4:26 4.26:** 1 Vēhnaŷ 17.8-16 ✧ **4:27 4.27:** 2 Vēhnaŷ 5.1-14

³² do pëmpëhnahnëkëhniwo gante karanëdëhëhniwo ka, kabi g'ucankaf nësëdëho.

³³ Caliņa hna nkeho ale pëlako yine wëh. Umë ndekak gë fanka ntehn:

³⁴ «Yesu vë Nasaret, ye ye yëbëlan fu? Afërëkanëfu bi yijëru? Njëtebëfu dëus bi mo yeru: Afacah ale payik Wënu ña yeru!»

³⁵ Yesu më ñañënahneka ntehna: «Demëhnary do cahnëryehna aÿi asan.» Awa, yine ÿa këfëlehna asan a tase vahnë fop, cahnëlehna hara dilahna wëh.

³⁶ Vële hnuko umë va fop ñayëkëhniwo do ntehnëlëndëni: «Iÿëhne sifa wanës ye ye wanÿ?» Ntehnëdëhëhni wayine ña g'ucankaf do gë fanka: «Cahnëryehna!» do cahnëd.

³⁷ Koyëna wëc Yesu ÿa campëko caharab vankol hna fop.

Yesu vëres vëyabah njërëned

³⁸ Tac Yesu cahnëko caliņa hna ñi tere asan ale wëciko Simo. Awa hnëmu asëvalu Simo tesëko, mbahn ñi njakëkawo dëus. Umë muntaniha Yesu ndemahna.

³⁹ Më ñjik cëpëka ñañënahna res wë do res wë cahnëlehna. Wati rac dënk matëlehn asëval a pëgw nëhëtëhnëndëni.

⁴⁰ Wati le njodëho lav wë, fop vële hwëhnakëhniwo vëres, sifa wates wanëmpëlah, njinenëhnijikëhniwo Yesu, tindëdëhëhniwo wëbák wadëwu ña vëhni fop soje njërënahnehi do njërëniho.

⁴¹ Wayine fëna sahnëdëhëhniwo vëyabah ndekatëndëni: «Ajë Wën yeru». Bare Yesu ñañënahnefëhëhniwo soje ndemëhnani kabi njëtëniho vëhni umë ye Arëhnayik a.

Yesu karanëdëhëhni vacaliņa wasëwif hna

⁴² Wakëwak fo Yesu cahnëko ñi hn'ile njirëk. Kore ÿa njëkëlehnëdënihawo. Ga nuniha ñadëniho nkonti gë vëhni, antë ñi tavëhni.

⁴³ Bare Yesu më ntehnëkëhni: «Vankol vañëntawë hna fëna tëfëko fëyahnu Wanës WakasëkNawë Wënu ña; soje umë payiko.»

⁴⁴ Pëyadëhëhniwo fëna vacaliņa vamb vankol wasëwif hna.

5

Vërefal vëryënkwëryënkw Yesu

¹ Fac ryampo, Yesu kahnëko vambamb lant sankaf Senesaret hna do peñëlëdëniho kore ÿa caharab lëwu soje nëpani wanës Wënu ña.

² Umë nuk wakulu waki tëfary hna. Vëfëla wuwis va cëlëniho ndagëndëni waryey wale pëlahnëdëni uwis.

³ Kayëlehn hnë kulu ryampo le kwëhnëko Simo, më tëyëka ñawëta vambëj va toye. Yesu ntañalehn kulu hna pëgw karanëdëhëni kore ÿa.

⁴ Ga puhnak wanës ña, më ntehnëka Simo: «Njiryeryëry kulu ÿi hn'ile ñak tëwëk wënka ñi toye. Tac wëjë gë vërefal hu vi alabu waryey wë afëlahnuni wuwis.»

⁵ Simo më ntëkwaka: «Asankaf, ga mbër nkwayankëtalehnëkëfu, ñoñ pëlalëfuhna. Bare, kabi ntehnëruho labu, ntabëdëfu.»

⁶ Ntabëlehnëni, pëlanihëhni wuwis wuyabah hafo waryey wë pëgw mbëkëtand. ⁷ Më njelanihëhni vërefal hni vëvë kulu ÿëntawë va njijëni ndemanihëhni. Vëhni më njijëni do pëbënëniho wakulu waki tak wuwis wë hafo ñand tëmpani.

⁸ Simo Piyer, ga nuk watac, umë ndëkwëhnëk karyënkw Yesu do ntehna: «Ahwëhn, ñawëtarye kabi asan awen yëbu.»

⁹ Simo gë vële nkeniho va, fop pëmpëhnahnëkëhniwo do ntakëni, kabi pëlanihëhniwo wuwis uyabah urac.

¹⁰ Koyëna nkehëhniwo fëna Sak gë San, viju Sebede vële mbankëniho doku Simo va.

Yesu më ntehnëka Simo: «Antë ntaki. Tëk pëgw yi wati vahnë rëkëdu afëland.»

¹¹ Mbokaryëlehnëni wakulu ña vambëñ hna, tavëlehnëni fop tefëlehnëndëniha.

Yesu ahwëhn ambiÿ njërënëd

¹² Ante nkeho Yesu hn'ankol ndanko, njijëko asan ale yeho mbiÿ fo. Arac, ga nuka Yesu, më ndëkwëhnëk karyënk wëwë yëka yi nkal li do muntahna ntehnë: «Ahwëhn, ge ñadu kodu ayërëno, afacënëlehno.»

¹³ Yesu më njelëk vák ÿa ñaka do ntëkwahna: «Ñadëfu: Pacëry!» Wati rac dënk mbiÿ dëwë ña ntavëka.

¹⁴ Yesu më ntehnëka: «Antë afëyahna ahnë wañi, bare yiry njëki asëna wasadëha ÿa do canëry sadëha soñe yërën hu ña ile kerëko Moyis ntinde ÿa. Koyëna vahnë va njëtëdëni pacëru.»

¹⁵ Mama ntehnëkawo asan a antë pëyahna, wëc lëwë wë campëdëho g'ahawëry, bulunda varëpëlëdëho nkwëryëndëniha do njërënëndëni wates wadëw hni.

¹⁶ Bare Yesu umë pitadëho hn'ile njihnëk njëfand.

Yesu ahwëhn vorovoro njërënëd

¹⁷ Fac ryampo, Yesu karanëdëhëhniwo vahnë. Wafarise gë vëharan sariya Moyis va lañantiko hnam. Fop vunkol vumb Galile, Yude do g'inaw Yerusalem matiniho. Fanka Wëni fa gë Yesu nkeho, njërënahnehni vëres.

¹⁸ Tac vësan rëkiko vële ryibika hnë yala ares ale yeho vorovoro. Ñadëniho ndënëniha, kwëtëniha haryënk wëwë Yesu

¹⁹ bare vëhnuÿalohna fere; vahnë va pëbëniho. Awa umë kayëni yan cery hna ntihëtëni vile rëjahnik va, do cëlëndëniha gë yala per tase vahnë fop haryënk wëwë Yesu.

²⁰ Ga nuk Yesu kwëtahn dëw hni ña më ntehnëka ares a: «Lawo, wameh hu ña tavëhniru.»

²¹ Vëharan sariya Moyis va gë wafarise wë më nahadëni ntehnëndëni: «Mo ga dënk ye aÿi asan ale yewëdëha Wënu ña? Mo hod tavëhn wameh ña? Wënu ña fo hod!»

²² Bare Yesu njëtëko vinahan vidëw hni va, më ntehnëkëhni: «Soñe ye hnahanun koyëna?»

²³ Ge ntehnëbu: «Wameh hu ña tavëhniru», ma ge ntehnëbu, «Matëry do yasëry?» ryampo bi ÿak hnëjëk nësi hnë wañi?

²⁴ Bare ñadëfu ayëtu Ajë Ahn'a kwëhnak fanka tavëhn wameh duniÿa li.» Awa më ntehnëka ares a: «Ami ntehnëdëmi, matëry, ahnuf yala hu ÿi, awënc gë ÿal hu.»

²⁵ Matëlehn tan asan a tase vahnë fop, nuf yala le ndakahnakëh ÿa, mënc cëmbëhatënda Wënu ña.

²⁶ Kore ÿa fop pëmpëhnahnëkëhniwo më cëmbëdëniha Wënu ña. Ntakëhni do nësëlëndëni: «Nubun dol viÿë vile nkok nahadëna ahnë.»

Yesu macëdëha Levi tëfa

²⁷ Ga ndëcëk rac, Yesu chnëko më nuka arëf ÿatëtanke, ale wëciko Levi, laña lëwë hna. Yesu më ntehnëka: «Tëfe!»

²⁸ Levi matëlehn, tav fop, tefëlehna.

29 Tac Levi më ntëvaka lëv sankaf tere lëwü hna. Vëref ýatëtanke vëyabah gë vëhary ntañalahnëniho rok roka ýa.

30 Wafarise wã gë vëharaj sariya va mëhnadëniho soje rac. Më ntehnëdënihehni vërefal Yesu va: «Soje ye rokëlahnedun, selahnedun gë vëref ýatëtanke do gë vëwen vi?»

31 Yesu më ntëkwakëhni: «Vële wok vëresëna va balëlehniha g'ayëren; vëres va mbalëk.

32 Yijëla wacëwëhni vësatah; mac vëwen yijëbu soje nkwëcëtahni vankeya vantëw hni va.»

Yesu soje suj nësëd

33 Tac wafarise wã ntehnënihawo Yesu: «VërefalSan Ayary a gë vëlëw fu va cujëdëni kwëlëkwël do njëfadëni, bare vërefal hu vi vëhni tokëdëni do cedëni kwëlëkwël.»

34 Yesu më ntëkwakëhni: «Kodëna cujëndanini vëfay inël va antë tokëni wati nte nkelahnëni g'ale ýëlëk a;

35 wati yejëk ile nufëhnahnedëniha ale ýëlëd a: wafac warac cujëdëni vërefal mën va.»

36 Tac Yesu më mëntëndëlehnik: «Ahnë citëdëna cud kasëk pëhwëtah cud cër. Ge gena umë përekanëd kasëk ña do citel ña tëfëlandina g'icër ña.

37 Ahnë tawëdëna ñen kasëk ña hnë waryëpët wasër*; ge gena umë, ñen kasëk ña përekanëd waryëpët wale wok gona talënd wã; ñen ña tënkenëd do waryëpët wã përeka.

38 Bare tëfëka tawi ñen kasëk hnë waryëpët wahasëk.

39 Ale sek uñen ucër ñadëna kasëk. Ntehnëd ucër unj gwërenkeha.»

6

Yesu ye Ahwëhn fac ntawëla

1 Hnë fac ntawëla hna Yesu gë vërefal vëlëwü va ndëcëtafëniho wëhary wale lafëk vantimp. Vërefal va pëgwëlehniho nkubëndëni vantimp va, ñwëyëhniho wëbák wadëw hni hna, cemëni wanëc ña.

2 Wafarise wëryampo wale yeho hnam wã më ntehnënihehni: «Soje ye lidun le nkok mawëryana sariya fu ýa ntiyi hnë fac ntawëla hna?»

3 Yesu më ntëkwakëhni: «Karañëluhna bi ile ntiko David fac ryampo ante njokëhniwo inte, umë gë vërefëlëntawü va?

4 Gena bi tënkeko cery Wën hna, nuf mburu ante kwëtëhniko Wënu ña, tok do njëdahni vërefëlëntawü va? Hara sariya fu ýa, vësëna wasadëha fo mawëryanëko tokëni.»

5 Yesu mboko nkwën kat: «Ajë Ahn'a umë ye ahwëhn fac ntawëla ýa.»

Yesu ale cëmëk vák njërëned

6 Fac ntawëla kawary, Yesu tënkeko caliña hna karañëndëhni vahnë va. Nkeho hnam asan ale cëmëko vák rëhw ýi.

7 Vëharaj sariya va gë wafarise wã njëkëdënihawo Yesu bi njërënedëha ahnë hnë fac ntawëla hna nuñahnëni ile pëyahnedëni menëk pëlahni.

8 Bare njëtëko vinahan vidëw hni va. Më ntehnëka asan ale cëmëko vák ýa: «Matëry, ahahn fagant.» Asan a matëlehni kahn.

9 Tac Yesu më ntehnëkëhni: «Tëyëdëmu: Ye ntehnëk sariya fu ýa? Ntiyi ufëren fac ntawëla ma uñeh? Afëhëta ahnë icëm ma aryawã?»

* 5:37 5.37 Waryëpët wasër: namu lëw hni hna umë tañahnëdëniho uñen ña.

¹⁰ Më njëkëkëhni fop tac ntehna asan a: «Yeli vák hu ýi.» Më njelëk do vák ýa mbokalehna fëren fo.

¹¹ Awa vëharaŋ sariya va gë wafarise wã ntavëkëhniwo d'us soŋe rac. Më nkwajëlëd'ëni bi hak tëfëka ntiniha Yesu.

Yesu tëhnađëhëhni vëfayik pëhw gë vëhi

¹² Wati rac Yesu kayëko hn'ikuŋ njëfahna Wënu ŋa; mëd uŋa fop njëfako.

¹³ Ga pacëk, më macëkëhni vërefal vëlëwu va tëhnaکہni pëhw gë vëhi do macëhni vëfayik.

¹⁴ Vëhni ye: Simo, ale macëko Piyer, g'aheryu Andëre, ale nkeni rëm gë hnëm; Sak gë San; Filip gë Barëtelemi;

¹⁵ Matiye gë Toma; Sak aju Alëfe gë Simo nte wãcëd'ëho Ahahnëndak a;

¹⁶ Yuda aju Sak gë Yuda Isëkariyot, ale yed' aroka Yesu ýa.

Yesu karaŋëd'ëhëhni do njërënëd'ëhëhni vahnë

¹⁷ Yesu më cëlini kuŋ hna gë vërefal vëlëwu va do tëryani hnë igwac inte këñëlahnëk nkal iŋa. Nkeniho hnam kore sankaf vërefal vëlëwu. Nkentiho fëna hnam vahnë vëyabah vëhawary: vahnë vëvë vankol Yerusalem gë vankol Yude hna fop, gë wahnaw' wavë tëfary wov wã, Tir gë Sidon.

¹⁸ Nëpaniha njijëniho do njërënëhni wates wadëw' hni. Njërënëkëhniwo fëna vële pëlanio wayine.

¹⁹ Vahnë va fop ñad'ëniho ñakëniha, kabi fanka sahnëd'ëhawo njërënëd'ëhëhniwo fop.

Uyivah ma uwëh

²⁰ Yesu njëkëkëhniwo vërefal vëlëwu va do ntehn:

Mbetarun w'uhnë vële haýëhnëk

kabi Inaw' Wënu ŋa w'uhnë hwëhnëk!

²¹ Mbetarun w'uhnë vële njok inte gaki vi,

kabi fac yejëk pihned'un d'us.

Mbetarun vële hođ gaki vi

kabi fac yejëk ndasëd'un.

²² Mbetarun ge vahnë va ñewënihu, ge ntadënihu, njewëd'ënihu, ntehnëd'ënihu merun

kabi kwëtahnërunëha Ajë Ahn'a.

²³ Natëryiwo ge vahnë va aki ntidënihu kabi icos sankaf hnapëd'ëhu ambin hna. Vacërakëlo hni va fëna aki ntidënihëhniwo wakila Wënu ŋa.

²⁴ Meku w'uhnë vële vetak vi
kabi rëkërun ahnuýaw' hnëŋah hun ýa.

²⁵ Meku w'uhnë vële fihnek gaki vi

kabi inte ŋa njodëhu.

Meku w'uhnë vële ryasëd' gaki vi

kabi uyiwëhnah hna nked'un do kod'un.

²⁶ Meku w'uhnë ge vahnë va fop wapëren hun nësëd'ëni,

kabi vacërakëlo hni va fëna aki ntidënihëhniwo vëwër vële wëcad'ëho wakila va.

Iña vële ýewëkëfu

²⁷ Yesu mbok nës kat: «W'uhnë vële wëryëd'ëho vi, lehnëd'ëfu: ŋahnëryinëhni vële wok vëýad'iluhna va, dinëhnëryinëhni ufëren vële ýewëku va.

28 Dëwanëhnëryinëhni ufëren vële ryëwanëhnëdëhu uweh va do ayëfanëhnënduni vële lidëhu uweh va.

29 Ge ahnë njeŵëki tavëryehna mbok njeŵi hara gwëcagëlihahna; ge ahnë tebëki cud cankaŵ na taveryëryehna njoryary fatoy fa fëna.

30 Yëdaryehna ale-wo-le wuntaki iñë, do ge ahnë nufëhnëki iñë ile hwëhnëru, ant'aryëñana.

31 Dinëhnëryinëhni vahnë va ile ŷadun ntinëhnënihu ŷa.

32 «Ge vële ŷahnëku fo ŷahnërun mo sëkwaryëdëhu? Wëla vëŵen va ŷahnënihëhni vële ŷahnëkëhni va.

33 Fëna ge vële linëhnëdëhu fëren fo linëhnëdun fëren, mo sëkwaryëdëhu? Vëŵen va fëna ntidëni koyëna.

34 Ge navehnëdunëhëhni vële liyahnëku mbësadënihu va fo, soŷe ye hnapëdun icëkwary? Vëŵen va fëna navehnëdënihëhni vëŵen ntahni soŷe mbësanihëhni ile navehnënihëhni ŷa fo.

35 Bare ant'aliwu koyëna. Nahnëryinëhni vële ŷeŵëku va, dinëhnëryinëhni fëren do ahnavehnëndu hara nahaluhna avësaiŵu. Koyëna cos hun na njabëd do tufahnëdun vutah Wën Hunte Sëpëk Fop yerun. Përënak umë dënk gë vahnë vële wok vësamëhnëdëfina muk va.

36 Yabëryiŵu ipërëna gante njabëka Rëmun përëni aki.

Ant'ahitiŷuni vëŷënta hun

37 «Ant'ahitiŷu nkeya aŷënta hun do kitinëdëluhna wuhne fëna; ant'ahoyawuna aŷënta hun do koyadëluhna wuhne fëna; tavëhnëryinëhni vëŷënta hun va do tavëhnëdërun wuhne fëna.

38 Yëdahnëryin do njëdëdërun wuhne fëna; taŵëhnëdërun ñaŷëh nte soryik do ñënkëlehni ndehëtand ki fo; ga ñëŷa ante ŷaŷëhnahnëdunëhëhni vahnë na ñaŷënahndëdërun wuhne dënk.»

39 Yesu mboko mëntëndëlehnëhni: «Umëp kodina kaha mëp ntaŵu hara vëyona hnë hatëh vëhni vëhi tak.

40 Fakaraŷ fante lëbëka aharaŷ alëŵu gena; bare fakaraŷ fante haraŷëk hafo puhna had aharaŷ alëŵu nked.

41 «Soŷe ye yëkëdu ivëd le ye inkër aŷënta hu do hara kamantihna bërëh bële yehi nkër hu hna?

42 Wëjë, ale wok nufila bërëh bële yehi nkër hu hna, hak kodu alehna aŷënta hu ŷa: “Aŷënta mën, napërye lihëti ivëd le yehi nkër li”? Wëjë, ale ntiyahnëk catëru alëbëhni vëŷëntaŵ, dihëtary ten bërëh bële yehi nkër hu hna tac nuđu dus alihëtahn ivëd le ye nkër aŷënta hu ŷi.

Atëh g'ile ntëwëd

43 «Atëh përëni dëwëdëdina viŵeh, atëh meh fëna dëwëdëdina viŵëren.

44 Atëh-wo-tëh njavëtëtëde gë vantëŵel vantëŵu va: kwëcëdëna wanuŷ hnë idël imeh, kwëcëdëna fëna waresen hnë wadëmpëhn.

45 Ahnë afëren ifëren nësëd kabi umë fëbëka ntaŵary dëŵu hna; ahnë aŵeh uweh nësëd kabi umë fëbëka ntaŵary dëŵu hna. Kabi wës ale-wo-le ile fëbëk ntaŵary dëŵu ŷa nësëd.

Vacery vaki

46 «Soŷe ye wacëdunëho: “Ahwëhn, Ahwëhn”, do didiluhna ile lehnëdëmu ŷa?

47 Ale-wo-le yijëk ŷal mën a do nëpa wanës mën na nti ile hnësëdëfu ŷa,

48 had ale vëryëk cery njaŵah nke: nkabëd hafo tëwën dus tac pëgwëlehn bëry inja. Ge tëkik uŵac wënka sën na përëkanëdiluhna, kabi bëry yaŵah mbëryik.

⁴⁹ Bare ale-wo-le hnëpad wanës mën ña do didina ile hnësëdëfu ÿa had ale vëryëk cery nte wok njawëna nke. Ga macëk wënka sën ña hafo cery tac njod tañ: përekalehn fop.»

7

Yesu njërënëdëha aryokuñëhn asankaf wasodafe wavë Rom

¹ Ga puhnak Yesu ile ñadëho nës ÿa fop tase bulunda hna, më njik nkol nte wacik Kaperënaÿum.

² Nkeho hnam kapiten wasodafe wavë Rom ale hwëhnakawo aryokuñ ale ñadëho ðus. Aryokuñ arac tesëko hafo ñand cëm.

³ Kapiten ÿa nkwëryëko wëba Yesu ña, më payëkëhni vicër wasëwif njini tëyëniha njij njërëna ares alëwu ÿi.

⁴ Vicër va, ga tëkëni ðarël Yesu, më muntadëniha ndemahni ntehnatëndëniha: «Aÿi asan tëfëka aryemahna!

⁵ Ñahnëkëhni bulunda fu ÿa do umë vëryehnek cery caliña fu ñi.»

⁶ Yesu më tëfëlëni gë vëhni. Ga nkëhnëk tëkëni tere hna, Kapiten ÿa më payikëhni wëlawoÿu ntehnëniha Yesu: «Ahwëhn, ant'avërehnaj, tëfëlohna arënk tere mën hna.

⁷ Soñe umë wobu maŵëhnëla fëna hacaryi ÿi ami dënk. Wëla ki fo nësëru aryokuñ mën aÿi njërëd.

⁸ Ami dënk, vële lëbëko ucankaf va ŵawëhnëdëfu do kwëhnabuhëhni wasodafe wale ŵawëhnëdëho fëna. Njëtëbu rac kabi ge ntehnëbuha aryampo: “Yiryey!” njid; ge ntehnëbuha aÿëntaŵ: “Yij!” njijëd; do ge ntehnëbuha aryokuñ mën a: “Diry aki!” ntid. Awa wëjë, aki fo nësëdu!»

⁹ Yesu, ga nkwëryëk watac, më pëmpëhnahnëka gë kapiten ÿa. Më cahëtak gë kore le rëfëdëhawo ÿa, ntehnëhni: «Paryi pëyadëmu: kobëri nula iÿi sifa kwëtahn wëla hnë aryampo wasëwif hna.»

¹⁰ Vële payiko kapiten va, ga mbokani gë tere, tëkatënihawo aryokuñ a njërëk.

Yesu matëndëdëha aju asëval ale cëmaryëk asan

¹¹ Yesu më mbok njik nkol nte wacik Nayin do vërefal vëlëwu va gë vahnë vëyabah vëhawary tëfëlëdëniho.

¹² Wati nte tëkëdëho nkol ña njiryeryëdeho asëm ibañ: facan fatac fo kwëhnako hnëmu. Asëval, ale cëmaryëk asan, hnagëkawo. Vahnë vëyabah vëvë nkol va tëfëlëniho.

¹³ Yesu, ga nuka asëval arac, më kaÿëhnahnëka ðus g'umë, më ntehnëka: «Bok aho!»

¹⁴ Yesu më tëhak ñak pad nte njohahnik asëm a; vële yoka va kahnëlehnëni. Më ntehnëka asëm a: «Jar, ntehnëdëmi, matëry!»

¹⁵ Asëm a matëlehn ntaña, pëgw nësënd. Tac Yesu më mbësaka hnëmu.

¹⁶ Vahnë va fop ntakëkëhniwo; umë cëmbëdëniha Wënu ña ntehnatëndëni: «Kila sankaf rëkik ÿal fu li! Wënu ña njijëk ndemahni bulunda lëwu ÿa.»

¹⁷ Hnë nkal Yude hna fop gë wayal waÿëntaŵ wavë caharaß ŵa nësëdeho ile ntiko Yesu ÿa.

Vëfay San Aryary a

¹⁸ VërefalSan va më tëfëtanëniha fop ile ryëcëtako ÿa

¹⁹ do San më macëkëhni vëhi hnë vëhni. Payëkëhni g'Ahwëhn tëyëniha: «Arëhnayik Wën ale yijëd ÿa bi yeru ma ahaŵary hnapëdëfun?»

20 Ga tëkëni vëhni Yesu hna, më ntehnëniha: «San Ayary a fayikëfu arëyi: “Arëhnayik ale yijëd ÿa bi yeru ma ahawary hnapëdëfun?”»

21 Wati rac dënk, Yesu njërënedëhëhniwo vëres vëyabah wates wadëw hni do ntandëhni wayine, mëpëtëndëhni vumëp vëyabah.

22 Tac më ntëkwakëhni vëfay San va: «Yiryin afëyawuna San ile hnurun do wëryërun ÿa: vumëp va nudëni, vëreyah va njasëdëni, vëhwëhn mbiÿ va njërëni, vëryëñënkah va nkwëryëdëni, vësëm va mbëhnëni, Wanës Wakasëk ña pëyadëni vëhaÿëhna va.

23 Nëfaka ale wod tavëna ikwëtahn dëmën ña!»

24 Ga mbokani vëfay va, Yesu më nësëndëhëhni kore ÿa soje San ntehnënd: «Ye yirunëho ayëkiwu wula hna? Ale wok kwëhnana nafa had idël mbë tëfary sën nte ñënkëlënd sël bi?

25 Awa, ye yirunëho ayëkiwu? Ale sudak viÿi viwamah bi? Vële sudaf viwamah va do njabëk hnapul, cery naw asankaf hna nkeni.

26 Awa, kila bi yirunëho ayëkiwu? Ha, ntehnëdëmu ntëbik dënk kila.

27 Kabi soje San nësëd Vikerëh va ante ntehnëko Wënu ña:

« “Cañëtëryidëfuha afay mën a haryënkwa hu pëhwëtëhni nkaÿ ña.”*»

28 Yesu më mbok ntehnëk: «Pëyadëmu, kobëri nagina ale lëbëka San. Bare ha gaki ale ÿak mbak nafa Naw Wën hna lëbëka.»

29 Bulunda ÿa fop gë vëref ÿatëtanke va nëpadënihawo San do maÿëniho njaryëhni kabi njavëtëniho Wënu ña catëk.

30 Bare wafarise wã gë vëharan sariya va ñwëÿëniho ile ñadëho Wën ntini ÿa: ñwëÿëniho vëwëcëtëdëna vankeya vantëw hni va do ñwëÿëniho fëna yaryëdëlëhniha San.

31 Yesu më nkwënek: «Mo hodëfu wëntëndëlehnëwëhni vëÿi vahnë?

32 Vutah vunte lañak hn'ile nëhëdëni mëntëlëni, vundampo ndekah-natëndënihëhni vuñëntaÿ va:

«“Njëwëhnirun hnëw sampace, gawëluhna sampace! Njëwëhnirun hnëw wakwëy, gawëluhna wakwëy!”

33 «Nësëdëfu koyëna kabi San njijëko, tokëdilohna roka fëren, cedilohna uñen, ntehnëdunëho: “Yine fëlaka!”

34 Tac Ajë Ahn'a njijëk, tokëd, ced do ntehnërun: “Yëkëryina aÿi asan; use gë rok roka fo nahaf, lawo vëref ÿatëtanke ye do gë vëwen!”

35 Bare vële rëfëk uyët va njavëtëdëni Wënu ña catëk.»

Yesu hnë tere Simo farise hna

36 Farise ryampo wacëkawo Yesu nji tokëni roka tere lëwu hna. Yesu njik ÿalu hna do ntañako roka ÿa.

37 Ankol tac asëval yeho ale yavëtiko liko wameh wayabah. Ante njëtako Yesu tere farise hna tokëntëdeho roka umë njojëk sëleku datikola hambah ntawï.

38 Njijëk ñëw kamëhni wapary Yesu; kond cëkënatënda wapary Yesu ña gë wankwën wadëwu ña; tac pëhwëcëka g'imul dëwu ña, mbucëdëha wapary ña do tura datikola ÿa.

39 Ale wacëkawo Yesu roka ÿa, ga nuk watac, nahako: «Ge paryi kila yekënd aÿi asan njëtakënd, bi mo ye aÿi asëval ale ÿakëdëha do ile nke ÿa: asëval ale yavëtiko liko wameh wayabah ye.»

40 Awa Yesu ntehnëlehna farise ÿa: «Simo, iñë ÿadëmi lehni.» Simo më ntëkwaka: «Aharan, nësëry.»

* 7:27 7.27: Malasi 3.1

⁴¹ Awa, Yesu më ntehnëka: «Vësan vëhi yeho vële wonanëkawo koryi ale hnavehnand. Aryampo wawuli mbëd nkonanëkaŵo. Aÿënta ŵa wakeme mbëd.

⁴² Bare vëhnuŷalohna ile mbësadëniha. Më tavëhnëkëhni vëhni vëhi tak nav iŷa. Aÿëhne ŷahnëdëha dŷus vëŷi vahnë vëhi vële ravëhnik vi?»

⁴³ Simo më ntëkwak: «Ntiyahnëko, ale ravëhnik koryi yabah, aÿi ye.» Yesu më ntehnëka: «Toŷa hwëhnaru.»

⁴⁴ Tac më cahëtak g'asëval do ntehnë Simo: «Nuruha aÿi asëval? Tënkëbu tere hu hna yëdalihoŷna ŵënka wuyëtahnu wapary ŷi; bare umë nkuyëtëko gë wankwën wadëŵu ŷa do pëhwëco g'imul dëŵu ŷa.

⁴⁵ Kacalihohna avuco; bare kobëri ga tënkahnekëbu umë teryëna buc wapary mën.

⁴⁶ ŷoŷ turëlihoŷna nkaf li; bare umë turëko datikola hambahë ntawï wapary li.

⁴⁷ Soŷe umë pëyadëmi: wameh wayabah wante ntiko ŷa ntavëhnik. Bare ale ravëhnik toye fo, toye fo tufahnëd iŷa ŷa.»

⁴⁸ Awa, Yesu më ntehnëka asëval a: «Wameh hu ŷa tavëhniru.»

⁴⁹ Vële tokëlahnëdëniho Yesu va më nahadëni: «Mo ga ye aÿi asan ndëkënak dënk tavëhn wameh?»

⁵⁰ Tac, Yesu më ntehnëka asëval a: «Kwëtahn hu ŷa pëhëtëki, araŷi ayi yam!»

8

Vële lapëhnadëhawo Yesu

¹ Ga mbiÿëk toye Yesu njiëdëho wahnaw hna gë vankol hna. Pëyahnëdëho gante-wo-gante Wanës Wakasëk ŷa Wënu ŷa hnaŵëk. Gë pëhw gë vëhi va nkeniho.

² Nkentinio fënali vësëval vële lanëhnikëhniwo wayine do njërëni wates wadëŵ hni: Mari nte ŵaciko Mari avë nkol Magëdala (ale lanëhnikëhniwo wayine mbëd gë waki);

³ aryampo, Sanë maciko (Asanu, Susa maciko; umë yeho asankaf vëryokuj vëvë tere Erođ va); aÿëntaŵ a, Susan maciko, do gë vësëval viyabah vëhawary vële yëdahnëdëho hnapul lëŵ hni ndemahnëniha Yesu gë vëréfal vëlëŵu.

Uhnës uryindaryindan ayam ale fahnëd uhnëdä

⁴ Kore yabah yijëdëho vëhni Yesu hna, matindëni vankol hna fop. Më nantanëhnikëhni uŵi uhnës uryindaryindan:

⁵ «Ayam yeho. Ayam arac njiko ipahn uhnëdä kaÿ dëŵu hna. Wati le pahnëdëho ŷa wanëc wëdampo fagant nkaŵ hna njoko. Nkëŷiko do wusëry ŵa kohnëniho fop.

⁶ Wëdampo, nkal kwëhn wëraka njoko. Ante pëhnëko ŷa kankëlehnëko kabi wëraka yeho gëd, cëkëloŷna dŷus.

⁷ Wëdampo, fagant wadëmpëhn njoko do gë wadëmpëhn ŷa pëhnëlahnëniho. Umë ryawëkawo.

⁸ Wëdampo, nkal përen hna njoko. Wanëc ŷa pëhnëlehn ule-wo-le, ntëŵëko dŷus.»

Tac Yesu më nkwënëk gë fanka: «Nëparyin dŷus, ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!»

Soŷe ile nësëd Yesu gë uhnës uryindaryindan

⁹ Vëréfal va më teryëniha Yesu bi ye nësëd?

10 Më ntëkwakëhni: «Maŵëryanirun ayëtu visowik Inawñ Wën va, bare vëÿëntaŵ vi wahnës wadindaryindan wï fo nkwëryëdëni. «“Kod njëkëni hara vëhnuđina, kod nkwëryëni, bare hara vëyëtëna ile hnësik.”»[☆]

Yesu nkabahnëđ uhnës uryindaryindan ÿa

11 «Wëlin ile nësëđ uŵi uhnës uryindaryindan ÿa: Uhnëđa wã, umë ye wanës Wënu ña.

12 Vëryampo, had fagant nkaŵ nkeni hn'ile njod wañëc: nkwëryëdëni, bare Sintani njijëđ tebëhni wanës ña walaŵary walëŵ hni hna soñe antë kwëtahnëni do pehëtini.

13 Vëryampo, had nkal kwëhn wëraka nkeni: nkwëryëdëni wanës ña do g'uhnatah maŵađëni. Bare vëhwëtađina hafo mbiÿ kabi vëravëđina wanës ña kwëhna vënkahn walaŵary walëŵ hni hna. Ge wadëñah ña tëkik tavëđëni.

14 Uhnëđa ule yod wadëmpëhn hna, umë ye vële wëryëđ wanës do ravëhëđ g'ankaŵ tëfahnëni wëbal wadëŵ hni, uvetak do hnëñah ntaŵary iÿi đuniÿa. Umë dëwëđina.

15 Uhnëđa ule yod nkal përen ña umë ye vële hnëpađ wanës do hwëtađ ntaŵary pacah, nte hamënađ kwëlëkwël hafo ntëŵ đus.»

Uhnës uryindaryindan soñe lampu

16 Yesu nkwënëko: «Ahnë pëđëđina lampu tac kođ ma kuyët hn'ipad. Ge pëđik kañëde yañ pëtënhahnëhni vële rënkid va.

17 Ile-wo-le sowik ÿa nuđe, ile-wo-le sowik ÿa njëtëde do kwëtëde humpen hna.

18 Pëcëтарыin đus gante nëpađun wanës ki! Kabi ale hwëhnañ ÿa nkwënënde, bare ale wok kwëhnana ÿa tebëde wëla toye ile liyahñëka tëk nuÿa ÿa.»

Hnëmu Yesu gë vëheryu

19 Hnëmu Yesu gë vëheryu njijëniho njëkëniha, bare vëholëlohna tëhaniha kabi vahnë va njabëniho.

20 Më pëyayik Yesu: «Hnëmuh gë vëhery hu, përen hna nkeni. Ñađëni nunihi.»

21 Bare Yesu më ntëkwakëhni: «Vële wëryëđ wanës Wënu va do lid ile tëyëk ÿa vëhni ye hnëm mën ÿa gë vëhery mën va.»

Yesu tëryëđ sël sankaf

22 Fac ryampo, Yesu gë vëređal vëlëŵu va kayëniho hnë kulu sankaf do ntehnëhni: «Danëtanëfu gë cape ñëntaŵ lant hađi.» Njilehnëni.

23 Ga njidëni, Yesu ndakëko wakwëđ. Pëgwëlehn cëlënd sël hwëhn fanka hafo ñënkëđ lant ÿa. Wënka ña tëmpëlehn kulu hna hafo ñand nkëya.

24 Vëređal va tëhalehnëniha Yesu nëgëtëniha ntehnëni: «Aharañ, Aharañ, cëm iña yeyinëk!»

Yesu nëgalehn, ñañënahna wënka ña gë sël ÿa do gë wavonkëlo wënka ña. Sël ÿa tëryalehn, njamëlehn fop.

25 Yesu më ntehnëkëhni: «Ne nke ikwëtahn hun ña?»

Vëhni ntakëkëhniwo, pëmpëhnahnëkëhniwo, ntehnëlëndëni: «Mo ye awa aÿi asan? Wëla sël ÿa gë wënka ña ntehnëđëhëhni ile ñađ ntini do maŵëhnëđëniha!»

[☆] 8:10 8.10: Esayi 6.9

Yesu njërënëdëha asan ale nkeni gë wayine

²⁶ Yesu gë vërëfal vëlëwu va tëkëlehnëni nkal bulunda Gerasen hna, nte ye cape ñëntaŵ lant pabëlëni gë Galile.

²⁷ Yesu, ga cëlëk kulu hna, Asan avë naŵ tac yijëdëho pankëlëni. Asan arac gë wayine nkeniho. Mbiÿëlahnëniho diyadilohna viÿi do dëdëlohna hnë tere, bare hnë wayag ntëdëko.

²⁸ Ga nuka Yesu, umë ndekak ndëkwëhnëlehn karyënkw lëwu ntehn: «Ye ye yëbëlan fu Yesu, Ajë Wën Hunte Sëpëk Fop? Muntami, nt'aliwo wëh!»

²⁹ Asan a nësëk watac kabi Yesu ntehnëkawo yine ÿa cahna. Yine rac pëladëhawo kwëlëkwël asan arac; ñabëdëho wëbák ñi gë wapary ñi gë vankënca antë ñi, bare mbëkëtëdëho viÿëba va do yine ÿa yodëhawo gante njirëk.

³⁰ Yesu më tÿyëka: «Hak maciru?»

Yine ÿa më ntëkwaka: «Wac mën wã “Njabëbun” ye.» Nësëko koyëna kabi wayine wayabah fëlakawo asan arac.

³¹ Wayine watac muntadënihawo Yesu antë cañëtëhni ga nkëd hatëh hatëwãh.

³² Awa, kore sankaf vampëhëmpëh ryavëdëho hnam vambamb kuŵ hna. Wayine ña më muntaniha Yesu maŵëryanëhni tënkenihëhni vampëhëmpëh watac. Më maŵëryanëkëhni.

³³ Wayine ña cahnëlehnëniha asan a njini tënkenihëhni vampëhëmpëh va cëpëtalehnëni kuŵ hna njini ntëbani lant hna cëmëlehnëni fop.

³⁴ Vëhery vampëhëmpëh va, ga nuni ile ryëcëtako ÿa, ntakëlehnëhni më nkaryëni pëyahnihi watac gë vankol do gë wëhaÿ.

³⁵ Vahnë va njijëniho njëkëni ile ryëcëtak ÿa. Ga tükini ðarël Yesu më tëkatëniha asan ale cahnëni wayine ña: haryënkw Yesu ntañako, ntiyako viÿë do hakili ÿa mbokakawo fërën fo. Ntakëlehnëhni taŵ.

³⁶ Vële hnuko ile ryëcëtako ÿa fop më pëyanihëhni vëÿëntaŵ va gante njërënik asan ka.

³⁷ Tac vëvë vankol va fop më ntehnëniha Yesu cahn nkol ntëw hni hna, kabi ntakëkëhni ðus.

Yesu më kayëk kulu hna ñand ñi.

³⁸ Ale cahnëniho wayine ña më muntaka tava tëfëlënti gë vëhni bare Yesu më payëka ntehna:

³⁹ «Bokary gë ÿal hu do afëyahn fop ile ntinëhnëki Wënu ña.» Awa asan a njilehn do pëyahn naŵ hna fop ile ntinëhnëkawo Yesu ÿa.

Aryagu Yayërus g'asëval ale ÿakëd viÿi Yesu

⁴⁰ Ga mbokak Yesu gë cape ñëntaŵ mbë lant ña, vahnë va fop napëdënihawo, do ga tükik kacanihawo.

⁴¹ Wati rac tükiko asan ale waciko Yayërus. Asankaf caliña ÿa yeho. Ndëkwëhnëko karyënkw Yesu do këlahna ñi ÿalu.

⁴² Fatah facëval fëndampo fo kwëhnako, wabëhn pëhw gë waki kwëhnako. Tesëko ðus hafo ñand cëm.

Wati nte njidëho Yesu ña kore ÿa peñëlëdëniho caharab lëwu.

⁴³ Nkeho hnam asëval ale njidëho sat kobëri hnë wabëhn pëhw gë waki. Canëko fop ile kwëhnako ÿa vëyehn hna, bare wëla aryampo kolëlohna njërëna.

⁴⁴ Umë tëhaka Yesu kamëhni, ñak sëmët cud ntëw ña. Tëryalehna taŵ yi sat ña.

⁴⁵ Yesu më tÿyëk: «Mo ÿakëko?»

Njahëtalehnëni fop, Piyer më ntehnëka: «Aharan, fop ñakëdënihi. Kore ÿa kwërënihi do peñëlëdëni vacape va fop.»

⁴⁶ Bare Yesu më ntehnëk: «Ahnë ÿakëko wakwëhn ampër njërahn, kabi njëtabu fanka sahnëko.»

⁴⁷ Asëval a, ga njëtëk kodina coŵa, më njijëk mbalatënd ndëkwëhn karyënkw Yesu. Më pëyahnek tase vahnë fop soñe ile ñakahnëka ÿa do gante njërëk tañ ka.

⁴⁸ Yesu më ntehnëka: «Aryag mën, kwëtahn hu ña njërënihi. Arabi ayi gë yam.»

⁴⁹ Wati nte nësëdëho Yesu watac ña, ahnë rëkiko mati gë tere asankaf caliña ÿa ntehnëka: «Yayërus, aryag hu cëmëk. Bokawo avërehna Aharan a.»

⁵⁰ Yesu, ga nkwëryëk, më ntehnëka Yayërus: «Antë ntaki, kwëtahnëry tun, do njërëd.»

⁵¹ Ga tükëni tere hna Yesu, Piyer, San, gë Sak, do rëmu gë hnëmu fandag fa fo mawëko tënkëni.

⁵² Vahnë va fop kodënihi njahnandëni soñe fandag fa. Awa, Yesu më ntehnëk: «Mboka howu, cëmëna, wakwëd fo ndakëk.»

⁵³ Bare njafanëdënihawo, kabi njëtënihi cëmëk.

⁵⁴ Yesu më pëlaka fandag fa vák ÿi do maca: «Fandag, matëry!»

⁵⁵ Njënëlehn tañ matëlehn. Yesu më ntehnëkëhni rëmu gë hnëmu: «Yëdaryina ile tokëd.»

⁵⁶ Pëmpëhnahnëkëhniwo ðus vëhni. Bare Yesu më ntehnëkëhni antë pëyahneni watac.

9

Yesu payëdëhëhni vërefal pëhw gë vëhi va

¹ Yesu mbarëkëhniwo vërefal pëhw gë vëhi va njëdäkëhni fanka g'ucankaf ida wayine fop do g'iyërën vëres.

² Tac payëkëhni pëyahneni Wënu ña hnaŵëk do njërëndënihëhni vëres.

³ Më ntehnëkëhni: «Ge njidun ant'ayowu ñoñ: ryoko, kufa, rokëtok, koryi, do ant'ayowu viyi vile hnëmpëtahnëdun.

⁴ Ge tükërun hnë tere, ñëwëryin hnam fo hafo hale ndëcalëdun nkol kaŵary.

⁵ Ge dëvayiluhna hnë nkol tac, dëcalëryin avankatëndu ivëd wapary hun ña. Umë njëtëdëni vëlinahna fërën do Wënu ña nëjëlähna gë vëhni.»

⁶ Vërefal va njilehnëni, tëfëni nkol g'ankol, pëyahneni Wanës Wakasëk ña do njërëndënihëhni vëres gante-wo-gante.

Erod tëyad bi mo ye Yesu

⁷ Wati rac, Erod, asankaf avë Galile ÿa, ga nkwëryëk wanës wante ryëcëtaf ña fop, yëtëlohna ile nahad, kabi vëryampo ntehnëdënihi: «San Ayary a vëhnik.»

⁸ Vëhaŵary ntehnëdënihi: «Eli vokajëk*.» Vëhaŵary kat ntehnëdënihi: «Aryampo wakila wabë kobëri ña vëhnik.»

⁹ Erod nahadëho watac, më ntehnëk: «Bare San ami dënk lëpëtëhnëka nkaf ña. Mo ye asan ale lid iyi sifa viyë vifërën vile hnësëde vi?» do njëkëlëndëho nuhna Yesu, njëtëlëni.

Yesu ndavëdëhëhni vësan wawuli mbëd

* **9:8 9:8** *Eli vokajëk* Eli cëmëna muk. Wënu ña kajëndëka g'ambin. Mbokajëd pëyahneni soñe Arëhnaŵik a. (2 Vëhnaŵ 2.11; Malasi 3.23)

¹⁰ Vëfayik va mbokajëniho do pëyaniha Yesu ile ntijëni ŷa fop. Më njokëhni, gë cape nkol nte wacik Betësayida. Vëhni fo yeho hnam.

¹¹ Bare vahnë va njëtaniho hn'ile nkeni hna më tëfalëlehnënihëhni. Yesu kacakëhniwo nësëhnëndëhni sojê ucankaf Naw̃ Wënu ña do njërëndëhëhniwo vële ŷadëho va.

¹² G'anëka ga vërëfal pëhw gë vëhi va më tëhaniha Yesu ntehnëniha: «Koyaryihni kore ŷi njini gë vankol vamb caharab hëdi kodëni njëkëlehnani ile tokëdëni gë hn'ile ndakëdëni kabi hnë fëk nkeyinëk.»

¹³ Bare Yesu më ntëkwakëhni: «Yëdaryinëhni wuhnë dënk ile tokëdëni ŷa!»

Më ntëkwani: «Vamburu mbëd fo hwëhnaabun g'uwis wuhi. Afo ge njibun lawëhnifuni ŷi kore fop?»

¹⁴ Mpëd wawuli mbëd nkeniho hnam vësan va†.

Yesu më ntehnëkëhni vërëfal va: «Dehnëryinëhni ntañani kore kore, wafëhw imbëd (50), wafëhw imbëd (50).»

¹⁵ Vërëfal va maŷëlehnëni ntañëndënihëhni vahnë va fop.

¹⁶ Yesu më nufëk vamburu mbëd va g'uwis wuhi wã. Kanjêk g'ambin, camehna Wënu ña sojê iŷi rokëtok. Tac, nkubëlehnëk do njëdãhni vërëfal va, cahëlehnënihëhni bulunda ŷa.

¹⁷ Ale-wo-le tokëko hafo pihni; tac vëkankel pëhw gë vaki mbarëpëniho vamburu vante woko va g'uwis wã.

Piyer pëyahned Yesu ye arëhnayik a

¹⁸ Fac ryampo Yesu cahët njëfadëho. Vërëfal vëlëwu va hnam nkeniho. Më tëyëkëhni: «Vahnë va, mo ntehnëni yebu?»

¹⁹ Më ntëkwani: «Vëryampo, vëhni lehnëd San Ayary a yeru, vëhaŷary Eli yeru, do vëhaŷary kat, kila vë kobëri ile vëhnik vësëm hna yeru.»

²⁰ Yesu më mbok tëyëkëhni: «Wuhnë lë mo lehnërun yebu?»

Piyer më ntëkwaka: «Këris ŷa yeru, Arëhnayik Wën ña.»

²¹ Yesu më ñañënahnekëhni ntehnëhni: «Ant'afëyawuna ñoñ ahnë.»

²² Më nkwënek: «Ajë Ahn'a afo korot dÿs; vicër va gë vësankaf vësëna wasadëha va do gë vëharañ sariya va ñwëyëdëniha. Ndaŷëhniha, do fac rarëna hna mbëhnëd vësëm hna.»

Hak tëfëde Yesu?

²³ Tac Yesu më ntehnëkëhni fop: «Ge ahnë ñad tëfëlehnëndo antë nko nahand sojê lëwu dënk, afo ndiëb kërëwa lëwu ŷa fac-wo-fac tëfatëndo.

²⁴ Ale ŷad iŷi duniŷa ŷi cëmëd, bare ale wok kwëtahnëna nëf iŷi duniŷa, sojê lëmën ŷa, nkoryaryëd ntaŷary dëwu ña hafo arayen hna.

²⁵ Ye nëfadëha ahnë ge nuŷak duniŷa ŷi fop tac cëvehn ntaŷary dëwu ña?

²⁶ Ge ahnë cëfëhnëka g'ami, gë wanës mën ña, awa Ajë Ahn'a fëna cëfëhnëdëha g'ahnë arac, ge mbokajêk g'idanc dëwu ña fop gë hn'idanc Rëm hna do g'idanc wamëleka wadëwu hna.

²⁷ Toña fëyadëmu: Vëryampo hnë vële ye hnani vi vësëmëdina hara vëhnuhnahna Naw̃ Wënu ña.»

Piyer gë San do gë Sak nuđëniha Yesu g'idanc Wënu ña

²⁸ Wafac mbëd ge wahi ryëcëko ga nësëk watac, Yesu kayëdëho hn'ikun sojê njëfa. Umë njokëhni vëhni Piyer, gë San do gë Sak.

† 9:14 9.14 Wawuli mbëd nkeniho hnam vësan va: Vutah va gë vësëval va vëryëkwaryina.

²⁹ Wati ante njëfadëho Yesu ña, yëka lëwü ÿa mbaciko, do viÿi vilëwü va njerëko had ambin wilëbilëk.

³⁰ Vësan vëhi nësëldëniho g'umë. Wakila wabë kobëri ña yeho, Moyis gë Eli.

³¹ Idanc Wënu ña penëkëhniwo. Gë Yesu nësëldëniho gante puhnað ðoku lëwü ÿa cëmahnënd Yerusalem hna.

³² Piyer gë vërfëlëntawü wakwëð yokëhniwo ðus. Ga tisëkëhni, nuniho idanc Yesu ña do gë vësan vëhi vële nkeniwo va.

³³ Wati ante ñaðëniho pitëlëni Yesu gë vësan vërac va, Piyer më ntehnëka: «Aharan, njivëk nkeyin hnani. Ntidëfun wasank watar: ryampo wëjë, Moyis ryampo, Eli ryampo.» Bare Piyer aki fo nësarëdëho. Yëtëlohna ile nësëð.

³⁴ Wati ante nësëdëho Piyer koyëna ña, añar njilehni cankëhni. Ante tënkëdëniho ñar ña vërfäl Yesu va ntakëkëhniwo ðus,

³⁵ do nkweyëlehnëni kopa ñar hna ntehn: «Aÿi Ajë mën ye ale ÿahnëbu ðus; umë rëhnaabu. Umë rëfëka ahnëpawu!»

³⁶ Wanës ña, ga tëryak, Yesu fo woko nunde. Vërfäl va ndemëhnaniho do, hnë wafac warac, ahnë vëfëyalawohna ile nuniho ÿa.

Yesu njërëndëha fatah fante pëlak yine

³⁷ Ga pacëk cëlëniho kuñ hna do kore sankaf hacakawo Yesu.

³⁸ Kore hna, asan ryekadëho: «Aharan, këlami, yërëneryehna ajë mën aÿi; umë fo hwëhnaabu!»

³⁹ Kwëlëkwël, yine fëladëha do ndekayehnëdëha tañ, ñënkëdëha gë fanka, iguhnahn rëkëð cahnënda wës li. Mbërendëha ðus do tavënkadilahna.

⁴⁰ Tëyëbuhëhni vërfäl hu va ntaniha iÿi yine, bare vëwëkëlahna.»

⁴¹ Yesu më ntehnëk: «Wuhnë vahnë vëhwëhn kwëtahn këm do vërumpak yerun! Hafo guve tëfëko ñëwëlahnin do ryuñënanëhnu?» Tac më ntehnëka asan arac: «Yinenëhninoŵa ajë hu ani!»

⁴² Wati ante tëhajëdëho fatah ña, yine ÿa këfëkawo ñënkëlehn gë fanka. Bare Yesu ñañëhahnëkawo yine ÿa, njërëlehn fatah fa do mbësahna rëmu.

⁴³ Vahnë va fop pëmpëhnahnëkëhniwo. Ntehnëdëniho: «Paryi nke Wënu ña naÿëk!»

Yesu pëyahneð cëm dëwü ña

Ante nkonihoni nësëndëni ile ntidëho Yesu ÿa fop, më ntehnëkëhni vërfäl vëlëwü va:

⁴⁴ «Nëparyin ðus aryënkwëtahnëndu ile ÿadëmu lehnu ÿi. Ajë Ahn'a njëfadëniha vahnë va do ntidëniha gante ñaðëni ka.»

⁴⁵ Bare vërfäl va vëyëtëlohna ile nësëdëho ÿa, pacënëhnëliwohna, vëhnulohna ile nësëdëho. Vëryëkëlohna fëna tëyëniha: «Ye ÿadu ahnës?»

Mo ye ale ñak njabëk nafa

⁴⁶ Vërfäl va nkwañëldëniho njëtahnëni bi mo lëbëkëhni vëÿëntaŵ va?

⁴⁷ Yesu njëtëko nahan dëw hni ña. Umë macëka fatah kahnëndëka ðarël lëwü

⁴⁸ do më ntehnëkëhni: «Ale hacaka fatah gë fañi ki soñe lëmën, kacako ami dënk; do ale hacako kacaka fëna ale fayiko ÿa. Koyëna ale ñak mbak nafa hnë wuhnë ÿa, umë ye ale lëbëku ðus ÿa.»

Ale wok ñëwëluhna wuhnë ÿa ndemaðëhu

⁴⁹ Awa, San më tebak wanës ña ntehn: «Aharan, nubunëhawo asan ale ladëhëhniwo wayine g'uŵac hu, njëkëhnahnëbunëho ravëtehnëfuna, kabi gentina gë fuhnë.»

⁵⁰ Yesu më ntëkwaka: «Ant'aravëtehnuna kabi ale wok ñewëluhna ña ndemadëhu.»

Ankol mbë nkal Samari wëyëko kacafilahna Yesu

⁵¹ Tac kahnëndako Yesu nji Yerusalem kabi wati ile rëfëkawo ntihëti d'uniña li ña, mboka g'ambin ña, rëhajëko.

⁵² Më payëkëhni vahnë karyënkw lëwu. Vërac më njini tëkëni hn'ankol ndampo ambë Samari soje pëhwëtani tëk dëwu ña.

⁵³ Bare vëvë ankol tac va vëwawëlaŵohna‡ kabi Yerusalem njidëho.

⁵⁴ San, gë Sak, vëréfal Yesu va, ga nuni koyëna nke, më ntehnëniha: «Ahwëhn, ge ñadü, ntehnëdëfunëha hwëdëh ha cëli g'ambin pëdëhni hafo mbëvëni vëyi vahnë!»

⁵⁵ Bare Yesu më cahëtanëkëhni ñañëhahnëkëhni ntehnëhni: [«Yëtëluhna bi inëhne yir yëdadëhu iñi sifa nahan! Ajë Ahn'a yijëna ryaw vahnë, pëhët dëw hni njijëk.»]

⁵⁶ Njilehnëni hn'ankol kawary.

Vële fëhnak tëfëlehnëndëniha Yesu

⁵⁷ Ante njidëniho ña, asan aryampo lehnëkawo Yesu: «Tëfëlehnëdëmi hn'ile-wo-le njidü hna.»

⁵⁸ Yesu më ntehnëka: «Vuntadaŵ va kwëhnani wahatëh wale njinëgahnëdëni do wusëry ŵa kwëhnani wahof, bare Ajë Ahn'a kwëhnana hn'ile njinëgad.»

⁵⁹ Yesu më ntehnëka aÿëntaŵ: «Tëfe.»

Bare asan a më ntëkwak: «Ahwëhn, yëdërye yiwu ten hnapu hafo Apa cëm tac do gë yiju rëfëlehnëndi.»

⁶⁰ Yesu më ntëkwaka: «Tavëryihni vësëm va mbañënihëhni vësëm vëlëw hni va! Bare wëjë, yiry afëyahn Naw Wënu ña!»

⁶¹ Ahawary kat më ntehnëka Yesu: «Ahwëhn, tëfëdëmi bare yëdërye ten yiwu tere mën hna rëyëwëhni hafo mawëni rëfëlehnëndi.»

⁶² Yesu më ntëkwaka: «Ale ryokunëd had asan ale yaryëd yary ntajat inë kamëhni, arac mëkëdina ndokun doku fëren soje Naw Wënu ña, kwëhnana yëwa hnam.»

10

Yesu payëdëhëhni vësan 72 pëyahnëni Wënu ña hnaŵëk

¹ Ga ndëcëk wafac, Ahwëhn a më mbok tahnëkëhni vëréfal wafëhw imbëd gë wahi gë vëhi (72).* Payëkëhni vëhi vëhi karyënkw lëwu, vankol hna fop gë hn'ile tëfëka nji umë hna dënk.

² Më ntehnëkëhni: «Barëp roka yabah yehëhna, bare vëryokun va vëyabëna. Muntaryina ahwëhn kaÿ a nkwënihni vëhawary.

³ Yiryin! Payëdëmu had vupe vunte wok wëyëtëna ñayah fagant waÿin.

⁴ Ant'ayowu koryi, kufa viÿi hun, wapary wante hnëmpëtahnëdun. Ant'ahahnu nkaŵ hna simpaÿi vahnë.

⁵ «Ge tënkërun hna tere dehnëryin ten: “Arabi yam ña nke hnë yi tere.”

‡ **9:53 9.53** *Vëvë ankol tac va vëwawëlaŵohna:* Vëvë Samari va kwëhnaniho hn'ile cënadëni wasadëha walëw hni ŵa do vëwawëliŵohna vëvë Yerusalem va gë Cery Cankaf Wën ntëw hni ña. * **10:1 10.1** *Wafëhw imbëd gë wahi gë vëhi:* Vikerëh vindaŵ ntehnëk wafëhw imbëd gë wahi (70) do viñëntaŵ va wafëhw imbëd gë wahi gë vëhi (72).

⁶ Ge ahwëhn yam nke hnë tere rac dëwan hun inja nuÿad; ge gena më yam ÿa gë ÿal hun mbokajëd.

⁷ Ge ahnë kacaku, ñëwëryin tere rac tokëryin, ceryin ile yëdfayirun ÿa, kabi aryokun tëfëka cosi. Ant'aryapu watere.

⁸ «Nkol nte-wo-nte rëkahnëdun ña kacatënihu vëvë nkol tac va, tokëryin ile-wo-le njëdanihu ÿa.

⁹ Yërënerÿinëhni vëres vële yehëhna hnam va do dehnëryinëhni vëhni fop: “Tame Nawë Wënu ña tëhajëku!”

¹⁰ Bare ge tëkërun hn'ankol ñwëÿatëni vëvë hnam va vëhacadiluhna, njiryin gë wayëwë walëwë hni alehnuni vahnë va fop:

¹¹ “Cawëhnedërun wëla ivëd vëÿal hun ile ÿëmakëfu wapary fu ñi pitëlahnin. Yëtëryin dÿus: Nawë Wënu ña tëhajëk.”

¹² Paryi pëyadëmu: Fac kiti hna vëvë Sodom[☆] vi vëyapënanëhnedëna dÿus gë vëvë inji nkol ki.

Wahnaÿ wale wëÿëd wahwëtahnedëna

¹³ «Meku wëhnë vëvë nkol mbë Korasin gë mbë Betësayida vi! ÿal hun hna ntik Wënu ña viÿë vifëmpëhnahnah va dina Tir gë Sidon. Ge hnam ntikënd viÿë virac, vëvë hnam vi mbiÿëk ga nkwëcëtakëndëni vankeya vantëwë hni va. Cudakëndëni viÿi icëm do nëvakëndëni ifëhn vimbahn hna tufahnahnëni gante njiwëhnëni ka soÿe ile ntidëniho kobëri ña.

¹⁴ Soÿe umë ye fac kiti hna, vëvë Tir gë Sidon vëyapënanëhnedëna dÿus gë wëhnë ki. Piniÿ hun inja yawëd ntëbi dëw hni ña.

¹⁵ Wëhnë vëvë Kaperënaÿum ntiyahnëku bi njihnëderun hafo ambin hn'ani? Gedëna koyëna. Ñoyëderun hafo janáma hna.»

¹⁶ Yesu më mbok ntehnëkëhni vëréfal vëlëwu va: «Ale hnëpaku nëpako, ale wëÿëku ñwëÿëko, ale wëÿëko ñwëÿëka ale fayiko ÿa fëna.»

Vësan wafëhw mbëd gë wahi gë vëhi va (72) mbokajëdëni

¹⁷ Vëréfal wafëhw mbëd gë wahi gë vëhi va mbokajëniho g'uhnatah fëbah. Umë ntehnëniha Yesu: «Ahwëhn, wëla wayine ña maÿwëhnedënihefu ge ntehnëdëfunëhëhni g'uÿac hu!»

¹⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Ha, ante mëkërunëhëhniwo wayine ña nkeho had Sintani hnuëdfuho yojëd g'ambin had kol vëkëtak.

¹⁹ Nëparyin: njëdamu imëk ayëñënduni walën gë wafawëry do awëkuna Sintani; ñoñ gena ile hod ntiwë wëh.

²⁰ Bare antë natu ile maÿwëhnedënihu wayine ñi. Ile herik wamac hun ambin hna ñi rëfëka natu dÿus.»

Yesu ntik njëti rëmu

²¹ Wati rac dënk Iyir Ipacah inja pëbënëkawo Yesu uhnatah më ndekak: «Apa, Ahwëhn ambin g'inkal, camehnëmi gante njëtëndanëruhëhni vële ye had vutah ile sowëhneruhëhni vëhwëhn hakili g'uyët. Ha, Apa, ntiru koyëna kabi irac ÿadu.»

²² Tac Yesu më ntehnëkëhni vahnë va: «Rëm mëñ ÿa njëdëko fop. Ahnë yëtëlahna Aj'a, ge gena Rëm ÿa. Ahnë yëtëlahna Rëm mëñ ÿa ge gena ami, Aju ÿa do gë vahnë vële rëhnaÿu rufëwuhni Rëm mëñ va.»

²³ Tac Yesu më cahëtak gë vëréfal vëlëwu ka do më ntehnëkëhni vëhni fo: «Mbetarun wëhnë vële hnuëd ile hnuëdun ÿi!

[☆] **10:12 10:12:** Wapëgwala 19.24-28

24 Kabi paryi pëyadëmu, wakila wayabah gë vëhnaŵ vëyabah wavë kobëri ŵa ñadëniho nuni do nkwëryëni ile hnuđun do wëryëđun ŷi, bare vëhnułohna do vëwëryëłohna fëna.»

Nahnëryina Wënu űa do gë vëŷënta hun va

25 Asan ale yëtëk đus sariya matëlehn ntehna Yesu, tëndëhna urënd: «Aharaj, ye rëfëko liwu rënkahnu uwám usër hna?»

26 Yesu më ntëkwaka: «Ye herik sariya fu hna? Hak nkwëryëđu?»

27 Asan a më ntëkwaka: «Ŋahnëryehna Ahwëhn a Wën hu űa gë sakahn hu űa fop, g'intaŵary hu fop, gë fanka hu fa fop, do gë hakili hu űa fop do nahnëryehna aŷënta hu had wëjë dënk.»

28 Yesu më ntehnëka: «Toña lëkwaru. Diry watac tënkëđu arayen hna.»

Uhnës uryindaryindan soűe avë nkal Samari ale hwëhñak nëf

29 Bare aharaű sariya űa ñadëho tufahn catëk. Më tëyëka Yesu: «Mo lë ye aŷënta mën a?»

30 Yesu më ntëkwaka gë uhnës uryindaryindan, ntehna: «Nkeho asan ale ŵatiko naŵ bë Yerusalem cëlëndand g'ankol mbë Seriko. Më kasëniha vële tebëniha fop ile njoko űa gë vëŷi vële ntiyako va, ndafëniha had cëm, tavëlehnëniha, njini.

31 Hara, nkehëhna asëna wasadëha wasëwif ale sëlëndagidëho nkaŵ tac, më cahnahnëka. Ga nuka asan ale sërëhnik a, më ndarëka njilehn.

32 Ahnë ahawary ale ryokunëđëho hnë Acery Wën Cankaf hna fëna tëfëgëlehn nkaŵ tac. Ga nugëka, ndarëgëlehn nji, umë fëna.

33 Avë nkal Samari, vële ñëŵëni wasëwif, tëfëgëlehn umë fëna nkaŵ tac hafo tëki ale sërëhnik hna. Bare nunda tuű kaŷëhnahnëlehn đus g'umë.

34 Më tëhaka, njehnëka gë vëlo hn'ile cërehnikëhna tëmpelehn. Tac kayëndëka fali falëŵu hna njohna cery vëhneh hna, hn'ile njiko njehna đus.

35 Fac le rëfiko űa më canëk koryi†, njëđahna ahwëhn cery a ntehna: “Pabëryehna aŷi asan. Ile-wo-le wënëđu ayehnahna űa mbokajëđëfu vësaŷi ami dënk.”»

36 Awa, Yesu më tëyëka asan a: «Hnë vëŷi vërar mo liyahnëki ye aŷënta ale ryafika ŷi?»

37 Asan a më ntëkwak: «Ale haŷëhnahnëka ŷi ye.»

Yesu më ntehnëka: «Yiryë wëjë fëna ali koyëna!»

Yesu vëhni Mari gë Marët

38 Yesu nkok njind gë vëřëfal vëlëŵu va, tëkatëni hnë nkol. Asëval, ale ŵacik Marët, hacakawo tere lëŵu hna.

39 Mari maciko aheryu űa. Mari ntañako đarël Yesu nëpanda wante nësëđ űa.

40 Bare Marët njabëkawo đoku űa. Më njik đarël vëhni Yesu hna ntehna: «Ahwëhn, gehahnahnëlihna bi ahery mën a tavëryëko đoku űa fop; dehnëryehna ndemaŵo!»

41 Yesu më ntëkwak: «Marët, Marët, ndëñëru do njabëki nahan iűa,

42 bare ryampo fo ye ile rëfëka űa. Mari rac tëhñak do tavëtehnëđëna muk.»

11

Yesu ñañëndëđëhëhni iyëfa vëřëfal vëlëŵu va

☆ 10:27 10:27: Divëta Sariya 6.5; Soűe Walevi 19.18 † 10:35 10:35 Koryi: cos soűe đoku wafac wahi ye.

¹ Fac ryampo calinjēdēho Yesu sēñ. Ga puhnak arēfal aryampo alēwu mē ntehnēka: «Ahwēhn, ñañendēryifu gante njēfade, had gante ñañendēkēhni San Ayary a vērēfal vėlēwu ki.»

² Yesu mē ntehnēkēhni: «Ge njēfadun, dehnēryin: “Apa, arabi vahnē va fop njavētēni Wēn husēvah yeru; arabi naŵ hu űa njij.

³ Yēdēryifu fac-wo-fac ile rokēdēfun.

⁴ Tavēhnēryifu ile wēnēbun űa kabi tavēhnēdēfunēhēhni fop vėlē lēntahnēdēhēfu va. Ant'awāŵ aravēfu yēkēhnahnifu gē wameh.”»

⁵ Yesu mē mbok ntehnēkēhni kat: «Mpēd aryampo hnē wūhnē hwēhnaka lawo do nji g'andēcak ga ntehna: “Lawo, ñēgēhnērye ile rokēde.

⁶ Lawo mēn yid' uyas sabik tameki tere mēn hna do ñoñ kwēhnala ile yēdadēfuha tok.”

⁷ «Ntiyahnekī bi lawo hu űa ntēkwajēdēhi bambery cery hna: “Tavērye yam! Tēkēbu fidu rēnka űa. Ami gē vutah mēn va ndakēbun. Kodā űatu yēdaűi ile rokēde.”»

⁸ Yesu mē mbok ntehnēkēhni: «Pēyadēmu, wēla matēna njēdahna soűe ile nkeni lawo űi, matēd' njēdahna fop ile valēka űa kabi ñadīna cēfēhna*.

⁹ «Awa, umē lehnahnēdēmu ami: Tēyēryindēn njēdadērun, yēkēlehnēryindēn nudun, bankēryindēn rēnka űa pidētēhnēdērun.

¹⁰ Paryi pēyadēmu, ale-wo-le rēyēka njēdade, ale yēkēlehnēka nud' do pidētēhnēde rēnka űa ale vankēd' a.

¹¹ Naharyin ge aryampo hnē wūhnē hwēhnaka fatah muntata igis, lēn bi njēdadēha?

¹² Ma ge inihn muntaka, fawēry bi njēdadēha?

¹³ Mama wūhnē mehahnērun bare viűē vifērēn yēdadunēhēhni vutah hun va do kas Rēm ile ye g'ambin űi njēdadēhēhni Iyir Ipacah iűa vėlē rēyēdēha va!» Koyēna karanjēkēhniwo Yesu vērēfal vėlēwu va iyēfa űa.

Yesu ma Belēsebul?

¹⁴ Fac ryampo Yesu yine ntađēho hn'asan. Yine rac lidēhawo asan a kodina nēs. Ga ntaka yine űa ahnē arac, asan a pēgwēlehn nēsēnd do kore űa pēmpēhnahnēkēhniwo.

¹⁵ Bare vēryampo kore hna ntehnēdēniho: «Asankaf wayine, ale űacik Belēsebul, yēdadēha imēk ntahnēndēhni waűi wayine!»

¹⁶ Vēryampo ñadēniho njēkēhnahnēniha: mē tēyēniha tufahn dahēse vē g'ambin fēmpēhnahnah ile rufahnēd' paryi nke Wēnu űa fayika.

¹⁷ Bare Yesu njētēko nahan dēŵ hni űa. Mē ntehnēkēhni: «Ge vėlē vankēk inaw' mētēdēni vēhni fo, naŵ tac campēd, do ge vėlē vankēk tere fēna mētēdēni, tere rac campēd.

¹⁸ Awa, ge Sintani mētēdēni g'ucankaf ntēwu űa hak kod' nko kahn ucankaf tac? Tēkwēd! Hara ntehnērun fēna g'imēk Belēsebul ntađēfuhēhni wayine űi.

¹⁹ Ge Belēsebul yēdako imēk iűa, awa, vahnē hun vėlē lantēdehēhni wayine űi, mo yēdakēhni imēk ntahahnēdēnihēni? Tufahnēdēni vēhni dēnk kwēhnaluhna toña!

²⁰ Ge paryi g'imēk Wēnu űa ntađēfuhēhni wayine űi, paryi nke fēna Inaw' Wēnu űa tēkik űal hun hna.

²¹ «Ge asan, ale njabēk imēk gē viűēta, njēkad' tere lēwu űa, hnapul lēwu űa ahnē nufēdīna.

* **11:8 11.8** *Kabi ñadīna cēfēhna:* Kode nkwēryi usēfēhnah asan aűēntaw' űa ye.

²² Bare ge ale lëbëka fanka rëkik, do mëka, awa tebëdëha viwëta vile tamahnëko va do cahahnëd ile nufëhnëka ÿa fop.

²³ «Ale wok gentina gë ami ÿa aÿeÿ mën ye; do ale wok demadilohna varëpëwëhni vahnë ÿa campehnëdëhëhni.»

Iboka wayine

²⁴ Yesu mboko nës: «Ge yine ntayik hnë ahnë, hn'ile nkeho cery ntëwu hna, njid njasëlehnënd wëwac wahankah hna njëkëlehnand hn'ile nëwëd. Ge nuÿana, ntehnad: “Awa mbokadëfu cery mën hn'ile matifu hna”,

²⁵ do ge tëkatëka asan a had cery nte facënik, fëhwëtik hafo njiv.

²⁶ Njid njojëhni wayine ntawu mbëd gë wahi wante lëbëka wayap, njijëni nëwëni hnam. Tac horot ahnë arac ÿa ntëbëde gë kobëri ka.»

Ndëwanini vële hnëpad wanës Wën

²⁷ Ante nësëdëho Yesu watac ña, asëval aryampo më ndekajëk bambery kore hna ntehna: «Asëval ale ryonkëki do yiwëndëki ÿa ndëwanik!»

²⁸ Yesu më ntëkwaka: «Tëfakëha ahnës: “Ndëwanini vële hnëpad wanës Wënu ña do ntindëni watac va.”»

Yesu ntëkwadëhëhni vële rëyëdëha dahëse

²⁹ Vahnë vëyabah yijëdëho caharab Yesu, më ntehnëdëhëhni: «Vahnë vëvë gaki vi meni. Dahëse vë g'ambin fëmpëhnahnah tëyëdëni bare vëhnuÿadina. Sifa dahëse ile yehawo kila ile waciko Yonas ÿi fo nuÿadëni.

³⁰ Yonas yeho dahëse† vëvë nkol Niniv* va do Ajë Ahn'a yegëd dahëse soje vahnë vëvë gaki vi.

³¹ Do fëna, fac ile kitijëdëhëhni Wënu ña vahnë va, asëval ale hnawëko hn'inkal Saba nkentëde gë vahnë vëvë gaki vi, do tufahnëd vahnë vëvë gaki vi ntëntëni. Umë hn'ile tëkwik nkal hna matik njij nëpa usery Salomo wã‡ do nkehëhna hnani ale lëbëka Salomo bare nëpadilunahna!

³² Fac kitiñ hna vëvë Niniv va nkentëdeni gë vëvë gaki vi, do tufahnëdëhni vahnë vëvë gaki vi ntëntëni. Vëvë Niniv va vëhni nkwëcëtani vankeya va ante nkwëryëniho wanës Yonas ña do nkehëhna hnani ale lëbëka Yonas bare wuhnë gwëcëtaluhna vankeya va.»

Humpen Wën r'imbahn hna

³³ Yesu mboko nës: «Ahnë pëdëdina lampu soje cow ma kob g'ancëhn. Yañ kanëde pëtënhahnëhni vële rënkid va.

³⁴ Vinkër hu va ye lampu mbahn hu ña. Ge nuðu wapacëk mbahn hu ña fop kwëhnad humpen. Bare ge nuðila wapacëk mbahn hu ña hn'umëhwëry nked.

³⁵ Awa nahary ðus ayëtahn humpen hunte hwëhnaru ñi bi gena umëhwëry.

³⁶ Ge mbahn hu ña fop kwëhna humpen, kwëhnana cape nte wëhwëryëka, had gë lampu peniru fop nkedëhi.»

Yesu ñañëndëhëhni wafarise wã gë vëharan sariya

³⁷ Ga puhnak Yesu wanës ña, farise ryampo më macëka nji tokëni roka tere lëwu hna. Yesu tënkëko tere hna ntañalehn hn'ile tokëde hna.

³⁸ Farise ÿa pëmpëhnahnëkawo g'umë ante kamahnëko pacënana wëbák ña gante nke namu lëw hni ka do ntañat roka ÿa.

† **11:30 11:30** Yonas yeho dahëse: Dahëse Yonas ÿa ye wafac warar wale ntik ðonk gis hna, rac wëntëlëk gë wafac warar wale ntid Yesu yag hna. * **11:30 11:30:** Yonas 3.3-5 ‡ **11:31 11:31** Salomo aju David yeho, ahnañ Isërayel had rëmu. Umë vëryëhnëko Cery Wën Cankaf ña do njëtiko soje yasery ÿalëwu (1 Vëhnañ 5.9-14; 6; 10.1-10).

³⁹ Awa, më ntehnëka Ahwëhn a Yesu: «Wühne wafarise wi, pacënedun kamëhni ankëlëwa na gë mpan na bare bambery walawary hun hna ule gë li wameh fo fëbëku.

⁴⁰ Nënkwërun! Gena bi Wënu na lik kamëhni gë bambery per?

⁴¹ Yëdaryinëhni vëhaÿëhna va uyivah ule ye bambery vanëhëta hun va fop, tac pacëdun fop.

⁴² «Meku wühne wafarise wi! Njëdadunëha Wënu na ÿëna hwëhn pëhw-wo ile varëperun ÿa, hafo gë sifa yaryef yale-wo-yale rokëde do gë vihnëga sifa-wo, bare kwëtahneluhna nëf icat g'iña Wënu na: umë ye ile rëfakëha aliwu ÿa, hara dënkwëluhna fëna yëdahn ÿëna hwëhn pëhw-wo ile varëperun ÿa.

⁴³ «Meku wühne wafarise wi! Wëlaña wale hnuhanderun ÿadun vacaliña hna do ñadun ayaÿiwu g'untënah waÿëwa bulunda hna.

⁴⁴ «Meku wühne! Had wayag wale yasandë do wok kamahnëdena nkerun!»

⁴⁵ Aharan sariya aryampo më ntehnëka Yesu: «Aharan, gante nësëdu ki njewëduhëfu fuhnë fëna!»

⁴⁶ Yesu më ntëkwaka: «Meku wühne fëna, vëharan sariya vi! Njahëndëhnëdunëhëhni vahnë va lënah, do wëla rufa ÿi yeladiluhna aryemahnuni dïb inji.

⁴⁷ «Meku wühne! Mbëryëdun nkwam wayag wakila wante ndawëniho vicër hun na!

⁴⁸ Koyëna tufahnëdun njëtërun do cañahnëku ile ntini ÿa. Ha, vicër hun va ndawënihëhni wakila na do wühne avëryu wayag walëw hni wã!

⁴⁹ Soñe umë ntehnëk Wënu na g'uyët lëwu wã: “Payëdëfuhëhni wakila na gë vëfëyahn wanës mën va. Ndawëdënihëhni vëryaw, vëÿëntaw va mbërehnëdënihëhni.”

⁵⁰ Kobëri wapëgwa duniÿa hna ndawënihëhni wakila wayabah do vahnë vëvë gaki vi kitiñëd Wënu na had vëhni dënk ryawëkëhni vahnë vërac.

⁵¹ Abel yeho ale ryënkwicko ndawë ÿa hafo arëkwa ÿa, Sakari. Umë selele Cery Wën Cankaf hna ndawëkiko yëbëlan hn'ile cënade sadëha hna gë Cery Wën Cankaf na hn'ile ñak cëvak hna. ✱ Ha, pëyadëmu Wënu na kitiñëdëhëhni vahnë vëvë gaki vi soñe wanji fop!

⁵² «Meku dus wühne, vëharan sariya vi! Nkëdërun nkañ nte njëtande Wënu na. Tondadiluhna wühne dënk nkañ tac, do memaÿëhnëdunëhëhni vële ÿad tondani va, vëhodina ndëcëni!»

⁵³ Ga cahnëk Yesu tere hna, vëharan sariya va gë wafarise wã ntavëkëhniwo dus g'umë, më tëyëdëniha wayabah.

⁵⁴ Warënd tëndëhnëdënihawo, ñadëniho nës iñë ile kodëni ntehnëni ntëntëk gena toña nuÿahnëni ile nësëdëni menëk pëlahnëniha.

12

Wanira soñe nkeya meh

¹ Wati rac vahnë wawuli wayabah hwërako caharaß Yesu. Aki fo nkëñlëdëniho kabi njabëniho dus. Yesu më pëgwëk ntehnëdëhëhni ten vëréfal vëlëwu va: «Keharyin levirwafarise ÿa: namu lëw hni ÿa, nës ile nkoni vëlidina ye.

§ 11:44 11.44 Had wayag wale yasandë: Age yag na diyina dahëse ayasahnat yëtëru ma yëtëlihna, sariya Moyis ÿa ntehnëk tonkëru. (Vaker 19) ✱ 11:51 11.51: Wapëgwala 4.8; 2 Itëfëta 24.20-22

² Pëyadëmu, ile-wo-le sowik ÿa nude do ile sëvak ÿa njëtëde.

³ Ile-wo-le hnësëdfun g'umëf ÿa, nkwëryëde ge pacëk do ile-wo-le ÿakëÿakëhnërunëha ahnë hn'acery pidik hna ndekadë bulunda hna.

Ale rëfëka ntakuna

⁴ «Ntehnëdëmu wühnë, wëlawo mën: antë ntakuni vële ryawëdf mbahn do hara vëhodina ntini ile lëbëk umë.

⁵ Pëyadëmuna ale rëfëka ntakuna ÿa: dakëryiwuna Wënu ña, umë ale ye ge ndawëk mbahn kod'ntabu gë janáma. Ha, toña hnësëhnëdëmu, umë rëfëka ntakuna!

⁶ Gena bi nkwafëdfeni vuñer mbëdf gë koryi toye fo? Bare Wënu ña dënkwëlahna wëla fëndampo hnë vutac.

⁷ Wëla mul bë vankaf hun ñi ndëkwëk. Ñoñ antë ntaku: wühnë lëbëkëhni nafa ÿa kore vuñer vujabah!

Imawña ma iñwëÿ Yesu

⁸ «Pëyadëmu, ale-wo-le hnësëk bulunda hna ami hwëhnëka, ami Ajë Ahn'a fëna nësëdfu karyënk wamëleka Wën hna, ami hwëhnëka aÿi;

⁹ bare ge ahnë nësëk bulunda hna kwëhnëléwähna, ami, Ajë Ahn'a fëna nësëdfu karyënk wamëleka hna, kwëhnëléwähna.

¹⁰ Ale-wo-le hnësëdf wanës wameh soñe ami, Ajë Ahn'a, kodë tavëhni; bare ge Iyir Ipacah iña njewëk mahwëhnu kodena tavëhni.

¹¹ «Ge njiryeryirun soñe ahitiñiwu vacaliña wasëwif hna, ma vësankaf hna, antë nkehahnahnu g'ile lëkwadun,

¹² kabi Iyir Ipacah iña karanëdëhu hnë wati le rëfëka hna ile hnësëdfun ÿa.»

Uhnës uryindaryindan soñe avetak ahnënkwah

¹³ Hnë wati rac dënk, nkeho bulunda hna ale lehnëkawo Yesu: «Aharan, dehnëryehna acër mën a caho ile lëwëbun ÿa.»

¹⁴ Yesu më ntëkwaka: «Lawo, ami bi hwëtik ahitiñ hun ma asahëlehnëhun?»

¹⁵ Tac më ntehnëkëhni fop: «Gasery, keharyin ayëkëlehnëndu kantëm njabu viÿë kabi uwám ahnë gena hn'ile kwëhna hna, lakënde mbeta d'us.»

¹⁶ Yesu tëtëtanëlehnëhni iÿi uhnës uryindaryindan: «Asan avetak yeho. Kwëhnako wëhaÿ wale lëwëko d'us vantimp.

¹⁷ Nahadëho do tëyadëho: “Bi ye lidëfu? Kwëhnala igwac ryanahnu vantimp mën vi fop.”

¹⁸ «Më ntehnak: “Awa, wëli ile lidëfu ÿa; ntihtëdëfu vandank mën vi tac vokaryu liwu vante hnaÿëk d'us. Hnam kwëtëdëfu vantimp mën va gë vile hwëhna bu va fop.

¹⁹ Tac ntehnëdëfuha ntaŵary mën iña: ‘Ntaŵary mën, kwëtaru ani hnapul yabah soñe wabëhn wayabah; yinëgary, tokëry, cery do nëhëry!’ ”

²⁰ «Bare Wënu ña më ntehnëka: “Ahnënkwah! Uñi mëdf dënk mbidë ntaŵary hu ñi. Awa, mo lëwëdf? Gena bi, hnapul ile varëpëru ÿi, ahnë ahaŵary rokëdf?”»

²¹ Yesu më nkwënk: «Koyëna nkedëha ale varëpëdf hnapul soñe umë fo ÿa do betana viÿë Wën hna.»

Ikwëtahn Wën

²² Tac Yesu umë ntehnëkëhni vërefal vëléwu va: «Soñe umë lehnahnëdëmu: Ant'ahnahandu ile rokëdfun ma viÿi vile liyadun.

²³ Gena bi uwám yabëk gë roka do mbahn iña yabëk fëna gë viÿi vi?

24 Yëkëryinèhni wusëry wî: wahnadëdîna, wavarëpëdîna fëna, wafehnadîna, wahwëhnana vandank, bare Wënu ña ndavëdëhëhni. Kas wûhnë vële lëbëkëhni nafa wusëry wî dinëndiluhna bi ntëbini vëhni dÿs?

25 Ge ahnë hnë wûhnë nahad uryëñah lëwu wã kod bi koyëna nkwën iyary wafac walëwu wã?

26 Ge kodiluhna aliwu wëla viyë viroy virac soñe ye ryëñëdun viyëntaw hna?

27 «Yëkëryin gante pëhnëd wapëtel wabë fëk ki: dokuñëdîna do bahnëdîna wafand. Bare wëla ahnañ a Salomo, g'uvetak lëwu wã fop, nuñalohna viyi viwamah had ufëtel ryampo gë watac ki.

28 Wënu ña koyëna cudëdëha idël nte ye dol ani do acahn ntonji gë hwëdëh. Ge umë toña ye, kas wûhnë cudëdëhu ntëbi dël inji! Ikwëtahn hun inja yabëna!

29 Ant'avërandu soñe ile rokëdun g'ile sedun fo do ant'aryëñu.

30 Yïn fop vële wok vëyëtëlahna Wën va vërad kwëlëkwël soñe rac. Bare wûhnë kwëhnarunëha rëm ile yëtëk mbalëku.

31 Yëkëlehnëryin Naw dëwu ña tac njëdadëhu fëna ile valëku ña fop.»

Uvetak uvë g'ambin

32 «Antë ntaku, wûhnë fakore fatoy wape! Rëmun hnatah lëwu ye njëdawu Naw inja.

33 Gwafëryin ile hwëhnarun ña ayëdawuni vëhañëhna va koryi ña. Age ntirun koyëna mbarëpadun hnapul ile wok përekadîna, had darël Wën hna kwëtarun mbin hna. Hnam pufina. Vële va vëhodîna tükënëni, do vamañ va wahodîna përekanëni.

34 Hn'ile nke hnapul hun hna, nked iña hun inja kwëlëkwël.

Ipëhwëta kaca Ajë Wën

35 «Këbënyin do afëdu walampu hun wã kwëlëkwël.

36 Tëfëka ayewu had ale hnapëdëha ale ndokuñënd ge mëncik iñël do ge tükik mbankat rënka ña pidëtëhna tañ.

37 Mbetani vëryokuñ vële tëkatëd ale ndokuñëhnëdëni ña hara vëryakëna wakwëd! Toña fëyadëmu: ahwëhn tere arac pëhwëtaf soñe nëhëtëhnëhni, ntehnëdëhëhni ntañani hn'ile tokëde hna do nëhëtëhnëhni umë dënk roka ña tokëni.

38 Age fagant hn'umëd hna ma kob gë fac mëncik do nij tëkatëhni vëryakëna wakwëd vërac, mbetani!

39 Yëtëryin dÿs wañi: ge ahwëhn tere ña njëtakënd wati le nijjëd ale ña, tavakëndilahna tënk tere lëwu hna.

40 Pëhwëtaryin wûhnë fëna, kabi Ajë Ahn'a tükid hnë wati ile worun nahaluhna.»

Aryokuñ ale hahnëndak g'ale wok kahnëndana

41 Piyer më tëyëka Yesu: «Ahwëhn, fuhnë fo bi hnantanëhnëru iyi uhnes uryindaryindan ma vahnë vi fop ye?»

42 Ahwëhn a më ntëkwaka: «Mo ga ye aryokuñ, ale hahnëndak do ritëka? Ahwëhn a kwëtehnañëdëha vëryokuñ vëyëntaw va fop, yëdahnëhni sah lëw hni roka wati ile rëfëka ña.

43 Mbetak ayi aryokuñ ge ahwëhn tere ña mëncik do tükata ga ntid doku lëwu ña!

44 Toña ña fëyadëmu: ahwëhn tere ña kwëtehnañëdëha hnapul lëwu ña fop.

⁴⁵ Bare ge aryokuṅ arac a ntehnad ahwëhn tere ŷa mëncënkajëdina, do pëgwëlehn ndafëndëhni vëryokuṅ va vësan gë vësëval per, tokënd do cend hafo ndëwënd njakaryëdëha!

⁴⁶ Awa, ahwëhn tere ŷa mëncid hnë fac ile nkok yëkadilahna aryokuṅ arac, wati le nkok yëtëna, ndafëdëha ðaf ntavah do gante ntidëni vële wok vëwëtahnelahna Wënu ka ntidëha.

⁴⁷ «Aryokuṅ ale yëtëk ile ñad ahwëhn tere ŷa do pëhwëtana nti rac ndafëde ðus.

⁴⁸ Do ale wok yëtëna ile ñad ahwëhn tere ŷa do nti ile rëfëka ndafahni, toye fo ndafëde. Ge ahnë yabah nuŷak, yabah tëyëde; ale hwëtehnik yabah tëyëde ntëbi waŷëntaŷ wã.

Yesu yiryëjëna yam bare pitëndëlehn njojëk

⁴⁹ «Njijëbu ðuniŷa li soṅe yondu hwëdëh hnani. Ñankahnëko pëla taṅ!

⁵⁰ Wënu ṅa ñad njaryehno* do ndëñëbu ðus ani gë nkehahnënd ŷa!

⁵¹ Ntiyahnekü bi njijëbu ðuniŷa li soṅe yoku yam? Hali, pëyadëmu pitëndëlehn yijëbu.

⁵² Pëgw dol, ge vahnë mbëd mbankëni tere, vërar va takëlëdëhëhni gë vëhi va, do vëhi va takëlëdëhëhni gë vërar va.

⁵³ Rëm ŷa vësaṅëdina g'aju do aja vësaṅëdina gë rëmu; hnëm ŷa vësaṅëdina g'aryagu do aryag a vësaṅëdina gë hnëmu; hnëm jar ṅa vësaṅëdina g'asëval aju do asëval a gë hnëm asanu.»

Diryin saṅah ŷa wati ile rëfëka

⁵⁴ Yesu nkoko nësëhnëndëni kore ŷa, ge nuni ambin ṅa ga mbahnik, ntehnëdëni taṅ tëvëd, gë paryi tëvëd.

⁵⁵ Ge nuni sël le wätid gë cape rëhw gë pëhna lav ka ga cëlëd ntehnëdëni njakëd, gë paryi njakëd.

⁵⁶ «Wuhnë vële wok ñadiluhna toña! Mëkëdun awëryu ile liyad nkal li gë g'ambin; awa soṅe ye ye gwëryëdiluṅna wati ile ye gaki ŷi?

⁵⁷ «Soṅe ye pitëndëlehnëdiluṅna wuhnë dënk ile satëk?

⁵⁸ Age takëlëku g'ahnë njiryeryatëndi hn'ahitiṅ hna diry fere awëryëlu nkaŷ hna. Age gena umë njodëhi hn'ahitiṅ hna do ahiti ṅa njëdahnëdëhi asëdi.

⁵⁹ Tac pëyadëmu ge koyëna nkehu cahnëdiluṅna hnam ge gena cosahnërun nav iṅa hafo pu.»

13

Nafa gwëcët vankeya

¹ Wati rac, vahnë yijëko tëfëtanëhnëniha Yesu gante ndawëhnëkëhniŷo Pilat, asankaf nkal, vëvë nkal Galile ka wati nte cënadëniho sadëha Wënu ṅa.

² Yesu më ntëkwakëhni: «Naharun bi vëŷi ndawëni aki kabi vëhni lidëho wameh wacankaf ntëbini vëŷëntaŷ vi fop?

³ Pëyadëmu, gena koyëna! Do ge gwëcëtaluṅna vankeya va fop, cëmëdun gë vëhni ki.

⁴ Vahnë pëhw g'imbeð gë vërar vële njohahnëko cery jihnah Silowe hna do cëmëlehnëni, ntiyahnekü bi vëhni lidëho wameh ntëbini vëŷëntaŷ vëvë Yerusalem vi fop?

* **12:50 12:50** Wënu ṅa ñad njaryehno: Yesu gena soṅe yary nësëd, bare paṅare ile rëfëka nti nësëd.

⁵ Pëyadëmu, gena koyëna do, ge gwëcëtaluhna vankeya va gë vëhni ki, cëmëdun fop.»

Anuỹ ante wok dëwëdina

⁶ Tac Yesu më hnantanëhnëkëhni iỹi uhnës uryindaryindan: «Anuỹ yeho hnë sarëdij. Asan ale hnadëko atëh tac ỹa njijëko kwëc, bare tëkatëlohna ga ntëwëk.

⁷ Awa më ntehnëka aryokuỹ a lëwũ ỹa: “Nuru! Wabëhn watar ye ga pëlahnëbu ani anuỹ do dëwëdina. Awa, ȳosëry! Nula nafa ile kwëhnak hn'ani.”

⁸ «Aryokuỹ a më ntëkwaka: “Tavëry hnëwël fo; nkabëdëfu caharaß dëp inji do hovu ile wufëdëha.

⁹ Mpëd ntëwëd bëhn. Ge dëwëna, ȳosëdëfu.”»

Yesu njërënëdëha asëval ares fac ntawëla hna

¹⁰ Hnë fac ntawëla Yesu karanjëdëhëhniwo vahnë hnë caliņa wasëwif hna.

¹¹ Asëval ares yentiko hnam, yine huyëkawo. Hnë wabëhn pëhw g'imbëd gë watar kodilohna catëna.

¹² Yesu, ga nuka asëval arac, më macëka njij do ntehna: «Asëval, ntihëtik urey hu wã.»

¹³ Ante nësëdëho ȳa tindëkawo wëbák ȳa asëval a matëndalehn taņ, pëgw cëmbënda Wënu ȳa!

¹⁴ Bare asankaf caliņa ȳa ntavëkawo dũs gë Yesu kabi fac ntawëla njërënëkawo ahnë. Më ntehnëkëhni kore ȳa: «Wafac mbëd gë ryaw ȳe wale rëfëka ndokuỹahni wã; yijën ayërëniwu wafac warac hara gena fac ntawëla!»

¹⁵ Bare Ahwëhn a më ntëkwaka: «Wëhnë vële wok didiluhna ile lehnëdunëhëhni vëyëntaw ntini, ale-wo-le pokëtëdiluhna bi ryahni lëwu ma fali njohna pëdëhna wënka wëla hnë fac ntawëla hna?

¹⁶ Gena bi kobëri wabëhn pëhw g'imbëd gë warar, aỹi asëval, ale yentik hnënk Abëraham, pëlak Sintani? Tëfëlahna bi ntihëti ures lëwu wã hnë fac ntawëla?»

¹⁷ Ante nësëdëho Yesu watac ȳa vëyëw vëlëwu va cëfëhnëlehnëkëhniwo. Bare vëyëntaw vëvë kore va fop natëkëhniwo gë doku wamah ile ntidëho ȳa.

Ile mëntëndëlehnahnëdëni Inaw Wënu ȳa

¹⁸ Tac Yesu më ntehnëk: «Ye mëntëlëni Naw Wënu ȳa? Ye hodëfu wëntëndëlehnëwëhni?

¹⁹ Uyëc tëh mutarëd* mëntëlëni, ule pahnëk asan hnë sarëdij lëwu: pëhnëd, naỹ, nke had ankëhn, wusëry wã kod kofëni hnam.

²⁰ «Ye hodëfu voku wëntëlehnëwëhni Naw Wënu ȳa?

²¹ Nke had lewir ile nufëk asëval nëgw gë farin fayaßah, tac cis fop.»

Mo rënkëd Naw Wën hna

²² Yesu Yerusalem nkoko njind karanjëhatëndëhni vahnë va vankol vacankaf hna gë vatoy hna per.

²³ Ahnë më tëyëka: «Ahwëhn, njabëdëni bi vële fehëtëde va?»

Yesu më ntehnëkëhni fop:

²⁴ «Kamënaryin arënkũ rënka suyah hna; pëyadëmu, vëyabah njëkëlehnëdëni tënkëni hnë rënka rac bare vëhodina.

* **13:19 13.19** *Mutarëd*: Ile wãcik mutarëd ȳa wanjëc atëh nte rokëde ye do fehëk wërëk. Wanjëc wadëwu ȳa ñëhnëmëk dũs bare dëp dëwu ȳa naỹëk dũs.

²⁵ Age ahwëhn tere ÿa cëdëk rënka ÿa, awotu g'ipër, tëkëdun avankëndu alehnatëndu: "Ahwëhn, pidëtëndifu!"

«Bare ntëkwadëhu: "Yëtëla bi vëhni mo yerun!"

²⁶ «Awa ntehnëdunëha: "Gena bi tokëlahninëk do celahninëk? Karañëruhëhni vahnë va wëwac vankol fu hna."

²⁷ «Mbokëd ntehnü fëna: "Yëtëla bi ne nkejërun. Tavëryino, wühnë vële wok vësatëna vi, wëned vi fop!"

²⁸ «Hnam rëkëd kondëni do cemëlehnandëni wabeñ ña, ge nurunëhëhni vëhni Abëraham gë Isak, Sakob do gë wakila ña fop Naw Wën hna aravatewu wühnë g'ipër!

²⁹ Matidëni vahnë va vacape vanah tak. Ntañadëni laña lëw hni hna Naw Wën hna soñe ambënt ña.

³⁰ Vële ye gaki vërëkwa vi yed vëryënkwerëyënkwa va do vëryampo hnë vële ye vëryënkwerëyënkwa vi yed vërëkwa.»

Yesu tëfëka cëm Yerusalem hna

³¹ Wati rac dënk wafarise wëryampo tëhanihawo Yesu ntehnëniha: «Yiryeyi, ñawëtary ani; Erođ ñad ndawï.»

³² Yesu më ntëkwakëhni: «Yiryin alehnëhnunoŵa aÿi, avora vahnë ye had ÿin: "Dol g'acahn wayine ladëfu do yërënedëwëhni vahnë, fac rarëna hna puhnadëfu doku mën ÿa."

³³ Bare dol, g'acahn do gë yini tëfëko ryëcalu kabi kila ÿa Yerusalem rëfëka nji soñe ndawï.

³⁴ «Wühnë vëvë Yerusalem vi, wühnë vële ryawëdëhëhni wakila do ryawëdëhëhni gë wëraka vële payik Wën ÿal hun va! Gante ñadëfuho d'us varëpu darël mën had cale nte varëpëkëhni vutahu vampaŵ vantëwu, bare mawëluhna.

³⁵ Awa wëli Wënu ña tavëd cery hun ña: pëyadëmu bokëdilu hna ahnuwuno hafo wati nte ntehnëdun: "Arabi Wënu ña njëda ale yijëd g'uŵac Ahwëhn a!"»

14

Yesu njërënedëha ares hnë fac ntaŵëla hna

¹ Hnë fac ntaŵëla hna Yesu njiko hnë tere asankaf wafarise rok roka. Vële yeho hnam va njëkëdënihawo Yesu gë hakili.

² Asan ale cënkëk mbahn inji fop hahnëko haryënkwa lëwu.

³ Yesu më tëyëkëhni vëharan sariya va gë wafarise ŵa: «Sariya fu ÿa mawëryak bi, ma mbañëk bi njërëni ahnë fac ntaŵëla hna?»

⁴ Bare vëlëkwalohna. Yesu më ñakëka njërënelehna aresa do ntehnëlehna mënc.

⁵ Tac më ntehnëkëhni: «Ge aryampo hnë wühnë ntëbaryëka aju ma ryahni hnë kolomba, dabëtidilohna bi tañ wëlakënde nke fac ntaŵëla?»

⁶ Vëholëloohna ntëkwani wanës watac fëna.

Yesu niradëhëhni vahnë va soñe vilaña

⁷ Yesu kamahnëko vëhneh va tëhnadëni wëlaña wale ÿak hnëfak ŵa. Awa më nësëhnëkëhni wañi:

⁸ «Age ahnë macehnëk rok roka ambënt cankaf, ant'ayi alaña ile ÿak hnëfak. Kod nke ale lëbëki ntënah fayehnaryik.

⁹ Ale ŵacehnëku wühnë ÿa kod njij ntehni: "Yëdaryehna aÿi iÿi laña." Awa, g'usëfëhna fo matëdu ayi alaña hafo laña rëkwa hna.

¹⁰ Age ahnë macehnëki, yirye alaña laña rëkwa hna. Koyëna ge tëkik ale wacehnëki ÿa, mpëd kod' ntehnë: "Lawo, yij alaña laña hnëfak li." Untënah hu ña yed' koyëna tase vële lañalahnërun va fop.

¹¹ Pëyadëmu, ale-wo-le hnañënaka mbanëdë, do ale vanaka nañënëdë.»

Yesu niradëhëhni vahnë va macënihëhni vëhañëhnah rok roka

¹² Tac Yesu më ntehnëka ale wacëkëhniwo ÿa: «Age macehnëdu roka vë g'anent ma vë g'anëka, ant'awacëhni wëlawo hu ma vëhery hu, hnënk hu ma vësaryënt hu vëvetak, kabi kod' macëgënihi vëhni fëna do cosënihi ile yëdaruhëhniwo ÿa.

¹³ Bare ge macehnëdu roka ambënt, macëryihni vëhañëhnah, vële nkojëk iñë ryampo mbahn hna, vële radëd do gë vumëp.

¹⁴ Koyëna nëfadëhi, kabi vëhodina mbësanihi. Wënu ña vësadëhi ntëbi ile yëdaruhëhni ÿa ante mbëhnëdëni vële satëk va.»

Wanës vële wacehnik roka sankaf ambënt

¹⁵ Ga nkwëryëni watac aryampo hnë vële ntañalahnëniho hna më ntehnëka Yesu: «Mbëtak ale hnuñad laña Naw' Wën hna!»

¹⁶ Yesu më ntëkwaka gë iñi uhnës uryindaryindan: «Asan wacehnëkëhniwo vahnë vëyabah roka ambënt cankafe.

¹⁷ Ga puhnayik roka ÿa më payëka aryokuñ a macihni vëfay va: "Yijën, puhnayik."

¹⁸ «Bare vëfay va fop muntadëniho tavëhnini, vëhodina njini roka. Asan a aryampo më ntehnëka aryokuñ a: "Kañ lawëbu takan, umë ñadëfu yëkiwu; muntami tavënde."

¹⁹ «Añëntaw' më ntehnëka: "Waper wuhni mbëd lawëbu, vëhni yidëfu yëkëhnanhu; muntami tavënde."

²⁰ «Ahañary kat më ntehnëk: "Takan ñëlëbu, umë wobu koda yihahnu."

²¹ «Aryokuñ a më mbokak g'ale ndokuñënd pëyahna fop wade ntëkwajik ña. Awa ahwëhn tere ÿa ntavëkawo d'us ntehnëlehna aryokuñ alëwu ÿa: "Yiryeyi ñap wayëwa hna gë vankaw' vambë nkol vi, ayojëhni vëhañëhnah va gë vële ye vorovoro va, vumëp va do gë vële radëd va."

²² «Ga mbiñëk toyë, aryokuñ a më njijëk ntehna ahwëhn tere ÿa: "Ntibu ile lehnakuho ÿa bare ha gaki nkok vëlaña va."

²³ «Ahwëhn tere ÿa më mbok ntehnëka aryokuñ a lëwu ÿa: "Yiryeyi vankaw' wëhañ hna gë fop haryënk' wakece ña do ali fere ayojëhni vële fankëlëdun va fop njijëni, pëbahn tere mën ÿi.

²⁴ Toña ÿa fëyadëmu, wëla aryampo hnë vële ryënk'wakëbu wacu vi tokëdina roka mën ÿi!"»

Ale ÿad' nke arëfal Yesu tavëd' fop

²⁵ Yesu nkoko njind do kore yabah rëfëdëhawo. Më cahëtak ntehnëhni fop:

²⁶ «Ale yijëd' ÿal mën, ami rëfëka ñahno ntëbi rëmu, hnëmu, asëvalu, vutahu, vëheryu, vicëru, ntëbi umë dënk. Ge gena umë, kodina nke arëfal mën.

²⁷ Ale wok mañana tëfëndo hafo paki cëm hnë kërëwa hna kodina nke arëfal mën.

²⁸ «Ge aryampo hnë wuhne ñad' mbëry cery cankafe njihnah dañadina bi njëk ten koryi lëwu ÿa bi gwër puhnand' doku ÿa!

²⁹ Ge aki fo pëgwëk mëkëna puhna vële hnu' va tükëd' ndasëhnëdëniha.

³⁰ «Ntehnëdë: "Añi asan pëgwëk mbëryënd' bare mëkëna puhna doku ÿa!"

31 Ndampo fo nke ge ahnaŵ njinēhniđēha ahnaŵantawu uwēt, kwēhnatēhni vēsan wawuli pēhw (10,000) do aŷēntaŵ a njijatēnd gē vēsan wawuli wafēhw wahi (20,000). Dañadina bi ten njēk bi kod mētēni?

32 Ge kodina, payēđēhēhni vahnē ahnaŵantawu hna, wati ante nkok ŋaŵēk ŋa, nkwēryēlēni antē mētēni.»

33 Awa, mē ntehnēk Yesu: «Koyēna nke: wēla aryampo hnē ŵuhnē kodina nke arēfal mēn ge maŵēna tav ile kwēhnaŵ ŷa fop.

34 «Waŋiry ŋa iñē fērēn ye, bare ge gona ŋaŋ, hak kode mbokaryi ŋaŋēni; nkufahni nkal inji ma uhnēda ŵa?»

35 Nafa goryaryēđina waŋiry wante wok gona ŋaŋ; canēde. Nēparyin đus ge kwēhnaŵ vanēf awēryahnu!»

15

Ife ile sēvēko hnuyik

1 Vērēf ŷatētanke gē vahnē vēŵeh vēhaŵary tēhadēnihawo Yesu soŋe nēpaniha.

2 Wafarise ŵa gē vēharan sariya va umē mēhnađēni ntehnēndēni: «Aŷi asan maŵēk kacahni vēli wameh do tokēlahnēndēni gē vēhni!»

3 Awa Yesu mē nēsēhnēkēhni aki:

4 «Hnē ŵuhnē, ge ahnē kwēhnaŵēhni wape keme do cēvaryata ryampo, tavēđilihna bi waŋēntaŵ ŋa fop hn'ile keryēđēhēhni hna njihahn njēkēlehna ile sēvēk ŷa hafo nuja?

5 Do ge nujēka natidēha, ndafidēha vankus hna mēnceryehn.

6 Age tēkēk tere lēwu hna macēđēhēhni wēlawoŵu ŵa gē vēsaryēntaŵu va fop do ntehnēhni: “Yijēn nēhin kabi nujēbuha ife mēn ile sēvēko ŷa!”

7 Paryi pēyadēmu, ambin hna fēna koyēna dēnk nked: ge ali wameh aryampo fo nkwēcetak vankeya va, uhnatah ŵa njabēđ đus hn'ambin hna ntēbini vēsatah vēyabah vēle nkok balēna gwēcēt vankeya vantēŵ hni.»

Uŷēc koryi ule sēvēko hnuyik

8 Yesu mē mbok ntehnēk: «Ge asēval hwēhnaŵ waŋēc koryi ipēhw, cēvaryata uryampo, pēđēđina bi lampu ŷa, pahēc cery ŋa do njēhēr wajira fo hafo nu?»

9 Do ge nuk, macēđēhēhni wēlawoŵu ŵa gē vēsaryēntaŵu va ntehnēhni: “Nēhēnēfu kabi nuŵu uŷēc koryi ule hnambēbuho ŵa!”

10 Toŋa ŷa fēyadēmu, ge aŵen aryampo fo nkwēcetak vankeya vameh vantēŵu va wamēleka Wēnu ŋa natēđēhēhni đus.»

Rēm le hnuka fatah fantēŵu fante sēvēko

11 Yesu mē mbok ntehnēk: «Asan hwēhnaŵēhniwo vutah vucan vuki.

12 Fatoy fa mē ntehnēka rēmu: “Apa, yēđarye hnapul ile lēw đēfu ŷa.” Awa rēm ŷa mē cahēlehnēkēhni vutahu hnapul lēwu ŷa.

13 «Hnē wafac toye, fatah fatoy fa mē nkwafēk ile ceharyiko ŷa, njilehn hn'inkal ŋaŵah đus gē koryi lēwu ŷa fop. Umē njik tokēk koryi lēwu ŷa hnam hafo puhn.

14 Ga puhnēk koryi ŷa, inte cankaf yeho nkal tac, pēgwēlehn njēkēlehnand ile rēfēka ŷa.

15 Njilehn ndokunēhēndēna asan avē nkal tac. Asan arac, umē njoka gē wēhaŷ walēwu njēkandēhni vampēhēmpēh*.

16 Fatah fa ñadēho đus pihnēnanti wēla g'uryav vampēhēmpēh ŵa fo, bare ahnē yēdadilawohna.

* 15:15 15.15 Vampēhēmpēh: Vampēhēmpēh va wafacēna haryēnkwaŵ wasēwif ŵa.

17 «Awa ndënkwëtahehn nteha: “Vëryokuŋ Apa va fop tokëdëni gante ñadëni ka bare ami, inte ýad ndawo ani!

18 Mbokadëfu gë vëhni Apa lehnëwa: ‘Apa, ntëntahnëbuha Wënu ña do ntëntahnëmi wëjë fëna.

19 Gona tëfo yewu fatah hu. Pëlarye had aryampo gë vëryokuŋ hu ki.’ ”

20 Kahnëtahehn mbokand gë vëhni rëmu. Fatah fa nkoko ñaw tëkahn tere hna nujata rëmu ýa ga njijëd, umë kaýëhnahnëka dús g'aju do nkary kacahna g'uhnatah.

21 «Tac fatah fa më ntehnëka rëmu: “Apa, ntëntahnëbuha Wënu ña do ntëntahnëmi wëjë fëna. Gona tëfo yewu fatah hu.”

22 «Bare rëmu më ntekëhni taŋ vëryokuŋ vëlëwu va: “Dëfëryin ayoju acud ante ýak wamëk ña asuduna ajë mën aýi; diryina nënk fëmbak hna†, do afaryuna wapary.

23 Yojëna fañihni fante ýak hniryëkéfa aryawuna; tokinëhna ntihahnina ambënt.

24 Aýi ajë mën had ale sëmëk nkeho do tame mbëhnik, cëvëko do nubuha.” Pëgwëlehnëni ambënt ña.

25 «Wati rac, fatah fandënkwëryënkwa asan arac fa g'ikaý nkeho. Ga mëncid tëhat tere ýa, umë nkwëryëkéhni vahnë ga nkaýëdëni.

26 Më macëka aryokuŋ aryampo tëya bi ye ye tere hna.

27 Aryokuŋ a më ntëkwaka: “Ahery hu wëncik, rëmu më ndawëhnëka fañihni fante hniryëk fa, kabi yam fo mëncik.”

28 «Ntavëlehna fatah fandënkwëryënkwa fa do ñwëýëko tënkëdina tere hna. Rëmu më cahnik muntahna tënk.

29 Bare umë ntëkwaka: “Nëpary, Apa, wabëhn wayabah ye kobëri ga ndokuñëhnahnëdëmi, hara gwajëhnëlihna wëla uhnës ryampo. Bare wëla fanankal yëdalihowahna lihahnëfuna ambënt gë wëlawo mën wa.

30 Aýi ajë hu ale wëncik aýi, umë gë vësëval tokëni koryi hu ýa fop bare umë ryawëhnëruha fañihni faniryah fa alinëhnahna ambënt!”

31 «Rëmu më ntëkwaka: “Fatah mën, wëjë g'ami nkelahnik kwëlëkwël, do fop ile hwëhnëbu ýa wëjë hwëhnëk.

32 Tëfëka natëfu ntiyin ambënt kabi aýi ahery hu, ale wëncik aýi, had ale sëmëk nkeho, mbëhnaryëkowa, cëvëko do nuyik.”»

16

Aryokuŋ ale ritëk

1 Tac Yesu më ntehnëkéhni vëréfal vëlëwu va: «Ahwëhn hnapul yabah yeho. Asan arac hwëhnaakawo aryokuŋ ale kwëtahnëko dús. Fac ryampo umë njijik pëyayik: “Aryokuŋ hu ýa përékanëd hnapul hu ýa fop.”

2 Asan a më macëka aryokuŋ a nteha: “Awa, ye wëryëdëfu hnësëde soŋe hu? Pëyarye gante ndokuñahnëru hnapul mën ka: kodila awo aye aryokuŋ mën.”

3 «Aryokuŋ a më ntehnak: “Ale ryokuñëhnëdëfu ýa daña nkeho. Hak ga ntiyadëfu? Age ntehnëbu yiwu yam, kwëhnala fanka. Age ntehnëbu fëna yiwu wunta, cëfëndëho.

4 Njëtëbu ile lidëfu ýa wëla layiwu doku li nuýadëfu hn'ile ñëwëdëfu!”

5 «Umë macëkéhni aryampo aryampo fop vële hnavëkawo ale ndokuñënd va. Më ntehnëka aryënkwëryënkwa a: “Wayëhw wonanëruha ale ryokuñëhnëdëfu aýi?”»

† 15:22 15.22 Diryina anënk fëmbak hna: Anënk ña rufahnëdëha fatah fa tere hna nkentahnik.

6 «Asan a më ntëkwak: “Wabido keme (100) wacankaf wagu wonanëbuha.”»

«Aryokuŋ a më ntehnëka: “Wëlin kayëte nav hu ŋa. Daŋary ñap aher wafëhw imbëf (50).”»

7 «Më mbok ntehnëka ahaŋary: “Wëjë lë, wayëhw wonanëruha?”»

«Më ntëkwak: “Wësaku keme (100) vantimp.”»

«Aryokuŋ a më ntehnëka: “Wëlin kayëte nav hu ŋa; kerëry wafëhw mbëf gë warar (80).”» Koyëna ntikëhniwo fop.

8 «Awa, ahwëhn hnapul a, ga nuko gante kamënako ka, nësëko wapërën soŋe warit aŋi aryokuŋ a mama tokahnëkawo. Toña ŋa fëyadëmu, vële fabëk vëyi ŋi duniŋa vi fo ŋak ritëk yëbëlan lëw hni ntëbënihëhni vëvë hnë humpen Wën vi. Vëvë hnë humpen Wën vi vëyëtëna gante nkedëni gë iŋi duniŋa.»

9 «Ami ntehnëdëmu: Yëdahnëryindën iŋi hnapul vë duniŋa ile rokad gante tëfëka ka. Koyëna, ge puryaryëku, Wënu ŋa kacadëhu tere lëwu hna do nuŋadunëhëhni wëlawo.

10 «Ale facënak viŋë vile ŋak vak hna pacënad visankaf hna fëna; ale ronkënak viŋë vile ŋak vak hna tonkënad visankaf hna fëna.

11 Awa, ge pacënaluhna hnë hnapul vë duniŋa li, Wënu ŋa kwëtehnahnëdëhu bi hnapul paryi ŋa?

12 Do ge pacënaluhna hnapul vëŋëntaŋ hna Wënu ŋa njëfadëhu bi hnapul ile hwëhnërun paryi ŋa?

13 «Ahnë kodina njohalëhni vahnë vëhi gë ntaŋary dëwu ŋa fop: canëdëni g'aryampo do ŋahnëdëha; ñewëdëha aŋëntaŋ a do njafa. Kodiluhna ayohaluna Wënu ŋa do ayohalu fëna koryi ndampo fo.»

14 Wafarise, wale wëryëko waŋi wanës fop ŋa, njafanëdënihawo Yesu, kabi koryi ŋa yeho lawo lëw hni ŋa.

15 Yesu më ntehnëkëhni: «Wuhnë ntiyadun had vësatah tase vahnë hna, bare Wënu ŋa njëtëk ile ye ntaŋary hun hna. Toña ŋa fëyadëmu, ile naŋënëni vahnë ŋa Wënu ŋa ñadina rac.

16 «Sariya Moyis ŋa gë vëkayëte wakila va kwëhnako fanka hafo ante tükiko San Ayary a do kobëri tac, pëyahniko Wanës Wakasëk itëk Naw Wënu ŋa do ale-wo-le ntid fere fop tënkahn.

17 Dehnëla sariya ŋa goryeryëna fanka. Ambin ŋi g'inkal inŋi yancëk nambi gë fakerëh fëndampo fatiy famb sariya cëvëdina muk.

18 «Sariya ŋa tufahnëf, ale vambëka asëvalu do ñëla ahaŋary ntik ile mbañëk Wënu ŋa, do ale ŋëlëka asëval ale mbambëka asan ahaŋary ntik ile mbañëk Wënu ŋa.»

Uhnës uryindaryindan soŋe Lasar g'asan avetak

19 Awa Yesu nantanëhnëkëhniwo iŋi uhnës uryindaryindan: «Asan avetak yeho. Asan arac viŋi viwamah ntiyadëho vilakah ntaŋi do tokëdëho had ambënt ye tere lëwu hna fac-wo-fac.

20 Asan ahaŋëhnaŋ yeho fëna, Lasar maciko. Rënka tere avetak hna ntanëdëho, wahajëhn fo nkehawo mbahn inŋi fop.

21 Vacawel ile tokëdëho avetak va ñadëho dūs tok; bare ñoñ yëdadëlohna. Ile ŋak siyamëk ŋa wabe ŋa fo yijëdëho ndaŋëndëniha wahajëhn wä.

22 «Awa, fac ryampo ahaŋëhnaŋ a cëmëko do wamëleka ŋa më njoniha darël vëhni Abëraham hna. Tac avetak a fëna cëmëko, më mbañëk,

23 janáma hna ntabiko, hnam korotëdëho dūs. Ga njëkalend më nuka ŋaŋwët Abëraham gë Lasar ga kakëni.

²⁴ Avetak a pëgwëlehn ndekand: “Apa Abëraham, kaÿëhnahnëryiÿi g'ami! Payehna Lasar koyi wëla sëmët irufa lëwü ÿi fo wënka hna njij njamënahno ryëw ÿi, korotëdëfu d'us hnë hunji hwëdëh.”

²⁵ Bare Abëraham më ntëkwaka: “Fatah mën, dënkwëtary fop ile ÿaduho ÿa nuÿaruho ante nkoruho cëmëlihna ña, bare Lasar mbër ña nuÿako umë. Tame, ani mbosëvosehnëde wako wadëwu hna, hara wëjë mbër ña yehahnëru.

²⁶ Do fëna hatëh hacankaf yehëhna yëbëlan fu sojë vële ÿad njiryini va vëhodina, do kodena ndaniji fëna hatëh hi njihahniji hn'ile nkebun li.”

²⁷ «Avetak a umë ntehnëka: “Apa, këlami, payëryehna awa Lasar tere apa hna.

²⁸ Vukery imbëd hwëhnabu hnam. Nji njëtëndanëhni sojë antë njijëni vëhni fëna hnë iÿi ÿëwë hwëhn mbër.”

²⁹ «Abëraham më ntëkwaka: “Vikerëh Moyis gë wakila ña ye ile yëtëndanëdëhëhni vëhery hu va: arabi nëpanihëhni do maÿëhnëdënihëhni!”

³⁰ «Avetak a më ntehnëk: “Umë gedina gwër, Apa Abëraham. Bare ge ahnë mbëhnëk vësëm hna nji tëkatëhni, nkwëcëtaðëni vankeya va.”

³¹ «Bare Abëraham më ntëkwaka: “Vëhnëpana vikerëh Moyis va wakila ña; gena ge ahnë vëhnëk vësëm hna maÿëhnëdëni.”»

17

Wameh g'itavëhn

¹ Yesu më lenëkëhniwo vërëfal vëlëwu va: «Nked kwëlëkwël ile rëkëd ntiyëhnëdëhni vahnë va wameh. Bare meka ale liyëhnëka aÿëntaÿu wameh!

² Sojë sifa ahnë arac pecek nkwaki bëraka gëb li tac ntabi hnë wov, ani gë ntiyëhnahnënda ahnë wameh lakënde fatah Wën fëndampo fo.»

³ Yesu më mbok ntehnëk: «Keharyin d'us!
«Ge aÿënta hu ntëntahnëki niraryehna; ge maÿëk ntëntëk do nkwëcëta vankeya va tavëhnëryehna.

⁴ Lakënde ntëntahni wahwënta mbëd gë wahi fac hna do nte-wo-nte ña mbokaj ntehni: “Tavëhnërye, ntëntëbu”, tavëhnëryehna.»

Fanka ikwëtahn

⁵ Tac vëfayik va ntehnënihawo Ahwëhn a: «Gwënëry ikwëtahn dëw fu ña!»

⁶ Ahwëhn a më ntëkwakëhni: «Ge kwëhnarun ikwëtahn nte vak had uÿëc mutarëd, kodun alehnuna aÿ'atëh, “Gëcary ani ayi afëla wov hna”, do maÿëndëhu.»

Aryokuÿ ale lif d'oku lëwü

⁷ Yesu më mbok ntehnëk: «Ge ahnë hnë wühnë kwëhnaka aramp ale yamëd wëhaÿ ma heryëdëhëhni wusaÿ, gena bi dehnëdilahna ge mëncik: “ÿij alaña arok roka ÿa.”

⁸ Bare ntehnëdëha: “Ge pëhwëtaru ahnëgëhno roku do sewu, tac g'arok g'ase, wëjë fëna.”

⁹ Tëfëlahna camehni aramp arac kabi d'oku lëwü ÿa fo ntik.

¹⁰ Koyëna nke sojë hun ÿa fëna, ge ntirun fop ile ntehnëku Wën ÿa, dehnëryin: “Vëryokuÿ fo yebun vële wok vëwonëhnanina iñë. Doku lëwü fu ÿa fo libun.”»

Yesu vëhwëhn mbiÿ pëhw njërëned

11 Ante nkoko njind Yesu Yerusalem ɲa, yëbëlan resiŷo Samari gë Galile tëfëko.

12 Ante ntënkëdëho ankol ɲa tēhanihawo vëhwëhn ambiŷ ipëhw. Umë kahnëni ɲawët

13 pëgwëlehnëni këlandëniha ndekandëni: «Yesu, Asankaf, kaŷëhnahnëryiŷi gë fuhnë!»

14 Yesu, ga nukëhni, më ntehnëkëhni: «Yiryin njëkënihu vësëna wasadëha va.*» Wati nte njidëniho ɲa, njërëniho.

15 Aryampo hnë vëhni, ga nuk njërëk, mbokajëko ndekajatënd icëmb Wënu ɲa.

16 Ga tükik darël Yesu, ndënkwëhnëlehn haryënkw lëŷu yëka ŷi nkal li, do camehnënda. Asan arac avë Samari yeho.

17 Yesu më ntehnëka: «Gena bi pëhw iɲa fop yërënik? Ne nkehëhni mbëd gë vëhnah vëŷëntaŷ va?

18 Vëhnahana bi mbokajëni camehnëniha Wënu ɲa? Ahneh ale wok gena sëwif, aŷi fo vokajëk?»

19 Tac Yesu më ntehnëka asan a: «Matëry, ayi; kwëtahnëhu ɲa njërënik.»

Naŷ Wënu ɲa rëk tëki

20 Fac ryampo wafarise ŷa tëyënihawo Yesu bi guve tükid Naŷ Wënu ɲa. Umë ntëkwakëhni: «Naŷ Wënu ɲa yijëdina had iñë ile hnuđe.

21 Dehnëdëna: “Ani nke”, ma “Hnani nke”, ami pëyađëmu, Naŷ Wënu ɲa hnë ŷuhnë tük nke lakënde nudiluhna.»

22 Tac më ntekëhni vërëfal va: «Wati yejëk ile përedëhu ahnuŷuna Ajë Ahn'a wëla fac ryampo fo, bare nudilunahna.

23 Ntehnëderun: “Ani nke!” ma “Hnani nke!” Ant'awãŷu, ant'arëfuni.

24 Yëtëryin, fac Ajë Ahn'a, ge tükik, nkeđ had mbilëbilik ambin hn'ani penëlehn duniŷa ŷi fop.

25 Bare afo korot ten dŷus, do vahnë vëvë dol vi ɲwëŷëdëniha.

26 «Wafac wale njihahniđ Ajë Ahn'a nkeđ had gë yamani rëm fu sankaf, Nowe, ka.

27 Vahnë va tokëdëniho, cedëniho, ñëlëledëniho, do njëdahnëdënihehniwo vëryag hni va ñëlini, hafo fac hn'ile tënkahnëko Nowe sisikulu hna. Awa ŷac sankaf yijëko nkal hna ndawëhni fop.✱

28 «Nkeho fëna had yamani Lot ŷa: vahnë va tokëdëniho, cedëniho, ntaŷëdëniho do nkwaŷëdëniho, njamëdëniho do mbëryëdëniho watere,

29 hafo fac hn'ile cahëko Lot Sodom hna: Wënu ɲa tëviko g'ambin rëv hwëdëh do gë wëraka hwëdëh ndawëkëhniwo vahnë va fop†.

30 «Koyëna nkeđ fac le tufëhnađ Ajë Ahn'a: vahnë va doku lëŷ hni fo ntidëni, vëfëhwëtađina ikaca mën.

31 «Fac rac ale yeđ karyënkw cery ntëŷu ɲa, antë tënk bambery nuf viŷë vilëŷu; do ale ye hn'ikaŷ dëŷu ŷa fëna antë mënc gë ŷalu.

32 Ndënkwëtaryin ile yehawo asëval Lot ŷa‡.

33 Ale ŷađ iŷi duniŷa ŷa cëmëđ, bare ale wok kwëtahnëna nëf iŷi duniŷa ŷa pehëtađ umë dënk.

34 Pëyađëmu, hnë umëđ tac vahnë vëhi ryakëđ hn'ipad ndampo fo; nufëde aryampo do tavi aŷëntaŷ a.

* **17:14 17.14** Yiryin njëkënihu vësëna wasadëha va fëhnëtanëk vësëna wasadëha va nunihëhni do pëyahnëhni vëhwëhn mbiŷ va njërëni. (Soŷe Walevi 14) ✱ **17:27 17.27:** Wapëgwala 6.9; 7.24 † **17:29 17.29** Ndawëkëhniwo vahnë va fop afo tere Lot ŷa. (Wapëgwala 19.29) ‡ **17:32 17.32** Asëval Lot ŷa mbacik nke had apahn waŷiry. (Wapëgwala 19.26)

³⁵ Vësəval vəhi rəkəđ ndawəndəni ryəwa ndampo fo; nufəde aryampo do tavi ayəntaŵ a.

³⁶ [Vəsan vəhi yef hn'ikaŷ; nufəde aryampo do tavi ayəntaŵ a.]

³⁷ Vərəfal va mə tēyēniha: «Ahwəhn, ne nkeđ watac?»

Yesu mə ntəkwakəhni: «Hn'ile nkeđ waŷas hna mbarəpələdēni wahuy wā.»

18

Uhnəs uryindaryindan soŋe ahitiŋ ayapah

¹ Yesu mə mbok nəsəhnəkəhni kat vərəfal vələwu va tufahnəhni tēfəkəhni njəfandəni kwələkwəl hara vəsilətana:

² «Nkeho hn'ankol ndampo ahitiŋ ale woko dakədilahna gə Wənu ŋa do dənənədiləhniwohna vahnə va.

³ Nkeho fəna hn'ankol tac asəval ale cəmaryəko asan. Asəval arac njidəho kwələkwəl ahitiŋ hna ntehnənda kitiŋəhni g'ale nkeləkəhni ŷa.

⁴ «Ahitiŋ a ŋwəyədəho kwələkwəl, tac mə ntehnak: “Dakədilohna gə Wənu ŋa do dənənədēwəhniha vahnə va,

⁵ bare kabi aŷi asəval mbərehnəko, kitiŋədēfuhəhni, soŋe antə mbok njij njankəndo gə wanəs.”»

⁶ Tac Ahwəhn a mə mbok ntehnək: «Nəparyin wante nəsək ahitiŋ ayapah arac!

⁷ Awa, Wənu ŋa lə gwəcanədilihna bi vələ kwəhnək va age muntadəniha g'uməd gə g'anent? Demankədilihna bi?

⁸ Pəyadəmu, nkwəcanədēhəhni wati le rēfəka ŷa. Bare ge Ajə Ahn'a mbokajək təkətədēhəhni bi vələ hwətahnəka nkal li?»

Farise gə arəf ŷatətanke

⁹ Yesu mboko nanta iŷi uhnəs uryindaryindan soŋe vələ ntiyahnək satək do yafəkəhni vəyēntaŵ va fop:

¹⁰ «Nkeho farise g'arəf ŷatətanke. Vəsan vərəc tənəkəniho Cery Wən Cankaf hna imunta.

¹¹ Farise ŷa mə kahnək muntad cahət minu fo ntehnənd: “Wən, camehnəmi gante nkoɓu gela gə vəyēntaŵ ki, vələ leđ vəyi vahnə, wək do yəkələhnəd vəsəval vəhaŵary; ha, camehnəmi gante nkoɓu gela g'aŷi arəf ŷatətanke ki.

¹² Cuŋədəfu wahwənta wahi wafac mbəd gə wahi hna, do njədahnədəfu Cery Wən Cankaf hna hwəhn pəhw hn'ile-wo-le hnuŷabu hna.”

¹³ «Arəf ŷatətanke ŷa, umə, kaməhni kahnəko ŋawət mbankatənd sakahnəha do dəkədilohna kaŋ g'ambin ntehnənd: “Wən, kaŷəhnaŋəriŷi g'ami, aravəhno kabi aŷen yebu.”»

¹⁴ Yesu mə mbok ntehnək: «Paryi pəyadəmu, Wənu ŋa arəf ŷatətanke ŷi, ntehnəko satək, gena farise ŷi. Ale-wo-le hnaŷənaka mbanədə bare ale vanaka naŷənədə.»

Naŵ Wənu ŋa vələ ye had vutah hwəhnək

¹⁵ Vahnə yinenəhnikawo Yesu wəla vutah vutoy va tindəhni wəbək wadəwu ŋa ndəwahni. Vərəfal va, ga nuni rac, mə niranihəhni.

¹⁶ Bare Yesu mə tahəndakəhni vutah va do ntehn: «Tavəryinəhni njijəni vutah va, ant'awəmaŷehnuni, kabi Naŵ Wənu ŋa vələ ye had vəhni va hwəhnək.

¹⁷ Toŋa ŷa fəyadəmu, ale wok maŵəhnelahna Wənu ŋa had gante maŵəndəhəhni fatah rəmu gə hnəmu ka tənəkədina muk Naŵ Wən hna.»

Asan avetak gë Yesu

18 Hnë wati rac, asankaf wasëwif rëyëkawo Yesu: «Aharan afërën, ye rëfëko liwu rënkahnu uwám usër hna?»

19 Yesu më ntëkwaka: «Soje ye wacëduho afërën? Ahnë afërën gena ge gena Wënu ña fo.

20 Soje ile rëyëru ÿi, gena njëtëru bi vakwëda va? “Ant'aryawã ahnë; ant'ayëkëlehna asëval ahawãry; ant'ale; ant'aye sede wamër; dënëneriyihni rëmuh gë hnëmuh.”»

21 Asan a më ntëkwaka: «Vanji vakwëda fop mawëhnëbu kobëri utah mën hna.»

22 Yesu, ga nkwëryëk wanës watac, më ntehnëka: «Awa, iñë ryampo wojëki: yiry awaf fop ile hwëhnaru ÿa do ayëdahni koryi ÿa vëhaÿëhnah va, koyëna nuÿadu hnapul yabah ambin hna. Tac yij arëfëlehnëndo ami fo.»

23 Bare asan a, ga nkwëryëk wante ntehnëka Yesu ña, njamëlehnëko kabi mbetako dus.

24 Yesu, ga nuka gante njamëk ka, më ntehnëk: «Ntakëk vëvetak tënkëni Naw Wën hna!

25 Itënk yonkomb hnë hatëh sirehn ÿak hnëÿëk g'itënk avetak Inaw Wën hna.»

26 Vële hnëpadëhawo va më ntehnëni: «Mo ye awa ale hode pehëti ÿa?»

27 Yesu më ntëkwakëhni: «Vahnë va vëhodina, bare Wënu ña kod.»

28 Awa, Piyer më ntehnëka Yesu: «Nëpary, tavëfun ile hwëhnabun ÿa fop soje arëfëlehnënde.»

29 Yesu më ntëkwaka: «Toña ÿa fëyadëmu: ge ahnë tavëk tere lëwu, asëvalu, vëheryu, do vicëru, rëmu gë hnëmu gë vutahu soje Naw Wënu ña,

30 nuÿad ntëbi ile kwëhnako kobëri ÿa do nuÿad duniÿa ile wok pudina wati ile yejëk ÿi.»

Rarëna ÿa pëyahned Yesu cëm dëwu ña

31 Yesu canaryëkëhniwo vërefal pëhw gë vëhi va do ntehnëhni: «Nëparyin, gë Yerusalem njiden. Hnam ntiyad fop ile kerëni wakila soje Ajë Ahn'a.

32 Njëdahnëdëniha vële wok vëyena wasëwif, njafanëdëniha, njewëdëniha, tëpahnëdëniha,

33 ntampëdëniha, tac ndawëdëniha; do fac rarëna hna mbëhnëd.»

34 Bare ñoñ vëyëtëlohna ile nësëd; cowiniho ile ye wanës watac ÿa do wanës Yesu watac ntëbëkëhniwo.

Yesu umëp njërëned

35 Ante tëhadëho Yesu nkol Seriko ña, umëp lañako wuntadëho darël nkañ hna.

36 Ga nkwëryëk wënañ kore le ryëcëdëho umë tëyëk bi ye ye.

37 Më pëyayik: «Yesu vë Nasaret ryëcëd.»

38 Awa, më ndekak: «Yesu, Aju David, kaÿëhnahnëryiÿi g'ami!»

39 Vële ryënkwëko va më niraniha ndemëhna, bare tac nkwënëk wadëka ña: «Aju David, kaÿëhnahnëryiÿi g'ami!»

40 Yesu kahnëko, më ntehnëk njinenëhnijihna umëp uña. Ga tëkaryijik, Yesu më tëyëka:

41 «Ye ÿadu linëhni?»

Umë ntëkwak: «Ahwëhn, vok hnundu ÿadëfu.»

⁴² Yesu më ntehnëka: «Arabi avoka ahnund; kwëtahn hu ña pehëtëki*.»

⁴³ Tañ, mbokalehn nund do tëfëlehnënda Yesu cëmbatënda Wënu ña. Kore ÿa fop nuniho watac do cëmbëntëdenihawo Wënu ña.

19

Yesu gë Yase

¹ Yesu tënkëko Seriko hna do ndëcëdëho nkol hna.

² Asan ale wacik Yase yeho hnam. Asankaf vëref ÿatëtanke yeho do mbetako d'us.

³ Ñadëho nuhna ale wacëde Yesu ÿa bare kodilohna kabi yihnëlohna do vahnë va njabëniho haryënk'w lëw'u.

⁴ Awa, umë nkaryëk karyënk'w gë nkañ ante tëfëd Yesu, kay hnë tëh soje nuhna.

⁵ Ga tëkëk Yesu bay hnam më kañaka do ntehnë: «Cëli ñap, Yase: dol ÿal hu hna njinëgadëfu.»

⁶ Yase cëlëlehni ñap njohna Yesu g'uhnatah gë tere lëw'u.

⁷ Ga nuni watac, fop ntavëkëhniwo, më ñakëñakëdëni nësëndëni wëba Yesu: «Tere ale lid wameh cëlahnëk aÿi asan.»

⁸ Ga tëkëni tere hna, Yase kahnëko haryënk'w Ahwëhn a ntehnë: «Nëpary, Ahwëhn, njëdadëfuhëhni cape ndampo hnapul mën ÿa vëhãyëhna va, do ge nufëhnëbuha ahnë koryi dëcët, mbësadëfuhaha wahwënta wahnah g'ile hnufëhnëbuha ÿa.»

⁹ Yesu më ntehnëk: «Dol Wënu ña pehëtëkëhni vëvë iÿi tere vi, paryi nke, aÿi asan fëna fatah Abëraham ye.

¹⁰ Pëyadëmu, Ajë Ahn'a njijëk njëkëlehnëhni do pehëtëhni vële sëvëko va.»

Vëryokuñ pëhw vële hwëtehnañnik koryi

¹¹ Yesu më mbok nantanëkëhni uhnës uryindaryindan soje vële wëryëko takan wanës watac va kabi tëhako Yerusalem do ntiyahnëkëhniwo vahnë va tameki tëkid' Naw' Wënu ña.

¹² Wëlin ile nësëko ÿa: «Asan yeho ale hnagiko hnë tere lënah, nji hn'inkal ñaw'ah, soje nji nawëndi; tac do wavokaj.

¹³ Njihahnënd ÿa umë macëkëhni vëryokuñ ipëhw vëlëw'u va, njëd'akëhni ale-wo-le uÿëc sanu hwëhn nafa* yabah do ntehnëhni: “Dokuñandin iÿi hnapul hafo vokaju.”

¹⁴ «Ñëwënihawo d'us asan arac; umë payënihëhni vëfay kamëhni lëw'u pëyahnëni: “Ñadilëfunahna aÿi asan nawëhnëfu nkal fu li.”

¹⁵ «Bare rëkëk nawëndi. Tac më mbokajëk nkal dëw'u hna do macehnëhni vëryokuñ vëlëw'u vële njëd'ako koryi va: ñadëho njët bi hak ndokuñahnëni ale-wo-le.

¹⁶ «Aryënk'wëryënk'w a më njijëk ntehn: “Ahwëhn, uÿëc sanu ule yëd'aruho'wo w'a nagëk wanëc pëhw.”

¹⁷ Ahnañ a më ntehnëka: “Njivëk, aryokuñ afërën yeru; kabi pacënaru viÿë viroy hna, ntidëmi asankaf hnë vankol ipëhw.”

¹⁸ «Ahigëna ÿa më njijëk ntehn: “Ahwëhn, uÿëc sanu hu w'a wanëc imbëd nagëk.”

¹⁹ «Ahnaw' më ntehnëka: “Awa, wëjë asankaf vankol imbëd lidëmi.”

* **18:42** **18.42** *Kwëtahn hu ña pehëtëki*: Kode nkwëryi fëna kwëtahn hu ña njërëneki. * **19:13** **19.13** *Uÿëc sanu hwëhn nafa* këñëlahnëk gë cos soje wafac keme (100).

20 «Aryokuŋ ahaŵary më njijëk ntehn: “Ahwëhn, wëli uÿëc sanu hu ŵa; hnë fankwëÿ ipand kwëtëbuho.

21 Ntakëkoŵo gë wëjë kabi njapëru: nufëdu ile woru kwëtëlihna do kacëdu ile woru nadëlihna.”

22 «Ahaŵ a më ntehnëka: “Aryokuŋ aŵeh yeru, wante hnësëru ñi hwëdandëmi. Ntehnëru njëtëruho njapëbu, nufëdëfu ile wobu kwëtëla do kwëcëdëfu ile wobu nadëla.

23 Awa, ge koyëna nke, soŋe ye woru kwëtëlihna koryi mën ÿa hnë bank? Ge mëncibu kokëndëbu wënëhniwu ge mbidëfu.”

24 «Tac më ntehnëkëhni vële yeho hnam va fop: “Tëbëryina ayëdawuna ale hwëhnaŋ waŋëc sanu pëhw aÿi.”

25 «Umë ntëkwaniha: “Ahwëhn, umë njabëka, tëk kwëhna waŋëc ipëhw!”

26 «Toña ÿa fëyadëmu, ale hwëhnaŋ ÿa nkwënënde, bare ale wok kwëhnana ÿa, tëbëde wëla ile liyahnëka rëkëk nuÿa ÿa.

27 Awa, soŋe vële wok vëÿadina yenëhnëŵëhni ahaŵ vi yojënëhni ani aryaŵuni tase mën.»

Itënk Yesu Yerusalem

28 Ga nësëk koyëna, Yesu kahnëtako ndënkhwëhnëhni vahnë va nkaŵ hna njindëni Yerusalem.

29 Ante tëhako nkol Betëfase gë nkol Betani, ðarël Kuŋ Oliviye hna, umë payëkëhni vëréfal vëhi haryënkŵ,

30 më lehnëkëhniwo: «Yiryin hn'ankol ante ye haryënkŵ ñi. Age tëkërun tëkatëdunëha, ga pokik, fapali fante wok kobëri kayina. Pëtina ayojuna ani.»

31 Age ahnë tëyëku bi soŋe ye fëtëdunëha, dehnëryina Ahwëhn a valëka.

32 Vëréfal va njilehnëni do tëkatëni fop gante ntehnëkëhniwo Yesu ka.

33 Wati ante pëtëdënihawo fapali ña vële hwëhnëka va më tëyënihëhni: «Soŋe ye fëtëdunëha fapali fi?»

34 Umë ntëkwani: «Ahwëhn a valëka.»

35 Tac më njonëhnëniha fapali fa Yesu, tindëniha vacuð vantëŵ hni va kayëndëlehnëniha hnam Yesu,

36 kore ÿa ntanëndënihawo Yesu vacuð vantëŵ hni va nkaŵ hna njitënd.

37 Ante tëhadëniho Yerusalem ña, gë cape cëpëta Kuŋ Oliviye ña, kore vëréfal ÿa fop pëbëkëhniwo uhnatah ŵa, pëgwëlehnëni ndekandëni cëmbëndëniha Wënu ña kabi viÿë vifëmpëhnahnah viyabah nuniho.

38 Ntehnëdëniho: «Arabi Ahwëhn a Wënu ña njëda ale yijëd naŵ g'uŵac lëŵu ŵa! Arabi yam ÿa nke hn'ambin hna do Wën Hunte Sëpëk Fop ña cëmbi!✧»

39 Wafarise wëryampo yentiko kore hna më ntehnëniha Yesu: «Aharan, dehnëryihni vëréfal hu vi ndemëhnani.»

40 Yesu më ntëkwakëhni: «Pëyadëmu, ge ndemëhnani, wëraka ŵi ndekad cëmb mën iña!»

Yesu Yerusalem konëhnëd

41 Yesu, ante tëhako nut naŵ Yerusalem ña, konëhnëdëhawo, 42 ntehnatënd: «Yerusalem, kaÿëhnahnëko gë wëjë. Age njëtakëndu ile lifu ahnuÿahn yam ÿa, wëla dol fo, njivakëndëhi. Bare umë tame coŵiru!

43 Wafac yenëhniko vëÿëŵ hu va mbëryëdëni hëya kece hu hna tënkëhnahnënihi. Kwëredënihi caharað do ñayëdënihi vacape va fop.

44 Mbëvendënihi fop, wëjë gë bulunda lëw̃ hu ÿa, vëravëndilihna wëla itaka dampo nko tinda hnë ÿëntaw̃. ÿin fop nked kabi yavëtëlihna wati ile njijëk Wënu ndemaÿi ÿa!»

Yesu ntadëhëhni vëwaf va Cery Wën Cankaf hna

45 Yesu tënkëko selele Cery Wën Cankaf hna pëgwëlehn ntandëhni vëwaf vële yeho hnam va†.

46 Ntehnëdëhëhniwo: «Vikerëh Wënu va më lek: “Cery mën ña Cery iyëfa macëde.”✧ Bare w̃uhnë, soŵa vële lirun!✧»

47 Yesu karanëdëhëhniwo fac-wo-fac Cery Wën Cankaf hna. Vësankaf vësëna wasadëha va, gë vëharan sariya va do gë vëvë karyënk̄w bulunda va fop njëkëlehnëdëniho ndawëhnëniha.

48 Bare vëyëtëlohna bi hak ntidëni pëlahnëniha, kabi bulunda ÿa fop nkok nëpanda kwëlëkwël, umë fo ndilaniho.

20

Ne matik ucankaf Yesu ñi

1 Fac ryampo, Yesu karanëdëhëhniwo bulunda ÿa Cery Wën Cankaf hna do pëyadëhëhniwo Wanës Wakasëk ña. Vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharan sariya va do gë vicër va tëhanihawo

2 do tëyëniha: «Pëyaryifu, bi g'iÿëhne fanka ntidü vëÿin, mo lehnëki alind?»

3 Yesu më ntëkwakëhni: «Ami fëna tëyëdëmu iñë ryampo. Pëyaryino,

4 mo fayikawo San njaryënd? Wënu ña bi ye ma bi vahnë va fayikawo?»

5 Bare pëgwëniho nkwajëlëndëni vëhni fo ntehnëlëndëni, ge ntëkwayinëka Wënu ña fayikawo, tëyëdëhëfu, soñe ye woyinëk kwëtahnilënahna?

6 Ge ntehninëk, vahnë va fayikawo, bulunda ÿa fop ntutëdënihëfu gë wëraka soñe ndawënihëfu, kabi kwëtahnëni San kila yeho.

7 Awa më ntëkwaniha: «Yëtëlëfuhna bi mo fayikawo njaryënd.»

8 Yesu më ntëkwakëhni: «Awa njivëk, ami fëna pëyadiluhna fanka fale lihandëbu vëÿin va.»

Uhnës uryindaryindan soñe vëyam vëyapah

9 Tac, Yesu pëgwëlehn nantanëhnëdëhni bulunda ÿa uhnës uryindaryindan: «Nkeho asan ale fëlëko ikaÿ waresen do kwëtehnahnëhni vëyam njilehn uyas ule viÿëd.

10 Ante tëkëk wati ile kwëcëde waresen ña, më payëka aryokuñ hnë vëyam hna soñe njëdaniha sah lëw̃u ÿa hnë waresen wale mbarëpëni hna. Bare vëyam va ndafënihaŵo ale fayiko ÿa ntalehnëniha wëbák fo.

11 Ahwëhn kaÿ a mboko paya ahawary kat, bare vëyam va mbok ndafëniha umë fëna, njewëniha ntalehnëniha wëbák fo.

12 Mboko paya kat aryokuñ ararëna alëw̃u ÿa; arac më cërehnëniha do canëniha g'ipër.

13 «Awa ahwëhn kaÿ a më ntehnak: “Ye rëfëko liwu? Payëdëfuha ajë mën ale ÿahnëbu dus aÿi: ntiyahnëko umë ntënëdëniha.”

14 «Aju njiko hnam, bare vëyam va, ga nuniha, ntehnëlëndëniho vëhni fo: “Wëliho ale lëwëd ikaÿ inji. Dawëñëfuna, kwëhnahnin.”

15 Tac canëlehnëniha kaÿ hna do ndawëniha. Awa tëyëdëmu: Ye ntidëhëhni ahwëhn kaÿ ña vëyam va?

† 19:45 19.45 Vëwaf vële yeho hnam va: Tëfëlahna nkehni vëwaf Cery Wën Cankaf hna. ✧ 19:46 19.46: Esayi 56.7 ✧ 19:46 19.46: Seremi 7.11

16 Pëyadëmu njijëd ndawëhni vëyi vëyam do njëd'ahni kaÿ inji vëhaŵary.»

Vahnë va, ga nkwëryëni wanës watac, më ntehnëni: «Arabi Wënu ña antë maŵ wañi muk!»

17 Bare Yesu ntañëkëhniwo do ntehnëhni: «Ye pëhnëtanëk wañi wanës wabë vikerëh ñi: “Itaka inte cañëtaniho vëvëry vacery ña vacak ye tame inte mbëryahnëk Wënu ña cery ntëŵu ña fop”[✧]?

18 Ale-wo-le yod' hn'ijni taka ÿa nihëd' do ge taka ñi ahnë njohahnëk, ivëd' fo ntidëha.»

Soje ÿatëtanke ile cosëde Sesar ÿa

19 Vëharañ sariya va gë vësankaf vësëna wasadëha va njëkëlehnëdëniho pëlanaha Yesu hnë wati rac dënk, kabi njëtëniho soje lëŵ hni nantahnëko iÿi uhnës uryindaryindan, bare ntakëkëhniwo gë bulunda ÿa.

20 Pëgwëlehnëni njëkandëniha Yesu. Soje watac, cañëtëlehnënihëhni vahnë vële liyako had vëfëren ye. Vahnë vërac ñadëniho pëlanaha Yesu hn'urënd gë wanës wadëŵu ña, nuÿahnëni fere njëdanahnëniha gë vësankaf.

21 Më ntehnëniha aki: «Aharan, njëtëbun ile hnësëdu do haranëdu ÿa canëk; Kwëtahnëlihna nëf ile nke ahnë, bare toña ÿa fo haranëd'uhëhni vahnë va.

22 Awa pëyaryifu, sariya fu ÿa fuhnë wasëwif maŵëryak bi ma maŵëryana cosi ÿatëtanke ÿa asankaf a, Sesar?»

23 Bare Yesu njavëtëko urënd lëŵ hni ŵa më ntehnëkëhni:

24 «Tufëryino ÿëc koryi.» Ga tufëniha, awa më tëyëkëhni yëka mo g'uŵac mo liyik koryi li?

Më ntëkwaniha: «Sesar.»

25 Më ntehnëkëhni: «Awa bësaryina Sesar ile kwëhnëk ÿa, do Wënu ña ile kwëhnëk ÿa.»

26 Vëhodilohna pëlanaha hnë wanës wante ntëkwadëho tase bulunda ña. Pëmpëhnahnëkëhniwo d'us ndemëhnalehnëni.

Itëy soje ibëhn vësëm

27 Vahnë vëvë Saduse rëhakawo Yesu. (Vëhni lehnëdëho vësëm va vëvëhnëdëfina.)

28 Aki ntehnënihawo: «Aharan, Moyis njëd'akëfu an'akwëda: “Age asan ÿëlëk, do cëm hara kwëhnana vutah, aheryu ntëŵëdëfëha asëval a soje nagëhnahna acëru vutah.”

29 Awa, nkeho hwënta ryampo vësan mbëd' gë vëhi vële vankëko rëm gë hnëm. Aryënkëwëryënkëw a ñëlëko do cëm hara tavëna vutah.

30 Ahigëna ÿa ñëlëgëkawo asëval a do cëm umë fëna hara tavëna vutah,

31 tac ararëna ÿa. Koyëna nkehëhniŵo mbëd' gë vëhi va fop, cëmëniho hara vëravëlëlihna vutah.

32 Tac, asëval a fëna cëmëgëlehn.

33 Awa, mo hwëhnëdëfëha asëval aÿi hnë fac ile mbëhnahnëdëfëni vësëm hna kabi mbëd' gë vëhi vi fop ñëlënihawo?»

34 Yesu më ntëkwakëhni: «Vësan gë vësëval iÿi d'uniÿa vi ñëlëledëni;

35 bare vësan gë vësëval vële hitiñik catëni tëfëka mbëhnëni vësëm hna do nkentini d'uniÿa ile yejëk. Hnam vëÿëlëledëfina.

36 Vëhodëna mbok cëmëni: gë wamëleka ki nkedëni. Ibëhn inte mbëhnëdëfëni ña rufahnëd' vutah Wën paryi ye.

✧ 20:17 20:17: Wahnëŵ 118.22

³⁷ Moyis pëyahnek wapacëk vësëm va mbëhnëdëni. Hnë vikerëh vinte hnësëndëhawo Ahwëhn a haryënkw fatëh fante ýagëd hna, Moyis macëkawo “Wën Abëraham, Wën Isak, do gë Wën Sakob.”

³⁸ Awa, Wënu ña gena Wën vësëm. Wën vële wok vësëmëna ye, kabi vutah vuntëwu va fop mbëhnëdëni.»

³⁹ Awa, vëharaj sariya vëryampo më tebani wanës ña do ntehnëniha: «Toña hnësëru, Aharaj.»

⁴⁰ Do vëryëkëdïlohna mbok tÿëniha wakawary.

Arëhnayik a gë David

⁴¹ Yesu më ntehnëkëhni: «Hak kode ntehni Arëhnayik a Aju David ye?

⁴² David hnësëk Kayëte Wahnëw hna:

«Ahwëhn a Wënu ña më lehnëka Ahwëhn mën a: Yij alaña g'irëhw mën, ⁴³ hafo hale këfëdëfuhëhni vële ýëwëki va haryënkw hu.*

⁴⁴ Awa, age David “Ahwëhn” macëdëha, hak kod Arëhnayik a fëna nke aju David?»

Antë ntinde had vëharaj sariya ki

⁴⁵ Ante nëpadënihawo Yesu kore ña, ntehnëkëhniwo vërefal vëlëwu va:

⁴⁶ «Keharyinëhni vëharaj sariya vi. Vëhni nëñahnëkëhni gwërëtalehn gë vacud vajaryah do ýad nkaýëndeni g'untënah waýëwa bulunda hna; tëhnadëni wëlaña wale rëkëde nuhahnëndeni vacaliña hna do gë wëlaña vahnë vëlenah hn'ile tokëde roka sankaf hna.

⁴⁷ Tebëdënihëhni vësëval vële cëmaryëk vësan va fop ile kwëhnani ýa, do taj munta yaryah muntadëni, ntehnahni vahnë vëfëren ye. Soñe umë, Wënu ña kwëdëdëhëhni ntëbini vëýëntaw vi fop.»

21

Ile njëdahnëd asëval ahaýëhnah

¹ Yesu njëkëko caharab lëwu do nukëhniwo vëvetak hwëtëdëho uyëdahn lëw hni hn'ile kwëtëdeho Cery Wën Cankaf hna.

² Nukawo fëna asëval, ale cëmaryëk asan, ahaýëhnah ðus, ga kwëtëd vunëc vuki koryi vunte wok yabëlahna nafa.

³ Yesu më ntehnëk: «Toña ýa fëyadëmu: ile kwëtëk asëval aýi yabëk ntëbini vëýëntaw vi fop,

⁴ kabi vëýëntaw vi fop njëdahnëni koryi ile wok balëlehniha, bare umë, hn'uhaýëhnah lëwu hna, njëdahnëk le kwëhnak ýa fop ile rëfëkawo kwëta soñe lëwu ýa dënk.»

Yesu ipërëkan Cery Wën Cankaf ña pëyahned

⁵ Tac vëryampo nësëdëniho soñe Cery Wën Cankaf ña ntehnëndëni: «Nkwamëk, gë wëraka wawamah walëwu wï gë vile wamënahnik vi!»

⁶ Yesu më ntëkwakëhni: «Pëyadëmu, ile hnuðun ýi, wafac yejëk le nkod gona ani wëla itaka ðampo tinda hn'iñëntaw; fop nihëde.»

⁷ Më tÿëniha: «Aharaj, awa guve ntiyad watac? Ye yed dahëse ile rufahnëd ante tëkid vëýin ña?»

⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Kwëtëryin hakili, ant'añawu arokayiwu. Vahnë vëyabah njijëdëni mëcani uñac mën do ntehnëndëni vërehnayik ye do wati ýa tëkik, bare ant'arëfuni.

* 20:43 20.43: Wahnëw 110.1

⁹ Ge nkwëryëdun ga nësëde soje wamët nkal g'inkal, gë inkal inte ÿañënak, antë ntaku; afo watac tëki ten, bare gedina tameki wapuya iÿi duniÿa.»

¹⁰ Tac më nkwënëk: «Bulunda rëkëd mëtëndëni gë bulunda ÿëntaÿ, do ahnaÿ pëgwëdëha ahnaÿ aÿëntaÿ;

¹¹ nked iñënka nkal hnë waresiÿo wayabah, do g'inte ña. Nked fëna viÿë viÿayah ambin hna do vahnë va ntakëdëhëhni d'us.

¹² «Bare tëkahnind wañi fop, pëladerun, korotehnëderun, njëdahnëderun soje ahitiñiwu vacaliña hna do cëdëderun. Wati rac njiryeryëderun hnë vëhnaÿ do gë waguverëner soje lëmën.

¹³ Awa wati rac nkedun wasede mën.

¹⁴ Kwëtaryin watac vankaf hna: ant'afëhwëtauwu ile rëfëka ahnesu,

¹⁵ kabi ami dënk njëdadëmu hakili, vële ÿëwëku va, vëhodina nkwajëni.

¹⁶ Wëla vële hnagëku va dënk tokadënihu vëhitiñ hna gë vële vankërun tere, wahnënk hun do gë wëlawo hun, vëryampo hnë w'uhnë ndawëdeni.

¹⁷ Vahnë va fop ñëwëdënihu soje lëmën.

¹⁸ Bare wëla imul ndampo ibë nkaf hun cëvëdina.»

¹⁹ Yaÿënyarin: koyëna pehëtëdun ntaÿary hun iña.

Yesu inih Yerusalem ña pëyahnëd

²⁰ Yesu më nkwënëk ntehn: «Ante nudun Yerusalem ga kwëredëni wasodade ña, njëtëdun, wati rac, biÿëdina nihëde.

²¹ Awa, vële yed Yude va tëfëka nkaryëni gë wahuñ, vële yed bambery Yerusalem va tëfëka ñawëtani, do vële yed wëhaÿ va tëfëlahna mëncini g'ankol.

²² Wafac wale korotehnëdëhëhni Wënu ña vahnë va yed, ile ntiyad fop ile nësëk Vikerëh ÿa.

²³ Mekëhni vësëval vëryonkah va gë vële yëwëndëdëhëhni vutah vuntëÿ hni vahnë wafac warac! Horot sankaf yed hn'iñi nkal kabi ntavah Wënu ña cëlid hnë bulunda rac.

²⁴ Gë sëlame ndawëdeni, vëramp njodeni wayal hna fop. Vahnë vële wok vëyena wasëwif ÿa nihëdëni Yerusalem hafo ante pud wati le maÿëryanini ÿa.»

Itëk Ajë Ahn'a

²⁵ «Ulav hna, ulepera hna do gë wahol hna nude wëdahëse gë viÿë vifëmpëhnahnah do nkal li wahnënk ÿi fop mpaÿëmpaÿadëhëhni do pëmpëhnahnëdëhëhni d'us soje wëñaÿ gë fanka wavonkëlo wënka ñi.

²⁶ Wati rac vahnë va cëmëdëni ntakah ge nahani iÿayah ile ÿad ntiya nkal ÿa. Pëyadëmu, Wënu ña ñënkëd fop ile ye g'ambin ÿa.

²⁷ Tac nude Ajë Ahn'a ga tëkid hn'añar, gë fanka do gë icëmb cankaf.

²⁸ Ge vëÿin pëgwëk ntiyand, matëndaryin do ahanu, kabi pehët hun iña tëhajëk.»

Imëntëndëlehn anuÿ ña

²⁹ Tac Yesu më njëdahnëk iñi mëntëndëlehn: «Yëkëryin anuÿ iñi gë vatëh vañëntaÿ vi fop:

³⁰ ge nurun ga pëgwëk nëpënd, njëtëdun wati hasëk ÿa tëhajëk.

³¹ Ndampo fo nke, ge nurun vëÿin fop ga tëkid, yëtëryin Naw' Wënu ña tëhajëk.

³² «Toña ÿa fëyadëmu: vahnë vëvë gaki vi vësëmëdina fop hara diyana vëÿin fop.

³³ Ambin ñi g'inkal iñi godina, bare wanës mën ñi nkod kwëlëkwël.»

Ajë Ahn'a ante nkode napëdëna ña tëkid'

³⁴ «Diryin wajira: ant'afabu li vambënt fo, g'uryëw, ma ahnahandu soñe wadënah yi duniya; ge gena umë, fac ile njihahnid Ajë Ahnë nanëtëdëhu,

³⁵ had urënd: pëyadëmu, pëladëhëhni fop vële lëdëk nkal vi.

³⁶ Ant'ahnamawu! Yëfaryindën kwëlëkwël! Koyëna nuyadun fanka ayawënahnu hnë fop ile rëkid hna do aholu arufëhnawu haryënkw Ajë Ahnë hna.»

³⁷ G'anent ga, Yesu karanëdëhëhniwo vahnë va Cery Wën Cankaf hna, do g'anëka ga, hn'ikuñ nte wacik Oliviyë hna njidëho ndakind.

³⁸ Do bulunda ña fop kobëri fo g'acahnëfëd ga njijëdëniho Cery Wën Cankaf hna soñe nëpandëniha.

22

Yuda pëhna njëdähna Yesu

¹ Ambënt mburu kwëhn levir këm, ante wacaryik Pak ña fëna, tëhajëko.

² Vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharan sariya va njëkëlendëniho ndawëhnëniha Yesu, bare ntakëkëhniwo gë bulunda ña antë ñañëni.

Yuda pëhwëtak njëdähna Yesu

³ Awa Sintani tënkëkawo Yuda, nte wacëdëho Isëkariyot ña, ale yentiko hnë vërefal Pëhw gë Vëhi hna.

⁴ Yuda njiko nësëlini gë vësankaf vësëna wasadëha va do gë vëvë karyënkw Cery Wën Cankaf va gante tëfëka njëdähni Yesu ka.

⁵ Nëñkëhniwo ñus do më ntehnëniha cosëdëniha koryi.

⁶ Yuda mawëlehn do pëgwëlehn njëkëlehnand fere fale rëfëka njëdähnhni Yesu hara bulunda ña vëyëtana.

Yesu nëgehnef roka Pak ña

⁷ Tëkiko wati ambënt mburu kwëhn levir këm ña do hale ndawëdëni vupe soñe roka Pak ña.

⁸ Awa Yesu më payëkëhni Piyer gë San ntehnëhni: «Yiryin afëhwëtanëhnhëndunëfu roka Pak ña.»

⁹ Më ntëkwaniha: «Ne ñadu fëhwëtafu?»

¹⁰ Më ntëkwakëhni: «Nëparyin: ge tëkërun naw hna, nudunëha asan ale ryibëk unkwahn wënka. Tëfëlehnëryina hafo tere hn'ile tënkëd hna.

¹¹ Ntehnëdunëha ale hwëhnëk tere ña: “Aharan a tëyëdëhi: ‘Ne nke cery nte rokahnëdëfun roka Pak ña gë vërefal mën va?’ ”

¹² Tufëdëhu cery cankañ yan etas hna g'ile valëdëhu ña fop. Hnam pëhwëtafun soñe roka ña.»

¹³ Awa njilehnëni, tëkatëni fop gante ntehnëkëhniwo Yesu ka do pëhwëtani soñe roka ña.

Roka Ahwëhn a

¹⁴ Wati ña, ga tëkëk, Yesu gë vëfayik vëlëwu va mbarëpëlëniho soñe roka ña.

¹⁵ Më ntehnëkëhni: «Ñadëfuho ñus tokëlahnini yi roka Pak gë wühnë ani gë horotahnëndu ña!

¹⁶ Toña ña fëyadëmu dol, bokëda roku muk iyi roka hafo hale padëd nafa iyi roka ña Naw Wën hna.»

¹⁷ Awa, më nufëk nkëlëwa uñen, camehnëka Wënu ña do ntehnëhni: «Nufëryin anj nkëlëwa, asehelu wühnë fop.

¹⁸ Pëyadëmu, tëk pëgw iyi wati, bokëda sewu uñen waresen hafo tëki Inaw Wënu ña.»

¹⁹ Tac më mbok nufëk mburu, camehnëka Wënu ña, do më nkubëlehnëk njëdfahni ntehnëhni: «Iÿin mbahn mën ña ye nte yëdfahnik soñe hun ña. Diryindën aki, aryënkwëtahnduno.»

²⁰ Ga tokëni, Yesu më mbok njëdfakëhni añi nkëlëwã ñen, do ntehnëhni: «Añi nkëlëwã ñen sat mën ile ryehëtëde soñe lëw hun ÿa ye do ÿabahnik kwëtëla kasëk nte ntik Wën bulunda lëwũ ÿa.

²¹ Bare nëparyin: ale rokadëho ÿa ani nke, tokëlandëbun!

²² Ajë Ahn'a cëmëdf gante pëhna Wën ka bare ale rokadëha ÿa korotëdf dũs!»

²³ Awa pëgwëlehnëni tëyëlëndëni bi mo ye hnë vëhni ale ÿad nti rac a.

Mo ye ale lëbëkëhni nafa hnë vërëfal hna

²⁴ Tac vërëfal va pëgwëlehnëni nkwañëlëndëni njëtahnëni bi mo ye ale lëbëkëhni nafa vëyëntaũ va.

²⁵ Awa, Yesu më ntehnëkëhni: «Vëhnaũ vëvë duniÿa vi ndëcëtëni cankaftëw hni ña, do vële hwëhna fanka ucankaf va mëcadëni “vëli fërën”.

²⁶ Bare wuhnë, ant'aliwu had vëhni! Ale ÿak hnaÿëk a tëfëka nke had umë ÿak vak hnë wuhnë, do ale ryokuñehndëhëhni vëyëntaũ va nke had aryokuñ.

²⁷ Awa mo ye ale ñak njabëk nafa ÿa? Ale rokëdf roka ÿi gë ale hnëhëtëdf aÿi? Gena bi ale rokëdf roka ÿi? Ha, bare ami had ale hnëhëtëdf nkebu fagant lëw hun!

²⁸ Wuhnë, g'ami nkentirunëho kwëlëkwël hn'uryënah mën hna fop,

²⁹ do gante njëdfako ucankaf rëm mën ki, koyëna njëdfadëmu ami fëna:

³⁰ tøkëdena tokënden do celahnënden Naw hna, do ntañadun hnë watinki vësankaf soñe ahitiñuni wahnënk pëhw gë wahi wavë Isërayel wï.»

Yesu pëyahnëdf Piyer njahëtafëha

³¹ Yesu më ntehnëka Simo Piyer: «Simo, Simo, nëpary: Sintani këlaka Wënu ña mawëryana kolahn paryi gante paryëde pitëndëlehnahni vantimp gë vaparyel ki.

³² Bare ami, muntanëmi, soñe antë ntihtëaÿi kwëtahn iña kwëlëkwël. Do wëjë, ge mbokajëru gë ÿal mën yawëneriyihni vëyënta hu va.»

³³ Piyer më ntëkwaka: «Ahwëhn, pëhwëtabu wëlakënde ntehnî sëdfaryiwu gë wëjë do sëmëntiwu gë wëjë.»

³⁴ Yesu më ntëkwaka: «Pëyadëmi, Piyer, hnë unji mëdf dënk, ani gë tarahnënd cale ña, njahëtafu wahwënta warar yëtëlihohna.»

³⁵ Tac Yesu më ntehnëkëhni: «Ante payëmuno koryi këm, kufa këm, wapary wante hnëpëtandun këm ña, iñë bi wojëkuno?»

Më ntëkwani: «Ñoñ gojëlëfunohna.»

³⁶ Awa më ntehnëkëhni: «Bare tame, ale hwëhna koryi tëfëka nuf, ale hwëhna kufa tëfëka nuf, do ale wok kwëhnana sëlame tëfëka nkwaft cud cankaftëwũ ña ntëwahn ryampo.

³⁷ Pëyadëmu, afo ntiya ile nësëk Vikerëh soñe lëmën ÿa. Më lehnëk: “Awën ntiryaryëniha vahnë va.” Ha, soñe lëmën ÿa biÿëdina, fop padëdf.»

³⁸ Vërëfal va më ntehnëniha: «Ahwëhn, wëli wasëlame wahi.» Yesu më ntëkwakëhni: «Gwër nke.»

Yesu njëfad hn'ikuñ Oliviyë

³⁹ Yesu më cahnëk do nji hn'ikuñ nte wacik Oliviyë hna, gante njehëka ka. Vërëfal vëlëwũ va më ntapëhnaniha.

40 Ga tēkēni hnam, mē ntehnēkēhni: «Yēfaryin kwēlēkwēl soṅe gante koḍun ayawēnahnu ge njēkēhnahnēderun.»

41 Tac mē ṅawētakēhni toye, ndēkwēhnēk do njēfa aki:

42 «Apa, ge ṅaḍu, ṅawētēnde antē tēkēhne iḅi horot. Bare ant'ali ile ḅaḍēfu, diry ile ḅaḍu wējē ḅa.»

43 Awa mēleka vē g'ambin ḅa cēlēlehni njij ṅawēnaḅehna.

44 Yesu nkwēnēko njēfa ṅa g'ahaḅary kabi ṅjiwēhnēko ḍus hafo ṅacēṅac ntēw ṅa nke had sat yatēḍ.

45 Ante puhnak njēfa ṅa, mē matēk, mboka gē vērēfal vēlēwu do ṅji tēkatēhni ga ndakēni wakwēḍ, kabi ṅjiwēhnahnēkēhniwo ḍēcēt g'umē.

46 Mē ntehnēkēhni: «Hak koḍun aryaku wakwēḍ? Matēryin ayēfawu soṅe gante koḍun ayawēnawu ge njēkēhnahnēderun.»

Ipēla Yesu ṅa

47 Nkoko nēsēnd tēketēni kore vahnē. Yuda aryampo vērēfal Pēhw gē Vēhi hna ryēnkwarīkēhniwo. Mē tēhaka Yesu soṅe mbuca.

48 Bare Yesu mē ntehnēka: «Yuda, gante mbucēḍe ale hnēṅēlērun bi tokaḍuha Ajē Ahn'a?»

49 Vēle tēfēlēniho Yesu va, ga nuni ile ḅaḍ ntiya ḅa, mē tēyēniha: «Ahwēhn, raḅahnēfu bi wasēlame fu wī?»

50 Do aryampo hnē vēhni taḅēlehna aryokuṅ asēna wasaḍēha asankaf a ntēpētēlehna nēf tēhw ṅi.

51 Bare Yesu mē ntehnēk: «Tavēryin! Gwēr nke.» Do mē ṅakēka asan arac nēf ṅa njērēnēlehna.

52 Tac Yesu mē ntehnēkēhni vēsankaf vēsēna va, vēsankaf vēyēka Cery Wēn Cankaf va, do gē vicēr vēle yijēko pēlaniha va: «Gē wasēlame do gē waryoko bi tēfakēha ayinēhniwuno, afēlawuno had bandi yeḅu?»

53 Fac-wo-fac Cery Wēn Cankaf hna nkelahnēḍenēho do yēkēlehnēluhna afēlawuno, bare iḅi wati wūhnē hwēhnēk gē fanka umēhwēry fa, Sintani hwēhnēk.»

Piyer njahētadēha Yesu

54 Awa pēlalehnēniha Yesu njiryeryēniha ndēnēniha tere asēna wasaḍēha asankaf hna. Piyer ṅawēt tēfēḍēhēhniwo.

55 Hwēḍēh fēḍiko fagant selele hna, Piyer ntaṅantēlehni gē vēle yeradēho hnam va.

56 Asēval aryokuṅ mē nuka Piyer ga ntaṅantik ḍarēl hwēḍēh hna; mē ntaṅēka do ntehna: «Asan ale laṅak aḅi gē Yesu nkentiko!»

57 Bare Piyer njahētako ntehna: «Hali, yētēlēwāhna.»

58 Ga mbiḅēk toye, ahnē ahaḅary mē nuka do ntehn: «Wējē fēna, arēfal Yesu yentiru!» Bare Piyer mē ntēkwaka asan arac: «Hali, gena toṅa.»

59 Ga mbok mbiḅ, ahaḅary kat mē mbok ntehnēgēk: «Lēk, aḅi asan gē Yesu nkentiko, kabi umē fēna avē Galile ye.»

60 Bare Piyer mē ntēkwak: «Yētēla bi ye ḅaḍu ahnēs, wējē.» Ani gē patahnēnd wanēs ṅa dēnk tarēlehn cale ṅa.

61 Ahwēhn a Yesu mē cahētak ntaṅēka Piyer. Awa Piyer ndēnkwētalehn ile ntehnēkawo Ahwēhn a: «Tarahnēnd cale ṅa uṅi mēḍ njahētadu wahwēnta warar yētēlihohna.»

62 Awa Piyer cahnēlehn kond ḍus.

Yesu njeḅēḍe do ndafi

63 Vēsān vēle yēkadēhawo Yesu va pēgwēniho njafaṅēndēniha do ndafēndēniha.

⁶⁴ Më cankëniha yëka yi do tëyëniha: «Awa, kabi kila yeru, pëyaryifu bi mo ryafëki?»

⁶⁵ Nkonihonjwëndëniha wakawary wayabah menahnëniha wãc.

Yesu haryënkw vëhitij vësankaf hna

⁶⁶ Ga pacëk, vicër vëvë bulunda wasëwif va, vësankaf vësëna wasadëha va do gë vëharan sariya va mbarëniho. Më ntehnëni njoji Yesu Mbara Vëhitij vëlëw hni hna,

⁶⁷ do, ga təkaryijik, më tëyëniha: «Arëhnayik a bi yeru? Pëyaryifu!»

Yesu më ntëkwakëhni: «Ge pëyamu njëtëbu mawëndilunohna,

⁶⁸ do ge tëyëmu iñë, dëkwadilunohna.

⁶⁹ Bare, yëtëryin, tək pëgw gaki Ajë Ahn'a ntañad g'irëhw Wën Hwëhn Fanka Fop.»

⁷⁰ Vëhni fop ntehnëlehnëniha: «Awa wëjë ye Aju Wënu ña?»

Më ntëkwakëhni: «Wühne dënk hnësëk umë yëbu.»

⁷¹ Awa më ntehnëläni: «Gona mbalëfu sedë: nkwëryinëk fuhnë dënk wanës wadëwu ña!»

23

Yesu haryënkw Pilat

¹ Tac matëlehnëni vëhni fop njiryeryëniha Yesu vëhni guverëner ile waciko Pilat ña. ² Hnam, pëgwëlehnëni mërahnëndëniha ntehnëndëni: «Tëkatëbunëha ayi asan ga përekanëdëhëhni bulunda lëw fu ña: më lehnëkëhni antë cosëniha ahnañ a, Sesar, yatëtanke ña do umë lehnëk fëna umë dënk ye Arëhnayik a, ahnañ a.»

³ Awa Pilat më tëyëka: «Ahnañ wasëwif wã bi yeru?»

Yesu më ntëkwaka: «Wëjë hnësëk.»

⁴ Awa Pilat më ntehnëkëhni vësankaf vësëna wasadëha va gë kore ña: «Nula wëh ile ntik ayi asan.»

⁵ Bare më njawënëni wanës wadëw hni ña ntehnëni: «Përekanëdëhëhni bulunda ña gante kodëni ñañëhahnëni g'ikaran dëwu ña. Hnë resiyo Galile hna pëgwik, ndapëlehni Yude yi fop, tame njijëk hafo Yerusalem li.»

Yesu haryënkw Erođ

⁶ Pilat, ga nkwëryëk wanës watac, më tëyëk: «Ayi asan avë Galile bi ye?»

⁷ Ntëkwanihawo, ha, Yesu avë Galile ye. Resiyo rac Erođ hnañëko. Awa kabi Erođ Yerusalem hna nkeho hnë wafac warac, Pilat më ntehnëk njiryeryi Yesu ñalu hna.

⁸ Erođ natëkawo ðus ante nukawo Yesu ña kabi nkwëryëdëho ga nësëde soje lëwu ña do mbiyëk ante ñadëho nuhna ña, ntiyahnëkawo nudëha ga ntid dahëse fëmpëhnahnah.

⁹ Tëyëkawo wayabah, bare Yesu dëkwadilawohna ñoñ.

¹⁰ Vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharan sariya va hnam nkenihonjwëndënihawo Yesu g'inañëna.

¹¹ Tac Erođ gë wasodade walëwu wã nëhandënihawo njafanätëndëniha Yesu. Më cudëniha viyi vifërën had ahnañ do Erođ mbokaryëhnëkawo gë vëhni Pilat.

¹² Erođ gë Pilat vëhnëjëlëlohna kobëri ña, bare fac rac, lawo nkenihonjwëndënihawo.

Yesu mbokaryëde haryënkw Pilat

¹³ Pilat më mbarëkëhni vësankaf vësëna wasadëha va, vësankaf vëhitij va do gë bulunda ña,

¹⁴ do ntehnëhni: «Njinenëhnirunëhoŵa aŷi asan alehnuno bulunda ŷa përekanëd. Tëyëbuha tase lëŵ hun do ñoñ nula nkeya meh ante lehnërun ntik ŷa.

¹⁵ Erod fëna ñoñ nuna ile menëk, kabi mbokënanikëfuna. Awa pacëk, aŷi asan ñoñ dina ile rëfëka ndaŵahni.

¹⁶ Ntampendëbuha tac ravëlehnëŵa.» [

¹⁷ Hn'ambënt Pak-wo, gante nkeho namu lëŵ hni ka, Pilat tëfëkawo tavëhnëhni aramp aryampo.]

¹⁸ Bare pëgwëlehnëni ndekandëni vëhni fop ndampo fo: «Daŵëhnëdëhn aŷi asan! Tavëhnëryifuna Barabas!»

¹⁹ Barabas tac, hnë vahnë vële ŷaŷënako hna nkentiko hafo dawï ahnë. Soŷe rac cëdahniko.

²⁰ Kabi Pilat ñadëho tava Yesu, më mbok tëyëkëhni kat.

²¹ Bare vahnë va ndekadëniho: «Pakëryehna hnë kërëwa, pakëryehna hnë kërëwa!»

²² Pilat më mbok tebak wanës ŷa rarëna ŷa do ntehnëhni: «Aŷi asan, uweh hwëhn ye ntik? Ñoñ nula hnë umë ile rëfëka ndaŵahni. Ntampehnëdëfuhata tac do gë ravëŵa.»

²³ Bare nkonihon dekanëni gë fanka Yesu paki hnë kërëwa, do wadëka wadëŵ hni ŷa mëkëkawo Pilat:

²⁴ më pëhna maŵëhnëhni ile tëyëdëni ŷa.

²⁵ Më tavëka asan ale tëyëdëniho ŷa, ale sëdiko soŷe ryawï ahnë ante ŷaŷënanihon ŷa, do njëdahni wasodade ŵa Yesu soŷe ntiniha gante ñadëni ka.

Yesu pakëde hnë kërëwa

²⁶ Ante njiryeryëdënihawo Yesu ŷa, pankëlëniho gë Simo, asan avë Siren. Wehaŷ mëncidëho. Wasodade ŵa më pëlanihon ndibëndëniha kërëwa ŷa tëfaryinda Yesu kamëhni.

²⁷ Kore sankaf rëfëdëhawo Yesu, gë vësëval vële hodëho do yahnadëho soŷe lëŵu ŷa.

²⁸ Më cahëtahnekëhni do ntehnëhni: «Vësëval vëvë Yerusalem, antë ahonëhnuno! Koryin soŷe lëŵun gë vutah hun

²⁹ kabi wati yejëk ile lehnëde: «Mbetani vësëval vële wok vëhnagëdina va, wok kobëri vëhnagëna do wok kobëri vëyëŵëndëna va!»

³⁰ Awa vahnë va rëkëd ntehnëdëni wahun ŵi: «Yohahninëfu!» Do gë vukun vi: «Cöŵëryinëfu!»[☆]

³¹ Pëyadëmu, ge aki ntiyik atëh cëkah ŷa, hak lë ntide kankah ŷa?»

³² Njoryaryiniehëniwo fëna vësan vëhi, vëŵen, soŷe ndaŵaryini gë Yesu.

³³ Ante tëkëniho hn'ile macik «Kun Hëloyoy» hna wasodade ŵa pakënihawo Yesu kërëwa hna do pakaryënihëniwo fëna wabandi waki, aryampo g'irëhw lëŵu, aŷëntaŵ a g'irahahn.

³⁴ Awa Yesu më ntehnëk: «Apa, tavëhnëryihni, kabi vëyëtëna ile ntidëni.» Tac wasodade ŵa njëlëniho wanjël njëtahnëni bi mo hwëhnëd cud Yesu ŷa.

³⁵ Bulunda ŷa hnam nkenihon njëkëndënihawo. Vësankaf wasëwif va njafanëdënihawo ntehnëdëni: «Pehëtëkëhni vahnë vëhaŵary; ge paryi ale tëhna Wën ŷa ye, pehëta umë dënk!»

³⁶ Wasodade ŵa fëna njafanëdënihawo, tëhadënihawo njelëhnëdëniha uñen ŷaŷah

[☆] 23:30 23.30: Ose 10.8

³⁷ do ntehnëdënihawo: «Ge paryi ahnaŵ wasëwif ŷa yeru pehëtary wëjê dënk!»

³⁸ Awa yaŋ lëwü ŷa, iŷin heriko: «Aŷi ye Ahnaŵ Wasëwif wã.»

³⁹ Aŵen aryampo ale fakaryiko ŷa më njewëka ntehna: «Gelihna bi Arëhnayik a? Pehëtary wëjê dënk do afehëtaryëfu!»

⁴⁰ Bare aŷentaŵ a më ñañënahneka ntehna: «Dakëlinahna dënk bi Wënu ña wëjê ale sëmëd hnë kërëwa ndampo fo g'umë?»

⁴¹ Fuhnë iŷin canëkëfu, kabi ile liyik ŷa sosikëfu, bare umë ñoñ dina wëh.»

⁴² Tac më nkwënëk: «Yesu, dënkwëtarye ante nkefu ahnaŵ ña.»

⁴³ Yesu më ntëkwaka: «Toña ŷa fëyadëmi: dol g'ami nkefe arayen hna.»

Icëm Yesu ña

⁴⁴⁻⁴⁵ Nkëhnëko tëk lav a nkaf li do kuyëko taŋ: kuyëko nkal hna fop hafo hnë wëwati warar g'anent hna. Wati rac dënk, ipand dëndah, inte fokiko haryënk wëŷa le ŷak sëvak Cery Wën Cankaf hna, citako fagant*.

⁴⁶ Yesu më ndekak gë fanka: «Apa, kwëtehnahnëmi ntaŵary mëñ ña.» Ante nësëk waŋi ña, cëmëlehn.

⁴⁷ Kapiten le yeho hnam ŷa, ga nuk ile liyak ŷa, më cëmbëka Wënu ña do ntehn: «Paryi nke, aŷi asan catëko!»

⁴⁸ Kore le yijëko njantini ile ye ŷa, nuniho ile liyako ŷa. Awa mbokalehnëni gë ŷal hni g'uyiwëhnah sankaf.

⁴⁹ Wëlawo Yesu wã fop, gë wësëval vële lapëhnajëkawo kobëri Galile va, ñawët ñëwëniho njëkatëndëni ile ryëcëtaf ŷa.

Yesu kwëtëde hn'iyag

⁵⁰⁻⁵¹ Asan ale waciko Yosef yeho hnam. Avë nkol wasëwif nte wacik Arimasi yeho. Ahitiŋ yentiko umë fëna, kitinŋa wasëwif cankaf hna. Përënako do catëko do napëdëho Naŵ Wënu ña. Maŵëlohna ile pëhnaniho vëhitiŋ do ntiniho ŷa.

⁵² Njiko vëhni Pilat hna do tëya ñas Yesu ña.

⁵³ Tac më cëlëndëk ñas ña kërëwa hna, përyëk hn'iyarëh do ndën hn'iyag nte yabiko hn'ikuŋ, iyag kasëk.

⁵⁴ Arayima yeho do fac ntaŵëla ña pëgw ña nkeho.

⁵⁵ Wësëval vële lapëhnajëkawo Yesu kobëri Galile va njintiniho gë Yosef, do njëkëniho yag ña nuniho gante kwëtiko ñas Yesu ka.

⁵⁶ Tac mbokalehnëni g'ankol pëhwëtëni wagu gë datikola soŋe ñas ña. Fac ntaŵëla hna, më njinëgani gante ntehnëk sariya Moyis ka.

24

Ibëhn Yesu

¹ Gë dimasi ŷa wakëwak fo wësëval va g'iyag njiryeryëdëniho wagu wante liyik datikola ile pëhwëtëniho ŷa.

² Umë tëkatëni taka cankaf ña këryinëtiko cape ndampo yag ña pidëtako.

³ Tënkëlehnëni, bare vërekatëlohna ñas Ahwëhn a Yesu.

⁴ Vëyëtëlohna ile nahadëni. Paco tëkëlehnini wësan vëhi vële liyako viŷi vile yerëko had ambin wilëbilëk.

⁵ Wësëval va ntakëkëhniwo më ndëkwëhnëni wayëka wã nkal hna. Wësan va më ntehnënihëhni: «Soŋe ye yëkëlehnëdunëha hnë wësëm ale wok cëmëna?»

* **23:44-45 23.44-45** Citako fagant fëhnëtanëk citako pëgw yaŋ hafo gëd.

⁶ Gena ani, mbëhnëk. Dënkwëtaryin ile nësëhnëkuno ante nkoko hnë resiyo Galile hna:

⁷ afo Ajë Ahn'a njëdfayiniha vëwën va, paki hnë kërëwa do fac rarëna hna mbëhnëd.»

⁸ Tac ndënkwëtalehnëni wanës Yesu ña.

⁹ Vësëval va cahnëlehnëni yag hna njini pëyanihëhni watac fop vërëfal pëhw g'aryaw va gë vëyëntaw va.

¹⁰ Mari mbë Magëdala yeho gë Yowana do gë Mari, hnëmu Sak do vësëval vëhawary vële njiniho va fop tëfëtanënihëhniwo watac vëfayik va.

¹¹ Vërac ntiyahnekëhniwo vësëval vi ki fo nësarëdëni, do vëhwëtahnëliwohna.

¹² Bare Piyer matëko nkary g'iyag. Ga tëkëk më nkuryak, bare ñoñ nulohna ge gena ile përyahniko ñas ña fo woko hnam. Tac mëncëlehn gë yalu afëmpëhnahnah fo soje ile liyak ya.

Vërëfal vëhi va nkaŵ Emawus hna

¹³ Fac rac dënk, vërëfal vëhi yidëho hn'ankol nte wacik Emawus. Soje wawati wahi yasëdu arëkarënd hnam ge matëru Yerusalem.

¹⁴ Soje wade ryëcëtak ña fop nësëlëdëniho.

¹⁵ Wati nte nësëlëdëniho do nkwa-jëlëndëniho ña Yesu më tëhajëkëhni tëfëlëntik gë vëhni.

¹⁶ Nudënihawo, bare iñë wëma-yëndëhëhniwo njavëtëniha.

¹⁷ Yesu më tëyëkëhni: «Ye wajëlëdun ayasatëndu?»

Umë kahnëni do njamëlehnëni g'uhayëhnah wã.

¹⁸ Aryampo hnë vëhni, Këlewopas maciko, më ntëkwaka: «Wëjë fo bi ye ale yijëk Yerusalem li do wok yëtëna ile liyak ya hnë wa-yi wafac?»

¹⁹ Yesu më tëyëkëhni: «Ye liyak?»

Umë ntëkwaniha: «Ile yeha Yesu mbë Nasaret ya liyak. Kila hwëhn fanka yeho: ntik viyë vifëmpëhnahnah do wanës wadëwu ña kwëhnako fanka haryënk Wën hna gë bulunda ya fop.

²⁰ Vësankaf vësëna wasadëha fu va gë vëvë karyënk bulunda va njëdfahnëniha soje kitij nda-wi do pakëniha hnë kërëwa.

²¹ Fuhnë kwëtahnëbunëho umë ye ale rëfëkawo pëhëtëhni vëvë Isërayel va hnë vële yëwëkëhni hna, do kat gë watac fop, dol nke fac rarëna ya ga cëmahnëk.

²² Bare g'umë fop nkeni vësëval vëryampo vëvë kore fu va fëmpëhnahnëndanëkëfu dus. Wakëwak ya dol njikëni yag hna

²³ bare vërëkatëna ñas dëwu ña. Më mbokajëni pëyahnëni wamëleka sankëtahnakëhëhni do pëyanihëhni mbëhnëk.

²⁴ Vërëfëlënta fu vëryampo njikëni yag hna do tëkatëni fop gante nësakëni vësëval ka, do vëhni fëna vëhnuna ñas Yesu ña.»

²⁵ Awa Yesu më ntekëhni: «E wuhnë, vële wok kwëhnaluhna hakili, do wasakahn hun wã yancëna kwëtahn ile pëyahnëni wakila ña!

²⁶ Tëfëlawohna bi korot aki Arëhnayik a tënkahnënd icëmb dëwu hna?»

²⁷ Tac më nkabëkëhni ile herik Vikerëh vipacah hna fop soje lëwu ya, pëgw vëkayëte Moyis hna do gë vëkayëte wakila wañëntaw hna fop.

²⁸ Ante tëhaniho nkol nte njihahnëdëniho ña, Yesu më ntik had ñad ndëcal.

²⁹ Bare ñwë-yëryanihawo ntehnëniha: «Gontëryi gë fuhnë! Lav a yo ña nke.» Awa tënkëntëlehn nkol hna nkonti gë vëhni.

³⁰ Ga kwërani hn'ile tokëde roka hna, Yesu nufëk mburu ña, camehna Wënu ña, tac nkubëlehnëk, njëdfahni. ³¹ Awa ile

wemaŷendëhëhniwo njavëtëniha Yesu ŷa ntihëtiniho njavëtëlehnëniha taŷ, bare njavëtëndëniha taŷ nambëlehnëniha.

³² Umë ntehnëlëni: «Gena bi njamakëhëfu sakahn fu wã ante nësëhnakëndëhëfu nkaŷ hna do pacënëhnatëndëfu Vikerëh va?»

³³ Matëlehnëni taŷ mbokani Yerusalem. Më tëkatënihëhni vërëfal pëhw g'aryawã va ga mbarëni gë vërëfëlënta hni va,

³⁴ ntehnënihëhniwo vërëfal vëhi va: «Paryi nke Ahwëhn a mbëhnëk! Simo nuka!»

³⁵ Do vëhni fëna më tëfëtanëhninihëhni ile yekëhëhni nkaŷ ŷa do gante njavëtahnënihawo Yesu ka wati nte nkubëlehnëdëho mburu ŷa.

Itufëhna Yesu

³⁶ Nkonihho nësëndëni tëket taŷ Yesu fagant lëŷ hni do ntehnëhni: «Arabi yam ŷa nke gë ŷuhnë!»

³⁷ Umë mbalëni do ntaکہhni đus: ntiyahnekëhniwo yine nuni.

³⁸ Yesu më tëyëکہhni: «Soŷe ye valërun? Soŷe ye wajëlehnadun?»

³⁹ Yëکہryin wëbák mën ŷi* gë wapary mën ŷi: paryi ami ye! Ñakëryino ayëku: yine kwëhnana imbahn gë waŷëc, bare ami kwëhnabu, nurun!»

⁴⁰ Ante nësëhnëکہhni watac ŷa, më tufëکہhni wëbák ŷa gë wapary wadëŷu ŷa.

⁴¹ Vërëfal va natëکہhniwo do pëmpëhnahnëhni đus, vëŷëکہlohnna ten kwëtahnëni. Awa Yesu më tëyëکہhni: «Kwëhnarun bi hnani ile rokëde?»

⁴² Më njëđaniha nkubel igis bëlik.

⁴³ Më tebaka do cema tase lëŷ hni.

⁴⁴ Tac mbok ntehnëhni: «Gena bi, ante nkolahninëko ŷa, pëyađëmuno: ile herik soŷe mën sariya Moyis hna, vëkayëte wakila hna do gë Wahnëŷ hna, watac fop tëfëkawo ntiya.»

⁴⁵ Awa Yesu më pidëtëکہhni wahakili wã nkwëryahnëni Vikerëh vipacah va.

⁴⁶ Do më ntehnëکہhni: «Wëlin ile herik ŷa: Arëhnayik a tëfëka korot, tac fac rarëna hna mbëhnëd,

⁴⁷ do tëfëka karaŷini vahnë va g'uŷac lëŷu wã đuniŷa li fop, pëgw Yerusalem: ntehnëđeni vahnë va nkwëcëtani vankeya va do soŷe Wënu ŷa tavëhnahnëhni wameh ŷa.

⁴⁸ Wasede soŷe watac fop yerun.

⁴⁹ Do ami njëđanahniđëmu ile ntehnëk rëm mën njëđahnëd ŷa, Iyir Ipacah iŷa ye. Awa goryin naŷ li hafo pëbënu fanka lëŷu fa.»

Ikay Yesu ŷa

⁵⁰ Tac Yesu më cahnaryëکہhni vërëfal va naŷ hna, njiryeryëhni đarël Betani. Hnam umë njelëk wëbák ŷa g'ambin do ndëwakëhni.

⁵¹ Wati nte ndëwanëđëhëhniwo ŷa, pitël iŷa pitëlëđëniho gë vëhni kay g'ambin đarël Wën hna.

⁵² Vëhni, cëmbënihawo do mbokalehnëni Yerusalem, vëhnatah fo.

⁵³ Hnam, Cery Wën Cankaf hna nkeđëniho kwëlëkwël do cëmbëndëniha Wënu ŷa.

* **24:39 24.39** *Yëکہryin wëbák mën ŷi*: Usër vapakel va ye.

Itëfëta nte kerëk San paṅare Yesu Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ṅa tufëhnana bare namu vacërakëlo vële hwëtahnëka Yesu va lehnëk Afayik San herëk. San gë Sak vërah Sebede yeho. Vëfëla waṅis yeho ante macëkëhniwo Yesu tëfëniha ṅa (Matiye 4.21). «Ale ṅahnëk Yesu ṽa» San macik (13.23; 20.2; 21.7, 20).

Itëfëta nte kerëk San paṅare Yesu ṽa mpëdara Efes hna kerik yëbëlan wabëhn wafëhw imbëd gë wahnah gë keme g'ipëhw (90-110) ga ndëcëk hnagi Yesu ṽa. Inji kayëte fo wok kwëhnana wahnës waṅindaryindan. Doku Yesu hnë Yude hna tëfëtaḍ hara gena Galile hna had gante tëfëtanu waṅëntaḍ ka. Tufahnëdëhniha Yesu had Ajë Wën, wanës ṅa, humpen vë ḍuniṽa, mburu uwám, rënka soṅe wape, aheryëherya afërën, nkaw ṅa, toṅa ṽa do uwám wã, do ale vëhnëndanëdëhëhni vësëm. Hwënta mbëd gë wahi hn'inji kayëte Yesu pëyahnëd «AMI YE». Iṽin ryënkwehned Vikerëh Ulëm 3.14 hn'ile ntehnad Wën «YAWE», umë fëhnëtanëd «AMI YE».

Iṽi yëb 20.31 nke soṅe ile kerahnëk inji kayëte: «Bare ile yehëhna ṽi, kerik soṅe ahwëtahnahnu Yesu ye Arëhnayik a, Aju Wën ṽa, do ge kwëtahnërunëha, nuṽadun sël ntaḍary, uwám pary wã, g'uḍac lëwu wã.»

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: wasëwif, wanës, wënka, uwám, humpen, Ami ye.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Yesu, Wanës Wën (1.1-18)

Ucedëya San Ayary (1.19-34)

Yesu tëhnakëhni vëref vëlëwu vëryënkweyënkwe (1.35-51)

Yesu karanëdehëhni do njërënedëhëhni vahnë (2.1-11.57)

Itëk Yesu Yerusalem do icëm dëwu (12.1-19.42)

Ibëhn Yesu (20.1-10)

Yesu cahnahkëhni vërefal vëlëwu (20.11-21.25)

Yesu, Wanës Wën

¹ Wapëgwa hna, ale ye Wanës ṅa tëko nke. Gë Wënu ṅa nkeniho, do Wënu ṅa yeho umë dënk.

² Ha, umë wapëgwa hna gë Wënu ṅa nkeniho.

³ Wënu ṅa g'umë ntik le-wo-le ṽa; ñoñ diyina hnë vile liyik hna fop hamëhni lëwu.

⁴ Hnë umë nkeho uwám paryi wã, uwám urac yeho humpen vahnë ṅa.

⁵ Humpen ha pëtëd hn'umëhwëry hna, do mëhwëry uṅa ḍipehnëlahna.

⁶ Cahnëko asan ale payiko Wënu ṅa, San Ayary a maciko.

⁷ Njijëko soṅe nke sedë humpen ha, do gë cedëya ntëwu ṅa vahnë va fop nkweyahnëni do kwëtahnëhni.

⁸ Gena umë dënk yeho humpen ha, bare nke sedë humpen payijiko.

⁹ Huṅi humpen yeho humpen paryi ha, hunte yijëd ḍuniṽa li pena ale-wo-le ṽa.

¹⁰ Umë, hnë ḍuniṽa li tëko nke, do g'umë ntiyiko ḍuniṽa ṽi, bare ḍuniṽa ṽi yavëtëlahna.

¹¹ Njijëk hnë bulunda lëwu hna, bare bulunda lëwu ṽa vëhacalahna.

¹² Bare ale-wo-le hacaka do hwëtahnëka ṽa njëdëfaka imëk nke fatah Wën.

¹³ Gena ile nagini hn'idonk asëval, ma g'iña ahnë yi, bare kabi Wënu ña likëhni nkeni vërahu.

¹⁴ Wanës ña mbacako ahnë do gë fuhnë ntëdëntiko. Ipërëna ña njabëkawo gë toña ÿa. Njavëtëbun inaÿ dëwu ña, inaÿ nte nuÿak kabi Ajë Ryamboli Rëm ÿa ye.

¹⁵ San cedeya ntëwu hna pëyahneko bulunda hna: «Wëliho ale hnësëndëmuno ante ntehnëdëfuho: ale rëfidëho ÿa ndënkwëhniko kabi rëko nke yehahnëndu ami ÿa.»

¹⁶ Nuÿabun fop hn'iyab kaÿëhnahn dëwu hna viÿë vifërën do vifërën kat.

¹⁷ Ha, Wënu ña vëhni Moyis tëfaryëk njëdafu sariya ÿa, do kaÿëhnahn inja gë toña fadah ÿa vëhni Yesu Këris padënëk Wënu ña.

¹⁸ Wëla aryampo nulagna Wënu ña, ge gena Ajë Ryamboli, ale ye Wënu ña fëna. Umë ye ðarël Rëm hna do njëtëndanëkëfuna.

Ucedëya San Ayary

¹⁹ Vësankaf wasëwif va Yerusalem hna payinihëhniwo vësëna wasadëha va, gë Walevi wã, soñe njini tëyëniha San bi mo nke. Wëlin cedeya ntëwu ña.

²⁰ Më ntëkwakëhni tase vahnë fop hara ñoñ cowëlëhniwohna: «Gela Arëhnayik a.»

²¹ Më mbok tëyëniha: «Awa mo yeru? Eli bi yeru?»

Më ntëkwakëhni: «Hali, gela Eli.»

Më mbok tëyëniha: «Kila ÿa bi yeru?»

Më mbok ntëkwakëhni: «Hali.»

²² Awa më tëyëniha: «Mo lë yeru? Afo yifu hnësëhnëfuni vële fayikëfu va iñë. Wëjë, mo yeru lehnëru?»

²³ Më ntëkwak: «Ami ye “ale nësahnëd kila le wacik Esayi ryekad wula hna: ‘dinëhnëryina vankawã vacatah ðus Ahwëhn a!’”»

²⁴ Nkëntiniho wafarise hnë vële fayiko vëhni San va.

²⁵ Më mbok tëyëniha kat: «Ge gelihna Arëhnayik a, Eli, ma Kila ÿa, awa soñe ye yaryëdühëhni vahnë va?»

²⁶ Më ntëkwakëhni: «Ami, gë wënka njaryëdëfu, bare nkehëhna hnë wühne ale worun yëtëluhna nafa lëwu ÿa.

²⁷ Umë rëfidëho, bare catëla dënk fëtahnu viÿëba wapary wadëwu va.»

²⁸ Watac fop Betani le ye ðarël sën Yurëdan hna ntiyako, hn'ile njaryëdëhëhniwo San vahnë hna.

Yesu, Fape Wën

²⁹ Ga pacëk, San më nuka Yesu ga njijëd gë ÿalu, më ntehnëk: «Wëliho Fape Wën fante lihëtëd wameh ðuniÿa fa.

³⁰ Soñe lëwu ÿa hnësëndëmuno ante ntehnëdëfuho: “Asan rëfidëho, umë lëbëko kabi umë yeho rëkahnindu ÿa.”

³¹ Ami fëna yëtëlewöhna, bare ge njijëbu yaryëndu gë wënka, soñe liwu njëtëniha bulunda Isërayel ÿa ye.»

³² San më mbok ntehnëk kat: «Nubu Iyir Wënu ña ga cëlid g'ambin had fah njij ntëd hnë umë.

³³ Yëtëlewöhna ten bi mo ye, bare Wënu ña sañëtiko yaryëndu gë wënka, umë lehnëkowo: “Nuðu Iyir inja ga cëlid do njij hnë asan; umë rëkëd njaryënd g'Iyir Ipacah inja.”»

³⁴ San më nkwënëk: «Nubu rac do sede yëbu: aÿi asan Aju Wënu ña ye.»

Vërëfal vëryënkwëryënkw Yesu

³⁵ Ga pacëk, San hnam fo nkoko, gë vëhi hnë vërëfal vëlëwu va.

³⁶ Më nuka Yesu ga ndëcëd, më ntehnëk:

«Wëliho Fape Wën fa!»

³⁷ Vërëfal vëhi va, ga nkwëryëni wanës San watac, më tëfëlehnëniha Yesu.

³⁸ Umë më cahëtak do nuhni ga tëfëlehnëdëniha, më ntehnëkëhni: «Ye ŷadun?»

Më ntëkwani: «Rabi, (umë fëhnëtanëd Aharan), ne ntëdëru?»

³⁹ Më ntëkwakëhni: «Yijën, nudun.» Awa njilehnëni do nuni hn'ile ntëdëk hna. Nkëhnëko tëk wawati wahnah g'anent do g'umë ñëwëlahnëniho hn'ile wojëko hnë fac ŷa.

⁴⁰ Aryampo hnë vërëfal vëhi San vërac, Andëre yeho, aheryu Simo Piyer.

⁴¹ Më njik ten vëhni acëru Simo hna do ntehma: «Nufunëha Arëhnayik a.» Umë ye fëna Këris ŷa.

⁴² Do njolehna hn'ile nke Yesu hna. Yesu më njëkëka gë yasery do ntehma: «Simo aju San yeru. Awa Sefas rëkëderu aŷacënde.» Umë fëhnëtanëd «Piyer» gë wanës wagërek ŷa. (Umë ye «Itaka»).

Filip gë Natanayel

⁴³ Ga pacëk, Yesu pëhnako nji Galile. Më nuka asan ale ŷaciko Filip do ntehma: «Tëfe!»

⁴⁴ Awa Filip tac nkol ndampo fo nkeniho gë vëhni Andëre gë Piyer. Betësayida maciko.

⁴⁵ Filip, umë fëna, më njik tëkata asan ale ŷaciko Natanayel do ntehma: «Nufunëha ale ntehnëdëho Moyis hnë kayëte sariya hna, do wakila ŷa fëna pëyahneni soŷe lëwu ŷa. Yesu ye, aju Yosef, mbë nkol Nasaret ŷa.»

⁴⁶ Natanayel më ntëkwaka: «Mbë Nasaret? Iñë fëren kod bi mati Nasaret?»

Filip më ntëkwaka: «Yij, nudu wëjë dënk.»

⁴⁷ Yesu, ga nuka Natanayel ga nijjëd, më ntehnëk: «Wëliho avë Isërayel paryi ŷa, asan ahwëhn wamër këm ye.»

⁴⁸ Natanayel më tëyëka: «Hak njëtahnëruho?»

Yesu më ntëkwaka: «Ani gë macahnëndi Filip ŷa, ante nkeku kuyët anuŷ ŷa, nukëmi.»

⁴⁹ Awa Natanayel më ntëkwaka: «Wëjë, Aharan, wëjë ye Aju Wënu ŷa, ahnaw vëvë Isërayel va!»

⁵⁰ Yesu më ntëkwaka: «Ile lehnëmi nukëmi kuyët anuŷ ŷa bi hwëtahnantuhu? Nudu viŷë vifëmpëhnahnah ntëbi viŷë!»

⁵¹ Do më nkwënëk: «Toña ŷa fëyadëmu: nudun ambin ŷa ga pidëtak do wamëleka Wënu ŷa ga kayëndëni do cëlindëni gë fere Ajë Ahn'a!✧»

2*Iñël nte yeho Kana*

¹ Fac rarëna hna, ambënt iñël yeho nkol Kana, resiŷo Galile hna. Hnëmu Yesu hnam nkentiko.

² Yesu fëna payehnariniho iñël tac gë vërëfal vëlëwu va do njintiniho.

³ Hara uñen uña pëgwëko pund. Awa, hnëmu Yesu më ntehnëka: «Vëworyaryëna uñen.»

⁴ Yesu më ntëkwaka: «Asëval, ye ye yëbëlan fu? Wati mën ile lihandëbu iñë ŷa tëkëna ten.»

⁵ Awa hnëmu më ntehnëkëhni vëryokuŋ vële yeho hnam va: «Diryin fop ile ntehnëdëhu ŷa.»

⁶ Nkeho hnam vunkwahn wëraka mbëd g'undaw̃ vunte taw̃ahnëdëniho wasëwif w̃a wënka, wante ñuhnandëni gante nke namu lëw̃ hni ka. Kodëho taw̃ yëbëlan walitër wafëhw imbëd gë warar (80) ma keme gë wafëhw wahi (120).

⁷ Yesu më ntehnëkëhni vëryokuŋ va: «Tëmpënëryin hnë vuŋi vunkwahn wënka.» Do më taw̃ëni hafo wafiw̃ hna.

⁸ Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Tame ñëryëryin, ayinehnuna ale sahëlanda.»

Më ntini koyëna.

⁹ Arac më njëkëk do wëli wënka ña mbacako uñen. Yëtëlohna bi ne matik uñi ñen, hara vëryokuŋ va njëtëniho, kabi vëhni ŷiryëko wënka ña. Taŋ më macehnëka ale ŷëlëdëho ŷa

¹⁰ do ntehma: «Vahnë va fop uñen nte ŷak fërënak ña cehelehnëdëni ten, do ge vahnë va ndëwëni, tac do gë yëdäyini unte wok përenana d̃us ña. Bare wëjë, kwëtëru unte ŷak fërënak ña hafo iŷi wati! Caŋëk!»

¹¹ Koyëna ntiko Yesu dahëse fëmpëhnahnah ryënkwerënkwe ŷa. Watac Kana mbë Galile hna ntiyako. Koyëna tufahnëko inaŷ dëw̃u ña do vërefal vëlëw̃u va kwëtahnënihawo g'ahaw̃ary.

¹² Ga ndëcëk watac, Yesu më njini Kaperënaŷum gë hnëmu, gë vëheryu, do gë vërefal vëlëw̃u va, bare wafac fo ñëwëlahnëniho hnam.

Yesu Cery Wën Cankaf hna

¹³ Wati le ntihandëni wasëwif ambënt Pak ña rëhajëko do Yesu më njik gë Yerusalem.

¹⁴ Tëkatëkëhniwo selele Cery Wën Cankaf hna vëwaf wuhni, gë wape, gë wëfah do gë vëwëcët koryi vële ryokuŋëdëho watabali wadëw̃ hni hna.

¹⁵ Awa Yesu më nufëk ryeyët, nti wus, do ntahni fop selele Cery Wën Cankaf hna, gë wape ña, do gë wuhni w̃a, do pat watabali vëwëcët koryi va hafo koryi ŷa campëlehn.

¹⁶ Tac ntehnëhni vëwaf wëfah va: «Dihëtëryin iŷin fop ani! Cery Rëm mën ña ye. Bok aliwu cery vëwaf!»

¹⁷ Awa vërefal va ndënkwëtalehnëni waŋi wanës Vikerëh: «Iña inte hwëhnaŋu soŋe Cery hu ña, E Wën, iña tac nke hnë ami përekanëdëho gante përekanëdëha uñen ahnë ka.»^{*}

¹⁸ Awa vësankaf wasëwif va më tëyëniha Yesu: «Iŷëhne dahëse fëmpëhnahnah hod̃u ali arufahnëfu kwëhnaru fanka alihahnënd aki?»

¹⁹ Yesu më ntëkwakëhni: «Këfëryin aña Cery Wën, do hnë wafac warar, mbokaryëdëfu wätëndu.»

²⁰ Më ntehnëniha: «Wabëhn wafëhw wahnah g'imbëd g'iryaw̃ (46) vëryëbun aŋ'acery, bare wëjë hnë wafac warar mbëryëd̃u?»

²¹ Bare «Cery Wën», nte nësëdëho Yesu ña, imbahn dëw̃u ña dënk yeho.

²² Ga mbiŷëk, ante matëko Yesu vësëm hna, vërefal vëlëw̃u va ndënkwëtaniho nësëko watac, do kwëtahnëniho Vikerëh va do gë wanës wante nësëko Yesu ña.

Yesu njëtëk d̃us walaw̃ary vahnë

²³ Ante nkeho Yesu Yerusalem ña, hnë wati ambënt Pak hna, vahnë vëyabah kwëtahnënihawo kabi nuniho wëdahëse wapëmpëhnahnah wante ntidëho ña.

^{*} 2:17 2.17: Wahnëw̃ 69.10

²⁴ Bare Yesu pacahnëlawohna gë vëhni, kabi njëtëkëhniwo d'us vahnë va fop.

²⁵ Ahnë kodilohna njëtëndana iñë ile nkok yëtëna kabi njëtëko ile yehëhna vintawãry vahnë ña.

3

Yesu gë Nikodem

¹ Hnë wafac warac, nkeho hnam asan ale wãciko Nikodem; asankaf wasëwif yeho do farise yeho.

² Asan arac yiko hn'umëd ndampo tøkata Yesu do ntehna: «Aharan, njëtëbun Wënu ña fayiki ayij aharanëfu kabi ahnë kodina nti wëdahëse wapëmpëhnahnah gë wante lidu ki ge Wënu ña gena gë umë.»

³ Yesu më ntëkwaka: «Toña ÿa fëyadëmi: ahnë kodina nu Naw Wënu ña ge nagina g'ahawãry.»

⁴ Nikodem më tÿyëka: «Hak kodë nagi ahnë g'ahawãry ge tøk cër? Kod bi mboka donk hnëmu hna do mbok nagi higëna?»

⁵ Yesu më ntëkwaka: «Toña ÿa fëyadëmi: ahnë kodina ténk Naw Wën hna ge nagina hnë wënka do hn'Iyir Ipacah hna.

⁶ Ale nagëk ahnë, ahnë ye. Ale hnagik hn'Iyir Ipacah hna, iyir ye.

⁷ Awa antë pëmpëhnahni ge ntehnëmi: “Tëfëku ahnagiwu g'ahawãry wühne fop.”

⁸ Sël ÿa cëlëd cape nte ñad hna, nkwëryëdu wëñañ wadëwu ña, bare yëtëdila bi ne matid, ma bi ne njid. Koyëna nke soñe fop vële hnagëde hn'Iyir Ipacah va.»

⁹ Nikodem më mbok tÿyëk: «Hak kod nke watac?»

¹⁰ Yesu më ntëkwaka: «Wëjë ye ale haranëdëhëhni bulunda Isërayel ÿa, do yëtëlihna wanji?

¹¹ Toña ÿa fëyadëmi: ile yëtëbun hnësëdëfun. Ha, wasede ile hnuhun yëbun, bare ma wëdëdihna ucedeya ntëw fu ña.

¹² Ge nësëndëmu viyë vile ye nkal vi do kwëtandiluhna hak kodun ahwëtahnu ge nësëdëfu viyë vile ye g'ambin va?

¹³ Ahnë kayëna g'ambin. Ami fo, Ajë Ahn'a, sëlik hatac!

¹⁴ Hnë wula hna, Moyis pakëkawo yan hnë rëh lën ryëhwëra ÿa.☆ Do koyëna njelëd Ajë Ahn'a fëna

¹⁵ soñe fop vële hwëtahnëdëha va ténkëni tan hnë uwám ule wok puđina hna.

¹⁶ «Ha, Wënu ña ñahnëkëhni d'us vahnë vëvë d'uniya hafo njëdahnah had sadëha Ajë ryamboli lëwu yi, d'anko vële hwëtahnëdëha va antë ténkëni muk janáma bare nuñani tan uwám ule wok puđina.

¹⁷ Wënu ña payilahna Aju d'uniya li soñe piniñëhni vahnë vëvë d'uniya vi, bare payika soñe pehëtini g'umë.

¹⁸ Ale hwëtahnëka Aju Wënu ña piniñëdëna; bare ale wok kwëtahnëlahna ÿa tøk kitini piniñëde, kabi kwëtahnëlahna ryamboli Wënu ña.

¹⁹ Do wëli soñe ile piniñand Wënu ña: humpen ha njijëk d'uniya li, bare vahnë va umëhwëry fecehnëkëhni, kabi vankeya vantëw hni va yivëna.

²⁰ Ale lid wameh a ñëwëk humpen ha do ñawëtak, kabi ntakëka antë nuyi nkeya meh ntëwu ña.

²¹ Bare ale wawëhnëk toña ÿa, umë njijëd humpen hna, nuhahni wapacëk nkeya përen ntëwu nte ntid gë fanka Wënu fa.»

☆ 3:14 3.14: Vaker 21.19

Yesu gë San

²² Ga ndëcëk wafac, Yesu gë vërefal vëlëwu va matëniho naw Yerusalem hna njini njasëlehnëni resiyo Yude hna; wafac fo ñewëlahnëniho hnam gë vëhni do njaryëdëhëhniwo vahnë va.

²³ San, umë fëna, Enon hna njaryëdëhëhniwo, ðarël Salim hna. Hnam njabëko wënkã ña, do vahnë vëyabah njijëdëniho njaryëndeni.

²⁴ Wati rac, San cëdïlohna ten.

²⁵ Awa vërefal San vëryampo pëgwëlehnëni conkëndëni gë sëwif ryampo soje namu ipacëna ña.

²⁶ Njilehnëni tëkatëniha San do ntehnëniha: «Aharan, ndënkwëtaðuha bi asan ale yerunëho gë cape ñëntaw sën Yurëdan ka, ale yenëhneruho sede ña? Tame njaryëd do vahnë va fop gë ñalu njidëni!»

²⁷ San më ntëkwakëhni: «Wënu ña fo hoð nti nke koyëna soje ahnë.

²⁸ Wasede yerun wuhnë dënk soje ile hnësëdëfuho ña: “Gela Arëhnayik a, bare payijibu haryënk wëwu.”

²⁹ «Asëval ale yëlika, asanu ña hwëhnëka. Ge lawo asan a ye, umë kahnëd ðarël lëwu do nëpanda; kopa lëwu ña natëndanëdëha ðus. Koyëna nke uhnatah lëmën wã soje Yesu ña: padëko!

³⁰ Umë rëfëka nkwënënda nafa ña, do ami ñaÿëtando.»

Ale watik g'ambin

³¹ «Ale watik g'ambin a, umë sëpëkëhni vahnë va fop. Ale ye ðuniña li, ðuniña yi hwëhnëka do vëyi vëvë ðuniña vi nësëd. Bare umë, ale watik g'ambin a, umë sëpëkëhni vahnë vëvë ðuniña vi fop.

³² Sede ile nkwëryëk g'ile nuk ye, bare ahnë ma wëdina cedëya ntëwu ña.

³³ Ge ahnë wawëk cedëya ntëwu ña, tufahnëd ma wëk Wënu ña toña nësëd.

³⁴ Paryi nke, ale payik Wënu ña wanës Wënu ña dënk nësëd, kabi Wënu ña pëbënëdëha ðus Iyir dëwu ña.

³⁵ Rëm ña ñadëha Aju ña do njëdadëha fanka fayaabah hnë ile-wo-le hna.

³⁶ Ale hwëtahnëka Ajë Ahn'a tëk tënk uwám ule wok pudina hna: ale wëÿëk kwëtandilahna ña tënkëdina, Wënu ña nkoð ntava g'umë.»

4*Yesu g'asëval avë Samari ña*

¹ Wafarise wã nkwëryëniho, ga nësëde Yesu ntidëhëhniwo vahnë va vërefal do njaryëdëhëhniwo ntëbi San.

² (Bare ile ye toña ña, Yesu umë dënk yaryëdïlohna; vërefal vëlëwu va yaryëdëhëhniwo.) Ante njëtako Yesu watac ña,

³ më matëk Yude hna do mboka Galile.

⁴ Awa tëfëkawo tëf resiyo Samari hna.

⁵ Më tëkëk ðarël hnë fankol fante wacik Sikar nte wok ñawëlëna g'ikaÿ nte njëdakawo Sakob aju Yosef ña.

⁶ Hnam nkeho kolomba Sakob ña. Yesu, mbërako uyas wã, më ntañak tëfary kolomba hna. Lav a nkëhnëko tëk nkaf hna.

⁷⁻⁸ Wati nte ntañako hnam ña, asëval avë Samari më njijëk ÿëry wënkã. (Hara vërefal Yesu va g'ina wë njiniho ntëwajëni ile tokëdëni.) Awa, Yesu më ntehnëka: «Yëdërye siyaw.»

⁹ Asëval a më ntehnëka Yesu: «Bare wëjë, sëwif yeru do ami, avë Samari yebu! Hak ndëkëru awa arëyo asiya?» Ntehnëkawo koyëna kabi wasëwif wã kehadënihëhniwo vëvë Samari va.

¹⁰ Yesu më ntëkwaka: «Ge njëtakëndu ile ñad njëdi Wënu ña, do bi mo ye ale wuntadëhi wënka ciya yi, wëjë wuntakëndëha do njëdakëndëhi wënka wante yëfand sël ntaŵary paryi ña.»

¹¹ Asëval a më ntëkwak: «Bare wëjë, kwëhnalihna yïrya do kolomba yi tëwëk! Ne ñëryidu wënka hu ñi?

¹² Ntiyahnëki bi wëjë lëbëka rëm fu ña Sakob? Umë yabëhnëkëfu iyi kolomba; cek umë dënk. Vërahu do gë wusaw wulëwu wã fëna cenì.»

¹³ Yesu më mbok ntehnëka: «Ale sed wañi wënka ña mbokëd njohna kat,

¹⁴ bare ale sek wënka wante yëfadëfuha ña bokëdina njohna muk kabi wënka wante yëfadëfuha ña mbacad hnë umë hayalin hante wok tëryadina, yalëd do yodëha hafo uwám ule wok pudina muk.»

¹⁵ Asëval a më ntehnëka: «Awa, yëfërye wënka watac soje antë mbok njowô do antë voku yiju hnani yëry wënka.»

¹⁶ Yesu më ntehnëka: «Yinëndehna asan hu.»

¹⁷ Asëval a më ntëkwaka: «Ñëlila.»

Do Yesu më ntehnëka: «Ha, ile hnësëru yi, koyëna nke:

¹⁸ vësan imbëd yëlëkino, do asan ale yerun gaki yi gena asan hu. Toña ña hnësëru.»

¹⁹ Asëval a më ntehnëka: «Njavëtëbu kila yeru.

²⁰ Pëyarye: mo hwëhna toña? Warëm fu wã hn'ini kuñ cëmbëdënihawo Wënu ña, bare wuhnë, wasëwif wi, wuhnë lehnëk Yerusalem tëfëka cëmbi.»

²¹ Yesu më ntëkwaka: «Kwëtnahërye, wati yejëk, ge cëmbëde Rëm ña, kwëhna dina nafa cëmbi hn'ini kuñ ma Yerusalem.

²² Wuhnë, ntehnërun Wënu ña sëmbëdun bare yëtëlnahna. Fuhnë, njëtëbunëha, kabi Afehët a hnë bulunda wasëwif hna nkejëk.

²³ Bare wati yejëk, do tëk tëki, hn'ile rëkëd cëmbëdëniha vësëmb paryi va Rëm ña g'Iyir ina do gë toña ña. Rëm ña, vahnë vële sëmbëdëha koyëna va njëkëlehnëd.

²⁴ Wënu ña iyir ye do vële sëmbëdëha va tëfëka cëmbëdëniha g'Iyir ina do gë toña ña.»

²⁵ Asëval a më ntehnëka: «Njëtëbu, Arëhnayik, ale wacëde Këris ña, njijëd. Ge njijëk, nkabëdëhëfu fop.»

²⁶ Yesu më ntëkwaka: «Ami dënk ye.»

²⁷ Wati rac, vëréfal va mbokalehnini. Pëmpëhnahnëkëhniwo d'us ante nunihawo Yesu ga nësëlëdëni g'asëval a. Bare wëla aryampo hnë vëhni dëkëlohna tëya bi ye ñad ma bi soje ye nësëlëdëni g'asëval ayi.

²⁸ Awa asëval a tavëlehn hnam unkwahn uña, mboka g'ankol, do pëgwëlehn pëyahnënd:

²⁹ «Yijën ayëkuna asan ale fëyako fop ile libu ña. Mpëd kod nke Arëhnayik a?»

³⁰ Awa, vahnë va cahnëlehnëni naŵ hna njini hn'ile nkeho Yesu hna.

³¹ Hnë wati rac vëréfal va ndëñanënihawo Yesu, ntehnëdëniha: «Aharaj, tokëry inë!»

³² Bare më ntëkwakëhni: «Kwëhna bu roka ile worun yëtëluhna.»

³³ Awa vëréfal va tëyëlëdëniho bi ahnë yonëhniko ile tokëd.

³⁴ Yesu më ntehnëkëhni: «Roka mën ña, liwu ina ale fayiko ña ye do ryokuñu hafo fadënu ile kwëtehnahnëko ña.

³⁵ Gena bi ntehnëdun: «Ani gë wadepëra wahnah barëp roka ña yed'? Awa ami ntehnëdëmu, yëkëryinëhni d'us vahnë va caharañ lëwun: had kañ dafah tëk nkeni do napëdëni mbarëpini!»

³⁶ Ale varëpëd̄a nuŷad̄ tame icos dëw̄u ŋa do mbarëpëd̄ëhëhni vahnë va soŋe uwám ule wok pud̄ina ŷa; koyëna, ale hnad̄ëd̄ a g'ale varëpëd̄ a natëd̄ëhëhni ndampo fo.

³⁷ Wan̄i wanës, toña ye: “Ahnë nad̄ëd̄, ahaŷary mbarëp.”

³⁸ Payëmu avarëpu hn'ikaŷ nte worun dokuŋëluhna. Vëhaŷary ryokuŋëk do w̄uhnë hnuŷak nafa d̄oku lëw̄ hni ŷa.»

³⁹ Vëvë Samari vëyab̄ah kwëtahnënihawo Yesu kabi asëval a pëyakëhniwo: «Ile libu ŷa fop pëyako.»

⁴⁰ Soŋe umë ye, ante tëkëniho vëvë Samari va hn'ile nkeho Yesu hna, muntanihawo nkonti gë vëhni, do wafac wahi ntintiko hnam.

⁴¹ Soŋe wante nësëndëhëhniwo umë dënk ŋa, vële hwëtahnëka va nkwënaniho iyab̄ ŋa;

⁴² do ntehnënihawo asëval a: «Kwëtahnëbun, gena soŋe ile hnësëhneruhëfu ŷi fo, bare kabi nkwëryëbunëha fuhnë dënk do njëtëbun tame paryi nke Afëhët d̄uniŷa ŷa ye.»

Yesu njërëned̄ëha aju asankaf

⁴³ Ga ntik wafac wahi warac hnam, Yesu më mbokak gë Galile.

⁴⁴ Umë dënk hnësëko: «Kila dënëned̄ëna hn'inkal nte nagahnik hna.»

⁴⁵ Bare wati nte tëkëko Galile ŋa, vahnë va fop kacanihawo, kabi vëhni fëna njintiniho ambënt Pak ŋa gë Yerusalem, do nuniho fop vifëmpëhnahnah vile ntiko hn'ambënt tac va.

⁴⁶ Yesu mbokalehn tëf Kana vë Galile hna, hn'ile mbacëko wënka uñen hna. Hara, nkeho hnam asankaf ale tesaryëko aju ŷa d̄us Kaperënaŷum hna.

⁴⁷ Ga njëtak asan arac Yesu matiko Yude hna mboka Galile, më njik hn'ile nkeho hna do këlahna nji njërënehna aju, ale ŷadëho cëm a.

⁴⁸ Yesu më ntehnëka: «W̄uhnë, ŋwëyëd̄un kwëtahnëd̄iluhna ge nuluhna wëdahëse gë vifëmpëhnahnah!»

⁴⁹ Bare asankaf a më ntëkwaka: «Ahwëhn, yij ñap ani gë cëmahnënd fatah mën fa.»

⁵⁰ Yesu më ntehnëka: «Mëncëry gë ŷal hu, ajë hu njërëk.» Asan arac më kwëtahnëk wanës Yesu ŋa do mëncëlehn.

⁵¹ Hn'ankaŷ mënc hna, vëryokuŋ vëlëw̄u va njijëd̄ëniho pankëlëni do pëyaniha: «Ajë hu njërëk!»

⁵² Më tëyëkëhni bi iŷëhne wati pecekawo. Më ntëkwaniha: «ŷëhno nke hnë wati ryampo g'anent hna tavëkawo ures huji ha.»

⁵³ Awa Rëm ŷa kamahnëko aju njërëko hnë wati le ntehnahnëkawo Yesu hna dënk: «Ajë hu njërëk». Kobëri tac kwëtahnënihawo Yesu, umë gë vëvë tere lëw̄u va fop.

⁵⁴ Dahëse fëmpëhnahnah rac yeho higëna ile ntiko Yesu ŷa, ante matëko Yude mboka Galile ŋa.

5

Yesu njërëned̄ëha ale ye vorovoro

¹ Ga ndëcëk watac, Yesu njiko Yerusalem soŋe njanti ambënt wasëwif ŋa.

² Hara, hn'inaw̄ tac, d̄arël rënka le w̄acëdeho Rënka Wape ŋa, nkeho kosa le hwëhnako vinder vicankaf imbëd̄; Betësata macëdeho gë wanës Wa-ebëre ŋa.

³ Kuyët vinder vitac, kore vëres ryakëko hnam: vumëp, gë vële rad̄ëd̄, do gë vële ye vorovoro. [Wënka ŋa napëd̄ëniho ñënka:

⁴ mëleka ryampo Ahwëhn a lëbadëho hnë pisin rac wati wati do ñënkëdëho wënka ña. Wënka ña, ge ñënkako, ale-wo-le ryënkweđëho ntëba ÿa, njërdëho ures lëwu wã gante-wo-gante tesëko ka.]

⁵ Nkentiko hnam asan ale resëko kobëri wabëhn wafëhw warar g'imbëd gë warar (38).

⁶ Yesu nukawo ga ndakëk; njëtëko mbiyëk ga nkeho koyëna, më tÿyëka: «Ñadu bi ayëreni?»

⁷ Aresa më ntëkwaka: «Aharan, ge pëgwëk ñënkand wënka ña, kwëhnala ale labëdëho. Wati nte rëkëdëfu yawërendu yiwu ña, ahaŵary ryënkwendëho ntëba.»

⁸ Yesu më ntehnëka: «Awa, matëry, ahnuf uway hu wã ayas.»

⁹ Hnë wati rac tan, asan a njërenëlehni. Më nufëk way lëwu wã njasënd. Watac hnë fac ntaŵëla ntiyako.

¹⁰ Awa vësankaf wasëwif va më ntehnëniha asan ale yëreniko takan ÿa: «Ntaŵëla ña ye, tëfëlahna ayo uway hu wã.»

¹¹ Më ntëkwakëhni: «Ale yërenëko ÿa më lehnëko hnufu uway mën wã do yasu.»

¹² Awa më tÿyëniha: «Mo lehnëki koyëna?»

¹³ Bare asan ale yëreniko ÿa yëtëlohna bi mo yërenëka, do kodilohna tufahna kabi Yesu tënkëkëhniwo kore ile yeho hnam ÿa.

¹⁴ Ga mbiyëk toye, Yesu më nuka asan a Cery Wën Cankaf hna, më ntehnëka: «Wëlin njëreniru. Tame diry hakili ant'avoka wën, soje ant'ahnuÿa ures ule lëbëk ule yëreniru wã.»

¹⁵ Tac asan a më njik pëyakëhni vësankaf wasëwif va Yesu yërenëka.

¹⁶ Awa vësankaf wasëwif va pëgwëlehnëni nësëdëni wameh soje Yesu kabi hnë fac ntaŵëla njërenëkawo ahnë.

¹⁷ Yesu më ntëkwakëhni: «Rëm mën ÿa ðoku hna nke hafo gaki, ami fëna tëfëko yewu ðoku hna.»

¹⁸ Soje wanës watac kat, vësankaf wasëwif va njëkëlehnëdëniho g'ahaŵary fere fale ndaŵëhnahnëniha Yesu. Gena soje ile ntik ile mbañëk sariya lëw hni ÿi fo, bare mboko ntehn kat Wënu ña ye Rëmu paryi ÿa do koyëna këñëndëlehnadëho gë Wënu ña.

Ucankaf Aju Wën

¹⁹ Yesu më mbok ntehnëkëhni vësankaf wasëwif va: «Toña ÿa fëyadëmu: Aj'a ñoñ kodina nti umë fo; ile nuđ ntid Rëmu ÿa fo kod nti. Ile-wo-le ntid Rëm ÿa, Aj'a fëna ntid,

²⁰ kabi Rëm ÿa ñadëha Aju ÿa do tufëdëha fop ile ntid umë dënk ÿa. Tufëdëha nti wadoku wanaÿah wante worun kobëri nuluhna do pëmpëhnahnëdëhu wuhnë fop.

²¹ Gante mbëhnëndanëdëhëhni Rëm vësëm ki, koyëna Aju, umë fëna, mbëhnëndanëdëhëhni vële ñad va.

²² Do kat, gena Rëm ÿa hitijëdëhëhni vahnë va; Aju ÿa njëđak ucankaf kitij ña fop,

²³ soje vahnë va fop ntënenahnëndëniha Aju gante ntënenëdëniha Rëm ka. Ale wok dënenëlahna Aj'a, dënenëlahna Rëm le fayika ÿa.

²⁴ «Toña ÿa fëyadëmu: ale hnëpad wanës mën ña, do kwëtahna ale fayiko ÿa, tëk nuÿa iÿi wati uwám usër wã do Wënu ña kitijëdilahna; gona hn'ankaw ante yod hnë icëm ña bare hn'ankaw nte yod ambin hna nke.

²⁵ Toña ŷa fëyadëmu: Wati yejêk, do tøk tteki hnani, ile nkwëryëdëni vësëm va, kopa Aju Wënu ŷa, do fop vële wëryëdëha va hn'ankawë nte yodf uwám usër hna nkeni.

²⁶ Ndampo fo nke, gante nke Rëm hayalin sël ntaŷary, uwám paryi ki, koyëna njëdaka Aju fëna nke hayalin uwám rac.

²⁷ Do kabi Ajë Ahn'a ye, njëdaka fanka kitiŷahnëndëhni vahnë va fop.

²⁸ «Antë pëmpëhnahnu: wati yejêk ile nkwëryëdëni fop vësëm va kopa Ajë Ahn'a

²⁹ do mbëhnëdëni: vële lik fërën va mbëhnëdëni soŷe ténkëni hnë uwám usër hna, ßare vële lik wameh va mbëhnëdëni soŷe cëdini janáma hna.

³⁰ Soŷe lëmën ŷa ñoñ koda liwu ami dënk; gante nkabëko Rëm ka fo kitiŷëdëhëfu, do kiti mën ŷa catëk, kabi yëkëlehnëdëfa liwu ile ŷadëfu ami dënk, ßare liwu ile ñad Rëm mën le fayiko ŷa.»

Wasede soŷe Yesu

³¹ Yesu më mbok ntehnëk: «Ge ami fo rëkakënd hnësandu soŷe lëmën ŷa, wanës mën ŷa kwëhnaakëndina nafa.

³² Bare kwëhnabuha sedë haŷary ale hnësëndëho, Rëm mën ŷa ye, do paryi pëyadëmu wanës wadëwu ŷa toña ye.

³³ «Payërunëhëhni vahnë njini pëcëtajëni vëhni San hna do nësëhnëkëhniwo ile ye toña ŷa.

³⁴ Toña ye, ami, balëlohna g'ahnë nkenëhno sedë, ßare nësëdëfu watac soŷe wëhne, afëhëtahniwu.

³⁵ Ha, San paryi had lampu fëdik nkeho pëtënah; do wëhne, wëwati toye fo ŷawërunëho natu hnë humpen hudëwu hna.

³⁶ «Do ami, kwëhnabuha sedë le lëbëka nafa San: umë ye liwu ile ntehnëko Rëm mën liwu hafo pad ŷa ye. Ha, ile lidëfu ŷi rufahnëd wapacëk Rëm ŷa fayiko.

³⁷ Do kat, Rëm mën le fayiko ŷi dënk, nkenëhnëko sedë. Bare kobëri gwëryëluhna kopa lëwu ŷa, ma ahnuwu yëka lëwu ŷa.

³⁸ Kwëtahnëluhna ale payik ŷa; umë rufahnëd wanës wadëwu ŷa gena hnë wëhne.

³⁹ Karaŷëdun gë hakili Vikerëh va, kabi ntiyahnekü nuŷadun hnam uwám ule wok puđina. Hara, vitac ye vinte hnësëd soŷe mën va!

⁴⁰ Bare wëli: ñadiluhna ayiju ŷal mën hna. Awa nuŷadiluhna uwám ule wok puđina ŷa.

⁴¹ «Yëkëlehnëla cëkwaryëniho vahnë.

⁴² Ha, njëtëmu: kwëhnaluhna iña Wënu ŷa.

⁴³ G'uŷac Rëm mën ŷa njijëbu, do kacadilunohna. Bare ge ahaŷary yijêk g'uŷac lëwu ŷa dënk, kacadunëha!

⁴⁴ Ñadun asëkwaryëlëndu, do yëkëlehnëdëfiluhna icëkwary inte wëatik hnë Wën hudampo hna. Awa, hak lë kodun ahwëtahnuno?

⁴⁵ «Antë ntiyahnu ami fëyahnedf ile wënerun haryënkü Rëm mën hna; Moyis hwëtahnërun ßare umë fëyahnedf.

⁴⁶ Ge paryi kwëtahnakëndunëhawo, kwëtahnakëndunëho ami fëna, kabi soŷe lëmën ŷa nësëk hnë kayëte ntëwu hna.

⁴⁷ Ge kwëtahnëluhna ile kerëk ŷa, awa hak kodun ahwëtahnu wanës mën ŷa?»

6

Yesu ndavēdfēhēhni vēsan wawuli mbēd (5,000)

¹ Ga ndēcək watac, Yesu mē ndanək gē cape ñēntaŵ lant Galile ka, (lant rac ŵacēde fēna Tiberiyad).

² Kore yabah rēfēlendēhawo, kabi nuniho wēdahēse wapēmpēhnahnah wante ntidēho njērēnahnēndēhni vēres ŋa.

³ Soŋe rac njihahnēniho Yesu gē vērēfal vēlēwu va kayēni hn'ikuŋ ntañani hnam.

⁴ Pak ŷa, ambēt wasēwif ŋa, tēhajēko.

⁵ Yesu njēkalehnēko caharaḅ lēwu do nuhni kore yabah ga njijēdfēni ŷalu hna. Awa mē tēyēka Filip: «Ne koḁen ntaŵijin vamburu vajabah soŋe ndavahninēhni vēyi vahnē fop?»

⁶ Tēyēkawo koyēna soŋe njēkēhnahna Filip, bare, toña ŷa, tēko njēt ile ntid ŷa.

⁷ Filip mē ntēkwaka: «Wēla gē koryi yabah dēcēt, gedilēfuhna gwēr ntaŵahnin vamburu vante koḁ ale-wo-le nuŷa fantēpētēl fatoy.»

⁸ Arēfal ahaŵary, Andēre, aheryu Simo Piyeḁ, mē ntehnēka:

⁹ «Fatah facan yehēhna ani fante hwēhnak vamburu mbēd g'uwis wuhi. Bare yega nēfadēhēhni kore yabah gē iyi ki?»

¹⁰ Awa Yesu mē ntehnēk: «Dehnēryinēhni vahnē vi fop ntañani.» Dēl iŋa njabēko hnam do kore ŷa ntañalehnēni nkal hna. Vēsan vēle yeho hnam va nkēhnēko tēkēni wawuli mbēd (5,000).

¹¹ Awa Yesu mē nufēk vamburu va, camehna Wēnu ŋa, tac cahēlehnēhni vēle lañako nkal va. Njēdakēhniwo fēna wuwis ŵa, gante ñadēni ka.

¹² Ga tokēni hafo pihnēni, Yesu mē ntehnēkēhni vērēfal vēlēwu va: «Barēpēryin vankubel vante wok va, soŋe antē pērēka ñoñ.»

¹³ Mē mbarēpēni pēḅ vēkankel pēhw gē vaki vankubel vamburu mbēd vante rokiko va.

¹⁴ Ante nuniho vēyi vahnē dahēse fēmpēhnahnah rac ile ntiko Yesu ŷi, mē ntehnēni: «Paryi nke, ayi asan ye kila ile rēfēkawo njij duniŷa ŷa!»

¹⁵ Bare Yesu njētako njijēdfēni nufēniha forosima soŋe ntiniha ahnaŵ, awa mē mbok pitak kat umē fo nji g'ikuŋ.

Yesu yaŋ ŵēnka hna njasēd

¹⁶ Ante nēkak ŋa, vērēfal Yesu va mē cēpētani gē lant.

¹⁷ Kayēni hnē kulu pēgwēlehnēni ndanētandēni gē cape Kaperēnaŷum. Tēko mēd do Yesu tēkalēhniwohna ten.

¹⁸ Sēl sankaf pēgwēlehn cēlēnd, do lant ŷa ñēnkadēho dūs.

¹⁹ Vērēfal va tēko njini ile rēkēk soŋe wakilo mbēd ma mbēd gē ryaŵ (5 ma 6) uyas ante nunihawo Yesu ga njasēd yaŋ ŵēnka hna tēhatēnd kulu lēw hni ŷa. Ntakēlehnēhni,

²⁰ ḅare Yesu mē ntehnēkēhni: «Ami, Yesu ye, antē ntaku!»

²¹ Awa, ñadēniho kayēndēniha kulu hna, bare, hnē wati rac dēnk, ñakēlehnēni nkal iŋa gē cape nte njidēniho ka.

Kore ŷa njēkēlehnēdfēniha Yesu

²² Ga pacək, kore le woko gē cape ñēntaŵ lant ŋa njētēniho kulu ryampo fo yeho hnam do Yesu tēfēlētēlohna gē vērēfal vēlēwu va, bare vērac vēhni fo yiko.

²³ Tac wakulu wakawāry ŵatiko hn'inaw Tiberiyad hna, tēkini ḁarēl hn'ile camehnēkawo Ahwēhn a Wēnu ŋa soŋe rokētōk ile ndavahninēhniwo kore ŷa.

²⁴ Ante njëtëniho vahnë va Yesu gë vërëfal vëlëwu va vëwolohna hnam ña, kayëlehnëni hnë wakulu watac njini Kaperënaÿum, njëkëlehniniha Yesu.

Roka ile fihnëndanëd do yod hafo uwám usër

²⁵ Vahnë va, ga tëkatëniha Yesu gë cape ñëntaÿ lant ka, më tÿëniha: «Aharan, guve njijëru ani?»

²⁶ Yesu më ntëkwakëhni: «Toña ÿa fëyadëmu: ge njëkëlehnëdunëho, gena kabi nkwëryërun ile pëhnëtanëd wëdahëse wapëmpëhnahnah wadëmën ñi, bare kabi tokërun mburu do pihnerun, soje umë yëkëlehnahnëdunëho.

²⁷ Antë aryokuñëdu soje rokëtok ile fërëkad, bare soje rokëtok ile viyëd, fihnëndanëd do yod hafo uwám usër hna. Rac, ami, Ajë Ahn'a njëdadëmu, kabi ami yenëhnëka Wënu ña Rëm ÿa.»

²⁸ Amboko tÿëniha: «Awa ye rëfëkëfu lifu ryokuñahnëfu wadoku wante ñad Wënu ña?»

²⁹ Yesu më ntëkwakëhni: «Doku ile ñad Wën aliwu ÿa, umë ye: ahwëtahna ale payik ÿa.»

³⁰ Më tÿëniha: «Iyëhne dahëse fëmpëhnahnah hoðu arufëfu soje ahwëtahnahni? Iyëhne doku lifu tasefu?»

³¹ Wati nte ndëcëtaðëniho vacërakëlo fu va wula hna, tokëniho man ÿa, gante nësëd Vikerëh ki: njëdadëhëhniwo tokëni roka ile wätiko g'ambin ÿa.»[☆]

³² Yesu më ntëkwakëhni: «Toña ÿa fëyadëmu: gena Moyis yëdadëhuno roka vë g'ambin ÿa; Rëm mën ÿa yëdadëhu ile ye roka vë g'ambin paryi ÿa.

³³ Paryi nke, roka ile wätik Wën ÿa, ale sëlid g'ambin a ye do pihnëndanëd do njod hafo ambin hna.»

³⁴ Awa më ntehnëniha: «Aharan, yëdaryindëfu kwëlëkwël roka rac.»

³⁵ Yesu më ntehnëkëhni: «Ami ye roka ile fihnëndanëd do yod hafo ambin hna. Ale yijëk ÿal mën a inte yodilahna, ale hwëtahnekë ÿa wënka yodilahna muk.

³⁶ Bare tükëmu fëyawu, wëla gante nurunëho ami gë wëdahëse wapëmpëhnahnah wante libu ki, kwëtahnedilunohna.

³⁷ Fop vële njëdadëhoÿëhni Rëm va njijëdëni ÿal mën hna, do dadëwahna muk ale yijëd ÿal mën a.

³⁸ Yëtëryin ge cëlibu g'ambin, gena liwu ile hnëñëko, bare ryokuñu ile ñad ale fayiko ÿa ye.

³⁹ Wëlin ile ñad ale fayiko ÿa: heryëwëhni fop vële njëdakowëhni va do wëla aryampo antë cëv, do vëhnëndanëwëhni fac rëkwa hna.

⁴⁰ Ha, umë ye iña Rëm mën ña: fop vële yavëtëdëho ami, Aju ÿa, do kwëtahneniho va, nuÿani uwám ule wok pudina, do ami, mbëhnëndanëdëfuhëhni hnë fac rëkwa hna.»

⁴¹ Awa wasëwif wä ñakëñakëdëniho soje Yesu ÿa, kabi ntehnëko: «Ami ye roka ile sëlik g'ambin ÿa*.»

⁴² Ntehnëdëniho: «Gena bi Yesu aju Yosef ye? Njëtëbunëhëhni d'us rëmu gë hnëmu! Hak lë kod ntehn g'ambin cëlik?»

⁴³ Yesu më ntëkwakëhni: «Tavëryin ñakëñak aki.

⁴⁴ Ahnë kodina njij hnë ÿal mën ge Rëm ale fayiko ÿa yiryejelahna, do ale-wo-le yijëk ÿalë mën a, mbëhnëndanëdëfuhë fac rëkwa hna.

[☆] **6:31 6.31:** Icahn 16.4; Wahnëw 78.24 * **6:41 6.41** Roka le sëlik g'ambin ÿa: Ile wëntëndëlehnik g'ile wacik Man ÿa ye. (Icahn 16)

⁴⁵ Vikerēh wakila hna kodun aharaŋu ŷin: “Wēnu ŋa karaŋēdēhēhni vēhni fop.”[☆] Ahnē ale-wo-le hnēpaka Rēm ŷa do maŵa karaŋ dēwu ŋa njijēd ŷal mēn hna.

⁴⁶ Wēla ahnē aryampo nulahna Rēm ŷa ge gena ale wātik Wēn hna, umē nuka.

⁴⁷ Toña ŷa fēyadēmu: ale hwētahnēk a nuŷad uwám ule wok puđina.

⁴⁸ «Roka ile fihnēnēd do yod hafo uwám usēr hna yebu.

⁴⁹ Vacērakēlo hun va tokēniho man ŷa wula hna bare rac memaŷehnlēhni hna cēmēni.

⁵⁰ Bare wēli roka ile sēlik g'ambin ŷa, ge ahnē tokēk cēmēdina.

⁵¹ Ami ye roka ile yēnēd, ile sēlik g'ambin ŷa: ge ahnē tokēk roka rac, cēmēdina muk. Roka ile yēdahnēdēfu soŋe vahnē va pihnēni do njohni hafo uwám usēr hna, mbahn mēn iŋa dēnk ye.»

⁵² Soŋe wanēs watac, wasēwif wā nkwajēlēdēniho dūs, ntehnēdēni: «Aŷi asan, hak kod njēdafu mbahn dēwu ŋa tokin?»

⁵³ Awa Yesu mē ntehnēkēhni: «Toña ŷa fēyadēmu: ge tokēluhna imbahn Ajē Ahn'a do ge celuhna sat lēwu ŷa, pihnēdilu hna do yodilu hna hafo uwám usēr hna.

⁵⁴ Ale rokēk mbahn mēn iŋa do sek sat mēn ŷa pihnēd do ami, mbēhnēndanēdēfu ha fac rēkwa hna.

⁵⁵ Ha, mbahn mēn iŋa pihnēndanēd paryi do sat mēn ŷa mērēndanēd paryi.

⁵⁶ Ale rokēk mbahn mēn do sek sat mēn ŷa hnē ami nkod, do ami, hnē umē nkodēfu.

⁵⁷ Rēm le fayiko ŷa, umē ye hayalin sēl ntaŵary, uwám paryi ŷa. Njēdadēho sēl rac, vēle ryavik g'imbahn mēn va, vēhni fēna, koyēna nuŷadēni sēl ntaŵary paryi ŋa.

⁵⁸ Awa ami ye roka ile sēlik g'ambin ŷa. Gena ndampo gē ile tokēni vacērakēlo hun ŷi; vēhni, cēmēni; bare ale rokēd iŷi roka ŷa nuŷad uwám ule wok puđina.»

⁵⁹ Koyēna nēsēko Yesu ante karaŋēdēhēhniwo vahnē hnē caliŋa mbē Kaperēnaŷum ŋa.

Wanēs wante yēdahnēd uwám ule wok puđina

⁶⁰ Ante nkweryēnihawo Yesu ŋa, vēyabāh vērēfal vēlēwu hna mē ntehnēni: «Waŋi wanēs ntakēk nēpayi! Mo hod maŵ?»

⁶¹ Yesu njētēko vērēfal vēlēwu va mēhnađēniho soŋe wanēs watac. Soŋe umē ntehnahnēkēhniwo: «Waŋi wanēs ntavēku bi?

⁶² Ye lē hnahađun awa ge nurunēha Ajē Ahn'a ga kayēd hn'ile nkeho kobēri hna?

⁶³ Iyir Wēnu ŋa ye hayalin sēl ntaŵary, uwám paryi wā; ahn'a umē fo űoñ mēkēdina nti tēnkahn uwám usēr hna. Wanēs wante hnēsēhnēmu ŋi Iyir hna matik do yēdahnēd sēl ntaŵary rac.

⁶⁴ Bare vēryampo hnē wūhnē vēhwētahnēna.» Paryi nke, Yesu njētēkēhniwo kobēri wapēgwa hna vēle wok vēhwētahnēna va do njētēkawo fēna ale rokadēha ŷa.

⁶⁵ Mē nkwēnēk: «Wēlin soŋe umē lehnandēmu ahnē kodina njij ŷal mēn hna ge Rēm ŷa yēdaloŵahna.»

⁶⁶ Soŋe rac, vērēfal vēlēwu vēyabāh pitaniho do wawolohna tēfēndēniha.

[☆] 6:45 6.45: Esayi 54.13

⁶⁷ Awa Yesu më cahetak gë cape Pëhw gë Vëhi va, do tëyëhni: «Wühnë lë, ñadiluhna bi ayintiwu gë vëyi?»

⁶⁸ Simo Piyer më ntëkwaka: «Ahwëhn, vëhni mo njidëfun? Kwëhnaru wanës wante yëdahnëd uwám ule wok pudina.

⁶⁹ Fuhnë, hnë wëjë kwëtëbun kwëtahnëfu ña fop do njëtëbun Asëvah a yeru, ale payik Wënu ña.»

⁷⁰ Yesu më ntëkwakëhni: «Gena bi ami rëhnaku, wühnë Pëhw gë Vëhi vi fop? Bare aryampo hnë wühnë, aryokuj Sintani ye!»

⁷¹ Wanës watac, soje Yuda nësëdëho, aju Simo Isëkariyot, aryampo hnë Pëhw gë Vëhi hna, ale rokadëha ña.

7

Yesu, vëheryu vëhwëtahnëlahna

¹ Ante ndëcëk watac ña, Yesu njasëlendëho karanëdëhni vahnë va Galile hna; ñadilohna njasëlehnëd Yude hna, kabi vësankaf wasëwif va njëkëlendëniho ndawëhnëniha.

² Hara ambënt wasëwif ante wacik Wasank ña tëhajëko.*

³ Awa vëheryu më ñankëdëniha nji: «Soje ye yidila Yude? Koyëna hnam fëna vërefal hu va nuhahnëni wadoku wapërën wante lidu ña.

⁴ Ge ahnë ñad njëti, cowadina ntitënd doku lëwu ña. Kabi ntidu viyë vihnayah gë vëyi ki, diry nuni vahnë va fop.»

⁵ Vëheryu nësëdëniho koyëna kabi vëhni fëna vëhwëtahnëlawohna.

⁶ Yesu më ntëkwakëhni: «Wati mën ña tëkëna ten. Bare wühnë, watiwo-wati njivëk.

⁷ Duniya yi kwëhnana toña ñëwu; bare ami, ñëwëko kabi pëyahnëdëfu ile ntid ña mek.

⁸ Yiryin, wühnë, g'ambënt; ami, yida ten kabi wati mën ña tëkina.»

⁹ Ante ntehnëkëhniwo koyëna ña, umë, Galile hna nkoko ten.

¹⁰ Bare ante njiniho vëheryu g'ambënt ña, njiko umë fëna, bare tufëhnalohna hnë ahnë.

¹¹ Hnë wati ambënt hna, vësankaf wasëwif va njëkëlehnëdënihawo do tëyëdëniho: «Awa, ne nkeha asan arac?»

¹² Kore hna vëryampo nkwayëlëdëniho dus soje lëwu ña.

Vëryampo ntehnëdëniho: «Ale lid fërën ye.»

Vëyëntaw va ntehnëdëniho: «Hali, vahnë va tokad.»

¹³ Bare, kabi ntakëkëhniwo gë vësankaf wasëwif va, ahnë dëkëdëlohna nës hafo nkweyi soje lëwu ña.

¹⁴ Yesu tënkëko Cery Wën Cankaf hna fagant wafac ambënt hna do karanëdëhëniwo vahnë va.

¹⁵ Wasëwif wa pëmpëhnahnëkëhniwo do tëyadëniho: «Hak njëtahnëk aki Vikerëh vi, do kobëri karanëna?»

¹⁶ Yesu më ntëkwakëhni: «Fop ile haranëdëfuhëhni vahnë yi gena karan mën; hnë ale fayiko hna matik fop.

¹⁷ Ale hahnëndak nti ile ñad Wënu ña njëtëd ge ile haranëdëfuhëhni vahnë ña Wën hna matid, ma ge hakili mën hna dënk matid.

¹⁸ Ale hnësëd soje wac lëwu ña, nañëna nkaf ntëwu njëkëlehnëd. Bare ge ahnë njëkëlehnëd nañën uwac ale fayika ña, ahnë asatah ye, do wamër gena hnë umë.

¹⁹ Moyis njëdaku sariya ña, bare wëla aryampo hnë wühnë didina ile ntehnëk ña! Soje ye yëkëlehnëdun aryawuno?»

* 7:2 7.2: Soje Walevi 23.34-36; Divëta Sariya 16.13

²⁰ Kore ŷa mē ntēkwaniha: «Yine hwēhnaru! Mo yēkēlehnēd ndawī?»

²¹ Yesu mē mbok ntehnēkēhni: «Iñē ryampo fo libu do wēli wūhnē fop pēmpēhnahnēku!

²² Moyis ntehnēku ahácēnduni vutah vucan va (paryi nke, gena umē fēgwēko, bare warēm fu vēryēnkwēryēnkw va fēgwēhnahnēko) do kácēdunēha ahnē wēla hnē fac ntawēla.

²³ Awa, ge kácik fatah facan hnē fac ntawēla hna, menēdīna sariya Moyis ŷa, soŷe ye ntavēku g'ami kabi ahnē yērēnēbu fop hnē fac ntawēla?

²⁴ Tavēryin kitiŷ ile worun yētēluhna. Kitiŷeryindēn gante nke toña ka.»

Yesu bi ye Arēhnayik a

²⁵ Awa, vēryampo vēvē Yerusalem va nēsēdēniho soŷe Yesu ŷa: «Gena bi aŷi yēkēlehnakēnde ndawēhni?

²⁶ Yēkēryina: tase vahnē fop nēsēd do ñoñ dehnēdēna! Mpēd, paryi njavētēniha vēsankaf fu vi umē ye Arēhnayik a.

²⁷ Bare Arēhnayik a, ge njijēd, ahnē yētēdīna bi ne nkejēk; do aŷi asan, njētēbun hn'ile nkejēk hna.»

²⁸ Awa Yesu, ante karanjēdēhēhniwo vahnē va hnē selele Cery Wēn Cankaf hna, mē ndekak: «Paryi bi njētērunēho do njētērun bi ne matibu? Gena ami fēhna yiju. Ale satēk fayiko bare yētēlunahna.

²⁹ Ami, njētēbuha, kabi ŷalu hna matibu, do umē fayiko.»

³⁰ Awa, soŷe wanēs watac, vēyabah ñadēniho pēlaniha, bare ahnē pēlalawohna, kabi wati lēwu ŷa tēkelohna ten.

³¹ Bare vahnē vēyabah bulunda hna kwētahnēnihawo. Ntehnēdēniho: «Ge Arēhnayik a tēkik, ntif bi wēdahēse wafēmpēhnahnah ntēbi wante tēk ntik aŷi asan ŷi?»

Vēyēka fayēde pēlajēniha Yesu

³² Wafarise wā nkwēryēniho ile ñakēñakēdēniho kore soŷe Yesu ŷa. Awa vēsankaf vēsēna wasadēha va gē wafarise wā mē payēnihēhni vēyēka Cery Wēn Cankaf va njini pēlajēniha.

³³ Yesu mē ntehnēk: «Nkolahnēden ten toye. Tac mbokadēfu hn'ale fayiko hna.

³⁴ Wati rac rēkēdun ayēkēlehnēnduno bare nudilunohna; kabi kodiluhna ayiwu wūhnē hn'ile nkedēfu ami hna.»

³⁵ Wasēwif wale hnēpadēhawo va mē tēyēlēdēni: «Ne ga ñad ŷi hn'ile nkoden nuyilēnahna hna? Wasēwif wale sampēk hnē vēle wok vēyena wasēwif hna bi ñad ŷi? Mpēd ñad ŷi karanjēhni vēle wok vēyena wasēwif va fēna?

³⁶ Ye ga pēhnētanēd waŷi wanēs: “Njēkēlehnēdunēho do nudilunohna, kabi kodiluhna ayiwu wūhnē hn'ile nkedēfu ami hna”?»

Wēnka wante yēdahnēd sēl ntawāry, uwām paryi ŷa

³⁷ Fac le ŷak hwēhna nafa ambēt hna yeho fac rēkwa ŷa. Fac rac, Yesu mē kahnēk haryēnkw kore ŷa, do ndeka: «Ge ahnē njoka wēnka, njij ŷal mēn hna do ciya.

³⁸ Ge ahnē kwētahnēko, ahnē arac nked gante nēsēk Vikerēh ka: “Wēnka wayabah wante njēdahnēd sēl ntawāry, uwām paryi ŷa njalid hnē umē.”»

³⁹ (Yesu soŷe Iyir nte nuŷadēni vēle hwētahnēka va nēsēdēho. Wati rac, Yir iŷa yēdahnēlohna ten, kabi Yesu matēndilohna ten hafo tēk laña hnēfak lēwu hna.)

Nahan kore ŷa nēmpēlēko soŷe Yesu

⁴⁰ Kore hna, vëyabah hnë vële wëryëko wanës watac va ntehnëdëniho: «Paryi nke, aÿi asan ye kila le hnapëdeho ÿa!»

⁴¹ Vëryampo ntehnëdëniho: «Arëhnayik a ye!»

Bare, vëryampo më ntëkwani: «Arëhnayik a kod bi mati Galile?

⁴² Gena bi Vikerëh va ntehnëk Arëhnayik a avë hnënk Ahnaŵ David yed do Betëlem nagëde, ankol David hna dënk?»

⁴³ Koyëna bulunda ÿa nahan dëŵ hni ña nëmpëlëko g'ahawary soŋe Yesu ÿa.

⁴⁴ Vëryampo hnë vëhni ñadëniho pëlayi, bare ahnë dëkëlohna pëlahna.

Vësankaf wasëwif va vëhwëtanhëlahna Yesu

⁴⁵ Vëyëka Cery Wën Cankaf va mbokalehnini g'ante nkeni vësankaf vësëna wasadëha gë wafarise ka. Vërac më tëyënihëhni: «Soŋe ye worun yojëlunahna Yesu?»

⁴⁶ Më ntëkwani: «Kobëri ahnë nësëna g'umë ki!»

⁴⁷ Wafarise ŵa më ntëkwani: «Ye! Mawërun ŵuhnë fëna arokayiwu?

⁴⁸ Kobëri bi nurunëha asankaf aryampo ma farise aryampo ale hwëtahnëka?

⁴⁹ Hali! Vahnë vële wok vëyëtëna sariya Moyis va fo hwëtahnëka. Vëhni, vëryëwanina!»

⁵⁰ Nikodem yeho farise aryampo ale yentiko hnam ÿa. Biÿëna d'us umë yiko vëhni Yesu hna. Umë ntehnëkëhni vëÿëntaŵ va:

⁵¹ «Awa, sariya fu ÿa mawëryak bi tame kitiŋi ahnë ndaŵi hara gwëryina ten do hara yëtina uŵeh ule ntik ŵa?»

⁵² Më ntëkwaniha: «Avë Galile bi yeru, wëjë fëna? Yëkëry Vikerëh va do nuðu wëla kila ryampo matidina muk Galile.»

⁵³ [Tac, pitëlëlehnëni ale-wo-le mënc gë ÿalu.

8

Yesu g'asëval ale nanëtëlehnini g'asan

¹ Yesu njiko hn'ikuŋ inte ŵacik Oliviye.

² Ga pacëk, wakëwak fo, mbokako selele Cery Wën Cankaf hna do vahnë va fop tëhanihawo; awa më ntaŋak do karanëdëhëhniwo.

³ Taŋ, vëharan sariya va gë wafarise ŵa tëkaryëlehniniha asëval ale nanëtëlehniniho g'asan. Kwëtëniha haryënk wahnë fop.

⁴ Më ntehnëniha Yesu: «Aharan, aÿi asëval g'asan nanëtëlehnini hnë wati nte ndakakëndëni ña dënk.

⁵ Hara, sariya hna, Moyis më lehnëkëfu ntutini gë wëraka hafo cëmëni iÿi sifa vësëval. Wëjë lë, ye ye kiti hu ÿa hnë wanj?»

⁶ (Hn'iŋi tëy, urënd tëndëhnëdënihawo, nuÿahnëni ile ntehnëdëni menëk.)

Yesu dëkwalohna, tënkwëko do pëgw kerënd g'irufa ÿa nkal hna.

⁷ Kabi nkonihö tëyëndëniha, awa Yesu më matëndak do ntehnëhni: «Ale wok kobëri menëna hnë ŵuhnë ÿa ndënk w ntuta.»

⁸ Tac më mbok tënkwëk do mbok kerënd kat nkal hna.

⁹ Ga nkwëryëni wanës watac, njilehnëni aryampo aryampo, vicër va ryënk wëko ten. Tavëlehnëniha Yesu g'asëval a fo hnam.

¹⁰ Awa Yesu më matëndak do ntehnë: «Awa ne nkehëhni vële yojakëhi va? Ahnë gena bi ale hitiŋëki hafo cëm hna?»

¹¹ Asëval a më ntëkwak: «Aharan, ahnë gena ale hitiŋëko.»

Awa Yesu më ntehnëka: «Ami fëna kitiŋëdëfilihna. Yiry, do ant'avoka wën.»]

Yesu, humpen duniya ha

12 Yesu mboko nës kat kore hna: «Ami ye humpen duniya ha. Ale rëfëdëho ya yasëdina hn'umëhwëry: nuÿad humpen hunte ryënëd uwám usër hna.»

13 Soje rac wafarise wã më ntehnëniha: «Wëjë dënk hnësad; wanës hu ña kwëhnana nafa.»

14 Yesu më ntëkwakëhni: «Ha, ami dënk hnësad: bare wanës mën ña kwëhnak nafa, kabi ami njëtëbu hn'ile matibu hna do hn'ile njidëfu hna, bare wuhnë yëtëluhna hn'ile matibu hna gë hn'ile njidëfu hna.

15 Wuhnë, ile hnuðun fo hitiñëdun; ami, kitiñëda ahnë.

16 Bare, ge kitiñëdëhëfu, kiti mën ya catëd, kabi gena ami fo hitiñëd, Rëm ale fayiko ya g'ami nkebun.

17 Kerina bi sariya hun hna, ge wasefe wahi nësëni wanës watac fo, wanës watac toña ye?

18 Awa ami, ami dënk ye sefe mën ya, do Rëm ale fayiko ya fëna nkenëhnëko sefe.»

19 Awa më tÿëniha: «Ne nkeha rëmuh ya?»

Yesu më ntëkwak: «Paryi yëtëluhna do paryi yëtëluhna Rëm mën ya fëna. Ge njëtakëndunëho, njëtakëndunëha Rëm mën ya fëna.»

20 Yesu, ante karanjëdëhëniwo hnë selele Cery Wën Cankaf hna nësëko koyëna ðarël hn'ile kwëtëdeho wayëd hna. Ahnë yëkëhnahnëlohna pëlahna, kabi wati lëwu ya tükëlohna ten.

Kodiluhna ayiwu hn'ile njidëfu hna

21 Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Njidëfu do njëkëlehnëdunëho, bare gë wameh hun ña cëmëdun. Kodiluhna ayiwu hn'ile njidëfu hna.»

22 Wasëwif wã më ntehnëlëni: «Ndëwa bi ñad, kabi ntehnëd: “Kodiluhna ayiwu hn'ile njidëfu hna”?»

23 Yesu më ntehnëkëhni: «Wuhnë vëvë gëd yerun, bare ami avë g'ambin yëbu. Iyi duniya hwëhnëku, bare ami kwëhnëlohna iyi duniya.

24 Soje umë lehnahnëmu: “Gë wameh hun ña cëmëdun.” Ha, ge kwëtahnëluhna “Ami ye*” gë wameh hun ña cëmëdun.»

25 Awa më tÿëniha: «Mo yeru?»

Yesu më ntëkwakëhni: «Kwëlëkwël pëyadëmuno kobëri wapëgwa hna.

26 Soje hun ya, njabëk vile hokëndëbu hnësu hitiñahnu. Ale fayiko ya ahwëhn toña ye, do ile fëyadëmu hnë duniya yi yalu hna ñëñajëbu.»

27 Vëwëryëdilo hna Yesu soje Rëm ya nësëndëhëniwo.

28 Awa më mbok ntehnëkëhni: «Ge njëlërunëha Ajë Ahn'a, njavëtëdun “Ale ye ya yëbu”, njavëtëdun ñoñ dida g'ufër mën: ile karanjëko Rëm ya fo hnësëdëfu.

29 Ha, ale fayiko ya g'ami nkebun; tavëlohna ami fo, kabi ile ñad ya lidëfu kwëlëkwël.»

30 Wati nte nësëdëho Yesu aki ña vëyabah kwëtahnënihawo.

Abëraham gë Yesu

31 Awa Yesu më ntehnëkëhni wasëwif wale lehnëko kwëtahnëniha va: «Ge maWëhnëdun fac-wo-fac wanës mën ña koyëna tufahnëdun vëréfal mën paryi yerun.

32 Koyëna njëtakëndun toña ya do toña ya ntikëndëhu vahnë vële ye afaya.»

* **8:24 8.24** *Ami ye:* Gë Wa-ebëre ña Yawe wac Wën ye le fëhnëtanëk «ami ye». (Icahn 3.14) ✦ **8:24 8.24:** Icahn 3.14-15

³³ Më ntëkwaniha: «Fuhnë, Abëraham hwëhnëkëfu, kobëri gelëfuhna muk vëramp ahnë. Hak kodu alehn: “Nkekëndun afaya”?»

³⁴ Yesu më ntëkwakëhni: «Toña ÿa fëyadëmu: Ale-wo-ale lid wameh a, aramp wameh ye.

³⁵ Hara aramp gedina kwëlëkwël avë tere, bare aju ahwëhn tere ÿa avë tere kwëlëkwël ye.

³⁶ Ge Aju Wën ÿa lik ayewu afaya, awa paryi nke afaya yedun.

³⁷ Njëtebu hnënk yerun gë Abëraham. Bare soje ile yëkëlehnëdun aryaŵuno ÿi, umë rufahnëd nweÿërun wanës mën ña.

³⁸ Ami, ile hnuvu vëhni Rëm mën ÿa hnësëdëfu. Do wuhnë, ile wëryërun rëm hun hna lidun.»

³⁹ Më ntëkwaniha: «Fuhnë, rëm fu ÿa, Abëraham ye.»

Yesu ntehnëkëhniwo: «Ge paryi vutah Abëraham yekëndun, ile ntidëho ÿa rëkakëndun alindu.

⁴⁰ Bare mama pëyahnëmu toña ile yëñajëbu Wën ÿa, njëkëlehnëdun aryaŵuno. Abëraham ñoñ dina ile wëntëlëk gë iÿin ki!

⁴¹ Wuhnë, ile ntid rëmun ÿa dënk lidun.»

Më ntëkwaniha: «Gelëfuhna vësëval vële wafëd vankaf vantëw hni. Rëm ryampo fo hwëhnabun: Wënu ña ye!»

⁴² Yesu më ntehnëkëhni: «Ge paryi Wënu ña yekënd Rëm hun ÿa, rëkakëndun aÿanduno, kabi Wën hna matibu do soje lëwu ÿa yijëbu hnë fagant hun hna. Yijëla soje lëmën dënk, umë fayiko.

⁴³ Soje ye ye gwëryëdilu hna ile lehnëdëmu ÿa? Umë ye kabi mëkëdilu hna ahnëpawu wanës mën ña.

⁴⁴ Rëmun ÿa, Sintani ye, do ile ñad ÿa lidun. Kobëri wapëgwa hna aryaŵ vahnë ye: kahnëdina muk hnë toña, kabi toña gena hnë umë. Ge mërëd, g'anësa ntëwu ña rëkëd nësënd, kabi aŵër ye, paryi nke umë ye rëm wamër ÿa.

⁴⁵ Bare ami, toña ÿa hnësëdëfu. Soje umë ye kwëtahnëdilu hna.

⁴⁶ Mo hnë wuhnë hoɔ tufahn menëbu iñë ryampo? Ge nësëdëfu toña ÿa, soje ye kwëtahnëdilu hna?

⁴⁷ Ge Wënu ña hwëhnëku nëpadun wanës wadëwu ña. Ge nëpadilu hna, kabi kwëhnëlu hna ye.»

⁴⁸ Wasëwif wã më tëyëniha Yesu: «Kwëhnalëfuhna bi toña lehnëfu avë Samari yeru do gë yinë nkerun?»

⁴⁹ Yesu më ntëkwak: «Gelëfuhna gë yinë. Rëm mën ÿa lënënëdëfu, bare wuhnë, nweÿërun dënënëdilu hna.

⁵⁰ Ami, yëkëlehnëla icëmb soje lëmën dënk. Ahawary yëkëlehnëdëho do umë hitijëd gante canëk ka.

⁵¹ Toña ÿa fëyadëmu: ale lënënëk wanës mën ña cëmëdina muk.»

⁵² Wasëwif wã më ntehnëniha: «Tame, pacëkëfu gë yinë nkerun. Abëraham cëmëk, wakila ña fëna, do wëjë, alehn: “Ale lënënëk wanës mën ña cëmëdina muk.”

⁵³ Wëjë bi lëbëka Rëm ÿa, Abëraham, nte sëmëk? Do cëmëni fop wakila ña fëna! Mo liyahnëki yeru?»

⁵⁴ Yesu më ntëkwak: «Ge ami dënk rëkakënd sëmbandu, icëmb mën iña kwëhnakëndina nafa. Ale sëmbëdëho ÿa, Rëm mën ÿa ye, umë dënk lehnëdun ye Wën hun ña.

⁵⁵ Yëtëlu hna, bare ami njëtebuha. Ge ntehnakëndëbu yëtëlewahna, aŵër yekëndëbu, had wuhnë. Bare njëtebuha do ntënënëdëfu wanës wadëwu ña.

⁵⁶ Abëraham, Rëm sankaf hun ÿa, natëkawo d'us kabi njëtëko tëkidëfu. Nuko fac lëmën ÿa do natëkawo.»

⁵⁷ Awa wasëwif wã më mbokëni ntehnëniha: «Kwëhnalihna ten wabëhn wafëhw imbëd (50) do alehn nuruha Abëraham!»

⁵⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Toña ÿa fëyadëmu: ani gë nagahnënde Abëraham ÿa, "Ami Ye†."»

⁵⁹ Ga nkwëryëni watac, mbankëpëdëniho wëraka ntutahnëniha, bare Yesu më cowak do cahñëhn selele Cery Wën Cankaf hna.

9

Yesu g'asan ale hnagiko mëp

¹ Awa, hn'ankaw hna, Yesu nukawo asan ale hnagiko mëp. ² Vëréfal vëlëwu va më tÿëniha aki: «Aharaj, soñe ye nagik aÿi asan mëp? Soñe wameh wadëwu ña dënk bi ye ma wameh vële hnagëka ña ye?»

³ Yesu më ntëkwak: «Gena soñe wameh wadëwu ña, gena fëna wëba vële hnagëka ña; mëpëk soñe vahnë va fop nuhahnëni ile mëkëd nti Wënu ña.

⁴ Tëfëkëfu ntiyin wadoku ale fayiko ÿa ante nkok mëdëna ten ñi. Mëd uña tëhajëk, hn'ile nkod kolëna ahñë mbok ndokuj.

⁵ Wati nte yedëfu d'uniÿa ÿi fop, humpen d'uniÿa ha ye bu.»

⁶ Ga nësëk watac, Yesu më tÿëk nkal hna do nëgw nkal iña gë wato wadëwu ña, do mbërya inkal tac mëp uña vinkër hna.

⁷ Tac nteha: «Yiryeyi awëñaj pisin le wacëde Silowe ÿa.» Uwi wac «Ale Fayik» pëhnëtanëd. Umëp uña njilehn nkwëñaj, do mëpëtako mbokajatënd!

⁸ Vësaryëntawu gë vële hnuðëhawo kwëlëkwël ga muntad va më ntehnëni: «Gena bi aÿi asan lañadëho kwëlëkwël muntand?»

⁹ Vëryampo ntehnëdëniho: «Umë dënk ye.»

Vëhawary më nkwajëni: «Ale mëntëlëni fo ye.»

Bare umë, më ntehnëk: «Paryi, ami dënk ye.»

¹⁰ Awa më tÿëk: «Hak ntiru ahnuhahnënd?»

¹¹ Më ntëkwakëhni: «Asan ale wacik Yesu ÿa sëkënakëh toyë nkal iñi, mbëryo vinkër li do nteho: "Yiryeyi Silowe hna awëñaj." Më yibu, wëñaju do, taj hnulehnu wapacëk!»

¹² Më tÿëniha: «Ne nkeha Yesu tac?»

Më ntëkwakëhni: «Yëtëla.»

Asan ale wëpëtik a gë wafarise wã

¹³ Më njonihä asan ale wëpëko ÿa gë wafarise.

¹⁴ Hara, hnë fac ntawëla cëkëneko Yesu nkal iña mëpëtahna vinkër va.

¹⁵ Awa wafarise wã më tÿëniha vëhni fëna, hak kolahnëk nund. Më ntehnëkëhni: «Nkal cëkah liyibuho vinkër li, më wëñabu, do tame nudëfu.»

¹⁶ Wafarise wëryampo më ntehnëni: «Ale lik iÿin ÿa matina Wën hna, kabi dënenëdëna ntawëla ña.»

Bare vëhawary më ntëkwani: «Hak kod ahñë awen nti iÿi sifa wëdahëse wafëmpëhnahnah?» Wanës wadëw hni ña nëmpëlëko.

¹⁷ Awa më mbok tÿëniha kat ale wëpëko ÿa: «Wëjë lë, ye hnësëru soñe lëwu ÿa kabi vinkër hu va mëpëtëk?»

Më ntëkwakëhni: «Kila ye.»

† 8:58 8.58 *Ami Ye: Gë Wa-ebëre ña Yawe wac Wën ye le fëhnëtanëk «ami ye». (Icahn 3.14)*

¹⁸ Bare, wasëwif wã n̄wëyëniho kwëtahnëni paryi aÿi asan mëpëko do tame nud. Soŋe rac macahnënihëniwo vële hnagëka va.

¹⁹ Më tÿënihëhni: «Aÿi asan paryi bi ajë hun ye? Umëp bi nagik paryi? Ge toña ye, hak ntik awa nuhahnëd tame?»

²⁰ Vële hnagëka va më ntëkwani: «Njëtëbun ajë fu ÿa ye do mëp nagik.

²¹ Bare yëtëlëfuhna bi ye liyak nuhahnëd tame do yëtëlëfuhna fëna bi mo wëpëtëka. Tÿëryina: naÿëk, kod ntëkwa umë dënk!»

²² Vële hnagëka asan va nësëniho koyëna kabî ntakëkëhniwo gë vësankaf wasëwif va: njëtëniho vëhni tëko pëhnani ntanihëhni caliŋa hna fop vële hwëtahnëd Yesu ye Arëhnayik a.

²³ Soŋe rac ntëkwahnëniho vële hnagëka mëp va: «Tÿëryina umë dënk, naÿëk, kod ntëkwa!»

²⁴ Awa wafarise wã më mbok macehnëniha kat asan ale wëpëko ÿa do ntehnëniha: «Dënënyehna Wënu ŋa ahnës toña ÿa. Njëtëbun fuhnë asan arac aŵen ye.»

²⁵ Më ntëkwak: «Yëtëla bi aŵen ye ma hali. Bare njëtëbu inë ryampo: mëpëbuho do tame nudëfu.»

²⁶ Më mbokëni tÿëniha: «Ye ntiki? Hak njërënëki?»

²⁷ Më ntëkwakëhni: «Nësëhnëmu, bare nëpalunohna. Soŋe ye ÿadun avok awëryuno kat? Ñadun bi mpëd, wühnë fëna, ayentiwu vërëfal aÿi asan?»

²⁸ Awa pëgwëlehnëni njewëndëniha do ntehnëni: «Wëjë, arëfal aÿi asan yeru! Fuhnë, vërëfal Moyis yebun.

²⁹ Njëtëbun Wënu ŋa nësëhnëkawo Moyis, bare aÿi asan, yëtëlëfuhna dënk bi ne matik!»

³⁰ Asan a më ntëkwakëhni: «Umë fëmpëhnahnah ye: njërënëko do yëtëluhna, wühnë, hn'ile matik hna!

³¹ Fuhnë fop, njëtinëk Wënu ŋa nëpadilëhniha vëwën va, bare ge ahnë ntënëndëdëha do nti ile ñad ÿa, nëpadëha.

³² Kobëri gwëryina ga nësëde ahnë mëpëtëka ale hnagik mëp.

³³ Aÿi asan, ge matekëndina Wën hna, ñoñ kokëndina nti.»

³⁴ Umë ntëkwaniha: «Wameh fo yeru kobëri nte nagiru ŋa do aÿand aharaŋëfu!» Ntalehnëniha caliŋa hna.

Imëp paryi

³⁵ Yesu njëtako ntaniha asan a, më njëkëlehnëka do tÿya: «Kwëtahnëruha bi Ajë Ahn'a?»

³⁶ Asan a më ntëkwaka: «Aharan, pëyarye bi mo ye soŋe holahnu hwëtahnuŵa.»

³⁷ Yesu më ntehnëka: «Nuduha gë vinkër hu vi. Umë dënk hnësëndëhi iÿi wati.»

³⁸ Asan a më ntehnëka: «Ahwëhn, kwëtahnëmi.» Ndëkwëhnëlehn haryënkwa Yesu do cëmba.

³⁹ Tac Yesu më ntehnëk: «Soŋe tufahn ale-wo-le ile nke ÿa yijëbu hnë iÿi d'uniÿa. Koyëna vële wok vëhnuðina va nuhahnëni do vële hnuð va nkeni had vumëp.»

⁴⁰ Wafarise, wale yeho ðarël lëwü wã, nkwëryëniho wanës wadëwü ŋa do më tÿëniha: «Awa, vumëp bi yebun, fuhnë fëna?»

⁴¹ Yesu më ntëkwakëhni: «Ge vumëp yekëndun, dehnakëndena menërun. Bare wëli: ntehnërun nudun. Soŋe rac wameh hun ŋa hnë wühnë nkok.»

10

Wape na g'aheryeherya ŷa

¹ Yesu mboko ntehn kat: «Toña ŷa fëyadëmu: ge kwëhnaru kece wape do ge ahnë kayëk cape ndampo tënkëna hnë rënka hna, ahnë arac ale ye do bandi.

² Ale rënkëk rënka ŷa, umë ye aheryeherya wape na.

³ Ayëka kece ŷa pidëtëhnëdëha aheryeherya ŷa rënka ŷa do wape na nëpadëni kopa lëwu ŷa. Macëdëhëhni wape wadëwu na ile-wo-le wac lëwu wã do canëhni.

⁴ Ge canëkëhni fop wante kwëhnëk na, gë vëhni rëkëd njasëntënde do tëfëlëdëni, kabi njëtëni kopa lëwu ŷa.

⁵ Muk warëfëlendilahna ale nkoni wayëtëna; nkaryëdëniha naŵët, kabi wayëtëna kopa lëwu ŷa.»

⁶ Yesu unj mëntëndëlehn nësëhnëkëhniwo vahnë va fop, bare vëyëtëlohna ile nësëdëho ŷa.

Yesu, aheryeherya afërën a

⁷ Awa më mbok ntehnëk: «Toña ŷa fëyadëmu: ami ye rënka kece wape na.

⁸ Fop vële ryënkwëhnikoŵo vi vële ye do wabandi do wape na wahnëpalëhniha.

⁹ Ami ye rënka ŷa. Ale rëfëk ŷal mën tënkahn ŷa pehëtëde. Koyëna kod tënkënd do cahnënd gante ñad ka, do nuŷad ile tokëd.

¹⁰ Ale ŷa, ule fo njijëd, idaw do përekan. Ami, njijëbu soŷe nuŷahnëni vahnë va sël ntaŵary, uwám paryi wã, do njabëhni.

¹¹ «Ami, aheryeherya afërën a yebu. Aheryeherya afërën a pëhwëtak njëdahn ntaŵary dëwu na soŷe wape wadëwu na.

¹² Ale sosëde koryi soŷe keryahnënd herya do kwëhnëlihna umë dënk wape na, umë gena aheryeherya paryi: ge nuka ŷin ŷa, ga njijëd, tavëdëhëhni nkary. Awa ŷin ŷa tënkëdëhëhni wape na pëlahni wëdampo do wañëntaŵ na campëdëni.

¹³ Aŷi asan, koyëna ntid kabi cosik ntihahn doku rac do nafa wahwëhnana wape mën na soŷe lëwu.

¹⁴ «Ami, aheryeherya afërën a yebu. Njëtëbuhëhni wape mën na do wape mën na njëtëniho,

¹⁵ had gante njëtëko Rëm ki do njëtëbuha Rëm ki. Njëdahnëdëfu ntaŵary mën na soŷe wape mën na.

¹⁶ Kwëhnabuhëhni kat wape wakaŵary wante wok wayentina kece li. Tëfëko watac fëna yojëwëhni; nëpadëni kopa mën ŷa, do koyëna kore ryampo fo nkedëni g'aheryeherya aryampo fo.

¹⁷ Ge Rëm ŷa ñahnëdëho, kabi njëdahnëdëfu ntaŵary mën inja ye. Njëdahnëdëfu bare mbidëfu fëna.

¹⁸ Ahnë kodina nufëhno ntaŵary inji, bare g'uhnatah njëdahnëdëfu. Mëkëdëfu yëdahn do mëkëdëfu viwu kat. Umë ye ile ntehnëko Rëm mën liwu ŷa.»

¹⁹ Nahan wasëwif wã mboko nëmpël kat soŷe wanës watac.

²⁰ Vëyabah hnë vëhni ntehnëdënihawo: «Gë yine nkeni! Cenaka! Soŷe ye hnëpadunëha?»

²¹ Vëryampo më ntëkwani: «Ale nkeni gë yine nësëdina aki; yine kod bi mëpëta ahnë?»

Yesu ñwëŷik

22 Wati huji yeho do ntideho Yerusalem hna ambënt nte ryënkwëtahnëdeho ante pëhwëtiko Cery Wën Cankaf ña.

23 Yesu nkentiko do nder cankaf nte wacik Salomo* hna njasëlehnëdëho.

24 Awa wasëwif wã më kwërëniha do ntehnëniha: «Hafo guve ntihëtëduhëfu hn'ufëmpëhnahnah hna? Ge Arëhnayik a yeru pacënhënyifu.»

25 Yesu më ntëkwakëhni: «Tëkëmu fëyawu, bare kwëtahnëluhna. Nurun wadoku wante lidëfu g'uwac Rëm mën ña; watac ye sedë mën ña.

26 Bare kwëtahnëdiluhna kabi gentiluhna kore wape mën hna.

27 Wape mën ña nëpadëni kopa mën ña; njëtëbuhëhni do tëfëlehnëdëniho.

28 Njëdadëfuhëhni uwám ule wok pudina ña: wasëvedina muk do ahnë kodina tebowëhni.

29 Rëm mën ale yëdakowëhni ña hnañëk lëbëk fop, do ahnë kodina nufëhni gë fanka hnë umë.

30 Ami gë Rëm ña, aryampo fo yebun.»

31 Tac fëna kat, wasëwif wã, ga nkwëryëni watac, më mbok nufani wëraka ndawahnëniha.

32 Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Ntibu tase hun viyë vifërën viyabah gë fanka Rëm ña, soñe iyëhne hnë watac yadun aryawahnuno gë wëraka?»

33 Wasëwif wã më ntëkwaniha: «Gena inë fërën ile liru yaderu aryawahni, bare kabi Wënu ña yewëdu. Wëjë ahnë fo yeru, do añand aliya Wën!»

34 Yesu më ntëkwakëhni: «Kerina bi Vikerëh hun hna: Ami, Ahwëhn a, ntehnëdëmu: “Wamën yerun”?»

35 Njëtinek kodena ntihëti hn'ile nësik Vikerëh Wënu hna. Awa Vikerëh hun hna Wënu ña “wamën” macëkëhni vële ntehnëd va.

36 Do ami, Rëm ña tëhnako paye duniya li. Awa hak kodun alehnu Wënu ña yewëdëfu ge pëyahnëbu Aju Wënu ña yebu?

37 Ge dida doku Rëm mën ña, ant'ahwëtahnuno.

38 Bare ge ntidëfu, wëla kwëtahnëlunohna, mawëryin ahwëtahnu wëla wadoku mën ñi fo. Koyëna njavëtëdun, pëgw dol hafo kwëlëkwël, Rëm ña hnë ami nke do ami hnë umë nkebu.»

39 Soñe rac, vësankaf wasëwif va mboko njëkëlehnëndëni pëlanaha, bare pehëkëhniwo.

40 Ga ndëcëk watac, Yesu më mbok njik gë cape nñentañ mbë sën Yurëdan ka, hn'ile pëgwëko njaryënd San hna dënk. Hnam nñewëko.

41 Vahnë vëyabah njijëniho yalu hna. Ntehnëdëniho: «San wëla dahëse fëmpëhnahnah ryampo dilohna, bare fop ile nësëdëho soñe ayi asan ña toña ye.»

42 Do vëyabah hnam kwëtahnënihawo Yesu.

11

Icëm Lasar

1-2 Hn'ankol Betani hna ntëdëniho Mari g'aheryu Marët, do g'ahery hni Lasar. (Mari yeho asëval ale rurëkawo Ahwëhn a datikola ña wapary hna do pëhwëca g'imul dëwu ña.) Awa Lasar, aheryu, tesëko.

3 Vësëval vëhi vërac më payëniha ahnë nji ntehna Yesu: «Ahwëhn, lawo hu ale yaru añand a, tesëk.»

* **10:23 10.23** Salomo aju David yeho, ahnañ Isërayel had rëmu. Umë vëryehneko Cery Wën Cankaf ña do njëtiko soñe yasery yalëwu. (1 Vëhnañ 6; 1 Vëhnañ 5.9-14) ✧ **10:34 10.34:** Wahnëñ 82.6

⁴ Yesu, ga njetak watac, më ntehnëk: «Uwi res gena daw inji fo ndawëdëha, umë cëmbahnëde Wënu na fëna, tufahnëd inay dëwu na do koyëna tufahnëde inay Ajë Wën ya fëna.»

⁵ Hara Yesu ñadëhawo Marët, gë Mari, do g'ahery hni Lasar.

⁶ Bare ante njëtako Lasar tesëk na, wafac wahi mboko ñëw hn'ile nkeho hna.

⁷ Tac më ntehnëkëhni vërefal vëlëwu va: «Bokanëfu gë Yude.»

⁸ Vërefal va më ntëkwaniha: «Aharan, biyëna ga njëkëhnedënihino vëvë Yude va ndawënihi gë wëraka, do tame ñadü avoka hatac?»

⁹ Yesu më ntehnëkëhni: «Gena bi wëwati pëhw gë wahi ye facë hna? Ge ahnë njasëd g'anent, gëwëdina, kabi nuð wapacëk gë humpen d'uniya hi.

¹⁰ Bare ge g'umëd ga njasëd, nkëwëd, kabi humpen gena hnë ahnë arac.»

¹¹ Ante nësëk watac na, Yesu më nkwënëk: «Lawo fu ya Lasar wakwëd ndakëk, bare njidëfu hnëgëtëwa.»

¹² Vërefal va më ntëkwani: «Ahwëhn, ge ndakëk, yër inja njërëd.»

¹³ Yesu Lasar cëmëk ñadëho nës, bare vërefal va ntiyahnëkëhniwo ryak wakwëd paryi nësëd.

¹⁴ Awa Yesu më nësëhnëkëhni wapacëk: «Lasar cëmëk,

¹⁵ do natëko soje hun ya kabi gelëwöhna hnam g'umë wati rac. Koyëna kwëtahn hun na njawëd. Awa tame yinëfu yalu hna.»

¹⁶ Tac Toma, ale wacëde Asëp a, më ntehnëkëhni vërefal vëyëntaw va: «Yinëfu, fuhnë fëna, soje cëmëntinëfu g'umë!»

Yesu, ibëhn inja gë sël ntawary, uwám paryi

¹⁷ Ante tükëko Yesu na, njëtëko Lasar nuyak wafac wahnah yag hna.

¹⁸ Yëbëlan Betani gë Yerusalem tükëlohna uyas wakilo watar,

¹⁹ do wasëwif wayabah njijëniho vëhni Marët gë Mari hna soje simpañ icëm ahery hni na.

²⁰ Marët, ga njetak Yesu nkejëk, më njik pankëlëni, bare Mari tere hna nkoko.

²¹ Marët më ntehnëka Yesu: «Ahwëhn, ge hnani nkekënduho ahery mën a cëmakëndina.

²² Bare njëtëbu wëla gaki Wënu na mawëryanëdëhi fop ile rëyëduha ya.»

²³ Yesu më ntehnëka: «Ahery hu matëd cëm hna.»

²⁴ Marët më ntëkwaka: «Njëtëbu dus, mbëhnëd fac rëkwa hna, ante rëkëd mbëhnëndëni fop vësëm na.»

²⁵ Yesu më ntehnëka: «Ami dënk ye ibëhn inja do sël ntawary, uwám paryi wa. Ale hwëtahnëko ya mbëhnëd wëla cëm.

²⁶ Do ale-wo-le hwëhna sël ntawary, uwám paryi wa do kwëtahno godina cëm hna. Kwëtahnëru bi wani?»

²⁷ Marët më ntëkwaka: «Ha, Ahwëhn, kwëtahnëbu Arëhnayik a yeru, Ajë Wën, ale rëfëkawo njij d'uniya hna.»

Yesu kod

²⁸ Marët, ga nësëk watac, njilehn macehna ahery Mari, canarya ntehna: «Aharan a ani nke, do macëdëhi.»

²⁹ Mari, ga nkwëryëk watac, matëhna nkary gë vëhni Yesu.

³⁰ Hara tükëlohna ten nkol hna: hn'ile pankëlëniho gë Marët hna nkoko.

³¹ Vële nkeniho gë Mari tere hna, yijëko simpañ icëm va, nunihawo ga matëk cahn nkary. Më tefëhneniha, ntiyahnëkëhniwo g'iyag njid wako na.

³² Mari tëkëko hn'ile nkeho Yesu hna. Nunda tun, njolehn haryënkw lëwu do nteha: «Ahwëhn, ge ani nkekëndu ahery mën a cëmakëndina.»

³³ Ga nukëhni Yesu kodëniho gë vële njijëniho va, njakëkawo sakahnëha ðus.

³⁴ Më tëyëkëhni: «Ne kwëtërunëha?»

Më ntëkwaniha: «Ahwëhn, yij, nuðu.»

³⁵ Yesu pëgwëlehn kond.

³⁶ Awa vahnë va ntehnëlehnëni: «Yëkëryin gante ñadëhawo ka!»

³⁷ Vëryampo hnë vëhni ntehnëdëniho: «Umë ale wëpëtëkëhni vumëp, kokëndina bi memaÿehn icëm Lasar ña?»

İbëhn Lasar

³⁸ Yesu mboko njaka sakahnëha ðus. Më njik yag hna. Hara iyag nte yabiko hn'itaka yeho, rënka ÿa taka konah fidahniko. ³⁹ Yesu ntehnëko: «Dihëtëryin taka ñi.»

Awa Marët, acëru asëm a, më ntehnëka: «Ahwëhn, tëfëka tehënd tame, kabi tëkëk wafac wahnah ga kwëtahnik ani.»

⁴⁰ Yesu më ntëkwaka: «Dehnëlihna bi ge kwëtahnëru nuðu inaÿ Wënu ña?»

⁴¹ Awa ntihtëlehn taka ña. Yesu më kanëk g'ambin, do ntehn: «Apa, camehnëmi kabi nëpaðuho.

⁴² Ami, njëtëbu nëpaðuho kwëlëkwël, bare soÿe vële hwërëko vi hnësandëbu aki, kwëtahnahnëni wëjë fayiko.»

⁴³ Ante nësëk watac ña, më ndekak gë fanka: «Lasar, cahni!»

⁴⁴ Awa asëma cahnëlehn yag hna. Wapary ña gë wëbák ña përyiko, yëka ÿa tëmpiko. Yesu më ntehnëkëhni vële yeho hnam va: «Përyëtëryina do aravuna ñi.»

İpëhwëta ðawëhn Yesu ña

⁴⁵ Ga nuni ile ntiko Yesu ÿa, vëyabah hnë vële yijëko vëhni Mari va kwëtahnënihawo.

⁴⁶ Bare vëryampo hnë vëhni njiniho pëyanihëhni wafarise wã ile ntiko Yesu ÿa.

⁴⁷ Awa vësankaf vësëna wasadëha va gë wafarise wã mbarënihehniwo Mbara Vëhitin va do ntehnënihehni: «Ye liden? Aÿi asan vifëmpëhnahnah viyabah ntid.

⁴⁸ Ge tavinëka ntind aki, vahnë va fop umë kwëtahnëdëni. Awa vëvë Rom va njijëdëni nihëni Cery Wën Cankaf fu ñi gë bulunda fu ÿi!»

⁴⁹ Aryampo hnë vëhni, ale waciko Kayif, do yeho asëna asankaf a bëhn rac, më tebak wanës ña ntehnëhni: «Ñoñ gwëryëdiluha!

⁵⁰ Ye fecek: cëm ahnë aryampo soÿe bulunda ÿi fop ma tavi nihi bulunda ÿi fop?»

⁵¹ Hara ile nësëdëho ÿa matidilohna hnë umë; bare kabi umë yeho asëna wasadëha asankaf a bëhn rac, umë nësehnahnëkawo Wënu ña ntehn Yesu tëfëka cëm soÿe bulunda lëwu ÿa.

⁵² Do gena soÿe bulunda lëwu ÿi fo tëfëkawo cëm, bare soÿe mbarëpahni fëna fop vutah Wën vunte sampëk ðuniÿa vi nkeni bulunda ryampo fo.

⁵³ Awa, kobëri hnë fac rac pëhnaniho vësankaf wasëwif va ndawëhnëniha Yesu.

⁵⁴ Soÿe rac tavahnëko Yesu yasëlehn bulunda wasëwif hna, ñi hnë resiÿo ÿëntaÿ vë wula hna, hn'ankol nte waciko Efërayim. Hnam ñëwëniho gë vërefal vëlëwu va.

⁵⁵ Wati ambënt Pak ɲa tēhajēko. Soɲe rac, vahnē vëyabah vëvë vankol vambë caharab va njidēniho Yerusalem soɲe pacēnajēni tēkahnënd mbënt tac.

⁵⁶ Awa njëkēlehnēdēnihawo Yesu do tēyēlēdēniho vëhni fo, selele Cery Wën Cankaf hna: «Paryi nke gena bi yijēdina ambënt ɲi? Ye hnaharun?»

⁵⁷ Nësēdēniho koyēna kabi vësankaf vësēna wasadēha va gë wafarise wā ntehnēniho ge ahnē njētēk hn'ile nke Yesu hna, tēfēka pëyahni soɲe pëlayi.

12

Datikola ile turēdēha Mari Yesu wapary

¹ Wafac mbēd gë ryampo wojēko tēkahnind Pak ŷa. Yesu njiko Betani hn'ile ntēdēko Lasar hna, ale mbēhnëndanēko ŷa.

² Hnam, mē ntëvayik. Marēt ryokuɲēdēho ile ntëvayiko ŷa. Lasar gë vële tokēlahnēdēniho Yesu va nkentiko.

³ Awa Mari mē nufēk sēleku datikola hambah ntaŷi, ile lihahnik narēd* paryi, mē turēka Yesu wapary hna, tac pëhwēca g'imul dēŷu ɲa. Cery ɲa fop datikola rac fo rehēdēho.

⁴ Yuḍa Isēkariyot, aryampo vērēfal Yesu hna, ale rokadēha ŷa, mē ntehnēk:

⁵ «Soɲe ye woyinēk gwafilēnēhna iŷi datikola gë koryi yabah do njēdayini koryi rac vëhaŷēhnah va?»

⁶ Gena bi kabi kwētahnēkēhni nēf vëhaŷēhnah va nësēdēho koyēna, bare kabi ale yeho. Umē ŷarunēdēho hwēta koryi ŷa do nufadēho ile hwētēdēho hnam ŷa.

⁷ Yesu mē ntehnēk: «Tavëryina yam! Kwētēhnēko iŷi datikola pëhwētānēhnahno soɲe fac ile vañandēbu ŷa.

⁸ Nkelandun kwëlēkwël vëhaŷēhnah va; bare ami, gelandelēnēhna kwëlēkwël.»

⁹ Ga njētayik Yesu Betani hna nkeho, wasëwif wayabah njiniho njëkiniha do njëkiniha fēna Lasar nte mbēhnëndanēko ɲa.

¹⁰ Awa vësankaf vësēna wasadēha va mē pëhnani ndawēhnēniha Lasar fēna, gë Yesu ka,

¹¹ kabi, soɲe lëŷu ŷa, wasëwif wayabah tavēnihēhni vëhni do kwētahnēniha Yesu.

Itëk Yesu Yerusalem

¹² Ga pacëk, kore yabah yeho Yerusalem hna soɲe ambënt Pak ɲa. Mē yëtayik Yesu nkejëk.

¹³ Awa vahnē va mē nufēni yaryef vapëmb kacaniha do ndekandēni:

«Osana! Cëmbik Wën!

Arabi Wënu ɲa njēda ale yijēd g'uŷac Ahwēhn a!

Arabi Wënu ɲa njēda ahnaŷ Isërayel a!»[✧]

¹⁴ Yesu fapali tēkatēko, mē kayēka, gante pëyahnēk Vikerēh ka:

¹⁵ «Antë ntaki, naŷ Siŷo,

kabi ahnaŷ hu ŷa nkejëk yaɲ fapali.»[✧]

¹⁶ Hnē wati rac, vērēfal vëlēŷu va vëyētēlohna bi ye pëhnētānēd wanj wanēs; bare ante tufahnēko Yesu inaŷ dēŷu ɲa, mē ndënkwētani vëŷin keriko soɲe lëŷu ŷa do ntinēhniko ile heriko ŷa.

¹⁷ Fop vële nkeniho gë Yesu ante macëkawo Lasar cahni yag hna, mbēhnëndana ɲa, tēfētādēniho ile nuniho ŷa.

* **12:3 12.3** *Narēd*: Atēh ye, nkahn ntēŷu ɲa liḍe datikola ile hambëk ntaŷi. ✧ **12:13 12.13**: Wahnēŷ 118.25-26 ✧ **12:15 12.15**: Sakari 9.9

¹⁸ Soŋe rac njijëdëniho kore ŷa ŷalu hna, kabi dahëse fëmpëhnahnah rac ntiko.

¹⁹ Awa wafarise w̃a më ntehnëlëdëni: «Nurun, ñoñ mëkëdëlënëhna: vahnë va fop umë fo tēfēlehnëdëni!»

Wagërek wëdampo Yesu njëkëlehnëdëniho

²⁰ Hnë vële yijëko Yerusalem soŋe cëmbëniha Wën hn'ambënt hna, nkentiniho fëna vële wok vëyena wasëwif.

²¹ Vërac më tēhaniha Filip, nte yeho avë nkol Betësayida mbë resiŷo Galile, do tēyëniha: «Ñadëfun hnufuna Yesu.»

²² Filip më njik pëyahna Andëre, tac vëhni vëhi tak njilehnëni pëyaniha Yesu.

²³ Umë, më ntehnëk: «Wati ŷa tēkëk le tēnkëd' Ajë Ahn'a hn'inaŷ dëwu hna.

²⁴ Toña ŷa fëyadëmu: uŷëc antimp ule hnadik w̃a ge cëmëna, ŷëc ryampo fo wod, bare ge cëmëk, ntëwëd' wanëc wayabah.

²⁵ Ale ŷad' iŷi d'uniŷa ŷi cëmëd', bare ale wok kwëtahnëna nëf iŷi d'uniŷa ŷa nkoryaryëd' ntaŷary dëwu ŋa hafo uwám usër hna.

²⁶ Ge ahnë kahnëndak ndokuŷëhnëndo, arabi tēfëndo. Hn'ile nkedëfu hna, aryokuŷ mën a fëna hnam nked'. Do ge ahnë ndokuŷëhnëndëho, Rëm mën ŷa ntënënëdëha.»

Wanës Yesu paŋare icëm dëwu ŋa

²⁷ Yesu më mbok nkwënëk: «Tame hn'ile nkebu li, ndëñëbu; yëtëla ile hnahadëfu. Lehnu bi: Apa, pehetërye hnë iŷi wati horot? Bare soŋe iŷi wati yijëbu.

²⁸ Apa, tufahnëry inaŷ hu ŋa.»

Awa, kopa nkwëryëlehni mati g'ambin: «Tëkëbu rufahnu icëmb mën iŋa do mbokëdëfu rufahnu kat.»

²⁹ Vahnë vële yeho hnam va, do wëryëko kopa va, vëryampo ntehnëdëniho farat lëhak.

Vëhaŷary ntehnëdëniho mëleka hnësëhnëka takan.

³⁰ Yesu më ntehnëkëhni: «Gena soŋe lëmën nësëk iŷi kopa, bare soŋe lëw̃ hun ye.

³¹ Tame nke wati ile kitiŋande iŷi d'uniŷa ŷa. Ha, tame ntadë Sintani, ale wëkëk iŷi d'uniŷa ŷa.

³² Do ami, ge njelibu vahnë va fop tēhadëniho.»

³³ Gë wanës watac, tufahnëdëho Yesu sifa cëm nte ñad' cëm ŋa.

³⁴ Vahnë va më ntëkwaniha: «Sariya ŷa karanëkëfu Arëhnayik a cëmëdina. Awa, hak kodu alehn Ajë Ahn'a njelëdë? Mo ye aŷi Ajë Ahnë?»

³⁵ Awa Yesu më ntëkwakëhni: «Humpen ha gë w̃uhnë nkok ten, soŋe wëwati toye: yasëryin wati nte kwëhnarun humpen ha, soŋe antë umëhwëry ŋa memaŷehnu; ale yasëd' hn'umëhwëry hna yëtëna hn'ile njid.

³⁶ Awa kwëtahnëryin humpen ha wati nte kwëhnarun ŋa, ayegahnu w̃uhnë dënk vutah humpen.»

Ante nësëko watac ŋa, Yesu njiko, cowakëhniwo.

Hamb vankaf wasëwif soŋe Yesu

³⁷ Yesu ntiko wëdahëse wayabah tase lëw̃ hni, bare vahnë va vëhwëtahnëlawohna.

³⁸ Koyëna ntiyadëho wanës kila le w̃aciko Esayi ŷa ante nësëko: «Ahwëhn, mo hwëtahnëk wanës fu ŋa?

Mo tufëk Ahwëhn a fanka falëwu fa?»[☆]

³⁹ Esayi mboko pëyahñ kat, soñe vële wok vëhwëtahnëdina va, ntehn:

⁴⁰ «Wënu ña mëpëndanëkëhni, antë nundëni;

pidëkëhni wahakili wã, antë nkwëryëndëni walaŵary walëw hni hna; soñe rac vëhodina cahëtani gë yãlu do kodina njërënëhni.»[☆]

⁴¹ Soñe Yesu yã nësëko Esayi kabi nuko inaỹ dëwu ña.

⁴² Wëla hnë vësankaf wasëwif hna dënk, vëyabah kwëtahnënihawo Yesu; bare vëryëkëdïlohna tufahnëni, kabi ntakëkëhniwo gë wafarise wã antë ntanihëhni caliña hna.

⁴³ Paryi nke cëkwary vahnë fecehnëkëhniwo gë cëkwary mba Wënu ña.

Kitiñ gë wanës Yesu ña

⁴⁴ Yesu ndekako: «Ge ahnë kwëtahnëko, gena ami fo kwëtahnëk, bare kwëtahnëka ale fayiko yã fëna.

⁴⁵ Ge ahnë nuko, nuka ale fayiko yã fëna.

⁴⁶ Ami had humpen njijëbu duniyã li, soñe ale-wo-le hwëtahnëko yã antë nko hn'umëhwëry hna.

⁴⁷ «Ge ahnë nkwëryëk wanës mën ña do dil ile hnësëbu yã, gena ami hitiñëdëha, kabi gena had ahitiñ vahnë labëwëhni hnë janáma yijëbu, fehëtëwëhni yijëbu.

⁴⁸ Awa ale wëyëko do yafëk wanës mën ña tëk nuyahna ahitiñ alëwu yã: waji wanës wante hnësëdëfu ñi dënk ye; kitiñëdëha ntaba janáma fac rëkwa hna.

⁴⁹ Yëtëryin, gena fër mën hnësëbu: Rëm, le fayiko yã, umë dënk yëdako ile rëfëko hnësu do harañëwëhni vahnë yã.

⁵⁰ Do njëtëbu dñus: ikarañ vahnë nte kwëtahnëko Rëm ña ryënëd uwám usër hna. Awa ile hnësëdëfu yi, ile ntehnëko Rëm mën yã fo ye.»

13

Gwëyët wakwër vëréfal Yesu

¹ Fac rëkwa yã yeho tëkahnind fac ambënt Pak ña. Yesu njëtëko wati ile matëd duniyã mboka gë vëhni Rëmu yã tëkëk. Ñadëhëhniwo vëlëwu va vële ye duniyã vi do ñadëhëhni hafo hn'ile tëkwëk hna.

² Yesu gë vëréfal vëlëwu va roka Pak yã tokëdëniho. Sintani tëko tënka Yuda, aju Simo Isëkariyot, soñe tokahna Yesu do njëdahnna.

³ Yesu njëtëko Rëm yã fop njëdaka, yãlu hna matiko do hnam mbokad.

⁴ Më matëk hn'ile tokëdëniho hna, cudëta cud cankaf ña do nuf ipand pala. ⁵ Tac kota wënka hn'ancëhn, pëgwëlehn gwëyëtëndëhni vëréfal vëlëwu va wakwër ña, do pëhwëcëndëhni g'ipand nte palako ña.

⁶ Ga tëkëk vëhni Simo Piyer hna, më ntehnëka: «Ahwëhn, wëjë bi yad awëyëto ami wakwër ñi?»

⁷ Yesu më ntëkwaka: «Ile lidëfu yã, nkwëryëdila gaki, bare ge mbiyëk toye nkwëryëdu.»

⁸ Piyer më ntëkwaka: «Hali! gwëyëtëdilihohna muk!»

Yesu më ntehnëka: «Ge gwëyëtëlihna godila arëfal mën.»

⁹ Simo Piyer më ntehnëka: «Awa, Ahwëhn, ant'awëyëto wakwër ñi fo, bare wëbák ñi g'ankaf per!»

¹⁰ Yesu më ntehnëka: «Ale yaryak a pacëka mbahn iña fop, wakwër ñi fo gwëyëtaf. Wuhnë, pacërun bare gena wuhnë fop.»

11 Hara Yesu njëtékawo dŕus ale rokadëha ŷa. Soŷe rac ntehnahnëko: «Gena wũhnë fop facëk.»

12 Ga puhnakëhni gwëyët wakwër ŷa, Yesu më mbokëryak cudŕ ntëwu ŷa, mboka ntaña. Awa më ntehnëkëhni: «Njëtërun bi ile limu ŷi?

13 Macëdunëho “Aharan” do “Ahwëhn”, do toña hwëhnarun, kabi umë yeŕu.

14 Awa, ge ami, Ahwëhn a do gë Aharan a, gwëyëtëmu wakwër ŷa, wũhnë fëna tëfëku awëyëtëlu.

15 Dahëse yëdŕamu alihahnëndu wũhnë fënali gante ntinëhnëmu ki.

16 Toña ŷa fëyadëmu: aryokuŷ dëbëlahna ale ndokuŷënda do ale fayik dëbëlahna ale fayëka ŷa.

17 Tame njëtërun wanŷi; nëfadëhu ge ntirun koyëna.

18 «Gena wũhnë fop lehnëdëfu; njëtëbuhëhni dŕus vële rëhnaŕu va. Bare afo wanŷi wanës Vikerëh ntiya: “Ale sehëlëbun mburu mën ŷa ñëwëko tame.”*

19 «Pëyadëmu watac tame, ani gë tëkahnind, koyëna ahwëtahnahnu ge tëkik “ale ye ŷa yeŕu”.

20 Toña ŷa fëyadëmu: ale-wo-le hacaka ale fayëbu ŷa kacako ami fëna; do ale-wo-le hacako ŷa, kacaka ale fayiko ŷa fëna.»

Ipëyahn toka Yesu

21 Ga nësëk watac, Yesu ndëñëko më ntehnëk: «Toña ŷa fëyadëmu: aryampo hnë wũhnë tokadëho.»

22 Vëréfal va më njëkëlëni, hara vëyëtëna wëla toyë ale ntehnëd ŷa.

23 Arëfal ale ñadëho Yesu dŕus ŷa dŕarël lëwu ntañako hn'ile tokëdëniho hna.

24 Simo Piyer më ndëkwanëka arëfal arac tëya Yesu bi soŷe mo nësëd.

25 Awa arëfal a më tankak gë cape Yesu do tëya: «Ahwëhn, mo ye?»

26 Yesu më ntëkwaka: «Koyëdëfu mburu ŷi nëhët li: ale yëdadëfu ŷa, umë ye.» Awa Yesu më nufëk mburu ŷa, koyëk, do njëdahnna Yuŕa, aju Simo Isëkariyot.

27 Teband tunŷ Yuŕa mburu ŷa, Sintani tënkëlehna.

Awa Yesu më ntehnëka: «Ile ŷadu ali ŷa, diry ñap!»

28 Wëla aryampo hnë vële ntañalahnëniho va yëtëlohna bi soŷe ye ntehnëka koyëna.

29 Kabi Yuŕa hwëtëdëho koryi ŷa, vëryampo ntiyahnëkëhniwo Yesu ŷi ntaŷi ile valëdëhëhni soŷe mbënt ŷa ntehnëdëha, ma ŷi njëdahnna inë vëhaŷëhna va.

30 Awa Yuŕa më teŕak mburu ŷa cahnlëhn taŷ. Mëdëko.

Akwëd a kasëk

31 Ante cahnlëk Yuŕa ŷa, Yesu më ntehnëk: «Tame Ajë Ahn'a tufahnëd inaŷ dëwu ŷa do inaŷ Wënu ŷa tufahnëde hnë umë

32 [Ge inaŷ Wënu ŷa tufahnëde hnë umë] awa Wënu ŷa tufahnëd inaŷ Ajë Ahn'a hnë umë, do ntidŕ umë, biŷëdëna.

33 «Vutah mën, wëwati toyë fo wolahnëden. Rëkëdun ayëkëlehnënduno, bare ntehnëdëmu tame ile lehnëbuhëhni vësankaf wasëwif va: kodiluhna ayiwu hn'ile njidëfu hna.

34 «Njëdadëmu akwëda kasëk: ŷahnëlëryin. Afo aŷahnëlu gante ŷahnëmu ki.

35 Ge ŷahnëlërun, awa vahnë va fop njëtëdëni vëréfal mën yerun.»

* 13:18 13:18: Wahnëw 41.9

³⁶ Simo Piyer më tëyëka: «Ahwëhn, ne njidfu?»

Yesu më ntëkwaka: «Kodila arëfo tame hn'ile njidëfu hna, bare tefëdfuho hnam fac rywã.»

³⁷ Piyer më ntehnëka: «Ahwëhn, soje ye ye koda rëfi tame? Pëhwëtabu sëmu soje lëw hu ÿa!»

³⁸ Yesu më ntëkwaka: «Paryi bi pëhwëtaru asëm soje lëmën ÿa? Awa ami, pëyadëmi toña ÿa: hnë unji mëdf dënk, ani gë tarahnënd cale ña, njahëtafu wahwënta warar yëtëliho hna.»

14

Yesu, nkaŵ nte yihande gë Rëm

¹ Tac Yesu më ntehnëkëhni vërefal vëlëwu va: «Antë aryëñu. Kwëtahnëryina Wënu ña do kwëtahnëryino ami fëna.

² Hnë tere Rëm mën hna, vacery va njabëk d'us do njidëfu fëhwëtëhnu hn'ile ntëdfëfun hna. Ge gekëndina toña, nësëhnakëndiluhna koyëna.

³ Do ge nji bu fëhwëtëhniwu yëwã ÿa, mbokajëdfëfu yowu, ayentahniwu wuhnë fëna hn'ile nkebu hna.

⁴ Njëtërun nkaŵ nte yid' hn'ile njidëfu hna.»

⁵ Toma më ntehnëka: «Ahwëhn, yëtëlfuhna hn'ile njidfu hna. Hak kodëfun yëtëfu nkaŵ ña?»

⁶ Yesu më ntëkwaka: «Ami ye nkaŵ ña, toña ÿa do gë hayalin sël ntaŵary, uwám paryi wã. Kodena tëki Rëm hna, ge gena hnë ami tëfik.

⁷ Ge njëtërunëho njëtërunëha Rëm mën ÿa fëna. Yëtëryin tükërun ayëtuna, do nurunëha fëna.»

⁸ Filip më ntehnëka: «Ahwëhn, tufëryifuna Rëm ÿa do gwër nkedëhëfu.»

⁹ Yesu më ntëkwaka: «Mbiyëk ga nkelahninëk gë wuhnë do yëtëliho hna ten, Filip? Ale hnuko ÿa, nuka Rëm ÿa. Awa soje ye lehnëdfu: "Tufëryifuna Rëm ÿa"»?

¹⁰ Kwëtahnëli hna bi Rëm ÿa g'ami aryampo yebun? Wanës wante hnësëhnëdfëmu wuhnë ñi matid'ina hnë ami. Rëm ÿa lëdfëk hnë ami umë dënk lid' wadoku wadëwu ña.

¹¹ Kwëtahnëryino ge ntehnëdfëmu: Rëm ÿa gë ami aryampo fo yebun. Ma, ge ntakahnëku, awa kwëtahnëryin wëla soje le hnurun wadoku mën ñi fo.

¹² Toña ÿa fëyadëmu: ale hwëtahnëko ÿa, umë fëna ntid' viyë vifëmpëhnahnah gë vile lidëfu ki. Ntid' dënk wante ÿak hnaÿëk, kabi gë Rëm ka njidëfu.

¹³ Do ntidëfu fop ile rëyëdfun g'uŵac mën ÿa, soje nuhahni inaÿ Rëm ña Aju hna.

¹⁴ Ge tëyërunëho iñë g'uŵac mën wã, ntidëfu.

Ipëyahñ itëk Iyir Ipacah

¹⁵ «Ge ñadunëho ntënëndëfun vakwëda mën va.

¹⁶ Tëyëdfëfuha Rëm ÿa do njëdanahnidëhuna ahaŵary nijj ndemawu, soje nkehahn kwëlëkwël gë wuhnë.

¹⁷ Umë ye ale rufahnëdf' Iyir toña ña. Duniÿa yi kodina kacahna, kabi kodina nuhna ma njëta. Bare wuhnë, njëtërunëha kabi gë umë aryampo yerun do hnë wuhnë nked' kwëlëkwël.

¹⁸ Tavëdiluhna wuhnë fo had vukëryëm; mbokajëdfëfu darël hun.

¹⁹ Biyëdfina d'uniÿa yi bokëdfina nuwo, bare wuhnë, mbokëdfun ah-nuwuno, kabi mbëhnëdfëfu do wuhnë mbëhnëdfun.

²⁰ Fac rac, njëtëdun Rëm ÿa g'ami aryampo fo yebun, wũhnë gë ami aryampo fo yeyinëk fëna.

²¹ Ale yawëñëk vakwëda mën va do ntind ile nësëk ÿa, umë ye ale ÿadëho ÿa. Rëm mën ÿa ñahnëdëha ale ÿahnëdëho ÿa; ñahnëdëfuha ami fëna do tufëhnadëfuha.»

²² Yud' (gena Yuda Isëkariyot) më tëyëka: «Ahwëhn, soñe ye rufëhnaduhëfu fuhnë fo hara gena duniÿa ÿi?»

²³ Yesu më ntëkwaka: «Ale ÿadëho ÿa ntënëñëd ile hnësëdëfu ÿa. Rëm mën ÿa ñahnëdëha; do njijëdëfun lëdëfu ÿalu hna.

²⁴ Ale wok ñadilohna ÿa dënëñëdina wanës mën ña. Ile wëryëdun hnësëdëfu ÿi matidina ÿalë mën, bare Rëm mën le fayiko hna matid.

²⁵ «Wati nte nkolahninëk ten ñi pëyamu wañi.

²⁶ Tac Iyir Ipacah nte payid' Rëm g'uŵac mën ña, yijëd' ndemawu. Karañëdëhu fop do ndënkwëtendëhu fop ile hnësëhnëdëmu ÿi.

²⁷ Yam ÿa ravëhnëdëmu, yam mën ÿa yëdadëmu. Gena gante njëdahnëd' duniÿa ki njëdadëmu. Antë aryëñu, antë ntaku.

²⁸ «Nkwëryërunëho ga pëyamu: “Njidëfu, bare mbokajëdëfu ÿalun hna.” Ge ñahnërunëho, natëdëhu soñe ile yëtërun Rëm hna njidëfu, kabi Rëm ÿa hnaÿëk ntëbo ami.

²⁹ Gaki pëyadëmu, ani gë tëkahnind vëÿin, soñe ge tëkik ahwëtahhannuno.

³⁰ Bokëda hnësëhnu yabah, kabi ale wëkëk iÿi duniÿa ÿa nkejëk. Kwëhnana fanka g'ami,

³¹ bare afo duniÿa ÿa njët' ñadëfuha Rëm ÿa do gante ntehnëko rëm mën ka ntidëfu. Matëryin, njiyin!»

15

Yesu, atëh resen paryi

¹ Yesu mboko ntehn: «Ami ye atëh resen paryi ña do Rëm mën ÿa ye ayam a.

² Ntihëtëd hni le-wo-le ye hnë ami wok dëwëdina ÿa, do hni le-wo-le lëwëd' ÿa parëde pacënahñ ntëwahn g'ahawary.

³ Wũhnë, tëkërun afacu had hni le farik: karañ nte harañëmu ña facënëku.

⁴ Goryin hnë ami, gante nkebu hnë wũhnë ki. Hni atëh kodina ntëw' umë fo, ge gona tëh hna. Ndampo fo nke, kodiluhna alëwu ge goluhna hnë ami.

⁵ «Ami ye atëh ña, wũhnë ye wahnï wã. Ale wok kwëlëkwël hnë ami, do wowu kwëlëkwël hnë umë, ntëwëd' d'us. Hamëhni mën ñoñ kodiluhna aliwu fërën.

⁶ Ale wok gena hnë ami kwëlëkwël ÿa canëde g'ipër, had hni lihëtik, do kankëd'; sifa warac mbarëpëde ntabi gë hwëdëh, do ñagëd'.

⁷ Ge hnë ami nkorun kwëlëkwël do wanës mën ña nko hnë wũhnë, tëyëryin ile ÿadun ÿa do ntidëfu.

⁸ Ge ntëwërun d'us tufahnëdun vërëfal mën paryi va yerun. Rac ye ile rufahnëd' inaÿ Rëm mën ña.

⁹ «Gante ñahnëdëho Rëm mën ka, koyëna ñahnëdëmu ami fëna. Goryin inahñ mën hna.

¹⁰ Ge mawërun vakwëda mën va, inahñ mën hna nkorun, gante mawëbu ami vakwëda Rëm mën ki do nkobu hn'inahñ dëwu ki.

¹¹ Pëyamu wañi hnatah mën wã nkehahn hnë wũhnë do hnatah hun wã padahn.

¹² Wëlin kwëda mën ña: ñahnëlëryin gante ñahnëmu ki.

¹³ Injahn nte ŷak hnaŷĕk ante kođ tufahn ahnĕ ȝa, umĕ ye, cĕm soȝe wĕlawo walĕwŭ wĕa.

¹⁴ Wĕlawo mĕn yerun ge ntidun ile lehnĕmu ŷa.

¹⁵ Bokĕđa wĕacu vĕryokuȝĕhn mĕn, kabi aryokuȝ a yĕtĕna ile ntid ale ndokuȝĕhnĕđa. Tame, lawo wĕacĕđĕmu, soȝe umĕ ye njĕtĕndanĕmu fop ile ŷĕȝajĕbu vĕhni Rĕm mĕn ŷa.

¹⁶ Gena wĕuhnĕ rĕhnako, ami rĕhnaku; payĕmu ayiwu aliwu viŷĕ viferĕn, viŷĕ vile vĕŷĕđ. Awa, Rĕm ŷa ntinĕndĕhu fop ile rĕyĕđfunĕha g'uwĕac mĕn wĕa.

¹⁷ Ha, ile lehnĕđĕmu ŷa, aŷahnĕlu ye.»

Duniŷa, aŷewŷ Yesu gĕ vĕlĕwŭ

¹⁸ Yesu mĕ mbok nkwĕnĕk: «Ge đuniŷa ŷi ņĕwĕku yĕtĕryin ami ndĕnkwĕk ņĕwĕk.

¹⁹ Ge đuniŷa ŷi hwĕhnakĕndĕhu, ȝahnakĕndĕhu kabi umĕ hwĕhnĕku. Bare tĕhnamu do canĕmu đuniŷa hna, do gona kwĕhnu đuniŷa ŷi. Soȝe umĕ ņĕwĕhnĕku đuniŷa ŷi.

²⁰ Ndĕnkwĕtadun bi ile lehnĕmuno ŷa: “Aryokuȝ đĕbĕlahna ale ndokuȝĕhnĕđa.” Ge vahnĕ va korotehnĕniho, koroteyehnĕđĕnihu wĕuhnĕ fĕna; ge maŷĕni wanĕs mĕn ȝa, maŷĕđĕni wanĕs hun ȝa fĕna.

²¹ Soȝe lĕmĕn korotehnandĕnihu koyĕna, kabi vĕyĕtĕlahna ale fayiko ŷa.

²² Ge yijakĕnda do ge nĕsĕhnakĕndĕwĕhnihna vĕlehnakĕndĕna menĕni. Bare gena koyĕna. Awa tĕfĕka maŷani wĕh le ntini ŷa.

²³ Ale ŷĕwĕko ŷa, ņĕwĕka Rĕm mĕn ŷa fĕna.

²⁴ Vĕlehnakĕndĕna menĕni ge dikĕnda tase lĕwŷ hni wađoku wante nkok kobĕri ahnĕ ahaŷary dina. Bare gena koyĕna. Awa, wĕla gante nuni đoku mĕn ki, ņĕwĕnihĕfu, ami gĕ Rĕm mĕn ŷa.

²⁵ Bare watac tĕkidŷ ntiyahn wanĕs wante herik Vikerĕh vidĕwŷ hni ȝa: “ņĕwĕniho toȝa kĕm fo.”[✧]

²⁶ «Ale rĕfĕka ndemawu ŷa njijĕđ: Iyir nte rufahnĕđ toȝa ŷa ye. Rĕm mĕn hna matidŷ, caŷĕtĕhniđĕmuna do njijĕđ nkenĕhno seđe.

²⁷ Do wĕuhnĕ fĕna, nkenĕhnĕđfunĕho seđe, kabi g'ami nkentirunĕho kobĕri wapĕgwa hna.»

16

¹ «Pĕyamu watac soȝe antĕ aravu kwĕtahn hun ȝa.

² Ntadĕrun vacaliȝa hna. Do đĕnk, wati yejĕk vĕle ryawĕđĕhu va ntiyahnĕđĕhĕhni Wĕnu ȝa ndokuȝĕhnĕđĕni koyĕna.

³ Ntidĕni viŷĕ virac kabi vĕyĕtĕlahna Rĕm ŷa, vĕyĕtĕlohna ami fĕna.

⁴ Pĕyamu waȝi soȝe, ge wati ŷa tĕkĕk, aryĕnkwĕtahnu pĕyamuno.»

Doku Iyir Ipacah ȝa

Yesu mĕ mbok nkwĕnĕk: «Pĕyalunohna waȝi kobĕri wapĕgwa hna, kabi nkolahninĕko.

⁵ Tame yiȝa yebu đarĕl hnĕ ale fayikoŷo hna do wĕla aryampo hnĕ wĕuhnĕ tĕyĕlohna hn'ile njidĕfu hna.

⁶ Uyiŷĕhnah wĕa pĕbĕlehnĕku kabi koyĕna nĕsĕhnĕmu.

⁷ Toȝa ŷa fĕyadĕmu: yiwu fecĕk soȝe lĕwŷ hun. Ge yila, ale rĕfĕka fayiŷ njij ndemawu ŷa yijĕđina, bare ge njibu payidĕfuha.

⁸ Iyir Ipacah ȝa njĕtĕndanĕđĕhĕhni vahnĕ vĕvĕ iŷi đuniŷa vi toȝa ŷa soȝe wameh ȝa, soȝe ile satĕk ŷa do soȝe ikitiȝ Wĕnu ȝa.

[✧] 15:25 15.25: Wahnĕwŷ 35.19; 69.4

- 9 Soṇe wameh ṇa tufēdēhēhni vēhwētahnēlohna;
 10 soṇe satah ṽa tufēdēhēhni yiṇa yebu gē Rēm ka, do bokēdīluhna ahnuwuno;
 11 soṇe kitinṽ ṇa tufēdēhēhni ale wēkēk iṽi ḍuniṽa ṽa tēk kitinṽi.
 12 «Nkoryaryēbu viṽē viyabah vile rēfēka hnēsēhnu, bare mēkēdīluhna awēryu gaki.
 13 Ge njijēk Iyir toṇa ṇa, karanēdēhu ayētu toṇa ṽa fop. Gena g'uṽac lēwu rēkēd nēsēhnēndu, bare fop ile nkwēryēd ṽa rēkēd nēsēnd do pēyadēhu ile rēfēka ntiya ṽa.
 14 Nuṽad uyēt ule hwēhnabu ṽa do pēyadēhu koyēna tufahnēd inaṽ mēn inṽa.
 15 Fop ile kwēhnaḍ Rēm mēn ṽa kwēhnēntibu. Soṇe umē lehnahnēbu Iyir inṽa nuṽad uyēt ule hwēhnabu, ami ṽa, do pēyadēhu.»

Uyiṽēhnaḍ ṽa mbacad hnatah

- 16 Yesu mē mbok nkwēnēk: «Ani gē wēwati toyē bokēdīluhna ahnuwuno, tac kat wēwati toyē mbokēḍun ahnuwuno.»
 17 Awa vērēfal vēlēwu vēryampo ntehnēlēḍēniho: «Ye ga ye waṇi wanēs? Ntehnēdēhēfu ani gē wēwati toyē bokēdīlēfuhna hnufuna, tac kat wēwati toyē mbokēḍēfun hnufuna do ntehnēk fēna kabi Rēm hna njid ye.
 18 Ye ga ye iṽin “ani gē wēwati toyē” ile nēsēd ṽi? Yētēlēfuhna bi ye ṇad nēs.»
 19 Yesu mē njētak tēyēniha ṇadēni. Awa mē ntehnēkēhni: «Pēyamu: ani gē wēwati toyē bokēdīluhna ahnuwuno, tac kat wēwati toyē mbokēḍun ahnuwuno. Soṇe watac bi rēyēlēḍun?
 20 Toṇa ṽa fēyadēmu: rēkēḍun ahondu do ayahnandu hara ḍuniṽa ṽi hnatah hna nkeḍ. Uyiṽēhnaḍ hna nkeḍun, bare uyiṽēhnaḍ lēwun ṽa mbacad hnatah.
 21 Ge asēval nagēd, uyiṽēhnaḍ hna nkeḍ kabi wati horot lēwu ṽa rēkik ṽalu hna, bare ge fatah fa nagik, ndēnkwēd horot ṽa kabi natēḍēha soṇe ile nagik fatah hnē ḍuniṽa ṽi.
 22 Ndampo fo nke, tame uyiṽēhnaḍ hna nkerun, ṽuhnē fēna; bare mbokēḍen nulin, awa wati rac ntaṽary hun ṇa pēbēḍēha hnatah rac ahnē koḍina ntiḥētu.
 23 Ge tēkik fac rac, bokēdīluhna arēyuno iṇē. Toṇa ṽa fēyadēmu: Rēm ṽa njēḍadēhu fop ile rēyēḍunēha g'uṽac mēn ṽa.
 24 Hafo iṽi wati, ṇoṇ tēyēluhna ten g'uṽac mēn. Tēyēryindēn do nuṽadun, do koyēna hnatah hun ṽa padēḍ.»

Yesu, aṽēk ḍuniṽa ṽi

- 25 Yesu mē mbok nkwēnēk: «Gē wahnēs waḍindaryindan nēsēhnēmu waṇi fop. Wati yejēk hn'ile nkoḍēmu bokēla hnēsēhnu aki, bare nēsēhnēḍēmu wapacēk soṇe Rēm mēn ṽa.
 26 Fac rac, g'uṽac mēn ṽa tēyēḍunēha Rēm mēn ṽa ile valēḍēhu ṽa do njēḍadēhu; dehnēdīluhna ami rēfēka ṽuntanēhnuna Rēm ṽa soṇe lēwun.
 27 Rēm ṽa umē dēnk ṇadēhu kabi ṇadunēho do kwētahnērun ṽalu hna matibu.
 28 Ha, Rēm hna matibu do rēkiwu ḍuniṽa li. Tame matēḍēfu ḍuniṽa li do vokawu Rēm hna.»
 29 Awa vērēfal vēlēwu va mē ntehnēniha: «Wēli, tame pacēnēḍu wanēs ṇa, nēsēḍiliya gē wahnēs waḍindaryindan.
 30 Tame njētēḍun njētēru fop do balēlihna ahnap ahnēsēhni. Soṇe umē hwētahnahnēbun gē Wēn matiru.»

³¹ Yesu më tëyëkëhni: «Kwëtahnërun tame?

³² Yëtëryin, tametame ki campëdun wühne fop, ale-wo-le mbokadf gë ŷalu do ami fo ravëdun. Bare, gela ami fo paryi, kabi Rëm mën ŷa g'ami nkebun.

³³ «Nësëhnëmu waŋi fop soŋe ge hnë ami nkorun, ahnuŷawu yam ŷa. Korotëdun duniŷa li, bare yawënarayin! Mëkëbu duniŷa ŷi!»

17

Imunta Yesu soŋe vërëfal vëlëwu va

¹ Ante nësëk Yesu koyëna ŋa, më kaŋëk g'ambin do ntehn: «Rëm, wati ŷa tëkëk. Tufahnëry inaŷ Ajë hu ŷa, soŋe umë fëna tufahnahn inaŷ hu ŋa.

² Njëdaruha ucankaf hnë vahnë vëvë duniŷa hna fop, soŋe njëdahni uwám ule wok puđina vële hwëtehnahnëruha va.

³ Ye ga ye uwám ule wok puđina? Umë ye ayëti wëjë ale ye wëjë fo Wën paryi, do yëtiwu ami, Yesu Këris, nte fayiru ŋi.

⁴ Tufahnëfu naŷ hu ŋa nkal li, g'ipadën doku ile yëdaruhowo liwu ŷa.

⁵ Awa tame, Apa, tufahnëry inaŷ inte hwëhnabuho đarël hu ani gë ntihahnënde duniŷa ŷi.

⁶ «Antibu njëtënihi vële hnufëru hnë duniŷa do ahwëtehnahnöwëhni va. Wëjë hwëhnëkëhni; ami kwëtehnahnëruhoŷëhni, do maŷëni wanës hu ŋa.

⁷ Njëtëni tame fop ile yëdaruho ŷa ŷal hu hna matik,

⁸ kabi pëyabuhëhni wanës wante yëdaruho ŋa do kacani. Njavëtëni paryi nke, ŷal hu hna matibu do kwëtahnëni payiruhö.

⁹ «Soŋe lëw hni wuntadëmi. Muntadila soŋe duniŷa ŷi, bare soŋe vële hwëtehnahnëruhoŷëhni va, kabi wëjë hwëhnëkëhni.

¹⁰ Fop ile hwëhnaŋu ŷa wëjë hwëhnëk do fop ile hwëhnaru ŷa ami hwëhnëk; do inaŷ mën ŋa hnë vankeya vapëren vantëw hni hna tufëhnađ.

¹¹ Tame tavëđëfu duniŷa ŷi, bare vëhni, duniŷa hna nkođëni; ami, gë ŷal hu njiryidëfu. Apa facah, keryëryihni gë fanka wăc hu ile yëdaruho ŷi, nkehahnëni aryampo fo gante nkeyik wëjë g'ami ki.

¹² Kobëri ante nkebunëho gë vëhni ŋa, keryëđëfuhëhniwo gë fanka, wăc hu ile yëdaruho ŷa. Keryëbuhëhni do wëla aryampo hnë vëhni cëvëna ge gena ale rëfëkawo cëv, soŋe ntiyahn Vikerëh va.

¹³ «Tame gë ŷal hu njiryidëfu. Nësëđëfu vëŷin wati nte nkođu duniŷa ŋi, kwëhnahnëni hnë vëhni dënk hnatah mën wă, hnatah fadah.

¹⁴ Pëyabuhëhni wanës hu ŋa, do duniŷa ŷa ñëwëkëhni kabi gena umë hwëhnëkëhni, gante nkok kwëhnëlohna ami ki.

¹⁵ Muntadila alihëtëhni duniŷa li, bare aheryëndëhni hnë viŷë Sintani hna.

¹⁶ Duniŷa ŷi kwëhnëlēhni hna, gante nkok kwëhnëlohna ami duniŷa ki.

¹⁷ Diry ahwëhnëhni wëjë fo, gë toña ŷa; wanës hu ŋa ye toña ŷa.

¹⁸ Payëbuhëhni duniŷa hna gante payiruhö hnë duniŷa ki.

¹⁹ Njëđëmi nkaf mën ŋa soŋe lëw hni ŷa, njëdahnahñëni vëhni fëna vankaf vantëw hni va hnë wëjë fo gë toña ŷa.

²⁰ «Gena vëhni fo wuntanëhnëđëfu, bare fëna vële hwëtahnëđëho ami hnë wanës wante pëyahñëđëni hna.

²¹ Apa, muntadëfu soŋe fop nkehahnëni ndampo fo, nkentahnini gë fuhnë, gante nkeru wëjë hnë ami do ami nkebu hnë wëjë ki soŋe njëtahn duniŷa ŷi payiruhö.

²² Njēdabuhēhni inaỹ nte yēdaruho ŋa, nkehahnēni aryampo fo gante nkeyik wējē g'ami aryampo ki.

²³ Hnē vēhni hna nkebu, hnē ami nkeru. Koyēna paryi nkeđēni aryampo fo, soņe njavētahn đuniỹa ŋi payiruhō do ñaduhēhni gante ñaduho ki.

²⁴ «Apa, njēdaruhōwēhni do ñadēfu nkeni hn'ile nkeđēfu hna, nuhahnēni inaỹ mēn iņa. Njēdaruho inaỹ iņa kabi, ntihahnēnde ten đuniỹa ŋi, ñaduhowo.

²⁵ «Apa satah, đuniỹa ŋi yētēlihna, bare ami njētēmi do vēỹi njavētēni payiruhō.

²⁶ Ntiđu njētēnihi, vēhni, do ntidēfu kat njētēnihi g'ahawāry, soņe iņahn nte hwēhnaru soņe lēmēn ŋi nkehahn hnē vēhni do yehahnu ami fēna hnē vēhni.»

18

Ipēla Yesu

¹ Ante puhnak munta koyēna ŋa, Yesu njilehnēni gē vērēfal vēlēwu va gē cape ñēntaŋ nkēđ garyēla wēnka Sedēron ka. Tēnkēlehnēni hnē sarēđiņ ile yeho hnam ŋa.

² Hara Yuda, ale rokadēha ŋa, njētēko đus sarēđiņ rac, kabi Yesu gē vērēfal vēlēwu va njidēniho hnam wati wati.

³ Awa Yuda ndēnkwarýēlehnēhni kore wasodafe wā gē vēyēka Cery Wēn Cankaf va, vēle njēdanihawō vēsankaf vēsēna wasadēha va do gē wafarise wā, do tēkēni hnē sarēđiņ rac. Vēsān vērac, viwēta njoyaniho gē walampu do gē ile pētehnahnēđēniho.

⁴ Yesu, umē ale yētēko fop ile rēfēka nkehna ŋa, mē kacakēhni do tēyēhni: «Mo yēkēlehnēđun?»

⁵ Mē ntēkwaniha: «Yesu mbē Nasaret.»

Yesu mē ntehnēkēhni: «Ami ye*.» Fagant lēw hni kahnēko Yuda, ale rokadēha ŋa.

⁶ Hnē wati nte ntehnēkēhniwo Yesu: «Ami ye», karēcalehnēni njoni nkal hna.

⁷ Yesu mē mbok tēyēkēhni kat: «Mo yēkēlehnēđun?»

Mē mbok ntēkwani: «Yesu mbē Nasaret.»

⁸ Yesu mē ntēkwakēhni: «Pēyamu, ami ye. Kabi ami yinēhnirun, tavēryinēhni vēỹēntaŋ vi njini.»

⁹ (Koyēna ntiyako wanēs wante nēsēko ŋa: «Rēm, wēla aryampo cēvāryēloŋahna vēle hwētēhnahnēruhoŋēhni hna.»)

¹⁰ Wati rac Simo Piyer sēlame kwēhnako, pēhwētēlehn, taŋahna dēpēt nēf tēhw ŋa aryokuņ asēna wasadēha asankaf a. Aryokuņ arac, Malēkus maciko.

¹¹ Awa Yesu mē ntehnēka Piyer: «Bokaryēry afēhw sēlame hu ŋi. Tēfēlohna bi sewu nkēlēwa tēmpah horot nte ñaryaryēđēho Rēm mēn ŋa?»*

Yesu hanyēnkwa Anas

¹² Awa kore wasodafe wā gē asankaf a lēw hni ŋa do gē vēyēka vēsankaf wasēwif va pēlalehnēniha Yesu ñabēniha

¹³ do njiryeryēniha ten vēhni Anas hna, ayēlaŋu Kayif, ale yeho asēna wasadēha asankaf a hnē bēhn rac.

* **18:5 18.5** *Ami ye:* gē Wa-ebēre ŋa Yawe wāc Wēn ye le fēhnētanēk «ami ye». (Icahn 3.14)

✧ **18:11 18.11:** Marēk 14.36; Lik 22.42

¹⁴ Hara, Kayif tac yabëkëhniwo vësankaf wasëwif va pecek soje lëw hni, cëm asan aryampo soje bulunda yi fop.

Iyahëta Piyer

¹⁵ Simo Piyer gë arëfal aÿëntaŵ tëfëlendënihawo Yesu. Arëfal aÿëntaŵ arac njëtëlëniho gë asëna wasadëha asankaf a, do tënköntiko ndampo fo gë Yesu selele vë bambery tere asëna wasadëha asankaf hna.

¹⁶ Piyer, umë, pë rnkoko, ðarël rënka hna. Awa arëfal aÿëntaŵ a, ale njëtëlëniho g'asëna ŷa, më cahnik nësëhna asëval ale yëkadëho rënka ŷa, do ndëna Piyer.

¹⁷ Awa asëval ale yëkadëho rënka ŷa më ntehnëka Piyer: «Gelihna bi, wëjë fëna, arëfal aÿi asan?»

Më ntëkwaka: «Hali, gela.»

¹⁸ Hara vëryokuŋ va gë vëyëka va pëdëniho hwëdëh njerahnëndëni kabi huji ha njoko. Piyer fëna hnam njerantëdëho.

Itëy Asëna asankaf a

¹⁹ Awa asëna wasadëha asankaf a më tëyëka Yesu soje vëréfal vëlëwu va gë karaŋ inte karaŋëdëhëhniwo vahnë ŋa.

²⁰ Yesu më ntëkwaka: «Hnë tase vahnë fop nësëdëfuho. Kwëlëkwël karaŋëdëfuhëhniwo vahnë va vacaliŋa hna do gë selele Cery Wën Cankaf hna, hn'ile mbarëpëlëdëniho vahnë fop hna. Cowëla muk wanës mën ŋa.

²¹ Soje ye rëyëdëfuho? Tëyëryihni vële hnëpadëhowo va gante nësëndëbuhëhniwo ka. Vëhni, njëtëni ðus ile hnësëndëbuhëhniwo ŷa.»

²² Ga nësëk watac, aryampo hnë vëyëka vële hahnëko ðarël lëwu va më poryëka do ntehnë: «Aki bi ntëkwadëfuha asëna wasadëha asankaf a?»

²³ Yesu më ntëkwaka: «Ge këm fo nësëbu, tufahnëry. Bare ge ile hnësëbu ŷa toŋa ye, soje ye ryafëdëfuho?»

²⁴ Tac Anas më njëdahnëka, hara nkok ñabi, njoyi vëhni Kayif hna, asëna wasadëha asankaf a.

Iyahëta kigëna Piyer

²⁵ Hnë wati rac, Simo Piyer hwëdëh hna nkok njerantëde. Awa ahnë më tëyëka: «Gelihna bi, wëjë fëna, aryampo hnë vëréfal aÿi asan vi?»

Piyer mboko njahëta ntehn: «Hali, gela.»

²⁶ Aryokuŋ ava asëna wasadëha asankaf, ale nkeniho hnënk g'asan ale ntëpëtëko Piyer nëf ŋa, më tëyëka: «Nukila bi g'aÿi asan sarëdëŋ hna?»

²⁷ Piyer më mbok njahëtak kat do taŋ pëgwëlehn tarënd cale.

Yesu haryënkwa Pilat

²⁸ Tac më nufik Yesu vëhni Kayif hna njiryeryi tere guverëner ale waciko Pilat ŷa. Kobëri fo nkeho g'acahnëfëd ga. Vële yokawo va vërenkëlohna vëhni dënk cery naŵ hna, soje antë tonkënëni kabi ñadëniho tokëntini roka Pak ŷa.

²⁹ Soje rac cahnahëko Pilat tëkatëhni pë r hna do tëyëhni: «Iÿëhne wëh lehnërun ntik aÿi asan?»

³⁰ Më ntëkwaniha: «Ge dikëndina wëh yinenëhnekëndelihahna.»

³¹ Awa Pilat më ntehnëkëhni: «Nufëryina ahitiŋun a wuhnë dënk gante nke sariya hun ka.»

Bare më ntëkwani: «Kwëhnalëfuhna fanka hitiŋëfuna ahnë ndawï.»

³² Ile nësëni vësankaf wasëwif yi, umë lik wanës wante nësëko Yesu soje sifa cëm nte rëfëka cëm ŋa ntiyað.

³³ Awa Pilat më mbokak tēnk cery hna do ntehnēko njoji Yesu, tēya: «Ahnaŵ wasēwif ŵa bi yeru?»

³⁴ Yesu më ntēkwaka: «Wējē dēnk bi hnahak wante hnēsēru ŋi, ma vahnē hnēsēhniki soŋe lēmēn ŷa?»

³⁵ Pilat më ntēkwak: «Sēwif bi yebu, ami? Bulunda hu ŷa dēnk gē vēsankaf vēsēna wasadēha va yiryejēki ŷal mēn li. Ye liru?»

³⁶ Yesu më ntēkwaka: «Inaŵ mēn iŋa kwēhnina hnē iŷi duniŷa. Ge hnē iŷi duniŷa kwēhnakēnde, vēryokuŋ mēn va mētēntakēndeni memaŷehnahneni antē yēdahnihu hnē vēsankaf wasēwif. Bare hali, paryi nke Inaŵ mēn iŋa gena hnani.»

³⁷ Pilat më ntehnēka: «Awa paryi ahnaŵ bi yeru?»

Yesu më ntēkwak: «Wējē hnēsēk: ahnaŵ yebu! Nagibu do njijēbu duniŷa li soŋe yenēhnēŵa toŋa ŷa seŋe. Ale kwēhnēk toŋa ŷa nēpad ile hnēsēdēfu ŷa.»

³⁸ Pilat më tēyēka «Ye ga ye toŋa ŷa?»

Kitiŋ Yesu

Pilat, ga nēsēk waŋi, më mbok cahnēk kat tēkatēhni wasēwif ŵa pēr hna do ntehnēhni: «Ńoŋ nula ile rēfēka ndaŵēhni aŷi asan.

³⁹ Gante nke namu hun ka, tavēndēmuna aramp aryampo hn'ambēt Pak-wo. Awa ŋadun bi ravēhnuna ahnaŵ wasēwif aŷi?»

⁴⁰ Mē ntēkwaniha ndekatēndēni: «Hali! Gena umē! Barabas ŷadēfun!» Hara, Barabas tac bandi yeho.

19

¹ Awa Pilat më ntehnēk njoyi Yesu do ntampi.

² Wasodadē ŵa më mbahnēni apēnkŵ wahnēnkēt wakwēhn wadēmpēhn do pēnkŵēniha; cudēnihawo fēna cud cankaf mbēntah.

³ Tēhadēnihawo ntehnēndēniha: «Nkaŷiru, Ahnaŵ Wasēwif!» Do poryēdēnihawo.

⁴ Pilat mboko cahn kat do ntehnēhni vēsankaf wasēwif va: «Awa, canēhni dēmuna, ayētahnu ŋoŋ nula ile ntik rēfēka ndaŵahni aŷi asan.»

⁵ Awa Yesu më cahnik, nkoryaryat apēnkŵ wadēmpēhn ŋa do g'acud mbēntah ŋa. Pilat më ntehnēkēhni: «Wēliho asan a!»

⁶ Ga nuniha, vēsankaf vēsēna wasadēha va gē vēyēka Cery Wēn Cankaf va pēgwēlehnēni ndekandēni ntehnēndēni: «Pakehnēryehna hnē kērēwa! Pakehnēryehna hnē kērēwa!»

Pilat më ntehnēkēhni: «Nufēryina ŵuhnē dēnk afakuna hnē kērēwa. Ami, ŋoŋ nula ile menēk kodē ndaŵahni.»

⁷ Vēsankaf wasēwif va më ntēkwaniha: «Kwēhna bun sariya, do gante nke sariya rac ka, tēfēka cēm, kabi Ajē Wēn ntik nkaf ntēŵu ŋa.»

⁸ Wanēs watac ntakēnakawo dus Pilat.

⁹ Mē mbokak tēnk cery hna do tēya Yesu: «Avē ne yeru?» Bare Yesu ŋoŋ dēkwalawohna.

¹⁰ Awa Pilat më ntehnēka: «Ami ŵēŷēru dēkwa dilihohna? Yētēlihna bi nkwēhna bu fanka soŋe ravi ma fakehni hnē kērēwa?»

¹¹ Yesu më ntēkwaka: «Wēla fanka kwēhnakēndila hnē ami ge Wēnu ŋa maŵēryanakēndilihna. Soŋe umē ye, asan ale yēdahnēko ŷal hu ŷa wēnēk dus gē wējē.»

¹² Tēk pēgw hnē wati rac, Pilat njēkēlehnadēho fere tavahna Yesu, bare vēsankaf wasēwif va ndekadēniho g'ahawāry: «Ge tavēruha aŷi asan, gelihna lawo Sesar! Ale-wo-le liyak ahnaŵ a, aŷēŵ Sesar ye!»

¹³ Pilat, ga nkwëryëk watac, më ntehnëk cani Yesu g'ipër, do umë ntaña tinki kitiña hna, hnë ile macëde «Yëwa Wëraka», (umë wacëde «Gabata» gë wanës Wa-ebëre ña).

¹⁴ Fac le fëhwëtande ambënt Pak ña yeho, fagant anent ña.

Pilat më ntehnëkëhni wasëwif wã: «Wëliho ahnañ hun a!»

¹⁵ Bare pëgwëlehnëni ndekandëni: «Arabi cëm! Arabi cëm! Pakehnëryehna hnë kërëwa!»

Pilat më ntehnëkëhni: «Ahnañ hun a ye: tēfëko bi fakehnëwa hnë kërëwa?»

Vësankaf vësëna wasadëha va më ntëkwani: «Kwëhnalëfunahna ahnañ ahawary ge gena Sesar.»

¹⁶ Awa Pilat më njëdakëhni Yesu soje paki hnë kërëwa.

Ipak Yesu hnë kërëwa

Awa më nufëniha Yesu.

¹⁷ Ndibëndik kërëwa lëwu ña dënk, cahary nañ hna njiryery hnë yëwa hn'ile macëde «Kuñ Hëloyoy». «Golëgota» macëdeho fëna gë wanës Wa-ebëre ña.

¹⁸ Hnam pakënihawo hnë kërëwa umë gë vëhi vëyëntañ, aryampo g'irëhw, aýëntañ a g'irahahn do kërëwa Yesu ña yeho fagant.

¹⁹ Pilat ntehnëko fënali keriko do paki kërëwa Yesu hna; aki keriko: «Yesu mbë Nasaret, ahnañ wasëwif.»

²⁰ Gë wanës Wa-ebëre, gë walaten, do gë wagërek keriko, do kabi hn'ile pakiko Yesu hna ðarël nañ hna nkeho, wasëwif wayabah karañëniho.

²¹ Awa vësankaf vësëna wasadëha wasëwif wã më ntehnëniha Pilat: «Tëfëlahna aher ahnañ wasëwif. Tëfëka aher aýi asan më lehnëk, ahnañ wasëwif ña ye.»

²² Pilat më ntëkwak: «Ile herëbu ña wod keriko.»

²³ Ante pakëniha wasodade wã Yesu kërëwa hna, më nufëni viyi vilëwu va cahëlehnëni wësah wahnah, sah ryampo ale-wo-le hnë vëhni. Cud ña fo woko. Kwëhnalohna tēfëh do nkaf ndampo fo vahniko pëgw yan hafo gëd.

²⁴ Wasodade wã ntehnëniho: «Antë citin anji cud, bare yëlënefu wanjël njëtahnin bi mo hwëhnëd.»

Koyëna ntiyako wanës Vikerëh vinte hnësëko:

«Cehëläni viyi mën va

do njëlëni wanjël njëtahnëni bi mo hwëhnëd cud mën ña.»[✧]

Koyëna dënk ntiniho wasodade wã.

²⁵ Darël kërëwa Yesu hna kahnëko hnëmu, g'aheryu hnëmu, gë Mari asëvalu Këlopas do gë Mari mbë Magëdala.

²⁶ Ga nuka hnëmu do, ðarël lëwu, arëfal ale ñahnëko ðus ña, Yesu më ntehnëka hnëmu: «Asëval, wëliho ajë hu ña.»

²⁷ Tac më ntehnëka arëfal a: «Wëliho hnëmuh ña.» Tëk pëgw hnë wati rac, arëfal a njolehna hnëmu Yesu gë yalu.

Icëm Yesu

²⁸ Yesu njëtëko tame fop ile payijiko ntiya padëk do nkehahn ile nësëko Vikerëh ña më ntehnëk: «Wënkä yoko.»

²⁹ Darël hnam nkeho peya tēmpah uñen ñañah. Wasodade wã më koyëni ankwëy, cobëni ryoko atëh nte wacik isop do njelëhnëniha ce.

³⁰ Tac Yesu, ga mbucëk uñen ña, më ntehnëk: «Fop padëk!» Tac, tēnkwëlehn do cëm.

✧ 19:24 19.24: Wahnëw 22.19

Icëh wajiy Yesu

³¹ Kabi fac ile fëhwëtande fac ntaŵëla ŷa yeho, do kat ntaŵëla tac yabëkawo nafa ŷa, wësankaf wasëwif va vēŷadilohna ñas inja nko kërëwa hna hnë fac ntaŵëla hna. Awa më njini muntaniha Pilat nkubehnëhni wahohnënk ŵa* vēle fakiko va do ntihëtehn waŷas ŵa.

³² Awa wasodaŋe ŵa më nkubëniha aryënkŵeryënkŵ ale pakëlehniniho gë Yesu ŷa, tac ahigëna ŷa.

³³ Ga təkëhneniha Yesu, təkatenihawo ga tək cëm, awa vēwubëlawohna wahwër ŵa.

³⁴ Bare sodaye ryampo më cëhëka wajiy ŋa gë sori lëŵu ŷa, do cahnelehna sat gë wënka.

³⁵ Ale hnësëk waŋi ŷa, nukëhniwo gë vinkër vidëŵu va dënk, do wanës wadëŵu ŋa toña ye. Njëtëk wapacëk toña ye do nësëd soŋe, wühnë fëna, ahwëtahahnuna Yesu.

³⁶ Awa ile liyak ŷi gante nësëko Vikerëh ka nke: «Wëla ŷëc ryampo gubëdena.»*

³⁷ Do kat, Vikerëh vikawary më lehnëk: «Nuŋe ale sëhika.»*

Idën Yesu hn'iyag

³⁸ Ga ndëcëk watac, Yosef, nte yeho avë nkol Arimasi, njiko tëya Pilat maŵëryana nuf ñas Yesu ŋa. Arëfal Yesu yeho, umë fëna, bare cowëko kabi ntakekawo gë wësankaf wasëwif va. Pilat më maŵëryanëka. Awa Yosef më njik nuf ñas Yesu ŋa.

³⁹ Nikodem fëna njiko. Hara umë yiko hwënta ryampo vēhni Yesu hna g'umëd. Awa njoko ile rëkëk wakilo wafëhw warar datikola mir ile hnaŵëlehniko gë fatëh alowes†.

⁴⁰ Vëhni vēhi nufëlehnëni ñas Yesu ŋa, përyëni gë viŷi vile fëryande iñas, ntini wagu datikola ŋa, gante nke namu wasëwif ka.

⁴¹ Hn'ile pakiko Yesu hna, sarëdŋ yeho hnam, do hnë sarëdŋ rac nkeho hnam iyag kasëk nte woyiko kobëri kwëtahhina iñas.

⁴² Kabi anëka nte pëhwëtandëni wasëwif fac ntaŵëla ŋa yeho, do kabi ŋaŵëlohna, më ndënëni iñas Yesu ŋa hnam.

20*Ibëhn Yesu*

¹ Wakëwak fo gë dimasi ŷa, ante nkoko mëhwëry ŋa, Mari mbë Magëdala njiko yag hna. Më nuk taka nte fidahniko rënka yag inja pidëtiko.

² Awa më nkaryëk nji təkätëhni Simo Piyer gë arëfal aŷëntaŵ a, ale ñako ŋahn Yesu dus ŷa, do pëyahni: «Iñas Ahwëhn a nufik yag hna do yëtëlēfuhna bi ne kwëtik.»

³ Awa Piyer g'arëfal aŷëntaŵ a më njini g'iyag.

⁴ Vëhni vēhi tak nkaryëdëniho, bare arëfal aŷëntaŵ a ndëcëkawo Piyer do ndënkŵ tək yag hna.

⁵ Bare tënkëlohna. Mëkëko do nkuryako. Nuko ile fëryahniko ñas ŷa fo woko hnam.

⁶ Simo Piyer, nte rëfidëhawo ŋa, təkëgiko, tënkëlehn taŋ yag hna. Nuko fënali ile fëryahniko ñas ŋa,

* **19:31 19.31** *Nkubehnëhni wahohnënk ŵa* soŋe cëmëni ñap. ✨ **19:36 19.36:** *Icahn 12.46; Vaker 9.12; Wahnëŵ 34.20* ✨ **19:37 19.37:** *Sakari 12.10* † **19:39 19.39** *Datikola mir le hnaŵëlehniko gë fatëh alowes:* Mir gë alowes vile hnaŵëpëlehnik nke had datikola le fëhwëtahhëde waŷas.

⁷ do g'ile tēmpahniko nkaf Yesu ŋa. Gelohna ndampo fo gē ile fēryahniko iñas ŋa, bare minu pēyiko.

⁸ Awa, arēfal aŷēntaŵ, ale ryēnkwēko tēk ŷa, mē tēnkēgēk. Nuko do kwētahnēko.

⁹ Hafo hnē wati rac vērēfal va vēwēryēlohna ten Yesu tēfēka mbēhn vēsēm hna, gante pēyahneko Vikerēh ka.

¹⁰ Awa vērēfal vēhi va mbokalehnēni hn'ile cēlēniho hna.

Itufēhna Yesu vēhni Mari mbē Magēdala

¹¹ Hnē wati rac, Mari pēr hna kahnēko d'arēl yag hna, do kodēho. Gē wako wadēwu ŋa, mē mēkēk, nkurya yag iŋa

¹² do nukēhniwo wamēleka waki wante liyak viyi viyah, ga ntañani hn'ile kwētiko ñas Yesu hna, aryampo hn'ile nkeho nkaf hna do ŷēntaŵ ŷa gē wakwēr.

¹³ Mē tēyēniha: «Asēval, soŋe ye hoŋu?»

Mē ntēkwakēhni: «Ahwēhn mēn a nufik, do yētēla bi ne kwētik.»

¹⁴ Ante nēsēk koyēna ŋa, mē njēkak do nulehna Yesu ga kahnēk hnam, bare yētēlohna umē ye.

¹⁵ Yesu mē tēyēka: «Asēval, ye hoŋu? Mo yēkēlehnēdu?»

Mē ntiyahneka bi ayam sarēdīŋ ŷa ye; mē ntehnēka: «Ge wējē hnuŋēka, pēyarye bi ne kwētēruha, soŋe yiwu vijēwa.»

¹⁶ Yesu mē macēka: «Mari!»

Mari mē cahētak gē cape ntēwu do ndeka gē wanēs Wa-ebēre ŋa: «Raboni!» Umē fēhnētanēd «Aharan».

¹⁷ Yesu mē ntehnēka: «Bokawo afēlawo, kabi bokala hayu ten gē vēhni Rēm mēn ka. Yiryeyi afēyanēhnoŵēhni vēyēnta mēn va: gē vēhni Rēm mēn kayēdēfu, ale ye Rēmūn fēna; gē vēhni Wēn mēn, ale ye Wēn hun fēna.»

¹⁸ Awa Mari mbē Magēdala njilehn vērēfal hna do pēyahni: «Nubuha Ahwēhn a!» Pēyakēhniwo fēna ile ntehnēkawo ŷa.

Itufēhna Yesu vērēfal vēlēwu

¹⁹ Hnē dimasi rac dēnk, g'anēka ga, vērēfal va hnē cery nkeniho do cēdēniho warēnka ŵa, kabi ntakēkēhniwo gē vēsankaf wasēwif va. Yesu mē njijēk fagant lēw hni do ntehnēhni: «Arabi yam ŷa nke gē ŵuhnē!»

²⁰ Ante nēsēk koyēna ŋa, mē tufēkēhni wēbāk wadēwu wante pakiko ŋa gē wajiy ŋa. Vērēfal va mē pēbēkēhni hnatah kabi nudēniha Ahwēhn a.

²¹ Yesu mē mbok ntehnēkēhni kat: «Arabi yam ŷa nke gē ŵuhnē! Gante payiko Rēm ki, payēdēmu ami fēna.»

²² Ante nēsēk watac ŋa, mē cēlēkēhni do ntehnēhni: «Maŵēryina Iyir Ipacah ŋa.

²³ Vahnē vēle ravēndun wameh wadēw hni va, tavēhnēdēni, do vēle ŵēyēndun tavēhn va vēravēhnēdēna.»

Yesu gē Toma

²⁴ Aryampo hnē vērēfal pēhw gē vēhi hna gentilohna gē vēhni ante njijēko Yesu ŋa. Toma yeho, umē ŵacēdeho fēnali Asēp.

²⁵ Vērēfal vēyēntaŵ va mē ntehnēniha: «Nubunēha Ahwēhn a.»

Toma mē ntēkwakēhni: «Ge nula vapakel wapont va wēbāk wadēwu hna, do ge ñakēla g'irufa mēn yi hn'ile nkeho wapont hna do vāk mēn yi wajiy wante cēhiko hna, maŵēda muk.»

²⁶ Ga ndēcēk wafac mbēd gē warar, vērēfal Yesu va mboko nkeni cery hna. Fac rac, Toma gē vēhni nkentiko. Warēnka ŵa mboko cēdēni bare

Yesu më njijëk kahn fagant lëw hni, do ntehnëhni: «Arabi yam ÿa nke gë wuhne!»

²⁷ Tac më ntehnëka Toma: «Ñakërye gë rufa hu ÿi ani, yëkëry wëbák mën ñi; yeli vák hu ÿi aÿak waji mën ñi. Tavëry gwaj ña do ahwëtahno!»

²⁸ Toma më ntëkwaka: «Ahwëhn mën yeru do Wën mën!»

²⁹ Yesu më ntehnëka: «Kabi nuruho soñe rac hwëtahneru? Mbetani vële hwëtahned hara vëhnuna va!»

Soñe ile herik anj kayëte

³⁰ Yesu mboko nti, tase vërefal vëlëwu hna, wëdahëse wapëmpëhnahnah wakaŵary wayabah wante wok tëfëtayina hnë anj kayëte.

³¹ Bare ile yehëhna ÿi, kerik soñe ahwëtahnahnu Yesu ye Arëhnayik a, Aju Wënu ña, do ge kwëtahnerunëha, nuÿadun sël ntaŵary, uwám pary ŵa, g'uŵac lëwu ŵa.

21

Itufëhna Yesu hnë vërefal mbëd gë vëhi

¹ Ga ndëcëk rac, Yesu mboko tufëhnahni vërefal vëlëwu va, tëfary lant Tiberiyad hna. Wëlin gante tufëhnakëhniwo ka:

² ndampo fo nkeniho, vëhni: Simo Piyer, gë Toma nte ŵacëdeho Asëp a, Natanayel mbë Kana vë Galile, Viju Sebede, do gë vërefal vëhi vëÿëntaŵ va.

³ Simo Piyer më ntehnëkëhni: «Gë fëla wuwis njidëfu.»

Më ntëkwaniha: «Fuhnë fëna, njintëdeŵun.» Awa njilehnëni kayëni kulu hna, bare ñoñ vëfëlahna umëd tac.

⁴ Ante pëgwëko pacënd ña, tëkiko Yesu, tëfary wënka hna kahnëko. Bare vërefal va vëÿëtëlohna umë ye.

⁵ Awa Yesu më tëÿëkëhni: «Vërah mën, pëlarunëhëhni bi wuwis?»

Më ntëkwaniha: «Hali.»

⁶ Më ntehnëkëhni: «Dabëryin waryey ŵi gë cape rëhw kulu hadi do pëladunëhëhni.» Awa ntabëlehnëni waryey ŵa, do vëhodilohna ntabëtini, kabi wuwis ŵa pëbëniho.

⁷ Awa arëfal ale ñahnëdëho Yesu dÿs ÿa më ntehnëka Simo Piyer: «Ahwëhn a ye!» Ga nkwëryëk wanës watac, «Ahwëhn a ye», Piyer më mbokëryak cudä cud nte cudëtako ña do ntëba wënka hna.

⁸ Vërefal vëÿëntaŵ va më kegëtani ndotëndëni waryey wafëbah wuwis ŵa: vëÿaŵëlohna vambëñ va, soñe wametër keme fo ñaŵëtaniho.

⁹ Tëkëndëni tuñ vambëñ hna, më nuni hwëdëh g'uwis ga mbëlëdëni do gë vamburu.

¹⁰ Yesu më ntehnëkëhni: «Yojënëhni wuryampo hnë wuwis wule fëlarun takan ŵi.»

¹¹ Simo Piyer kayëlehn kulu hna ndoj waryey ŵa nkal hna. Wuwis wusankaf wule fëbëko ŵa, keme gë wafëhw imbëd do gë warar (153) nkeniho do, mama njabahnëniho dÿs, waryey ŵa bëkëtalohna.

¹² Yesu më ntehnëkëhni: «Yijën tokin.» Wëla arëfal aryampo dëkëlohna tëya: «Mo yeru?» Njëtëniho Ahwëhn a ye.

¹³ Yesu më tëhak, nuf mburu ña do cahëlehnëhni, tac wuwis ŵa fëna.

¹⁴ Rarëna ÿa tufëhnakëhniwo Yesu vërefal vëlëwu va, kobëri ga mbëhnahnëko.

Yesu gë Piyer

¹⁵ Ga puhnani tok iņa, Yesu më tÿyëka Simo Piyer: «Simo, aju San, ñahnëruho bi alëbëhni vëyi?»

Më ntëkwaka: «Ha, Ahwëhn, njëtëru, ñahnëmi.»

Yesu më ntehnëka: «Davëryihni vupe mën va.»

¹⁶ Tac më mbok tÿyëka higëna ÿa: «Simo, aju San, ñahnëruho bi?»

Më ntëkwaka: «Ha, Ahwëhn, njëtëru ñahnëmi.»

Yesu më ntehnëka: «Pabëryihni wape mën ña.»

¹⁷ Yesu më mbok tÿyëka rarëna ÿa: «Simo, aju San, ñahnëruho bi?»

Piyer njamëlehn kabi rarëna ÿa tÿyëkawo Yesu bi ñahnëka. Më ntëkwaka: «Ahwëhn, njëtëru fop; njëtëru ñahnëmi!»

Yesu më ntehnëka: «Davëryihni wape mën ña.»

¹⁸ «Toña ÿa fëyadëmi: ante nkoruho jar ña, wëjë dënk ÿëbadëho ryil ÿa do njidüho hn'ile ñadüho hna, bare ge ntafëru, njelëdu wëbák ñi, ahaŵary ÿabëdëhi do njiryeryëdëhi hn'ile nkoru ñadila ayi hna.»

¹⁹ (Hara, gë wanës watac, Yesu tufahnëdëho sifa cëm nte cëmëd Piyer tufahnahn inaÿ Wënu ña.) Ante nësëk watac ña më kwënëk: «Tëfe!»

Yesu g'arëfal ale ñahnëko d'us

²⁰ Piyer më cahëtak do nuhna arëfal ale ñako ñahn Yesu d'us ÿa; hamëhni tëfidëhëhniwo. Arëfal arac rankako gë cape Yesu ante tokëdëniho roka ña do tÿya: «Ahwëhn, mo ye ale rokadëhi ÿa?»

²¹ Piyer nukawo, më ntehnëka Yesu: «Ahwëhn, aÿi lë, ye yedëha?»

²² Yesu më ntëkwaka: «Ge ñada cëm hafo vokaju, ye yentahniki? Wëjë, tëfe!»

²³ Awa wanës watac campëlehn hnë vëhery vële hwëtahnëk hna; ntehnëdeho, arëfal arac cëmëdina. Bare Yesu dehnëlohna cëmëdina, umë lehnëko ge ñadina cëm hafo mbokaj, ye yentahnika?

²⁴ Arëfal arac dënk hnësëk had sedë do herëk watac. Njëtebun cedeya dëwu ña toña ye.

²⁵ Yesu mboko nti viyabah vihawary. Ge kerakënde fop, ntiyahnëko tækëlakëndina d'uniÿa li vëkayëte vante herakënde va.

Vantiyehn Vëfayik Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk kayëte Itëfëta nte kerëk Lik pañare Yesu ña ye ale herëk Vantiyehn Vëfayik ña. Gante nke ka namu vacërakëlo vële hwëtahnëka Yesu va ayehna Lik herëk inji kayëte.

Mpëd kayëte Vantiyehn kerik yëbëlan wabëhn wafëhw imbëd gë ryaw gë wahnah gë wabëhn wafëhw imbëd gë warar g'imbëd (64 gë 85) ga ndëcëk hnagi Yesu ña, ante ndëcëko wëyas Pol ña. Njëtinëk Lik arëfëlënta Pol yeho wati wëyas walëwu ña bare gena kwëlëkwël nkelahnëniho. Njëtinëk rac kabi, kas fagant kayëte hna, rëkëk ntehnënd «fuhnë» hnë vikerëh vidëwu hna.

Age Itëfëta nte kerëk Lik ña nësahnëd soñe uwám Yesu gëd hnani, Vantiyehn Vëfayik ña nësëd vile rëfidëha va, ñoku vëfayik soñe ntëdahnëni mbara vële hwëtahnëk va gante-wo-gante fagant bulunda wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif. Age wapëtala kayëte Lik ña ntehnëk Ajë Wënu ña kërënakëhni, rëk pëgw wapëgwala Vantiyehn ña Iyir Pacah inja njëdahnik ntapëhnahni.

Wëlin yëb ryampo, 1.8, ile hnëfak: «Bare yëtëryin iñin: Iyir Ipacah inja cëlid hnë wuhnë do nuñadun fanka falëwu fa do wasëde mën yeñun Yerusalem hna, Yude hna fop do gë Samari hna, do hafo hn'ile tëkwik ñuniña hna.»

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Pol, wasëwif, Ahwëhn, Iyir Ipacah, vëfayik, kulu, Rom, mbara vële hwëtahnëk, Wanës Wakasëk.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Wafac warëkwa Yesu Këris nkal li (1.1-11)

Inap gë iyij Iyir Ipacah (1.12-2.13)

Ipëyahn Wanës Wakasëk Yerusalem hna (2.14-8.3)

Ipëyahn Wanës Wakasëk hnë vankol Yude gë Samari hna (8.4-12.25)

Ipëyahn Wanës Wakasëk gante-wo-gante nkal li (13.1-21.16)

Apëlaniha Afayik Pol Yerusalem hna soñe cëdëniha (21.17-23.22)

Njoniha Pol Sesare hna (23.23-26.32)

Njoniha Pol Rom hna (27.1-28.31)

Iyir Ipacah nte njëdahnëd Wënu ña

¹ Añënta mën Tewofil, kayëte ndënkwëryënkwa mën hna nësëbuho fop ile pëgwëko ntind Yesu do karanëndëhëni vahnë ña

² hafo hnë fac le nufiko nji g'ambin ña. Ani gë kayahnënd ña, umë nkabëkëhni gë fanka Iyir Ipacah ña vële tëhnako had vëfayik va ile rëfëka ntini ña.

³ Vëhni, ante mbëhnëko ña, Yesu tufëhnakëhniwo do tufëkëhniwo yabah njëtahnëni paryi nke mbëhnëk. Hnë wafac wafëhw wahnah tufëhnakëhniwo do nësëhnëhni soñe Inaw Wënu ña.

⁴ Fac ryampo, wati nte mbarëniho ña, më ntehnëkëhni: «Ant'añawëtawu Yerusalem; napëryin ile ntehnëko Rëm njëdadëhu ña, umë ye uyëd ule fëyamuno ña.

⁵ San gë wënka njaryëdëho, bare wuhnë, ani gë wafac toye, g'Iyir Ipacah inja njaryëdërun.»

Kayënda Yesu

⁶ Ante mbarëniho vëfayik va gë Yesu, më tëyëniha: «Ahwëhn, iyi wati bi mbësaduhëhni naw̃ ija bulunda Isërayel ya?»

⁷ Më ntëkwakëhni: «Rëm ya fo yëtëk ante ntiyad vëyin ja; wuhnë mawëryaniluhna ayëtu wati ma yamani ile ntiyahnëd ya.

⁸ Bare yëtëryin iyin: Iyir Ipacah ija cëlid hnë wuhnë do nujadun fanka falëwu fa do wasede mën yedun Yerusalem hna, Yude hna fop do gë Samari hna, do hafo hn'ile tëkwik duniya hna.»

⁹ Yesu, ga nësëk watac, nufiko g'ambin, do njëkëdënihawo vëhni fop; tac anjar cankëlehna hafo nambëniha.

¹⁰ Nkonihho ntañëniha Yesu g'ambin wati nte nawëtahëdëho ja, tëketëni vësan vëhi vële sudak viyi viyah haryënkw lëw hni do ntehnënihëhni:

¹¹ «Vësan vëvë Galile, soje ye yëwërun aki ayëkëndu ambin ni? Asan ale wacëdun Yesu ya, hnufëhnirunëha nji g'ambin do koyëna mbokajëd.»

Ahnëmpët Yuda

¹² Awa vëfayik va matëlehnëni Kuñ Olivije hna mbokani Yerusalem. Yëbëlan Kuñ Olivije ja gë Yerusalem tëkëko kilo uyas gë toye.

¹³ Tëkëndëni tuñ, kayëlehnëni yañ etas hna, hnë cery ante rëkëniho nkehahnëndëni ja. Wëlin wamac vële yeho hnam va: Piyer, gë San, gë Sak, gë Andëre, gë Filip, gë Toma, gë Barëtelemi, gë Matiye, gë Sak aju Alëfe, gë Simo nte wacëdëho Ahahnëndak, do gë Yuda aju Sak.

¹⁴ Mawalëniho mbarëlëndëni kwëlëkwël soje yëfa gë Mari hnëmu Yesu, gë vësëval vëryampo, do gë vëheryu Yesu.

¹⁵ Fac ryampo, ante mbarëdëniho ja, Piyer matëko tase vële hwëtahnëk hna vële rëkëko mpëd keme gë wafëhw wahi (120), do ntehnëhni:

¹⁶ «Vëyënta mën, ile fëyahnik Vikerëh hna, watac tëfëkawo ntiya. Iyir Ipacah ija pëyahnik kobëri fo wës David hna soje Yuda nte ryënkwareyëkëhniwo vële fëlaka Yesu va.

¹⁷ Ayi asan, aryampo hnë fuhnë yentiko, do doku rac fo hwëtëhnahninëkëfuno.

¹⁸ «Kaỹ lawahniko koryi ile cosiko soje iyëdahn Yesu ja. Hnam njoko, hafo tënka d'ok inji, cahnëlehna wabey ja.

¹⁹ Vahnë vële lëdëk Yerusalem va fop njëtaniho watac: soje umë wacahnik inji kaỹ gë wanës wadëw hni ja: “Akëlëdama.” Umë fëhnëtanëd: “Ikaỹ Wasat.”»

²⁰ Piyer më mbok ntehnëk: «Wëlin ile herik Kayëte Wahnëw hna soje Yuda ya:

«“Arabi tere lëwu ya tavi, ahnë antë ntëdahn kwëlëkwël.”»

Mbok kerifëna:

“Arabi ahawany nuf doku lëwu ile njëd'akawo Wënu ja.”»

²¹ Tëfëka tëhnayina aryampo hnë vële lapëhnaçhëfuno gante-wo-gante, ante njasëlehëdëneho gë Yesu Ahwëhn a,

²² kobëri ante njaryëkawo San Yesu hafo ante nufëhninëkëfuna nji g'ambin. Asan a rac nkentëde koyëna sedë gë fuhnë, ibëhn dëwu ja.»

²³ Awa, ga nësëk watac Piyer më tahnënihëhni vësan vëhi: Matiyas, gë Yosef, nte wacëdëho Barësabas, (wëcako fëna Yusëtis).

²⁴ Awa vële hwëtahnëk va më njëfani aki: «Wëjë, Ahwëhn, njëtëru ina vahnë ja fop; tufëryifuna bi mo rëhnaru hnë vëyi vësan vëhi

²⁵ Soje nke afayik nëmpëta Yuda nte yik gë yëwa ile rëfëka.»

²⁶ Tac njëlëniho wanjël njëtahnëni bi mo yed. Awa, më tufahnëk Matiyas ye. Nkwënëlehnëniha vëfayik pëhw g'aryaw hna.

2

Itëk Iyir Ipacah iņa hnë fac Pantëkot

¹ Ga tëkik fac Pantëkot ÿa, vële hwëtahnëk va sëñ ryampo fo mbarëlēniho.

² Taŋ wëñaŋ matëlehni g'ambin. Nkeho had wëñaŋ sël hwëhn fanka, do pëbëlehn hnë tere le ntañahnëniho hna.

³ Wati rac dënk, nulehnëni waryëŋ wale wëntëlëk gë humpen hwëdëh. Pitëlëlehn tindahni ale-wo-le nkaf hna vëhni fop. ⁴ Pëbëlehnëhni taŋ vëhni fop Iyir Ipacah iņa, pëgwëlehnëni nësëndëni vanësa vakawary, ale-wo-le gante njëdadëhawo Iyir Ipacah nësënd ka.

⁵ Hara, wati rac, wasëwif wale wätiko duniÿa ÿi fop, Yerusalem hna nkeniho; ntënëndënihawo Wënu ña.

⁶ Ga nkwëryik wëñaŋ watac, më mbarëpëlëni. Pëmpëhnahnëkëhniwo d'us vëhni fop, kabi ale-wo-le hnë vëhni nkwëryëdëfëhëhniwo ga nësëdëni wanës wadëŋu ña dënk.

⁷ Pëmpëhnahnëkëhniwo d'ëcët do ntehnëdëniho: «Vëÿi vahnë vële hnësëd vi, vëyena bi fop vëvë Galile?»

⁸ Awa, hak kolahnëbun wëryëndëfuni, ga nësëdëni ale-wo-le wanës wante yëwëbun ña?

⁹ Vëryampo hnë fuhnë Parët matiniho, gë Medi, gë Elam; nkeniho vële lëdëko Mesopotami, do gë vëvë Yude, gë Kapados, gë Pon, do gë Asi;

¹⁰ gë vëvë Fërisi, gë vëvë Pampëfli, gë Esipët, do gë waresiÿo Libi ile ye d'arël ankol Siren; do gë vële wätik Rom,

¹¹ gë vëvë Këret, do gë vëvë Arabi; vëryampo wasëwif naginiho, do vëryampo caliñëniho caliña wasëwif. Nkwëryëdëfunëhëhni fuhnë fop, ale-wo-le gë nësë ntëŋu ña, ga nësëdëni soŋe wadoku wapërën wade ntid Wënu ña!»

¹² Vëhni fop pëmpëhnahnëkëhniwo d'us do vëyëtëlohna ile nahadëni; ntehnëdëniho vëhni fop: «Ye ga ye iÿin?»

¹³ Bare vëryampo njafañëdënihëhniwo vële hwëtahnëk va ntehnëndëni: «Vëÿi uñen ndëwëni!»

Ile nësëhnëkëhni Piyer kore ÿa

¹⁴ Awa Piyer gë vëfayik pëhw g'aryaŋ va kahnëniho do ndekahnëhni kore ÿa: «Nëpariyino d'us, vëÿënta mën wasëwif do gë fop wühnë vële ye Yerusalem vi: gwëryëryin ile ryëcëtaf ÿa.

¹⁵ Nahadun vëÿi ndëwëni bare vëryëwëna! Cahnëfëd fo wok do sëwif cedina muk iÿi wati!

¹⁶ Iÿin haŋary ye, ile nësëko kila ile waciko Sowel ÿa:

¹⁷ «Wënu ña më lehnëko: “Wëlin ile rëkid ÿa:

wafac warëkwa hna:

campehnëdëfu Iyir mën iņa vahnë hna fop;

vijë hun gë vëryag hun va nësëdëni wanës Wënu ña had wakila,

tufëdëfuhëhni vëjar hun va

do gë vicër va viÿë gë hufakery.

¹⁸ Ha, campehnëdëfu Iyir mën iņa vëryokuñ mën hna, vësan gë vësëval,

hnë wafac warac, do rëkëd

nësëndëni wanës Wënu ña had wakila.

¹⁹ Ntidëfu viÿë vifëmpëhnahnah yaŋ, ambin hna,

do gë wëdahëse hnani gëd nkal li:

umë yed wasat gë hwëdëh do gë vëŋar hwëcic,

²⁰ do ulav wã kuyëd

do ulepera w̃a mbëntëd had wasat.

Umë fop nkef tēkahnind fac Ahwēhn a,
fac sankaf ryëwayik hn'ile mbokahnid rac.

²¹ Do pehëtëdëhëhni fop vële wëcadëha va."✧

²² «Nëparyin d̃us, vahnë vëva Isërayel, ile yadëmu hnësëhnu ỹa: Yesu mbë Nasaret, gante njëtërun ki Wënu na ntiyehndëhawo viyë vifëmpëhnahnah tase hun, gë wëdahëse do gë vile nkok nahana ahnë. Tufëku umë fayika.

²³ Umë Wënu na njëdakuna gante pëhnako ka, gante kahnëndëko kobëri ka. Do w̃uhnë njëdarunëha vële wok vëlënënëna Sariya Moyis va pakëniha hnë kërëwa aryaw̃una.

²⁴ Bare Wënu na mbëhnëndanëka, pehëtëka cëm hna, tufahnëk icëm iña kodina pëlahna hn'ucankaf ntëw̃u hna.

²⁵ David nësëko sojë Ahwëhn a:
«Nudëfuhawo kwëlëkwël Ahwëhn a haryënk̃w mën,
g'irëhw mën nke sojë wowu hahnëndaw̃.

²⁶ Sojë umë pëbahnëka ntaw̃ary mën iñi urisah
do wës mën ỹa uhnatah njëwëd,
wëla mbahn mën iñi ikwëtahn hna njinëgad;

²⁷ Njëtëbu tavëdilahna d̃uniỹa vësëm hna,
tavëdilihohna aryokuñ hu yëlu yag hna.

²⁸ Njëtëndanëruho ankaw̃ nte yid
gë d̃uniỹa le wok pudina.
Igelahn gë wëjë na natëdëho d̃us."✧»

²⁹ Piyer më mbok ntehnëkëhni: «Vëyënta mën, paryi nke David nësëko koyëna bare njëtinëk wapacëk cëmëk do mbañik. Iyag dëw̃u na hafo dol yal fu li nkok.

³⁰ Awa, paryi nke kila yeho do njëtëko Wënu na ntëkëhnëkawo ntehna aryampo hnë vutah vuntëw̃u hna nëmpëtëdëha ucankaf na.✧

³¹ Koyëna David kobëri fo njëtëko sojë iëhn Këris na, do umë nësëdëho, ante ntehnëdëho Wënu na tavëdilahna d̃uniỹa vësëm hna, do tavëdina mbahn dëw̃u na nkël.✧

³² Wanës wadëw̃u na sojë iyin nësëd Yesu, ale mbëhnëndanëk Wënu na, do fuhnë fop wasedë yeyinëk.

³³ Tac nufik sojë nji ntaña laña hnëfak hna g'irëhw Wën. Do tame, gante ntehnëko Wën Rëm ỹa, nuyak hnë umë Iyir Ipacah iña do campehnëk hnë fuhnë. Umë ye ile hnuđun do wëryëđun iyi wati yi.

³⁴ Awa David, umë kayëna g'ambin had Yesu. Do kat më lehnëk:
«Ahwëhn a Wënu na më lehnëka Ahwëhn mën a:
'Yij alaña g'irëhw mën

³⁵ hafo hale këfëdëfuhëhni vële yëwëki va haryënk̃w hu.' "✧

³⁶ «Awa wëli ile rëfëka njëtëni wapacëk fop bulunda Isërayel ỹa: ayi Yesu nte fakërun kërëwa ni, Wënu na ntika Ahwëhn gë Arëhnayik.»

³⁷ Wanës wadëw̃u na ntavëkëhniwo d̃us vële wëryëkawo va. Umë tÿëniha Piyer gë vëfayik vëyëntaw̃ va: «Vëyënta fu, ye rëfëka lifu?»

³⁸ Piyer më ntëkwakëhni: «Gwëcëtaryin vankeya hun va do ayaryiwu ale-wo-le g'uw̃ac Yesu Këris w̃a, tavëhnahnu Wënu na wameh hun na. Awa njëdadëhuna Iyir Ipacah na.

³⁹ Yëtëryin, inji Iyir Ipacah ɲi nte ntehnëk Wënu ɲa njëfädëhuna wũhnë hwëhnëk gë vutah hun va, do vële wok vëyena wasëwif va: umë ye fop vële macëd Ahwëhn a Wën fu ɲa.»

⁴⁰ Piyer mboko nësëhnëhni wanës wakaŵary wayabah soɲe maŵëhnahnëhni do kamënaŷehnahnhëhni, ntehnëdëhëhniwo: «Maŵëryin ipëh iɲa, pitaryinëhni vahnë vëwen vëvë gaki vi!»

⁴¹ Awa vahnë vëyabah hnë vëhni maŵëniho wanës Piyer ɲa do ntiniho njaryini. Do hnë fac rac təkëniho vahnë wawuli warar vële wënako kore vahnë vële hwëtahnëk hna.

Ankeya vële hwëtahnëk

⁴² Kobëri tac, pabëniho nëpa wanës wante karanëdënihëhniwo vëfayik ɲa, do nkeni ndampo fo vëhni fop, tokëdëniho ndampo fo do njëfädëniho ndampo fo.

⁴³ Idak Wënu ɲa pëbëkawo ale-wo-le, kabi ntiyehnëkëhni vëfayik va wëdahëse wayabah gë viŷë vifëmpëhnahnah viyabah.

⁴⁴ Fop vële hwëtahnëk va ndampo fo nkeniho do cahëlëdëniho fop ile kwëhnaniho ŷa.

⁴⁵ Wëla watere wadëw hni ɲa nkwa fëdëniho do gë ile kwëhnani ŷa do cahëlëdëniho koryi ŷa vëhni fop, ale-wo-le gante mbalëka ka.

⁴⁶ Fac-wo-fac, mbarëlëdëniho selele Cery Wën Cankaf hna, do gë watere hna soɲe gubëlehn mburu ɲa g'uhnatah do g'intawary pacah.

⁴⁷ Tëfëta dëniho ifërën ile ntidëho Wënu ŷa do vëvë Yerusalem va fop ñadënihëhniwo. Awa Ahwëhn a kwënëdëhëhniwo fac-wo-fac vële pehëtëdëho va.

3

Iyërën ale wok kodina njas

¹ Fac ryampo, Piyer gë SanCery Wën Cankaf hna njidëniho soɲe iyëfa bë wati rarëna g'anent hna.

² Nkeho asan ale cëmëko wakwër kobëri nte nagiko ɲa yiryeryëdeho hnë rënka le wacik «Wamah» hna. Fac-wo-fac njodëho hnam soɲe muntandëhni vële rënkëd Cery Wën Cankaf va.

³ Ante nukëhniwo Piyer gë San ga nkëhnëni tënkëni Cery Wën Cankaf hna, më muntakëhni koryi.

⁴ Vëfayik vëhi va më ntaɲëniha do Piyer më ntehnëka: «Yëkëryifu.»

⁵ Asan a më njëkëkëhni wapacëk kabi ntiyahnëkawo nuŷad inë hnë vëhni.

⁶ Piyer më ntehnëka: «Wëla d'alsi kwëhnala, bare ile hodëfu liwu ŷa ntinëndëmi: g'uŵac Yesu Këris mbë Nasaret ɲa, matëry ayas!»

⁷ Tac taɲ më pëlaka vák rëhw ŷi ndemahna mat. Taɲ, wakwër ɲa njawëlehna,

⁸ umë ntoɲak kahn do pëgwëlehn njasënd. Tac tënkëntëlehni gë vëhni Cery Wën Cankaf hna: njasëdëho ntoɲatënd uhnatah wã do cëmbëdëhawo Wënu ɲa.

⁹ Kore ŷa fop nunihawo koyëna ga njasëd njëwatënd icëmb Wënu ɲa.

¹⁰ Njavëtiko paryi umë lañadëho «Rënka Wamah» Cery Wën Cankaf hna kwëlëkwël muntand. Ga nuyik ile yehawo ŷa, vahnë va pëmpëhnahnëkëhniwo d'us do vëyëtëlohna ile nahadëni.

Wanës Piyer ɲa Cery Wën Cankaf hna

11 Vahnë va nuniho asan a tavëdîlëhniwohna vëhni Piyer gë San. Soje umë nkaryëniho kwërënihëhni nder cankaf nte wacik Salomo* hna do pëmpëhnahnëkëhniwo.

12 Ga nuk Piyer watac, më ntehnëkëhni: «Vahnë vëva Isërayel, soje ye pëmpëhnahnëku g'îni yërën? Soje ye lajërunehëfu? Wëjë lehnëk imëk dëw fu dënk ma usatah lëw fu kahnahnek njasënd ayi asan?

13 Wën Abëraham, gë Wën Isak, gë Wën Sakob, Wën vacërakëlo fu va fop tufahnëk nafa sankaf aryokuñ alëwu ya Yesu. Njëdahnërunëha vëhni Pilat hna. Umë ñadëho tava bare wuhnë ñwëyërunëho.

14 Wuhnë ñwëyërunëha Afacah, Asatah a. Pecehnu arëyu awawëryahniwu tavi ale ryawëka ahnë bare wuhnë ñwëyërunëho.

15 Koyëna ndawërunëha ale yëdahnëdëho uwám wá duniya li. Bare Wënu na matëndëka vësëm hna do wasedë yebun.

16 Kabi kwëtahnëbunëha Yesu, fanka wac lëwu wá njawënëka asan ale hnuðun do yëtërun ayi. Ha, soje kwëtahn inte hwëhnabun gë Yesu ni njërahnek ayi asan gante nudun wuhnë fop ki.

17 «Tame, vëyënta mën, njëtëbu dus wuhnë gë vësankaf hun vi yëtëluhna ile pëhnëtanëd ile lironëha Yesu yi.

18 Bare Wënu na ntik koyëna ile nësëniho wakila na fop kobëri na. Umë ye: Arëhnayik, ale ntehnëko payidëha ya, korotëd.

19 Awa tame gwëcëtaryin vankeya va asahëtawu gë cape Wën pëhwëcëhnanu wameh na.

20 Koyëna Ahwëhn a Wënu na mawëryanëdëhu ayinëgawu, do mbokëd cañëtëhniwuna Yesu, ale tëhnako kobëri na soje lëw hun ya.

21 Yesu g'ambin ñëwëd ten hafo wati le mbokajëd nkwëcët fop, hafo mboka can, gante nësëko Wën ka hnë wawës wakila wacëvah wabë kobëri ka.

22 Koyëna Moyis më lehnëko: “Ahwëhn a Wën hun na cañëtëhniðëhuna kila g'ami ki. Avë bulunda hun yed. Ge tükik afo ahnëpawuna fop ile ntehnëdëhu ya.

23 Ale wëyëd mawëhna iyi kila ya ndawëde do cani bulunda Wën hna kwëlëkwël.”*

24 «Ha, wakila wante hnësëdëho, kobëri Samiyel na, vëhni fop pëyahneni wati le yehahninëk dol yi.

25 Vutah wakila watac va yerun do nkentahnirun akwëtëla nte kwëtëläniho Wënu gë vacërakëlo hun va ante ntehnëkawo Abëraham: “Hnë ale hnagik hnënk lëw hu njëdëdëfuhëhni wabulunda wabë nkal ni fop.”*

26 Soje hun ten Wënu na canika Aryokuñ alëwu ya, payika ndemawu aravu wuhnë fop vankeya vameh hun va.»

4

Piyer gë San haryënk wëhitiñ hna

1 Wati nte nësëhnëdënihëhniwo Piyer gë San koyëna kore ya, tükiniho vësëna wasadëha vëryampo, tëfëlini g'asankaf vële yëkad Cery Wën Cankaf va do gë wasaduse wá.

* **3:11 3.11** Salomo aju David yeho, ahnañ Isërayel had rëmu. Umë vëryehnekëko Cery Wën Cankaf na do njëtiko soje yasery yalëwu (1 Vëhnañ 6; 1 Vëhnañ 5.9-14). * **3:23 3.23:** Divëta Sariya 18.15,18,19 * **3:25 3.25:** Wapëgwala 22.18

² Ntavëkëhniwo ðus gë vëfayik vëhi va soje ile karajëdënihëhniwo bulunda do pëyahnehndëfëniho vësëm va mbëhndëfëni kabi Yesu mbëhnek.

³ Awa më pëlanihëhni cëdehnenihëhni hafo ge pacëk, kabi tëko mëd.

⁴ Bare hnë vële wëryëko wanës vëfayik va, vëyabah kwëtahnëniho, do iyaß vële hwëtahnëk na nkëhnëko tëkëni vahnë wawuli mbëd.

⁵ Ga pacëk vësankaf wasëwif va, gë vicër bulunda va do gë vëharaj sariya va mbarëniho Yerusalem hna.

⁶ Nkeniho hnam Anas, asëna wasadëha asankaf a, gë Kayif, gë San, g'Alekësandër do gë fop vësëna wasadëha viyëntaß vële nkeni hnëk g'asëna wasadëha asankaf a.

⁷ Umë cëdëtijini vëhni, Piyer gë San, kahnëndënihëhni haryënk w mbara ntëß hni hna do tÿënihëhni: «Gë iyëhne fanka, umë ye, g'ußac mo ntihantun iÿin?»

⁸ Awa Piyer, pëbëkawo Iyir Ipacah ija, më ntëkwakëhni: «Vësankaf do gë vicër bulunda,

⁹ dol tÿëdëbun soje ufërën ule linëhnebunëha asan ale woko kodilohna njas, umë ye, gante njërënik ka.

¹⁰ Awa, yëtëryin wuhnë fop, arabi bulunda Isërayel ÿi fop njëtëni: g'ußac Yesu Këris mbë Nasaret ntantibun iÿin. Yesu nte fakehnerun ja do Wënu ja mbëhndëdanëka vësëm hna, soje lëwu kahnahnëk aÿi asan, ani haryënk w hun, g'imbahn kenden.

¹¹ Yesu ye

«itaka inte cañëtaniho vëvëry cery ja

do ye tame inte mbëryahnëk Wënu ja cery ntëwu ja fop.»^{*}

¹² Hnë umë fo nke ipeh ija. Duniÿa li fop, Wënu ja kobëri canëtëlahna ahnë ahaßary ale hoßen tëfin pëhëhnhëfu.»

¹³ Vëhitij vësankaf va pëmpëhnahnëkëhniwo ðus, kabi nunihëhniwo vëhni Piyer gë San g'ikwëtahn nësëdëniho do njëtaniho fëna vëhni dënk vësan vëhwëhn uyët këm fo ye; do njavëtënihëhniwo tañ vëréfal Yesu yeho kobëri ja.

¹⁴ Kabi nunihawo asan ale yërëniko ÿa, ga kahnëk ðarël lëw hni, ñoñ vëhwëhnalohna ile nësëdëni.

¹⁵ Awa më ntehnënihëhni cahnëni Mbara Vëhitij hna do pëgwëlehnëni nkwajëlëndëni vëhni fo:

¹⁶ «Hak ntidenëhëhni vëÿi vësan? Vëvë Yerusalem vi fop njëtëni wapacëk vëhni lik viÿë vifëmpëhnahnah vi do kodëlënëhna nkwajin.

¹⁷ Karaj dëw hni ji tëfëlahna camp g'ahaßary bulunda hna. Tëfëka mbañëhnhëhni antë mbok nësëhnhëhni vahnë soje Yesu.»

¹⁸ Tac më mbok macënihëhni Piyer gë San do mbañëhnhëhni antë mbok nësëni ma karajënihëhni vahnë soje Yesu.

¹⁹ Bare më ntëkwani: «Yëkëryin wuhnë dënk: canëk bi haryënk w Wën hna aßaßëhniwu, hara gena wawëhnhëfuna umë.

²⁰ Ge fuhnë ye kodilëfuhna ravëfu inës ile hnußun do wëryëßun ÿa.»

²¹ Ga mbok nañëhnhëhni kat vëfayik va, tavëlehnënihëhni; vëhnußalohna fere ntihahnënihëhni wameh, kabi bulunda ÿa fop cëmbëdënihawo Wënu ja soje ile njërënik asan a.

²² Asan arac kwëhnako ile lëbik wabëhn wafëhw wahnah.

Iyëfa vële hwëtahnëk

^{*} 4:11 4.11: Wahnëw 118.22

²³ Piyer gë San, tavëndeni tuŋ, njilehnëni taŋ gë vële hwëtahnëk vëyëntaŋ pëyanihëhni fop ile ntehnënihëhni vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër vëyëntaŋ bulunda ŷa.

²⁴ Ga nëpanihëhni, vëhni fop, pëgwëlehnëni njëfandëniha aki Wënu ŋa: «Ahwëhn, wëjë lik ambin ŋi, g'inkal iŋi, gë wov ŷi, do gë fop ile yehëhna hnam ŷa.

²⁵ Gë fere Iyir Ipacah ŋa njëdaruha acërakëlo fu David, aryokuŋëhn hu ŷa, nës:

«“Soŋe ye ntavëkëhni aki wayal wï?

Soŋe ye nkwajëlëdëni ntini wabulunda ŋi ile wok kodina nke?

²⁶ Vëhnaŋ vëvë nkal vi pëhwëtani wët wã.

Ha, vëvë haryënkwa bulunda va nkwëryëlëni ŋwëyëniha Ahwëhn a Wënu ŋa gë Arëhnayik alëwu ŷa.”

²⁷ Paryi nke, hn'iŋi naŋ, Erođ gë Pos Pilat nkwëryëlëni gë vële wok vëyena wasëwif va do gë bulunda Isërayel ŷa, këfëniha aryokuŋ asëvah alëw hu ŷa Yesu, ale rëhnaru ŷa.

²⁸ Bare ile ntini ŷi fop, gena haŋary ile fëhnaruho wëjë dënk kobëri ŷa fo ntini.

²⁹ Tame, Ahwëhn, nëpary gante ŋañënahnedënihëfu ka, do njëdaryihni, vëryokuŋ hu va, pëyahnëni wanës hu ŋa g'ikwëtahn pëbah.

³⁰ Tufahnëry fanka hu fa gë fere wëdahëse wapëmpëhnahnah njërënahnehëhni vahnë va g'uŋwac Yesu, aryokuŋ hu asëvah ŷa.»

³¹ Ga puhnani iyëfa ŋa, pëgwëlehn nënkand hn'ile mbarëniho hna. Pëbëlehnëhni vëhni fop Iyir Ipacah iŋa do pëgwëni pëyahnëndëni wanës Wënu ŋa g'ikwëtahn.

Idemal vële hwëtahnëk

³² Fop vële hwëtahnëko va nkwëryëlëniho g'intawary do g'inahan pacah, nkeni ndampo fo. Cehëlëdëniho fop ile kwëhnani ŷa do ahnë dehnëdëlohna ile kwëhnak ŷa umë fo hwëhnëk.

³³ Vëfayik va pëyahnëndëniho ibëhn Ahwëhn a Yesu gë fanka sankaf do Wënu ŋa njëdadëhëhniwo fop ile valëdëhëhniwo ŷa.

³⁴ Hnë vëhni fop ahnë gojëlawohna iñë, kabi vële hwëhnako wëhaŋ ma watere va nkwafëdëniho wati wati, do njojëndëni koryi ŷa

³⁵ njëdandënihëhni vëfayik va: vëhni, cehëlëndënihëhniwo vëhni fop do ale-wo-le, gante mbalëka ka, nuyadëho.

³⁶ Nkeho hnam asan ale waciko Yosef. Avë hnënk Levi yeho do Sipër hna nagiko. Vëfayik va Barë nabas macënihawo, umë fëhnëtanëd «asan ale hamënaŷëhnëd».

³⁷ Asan arac hwëhnako kaŋ nte nkwafëko do njo koryi ŷa, njëdahni vëfayik va, soŋe vële mbalëd va.

5

Wamër Ananiyas gë Safira

¹ Nkeho fëna asan ale waciko Ananiyas. Nkwëryëlëniho g'asëvalu, Safira, nkwafëni kaŋ nte kwëhnaniho ŋa.

² Naŷëtëko koryi ŷa tac nji njëdahni vëfayik va ile wok ŷa, do asëvalu njëtëko.

³ Awa Piyer më ntehnëka: «Ananiyas, soŋe ye wawëru Sintani tënki hafo pëb ntaŋary hu hna? Mërëhneruha Iyir Ipacah iŋa, ŋaŷëtëru koryi ile wafahnëru kaŋ dëw hu ŋa!

⁴ Awafahnënd ÿa wëjê hwëhnëko kaÿ inji, do nte nkwaferu ña fëna gena bi wëjê hwëhnëko koryi ÿi? Hak kolëru ahnaha hafo ali koyëna? Gena vahnë wërehneru, Wënu ña wërehneru.»

⁵ Ananiyas, ga nkwëryëk watac, njok cëmëlehn tañ. Fop vële yëtako watac va ntakëkëhniwo ðus.

⁶ Vëjar njilehnini përyëni iñas ña tac njoni mbañëni.

⁷ Ga ndëcëk wëwati warar, asëvalu Ananiyas tëkëlehn, hara yëtëna ile liyak hnam ÿa.

⁸ Piyer më tëyëka: «Pëyarye, kaÿ nte wafërun ña, koryi lëwu ÿi aki bi nke?»

Më ntëkwaka: «Ha, aki nke.»

⁹ Awa Piyer më ntehnëka: «Hak kolahnërun a wërehnuna Iyir Ahwëhn a aki? Nëpary: vële yikëh mbañiniha asan hu va tëkini rënka li do njidëni mbañinihi, wëjê fëna.»

¹⁰ Wati rac dënk njolehn haryënk Piyer cëmëlehn tañ. Vëjar va tënkelehnini tëkatëniha ga cëmëk; njolehnëniha mbañëniha ðarël hn'ile mbañëniha asanu hna.

¹¹ Watac njonëhnikëhniwo ntakah cankaf vële hwëtahnëk va fop gë vahnë vëhawary vële yëtako va.

Vifëmpëhnahnah viyabah vile ntidëni vëfayik

¹² Vëfayik va ntidëniho viyë vifëmpëhnahnah gë wëdahëse wayabah bulunda hna. Vële hwëtahnëk va fop njehëkëhniwo ðarël nder Salomo* mbë Cery Wën Cankaf hna.

¹³ Ahnë aha wary ðëkëdlohna nawahni; do vahnë va fop ntënëndënihëhniwo ðus.

¹⁴ Hnë watac fop vële hwëtahnëdëha Ahwëhn va nkwënadëniho kwëlëkwël, vësan gë vësëval.

¹⁵ Njiniho hafo canëndënihëhni vëres va vankaw hna: hnë wëgway kwëtëdënihëhniwo ma hnë wafad, soñe, ge Piyer ndëcëd, wëla cën dëwu ña fo kod cankëhni.

¹⁶ Vahnë vëyabah fëna nkaryaryëdënihëhniwo vëres do gë vële mbërehnëni wayine vëvë vankol vante kakëniho gë Yerusalem va. Do fop njërëndëniho.

Vëfayik va mbërehnëdëni

¹⁷ Asëna wasadëha asankaf a gë wasaduse waÿëntaw wã fop ñëwaryënihëhniwo vëfayik va ile ntidëniho ÿa. Awa umë pëhnani ntinihëhni iñë.

¹⁸ Më matëni pëlanihëhni vëfayik va do cëdëhnënihëhni kaso bulunda hna.

¹⁹ Bare g'umëd ga, mëleka Ahwëhn a më pidëtëk warënka kaso wã, canëkëhni do ntehnëhni:

²⁰ «Yiryin Cery Wën Cankaf hna afëyawuni bulunda ÿa wanës wante yod uwám usër hna.»

²¹ Vëfayik va ma wëhnëlehnëniha: kobëri fo g'acahnëfëd ga, njilehnëni Cery Wën Cankaf hna pëgwëlehnëni karañëndënihëhni vahnë va.

Awa, asëna wasadëha asankaf a do gë vële nkeniho va më macënihëhni Mbara Vëhitij vicër bulunda wasëwif va soñe kitijënihëhni. Tac më payëhni njinëhni vëfayik va, gë kaso njojini.

* **5:12 5.12** Salomo aju David yeho, ahna w Isërayel had rëmu. Umë vëryëhnëko Cery Wën Cankaf ña do njëtiko soñe yasery ÿalëwu. (1 Vëhna w 6; 1 Vëhna w 5.9-14)

22 Bare vëyëka va ga təkēni kaso hna, vërəkātēlēhniwohna hnam. Umē mbokani pëyahñēni:

23 «Tēkatēbun warēnka kaso wā ga nkok pidī dūs vëyëka va ale-wole yēwā lēwu hna haryēnkw warēnka hna, bare ga pidētēbun, ahñē tēkatēlēfunahna bambery!»

24 Ante nkwëryēniho watac ŋa, asankaf vëyëka Cery Wën Cankaf ŋa gē vësankaf vësēna wasadēha va vëyētēlohna ile nahadēni do tēyēlēdēniho bi ye likēhni vëfayik va.

25 Hñē wati rac, tēkēlehni ahñē pëyahni: «Vësan vële sēdēhnērūnēho va selele Cery Wën Cankaf hna nkeni do bulunda yā karanēdēni.»

26 Awa, vësankaf vëyëka va ŋjilehñēni gē vësan vërac mbokaryinihēhni vëfayik va. Bare vëyāñēnalohna, kabi ntakēkēhniwo gē bulunda yā antē ntutēnihēhni gē wëraka.

27 Ga mbokaryinihēhni, umē ŋjonihēhni Mbara Vēhitij hna gē vësēna wasadēha hna. Asankaf vësēna wasadēha yā

28 mē ntehnēkēhni: «Mbañēhnirun karan vahnē g'uwāc ayi asan ŋa. Bare wēli pēbēnērūnēhēhni vahnē vëvē Yerusalem vi ikaran hun iñi wahakili walēw hni hna, do ntehnērūn fuhnē rywāwēka ayi asan.»

29 Awa Piyer gē vëfayik vëyēntaw hñē mē ntehnēni: «Wēnu ŋa rēfēka mañēhni, gena vahnē.

30 Wën warēm fu ŋa mbēhnēndanēka Yesu nte fakērun hñē kērēwa soñe aryañuna.

31 Umē matēndēk Wēnu ŋa soñe ntaña g'irēhw lēwu had asankaf do afēhēt, ŋjēdahnēhni vahnē vëva Isērayel va nkwēcētēni vankeya vantēw hni va do nuñahnēni itavēhn wameh wadēw hni ŋa.

32 Do fuhnē, wasadē warac yebun, g'Iyir Ipacah nte ŋjēdakēhni Wën vële wāwēhnēdēha va.»

33 Mbara Vēhitij va, ga nkwëryēni watac, ntavēkēhniwo had tēnkēhni wasakahn wā, do ñadēniho ndawēhnēnihēhni vëfayik va.

34 Bare aryampo hñē vēhni, farise ale wāciko Gamaliyel, tebako wanēs ŋa. Aharan sariya ale ntēnēnēniho bulunda yā fop yeho. Matēko tase vahnē fop tēy canini ten toye vëfayik va.

35 Tac mē ntehnēkēhni vële mbarēniho va: «Vëva Isērayel, diryin wajira ile yadun aliwuni vëyi vësan vi.

36 Dēnkwētaryin: biyēna nuyinēkawo asan ale wāciko Teyudas, pēlako nkaf ntēwu ŋa had aryēndah; tēkēniho vahnē wakeme wahnah vële rēfēdēhawo va, bare ndawīko, do fop vële rēfēdēhawo va campēniho do golohna nkwëryēnde ga nēsēde soñe lēw hni.

37 Umē, ga ndēcēk, wati vaker hna, Yuda avē Galile yā cahniko. Umē fēna vahnē vëyabah tēfēdēnihawo bare ndawīko umē fēna do fop vële rēfēdēhawo va campehniniho.

38 Awa tame, wēli ile hnahañu yā: antē awo afañu wēba vëyi vësan do tavëryinēhni ŋjini. Ge ile ntidēni yi gē ile ñadēni yi nahan dēw hni dēnk matik pērēkad.

39 Bare ge paryi Wën hna matik kodiluhna añemayēhnuni, ant'aliwu hafo añētaryuna Wēnu ŋa!»

Mbara Vēhitij va mañēlehñēni wanēs Gamaliyel ŋa.

40 Macēlehñēnihēhni vëfayik va, ndafehnēnihēhni tac ntehnēnihēhni antē mbok nēsēni g'uwāc Yesu, tavēlehñēnihēhni.

41 Vëfayik va cahnēlehñēni hnam g'uhnatah sankaf kabi Wēnu ŋa catahnēkawo gē vēhni korotēni soñe wāc Yesu wā.

⁴² Pëgw hnë fac rac, selele Cery Wën Cankaf hna do watere hna, nkoniho karanjëndënihëhni vahnë va do pëyahndëni Wanës Wakasëk Arëhnayik a, Yesu.

6

Vësan mbëd gë vëhi vële rëkëd ndemandënihëhni vëfayik

¹ Hnë wati rac, nkwënadëniho vële hwëtahnëk va yaß inja. Nkeniho hnë vëhni wasëwif wale hnagiko Isërayel hna, Wa-ebëre nësëdëniho, do wëryampo hnë wayal wahaŵary matiniho, Wagërek nësëdëniho. Vële hnësëd Wagërek va mëhnadëniho soje vële hnësëd Wa-ebëre va, ntehnëdëniho vërac vëсахëlendilohna rokëtok ŷa gante canjëk fac-wo-fac ka soje vësëval vëvë kore lëw hni vële cëmaryëk vësan va.

² Awa vëfayik pëhw gë vëhi va më mbarënihëhni vële hwëtahnëk va fop ntehnënihëhni: «Canjëna soje lëw fu ravëfu pëyahndëni Wënu na fabahnëfu cahëlehn ilë rokëde.

³ Awa tame, vëyënta fu, tēhnaryinëhni hnë wūhnë vësan mbëd gë vëhi, vële pëbëk Iyir Ipacah, gë yasery, do hwëtahnëk. Kwëtahnëdëfunëhëhni iŷi doku.

⁴ Koyëna fuhnë kodëfun wo hahnëndafu iyëfa na gë ikaranj vahnë wanës Wënu na.»

⁵ Vële hwëtahnëk va fop mawëniho watac. Më tēhnanihëhni vëhni: Ecen, asan ale hwëtahnëkawo dus Wënu na do pëbëko Iyir Ipacah, gë Filip, gë Përokor, gë Nikanor, gë Timon, gë Parëmenas, do gë Nikola mbë Antiyos nte salinjëko kobëri na sali wasëwif.

⁶ Më tufinihëhni vëfayik va soje njëfanëhnënihëhni do tindënihëhni wëbäk na ale-wo-le vëhni fop.

⁷ Wanës Wënu na campëdëho kwëlëkwël g'ahawary do iyaß vële hwëtahnëk va nkwënadëho dus Yerusalem hna. Do wëla vësëna wasadëha vëyabah kwëtahnënihawo Yesu do mawëhniha.

Ipëla Ecen

⁸ Ecen, Wënu na njëdëkawo dus do pëbënëkawo fanka falëwu fa, ntidëho wëdahëse gë vifëmpëhnahnah visankaf bulunda hna.

⁹ Bare vësan vëryampo pëgwëlehnëni nkwajëtehnëdëniha. Vësan vërac vëvë cery caliña nte wacëde «Cery Caliña mba Vëramp vële Ravik» yeho. Ani matiniho: Siren, gë Alekësandëri, gë Silisi, do gë Asi. Nkwajëlëdëniho gë Ecen,

¹⁰ Bare vëhodilohna tufahnëni gena toña wanës wacatah wadëwu wante nësëndanëdëhawo Iyir Ipacah inja.

¹¹ Soje rac, më cosënihëhni vahnë ntehnëni nkwëryëniha ga nësëd wanës wante yewëdëha Moyis gë Wënu na.

¹² Koyëna ntavëndanënihëhniwo bulunda ŷa, gë vicër bulunda va, do gë vëharan sariya va. Tac më nëñlëhnëniha Ecen pëlanaha, njoniha Mbara Vëhitiŷ hna.

¹³ Njoryaryënihëhniwo fëna wasëde vëwër va më ntehnëni: «Aŷi asan tëryëdina nës wameh soje Cery Cëvah Cankaf Wënu ntëw fu na gë Sariya Moyis ŷa.

¹⁴ Nkwëryëbunëha, ga ntehnëd, Yesu mbë Nasaret ni nihëd Cery Wën Cankaf na do nkwëcëtëd wënamu wante njëdakëfu Moyis na.»

¹⁵ Fop vële yeho hnam va ntarënihawo Ecen kabi nunihawo yëka ŷa had yëka mëleka nkehawo.

7

Wanës Ecen

¹ Asëna wasadëha asankaf a më tëyëka Ecen: «Toña bi ye ile hnësëde soje hu yi?»

² Awa më ntëkwaka: «Warëm mën gë vëyënta mën, nëparyino: Wën Hnañah ÿa karyëtahnëkawo rëm fu ÿa Abëraham ante nkeho Mesopotami hna ani gë njihahnënd ntëd Aran hna.

³ Më lehnëkawo: “Tavëry nkal hu ni, gë hnënk hu yi do ayi hn'inkal nte rufëdëmi hna.”✧

⁴ Koyëna tavëko Abëraham nkal Kalëde ña nji ntëd Aran hna. Tac ante cëmëko rëmu ña, Wënu ña më pakëtika hnë nkal nte yehahnërun gaki ni.

⁵ Wënu ña ñoñ yëdëlawohna Abëraham kwëhn umë hnam, wëla fënkwaç fatoy yëdëlawohna. Bare më lehnëkawo njëdadëha nkal ña do vërahu kwëhnëdëni ge cëmëk. Hara wati rac, Abëraham kwëhnalëhniwohna ten vutah.

⁶ Wënu ña më lehnëkawo vutah vuntëwu va hnë nkal nte wok gena dëw hni ntëdëdëni, hn'ile nkedëni vëramp do ntideni këm fo hnë wabëhn wakeme wahnah (400).

⁷ Wënu ña nkwënëko piniñëdëhëhni bulunda ile lidëhëhni vëramp ÿa. Ge ndëcëk wataç, cahnedëni hn'inkal tac do njijëni ani dënk, hn'ini nkal, cëmbëndëniho.✧

⁸ Tac Wënu ña kwëtëlëniho gë Abëraham do njëdahna namu háci ÿa nke dahëse kwëtëla ntëw hni ña. Awa Abëraham nagëhnikawo facan, Isak maciko, do kácëkawo ante nuÿako wafac mbëd gë warar ña. Isak fëna koyëna kácëkawo aju Sakob, do Sakob fëna kácëkëhniwo viju, vële yeho warëm pëhw gë wahi waryënkwëryënkwa ÿa.

⁹ «Viju Sakob, vërac ñeÿary, fëlakëhniwo më nkwafëniha ahery hni Yosef, soje nji had aramp hn'inkal Esipët hna. Bare Wënu ña g'umë nkeniho.

¹⁰ Ntihëtëkawo mbër ntëwu ña fop do njëdakawo yasery hafo Faraÿo ÿa, ahnaÿ Esipët, nëña d'us g'umë. Arac më ntika guverëner Esipët hna do gë tere ucankaf hna fop.

¹¹ «Tac tëkëlehni inte cankaç Esipët hna fop gë nkal Kanan ña. Ambër cankaç yeho. Warëm fu ÿa ñoñ vëwolohna nuÿandëni ile tokëdëni.

¹² Sakob njëtako nkehëhna Esipët hna ile rokëde, do ryënkwëryënkwa ÿa më payëkëhni viju, warëm fu ÿa.

¹³ Ga njini higëna ÿa, Yosef më ntik njavëtëniha vicëru do Faraÿo ÿa njëtako vicëru va ye.

¹⁴ Tac Yosef më payëhnëk njinëhni rëmu Sakob gë tere lëwu ÿa fop. Vahnë wafëhw imbëd gë wahi g'imbëd (75) nkeniho.

¹⁵ Awa Sakob gë tere lëwu ÿa njilehneni gë Esipët; hnam cëmëniho umë gë warëm fu waÿëntaÿ ÿa.

¹⁶ Sisem hna njiryeryiko waÿas walëw hni ÿa, kwëtini hn'iyag inte ntaÿëko Abëraham gë koryi hnë viju Hamor.

¹⁷ «Bulunda fu ÿa njabëniho do nkwënadëniho kwëlëkwël Esipët hna hafo tëhaj wati le ntihand Wënu ña ile nësëhnëkawo Abëraham ÿa.

¹⁸ Awa, ahnaÿ ale wok yëtëlawohna Yosef naÿëgëko Esipët hna.

¹⁹ Ahnaÿ arac tokadëhëhniwo bulunda fu ÿa do këm fo ntidëhëhniwo vacërakëlo fu va porosiñatëndëhni tavëndënihëhni vutah vunul va cëmëndëni.

20 «Hnë yamani rac nagiko Moyis. Fatah fankwamah yeho, do Wënu ña ñahnëkawo. Ýalu hna njëwëndiko hnë wadepera watar.

21 Tac më njëbik hnë kankel do ntabi hnë garyëla. Awa aryagu Faraŵo ýa hnufakawo do kwëdëkawo had fatah fantëwu.

22 Koyëna ñëñako Moyis fop uyët vëvë Esipët va do kwëhnako fanka hnë ile nësëdëho do ntidëho ýa.

23 «Ga nuýak wabëhn wafëhw wahnah, Moyis pëhnako nji njëkihni vëýëntaŵu vële nkeni hnënk va, viju Isërayel.

24 Wati rac nukawo avë Esipët ga ntidëha këm fo avë Isërayel. Awa më ntëwëhnëka mbaý ntëwu ña, ndaŵa avë Esipët ýa.

25 Ntiyahnëkawo nkwëryëdëni wahnënk walëwu wï, gë umë pehëtëdëhëhni Wënu ña, bare vëwëryëlohna.

26 Ga pacëk, Moyis tëkatëkëhniwo vële nkeni hnënk va ga mëtëdëni do ñadëho konjëlehnëhni. Më ntehnëkëhni: “Wëlawo mën, hnënk yerun! Awa soñe ye lilëdun këm fo aki?”

27 «Bare ale lidëhawo aýëntaŵu këm fo ýa më cañëtaka Moyis ntehna: “Ye yentahniki? Mo liki asankaf do ahitiñ alëw fu?”

28 Aryaŵo bi ýađu, gante ndaŵëruha ýëhno avë Esipët ki?”

29 Moyis ga nkwëryëk wanës watac, më nkaryëk nji ntëd hn'inkal Madiyan hna; hnam nuýakëhniwo vutah vucan vuki.

30 «Ga ndëcëk wabëhn wafëhw wahnah, mëleka haryëtahnëkawo Moyis wula hna, fagant humpen fatëh fante ýagëdëhohna ðarël kuñ nte wacik Sinayi hna.

31 Moyis pëmpëhnahnëkawo ga nuk hwëdëh ha fatëh hna koyëna. Bare tëhadëho soñe pëcëta wapacëk, më nkwëryëk kopa Ahwëhn a ga ntehnëdëha:

32 “Wën vacërakëlo hu ña yebu, Wën Abëraham, Wën Isak, do gë Wën Sakob.” Moyis mbalëdëho, dëkëdëlohna njihn yëka ýa.

33 «Awa Ahwëhn a më ntehnëka: “Paryëtëry wapary ñi, kabi hn'ile kahnëru hna cëvak.

34 Nubu ambër bulunda mën ña Esipët hna, nkwëryëbu wako g'ijëm dëw hni ña do cëliðu, fehëtëwëhni. Tame, yij: payëdëmi gë Esipët.”[☆]

35 «Moyis tac dënk ye nte ñwëýëniho ntehnëniha: “Mo liki asankaf do ahitiñ?” Umë payëka Wënu ña had asankaf, afehët bulunda g'idëfema mëleka le sahnëhnikawo humpen fatëh hna.

36 Umë sanikëhni Esipët hna. Ntiko wëdahëse gë vifëmpëhnahnah hn'inkal tac, nte ntëmpëtafëniho Wov Vëntah hna, do gë hnë wabëhn wafëhw wahnah wula hna.

37 «Moyis tac dënk lehnëkëhni viju Isërayel: “Wënu ña canëhnëdëhuna kila had ami avë bulunda hun.”

38 Do fëna, ante mbarëlëdëniho bulunda Isërayel wula ña, umë hahnëdëho yëbëlan vacërakëlo fu va gë mëleka le hnësëhnëdëhawo hn'ikuñ Sinayi ýa. Hnam nuýajëdëho wanës Wën wante yëdahnëd uwám usër soñe nijj pëyafu.

39 «Bare vacërakëlo fu va vëýadëlohna maŵëhnëniha; më cañëtaniha do pëhnani mbokani Esipët.

40 Umë ntehnëniha Aron: “Dinëhnëryifu wamën wante ryënkwarehëdëfu, kabi yëtëlëfuhna bi ye fëlaka añi Moyis nte sanikëfu Esipët ñi.”

41 Awa më ndëhwarëni wën le mëntëläni gë fañihni, ntinëhnëniha sadëha, do më ntini ambënt nëñah soñe ile ntini vëhni dënk ýa.

☆ 7:34 7.34: Icahn 3.1-10

42 Bare Wënu ɲa niyahnëkëhniwo do tavëhni cëmbëndëni wahol wale ye g'ambin wï. Gante kerik kayëte wakila ki:

«O bulunda va Isërayel,

Gena ami sënahnërun sadëha wusaw
gë wasadëha waÿëntaw hnë wabëhn wafëhw wahnah wula hna.

43 Hali, ndibëdunëho gante-wo-gante

usank wën ile wacëdeho Molok wa
do gë wën hun ile liyarun wëntëlah

g'ikol nte wacëde Refan ɲa.

Ntiyarunëho waɲi wamën wuhnë dënk awuntahnëndu.

Soɲe umë fakëtandëmu hafo Babilon.”

44 «Wula hna warëm fu wa kwëhnaniho usank ule ryënkwëtehnëdëho kwëtëla nte ntiniho Wënu ɲa gë vëhni ɲa. Usank rac ntiko Moyis gante ntehnëkawo Wën ka. Sifa ule tufëkawo wa ntiko.

45 Urac, tebalëdëniho warëm fu wa. Vëhni gë Yosuwe njonihho hnë nkal nte nkehahnëniho bulunda vële wok vëyëtëlahna Wën, vële ntak Wën haryënk w lëw hni va. Hnam nko afo David nke ahnaw.

46 Arac nuÿako idema Wënu ɲa kabi Wënu ɲa ñadëhawo. Awa David tÿëkawo maÿëryana nëmpët usank wa gë nte vëryik nte rëkëde cëmbahnënde, umë Wënu Sakob ɲa.

47 Bare Cery tac Salomo* vëryëhnëko.

48 «Bare, ile ye toña ÿa, Wën Hunte Sëpëk Fop ɲa dëdëdina hn'acery nte mbëryëni vahnë. Wëlin ile pëyahnek kila ÿa:

49 «“Wënu ɲa Ahwëhn a ntehnëk: ‘Ambin ɲa ye tinki naw mën ɲa,

nkal iɲi ye hn'ile yinëgehnahnëdëfu wapary mën ɲa.

Iÿëhne sifa Cery hodun avëryëhnuno?

Aɲëhne cape kodëfu ÿëwu?

50 Gena bi ami lik vëÿin fop?’ ”

51 «Wuhnë vahnë vële kambëk vankaf vi, Wënu ɲa macëdëhu bare pidërun wasakahn hun† wa gë vanëf hun va, ɲwëÿëdunëha kwëlëkwël Iyir Ipacah iɲa! Had vacërakëlo hun va nkerun!

52 Nkehëhna bi kila ile nkoni vëvërehnëna? Ndaÿënihëhni vële fëyahnedëho itëk Yesu, Asatah a. Do wuhnë, tame, nkwaferunëha do aryaÿëhnuna.

53 Toña ye, nuÿarun sariya Wën ÿa gë wamëleka ɲa, bare mawëhneluhna muk!»

Icëm Ecen

54 Vëhitiɲ vësankaf wasëwif va, ga nkwëryëni wanës watac, cenakëhniwo ntavah ɲa soɲe Ecen afo cemëlehnandëni aki fo wabeñ ɲa.

55 Bare umë, pëbëkawo Iyir Ipacah iɲa, më kanëk g'ambin do nu humpen inaÿ Wënu ɲa, do Yesu g'irëhw Wën kahnëko.

56 Awa më ntehnëk: «Nëparyin: nuđëfu ambin ɲi pidëtak do Ajë Ahn'a g'irëhw Wën kahnëk.»

57 Vële wëryëko wanës watac va, më ndekani d'us cijalehnëni vanëf va, më nëñlëhnëniha vëhni fop.

58 Canëniha naw hna do ntutëndëniha gë wëraka soɲe ndaÿëniha. Vële wërahnekawo Ecen va, jar nte wacik Sol kwëtehnahnëniho viÿi vilëw hni va.

* 7:47 7.47 Salomo aju David yeho, ahnaw Isërayel had rëmu. Umë vëryëhnëko Cery Wën Cankaf ɲa do njetiko soɲe yasery ÿalëwu (1 Vëhnaÿ 6; 1 Vëhnaÿ 5.9-14). † 7:51 7.51 Pidërun wasakahn hun: Wagërek hna ntehnëk vintawary hun va kácina. Rac fëhnëtanëk vëyentaryahnina bulunda Wën hna.

⁵⁹ Wati nte ntutëdënihawo ña, Ecen njëfako ntehn: «Ahwëhn Yesu, kwëtehnañemi ntaŵary mën inja!» ⁶⁰ Tac njolehn ndëkwëhn do ndeka rëkwa ña gë fanka fop: «Ahwëhn, tavëhnëryihni uŵi wëh!» Ga nësëk koyëna cëmëlehn.

8

Ikorotehn vële hwëtahnëka Yesu

¹⁻² Sol nënjëkawo idaw Ecen ña. Nkeniho hnam vësan vële hahnëndako soñe Wën mbañënihawo do konëhnëdënihawo ðus.

Fac rac dënk pëgwiniho koroteyehnëndeni ðus vële hwëtahnëka Yesu va Yerusalem hna. Vëhni fop campëniho vankol vambë Yude gë Samari hna, vëfayik va fo woko hnam.

³ Sol, umë njawërëdëho mbëvehnëhni vële hwëtahnëk va; njidëho tere-wo-tere canëndëhni, vësan gë vësëval, cëdëndëhni.

Doku Filip Samari hna

⁴ Vële sampehniko va ndapëniho wayal hna pëyahñëndëni Wanës Wakasëk ña.

⁵ Filip njiko naŵ cankaf Samari hna pëgwëlehn nësëhnëndëhni soñe Arëhnayik a vahnë vëvë hnam va.

⁶ Bulunda ña fop nëpadënihawo Filip gë yasery kabi nkwëryëniho ga nësëde vifëmpëhnahnah vile ntidëho va do nuniho:

⁷ vëyabah vële nkeniho gë wayine va cahnënihëhniwo ndekatëndëni ðus; do vëreyah gë vële ye vorovoro vëyabah njërëniho.

⁸ Koyëna, naŵ inja hnë uhnatah sankaf nkeho.

⁹ Hara, asan ale wacik Simo lëdëntiko hn'ankol tac do mbilayo kavëla ntidëho. Pëmpëhnahnëndanëdëhëhniwo bulunda Samari ña do nañënadëho.

¹⁰ Fop bulunda ña, vutoy gë vënañah per, nëpadënihawo pary. Ntehnëdëho: «Añi asan fanka Wën fa dënk ye, fale wacëde "Fanka Fahnañah."»

¹¹ Mbiyëko ga pëmpëhnahnëndanëkëhniwo gë mbilayo kavëla lëwu ña, soñe umë nëpadënihawo pary.

¹² Bare ante pëyakëhniwo Filip Wanës Wakasëk soñe Naŵ Wënu ña do gë soñe Yesu Këris ña, kwëtahnëniho do njaryiniho vësan gë vësëval per.

¹³ Simo umë dënk më lehnëko kwëtahnëk do njaryiko. Kobëri tac, ñaŵëdilawohna Filip kabi pëmpëhnahnëkawo ðus vifëmpëhnahnah gë wëdahëse wade nudëho ña.

¹⁴ Ante njëtaniho, vëfayik va Yerusalem hna, vëvë Samari va maŵëni wanës Wënu ña, më payënihëhni ñal hni hna Piyer gë San.

¹⁵ Vëhni ga tükëni Samari hna, umë muntanënihëhni vële hwëtahnëk va nuñahnëni Iyir Ipacah inja

¹⁶ kabi Iyir Ipacah inja cëlëlohna ten wëla hnë aryampo hnë vëhni; g'uŵac Ahwëhn a Yesu fo njaryiniho.

¹⁷ Awa Piyer gë San më tindënihëhni wëbák ña nuñalehnëni Iyir Ipacah inja.

¹⁸ Simo ga nuk vële hwëtahnëk va njëdäyini Iyir Ipacah inja ante tindënihëhni vëfayik wëbák ña, më ñad njëdähni koryi vëhni Piyer gë San

¹⁹ ntehnëhni: «Maŵëryanëryino ami fëna inji mëk, soñe ale-wo-le rindëdëfu wëbák ña nuñahn Iyir Ipacah inja.»

²⁰ Bare Piyer më ntëkwaka: «Arafi mbëvehni koryi hu yi gë wëjë per, kabi naharu uyëf Wënu na kode ntawi!

²¹ Tëfëlihna wëla toye alinti doku le lidëfun yi, kabi ntaŵary hu na catëna haryënkW Wën hna.

²² Tavëry iña hu meh inji do muntaryehna Ahwëhn a soje, ge kod nke, tavëhnahni iña meh nte hwëhnaru ntaŵary hu ni.

²³ Ha, tavëry kabi nudëfu njapëru do aramp wameh yeru.»

²⁴ Awa Simo më ntehnëkëhni vëhni Piyer gë San: «Muntanëryinoŵa Ahwëhn a wuhnë dënk soje antë nkewo iñë hnë wante hnësërun ni fop.»

²⁵ Vëfayik vëhi va, ga puhnani nës ile njëtëniho soje Ahwëhn a Yesu do pëyahneni wanës wadëwu na, mbokalehnëni Yerusalem. Nkaŵ hna pëyahnehëdëniho vankol Samari vayabah Wanës Wakasëk na.

Filip gë asan avë Ecopi

²⁶ Fac ryampo mëleka Ahwëhn lehnëkawo Filip: «Yiryeyi g'ankaw yirah nte wätëk Yerusalem yid Gasa ni.»

²⁷ Awa Filip njilehn taŵ. Nkaŵ ntëwu hna, nulehna asan. Asan arac alënënik avë Ecopi yeho, ale hwëtehnahniko hnapul Kandas ya, ahnaŵ asëval avë Ecopi ya. Soje icëmb Wënu na njiko Yerusalem hna ²⁸ do gë ŷalu mëncëdëho. Saret lëwu hna ntaŵako do kayëte nte kerëko kila le waciko Esayi na karanëdëho.

²⁹ Iyir Ipacah ija më ntehnëka Filip: «Yiryeyi arëka iyi saret.»

³⁰ Filip më nkaryëk, tëhahna, do nkwëryëdëho avë Ecopi ya kayëte kila Esayi na karanëdëho. Umë tëyëka: «Nkwëryëdfu bi ile haranëdfu yi?»

³¹ Asan a më ntëkwak: «Hak kodëfu wëryu, ge ahnë pacënëhnëdëlohna?» Do umë ntehnëka Filip kayënti saret hna ntaŵa darël lëwu.

³² Hara viŵi Vikerëh karanëdëho:

«Nkeho had ife
ile yiryeryëdëf gante ndawëdëf,
ndemëhnako had fape fante wok kodina nës haryënkW
ale wëcëdëha imul,
umë fëna ñoñ nësëna.

³³ Cëfëhnani do nuŷana satah.

Ahnë kodina nës soje vutah vuntëwu va
kabi kobëri fo ntihëtik duniŷa li.»

³⁴ Avë Ecopi ya më tëyëka Filip: «Këلامي, pëyarye bi soje mo nësëd kila yi aki? Soje lëwu ya dënk bi, ma ahnë ahawary ye?»

³⁵ Awa Filip më tebak wanës na, pëgw hnë Vikerëh vitac dënk, më nësëhnëka Wanës Wakasëk wëba Yesu na.

³⁶ Nkoniho njindëni tëkëlehnëni hn'ile nke wënka. Awa avë Ecopi ya më ntehnëk: «Wëlin wënka; ye wëmayëhnëd yaryiwu?»

³⁷ [Filip më ntëkwaka: «Ge kwëtahnëru gë intawary fu na fop, kodëru ayaryi.» Awa asan a më ntehnëka: «Kwëtahnëbu Yesu Këris Aju Wënu na ye.»]

³⁸ Tac Filip më kahnëndëhnëk saret ya cëlëlehnëni g'umë wënka hna do njarya.

³⁹ Ga ndanini wënka hna, Iyir Ahwëhn a nufëlehna Filip. Asan a golohna nunda, bare nkoko njind nkaŵ ntëwu na g'uhnatah.

⁴⁰ Filip umë nulehn hnë nkol Asot hna nkeho, tac më tëfëk naŵ g'inaw, pëyahnehënd gante-wo-gante Wanës Wakasëk na, hafo wati nte tëkëko hn'inaw Sesare hna.

9

Sol kwëtahnekä Yesu

¹ Hnë wati rac, Sol nahan dëwu ña fop idaw vile hwëtahnekawo Ahwëhn a fo yeho. Njiko asëna wasadëha asankaf hna

² do tëya vëkayëte vante tufahnëd njëtahni hnë vacaliña vambë Damas hna bi mo nke. Koyëna, ge tëkatëkëhni hnam vësan ma vësëval vële rëfëd Nkaw Ahwëhn a, vëkayëte vatac wawëryanëdëhawo pëlahni do njiryeryëhni Yerusalem.

³ Awa gë Damas njidëho do tëko tëha naw tac ante penëkawo tañ caharaß humpen hunte wätiko g'ambin ña. ⁴ Njolehn do nkwëryëlehn kopa ga ntehnëdëha: «Sol, Sol, soñe ye vërehnëdëfuho?»

⁵ Sol më tëyëka: «Ahwëhn, mo yeru?»

Më ntëkwaka: «Ami, Yesu, nte vërehnëdëfu ña ye.

⁶ Tame matëry, tënkëry naw hna, do hnam pëyaderu ile rëfëka ali ña.»

⁷ Vële tëfëlëniho Sol va vëhodilohna mbok ñënkani do vëhodilohna fëna nësëni iñë. Nkwëryëdëniho dëus kopa ña, bare vëhnuðilawohna ahnë.

⁸ Sol matëlehn, ñes dëus, bare golohna nund. Awa më pëlayik vák ña kahi tëkaryi gë Damas.

⁹ Hnë wafac warar mëpëko, do tokëdilo hna, cedilo hna fëna.

¹⁰ Hara, Damas hna nkeho ale hwëtahnek do wacëdëho Ananias. Ahwëhn a karyëtahnekawo do ntehna: «Ananias!»

Umë ntëkwaka: «Ahwëhn, ani nkebu.»

¹¹ Ahwëhn a më ntehnëka: «Yiryeyi tameki kalu ile wacëdë Kalu Satah, do tere Yuða hna. Tëyalëryehna asan avë nkol Tarës ale wacëdë Sol ña. Iyi wati dënk iyëfa njëfad

¹² do, hn'ikaryëtahni, nukawo asan ale wacëdë Ananias tënkëko tere hna do tinda wëbák ña mëpëtahna.»

¹³ Ananias më ntehnëk: «Ahwëhn, vahnë vëyabah nësëhnëniho soñe ayi asan do pëyaniho fop wameh wante ntikëhni vahnë hu va Yerusalem hna.

¹⁴ Do njijëk hn'ani gë fanka vësankaf vësëna wasadëha va soñe pëlahni fop vële ramahnëki va.»

¹⁵ Bare Ahwëhn a më ntehnëka: «Yirye, kabi tëhnabuha ayi asan nke aryokujëhn mën, do ntidëfuha ayëtëndan u wac mën hnë vële wok vëyena wasëwif hna gë vëhnañ vëlëw hni hna, do gë hnë vahnë vëva Isërayel hna fëna.

¹⁶ Tufëdëfuha ami dënk fop ile rëfëka korot soñe mën ña.»

¹⁷ Awa Ananias njilehn. Ga tëkëk, tënkëko tere hna, tinda wëbák ña Sol do ntehna: «Ayiënta mën Sol, Ahwëhn a Yesu haryëtahnikino nkaw nte rëfiruho hna, payiko soñe aholahn avoka hnund g'ahawary do pëbahni Iyir Ipacah iña.»

¹⁸ Tañ, ile ye had vakuß wuwis njolehna vinkër Sol hna do kolëlehn mbok nund g'ahawary. Awa matëlehn do njaryi.

¹⁹ Tac tokëk do fanka fa mbokalehna.

Sol gë vahnë vëvë Damas

Sol wafac ñëwëntiko gë vële hwëtahnek va Damas hna.

²⁰ Pëgwëlehn karanëdëhni caliña wasëwif hna pëyahnëd Yesu Aju Wënu ña ye.

²¹ Fop vële hnëpadëhawo va pëmpëhnahnëkëhniwo do tëyëdëniho: «Gena bi ayi asan horotehnëdëhëhniwo Yerusalem hna vële ramahnëka

Yesu va? Do yijëna bi ani wakwëhnampër soñe pëlahni do njiryeryëhni hnë vësankaf vësëna wasadëha hna?»

²² Bare Sol nkwënadëhawo fanka fa karanj dëwu hna do wasëwif wale lëdëko Damas wã vëyëtëlohna bi ye nahadëni ante tufëdëhëhniwo wapacëk Yesu ye Arëhnayik a.

²³ Ga mbiyëk Sol hnam, wasëwif wã më pëhnani ndampo fo ndawëhnëniha,

²⁴ Bare pëyayiko wante pëhnalëniha ña. Njëkadëho warënka naŵ hna g'umëd gë g'anent, soñe kolahni ndawï.

²⁵ Umëd ndampo, vële hwëtahnëk karanjédëho va hnë kankel njëbënihawo, njonihã, cëlëndëniha hamëhni kece sankaf ile heceyahniko tenda hna.

Sol Yerusalem hna

²⁶ Ga tékëk Yerusalem hna Sol njëkëhnahnëko mbarëlënti gë vëréfal va, bare fop ntakëkëhniwo g'umë, kabï vëhwëtahnëlohna bi paryi gë vëhni nkentik.

²⁷ Awa Barë nabas më nufëka njoka vëfayik hna. Umë tëfëtanëhnëkëhni gante nukawo Sol Ahwëhn ka nkawë Damas hna do gante nësëhnëkawo Ahwëhn ka. Pëyakëhniwo fëna gante karanjédëhëhniwo vahnë va g'uŵac Yesu wã Damas hna g'ikwëtahn cankaf.

²⁸ Kobëri tac, Sol gë vëhni nkentiko, njasëlehnëdëho Yerusalem hna gante ñad ka do karanjédëhëhniwo vahnë va g'uŵac Ahwëhn a g'ikwëtahn.

²⁹ Nësëhnëdëhëhniwo fëna wasëwif wale hnësëd wanës wagërek ña do nkwa jëlëdëniho gë vëhni, bare vëhni fëna njëkëlehnëdëniho ndawëniha.

³⁰ Ante njëtani vële hwëtahnëk ña më njonihã hafo hn'ankol Sesare hna do, hnam, më cañëtëniha nji hn'ankol Tarës hna.

³¹ Awa fop vële hwëtahnëk vëvë Yude, Galile, do gë Samari hna yam nkenihã, naÿëdëniho hnë kwëtahn hna; ankaŵ Ahwëhn ña tëfëdëniho, do nkwenadëniho, g'idëma Iyir Ipacah iña.

Iyërën Ene

³² Hnë wafac warac Piyer njasëlendëho nkal hna fop. Hnë fac ryampo cabëko hnë vële hwëtahnëkawo Yesu do lëdëko hn'ankol Lida hna.

³³ Umë tëkatëka asan ale wacik Ene. Vorovoro nkeho: matëlohna hn'ipad dëwu hna kobëri wabëhn mbëd gë watar.

³⁴ Piyer më ntehnëka: «Ene, Yesu Këris njërënëki! Matëry afëhwët ipad hu ñi.» Ene matëlehn tañ.

³⁵ Fop vële lëdëko Lida va gë vëvë lañ Saron va nunihawo do kwëtahnënihawo Ahwëhn a.

Ibëhn Dorëka

³⁶ Asëval ale hwëtahnëk yeho nkol nte wacik Yafa. Tabita maciko. Uŵi wãc «Dorëka» ye gë wanës wagërek ña, (umë lehnëde «incaw»). Uli fërën fo pa bëko g'uryema vëhaÿëhna.

³⁷ Wati rac tesëko cëmëlehn. Ga njaryik ñas iña, më kwëtik hnë cery mbë yañ etas hna.

³⁸ Vële hwëtahnëk vëvë Yafa va njëtaniho Piyer Lida hna nke, ñarël lëw hni. Më cañëtënihëhni vësan vëhi, payënihëhni aki: «Këlayiru, yij ÿal fuhn'a hara biÿëlihna.»

³⁹ Awa Piyer tëfëlëntëlehn gë vëhni. Ga tékëni, më njiryeryik cery nte ye yañ etas hna. Vële cëmaryëk vësan va fop tëhanihawo kotëndëni; tufëdënihawo vacuŵ gë viÿi vihawary vile ntidëho Dorëka ante nkoko cëmëna ña.

⁴⁰ Piyer më canëkëhni vahnë va fop. Më ndëkwëhnëk do njëfa. Tac cahëtak gë cape iñas do ntehn: «Tabita, matëry!» Umë nsesëk. Ga nuka Piyer, matëlehn ntaña.

⁴¹ Piyer më pëlaka vák ÿa ndemaka mat. Macëlehnëhni tañ vësëval vële cëmaryëk vësan va gë vële hwëtahnëk vëhaŵary, tufëkëhni ga njënëk.

⁴² Njëtayiko naw Yafa hna fop do vëyaŵah kwëtahnënihawo Ahwëhn a.

⁴³ Piyer mbiÿëko Yafa hna; hnë tere avál ale ŵaciko Simo hna nkeho.

10

Piyer vëhni Korëney hna

¹ Nkeho, Sesare hna, asan ale ŵaciko Korëney; kapiten yeho hnë kañ wasodafe wavë Rom le ŵacëdeho «Kañ vëvë Itali».

² Kahnëndako icëmb Wënu ña, do ntakëdëhawo umë gë vëvë tere lëŵu va fop. Ndemadëhëhniwo ðus vëhaÿëhnañ vëvë ðulunda wasëwif va, do njëfadëhawo Wënu ña kwëlëkwël.

³ Fac ryampo, ga carëtak lav a, ikaryëtahn nuÿako: mëleka Wën nuko wapacëk ga tënkëd tere lëŵu hna do ntehna: «Korëney!»

⁴ Korëney ntañëkawo mbalatënd do tëya: «Nëpadëmi, ye ye?»

Mëleka ÿa më ntehnëka: «Wënu ña nkwëryëk iyëfa hu ña do mawëhnëki. Nuk fëna ile ryemaduhëhni vëhaÿëhnañ va.

⁵ Awa tame payëryihni vahnë Yafa njini njojëniha ale ŵacik Simo Piyer ÿa.

⁶ Hnë tere avál ale ŵacik Simo hna nke, ale lëdëk tëfary wov hna.»

⁷ Ga njik mëleka le hnësëhnañkëndëha ÿa, Korëney më macëkëhni tañ vëhi vëryokuñ vëlëŵu hna do gë sodafe ryampo ale ryokuñëhnëdëhawo. Arac fëna ahahnëndak soñe Wën yeho.

⁸ Umë pëyakëhni fop ile ryëcëtak takan ÿa, tac payëlehnëhni gë Yafa.

⁹ Ga pacëk, ante nkëhnëko tëk lav a nkaf hna, njidëniho do tëhaniho Yafa. Hnë wati rac Piyer kayëko yañ teras cery hna soñe iyëfa. ¹⁰ Umë njoka inte do ñadëho tok. Wati nte nëgëhnëdëho roka ña, më nuk iñë hn'ikaryëtahn.

¹¹ Umë nuk ambin ña ga pidëtak, do iñë sëlëndajëdëho nkal li, nkeho had ipand yankah nte fërëtik do pëlayi vacape vanah tak.

¹² Hn'ipand tac, sifa wulaw gë wusaw fop yeho hnam, gë vile huhad nkal li, do gë wusëry.

¹³ Më nkwëryëk kopa ga ntehnëdëha: «Matëry, Piyer, ðawëryihni do asemëhni!»

¹⁴ Bare Piyer më ntëkwak: «Muk! Ahwëhn, koßëri tokëla ile mbañëk sariya fu ÿa ma wok pacëna.»

¹⁵ Kopa ÿa më mbok ntehnëka kat: «Ant'alehn pacëna ile pëyahnëk Wën pacëk ÿa.»

¹⁶ Wahwënta warar ntiyako koyëna, tac pand iña mbokalehn g'ambin.

¹⁷ Piyer pëmpëhnañëkawo do tëyadëho bi ye pëhnëtanëd iñë ile nuk ÿi. Hnë wati rac, vële payiko Korëney va tëyalëdëniho tere Simo ÿa, do tëkëlehnëni rënka hna.

¹⁸ Umë mëcalëni tëyëni: «Ani bi nke asan ale ŵacëde Simo Piyer ÿa?»

¹⁹ Wati nte nkoko Piyer nahand soñe iñë ile nuk ÿa, Iyir Ipacah iña më ntehnëka: «Nëpary, vësan vërar rëyalëdëhi.

²⁰ Cëlëry, ayiwu tame gë vëhni hara gwajëlehnalihna, kabi ami fayikëhni.»

²¹ Awa Piyer më cëlëk nji hn'ile nkeni vësan hna do ntehnëhni: «Ami ye ale yëkëlehnëduna. Soje ye yijërun?»

²² Umë ntëkwaniha: «Kapiten ale wacik Korëney ÿa fayikëfu. Asan asatah ye, ale lakëdëha Wënu ña do wasëwif wã fop ñahnëniha. Mëleka Wën lehnëka macehni ayi tere lëwü hna soje nëpa ile lehnëdëha ÿa.»

²³ Awa Piyer më ndënëkëhni ndakëntini hnam.

Ga pacëk, kahnëtantëlehni gë vëhni do vëryampo hnë vële hwëtahnëk vëvë Yafa va ntapëhnanihawo.

²⁴ Ga mbok pac kat, tëkëlehnëni Sesare hna. Korëney napëdëhëhniwo; payëhnëkëhniwo vahnë vëlëwü va do gë wëlawoŵu wã njijëni.

²⁵ Wati nte nkëhnëko tënk Piyer tere ña, Korëney kacakawo, ndëkwëhn nkaÿa g'icëmb.

²⁶ Bare Piyer matëndëkawo ntehna: «Matëry! Ahnë fo yebu, ami fëna.»

²⁷ Tac, ante nkoniho nësëlëndëni gë Korëney tënkätëndëni tere hna, Piyer tëkatëkëhniwo hnam vahnë vëyabäh ga mbarëni.

²⁸ Umë ntehnëkëhni: «Njëtërun sariya wasëwif ÿa maŵëryanëlahna sëwif njind hnë tere ale wok gena sëwif ma nkeni lawo. Bare ami, Wënu ña nkwëryëndanëko tëfëlahna kehayi ahnë, ntiyi ale wok pacëna.

²⁹ Soje umë ye, ante macirunëho ñi, njijëbu hara nahalenta. Awa ñakëndëbu yëtu bi ye wacehnirunëho.»

³⁰ Korëney më ntëkwaka: «Nuÿak wafac wahnah, gë iÿi wati ki dënk, ÿal mën hna nkebuho, iyëfa ibë g'anent ña, yëfadëfuho. Tañ, asan ale liyak viÿi vilancah kahnëlehn haryënk wën

³¹ do nteho: “Korëney, Wënu ña nkwëryëk iyëfa hu ña do kwëtahnëk hakili idema nte ryemaduhëhni vëhaÿëhnah ñi.

³² Awa payëryihni vahnë Yafa njini njojëniha Simo Piyer. Hnë tere avál ale wacik Simo nke, ale lëdëk tëfary wov hna.”

³³ Payëlehnëryibuhëhni vahnë do camehnëmi gante maŵëru ayij ki. Tame, haryënk wën hna nkefun soje ahnëpayi fop ile ntehnëki Ahwëhn afëyafu ÿa.»

Wanës Piyer hnë tere Korëney hna

³⁴ Awa Piyer më tebak wanës ña ntehn: «Tame nkwëryëbu dus: Wënu ña dëbëndëlehnëlëhniha vahnë va,

³⁵ bare, hn'inkal-wo-nkal hna, ale-wo-le lakëdëha g'umë do lid usatah a, Wënu ña nëñahnëdëha g'ahnë arac.

³⁶ Njëtërun Wënu ña nësëhnëkëhniwo bulunda Isërayel ÿa soje pëyahnëhni yam lëwü le hnuÿadë gë Yesu Këris, nte ye Ahwëhn vahnë fop ña.

³⁷ Ga ndëcëk ante ntehnëdëhëhniwo San vahnë ntini njaryini ña njëtërun ile liyako pëgw Galile hna ten hafo Yude hna fop.

³⁸ Tac njëtërunëha fëna Yesu mbë Nasaret do gante njëdaka Wënu ña Iyir Ipacah, pëbënëka fanka. Umë njasëlehnëk hna ntitënd ufërën do, kabi Wënu ña gë umë nkeniho, njërënëdëhëhniwo vële mbërehnëdëho Sintani.

³⁹ «Wasede ile ntik fop Yerusalem hna do gë ile wojëk hn'inkal wasëwif wã yebun. Vëhni, hnë kërëwa pakëniha, ndawëniha.

⁴⁰ Bare Wënu ña mbëhnëndanëka fac rarëna hna; do ntik tufëhna.

⁴¹ Gena haryënk wën bulunda hna fop tufëhnako, bare haryënk wën fuhnë, wasede wale tëhnako Wënu ña umë dënk kobëri ña do tokëlahnëbun celahnëbun g'umë ante mbëhnëndanëkawo Wën vësëm ña.

⁴² Ntehnëkëfu harañëfuni bulunda ÿa do fëyahnefu umë ye ale tëhna Wën kitiñëhni vësëm gë vële wok vësëmëna va.

⁴³ Soñe lëwu ÿa nësëni wakila ña fop. Ntehnëni ale-wo-le hwëtahnëdëha ÿa nuñad soñe lëwu ÿa itavëhn wameh wadëwu ña.»

Vële wok vëyena wasëwif hnuñad Iyir Ipacah

⁴⁴ Ante nësëdëho Piyer watac ña, Iyir Ipacah iña cëlëlehni hnë vële hnëpadëho wanës wadëwu hna fop.

⁴⁵ Wasëwif wale hwëtahnëko lapëhna kawo Piyer, ga nuni njëdayini Iyir Ipacah iña vële wok vëyena wasëwif va fëna, pëmpëhna hëkëhniwo d'us.

⁴⁶ Nkwëryëdëni hëhniwo ga nësëdëni vanësa vante wok yëtina do cëmbëdëni hawo Wënu ña.

Awa Piyer më ntehnëk:

⁴⁷ «Hak kode ñwëyi vëyaryëdëna hnë wënka vële hnuñak Iyir Ipacah iña had gë fuhnë ki?»

⁴⁸ Tac më ntehnëk njaryini g'uwac Yesu Këris wã. Më tëyëniha Piyer ñëwënti gë vëhni wafac toye.

11

Itëfëta Piyer Yerusalem hna

¹ Vëfayik va gë vële hwëtahnëk vële yeho hnë resiyo Yude va njëtaniho vëryampo hnë vële wok vëyena wasëwif va kwëtahnëni wanës Wënu ña.

² Awa mbokajënd tunj Piyer Yerusalem hna, wasëwif wale hwëtahnëkawo Yesu va niradëni hawo

³ ntehnëdëni: «Tënkëru hnë vële wok vëyena wasëwif do tokëntiru gë vëhni!»

⁴ Awa Piyer pëgwëlehn tëfëtanëhnëdëhni ile ryëcëtako ÿa, ryampo, ryampo, ntehnëhni:

⁵ «Wati nte nkebuho Yafa ña, iyëfa mbë g'anent yëfadëfuho hnutu iñë hn'ikaryëtahn ga cëlëndajëd g'ambin: ile ye had ipand yankah inte fërëtik pëlayi vacape vanah nkeho, cëlëndajëdëho yijënd d'arël mën.

⁶ Njëkëdëfuho wapacëk ile yeho hn'ipand tac ÿa, umë hnuhëhni wusañ, gë wulañ, gë wule huhad nkal li do gë wusëry.

⁷ Tac më wëryëbu kopa ga ntehnëdëho: “Matëry, Piyer, d'awëryihni do asemëhni!”

⁸ «Bare më lëkwabu: “Muk, Ahwëhn! Kobëri tokëla ile mbañëk sariya fu ÿa ma wok pacëna.”

⁹ «Kopa ÿa më mbok ntehnëko g'ambin: “Antë alehn pacëna ile pëyahne Wën pacëk ÿa.”

¹⁰ Watac wahwënta warar ntiyako koyëna, tac fop mbokalehn g'ambin.

¹¹ «Hara, hnë wati rac dënk vësan vërar rëkiko tere ile yehahnëbuho hna: Sesare matiniho do hnë ÿal mën hna payijiniho.

¹² Iyir Ipacah iña më ntehnëko rëfëlëfu gë vëhni hara gwajëlehnala. Vëyënta mën imbëd g'aryañ vële yojëbu hnani vi ntapëhnanihowo Sesare hna do tënkëbunëho gë vëhni per tere Korëney hna.

¹³ Arac tëfëtanëkëfuno gante nukawo mëleka ile rënkëko tere lëwu ÿa do lehnëkawo: “Payëryihni vahnë Yafa hna soñe njojëniha Simo nte wacëde Piyer.

¹⁴ Pëyadëhi wanës wante fehëtëdëhu wëjë gë vëvë tere hu va fop.”

¹⁵ «Awa pëgwëbuho hnësëhnëdëwëhni ante cëliko Iyir Ipacah iña hnë vëhni gante cëliko ten hnë fuhnë ka.

16 Ryënkwëtalehnu wanj wanës Ahwëhn: “San gë wënska njaryëdëho, bare wëhnë, g'Iyir Ipacah ija njaryëderun.”

17 Awa Wënu ja koyëna njëdëkëhni Iyir Ipacah ija gante njëdëkëfu ante kwëtahninëka Ahwëhn a Yesu Këris. Mo lë yëbu, ami, wëyahnu ile ntik Wënu ja?»

18 Ante nkwëryëniho wanj wanës ja, fop ndemëhnalednëniho do cëmbëndëniha Wënu ja ntehnëndëni: «Awa paryi nke Wënu ja njëdëkëhni vële wok vëyena wasëwif imëk nkwëcëtani vankeya vantëw hni va do nuÿani itënk uwám usër hna.»

Mbara vële hwëtahnek vë Antiyos

19 Vële hwëtahnekawo Yesu va fop mbërehniniho ante ndawëko Ecen ja do umë forosnehnkëhniwo campëni. Vëryampo hnë vëhni njiniho hafo Fënsi, Sipër, do gë Antiyos, bare wasëwif fo karanjëdëniho wanës Wënu ja.

20 Vëryampo vëvë Sipër do gë Siren va njiniho Antiyos hn'ile karanjëdënihëhniwo Wanës Wakasëk ja soje Ahwëhn a Yesu vële wok vëyena wasëwif.

21 Fanka Ahwëhn fa gë vëhni nkeho. Afo kore yabah kwëtahneniho do mawëni tëfëndëniha Ahwëhn a.

22 Awa vëvë mbara vële hwëtahnekëka Yesu vë Yerusalem va njëtaniho wanj wakasëk do payëniha Barënasab nji Antiyos hna.

23 Ga tëkëk nut gante njëdëkëhniwo ka Wënu ja vële hwëtahnek va, natëkawo do kamënaÿehnkëhniwo fop vële hwëtahnek va nko kahnëndanëhneniha Ahwëhn a g'ikwëtahn yaÿah.

24 Barënasab asan a fërën yeho, pëbëkawo Iyir Ipacah ija do g'ikwëtahn ija hnë wati rac vahnë vëyabah kwëtahnenihawo Ahwëhn a.

25 Tac Barënasab njilehn hn'ankol Tarës njëkëlehnehna Sol.

26 Ga nujëka, umë njojëka Antiyos. Umë ntini bëhn ÿa fop hnë cery sali vë hnam hna, do karanjënihëhni vahnë vëyabah. Antiyos hna maciniho vële hwëtahnek va ryënkwëryënk wë ÿa Vahnë Këris.

27 Hnë wafac warac, wakila matëniho Yerusalem njini Antiyos.

28 Aryampo hnë vëhni Agabus maciko. Iyir Ipacah ija hnësendëhawo ntehn biÿëdina inte cankaſ yed duniÿa hna fop. (Nkelehn, hnë wati nte nkeho Këlod ahnaÿ a.)

29 Awa vële hwëtahnek vëvë Antiyos va pëhnalehnëni ale-wo-le hnë vëhni njëdahn ile mëkëd ÿa njëdanahnini ndemahnini vële hwëtahnek vëvë resiÿo Yuđe va*.

30 Umë ntiniho do njëfanihëhni uyëd rac Barënasab gë Sol nji-nenëhnenihëhni vicër va soje vële hwëtahnek Yuđe va.

12

Icëm Sak do ipëla Piyer

1 Hnë wati rac, ahnaÿ ale waciko Erođ Agëripa ÿa këm fo ntidëhëhniwo vëryampo vëvë cery sali vë Yerusalem va.

2 Umë ndawëhnekëka gë sëlame Sak, aheryu San.

3 Nuko watac nëjëkëhniwo wasëwif wë, awa hnë wati ambënt mburu kwëhn levir këm hna, më pëlayehnekëka Piyer fëna.

* 11:29 11.29 Vële hwëtahnek vëvë resiÿo Yuđe va wasëwif wë ye.

⁴ Ga pëlayik Piyer më cëdehnëka, do kwëtehahnëhni wakore wahnah wasodafe wahnah wahnah nëmpëtëlëndëni njëkandëniha. Ñadëho tufahna bulunda hna ge ndëcëk ambënt Pak ña.

⁵ Awa Piyer kaso hna kwëtiko, bare vëvë cery sali va muntadënihawo Wënu ña kwëlëkwël soñe lëwu ña.

Itav Piyer

⁶ Hara umëd nte pëhnahnëko Erođ, ge pacëk, njohna Piyer kitinji tase bulunda ña, Piyer gë vankëncä ñabëlehnniho gë wasodafe wahi. Yëbëlan lëw hni ndakëko wakwëd do vëyëka vëhi vëyëntaŵ va ale-wo-le yëŵa lëwu hna nkeho haryënkŵ rënka kaso hna.

⁷ Tañ, mëleka Ahwëhn karyëtahneka kaso hna gë humpen hucankaf. Mëleka ña më ñakëka Piyer wabëv hna, nëgëta do nteha: «Matëry ñap!» Awa vankëncä va njolehn wëbák wadëwu hna.

⁸ Tac mëleka ña më ntehnëka: «Ñëbary ryil hu ña do afërya wapary hu ña.» Piyer më mawëhnëka do mëleka ña më nkwënëk: «Cudary cud cankaf hu ñi do arëfe.»

⁹ Piyer më tëfëlehnëdëha hara yëtëna toña ye fop ile ntidëho mëleka ña: ntiyahnëkawo hudakery ye.

¹⁰ Umë ndëcënihëhni vëyëka vëryënkŵeryënkŵ va, tac vëhigëna va do tëkëlehnëni haryënkŵ rënka waryëhwëra ile pabëlëni inaw ña. Rënka rac pidëtalehn umë fo haryënkŵ lëw hni. Cahnëlehnëni tondani ankaŵ, do tañ mëleka ña tavëlehna.

¹¹ Awa Piyer më njavëtëk ile liyak ña do ntehn: «Tame, njëtëbu dus toña ye: Ahwëhn a payika mëleka lëwu ña, pehëto hn'imëk Erođ hna do gë fop wameh wante ñakëndëni ntiniho bulunda wasëwif ŵa.»

¹² Ga njavëtëk watac, më njik tere Mari, hnëmu San nte ŵacëde fëna Marëk hna. Vahnë vëyabah varëko hnam soñe iyëfanëhn dëwu.

¹³ Më mbankëk rënka ña do aryokuñ ale ŵaciko Rod më njijëk do tëya bi mo ye hnam.

¹⁴ Më njavëtëk hohna lëwu ha do, hnatah lëwu hna, tavëlehn pidëtëna, nkary bambery pëyahn: «Piyer ye! Për hna nke!»

¹⁵ Umë ntehnëniha: «Cenaki!» Bare njawëhëko paryi toña ye. Awa më ntehnëni: «Mëleka lëwu ña rëfëka nke.»

¹⁶ Piyer nkoko mbankënd. Ga pidëtëni rënka ña, nutëniha, pëmpëhnahnëkëhniwo.

¹⁷ Umë ndëkwänëkëhni gë vák yi ndemëhnani do tëfëtanëhni gante canika Ahwëhn a hnë kaso ka. Umë mbok ntehnëk kat: «Pëyaryina Sak gë vëyënta fu vëyëntaŵ va.» Tac më cahnëk nji sëñ hawary.

¹⁸ Ga pacëk, uryëñah sankaf yeho wasodafe hna; tëyëlëdëniho bi ne nke Piyer.

¹⁹ Erođ ntehnëko njëkëlehn, bare nuyilohna. Umë tëyëhnëkëhni vëyëka va do, kabï vëyëtëna hn'ile nke Piyer hna, më ntehnëk ndawini. Tac, Erođ më matëk Yude hna nji Sesare, hnam ñëwëko toye.

Icëm Erođ Agëripa

²⁰ Hara Erođ ntavëkawo dus gë vëvë Tir gë Sidon va. Vërac më mawälëni soñe njijëni nësëlëni. Nuñaniho ten nkeni lawo gë Bëlasëtis, asankaf vëryokuñ vëvë tere ahnaŵ va; tac më njini muntaniha Erođ mbokani nkeni yam kabï ile tokëdëni vankol vantëw hni ña fop nkal dëwu hna matëdëho.

²¹ Hnë fac le cëbëniho hna, Erođ më ntiyak viyi ucankaf va, ntaña tinki naŵ dëwu hna do nësëhnëhni bulunda ña fop.

²² Bulunda ÿa cëmbëdënihawo, ndekatëndëni: «Had wën nësëd, gena had ahnë!»

²³ Bare, wati rac dënk, mëleka Ahwëhn a tesëndanëkawo Erođ, kabi bësalaŵohna Wënu ña untënah ntëŵu ña. Awa më tokëniha vandur cëmëlehn.

²⁴ Hara wanës Wënu ña campëdëho g'ahawary nkal hna.

²⁵ Barënabas gë Sol, ante puhnaniho doku lëŵ hni Yerusalem ña, mbokaniho do njoryeryënihawo San nte wacëdeho fëna Marëk.

13

Barënabas gë Sol tëhnayini soje payini

¹ Hnë cery sali vë Antiyos hna, nkeniho wakila gë vëharan wanës Wënu ña: Barënabas, gë Simeÿo nte wacëdeho Avahnah, gë Lusiyus mbë Siren, gë Manaÿe arëfëlënta kobëri hn'utah Erođ Antipas, do gë Sol.

² Fac ryampo, wati nte cëmbëdënihawo Ahwëhn a do cujëdëniho, Iyir Ipacah iña më ntehnëkëhni: «Pitëryinëhni tame Barënabas gë Sol soje doku ile wacëbuhëhni ÿa.»

³ Awa ga cujëni do njëfa, umë tindënihëhni wëbák ña tavëlehnënihëhni njini gë doku rac.

Barënabas gë Sol Sipër hna

⁴ Koyëna payëkëhniwo Iyir Ipacah iña Barënabas gë Sol; më njini ten Selusi hna. Hnam kayëniho sisikulu njini tinti mbë wov nte wacik Sipër.

⁵ Ga tëkëni Salamin hna, pëgwëlehnëni pëyahnëndëni wanës Wënu ña vacaliña wasëwif hna. San-Marëk fëna gë vëhni nkentiko do ndemađëhëhniwo.

⁶ Koyëna ndëcëtaniho tinti mbë wov ña fop hafo naw Pafos hna. Hnam, më tëkatëniha sëwif le waciko Bar-Yesu. Ali mbilayo kavëla yeho do kila ntiyako.

⁷ Guverëner tinti ÿa Serëgiyus Polus maciko do Bar-Yesu lawo lëŵu yeho. Guverëner ÿa asan aritah yeho. Arac më macehnëkëhni Barënabas gë Sol, kabi ñadëho nkwey wanës Wënu ña.

⁸ Bare ambulayo Elimas, (macik koyëna kabi Elimas fëhnëtanëk ambulayo gë Wagërek ña) kasëkëhniwo memaÿehnahna guverëner ÿa antë kwëtahn wanës Wënu ña.

⁹ Awa Sol, Pol macëdeho fëna, pëbëkawo Iyir Ipacah iña, umë ntañëka

¹⁰ do ntehna: «Aroka vahnë! Afëbah wamër! Fatah Sintani! Ale ÿewëk fop ile satëk! Guve tavëdu mpaÿëmpaÿehn toña ÿa soje antë tëfëniha Ahwëhn a?

¹¹ Tame, nëpary: Ahwëhn a ndafëdëhi, mëpëdu do bokëdila ahnu humpen ulav ha hafo mbiÿ toyë.»

Wati rac tañ, vinkër Elimas va mëhwëryëlehn, nkelehn hn'umëd mbahnah do cahëtalehnëdëho gante-wo-gante, njëkëlehnanda ale hahëdëha.

¹² Guverëner ÿa, ga nuk ile liyak ÿa, kwëtahnëlehnëkawo Ahwëhn a Yesu; pëmpëhnahnëkawo dus ikaran nte karaniko soje lëŵu ña.

Ikaran bë hn'ankol Antiyos mbë Pisidi

¹³ Ga ndëcëni hnam, Pol gë vërefëlëntaŵu kayëlehnëni hnë sisikulu Pafos hna njini Perëg vë Pampëfli hna. Hnam San-Marëk tavëkëhniwo do mboka Yerusalem.

¹⁴ Bare vëhni, më matëni Perëg hna njini Antiyos mbë Pisidi hna. Hnam, hnë fac ntaŵëla hna, më tënkëni caliña wasëwif hna ntañani.

15 Ga karanjik Sariya Moyis ŷa gë vëkayëte wakila va, vësankaf caliŷa va më payehnëk ntehnini: «Vëŷënta fu, ge kwëhnarun iñë ile hnësëdun mbara li soŷe ahamënaŷehnahnu, kodun ahnësu tame.»

16 Awa Pol më matëk, ndëkwanëkëhni ndemëhnani do ntehn: «Bulunda vëva Isërayel do gë fop wühne vële lakëdëhu gë Wën vi, nëparyino!

17 Wën bulunda vëva Isërayel ŷa tëhnakëhni vacërakëlo fu vi njabënëkëhniwo wati nte nkonihho hn'uhneh Esipët hna, tac canikëhni hn'iŷi nkal gë fanka falëwu fa.

18 Hnë wabëhn wafëhw wahnah nduñënanëkëhniwo wula hna.

19 Tac, mbëvehnëkëhniwo wahnënk mbëdëf gë wahi wavë Kanan wã do njëdfahni nkal dëw hni ŷa bulunda lëwu ŷa kwëhnëni.

20 Waŷi fop mbiŷëko le rëkëk wabëhn wakeme wahnah gë wafëhw imbëd (450) nuŷahnëndëni nkal tac.

«Ga ndëcëk watac, më njëdfakëhni vësankaf vacërakëlo fu va hafo yamani kila ale waciko Samiyel ŷa.

21 Awa, bulunda ŷa më tëyëni njëdfayiniha ahnaŷ do Wënu ŷa më njëdfakëhni Sol, aju Kis, avë hnënk Besame. Arac wabëhn wafëhw wahnah naŷëko hnë vëhni.

22 Wënu ŷa, ga ntihtëka Sol, më ntika David ahnaŷ. Më ntehnëk soŷe lëwu ŷa: “Nubuha David, aju Yese: aŷi asan ale hnëŷahnëkowa dŷus ye; ntid fop ile ŷadëfu ŷa.”

23 «Hnë vutah David hna njëdfakëhni Wënu ŷa bulunda vëva Isërayel va Afehët, gante nësëhnëkëhniwo ka, do afehët arac Yesu ye.

24 Ani gë njihahnind Yesu ŷa, San ntehnëdëhëhniwo fop bulunda vëva Isërayel va nkwëcëtani vankeya vantëw hni va do njaryini.

25 Wati nte nkëhnëko pu doku San ŷa, ntehnëdëho: “Mo hnaharun yebu? Gela ale hnapëdun a. Biŷëdina umë rëfidëho soŷe lëwu ŷa catëla dënk faryëtahnëwa wapary ŷa.”

26 «Vëŷënta mën, wühne vutah Abëraham do wühne fop vële lakëdëhu gë Wën vi: soŷe lëw fu cañëtik Wënu ŷa waŷi wanës ipeh.

27 Vahnë vëvë Yerusalem va gë vësankaf vëlëw hni va vëyavëtëlawohna bi mo ye Yesu do vëwëryëlohnä wanës wakila wade haraŷëde ntaŷëla-wontaŷëla ŷa. Bare ante ndaŷëhnënihawo Yesu ŷa wanës watac ntiyako:

28 tëyënihawo Pilat ndaŷëhna mama nkonihho vëhnuŷana toña ile ndaŷëhnahnëdëniha.

29 Ga ntini fop ile nësëko Vikerëh soŷe lëwu ŷa, umë cëlëndëniha kërëwa hna kwëtëniha hn'iyag.

30 Bare Wënu ŷa mbëhnëndanëka vësëm hna.

31 Tac, hnë wafac wayabäh, Yesu tufëhnakëhniwo vële lapëhnajëkawo kobëri Galile hafo Yerusalem va do ye tame wasede walëwu haryënk bulunda vëva Isërayel hna.

32 «Fuhnë dënk, Wanës Wakasëk watac yonëhnijirun: ile ntehnëko Wënu ŷa ntinëhnëdëhëhni vacërakëlo fu ŷa,

33 ntinëhnëkëfu tame fuhnë, vutah vuntëw hni va; umë ye ile mbëhnëndanëka Yesu vësëm ŷi. Kerik hnë Kayëte Wahnëw higëna hna nësëk soŷe rac ntehn:

«“Ajë mën yeru. Pëgw dol Rëm hu yebu.”✧

34 Wënu ŷa nësëko mbëhnëndanëdëha vësëm hna do nkal tokëdilahna muk. Koyëna nësëko:

«Toña hnësëhnëdëmu, njëdadëmu ami dënk, vëyi viferën vile vëyëd gante ntehnëbuhawo David ka.»[☆]

³⁵ Umë mbok ntehnëk kat hn'ikerëh kařary:

“Tavëdilihahna aryokuŋ hu, nkël yag hna.”[☆]

³⁶ Gena soŋe David nësëko. Umë, ndokuŋëko doku ile kwëtehnahnëkawo Wënu ŋa hafo puhna, tac cëmëko do darël warëmu hna mbañiko do nkëlëko.

³⁷ Bare soŋe ale mbëhnëndanëko Wën ŷa, arac gëlëna.

³⁸ «Awa, vëyënta mën, tëfëka ayëtu: Yesu ntik ile rëfëka aravëhnañiwu wameh hun ŋa gante pëyahnedëfun ki.

³⁹ Koyëna, ale-wo-le hwëtahnëka ŷa tavëhnëde wameh ŋa. Itëf Sariya Moyis ŷa kodilohna nti rac.

⁴⁰ Awa, keharyin: antë nkewu ile kerëni wakila ŋa:

⁴¹ «Yëkëryin, wuhnë vële pëbëk iyaf, pëmpëhnahnëryiŋu do cëmëryin! Nudfun ntidëfu wati fu li doku ile worun kwëtahnakëndiluhna ge ahnë nësëhnakëndëhu!»[☆]

Koyëna nësëko Pol.

⁴² Ante cahnëdëniho Barënasas gë Pol caliŋa hna, ntehniniho mbokajëni ntaŵëla nte ryavid' hna mbok nësëni soŋe watac fo kat.

⁴³ Ga pitëlëni mbarëla hna, wasëwif wayabah gë vële salinjantik caliŋa wasëwif va tëfëlehnënihëniwo vëhni, Pol gë Barënasas. Vëhni, nësëhnëdënihëniwo do kamënaŷehnedënihëniwo nko kahnëndanëniha Wënu ŋa g'idema dëwu ŋa.

⁴⁴ Ntaŵëla nte ryaviko ŋa, vahnë vëvë naŵ va fop mbarëlëniho nëpa wanës Ahwëhn ŋa.

⁴⁵ Wasëwif wëryampo, ga nunihëni iŷi kore, pëbëkëniwo iñëwary; umë nkwaŷëniha Pol do njewëniha.

⁴⁶ Pol gë Barënasas më ntehnënihëni g'ikwëtahn: «Tëfëkawo ahnësëniwu wanës Wënu ŋa wuhnë ten. Bare kabi ŋwëyërun, tufahnërun koyëna tëfëluhna ahnuŷawu uwám usër ŵa. Tame njidëfun gë vële wok vëyena wasëwif.

⁴⁷ Wëlin gante ntehnëkëfuno Ahwëhn ka:

«Ntimi humpen wayal ŵi, ayohahn Wanës Wakasëk ŋa soŋe pehëtahnini vahnë va hafo hn'ile tëkwik duniŷa hna!»[☆]

⁴⁸ Vële wok vëyena wasëwif va, ga nkwëryëni waŋi wanësë, natëkëniwo, pëgwëlehnëni cëmbëndëniha Ahwëhn a soŋe wanës wadëwu ŋa. Fop vële rëfëka tënkëni uwám usër hna kwëtahnëlehnëni.

⁴⁹ Wanës Ahwëhn a campëdëho hnë resiŷo rac fop.

⁵⁰ Bare wasëwif wëryampo cënkwenihëniwo vësëval vële lënënik vële salinjëko caliŋa wasëwif, rëfëdëho wanës Wënu va, do gë vëvë karyënkwa naŵ va. Njonëhninihëni vëhni, Pol gë Barënasas, uryëñah sankaf do ntalehnënihëni ŷal hni hna.

⁵¹ Vësan vëhi va mbankaniho ivëd wapary wadëw hni ŋa tufahnëni vëwawëna, njilehnëni Ikoniŷum.

⁵² Bare ge vëvë Antiyos vële hwëtahnëk va ye, pëbëkëniwo uhnatah do g'Iyir Ipacah ŋa.

14

Pol gë Barënasas Ikoniŷum hna

¹ Ikoniŷum hna fëna, Pol gë Barë nabas tën këniho caliŷa wasëwif hna do nësëniho wanës wapacah hafo wasëwif wayabah gë vële wok vëyena wasëwif kwëtahnënihawo Yesu.

² Bare wasëwif wale wëŷëko vëhwëtahnëdina va cënk wëdëni hëniwo vële wok vëyena wasëwif nahanëhnëndëni hëni uŷeh fo vële hwëtahnëk va.

³ Pol gë Barë nabas mbiŷëniho Ikoniŷum hna. Njawëniho wanës wadëŷ hni ŷa, pëbëkëniwo ikwëtahn iŷa Ahwëhn hna. Ahwëhn a njëdadëhëniwo imëk ntindëni vifëmpëhnahnah do gë wëdahëse do koyëna njawënedëniho toŷa ile karanëdëni hëniwo vahnë soŷe ifërën ile ntinëhnëdëhëni Wën vahnë vëlëwu va.

⁴ Vahnë vëvë naŷ va, nahan dëŷ hni ŷa nëmpëlëko: vëryampo gë wasëwif ŷa nkeniho, vëŷëntaŷ va gë vëfayik va.

⁵ Wasëwif ŷa gë vële wok vëyena wasëwif va, do gë vësankaf vëlëŷ hni va, pëhwëtaniho ntini hëni këm fo vëhni Pol gë Barë nabas do ndawëni hëni gë wëraka.

⁶ Bare vëhni, njëtandëni tuŷ nkaryëlehnëni gë cape Lisëtër gë Derëb, hnë resiŷo Likawoni hna, do gë caharaŷ lëwu ŷa.

⁷ Hnam fëna pëgwëlehnëni pëyahnëndëni Wanës Wakasëk ŷa.

Pol gë Barë nabas Lisëtër hna

⁸ Nkeho asan Lisëtër hna. Asan arac kwëlëkwël ntaŷadëho, kabi vorovoro nkehawo wakwër ŷi; koyëna nagiko, kobëri yasëlohna.

⁹ Ante nësëdëho Pol ŷa, nëpadëho. Pol ntaŷëkawo do nuko kwëhnak ikwëtahn njërënahni*.

¹⁰ Awa umë ndekahnëka: «Matëry, kahnëry!» Asan a ntoŷalehn, kahn, pëgw njasënd.

¹¹ Kore ŷa, ga nuni ile ntiko Pol ŷa, umë ndekani gë wanës waŷë nkal Likawoni ŷa: «Wamën ŷa mbacani vahnë do cëlini ŷal fu li!»

¹² Umë macëniha Barë nabas «Sus†» do Pol «Herëmes», kabi Pol yeho ahnës wanës ŷa.

¹³ Asëna ava Sus ŷa, njoŷëkëniwo wuhni wule hayëtik haryënk w rënka naŷ hna hn'ile nkeho caliŷa ntëŷu hna: ñadëniho gë kore ŷa cënanëhnëni hëni sadëha vëhni Pol gë Barë nabas.

¹⁴ Bare ante njëtaniho vëfayik vëhi va, citëniho viŷi vilëŷ hni va tufahnahnëni vëŷadina koyëna do ntëfëni gë kore ndekahatëndëni:

¹⁵ «Wëlawa fu, tëfëluhna aliwu koyëna. Vahnë fo yebun, had ŷuhnë. Wanës Wakasëk ŷa yonëhnijirun, aravëtehniwu fop waŷi waravahn wahwëhn nafa këm wale sëmbëdun ŷi do asahëtawu gë Wën paryi ka, hunte lik ambin ŷi, g'inkal iŷi, wov ŷi gë fop ile yehëhna hnam ŷa.

¹⁶ Wati le ryëcëk ŷa, tavëkëniwo wayal ŷi fop tëfëndëni vankaŷ vantëŷ hni va dënk.

¹⁷ Bare, tufahnëdëho kwëlëkwël g'ipërëna nte ntidëho ŷa. Njëdadëhu rëv ŷa do njëdadëhu ibarëp roka yabah, mawëryanëdëhu ile rokëdun do pëbënëdëhu walawary hun ŷa uhnatah.»

¹⁸ Wëlakënde ga nësëdëniho aki vëfayik va ntakeŷëkëniwo tavëtehni hëni kore ŷa cënah dëŷ hni sadëha ŷa.

¹⁹ Hnë wati rac dënk wasëwif ŷatiko Antiyos mbë Pisidi g'inaŷ Ikoniŷum, cënk wëni hëniwo kore ŷa ntutëniha Pol gë wëraka soŷe

* **14:9 14.9** Do nuko kwëhnak ikwëtahn njërënahni: Kode nkwëryi njërënahni ma pehëtahni.

† **14:12 14.12** Sus gë Herëmes: Wamac waki hnë wamën Wagërek hna ye.

ndaŵëniha. Ntiyahnëkëhniwo cëmëk awa më kuhëniha canëniha naŵ hna.

²⁰ Bare ante kwërënihawo vële hwëtahnëk ɲa, matëko do mbokanti g'inaw. Ga pacëk më njini gë Barë nabas Derëb.

İboka Antiyos mbë Siri ɲa

²¹ Pol gë Barë nabas pëyahneniwo Wanës Wakasëk ɲa Derëb hna. Hnam vëyabah kwëtahnënihawo Yesu. Tac mbokani Lisëtër, İkoniŷum do gë Antiyos mbë Pisidi hna.

²² Njaŵënëni wasakahn vële hwëtahnëk va, kamënaŷehnënihëhni nkoni njaŵënëni kwëtahn ɲa do ntehnëdënihëhniwo: «Tëfëkëfu mbërayin đus tēnkahnin Naŵ ambin hna.»

²³ Hnë cery sali-wo, tahnënihëhniwo vicër, do ga cuŷëni do njëfani, më kwëtehnahnëniha Ahwëhn a, umë ale kwëtahnëni ŷa.

²⁴ Tac më ndëcëni resiŷo Pisidi hna, njini resiŷo Pampëfli.

²⁵ Umë pëyahneni wanës Wënu ɲa inaw Perëg hna, tac njilehnëni inaw Atali.

²⁶ Hnam më kayëni sisikulu njini Antiyos mbë Siri, hn'inaw nte kwëtiniho hnë wëbák Wën soŷe iŷi đoku ile puhnani tameki ŷi.

²⁷ Ga tēkëni Antiyos hna, umë mbarënihëhni vëvë cery sali va fop tēfëtanënihëhni ile ntiyahnëkëhni Wënu ɲa fop, do gante pidëtëni rēnka ikwëtahn ɲa soŷe vële wok vëyena wasëwif va, vëhni fëna kwëtahnahnëni.

²⁸ Pol gë Barë nabas nēŵëniho afo mbiŷ hnë vële hwëtahnëk vëvë Antiyos hna.

15

Nkwajëla soŷe háci ŷa

¹ Wati nte nkoniho Pol gë Barë nabas Antiyos hna vësan ŵatëko Yude tēkini hnam do pëgwëlehnëni karanjëndënihëhni vële hwëtahnëk va ntehnëndëni: «Kodëluhna afëhëtiwu age káciluhna gante ntehnëk Sariya Moyis ka.»

² Pol gë Barë nabas nkwajëlëniho đus gë vëhni soŷe watac. Awa umë pëhnani Pol gë Barë nabas do gë vahnë vëhaŵary vëvë Antiyos va njini Yerusalem tēyënihëhni vëfayik va gë vicër va soŷe watac.

³ Awa cery sali ŷa më payëkëhni njini. Më tēfëni hn'inkal Fenisi do gë Samari, tēfëtahëndëni gante kwëtahnëniha vële wok vëyena wasëwif va Ahwëhn a. Wakasëk watac natëdëhëhniwo đus vële hwëtahnëk va fop.

⁴ Ante tēkëni Yerusalem ɲa, vëvë cery sali va hacakëhniwo, gë vëfayik va do gë vicër va, do më tēfëtanënihëhni fop ile ntiyahnëkëhniwo Wënu ɲa.

⁵ Bare, wafarise wëryampo wale hwëtahnëntikawo Yesu va më ntehnënihëhni afo kácini vële hwëtahnëk do wok vëyena wasëwif va do ntehnëni ntënëni Sariya Moyis ŷa fop.

⁶ Vëfayik va gë vicër va mbarëniho gwajëlëni soŷe watac.

⁷ Ga gwajëlëni hafo mbiŷ, Piyer më matëk ntehn: «Vëŷënta mën, njëtërun mbiŷëk ga tēhnako Wënu ɲa fagant hun soŷe fëyaŵëhni Wanës Wakasëk ɲa vële wok vëyena wasëwif va, nkwëryahnëni do kwëtahnëni.

⁸ Do Wënu ɲa, umë ale yëtëk iña vahnë ɲa, tufahnëk maŵëkëhni vële wok vëyena wasëwif va kabi njëdäkëhni İyir İpacah ɲa gante njëdäkëfu fuhnë ki.

⁹ Dëbëndelehnëlfuhna vëhni gë fuhnë: vëhni fëna pacënëk wasakahn walëw hni wã kabi kwëtahnëni.

¹⁰ Awa tame, soņe ye fëgwëdunëha Wënu ŋa g'ile ŷadun aryibënduni vële hwëtahnëk va? Idib nte woyinëk mëkilënëhna ndibin ye, fuhnë gë warëm fu per!

¹¹ Gena bi fuhnë, kwëtahninëka Ahwëhn a Yesu, umë dënk, lik pehëtahninëfu? Awa, koyëna pehëtini vëhni fëna.»

¹² Awa, mbara ŋa fop ndemëhnaniho; Barënasas gë Pol fo nëpadëniho ante tëfëtafëniho vifëmpëhnahnah gë wëdahëse wante ntiyehnëkëhniwo Wën hnë vële wok vëyena wasëwif hna.

¹³ Ga puhnani wanës ŋa, Sak më tebak ntehn: «Vëyënta mën, nëparyino!

¹⁴ Simo Piyer tëfëtak gante pabëkëhniwo Wënu ŋa ryënkwëryënk wã vëhni Korëney hna vële wok vëyena wasëwif va tëhnahn bulunda ile kwëhnëk.

¹⁵ Do wanës wakila ŋa tëfëlëk g'ile liyak yi, gante kerik ki:

¹⁶ «Awa Ahwëhn a më lehnëk: “Ge ndëcëk umë mbokajëdëfu soņe vokaryu usank David ule yok wi, matëndëdëfu vanihel vi do mbokaryëdëfu hahnëndu.

¹⁷ Awa fop vële wok vëyena wasëwif va njëkëlëndëniha Ahwëhn a; ha, fop wayał wale wãcëbu hwëhnëwëhni wã. Ami Ahwëhn a dënk hnësëk watac;

¹⁸ mbiyëk ga njëtëndanëbuhëhni vahnë va vëyin.”✧»

¹⁹ Sak më nkwënëk: «Soņe umë ye ntiyahnëko tëfëka tavin bërehn vële wok vëyena wasëwif hwëtahnëka Wën vi.

²⁰ Kerëhnënfuni ntehninëhni antë tokëni faɣar sadëha, do asan g'asëval antë ndakëni ge vëyëlëläna, do fëna ant'aroku faɣar ile wok kácina soņe cahna sat ŷa do ant'asewu sat.

²¹ G'ini karaŋ gwër nkeɗ kabi, kobëri wati warëm fu ŷa, nkeniho vële haraŋëdëhëhniwo vahnë Sariya Moyis ŷa ankol-wo-nkol do hafo dol karaŋëde vacaliŋa hna hnë fac ntawëla-wo.»

Kayëte nte njëdanahnini vële wok vëyena wasëwif

²² Awa vëfayik va gë vicër va do gë vëvë cery sali va fop, pëhnaniho tëhnanihëhni vëryampo hnë vëhni do payënihëhni njintini Antiyos gë vëhni Pol gë Barënasas. Umë tëhnanihëhni vëhni Yuda, nte wãcëdeho Barësabas fëna, gë Silas. Vëhni vëhi cery sali hna fop ntënëniho.

²³ Umë ntehnënihëhni njiryeryëryin aŋi kayëte:

«Vëyënta fu, wëuhnë vële wok geluhna wasëwif do lëdëk nkol Antiyos, do gë waresiyo Siri gë Silisi va, fuhnë, vëfayik va gë vicër va, nkaɣirun.

²⁴ «Njëtabun vahnë vële wãtëryik ŷal fu li mpaɣëmpaɣëhniho do pëmpëhnayehniho gë wanës wadëw hni ŋa. Bare ñoñ payëryilëfunihna nësëhnëniho soņe watac.

²⁵ Soņe umë, fëhnahnëbun fuhnë fop rëhnafuni vahnë vële fayëryidëfun njiryini. Wëlawo fu wã, Barënasas gë Pol, nkeryidëni.

²⁶ Vële wafëk walawary walëw hni soņe doku Ahwëhn fu ŷa Yesu Këris.

²⁷ Awa payëryibunëhëhni vëhni Yuda gë Silas nësëhnëniho vëhni dënk ile herëbun hn'aŋi kayëte hna.

²⁸ Iyir Ipacah inja gë fuhnë dënk pëhnabun ant'awëniwu dib kawary ge gena vëyin vile hwëhnak nafa vi:

²⁹ ant'aroku faÿar sadëha; ant'asewu sat, ant'aroku faÿar ile wok kácina soÿe cahna sat ÿa; asan g'asëval antë ndakëni ge vëÿëlëläna. Ge keharun vëÿin fop caÿëk. Arabi yam ÿa nke hnë wuhnë!»

³⁰ Tavëlehnini vële fayik va njini gë Antiyos. Ga tëkëni mbarëpënihëniwo ßulunda vële hwëtahnëk va njëdanihëni kayëte tac.

³¹ Karaÿiko kayëte ña do vahnë va fop natëkëniwo gë ikamënaÿehn inte kerëhniniho ña.

³² Yuda gë Silas, vële yeho wakila vëhni dënk, nësëhnënihëniwo ðus vële hwëtahnëk va soÿe kamënaÿehnahnënihëni do njawënenihëni kwëtahn hna.

³³ Nëwëniho wafac hnam, tac vëÿënta hni va më ndëwanëhnënihëni nkaÿ përen, mbokahnëni gë vële fayëkëniwo.

³⁴ [Wati kahnëta hna Silas pëhnako nko hnam.]

³⁵ Pol gë Barë nabas woko Antiyos hna do karaÿëdënihëniwo gë vahnë vëyabah vëhaÿary do pëyahnëdëniho wanës Ahwëhn ña.

Ipitël Pol gë Barë nabas

³⁶ Ga mbiÿëk, Pol më ntehnëka Barë nabas: «Bokafu njëkihni vëÿënta fu va hnë wahnawÿ wale fëyahnahnik wanës Ahwëhn hna fop, njëkihni bi hak nkeni.»

³⁷ Barë nabas ñadëho njoryeryëniha San nte wacëdeho Marëk;

³⁸ ßare Pol caÿahnëlawohna, kabi Marëk tavëkëniwo Pampëfili hna do golohna ntapëhnandëhni ðoku lëw hni hna.

³⁹ Nkwajëlëniho hafo pëmpëlëhni, më pitëlëni. Barë nabas më njoka Marëk kayëni hnë sisikulu njini Sipër.

⁴⁰ Pol, umë, më tëhnaka Silas do ga kwëtëhnahnënihëni vële hwëtahnëk Antiyos va hnë wëbák Ahwëhn hna, njilehnëni.

⁴¹ Umë tëfëni Siri gë Silisi do njawënehnëhëndënihëni kwëtahn inÿa vële hwëtahnëk va.

16

Pol gë Silas do gë Timote

¹ Pol tëkëko fëna Derëb hna tac Lisëtër hna. Hnam nkeho asan ale hwëtahnëk macënde Timote; hnëmu fëna kwëtahnëko. Umë sëwif yeho, ßare rëmu gërek yeho.

² Vële hwëtahnëk vëvë Lisëtër gë Ikoniÿum va wapëren wayabah nësëdëniho soÿe Timote ÿa.

³ Pol ñadëho Timote ntapëhnahna. Awa më njoka. Umë kácehnëka, soÿe wasëwif wale yeho waresiÿo warac wã, kabi fop njëtëniho rëmu gelohna sëwif.

⁴ Hnë vankol vante njihahnëdëniho hna fop, pëyadëhëniwo vële hwëtahnëk va ile pëhwëtani ntini vëfayik gë vicër vëvë Yerusalem va do ntehnëdënihëniwo maÿëhnëni watac.

⁵ Awa vële hwëtahnëk va njawëdëniho kwëtahn hna do nkwënadëniho yabi ña fac-wo-fac.

Ikaryëtahn Pol Tërowas hna

⁶ Pol gë Silas ñadëniho pëyahnëni wanës Wënu ña hn'inkal Asi hna, ßare Iyir Ipacah ña maÿëryanëlähniwohna. Awa ndëcëtalehni yëbëlan Fërisi gë Galasi.

⁷ Ga tëkëni ðarël Misi hna, umë përekëhni njini Bitini, ßare Iyir Yesu ña maÿëryanëlähniwohna.

⁸ Awa, më ndëcëni Misi njini inaw̃ Tërowas.

⁹ Gumëd ga, Pol ikaryëtahn nuŷako: më nuka avë Masedëwan ga kahnëk. Më muntadëha aki: «Cabëry Masedëwan, yij aryemafu!»

¹⁰ Taŋ ga ndëcëk umë, më yëkëlehnëbun yifu gë Masedëwan, kabi pacëkëfuno Wënu ŋa wacëkëfuno yonëhnëfuni Wanës Wakasëk ŋa vëvë hnam va.

Ikwëtahn Lidi

¹¹ Kayëbunëho sisikulu Tërowas hna yilehnëfu satën fo gë Tinti Samotëras ka. Tac ga pacëk, më yibun Neyapolis.

¹² Ga matëbun hnam më yibun Filip, nkol resiŷo ile yeho ryënkwëryënkwe vë Masedëwan, ile tampëk Rom. Wafac wayabah libunëho hn'inaw̃ itac.

¹³ Hnë fac ntaw̃ëla hna, më sahnëbun naw̃ hna yifu tëfary sën hna hn'ile nahabunëho nudëfun hn'ile calinëdëni wasëwif hna. Ntañabunëho do nësëhnëdëfunëhëhniwo vësëval vële varëko hnam va.

¹⁴ Aryampo hnë vësëval vërac Lidi maciko. Asëval ale ntakëdëho gë Wën yeho. Hn'inaw̃ Tiyatir matiko. Awaf wafand wavëntah* yeho. Asëval arac nëpadëhëfuno do Ahwëhn a pidëtëdëho sakahn hadëwu ha kolahn nkwëry do kwëtahn wanës Pol ŋa.

¹⁵ Njaryiko, gë vëvë tere lëwu va per. Tac më ntehnëkëfu aki: «Age paryi njavëtërun kwëtahnëbuha Ahwëhn a, yijën asëlu ŷal mën hna.» Do porosinëdëhëfuno wawëfu.

Pol gë Silas hnë kaso vë Filip hna

¹⁶ Fac ryampo gante calinëde mbokëbunëho yindëfu, asëval aryokuŋ më kacakëfu. Gë yine ile hnësendëhawo ile wok tëkina nkeniwo do nuŷandënihawo koryi yabah vële ndokuŋëhnëdëho va gë wanës watac.

¹⁷ Pëgwëlehn tëfëlehnëndëfu, fuhnë gë Pol, ndekatënd: «Vëŷi vësan, vëryokuŋëhn Wën Hunte Sëpëk Fop va ye! Ankaŷ nte yod g'ipeh ŋa pëyadënihu!»

¹⁸ Wafac ntidëho koyëna. Awa Pol, ga cilëtak, më cahëtak ntehna yine ŷa: «G'uŷac Yesu Këris wã cahnëryehna aŷi asëval!» Do yine ŷa cahnëlehna taŋ.

¹⁹ Vële ndokuŋëhnëdëho va, ga nuni gona nuŷahnëndëniha koryi, umë pëlanihëhni vëhni Pol gë Silas kuhënihëhni njiryeryënihëhni wayëwa bulunda hna haryënkwe vësankaf naŷ hna.

²⁰ Më ntehnëni: «Vëŷi vësan mpaŷëmpaŷëhni naŷ fu ŋa. Wasëwif ye

²¹ do wënamu wakasëk karaŋëdënihëhni vahnë va, do fuhnë vële kwëhnëk Rom vi maŷëryanilënëfuhna maŷin ma tëfin.»

²² Bulunda ŷa fëna ñadëniho ndafënihëhni. Awa, vëhitij va më ntihëtehnënihëhni viŷi va vëhni Pol gë Silas do ntehnëni ntampini.

²³ Ga ntampënihëhni dus, umë cëdënihëhni do ntehnëniha ayëka ŷa njëkandëhni dus.

²⁴ Ga tëk ntehnëniha koyëna tuŋ, ayëka ŷa më cëdëkëhni hn'acery mbë conk kaso ŋa do më njwecëkëhni wakwër ŋa hnë wadëhwa.

²⁵ Ga ndëcak ga, Pol gë Silas njëfadëniho do njëwëdëniho cëmbahnëniha Wënu ŋa do vëramp vëŷëntaŷ va nëpadënihëhniwo. ²⁶ Pëgwëlehn ñënkand dus nkal inji, do ñënkënd fëna kaso ŷa hafo wafida wã fop pidëtalehn do fop vankëncä vëramp va pëtalehnëhni.

* **16:14 16.14** Wafand wavëntah: Pand bëntah ŋa kambëk ntaŷi; vëntah ŷa dahëse inaw̃ ŋa ye. Gë watëvavu ŋa «pourpre» ma «violet» macik.

²⁷ Ayëka ÿa më nëgak do, ga nuk warënka kaso wãa pidëtak, umë pëhwëtëk sëlame lëwu ÿa ñand ndëwa, kabi ntiyahnëkawo vëramp va nkaryëni.

²⁸ Bare Pol më ndekak gë fanka falëwu fa fop: «Ant'aliya lavah! Fuhnë fop hnani nkebun!»

²⁹ Awa ayëka ÿa më tÿyëk humpen, ntëfëk bambery kaso hna mbalatënd ntakah ña, do nji ndëkwëhn haryënkwa Pol gë Silas.

³⁰ Tac më canëkëhni do tÿyëhni: «Vësan, ye rëfëka liwu fehëtahniwu?»

³¹ Umë ntëkwaniha: «Kwëtahnerÿehna Ahwëhn a Yesu do pëhëtëderu, gë tere hu ÿa per.»

³² Tac umë pëyaniha wanës Ahwëhn a, umë gë vële yeho tere va fop.

³³ Awa g'umëd ga wati rac dënk ayëka ÿa njiryeryëlehnëhni ndagëhni wasër wãa. Tac njaryëlehni tañ umë gë vële kwëhnëk va fop.

³⁴ Tac më njokëhni vëhni Pol gë Silas gë ÿalu njëd'ahni ile tokëdëni. Aÿi asan gë tere lëwu ÿa fop pëbëkëhniwo uhnatah soñe ile kwëtahnerÿehna Wënu ña.

³⁵ Ga pacëk, vëhitiñ va payënihëhniwo vahnë ntehnëniha ayëka ÿa tavëhni.

³⁶ Ayëka ÿa më njijëk pëyahna Pol: «Vëhitiñ va payehni ravu. Awa koñun asahnu ayiwu yam.»

³⁷ Bare Pol më ntehnëkëhni vële fayijiko va: «Fuhnë vële kwëhnëk Rom va ndafehnënihëfu bulunda hna hara wahitjëlëfuhna do tac cëdëhnënihëfu! Do tame ñandëni canënihëfu yëmëyëm? Watac gedina. Arabi njijëni vëhni dënk canënihëfu!»

³⁸ Vële fayijiko va më njini pëyanihëhni wani wanës vëhitiñ va. Vëhni ntakëkëhniwo ante njëtaniho Pol gë Silas Rom kwëhnini ña.

³⁹ Awa umë njijëni muntani tavëhnënihëhni do më canënihëhni kaso hna këlatëndënihëhni cahnëni nañ hna.

⁴⁰ Ga rëk cahnëni kaso hna, Pol gë Silas më njini vëhni Lidi hna soñe nunihëhni vëyënta hni va do kamënaÿehnerÿehni, tac njilehni.

17

Pol gë Silas Tesalonik hna

¹ Ante ndëcëniho Amëfipolis gë Apoloni ña, Pol gë Silas tükëniho Tesalonik. Hnam kwëhnaniho wasëwif wãa caliña.

² Pol njiko caliña hna, gante njehëka ka. Hnë vantawëla vatar mbarëdëniho nkwañjëlëdëni soñe Vikerëh Wënu va gë vële yeho hnam va;

³ nkabëdëhëhniwo do tufëdëhëhniwo Arëhnayik a tëfëka korot do mbëhnëndani vësëm hna. Ntehnëdëhëhniwo: «Yesu nte fëyadëmu ñi ye Arëhnayik a.»

⁴ Vëryampo hnë vële hnëpadëho hna mawëniho wanës ña nkentëlehnini gë Pol gë Silas. Koyëna nkeho fëna hnë vële wok vëyena wasëwif vëyabah, do lakëdëhëhniwo gë Wën ña, do gë vësëval vëyabah vële hwëhna nafa hn'inaw hna.

⁵ Bare wasëwif wãa ñëwaryënihëhniwo rac. Awa më mbarëpënihëhni wafufafu wale yeho vankaw hna, matëndënihëhni wasëwif wëryampo do ñënkëni nañ ña. Njilehni tere Yason hna njëkëlehnënihëhni vëhni Pol gë Silas soñe njonihëhni haryënkwa bulunda hna.

⁶ Bare kabi vërekätëlehnihna umë njonihëhni Yason gë vële hwëtahnerÿehni vëryampo haryënkwa vësankaf vëvë nañ hna pëgwëlehnëni ndekandëni: «Vëyi vësan ñënkëni duniÿa ÿa fop, do tame tükini hnani!»

⁷ Anji Yason hacakëhni ýalu hna! Vëyi vahnë fop nkwajëni sariya asankaf a, Sesar; ntehnëdëni nkehëhna ahnaŵ ahaŵary ale ŵacik Yesu.»

⁸ Wanji wanës mpaÿëmpaÿehnekëhniwo kore ýa gë vësankaf vëvë naŵ va.

⁹ Yason gë vëÿëntaŵ va tëfëkëhniwo cosënihëhni vësankaf va ani gë tavahnëndeni ýa.

Pol gë Silas Bere hna

¹⁰ Mëdënd tun vële hwëtahnëk va ndëcëtënihëhniwo vëhni Pol gë Silas njini Bere. Ga tékëni, njilehnëni caliña wasëwif hna.

¹¹ Wasëwif wavë hnam ŵa hwëhnako nëf ntëbini wavë Tesalonik ŵa; tebaniho wanës Wënu ña g'imaŵa përen. Fac-wo-fac, kahnëndaniho ikarañ Vikerëh va njëkahnëni bi ile karañdëhëhniwo Pol ýa catëk.

¹² Hnë vahnë vërac wasëwif wayabah kwëtahnëniho, do hnë vële wok vëyena wasëwif vësëval vëryampo vële lënënik kwëtahnëniho fëna do gë vësan vëryampo.

¹³ Bare ante njëtaniho wasëwif wavë Tesalonik ŵa Pol mboko pëyahnënd wanës Wënu ña Bere hna, vëhni fëna njiniho hn'inaw tac cënkwendënihëhni do mpaÿëmpaÿehnëndënihëhni bulunda ýa.

¹⁴ Vële hwëtahnëk va më cañëtëniha tañ Pol gë vëÿëntaŵ njini gë cape wov; bare Silas gë Timote nkolehnëni Bere hna.

¹⁵ Vële lapëhnakawo Pol va njiryeryënihawo hnë sisikulu hafo Aten hna. Tac mbokalehnëni gë Bere g'ipay Pol iba vëhni Silas gë Timote; pëyanihëhni tëfëlehnëniha ñap.

Pol Aten hna

¹⁶ Wati nte napëdëhëhniwo Pol vëhni Silas gë Timote hnë Aten hna, nuko ile lavëkawo d'us sakahn hadëŵu hna: nkol ña waravahn fo fëbëko.

¹⁷ Nkwajëlëdëniho gë wasëwif ŵa do gë vële wok vëyena wasëwif lakëdëhëhniwo gë Wënu ña hnë caliña hna, do fac-wo-fac hnë vëÿëŵa bulunda hna, gë fop vële pankëlëdëniho va.

¹⁸ Vëhwëhn uyët vëryampo vële ŵacëde Wa-epikuren gë Wasëtowisen* pëgwëlehnëni vëhni fëna nkwajëlëndëni g'umë. Vëryampo tëyëdëniho: «Ye ñad nës aÿi aÿaŵënkah?» Vëÿëntaŵ va më ntehnëni: «Ntiyak had soñe wamënu wale wok yëtälënëhna pëyahnëd». Nësëniho koyëna kabi Pol soñe Yesu ýa pëyahnëdëho do fëna soñe ibëhn vësëm ña.

¹⁹ Umë njoniha karyënkŵ yëŵa ile ŵacëde Arewopas hna do ntehnëniha: «Nësëhnëryifu soñe inji karañ kasëk.

²⁰ Nkwëryëndanëruhëfu ile wobun yëtëlëfuhna do ñadëfun d'us yëtëfu bi ye ye umë.»

²¹ Tëyëdënihawo Pol koyëna kabi fop vëvë Aten va gë vëhneh vële lëdëntik hnam va fop nës gë nëpa wakasëk watëkwa watac ña fo pabëniho.

²² Awa, Pol më matëk haryënkŵ vahnë vële yeho hnë Arewopas hna do ntehn: «Vëvë Aten, nkwëryëbu vële lënënek d'us waravahn yerun. ²³ Ante ndapëbuho nkol hun ñi yëkatëndu waravahn wasëvah hun ŵi, nubuho hnë ryampo ga kerik aki: “Wën le wok yëtina.” Awa, Wën le sëmbedun hara yëtëluhna ýa, umë ye ale yijëbu fëyaŵuna ýi.

* **17:18 17.18** *Wa-epikuren ña gë Wasëtowisen ña:* Wa-epikuren ña ntiyahnëkëhniwo ñoñ gena hafo d'uniya ýi, Wën gelohna. Tëfëka natëfu d'uniya ýi fo. Wasëtowisen ña, soñe vëhni, itëf nahahn nte lik d'uniya ýi fecehnëkëhni. Ñoñ baÿëmpaÿehnekëhni hnë toña rac. Ntaŵary d'uniya ýi yeho wën hudëw hni ha. Tëfëkawo ntini fop ile satëk ýa. Wakore waki tak vëhwëtahnëlohnä ibëhn vësëm ña.

24 «Uņi Wënu, umë ye ale lik d'uniya yi gë ile yehëhna hnam ya fop do umë ye Ahwëhn ambin inji g'inkal inji. Umë, wëla acery ndampo nte mbëryëni vahnë gedilahna gwër ntëdfahn gante-wo-gante naÿëk ka.

25 Umë yëdädfëhëhni vahnë va fop wayën wã do g'ile valëdëhëhni ya; balëlahna vahnë pabëniha ntinëhnëndëniha ile-wo-le ya.

26 Hnë ahnë aryampo fo ntik wabulunda na fop do kwëtëkëhni hnë nkal li fop. Umë dënk fëhnako watac kobëri na: tëkwëndëlehnëk wayal wã do gë wëwati wale rëfëkawo ntëdëni hnam wã.

27 Wënu na ntik rac soņe njëkëlehnahnëniha vahnë va. Wëla ntehni ntakaryëkëhni soņe njëkëlehnëniha, mpëd nudëniha. Toņa-toņa ya Wënu na naŵëtalagna ahnë hnë fuhnë.

28 Ha, "Umë lik njënëden, ñënkanden do nkeyin." Do fëna had gante nësëni vëyëw vëryampo ki: "Paryi nke vutah vuntëwu va yebun."

29 «Awa, kabi vutah vuntëwu va yeyinëk, tëfëlahna nahayin Wënu na mëntëlëni gë ravahn sanu, koryi ma taka, nte ntik ahnë gante nahak ka.

30 Bare Wënu na dëkwëna wati le nkonihö vëyëtëna vahnë gante ntënëndëniha ka, tame macëdëhëhni fop, hnë ile-wo-le hna, nkwëcëtani vankeya vantëw hni va.

31 Kahnëndëk fac ile kitiņahnëdëhëhni g'ale tëhnaka vahnë va fop g'usatah. Aki tufëkëhni vahnë va fop ale ye ahitiņ arac a: mbëhnëndanëka vësëm hna!»

32 Ante nkwëryëniha Pol ga nësëk soņe ifëhn vësëm na, vëryampo njafaņëdënihawo do vëyëntaw va ntehnëdëniho: «Nëpaderu ahnësëhnëfu soņe waņi nkaŵ kawary.»

33 Awa cahnëko Pol hnam nji.

34 Vëryampo hnë vëhni kwëtahnënihawo do tëfëniha: hnë vëhni, nkeho Denis, (alënah yentiko umë fëna Arewopasit hna), g'asëval ale waciko Damaris, do gë vëhaŵary kat.

18

Pol Korent hna

1 Ga ndëcëk umë, Pol matëko Aten hna do nji Korent hna.

2 Hnam pankëlëniho sëwif le wacik Akilas; Pon nagiko, bare Rom hna ntëdëko hn'inkal Itali hna, do hnam matiniho takan g'asëvalu Përisil, kabi Këlod Sesar, asankaf a lehnëko wasëwif wã fop cahnëni hnam. Pol më njik hn'ile nkeni Akilas g'asëvalu hna do,

3 kabi vëhni vërar tak wasank wafand ntidëniho awa umë ñëwëntik yał hni hna do ndampo fo ndokuņëdëniho.

4 Fac ntaŵëla-wo Pol tebadëho wanës na caliņa wasëwif hna nkwajëlëntëdëho do njawërdëho wasëwif gë vële wok vëyëna wasëwif mawëni wadëwu na.

5 Ga tëkini Silas gë Timote matini Masedëwan hna, Pol pëyahn wanës Wënu na fo pabëko; tufëdëhëhniwo wapacëk wasëwif wã Yesu ye Arëhnayik a.

6 Bare wasëwif wã ñwëyëhnënihawo do njewëndëniha. Më caŵëk ivëd ile ye viyi vilëwu va tufahnahnëhni vëŵawëna do ntehn: «Ile yađ nkewu ya ŵuhnë dënk yał; ami gentahnila. Tëk pëgw yi wati hnë vële wok vëyëna wasëwif hna njidëfu.»

7 Më matëk hnam njilehn hnë tere ale wacik Titiyus Yusëtis. Arac ntakëdëhawo gë Wënu na do tere lëwu ya darël caliņa wasëwif hna nkeho.

⁸ Bare Kërisëpus, asankaf caliņa Ƴa, kwëtahnënihawo Ahwëhn a umë gë vëvë tere lëwü va fop. Vëvë Korent vëyabäh fëna kwëtahnëniho ante nëpanihawo Pol Ƴa, maŵëniho njaryini.

⁹ Hnë umëd ndampo Ahwëhn a nësëhnëkawo umë dënk Pol hn'itufëhna, më lehnëkawo: «Antë ntaki, gory ahnësënd, antë aryemëhna!

¹⁰ Yëtëry g'ami nkeyik. Ahnë kodina ntiyi uŵeh. Bulunda yabah ile hwëhnëbu yehëhna hnë aƳi nkol.»

¹¹ Bëhn ryampo gë fagant bëhn ñëwëko Pol Korent hna karanjatëndëhni vahnë va wanës Wënu Ƴa.

¹² Wati nte nkeho Galiŷo guverëner Akayi Ƴa, wasëwif ŵa nkwëryëlëniho pëlanaha Pol njoniha kitiņa hna.

¹³ Ntehnëni aki: «Aŷi asan njëkëlehnëd maŵëhnëhni vahnë va cëmbëndëniha Wënu Ƴa g'ankeya nte hnëmpëlëk gë Sariya Moyis Ƴa.»

¹⁴ Pol dëkwa Ƴa pëhwëtaďëho ante ntehnëkëhniwo Galiŷo wasëwif ŵa: «Ŵuhnë wasëwif ŵi, nëparyino! Ge ile mbañëk sariya Rom ntikënd ma men iñë ile rëfëka kwëďahni, nëpakëndëbu wanës wadëŵ hun Ƴa.

¹⁵ Bare kabi soƳe nkwajëla wanës gë wamac soƳe ikwëtahn hun do gë wënamu hun ye, watac wadëŵ hun fo ye; ñada yewu ahitiƳ waƳi!»

¹⁶ Tac më ntakëhni kitiņa hna.

¹⁷ Awa vahnë va fop pëlalehnëniha Sosëten, Asankaf caliņa Ƴa, ndafëndëniha haryënkwi kitiņa hna, bare Galiŷo ñoñ dehnëlähniwohna.

Pol mbokaf gë Antiyos

¹⁸ Ga ndëcëk watac Pol Korent hna nkoko afo mbiŷ. Tac më tavëkëhni vële hwëtahnëk va kayëlehn hnë sisikulu nji Siri, umë gë Përisil do gë Akilas. Matahnënd vampamb wov vë Sankëre hna, Pol kuntëciko nkaf Ƴa, kabi ile kwëtëlëniho gë Wënu Ƴa ntiyako.

¹⁹ Ga təkëni Efes hna, Pol më tavëkëhni vële tëfëlëniho va, nji tënk caliņa hna, nkwajëlëndëni gë wasëwif ŵa.

²⁰ Tëyënihawo ñëŵ hnam hafo mbiŷ, bare umë ñadilohna.

²¹ Umë koyakëhni ntehnëhni mbokajëd ge Wënu Ƴa maŵëk. Awa, matëlehn Efes hna, kay sisikulu, nji.

²² Ante təkëko Sesare hna, Yerusalem njiko ten nkaŷihni vëvë cery sali va, tac njilehn Antiyos vë Siri.

²³ Mbiŷëko hnam, tac më mbokak tëfëhëk nkol ga nkol resiŷo Galasi hna do gë Fërisi hna, kamënaŷëhnëhëndëhni vële hwëtahnëk va.

Apolos Efes hna do gë Korent hna

²⁴ Sëwif ale ŵacik Apolos, ale hnagik Alekësandëri, rëkiko Efes hna. Hnë wati rac, asan aholah wanës do yëtëko Vikerëh yeho.

²⁵ Karanjiko nkaŵ Ahwëhn a, do kahnëndako đus, pëyahnëďëho do karanjëdëhëhniwo vahnë va g'usatah soƳe Yesu Ƴa. Bare yarya San Ƴa fo njëtëko.

²⁶ Pëgwëlehn nësënd g'ikwëtahn caliņa wasëwif hna. Përisil gë Akilas, ga nkwëryëniha, umë njoniha gë Ƴal hni pacënëhnëniha ikaranj nkaŵ Wënu Ƴa.

²⁷ Tac Apolos ñadëho nji Akayi. Vële hwëtahnëk va më kamënaŷëhnëniha đus do kerëhnënihëhni vële hwëtahnëk vëvë Korent va kacaniha g'untënah. Ante təkëko hnam Ƴa kwëhnanëkëhniwo nafa hnë vële ndemako Wën kwëtahnëniha va.

²⁸ Tase bulunda Ƴa fop nësëhnëdëhëhniwo gë toña facah wasëwif wale wajëtehnëdëhawo va tufatëndëhni gë Vikerëh va Yesu ye Arëhnayik a.

19

Pol Efes hna

¹ Wati nte nkeho Apolos Korent ɲa, Pol më tēfēk resiyo hwēhn wahun hna do tēk Efes. Hnam tēkatēkēhniwo vële hwētahnēk vëryampo.

² Më tēyēkēhni: «Ante kwētahnēruneho ɲa nuɣaruneho bi Iyir Ipacah iɲa?»

Më ntēkwaniha: «Kobëri gwëryëlëfuhna ga nësēde soɲe Iyir Ipacah.»

³ Pol më mbok tēyēkēhni: «Iyēhne sifa yarya yaryirun awa?»

Më ntēkwaniha: «Yarya San ŷa.»

⁴ Pol më mbok ntehnēkēhni kat: «San njaryēkēhni vële wāwēko nkwēcētani vankeya vantēw hni va ntehnatēndēhni bulunda Isërayel ŷa kwētahnēniha Yesu, ale rēfidēha ŷa.»

⁵ Ante nkwëryëniho wanës watac ɲa njaryiniho g'uŵac Ahwēhn a Yesu.

⁶ Pol tindēkēhniwo wēbāk ɲa, Iyir Ipacah iɲa cëlēlehni hnē vëhni. Pëgwēlehni taɲ nësēndëni vanësa vakaŵary do pëyahnēndëni wanës Wënu ɲa.

⁷ Vahnë vërac tēkëniho ipëhw gë vëhi.

⁸ Pol njidëho caliɲa wasëwif hna kwëlëkwël do hnë wadepera watar, nësēdëho g'ikwētahn, pëyahnatēnd Inaw Wënu ɲa do njawërēdëho mawëhnëhni vële hnëpadëhawo va.

⁹ Bare vëryampo ñoñ vëɣadilohna nkwëryëni do ɲwëyëniho vëhwētahnēdina, wameh fo nësēdëniho soɲe nkaŵ Ahwēhn a tase vahnë fop. Awa Pol më tavēkēhni nji, më njokēhni vële hwētahnēk va do facwo-fac nkwajëlēdëniho gë vëhni hnë cery cankaf nte nkwajëlahnēdëniho Tiranus gë bulunda ŷa.

¹⁰ Watac wabëhn waki mbiyëko, hafo fop wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif lëdëko hnë resiyo rac ŷa kolëni nkwëryëni wanës Ahwēhn a.

Vutah vucan vumba Seva va

¹¹ Hnë wati rac Wënu ɲa ntiyehnēdëhawo Pol vifëmpëhnahnah vile nkok nahana ahnë.

¹² Koyëna nufëdeho wakantika gë wafand vunte ŷakëdëhawo va njonëhnëndëni vëres. Vërac njërëdëniho do wayine ɲa cahnëdënihëhniwo vahnë va.

¹³ Nkeniho fëna wasëwif wëryampo njidëniho waŷëŵa hna fop soɲe ntandënihëhni wayine vahnë hna. Fac ryampo njawërëniho fëna ntanihëhni g'uŵac Ahwēhn a Yesu. Ntehnëdënihëhniwo: «G'uŵac Yesu, nte pëyahnëd Pol ɲa, ntehnëderun: cahnëryin!»

¹⁴ Vutah imbëd gë vuki vumba Seva va, asankaf vësëna wasadëha wasëwif ŷa, lidëho koyëna.

¹⁵ Bare, ga nësëni koyëna, yine ŷa më ntēkwakēhni: «Yesu? Njëtëbuha. Pol, njëtëbu bi mo ye. Bare wuhnë, vëhni mo yerun?»

¹⁶ Asan ale pëlako yine ŷa ntoɲanëlehni do mëkëkëhniwo vëhni fop, mbërehnëkēhni dūs, cahnëlehni nkaryëni hnë tere rac viyi këm fo do cërehnëkēhniwo dūs.

¹⁷ Fop vële lëdëk Efes va njëtaniho watac. Wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif per ntakëkëhniwo do uŵac Ahwēhn a Yesu naŷëdëho.

¹⁸ Vëyabah hnë vële hwētahnëko hna njijëdëniho putandëni tase vahnë fop wameh wante ntidëniho ɲa.

¹⁹ Vahnë vëyabah vële hwëhnako mbilayo njojëniho vëkayëte uyët mbilayo vantëw hni va, kovëni do pëdëni tase vahnë fop. Vëkayëte vatac hnapul yabah yeho.

²⁰ Koyëna tufahnëdëho Ahwëhn a fanka falëwu fa. Wanës wadëwu ña campëdëho g'ahawary do hn'ile-wo-le tëkëko hna ntidëho doku lëwu ña.

Iñañëna bulunda vë Efes

²¹ Ante ndëcëko watac ña, Iyir Ipacah ña pëhnañëhnëkawo Pol tëf Masedëwan gë Akayi nji Yerusalem. Ntehnëdëho: «Ge tëkëbu hnam afo yiwu Rom.»

²² Umë payëkëhni Masedëwan Timote gë Erasët, vësan vëhi vële ryemadëhawo va, bare umë dënk resiyo Asi hna nkoço hafo mbiyë.

²³ Hnë wati rac uryëñah sankaf yeho Efes hna soñe Nkañ Ahwëhn a.

²⁴ Aryëhwar koryi ale wacik Demetëriyus, ryëhwarëdëho vucery koryi vunte wëntëlëk gë cery wënu cankaf mba wënu wagërek ile waciko Arëtemis* do vëryokuñ vëlëwu va nuñadëniho hnapul yabah.

²⁵ Fac ryampo Demetëriyus mbarëkëhniwo vëryokuñ vëlëwu va fop gë vëryëhwarëntawu va, do ntehnëhni: «Vëyënta mën, njëtërun iyi doku hnuñahnëden hnapul yabah.

²⁶ Bare nurun ma nkwëryërun ile ryëcëtað ña: ayi asan, Pol, pëyahned wamën wante ntidëni vahnë gena Wën paryi do mëkëd mañëhnëhni watac vahnë vëyabah ani Efes li do resiyo Asi hna fop.

²⁷ Ýayah waji wanës wadëwu ñi gena doku fu yi fo përekanëd bare fëna këfëd cery wën cankaf mba Arëtemis, wën hucankaf fu ña. Koyëna kihned ntënah ale cëmbëdëni Asi hafo duniya yi fop.»

²⁸ Ante nkwëryëni watac ña ntavëlehnëkëhniwo tañ, pëgwëlehnëni ndekandëni: «Arëtemis mbë Efes nañëk!»

²⁹ Ankol ña fop ñënkalehn. Vahnë va njolehnënihëhni Gayiyus gë Arisëtarëk, vësan vëhi vëvë Masedëwan vële tëfëlëniho Pol uyas va, ntëfaryini gë mbara ntëw hni.

³⁰ Pol ñadëho nji bulunda hna bare vële hwëtahnëk va vëwawëlohna.

³¹ Vëryampo hnë vësan kaf vëvë resiyo Asi hna fëna, wëlawo walëwu wã, payëhniho këlaniha antë nji mbara hna.

³² Wati rac bulunda ña vëwlohna nëpalëndëni. Ale-wo-le hañary ndekantëdëho do vëyabah hnë vëhni vëyëtëlohna dënk bi soñe ye varëlik.

³³ Wasëwif wëryampo hnë vëvë bulunda hna payënihawo haryënk w bulunda hna ale waciko Alekësandër soñe nkabahn ile liyak ña. Arac më njelak vák ña: ñadëho nësëhnëhni bulunda ña.

³⁴ Bare ante njavëtënihawo bulunda ña sëwif ye, vëhni fop ndekadëniho ndampo fo, uhnësë rac fo, ile yëhnëko tëk wawati wahi: «Arëtemis mbë Efes nañëk!»

³⁵ Ga mbiyëk asankaf ahigëna ña ndemëhnañëhnëkëhniwo bulunda ña do ntehn: «Vëvë Efes, mo wok yëtëna duniya li nkol Efes ñi ye ante yëkad cery wën Arëtemis ñi gë taka cëvah nte mëntëlëni sëlëk g'ambin ñi?»

³⁶ Ahnë kofina nkawaj. Awa tëfëka aryemëhnañu do ant'aliwu iñë hara nahaluhna.

³⁷ Njojërunëhëhni vëyi vësan hnani, bare ñoñ vëlina ile wëk cery wën cankaf fu hna do vëyewëlahna fëna wën fu ña.

³⁸ Ge Demetëriyus gë vële ndokuñëlahnedëni va kwëhnani ile pëyahnedëni menëk ahnë, awa soñe rac nkehëhna vakitiña gë vëhitiñ per; hnam tëfëka pëyahneni.

³⁹ Do ge kwëhñarun wanës wakawary wante rëyëdun pëhwëtëden tase bulunda hna gë vële yëtëk sariya lëw fu va.

* **19:24 19.24** *Arëtemis*: Wac wën asëval wagërek hwëhn yahey ña ye.

⁴⁰ Ge diyilënëhna wajira ntehnëdenëhëfu ñañënyinëk soñe ile liyak dol ÿi kabi kwëhnayilënëhna toña soñe añi mbarëla, kodëlënëhna nësin ile liyehnëkëfu rac ÿa.» Ante nësëko wañi wanës ña më ntehnëkëhni bulunda ÿa campëni.

20

Pol Masedëwan hna do gë Gëres hna

¹ Ante puko ñañëna ña, Pol mbarëkëhniwo vële hwëtahnëk va kamënaÿëhnëhni. Tac koyahni kahnëtalehn nji Masedëwan.

² Ga tëkëk hnam ndëcëtako resiÿo rac, nësëhnëkëhniwo dus vële hwëtahnëk va, kamënaÿëhnahnëhni do tëkëlehn Gëres,

³ do wadepëra watar ñëwëko hnam. Wati nte ñadëho kay sisikulu nji Siri ña, njëtako wasëwif wã wëh ñadëni ntiniha. Awa më pëhnak mboka gë cape Masedëwan.

⁴ Vëÿi vësan tëfëlëniho: Sopater aju Pirus avë naŵ Bere, Arisëtarëk gë Sëkundus vëvë Tesalonik, Gayiyus mbë Derëb, Timote, do Tisik gë Tërofim vëvë resiÿo Asi.

⁵ Vëhni ryënkwëhëko Tërowas hna napëhëdënihëfuno.

⁶ Fuhnë, hnam nkobunëho hafo ndëc ambënt mburu kwëhn levir këm ña. Tac më hayëbun sisikulu Filip hna, yifu hnë wafac imbëd rëfëlehnëfuni gë Tërowas hn'ile njibunëho lifu wafac mbëd gë wahi.

Pol ahnë mbëhnëndanëd Tëroyas hna

⁷ Samëdi g'anëka mbarëpëlëbunëho soñe wubëlehnëfu mburu ña.✧ Pol nësëndëhëhniwo vële hwëtahnëk va hafo fagant mëhwëry hna kabi tëfëkawo nji ge pacëk.

⁸ Cery nte ye cëmët mbëryëh hna mbarëbunëho. Walampu wayabäh fëdiko hnam.

⁹ Ajar nte waciko Utikus lañako fenetër hna. Nëhnëlehn wakwëd kabi wanës Pol ña njaryëko. Paco ndëtajëk etas rarëna hna njoj gëd. Vahnë më cëlëni matëndëniha bare cëmëko.

¹⁰ Pol umë fëna më cëlëk nji muryahna do ntehn: «Ant'avalu, cëmëna!»

¹¹ Tac më vokabun yañ, do Pol nkubëlehn mburu ña, rokëfu do mbok pëgwëlehn nësëhnëndëfu hafo lav a pëhni, njilehn.

¹² Jar ña afërën fo mënceryiko do watac njamënëko wasakahn vahnë fop.

Pol matëd Tëroyas hna nji Mile

¹³ Ante nkëhnëbunëho hahnëtafu ña Pol më lehnëkëfuno hayëfu sisikulu yifu Asos hn'ile tëfëkawo hnufëhëfuno hna kabi umë gë wapary ñadëho njas hafo hnam.

¹⁴ Ga tëkëhëkëfu Asos hna më yobunëha sisikulu hna yifu Mitilen.

¹⁵ Hnam, më vokëbun ryëcalëfu do rëkëfu ga pacëk haryënkwi Kiyi. Fac le voko tëki kat ÿa vok rëkëlehnëfu Samos, ga mbok pac Mile hna tëkëbunëho.

¹⁶ Pol pëhnako ndar Efes, soñe antë mbiÿ hnë resiÿo Asi hna; ñankahnëkawo nji Yerusalem hna njanti ambënt nte wacik Pantëkot ña.

¹⁷ Mile hna payëkëhniwo Pol vahnë njini Efes macinihëhni vicër cery sali va njijëni.

¹⁸ Ante tëkini ña Pol më ntehnëkëhni: «Njëtërun gante nkeho nkeya mën ña wati le yelahninëko hna fop, tëk pëgw fac le rëkahnëbuho resiÿo Asi ÿa.

✧ 20:7 20.7: Vantiyehn 2.42

19 Dokunëhnebuha Ahwëhn a hara naÿënala mama korotehnëniho wasëwif wã hafo howu dënk.

20 Njëtërun fëna ñoñ cowëluhna, pëyamu do karanëmu fop ile hwëhnak nafa soje hun ÿa, tase vahnë fop do gë watere hun hna fëna.

21 Ntehnëdëfuhëhniwo fëna kwëlëkwël wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif tëfëka nkwëcëtani vankeya vantëw hni va do kwëtahnëniha Ahwëhn fu ÿa Yesu.

22 «Tame wëli Yerusalem yidëfu kabi Iyir Ipacah iña forosinëdëho, bare yëtëla bi ye yid nkewo hnam.

23 Ile pëyako Iyir Ipacah iña hnë vankol hna fop, umë fo yëtëbu: mbëradëfu do cëdëdëfu.

24 Ami, mena ge cëmëbu ma woŵu hnë duniÿa li. Fuhnawu doku le kwëtehnahnëko Ahwëhn a Yesu ÿi ÿadëfu: umë ye fëyahnu Wanës Wakasëk ña Wënu ña pehëtëkëfu ipërëna dëwu ña.

25 «Njijëbuho fagant hun fop fëyahnëndu Inawë Wënu ña, bare tame njëtëbu bokëdïluhna ahnuwuno.

26 Soje umë fëyahnëdëmu dol karanëmu fop ile holëbu ÿa; ge ahnë ñwëÿëk, umë yëtëk.

27 Pëyamu fop ile ntehnëk Wën ntide ÿa; ñoñ cowëluhna.

28 Keryaryin vankaf hun va, wuhnë dënk do gë fop vahnë vëvë cery sali vi, wuhnë vële ntik Iyir Ipacah vëhery had vëhery wape. Dënkwëtaryin, Aju Wënu ña soje lëw hni ÿa ndehëtëk sat lëwu ÿa.

29 Njëtëbu, ge gola hnani, vahnë vëyapah va njijëdëni ÿal hun li, do kaÿëhnahnëdïlëhniha.

30 Nkedëni vële wätëk hnë wuhnë dënk, nësëndëni wamër, nuÿahnënihëhni vële rëkëd tëfëlehnëndënihëhni.

31 Titënaryin dus! Dënkwëtaryin, hnë wabëhn watar, g'umëd gë g'anent, nkabëdëmuno ale-wo-le hnë wuhnë, wëla gë wankwën ña.

32 «Tame Wënu ña hwëtehnahnëmu soje wanës wadëwu ña ntihahn doku lëwu ÿa hnë wuhnë ndemadëhu le-wo-le ÿa. Kwëhnak fanka naÿënahnu kwëtahn hna do mawëryahnu fop hnapul ile kwëhnëni fop vële kwëhnëk va.

33 Nadëwöhna koryi ma viÿi vahnë vëhaŵary.

34 Njëtërun wuhnë dënk ñacëgac ntëmën ña hnuÿahnëdëfunëho ile valëdëhëfuno ÿa, ami gë vëréfal mën vi.

35 Tufëdëmuno kwëlëkwël, aki tëfëka aryokunëndu aryemahnuni vëhaÿëhna va. Dënkwëtaryin ile nësëko Ahwëhn a Yesu umë dënk: “Ile yëdahnëdu ÿa yabëka nafa gë ile hnuÿadu.”»

36 Ante puhnak Pol wanës ña, umë ndëkwëhnëk njëfani gë vëhni fop.

37 Awa vëhni fop pëgwëlehnëni kondëni, muryalehnëniha mbucëndëniha.

38 Ile hoyëhnëkëhniwo dus ÿa umë ye ile ntehnëkëhniwo bokëdïna nuniha. Tac ntapëhnaniha hafo sisikulu hna.

21

Pol Yerusalem hna

1 Pitëlëbunëho gë vële hwëtahnëk vëvë Efes va hayëlehnëfu sisikulu satënafu Kos; ga pacëk rëkëlehnëfu Rod, tac hafo Patara.

2 Wati nte cëlëbunëho hnam ña, tëkatëbunëhawo sisikulu le yidëho Fenisi. Hayëlehnëfu rac yifu.

3 Umë hnuhun Tinti Sipër ña naŵët g'irahahn, ryëcëlehnëfu rëfëfu gë cape Siri, rëkëlehnëfu Tir; hnam tëfëkawo cëlëndi ile ndibëko sisikulu ÿa.

⁴ Tëkatëbunëhëniwo hnam vële hwëtahnëk do umë yëwëbun wafac imbëd gë wahi gë vëhni. Iyir Ipacah iña hnësehnëkëhniwo vahnë vërac; më ntehnëniha Pol antë nji Yerusalem.

⁵ Bare pund tunj wafac imbëd gë wahi warac, ryëcalëlehnëfu nkaŵ ntëŵ fu ña. Vëhni fop, vësan gë vësëval gë vutah, më ntapëhnanihëfu hafo sahnëfu nkol ña. Tac më ryëkwëhnëbun tëfary wov hna yëfafuna Wënu ña.

⁶ Ante koyalëbun ña, më hayëbun sisikulu hna do vële hwëtahnëk va mbokalehnëni gë yal hni.

⁷ Ga mbokëbun wätëfu Tir hna gë sisikulu yä yilehnëfu Pëtolemayis, yäyëfuni vëyënta fu va hn'inawŵ tac lifu fac ryampo gë vëhni.

⁸ Ga pacëk ryëcalëlehnëfu rëkëfu inawŵ Sesare hna, sëlëfu tere Filip[☆], hnë ale harañëdëhëniwo vahnë wanës Wën hna, umë yentiko hnë vësan mbëd gë vëhi vële rëhnayiko Yerusalem va.

⁹ Kwëhnakëhniwo vëryag vëhnah vële woko vëyëlina. Pëyahnëdëniho wante nësëhnëdëhëniwo Wënu ña had wakila.

¹⁰ Wafac wayabah libunëho hnam tëket asan ale waciko Agabus, mati Yude. Umë fëna had kila pëyahnëdëho ile nësëhnëdëhëniwo Wënu ña.

¹¹ Umë njijëk hn'ile nkebun hna, nuf ryil Pol yä ñëba wapary ñi gë wëbák ñi do ntehn: «Wëlin ile ntehnëk Iyir Ipacah iña: “Asan ale hwëhnëk iyi ryil yä, aki ñabëdëniha wasëwif wä Yerusalem hna, tac njëdahnëniha hnë vële wok vëyena wasëwif.”»

¹² Ante nkwëryëbunëho watac, fuhnë gë vële yëbunëho hnam va, më hëlabunëha Pol antë nji Yerusalem.

¹³ Bare umë ntëkwakëfu: «Soje ye hodun do yëkëlehnëdun awoyehnuno? Ami, pëhwëtabu yäbiwu, do sëmu Yerusalem hna soje Ahwëhn a Yesu.»

¹⁴ Kabi kodilëfuhna woyehnëfuhna më ravëbunëha do lehnëfu: «Awa arabi iña Ahwëhn a ntiya.»

¹⁵ Ga ntiibun wafac hnam, më fëhwëtabun hahnëtalehnëfu yifu Yerusalem.

¹⁶ Vahnë vële hwëtahnëk vëvë inawŵ Sesare va më ntapëhnanihëfu. Hnë ale wacik Mënason avë Sipër njonihëfuno, yaluhna tëfëkawo sëlëfu. Asan arac, gë vële ryënkwëko kwëtahnëniha Ahwëhn va nkentiko.

Mbara Yerusalem ña

¹⁷ Ante tükëbunëho Yerusalem ña vëyënta fu va kacanihëfuno g'uhnatah.

¹⁸ Ga pacëk, Pol gë fuhnë më yibun vëhni Sak hna. Hnam mbarëniho fop vëvë haryënk w cery sali va.

¹⁹ Pol nkaŵkëhniwo umë tëfëtanëkëhni fop, ryampo ryampo, ile ntiko Wënu ña hnë doku lëwü vële wok vëyena wasëwif hna.

²⁰ Vëvë haryënk w va ga nkwëryëni watac, umë njëwëdëni icëmb Wënu ña do ntehnëdëniha Pol: «Ayënta fu, nuru wasëwif wayabah kwëtahnëniha Yesu do g'ucatah tëfëdëni Sariya Moyis yä.

²¹ Wëlin wade hnësëde soje lëw hu yä: karanëdëhëni fop wasëwif wale lëdëk hnë vële wok vëyena wasëwif hna, soje tavëni Sariya Moyis yä do antë kácehnënihëhni vutah hni va do antë mbok tëfëni namu wasëwif wä.

²² Awa ye rëfëka ntiyin? Pacëk njëtafëni njijëru ani.

²³ Soje umë, diry ile lehnëderu yä. Vësan vëhnah yentik gë fuhnë, kwëryëhnëniha Wënu ña iñë.

☆ 21:8 21.8: Vantiyehn 6.5; 8.5-40

²⁴ Yoryihni, afacënjaju do asosahn soŋe kwëtëla ntëw̃ hni ŋa. Tac, ndirini vankaf va had dahëse puhnani kwëtëla tac. Koyëna vahnë va fop nudëni wante hnësëde soŋe hu ŋa wamër fo ye, do nkoru ahwëtahn, wëjë dënk, Sariya Moyis ŷa.

²⁵ Bare soŋe vële wok vëyena wasëwif do hwëtahnëk va kerëhnëbunëhëhni, fëyafuni wanës wante hahnëndëbun ŋa: Tëfëlahna tokëni faŷar sadëha, wasat, do fëna faŷar ile wok kácina soŋe cahna sat ŷa, do asan g'asëval ntë ndakëni ge vëŷëlëläna.»

²⁶ Ga pacëk Pol më njokëhni vësan vërac njini soŋe pacënajëni vëhni fop. Hnë wati rac më tënkëni selele Cery Wën Cankaf hna, pëyahneni fac le puhand pacëna ŋa, gë fac le cënanëhnande sadëha ale-wo-le hnë vëhni ŷa.

Ipëla Pol ŋa

²⁷ Ante ñadëho pu wafac imbëd gë wahi wale sënande sadëha pacëna ŋa, wasëwif wale wātiko hnë resiŷo Asi më nuniha Pol Cery Wën Cankaf hna. Umë ntavëndanënihëhni kore ŷa fop pëlalehnëniha,

²⁸ ndekatëndëni: «Vëva Isërayel! Demaryinëfu! Wëliho ale haranëdëhëhni vahnë fop gante-wo-gante ile wok tëfëläna gë bulunda lëw̃ fu ŷa, gë sariya lëw̃ fu ŷa. Ndënikëhni dënk vële wok vëyena wasëwif Cery Wën Cankaf hna, do tonkënek iŷi ŷëwa sëvah!»

²⁹ Nësëdëniho koyëna kabi Tërofim mbë Efes nuniho ga tëfëläni gë Pol naw̃ hna do ntiyahnëkëhniwo bi ndënëka Cery Wën Cankaf hna.

³⁰ Naw̃ iŋa ñënkalehn fop do vahnë va nkaryini gante-wo-gante. Më pëlaniha Pol, kuhëniha, canëniha Cery Wën Cankaf hna, pidëlehnëni taŋ warënkä w̃a.

³¹ Wati nte ñadëniho ndawëniha Pol ŋa, pëyayiko asankaf wasodäde wavë Rom w̃a, fop vëvë Yerusalem va ñënkani.

³² Mbarëpëlehnëhni taŋ wasodäde w̃a gë vësankaf vëlëw̃ hni va nkaryëni gë kore. Vahnë va nundëniha tuŋ asankaf wasodäde w̃a gë wasodäde walëw̃u w̃a tavëlehnëniha gona ndafëndëniha Pol.

³³ Awa asankaf wasodäde ŷa më tēhaka, pëlaka do ntehn ñabi gë vankëncä vaki, tac më tēyëk bi hak macik do bi ye ntik.

³⁴ Bare kore ŷa wanës wanëmpëlah ndekadëniho hafo asankaf wasodäde ŷa kolëlohna njët ile ye toña soŋe wadëka wanëmpëlah watac. Umë ntehnëk njoyi Pol gë kaŋ wasodäde.

³⁵ Ga tēkëk Pol rënka cery nte hwëhnako rënka le hayëde ŷa, wasodäde w̃a njihnënihawo, kabi kore ŷa ŋañënaniiho,

³⁶ Ñadëniho ntonanëniha ndekatëndëni: «Daŷëryiyi!»

Inësa Pol ŋa

³⁷ Wati nte ñadëho ndëni Pol hnë kaŋ hna, më ntehnëka asankaf wasodäde w̃a: «Kodëfu bi lehni inë?»

Më ntëkwaka: «Kolëru wanës wagërek ŋa!

³⁸ Awa wëjë gelihna bi avë Esipët ale ŷañënaŷëhnëkëhniwo vahnë do njohni biŷëna gë lañ? Vëryaŷ vahnë, vësan wawuli wahnah yeho.»

³⁹ Pol më ntëkwaka: «Sëwif yebu. Tarës hnagibu, Silisi hna. Inaw̃ dënah dūs ye. Këلامي mawëryanërye hnësëhnëwëhni bulunda ŷi.»

⁴⁰ Asankaf wasodäde ŷa më mawëryanëka. Awa më kahnëk rënka kaŋ hna do njelahni bulunda ŷa. Ndemëhnalehnëni taŋ, umë ntehnëkëhni gë Wa-ebëre ŋa, wanës wasëwif ŋa:

22

¹ «Vëÿënta mën, nëparyin wanës wante ÿadëfu hnësu tame ayëtahnu dila inë wëh.»

² Ga nkwëryëni Pol wanës wadëw hni ña nësëndëhëhni, ndemëhnaniho ntëbi nte njelakëhniwo ña. Më ntehnëkëhni:

³ «Sëwif yebu. Tarës hnagibu Silisi hna, bare Yerusalem li naÿëbu. Gamaliyel yeho aharañ mën a. Karañekowo afo yëtu dus sariya le njëdakëhniwo Wënu ña vacërakëlo fu va do kahnëndabuho soñe Wënu ña had gante nkerun wühne fop dol ki.

⁴ Mbërehnëbuhëhniwo vahnë vële rëfëdëho añi Nkaŵ Ahwëhn va hafo ryawëwëhni. Pëlayehnëbuhëhni vësan gë vësëval do sëdëhnëwëhni kaso hna.

⁵ Asëna wasadëha asankaf aÿi gë fop kore vëvë haryënkwi vi kodëni nkenëhnëniho sede. Kerëhnënihowo vëkayëte yinenëhnëwëhni vëÿënta fu wasëwif wale lëdëk Damas do njibuho fëlajëwëhni vële rëfëdëho Nkaŵ Ahwëhn va ÿabiwëhni, wënceryiwëhni Yerusalem li soñe kwëdini vëhni fop.»

Pol pëyahned gante macëka Ahwëhn ka

⁶ «Ante njidëfuho do tëhabuho Damas ña, lav a nkëhnëko tøk nkaf li, matëlehni tañ humpen hucankaf g'ambin njij cëpo penëlehno.

⁷ Yolehnu nkal hna, wëryëlehnu kopa ga macëdëho: “Sol, Sol!” do më tëyëko: “Soñe ye vërehnëdëfuho?”

⁸ «Më rëyëbuha: “Ahwëhn, mo yeru?”

«Awa më ntehnëko: “Ami, Yesu mbë Nasaret, nte vërehnëdëfu ña ye.”

⁹ Vële rëfëlëbunëho va nuniho humpen ha, bare wawëryëlohna kopa le hnësëhnëdëhowo ÿa.

¹⁰ «Më rëyëbuha: “Ahwëhn ye rëfëko liwu?”

«Ahwëhn a më ntëkwako: “Matëry ayi gë Damas. Hnam pëyaderu ile rëfëka ali ÿa fop!”

¹¹ Bare golëwöhna hnundu: humpen hutac mëpënëkowo. Awa vërefal mën va më pëlaniho vák ÿi kahëniho hafo rëkëfu Damas hna.

¹² «Ale wacik Ananias yeho hnam. Asan arac ntakëdëhawo gë Wënu ña do Sariya Moyis ÿa tëfëdëho. Ipërëna dëwu fo nësëdëniho wasëwif wale lëdëko hnam va fop.

¹³ Umë njijëk tëkatëko, kahnëk ðarël mën do nteho: “Aÿënta mën, Sol, bokary ahnund!” Wati rac dënk hnulehnëwë Ananias hafo pac.

¹⁴ «Awa më ntehnëko: “Wën warëm fu ña mbiÿëk ga tëhnaki soñe njëtëndani ile ñad ÿa, ahnuhahna ale satëk a do awëryahnënd kopa lëwu ÿa.

¹⁵ Sede lëwu ÿa yëdu haryënkwi vahnë hna fop, soñe afëyahnehni ile hnuru do wëryëru.

¹⁶ Tame, ye hnapëdëfu? Matëry, ahwëtahna Ahwëhn a, diry ayaryi do afacëni wameh hu ña.”

¹⁷ «Tac, umë vokajëbu Yerusalem li. Fac ryampo, ante njëfadëfuho Cery Wën Cankaf hna, më hnuhuha Ahwëhn a hn'ikaryëtahn.

¹⁸ Më ntehnëko: “Cahnëry ñap Yerusalem li, kabi vële lëdëk hn'ani vi vëwawëdina wante hnësëdëfu soñe mën ñi.”

¹⁹ «Umë lëkwa buha: “Bare Ahwëhn, njëtëni njidëfuho caliña-wo-caliña soñe sëdëhnëwëhni do ryafëhnëwëhni vële hwëtahnëkino va.

20 Do ante ndawëdeho sede lëw̃ hu ɲa, Ecen, hnam nkentibuho ami dënk. Caɲahnëkowo rac do ami yëkadëwo vëyi vële ryawëdëhawo gë wëraka va.”

21 «Awa Ahwëhn a më ntehnëko: “Yiry, kabi cañëtëdëmi ɲawët, hnë vële wok vëyena wasëwif!”»

Pol gë Kumanda vë Rom

22 Kore ýa nëpadënihawo Pol hafo ante nësëko watac ɲa. Tac pëgwëlehnëni ndekandëni: «Dihëtëryina duniýa li aýi asan! Dawëryina! Tëfëlahna nkonti duniýa li!»

23 ɲañënaniiho, do citëni viýi vilëw̃ hni va, ntonjëndëni nkal iɲa*.

24 Awa asankaf wasodafe ýa më ntehnëkëhni: «Dënëryina Pol kaɲ hna do alampuna, nësahn forosima; ñadëfu yëtu bi soɲe ye ndekadëni bulunda ýi aki soɲe lëwu.»

25 Ante ñabëdeho ɲa, Pol tëyëkawo asankaf wasodafe ale yeho hnam ýa: «Kodun bi alampuna ale kwëhnëk Rom ale worun kitiɲëluhna ten?»

26 Asankaf wasodafe ýa, ga nkwëryëk watac, më njik pëyaka kumanda ýa: «Njëtëru bi ile ýadu ali ýa? Aýi asan ale kwëhnëk Rom ye.»

27 Kumanda ýa njilehn taɲ vëhni Pol hna do tëya: «Pëyarye, paryi bi ale kwëhnëk Rom yeru?»

Pol më ntëkwaka: «Ha.»

28 Kumanda ýa më ntehnëka: «Ami cosahnëbu yabah yehahnu ale kwëhnëk Rom.»

Pol më ntëkwaka: «Ami, nagaryibu.»

29 Vële ýadëho ntampëniha Pol nësahn va tavëlehnëniha taɲ. Kumanda ýa ntakekawo d'us antë njëtëko ale kwëhnëk Rom ñabehnëk gë vankëncä.

Pol haryënkw vëhitiɲ vësankaf wasëwif

30 Pacënd tun, Kumanda ýa ñadëho njët facëk soɲe wante ntehnëdëniha Pol wasëwif ɲi. Awa, më pëtehnëka do macehnëhni vësankaf vësëna wasadëha va do gë Mbara Vëhitiɲ va fop, tac canehna tase vahnë fop.

23

1 Pol më ntaɲëkëhni Mbara Vëhitiɲ va do ntehnëhni: «Vëýënta mën, gë hakili risah njasaryëbu haryënkw Wënu ɲa do ñoñ gena ile hnrandedu hafo fac vë dol ýi.»

2 Hnë wati rac asëna wasadëha asankaf a Ananias më ntehnëkëhni vële kakëniho Pol va: «Dafëryina wës li!»

3 Awa Pol më ntehnëk: «Wëjë ndafëd Wënu ɲa, wëjë ale wëntëlëk gë mir le yerënik ýi! Ntañaru ahitiɲo gante nësëk sariya ka, bare ntidu ile ɲwëýëk sariya ýa: ntehnëru ryafiwu.»

4 Vële yeho darël Pol va më ntehnëniha: «Njëtëru bi njewëruha asëna wasadëha asankaf ava Wënu ɲa?»

5 Pol më ntëkwakëhni: «Vëýënta mën, yëtaka asëna wasadëha sankaf ye. Toña ye, kerik kayëte Wën hna: “Ye wëd'ilihahna ale ye asankaf bulunda hu ýa.”»

6 Pol njëtëko vële yeho Mbara Vëhitiɲ va fop vëryampo wasaduse yeho, vëýëntaw̃ va wafarise. Soɲe umë ndekahnëko bulunda hna: «Vëýënta mën, Farise yebu do wafarise ye warëm mën wã do soɲe ikwëtahn fu vësëm va mbëhnëdëni hitiɲandedu.»

* 22:23 22.23 Citëni viýi vilëw̃ hni va, ntonjëndëni nkal iɲa: Namu le rufahnëd' ntavah ntëw̃ hni ɲa ye.

⁷ Ante nësëko watac ɲa, nkwajëla cankaf yeho yëbëlan wafarise wã gë wasaduse wã, do mbarëla ɲa pitëlëko nke wakore waki.

⁸ Koyëna nkeho kabi wasaduse wã vëhni lehnëko vësëm va vëvëhnëdîna, do wamëleka gë wayine wayena, bare wafarise wã vëhni kwëtahnëniho watac fop.

⁹ Nkelehn sonko sankaf kore hna. Vëharan sariya vëryampo hnë wafarise hna, matëniho conkëndëni dus, ndekandëni: «Ñoñ nulëfuhna ile ntëntëk ayi asan. Kod nke mpëd mëleka ma iyir hnësëhnëka.»

¹⁰ Sonko ya njakëko hafo Kumanda ya ntaka antë citëlëniha Pol fagant lëw hni. Awa më ntehnëkëhni wasodafë walëwu wã canëniha Pol fagant lëw hni mbokaryëniha gë kan.

¹¹ Ga mëdëk, Ahwëhn a njiko vëhni Pol hna ntehnë: «Antë ntaki! Sede mën yeru ani Yerusalem li, ayenëhno fëna Rom hna.»

Pol urënd tëndënde

¹² Ga pacëk wasëwif wëryampo më nkwëryëlëni; ntëkëni haryënkwa Wën antë mbok tokëni do cenî hafo ndawëniha Pol.

¹³ Vële wëryëlëko watac va ntëbiniho vahnë wafëhw wahnah.

¹⁴ Më njini vësankaf vësëna wasadëha hna do gë vicër hna ntehnënihëhni: «Ntëkëbun bokëdîlëfuhna rokëfu ma sefu iñë afo ryawëfuna Pol.

¹⁵ Awa wuhnë, gwëryëlëryin gë Mbara Vëhitij va, tëyëryina tame Kumanda yi mbok njonëhniwuna Pol, alehnuna ñadun afëcëtawu soje lëwu ya. Ge fuhnë ye pëhwëtabun ryawëfuna tëkahnind ani ya.»

¹⁶ Bare aju acëru asëval Pol umë nkwëryëk ga nësëde watac. Awa, më njik kan hna pëyahna Pol.

¹⁷ Awa Pol më macëka asankaf wasodafë ryampo ntehnë: «Yoryehna anî jar Kumanda hna kabi iñë hwëhn nafa ñad payahna.»

¹⁸ Arac më njoka jar ɲa gë Kumanda do ntehnë: «Pol, ale sëdîka lehnëko yonëhniyina anî jar; iñë ñad pëyaï.»

¹⁹ Kumanda ya më pëlaka jar ɲa wák yi canaryëka do tëya: «Ye yadu afëyawo?»

²⁰ Jar ɲa më ntëkwaka: «Wasëwif wã nkwëryëlëni tëyënihi ayonëhnihi Pol acahn Mbara Vëhitij hna. Ntehnëdëni ñadëni pëcëtani soje lëwu ya wapacëk.

²¹ Bare antë alëkwahni. Ntëbini vësan wafëhw wahnah vële fëhwëtak ndawëniha va. Ntëkëni ñoñ vërokëdîna, vësedîna ge gena ndawëniha. Tame fop pëhwëtani; mawëhu ɲa fo napëdëni.»

²² Awa Kumanda ya më ntehnëka jar ɲa: «Antë afëyahna wëla aryampo wante fëyaruho ɲi.» Tac tavëlehna mboka.

Pol Sesare hna

²³ Kumanda ya më macëkëhni tan wa-ofisiye waki walëwu do ntehnëni: «Barëpëryinëhni wasodafë wakeme waki, gë wasodafë wahwëhn wafahnac wafëhw mbëd gë wahi do gë wakeme waki vëhwëhn viwëta. Pëhwëtani njini Sesare; kahnëta ɲa wëwati imbëd gë wahnah g'umëd ga ye.

²⁴ Pëhwëtanëhnëryina Pol fëna wafahnac, ayowuna yam fo vëhni guverëner Felikës hna.»

²⁵ Tac më kerëhnëka Guverëner ya anî kayëte:

²⁶ «Asankaf alënah Felikës, ami, Këlod Lisiyas yaÿëryidëhi.

²⁷ «Asan ale yëdanahnëryidëmina aÿi wasëwif wã fëlakawo do ñadëniho ndawëniha. Awa më rëkibu gë wasodafde mën wã lëcëbuha, kabi njëtabuho ale kwëhnëk Rom ye.

²⁸ Ñadëfuho yëtu bi soŋe ye ndëñanëniha wasëwif wã, awa umë yobuha Mbara Vëhitiŋ ntëw hni hna.

²⁹ Awa tëkatëbuho pëlanaha kabi dënënedfina sariya lëw hni ÿa, ñoñ gena ile hode ndawãhni ma cëdahni.

³⁰ Bare takan pëyayibu wasëwif wëryampo pëhwëtani soŋe ndawëniha. Umë yëdanahnëryidëmina hara napëla mbiÿ, do njëtandanëbuhëhni wasëwif wã ÿal hu hna tëfëka pëyahnëni ile lavëkëhni g'umë ÿa.»

³¹ Wasodafde wã umë njiryeryëniha Pol g'umëd fo gë Antipatëris gante ntehniniho ka.

³² Ga pacëk, mbokalehnëni gë kaŋ lëw hni, tavënihëhni vëhwëhn wafahnac va fo tëkaryëniha hafo vëhni Felikës hna.

³³ Ante tëkëni Sesare ña, vëhwëhn wafahnac va më njëdaniha Felikës kayëte ña do njëdahniha Pol.

³⁴ Guverëner ÿa, ga karanëk kayëte ña, umë tëyëka Pol bi avë resiÿo ÿëhne ye. Më ntëkwaka: «Avë Silisi yebu.»

³⁵ Awa Felikës më ntehnëka: «Nkwëryëdëmi ge tëkini vële yelëku va.» Tac më ntehnëk kwëti Pol cery cankaf Erof hna, do njëkande.

24

Pol haryënkwa Guverëner Felikës

¹ Ante ndëcëko wafac imbëd ña, asëna wasadëha asankaf, ale waciko Ananiyas ÿa, tëkëniho Sesare hna gë vicër do gë ale hnësëhnëdëhëhniwo vahnë ale waciko Terëtuyus, soŋe pëyaniha guverëner ÿa ile ntik Pol ÿa.

² Pol macijiko do Terëtuyus pëgwëlehn pëyahnënd: «Alënah Felikës, ucankaf hu ña njonëhnikëfu yam hnëŋah do hwëhna hakili hu ÿa gwëcëtëk viÿë viyabah nkal li.

³ Camehniru g'intawãry pacah soŋe fop vile hnuÿadëfun kwëlëkwël va, hn'ile-wo-le hna.

⁴ Soŋe ant'avëyëhni hnani ÿa, muntadëmi aãaw g'ipërëna hu ña ahnëpa fu toye.

⁵ «Tëkatëbun aÿi asan alakah dus ye. Tënkëndëlehnëdëhëhni wasëwif wavë duniÿa ÿi fop, do fëna asankaf vërëfal Yesu mbë Nasaret ye.

⁶ Ñadëho dënk nti ile sëvak Cery Wën Cankaf hna, awa tac pëlabunëhawo.

⁷ [Ñadëfunëho hitiŋëfuna gë sariya lëw fu ÿa, bare Kumanda ÿa, Lisiyas, më njijëk tebëfuna gë fanka.

⁸ Tac më ntehnëkëfu ÿal hu hna tëfëka yijëfu afëyayi ile ntikëfu ÿa.] Ge tëyëruha, njëtëdu wëjë dënk wante hnësëbun ñi fop toña ye.»

⁹ Wasëwif wã njawëniho ile nësëko ÿa ntehnëni: «Ha, ile nësëk ÿi fop toña ye.»

Idëkwa Pol ña

¹⁰ Awa Guverëner ÿa më ndëkwanëka Pol teba wanës ña. Tebalehn ntehn: «Njëtebu wabëhn wayabah ye kobëri ga kitiŋahnëdëhëhni vahnë va nkal li. Soŋe umë hnësändëbu g'ikwëtahn haryënkwa lëw hu.

¹¹ Kodu ayëkëlehn wëjë dënk, dëbëna wafac pëhw gë wahi ga njihahniho Yerusalem soŋe icëmb Wënu ña.

¹² Do ahnë nulohna ga conkëntëdëbu Cery Wën Cankaf hna ma ga matëndëdëfuhëhni vahnë ntini sonko vacaliņa hna, do gë hn'inaw hna.

¹³ Do fëna vëyi vahnë ñoñ vëhwëhnana ile tufahnëdëni toņa ye wanës wadëw hni ni.

¹⁴ Bare waņi ye toņa ŷa: Wën warëm fu ŋa ryokuņëhnëdëbu rëfatëndu Ankaŵ Ahwëhn a, nte ntehnëni gena catah ŋa; kwëtahnëbu ile-wo-le herik vëkayëte Sariya hna do gë vëmba wakila hna.

¹⁵ Inji kwëtahn hwëhnabu, vëhni fëna kwëtahn tac dënk kwëhnani, vëhni fop, vëli wameh gë vësatah per mbëhnëndanëdëni.

¹⁶ Soņe umë ye hn'ile-wo-le nkebu hna njawërëdëfu liwu kwëlëkwël ile satëk haryënk Wën hna do gë vahnë hna.

¹⁷ «Ga mbiŷëk wabëhn wayabah yijëla Yerusalem, umë vokajëbu yonëhniwëhni uryema koryi wasëwif wale hwëtahnëk ŵa do sanëhnëwa Wën mën ŋa sadëha.

¹⁸ Umë lidëfuhö ante tëkatënihoŵo selele Cery Wën Cankaf ŋa ante puhnadëfuhö pacëna ŋa; gelëfunohna gë kore, matëndëlëwöohna fëna sonko.

¹⁹ Bare wasëwif wëryampo wavë resiŷo Asi ŵa hnam nkentiniho. Vëhni rëfakëha kahnëni haryënk hu pëyahnëni ile libu ŷa, ge nke ile lavëkëhni g'ami.

²⁰ Ma hnë vële ye hnani vi, ge nuko iñë wëh ile libu ante njoyibuho Mbara Vëhitij vëlëw hni hna, pëyahn.

²¹ Kabi ntehnëbuho vahnë va mbëhnëdëni, soņe rac hitiņahnëdunëho dol!»

²² Felikës njëtëko d'us Ankaŵ Ahwëhn a. Awa, umë karacëk kiti ŷa nkaŵ kaŵary ntehn: «Kitiņëdëmu ge Lisiyas njijëk.»

²³ Umë ntehnëka ofisiye le hwëtëhnahnikawo Pol ŷa tëfëka njëkanda, bare ant'aŵëmaŷehna d'us, do ant'aŵëmaŷehnehni vëlëwu va njijëni ndemaniha.

Pol haryënk wëhni Felikës gë Dërusi

²⁴ Ga ndëcëk wafac, Felikës tëkiniho g'asëvalu Dërusi, ale yeho sëwif ŷa. Umë payehnëko njinëhni Pol do nëpakawo nës soņe ikwëtahn Yesu Këris ŋa.

²⁵ Bare Pol, umë pëgwëk nësënd gante tëfëka nke ahnë nëņahna Wënu ŋa g'umë, aŵënk nkaf hu ŋa do gë kiti vahnë nte yejëk ŋa. Awa Felikës ntakëlehna taņ, më ntehnëka: «Tame gwër nke, soņe dol ŷa! Ante njivëmadëho ŋa mbokëdëmi ŵaci.»

²⁶ Felikës ntiyahnëkawo fëna Pol njëdadëha koryi. Soņe umë macehnahnëdëhawo wati-wati nësëlëndëni.

²⁷ Wabëhn waki ryëcëko koyëna, tac Felikës, Porësiyus Fesëtus, hnëmpëtëkawo, bare kabi Felikës, ñadëho wasëwif ŵa nëņëhni g'umë, umë tavëka Pol kaso hna.

25

Pol haryënk wëhni Fesëtus

¹ Awa Fesëtus tëkëko hnë resiŷo Sesare, hn'ile nawëd hna, do wafac warar fo ntiko matëlehn hnam nji Yerusalem.

² Hnam vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër wasëwif va njijëniho pëyaniha ile ntik Pol ŷa.

³ Tac këladënihawo mawëhnëhni njoyi Pol Yerusalem. Ñadëniho koyëna kabi wasëwif wëryampo pëhwëtaniho ndawëniha Pol nkaŵ hna ge njiryeryëde gë Yerusalem.

⁴ Fesëtus më ntëkwakëhni: «Pol Sesare hna cëdik, do biyëdina ami dënk mbokadëfu hnam.»

⁵ Më mbok ntehnëkëhni kat: «Arabi vësankaf hun va njijëni rëfëlëfu g'ami yifu gë Sesare. Njidëni pëyahnëni age iñë wëh ntik ayi asan!»

⁶ Fesëtus mpëd wafac imbëd gë warar ma ipëhw ñëwëko Yerusalem hna, tac më mbokak gë Sesare. Ga pacëk umë njik ntaña kitija hna soje kitija Pol do ntehn njoji.

⁷ Ga tükik Pol, wasëwif wale wätiko Yerusalem wã kwërënihawo do nësëni wanës wanayah wayabah, bare ñoñ vëhwëhnalohna ile rufahnëd wanës wadëw hni ña toña ye.

⁸ Awa Pol, më lehnëko: «Ñoñ ñwëyëhnëla sariya wasëwif, do dila wameh Cery Wën Cankaf hna, do dëntahnëlëwähna fëna asankaf a Sesar.»

⁹ Bare Fesëtus ñadëho wasëwif wã nëñëhni g'umë. Soje rac tëyahnëkawo Pol: «Ñadu bi ayi Yerusalem ahitiñi hnam?»

¹⁰ Pol më ntëkwaka: «Haryënkwi kitija Sesar hna kahnëbu do haryënkwi hnañi kitija tëfëko hitiñiwu. Njëtëru d'us wëjë dënk ñoñ dilëwëhnhna bulunda wasëwif wï.

¹¹ Ge menëbu, ge ntibu ile rëfëko ryawähniwu, ñwëyëda icëm inji. Bare ge wante nësëdëni vëyi ña kwëhnana nkaf, ahnë kwëhnana fanka njëdahno hnë vëhni ndawëniho. Mëcabuha Sesar kitijëfu!»

¹² Ga nësëk koyëna, Fesëtus më nulëni gë vëyab vëlëwu va, tac më ntëkwaka Pol ntehn: «Sesar wëcaru kitijëni, awa njid'u kitijëni Rom hna.»

Pol haryënkwi vëhni Agëripa hna do gë Berenis

¹³ Ga mbiyëk wafac toye, ahnaŵ a Agëripa g'acëru asëval ale waciko Berenis njijëniho Sesare, nkañiniha Fesëtus.

¹⁴ Kabi wafac wayabah ñadëniho ntini hnam Fesëtus më tëyëka ahnaŵ a soje Pol ya, ntehn: «Felikës asan aryampo ale sëdik taveryëkowa.

¹⁵ Ante njibuho Yerusalem ña, vësankaf vësëna wasadëha va gë vëvë karyënkwi bulunda wasëwif va, njijëniho pëyaniho ile ntik ya do muntaniho hitijëwa ndawï.

¹⁶ «Bare umë lëkwaɓuhëhni: “Namu vë Rom ya mbañëk yëdahni ale sëdik hara nësana soje lëwu ya haryënkwi vële sëdehnëka va.”

¹⁷ Awa tëfëlibunëho gë vëhni. Ntibuho ñap ga pacëk, më lañabu kitija hna, do fayehnu njoji asan arac.

¹⁸ Vële sëdehnëkawo va tëkiniho bare ñoñ vëhnësëlohna, wëla uryampo wanayah wante hnahaɓuho ntik ña.

¹⁹ Soje ikwëtahn wasëwif nkwañëlëdëniho g'umë do gë soje ale wacëde Yesu. Asan arac cëmëk, bare Pol umë lehnëk mbëhnëk.

²⁰ Kabi kodëwohna hitijëni isifa wanës më rëyëɓuha Pol bi ñad nji Yerusalem. Hnam kode kitijëni.

²¹ Bare Pol pechnëka mëcahna Sesar kitija umë. Soje umë lehnahnëbu tavi kaso hna do njëkande hafo ante kodëfu yëdahñëwa gë vëhni Sesar ka.»

²² Awa Agëripa më ntehnëka Fesëtus: «Ami dënk ñakëndëbu wëryëwa ayi asan.»

Fesëtus më ntëkwaka: «Acahn nkweyëd'uha.»

²³ Ga pacëk, kore yabah hacakëhniwo g'untënah Agëripa gë Berenis. Tënkëlahnëniho gë vësankaf wasodade wã do gë vële yak yëtik bulunda

va ßambery cery cankaſ hn'ile nkwajëlëdëni asankaſ gë vahnë ña. Awa Fesëtus më ntehnëk njoji Pol. ²⁴ Ga tëkaryijik Fesëtus më ntehnëk: «Ahnaŵ Agëripa gë wühnë vële yentik ani vi fop, wëliho soſe aÿi asan njihahniniho ßulunda waſëwif wã fop pëyaniho Yerusalem hna do gë hnani, ndekatëndëni: “Aÿi asan tëfëlahna nkonti d'uniÿa li: tëfëka ndaŵi.”

²⁵ Bare ami, ñoñ nula ile ntik hoðe ndaŵahni. Bare kabi umë dënk wëcaka Sesar, pëhnaßu yëdanahnëŵa nji kitiña Rom hna.

²⁶ Ñoñ nula ile hoðëfu herëhnëŵa Sesar soſe lëŵu ÿa. Umë wãcehnahnißuha karyënkwa hun, do dënk haryënkwehu wëjë, ahnaŵ Agëripa, soſe tëyi bi waſëhne wameh ntik wante herëndëßuha Sesar.

²⁷ Ntißu koyëna kabi ntiyahneko, njëdanahnihna Sesar do pëyahni ile cëðahnik ÿa, kwëhnana nkaf.»

26

Inësa Pol ña

¹ Agëripa më ntehnëka Pol: «Tebary wanës ña ahnësa soſe lëŵ hu ÿa.»

Awa Pol më ntëkwak g'ivák lëŵu ÿa do nësa soſe lëŵu ÿa ntehn:

² «Ahnaŵ Agëripa, dol natëko gante kolëßu hnëſawu haryënkwa lëŵ hu soſe fop wanës wante nësëni waſëwif nta mën ña,

³ kabi njëtëru d'us fop namu lëŵ hni ÿa do gë nkwajëla ntëŵ hni ña fop. Soſe umë muntadëmi ahnëpawo g'iduñëna.

⁴ «Wasëwif wã fop njëtëni njasa mën ña kobëri utah mën hna; njëtëni gante nkeßuho ka kobëri wapëgwa hna, façant ßulunda lëmën hna do gë Yerusalem hna.

⁵ Mbiÿëk ga njëtëniho do kodëni nkeni waſëde mën, ge paryi ñadëni, gë vële ÿak satëk, rëfëd namu waſëwif wapacëk va nkentibu: vëhni ye wafariſe wã.

⁶ Do tame njojibu hnë kitiña, kabi kwëtahnëßu Wënu ña ntid ile nësëhnëkëhniwo vacërakëlo fu va.

⁷ Wahnënk ipëhw gë wahi Isërayel wã kwëtahnëni nudëni ga ntiyak watac, do soſe rac ndokuñëhnëdëniha kwëlëkwël Wënu ña, g'umëd gë g'anent. Ha, ahnaŵ Agëripa, soſe ikwëtahn tac pëlahnëniho waſëwif wã!

⁸ Wühnë waſëwif wï, soſe ye worun kwëtahnëluhna Wënu ña mbëhnëndanëdëhëhni vësëm va?

⁹ «Ami dënk nahabuho wëtaryu gë wafere wã fop uŵac Yesu mbë Nasaret ña.

¹⁰ Umë libuho Yerusalem hna: vësankaſ vësëna waſadëha va yëðakowo fanka farac do cëðëßuhëhniwo vahnë Wën vëyabah; do ge ndaŵëdëniho cañahnëdëhowo.

¹¹ Ndapëdëfuho vacaliña va vërehnëndëwëhni do yaŵërendu ravëtehnëwëhni ikwëtahn dëŵ hni ña forosima. Ntavëdëhowo gë vëhni afo yindu vërehnindëwëhni vankol vakaŵary hna.

Gante kwëtahnëka Pol Ahwëhn a

¹² «Koyëna fac ryampo Damas yidëfuho, gë fanka fale njëðanihowo vësankaſ vësëna waſadëha va.

¹³ Ahnaŵ Agëripa, lav a nkëhnëko tëk nkaf li, ante njidëfuho ña, do nubuho humpen ga matik g'ambin. Humpen hutac ntëbëko lav wï. Umë njijëk penëkéfu gë vële rëfëlëßunëho va.

¹⁴ Njobunëho fuhnë fop do wëryëlehnu kopa ga ntehnëdëho gë wanës Wa-ebëre: “Sol, Sol, soſe ye vërehnëdëfuho? Cërehnaðu wëjë had yihni ile haſëd ryoko ile keryande.”

¹⁵ «Umë rëyëbu: “Ahwëhn, mo yeru?”

«Ahwëhn a më ntëkwako: “Ami, Yesu, nte vërehnëdu ña ye.

¹⁶ Matëry ahahn; tufëhnami soñe aye aryokuñëhn mën, ayehahn sedë mën, pëyađuhëhni vahnë va gante nuruho dol ka do le ýadëmi rufi ýa fëna.

¹⁷ Keryëdëmi gë wasëwif wã do gë vële wok vëyena wasëwif hnë đoku le fayëdëmi hna.

¹⁸ Payëdëmi ayi aýesëhnëdëhni, ntiñëtëđuhëhni umëhwëry hna, mbokaryëđuhëhni gë humpen do ntiñëtëđuhëhni hnë imëk Sintani hna soñe avokaryëhni gë Wën. Ge kwëtahnëniho ami, nuýadëni itavëhn wameh wadëw hni ña do gë ýëwã hnë vahnë vële hwëtahnëka Wën hna.”

¹⁹ «Ahnañ Agëripa, ñwëýëđa wañi wanës wante wãtik g'ambin ñi.

²⁰ Pëgw Damas, Yerusalem, Yuđe hna fop hafo vëvë wayał waýëntañ va pëyađuhëhni tëfëka nkwëcëtani vankeya vantëw hni va, mbokani gë Wën do tufahnëni paryi nke nkwëcëtani.

²¹ Soñe umë pëlahnëniho wasëwif wã Cery Wën Cankaf hna do ñadëniho ndaŵëniho.

²² Bare hafo dol Wënu ña ndemađëho kwëlëkwël do hnani nkebu soñe yëtëndanëwëhni cedëya mën ña vahnë fop, vële hwëhna nafa gë vële wok vëhwëhnana per. Ñoñ nësëđa haŵary ge gena ile nësëdëniho tëkid hnë vëkayëte wakila gë Moyis ýa fo ye. Umë ye:

²³ afo Arëhnayik a korot; umë yed ale ryënkweđ mbëhn vësëm hna do tufëdëhëhni nkañ ipëh ña gë humpen hudëwu ha wasëwif wã do gë vële wok vëyena wasëwif.»

Pol ñad Agëripa kwëtahn

²⁴ Pol nkoço nësand ante ndekako Fesëtus ntehn: «Cenaki, Pol! Karañëru hafo cënañi!»

²⁵ Pol më ntëkwaka ntehna: «Alënah Fesëtus, cenalohna. Wanës toña do gë hakili fëren hnësëdëfu.

²⁶ Ahnañ Agëripa njëtëk wañi fop, soñe umë hnësandëbu g'ikwëtahn tase lëwu. Pacëko njëtëk wañi fop kabi wañi diyana hn'ile nkok nuyina.

²⁷ Ahnañ Agëripa, kwëtahnëru bi wanës wakila ña? Ha, njëtëbu kwëtahnëru.»

²⁸ Agëripa më ntëkwaka Pol: «Ge nkoru ahnësëhnëndo ntiyahneko biýëđina kwëtahnëdëfuha Yesu.»

²⁹ Pol më ntëkwaka: «Arabi nkekënd, mbiýëk biýëna! Wëjë, gë wuhnë vële hnëpađëho dol vi, ndëwađëfu g'idëma Wënu ña ayewu fop g'ami ki, bare hara vankëncã këm!»

³⁰ Wati rac ahnañ a, gë Guverëner ýa, gë Berenis do gë fop vële yentiko hnam va matëlehnëni.

³¹ Cahnëdëniho nësëlëhatëndëni: «Añi asan ñoñ dina ile rëfëka ndaŵahni ma cëđahni.»

³² Agëripa më ntehnëka Fesëtus: «Añi asan kokënde tavi age mëcakëndilahna Sesar.»

27

Uyas Pol

¹ Ga pëhnayik hayëndifu hnë sisikulu yiryeryifu Itali, umë nufik Pol gë vësëdik vëhaŵary, kwëtehnañikëhni ofisiye kore wasođade Sesar Ogusët, ale wacik Yuliyus fëna.

² Arisëtarëk avë Tesalonik mbë Masedëwan yentiko gë fuhnë. Më hayëbun hnë sisikulu le hwëhniko hnë nkol mbë Adëramit do ÿadëho tëf wahnawñ resiyo Asi hna, yilehnëfu.

³ Ga pacëk më rëkëbun Sidon. Yuliyus, g'ufacah ntaŵary dëŵu ña, më tavëka Pol nji, njëkihni wëlawo walëŵu ŵa nuŷahni ile valëka.

⁴ Ga matëbun hnam, umë yibun fagant wov hna. Kabi pankëlëdëfunëho gë sël ÿa, yilehnëfu gë cape Tinti Sipër.

⁵ Më rëfëbun ðarël Silisi gë Pampëfili rëkëlehnëfu Mir, resiyo Lisi hna.

⁶ Hnam ofisiye wasodafë ÿa më nuk sisikulu le hwëhniko Alekësandëri ga njid Itali do më kayëndëkëfu.

⁷ Hnë wafac wayabah njidëfunëho wajira fo, do g'ambër cankaf tëkëbunëho ðarël hn'ankol nte ŵacik Kënid. Hnë wati rac sël ÿa memaŷehnkëfuno yifu karyënkŵ, awa më rëfëbun Salëmone mbë Tinti Këret do ryëcalëfu gë cape inte hákëdëhëfuno sël ÿa.

⁸ G'ambër cankaf ndëcëbunëho hnam rëkëlehnëfu, le macëde «Hahna Fërën», nte kakëni g'ankol Lase ña.

⁹ Bare mbiŷëbunëho ðus nkaŵ hna do pëgwëko nta kënd uyas fu ŵa, kabi fac le sunahnëde ÿa* tëko ndëc. Soŷe umë nkabëkëhniwo Pol ntehn:

¹⁰ «Vëŷënta mën, kamahnëbu uŵi yas kata fo yed karyënkŵ: sisikulu ÿi g'ile ndibëk per përekad, do fëna fuhnë dënk kodën cëmin hnam.»

¹¹ Bare gena Pol kwëtahnëko ofisiye ÿa. Ayaryary sisikulu ÿa g'ahwëhn sisikulu ÿa yeho.

¹² Kabi sëla rac yivëlohna g'alu ga, vëyabah vëvë sisikulu va pëhnaniho njini hafo sëla, hnë Tinti Këret hna, ile ŵaciko Fenikës, ge kodëni. Hnam kodëniho cowani sël ÿa do ndëcëtëni alu ÿa.

Sël sankaf ÿa wov hna

¹³ Sël pëgwëlehn cëlënd wajira fo, do ntiyahnëkëhniwo kodëni ntini gante pëhwëtaniho ka. Awa më matëndëni waryëhwëra wale hahnëndande sisikulu ÿa do kahnëtalehnëni nko tëfëndëni wov le ye Tinti Këret ÿa.

¹⁴ Bare biŷëna sël hwëhn fanka sankaf le ŵacëde «Erakilona†», pëgwëlehn cëlënd gë fanka do

¹⁵ njoryaryëlehn sisikulu ÿa. Kodilohna mbok nji pankëlatëndëni gë sël ÿa awa umë ravëbun njofu.

¹⁶ Më rëfëbun gë wov fatinti fatoy fante ŵacik Koda hna. Tinti rac hakëkëfuno toyë sël ÿa. Hnam g'ambër cankaf mëkëbunëho ryojëfu fakulu fatoy fante fehände fa hafo hayëndëfu sisikulu hna.

¹⁷ Ga kayëndëni sisikulu hna vëryokuŷ vëvë sisikulu va umë ntampaŷëni ñabëni waryeyët caharaß sisikulu ÿa. Tac kabi nta këkëhniwo antë poha hnë nkërëyal bë wov Siyërët‡ hna, më cëlëndëni ryëhwa sankaf le ŷaŷëtëd iyanc sisikulu ÿa do tavëni sël ÿa njohni.

¹⁸ Ga pacëk, kabi nkoko mbërehnëndëfu sël rac, vëryokuŷ va më pëgwëni ntonjëndëni gë wov ile ndibëko sisikulu ÿa.

¹⁹ Fac rarëna hna umë mbokëni ntonjëni gë wov, vëhni dënk, viŷë vile yaryaryande sisikulu ÿa.

²⁰ Hnë wafac wayabah golohna nunde ulav ŵa gë wahol ŵa per, do sël ÿa nkoko cëlënd gë fanka hafo golëfunohna hwëtahnëfu pëhëdëfun.

* 27:9 27.9 Fac le sunahnëde ÿa: Gë sepëtambër ÿa ma okëtobër ÿa nkef. Ge ndëcëk rac, uyas ŵa nta këf. † 27:14 27.14 Erakilona: Rëv sankaf le watid gë cape pëhna lav ŵacik koyëna. ‡ 27:17 27.17 Siyërët: Umë ŵacëde iŷi wati Libi.

²¹ Vële yeho sisikulu va mbiyëkëhniwo rok roka ÿa. Awa Pol më matëk haryënkw lëw hni ntehn: «Vëyënta mën, tëfëkawo ahnëpawuno, do antë kahnëtayin Këret hna hafo njijin nuÿayin iÿi kata.

²² Tame muntadëmu aÿabu wasakahn hun wã: wëla aryampo hnë wuhnë cëmëdina; sisikulu ÿi fo fërëkad.

²³ Gumëd ga mëleka Wën hunte hwëhnëko, do ryokuñëhnëdëfuha, njijakëh

²⁴ pëyawo: “Antë ntaki, Pol! Afo arëk haryënkw Sesar, do soñe lëw hu Wënu ña pehëtaryëdëhëhni vële rëfëlërun vi fop.”

²⁵ Awa vëyënta mën, ñabëryin wasakahn wã! Kwëtahnebuha Wënu ña: gante pëyako ki, fop nked.

²⁶ Bare hnë tëfary Tinti tëfëka pohayin.»

²⁷ Fac hwëhn pëhw gë wahnah ÿa yeho ga njohandëhëfuno sël ÿa wov Mediterane hna. Fagant g'umëd ga, vëryokuñ vëvë sisikulu va ntiyahnëkëhniwo vambëñ rëhabun.

²⁸ Umë ntonëni ryeyët le ÿañande itëw wov ña; më tëkatëni tëw inä wametër wafëhw warar g'imbëd gë wahi ye. Ante mbokëbun yifu ñawët toye ña, më mbok ntonëni do tëkatëniho wametër wafëhw wahi g'imbëd gë warar ye hnam.

²⁹ Ntakëkëhniwo antë sisikulu ÿa nkëw wëraka, më ntonëni kamëhni waryëhwëra wahnah wale hahnëndande sisikulu wã do ñankahnëkëhniwo pac ñap.

³⁰ Hnë wati rac vëryokuñ vëvë sisikulu va njëkëlendëniho gante pehandëni; umë cëlëndëni fakulu fa gë wënka, ntini had waryëhwëra wã ñad cëlëndëni haryënkw sisikulu hna hara gante pehahnëdëni njëkëlehnëdëni.

³¹ Bare Pol më ntehnëka ofisiye wasodade ÿa gë wasodade walëwu wã: «Ge vëyë vësan vëwontina sisikulu li, Wënu ña pehëtëdëlihna.»

³² Awa wasodade wã më ntëpëtëni ryeyët ile fokahniko fakulu ÿa tavëlehnëni nji.

³³ Pacëlohna ten, muntatëhni Pol vëhni fop tokëni iñë. Më ntehnëkëhni: «Dol nke wafac pëhw gë wahnah ga nkerun hn'ufëmpëhna hna sisikulu li, do ñoñ tokëdëlihna.

³⁴ Awa ami kamënaÿëhnëdëmu aroku, ge ñadiluna asëmu. Yëtëryin, wëla ahnë aryampo hnë wuhnë cëvëdëlihna imul d'ampo.»

³⁵ Ga nësëko watac, më nufëk mburu, camehnëka Wënu ña tase vahnë fop, tac nkubëlehnëk do tok.

³⁶ Awa vëhni fop njawënantëlehnini do pëgwëlehnëni tokëntëndëni.

³⁷ Vahnë wakeme waki gë wafëhw imbëd gë wahi g'imbëd g'aryaw (276) yebunëho fop sisikulu hna.

³⁸ Ante tokëbunëho hafo fihnëfu ña, më ntonëni roka ÿa gë wov ñaÿëtahnëni idib sisikulu ña.

Ipërëka sisikulu ña

³⁹ Ikëd vambëñ nuðëniho ante pacëko ña, bare wëla aryampo hnë vëryokuñ vëvë sisikulu va yavëtëlohna hn'ile nkebunëho hna. Umë pëhnani pohëni sisikulu ÿa hnam ge kodëni.

⁴⁰ Awa më pëtëni waryëhwëra wale hahnëndahnëde sisikulu ÿa tavëni wov hna; wati rac dënk pëtëlehnëni waryeyët wale ÿabahniko wadëhwa wade satënandeho sisikulu ÿa. Tac matëndëni ipand inte yiryeryëd karyënkw soñe sël ÿa peña, paßëni g'itëfary.

⁴¹ Bare sisikulu ÿa më njik pohak hnë yëbëlan wavënkwehn nkërëyal, tëryalehn hnam. Ankaf sisikulu ña më pohak dus nkërëyal hna, kodilohna mbok ñënkëlehna, tac wavonkëlo wënka, wahwëhn fanka ña, më nihëk sisikulu ÿa kamëhni.

⁴² Watac ga ntiyak, wasodade wã ñadëniho ndawënihëhni vësëdik va, soje ahnë antë peh ge ndëfad wënka hna.

⁴³ Bare ofisiye ÿa ñadëho pehëta Pol awa më tavëtehnëkëhni ile ñadëniho ntini ÿa; më ntehnëkëhni vële holëk wënka va ntëbani ndëfani ndanëni.

⁴⁴ Tac vëÿëntaŵ va pëlani vacal ma vanihel sisikulu va, tëfënihëhni. Koyëna ndanëniho vëhni fop yam fo hara ahnë cëmëna.

28

Hnë Tinti Malët hna

¹ Ante ndanëbunëho fuhnë fop yam fo ña, më fëyayibun Tinti rac Malët macik.

² Vële lëdëk hnam va më kacanihëfu g'untënah cankaf; pëdëhnënihëfu hwëdëh hucankaf, kacahnënihëfu, kabi tëvëdëho do huji ha njoko.

³ Pol më mbarëpik kore wadëhwa, ntab hwëdëh hna, bare lën më cahnik yakah hna ñarëka vák li, nkolehna hnam.

⁴ Vëvë Tinti rac va, ante nuniha lën ÿa ga ntasad vák Pol hna, më ntehnëledëni: «Aÿi asan lëk aryaŵ vahné ye. Pehik wov hna, bare Wënu ña mawëna nkonti duniÿa li.»

⁵ Bare Pol më cëlëvëtake lën ÿa hwëdëh hna do davëdïlawohna anar ña wëla toye.

⁶ Ntiyahnëkëhniwo nudëniha tameki ga matëka vák ÿa ma njod cëmëlehn tañ, bare ante napëniho hafo mbiÿ ña, nuniho ñoñ dilahna. Awa më nkwëcëtëni vinahan vidëŵ hni va, ntehnëni Pol wën ye.

⁷ Wëhaÿ yeho d'arël hnam wale kwëhnëko asankaf Tinti ale waciko Pibëliyus. Më ntëvakëfu lëv sankaf hnë wafac warar.

⁸ Hara rëmu pad hna nkeho: ures yak mbahn tesëko do donk yaryaryëdëhawo fëna. Pol më njik njëka do tindëka wëbák ña, njëfanëka, njërënëlehna.

⁹ Ga ndëcëk umë vëres vëÿëntaŵ vëvë Tinti va fop njijëdëniho do vëhni fëna njërënëkëhniwo.

¹⁰ Umë njëdanihëfu untënah cankaf do, ante tëkëko wati ile vokahnëdëfun gë wov ña, njëdanihëfuno ile valëkëfuno soje uyas wã fop.

Tëkëdëni Rom hna

¹¹ Ga nuÿabun wadepera watar hnam, më hayëbun sisikulu ile hwëhniko Alekësandëri hna, ile wacëdëho «Diyosëkur*», ile yeho hnë Tinti wati wëh hna fop.

¹² Rëkëbun Sirakis do ñëwëbunëho hnam wafac warar.

¹³ Tac vok ryëcalëlehnëfu rëkëfu hn'inawë Regiyo. Ga pacëk, sël pëgwëlehn cëlënd, do hnë wafac wahi rëkëlehnëfu hnë sëla Pusol hna.

¹⁴ Vële hwëtahnëk rëkatëbunëho hn'inawë tac. Umë tëyënihëfu ÿëwëfu gë vëhni soje wafac mbëd gë wahi. Tac ryëcalëlehnëfu gë wapary fo gë Rom ka.

¹⁵ Vële hwëtahnëk vëvë Rom va njëtaniho njijëbun, vëhni njijëdëniho hafo Saha Apiyus hna do hn'ile macëde Vacery Vatar hna kacanihëfuno.

* **28:11 28.11** *Diyosëkur*: Vëhi hnë wawën vëvë Gëres ye; vësëp vële heryidëhëhni vëyas hnë wënka wacik koyëna.

Pol nundëhni tunj, më camehnëka Wënu ña do ñab g'ahawary sakahnë hadëwu ha.

¹⁶ Ante tëkëbun Rom ña, më mawëryanik Pol ntëf hn'acery minu fo gë sofade ryampo njëkanda.

Ikaraj Pol Rom hna

¹⁷ Ante ntiniho wafac warar ña Pol më payehnëkëhni vësankaf wasëwif wavë Rom wã njijëni ýalu hna. Ga mbarëni më ntehnëkëhni: «Vëyënta mën, mama nkoðu dila wëh bulunda fu hna, do dila fëna ile hnëmpëlëk gë namu warëm fu ýa, pëlayibuho Yerusalem hna do yëcfahniwu hnë wasofade Rom.

¹⁸ Vahnë vërac, ante pëcëtanihowo ña, ñadëniho tavëniho kabi ñoñ vëhnulohna ile rëfëka ndawahnëniho.

¹⁹ Bare kabi wasëwif wã ñwëyëni, më wëcahnëbuha Sesar. Bare dila rac kabi ñadëfu lehnëwëhni wameh bulunda mën ýa.

²⁰ Soñe umë rëyahñëmu ayiju nulin do hnësëhnu; kabi soñe ale napëdëniho bulunda vëva Isërayel do rëkik tame ýa ýabahnibu gë vankëna.»

²¹ Wasëwif wã më ntëkwaniha: «Wëla kayëte nte watik Yude soñe lëw hu nuýalëfuhna do la aryampo bulunda lëw fu ýa matina hatac njij pëyafu soñe lëw hu ile wok yivëna.

²² Bare ñadëfun ahnësëhnëfu wëjë dënk ile hnaharu ýa, kabi njëtëbun gante-wo-gante nkeni vahnë vële hnësëcf wameh soñe Nkañ nte rëfëdu ñi.»

²³ Awa më kahnëndëni fac ile mbokëcf mbarahnëni gë Pol ýa. Fac rac njabiniho ntëbi haryënkweyënkwe tëkatëniha hn'ile ntëcfëko hna. Kobëri g'acahnëfëcf ga hafo g'anëka ga karanëcfëhëhniwo. Gë Sariya Moyis ýa do gë Vëkayëte wakila ña nësëhnëcfëhëhniwo Naw Wënu ña do koyëna njawërdëho kwëtahnëniha Yesu.

²⁴ Bare vëryampo fo wawëko wante nësëcfëho ña, vëyëntaw va ñwëyëniho vëhwëtahnëfina.

²⁵ Wati nte pitëlëdëniho ña, vëwëryëlëlohna yëbëlan lëw hni. Awa Pol më ntehnëkëhni: «Iyir Ipacah ña toña nësëhnëkëhniwo vacërakëlo hun va hnë wës kila ale waciko Esayi hna ante ntehnëcfëho:

²⁶ «“Yiryeyi alehnëhni iyï bulunda:

Koñun awëryu cfus bare hara ñoñ yëtëluhna paryi;

koñun ayëku cfus, bare hara nuluhna paryi.

²⁷ Paryi nke iyï bulunda kambëkëhni vankaf va.

Ciñani vanëf va

do ndëmëni soñe antë vinkër vidëw hni va nu,

antë vanëf vantëw hni va nkwëry.

Ge gena umë njijakëndëni gë ýal mën do tavëhnakëndëbuhëhni yërënëwëhni fëna!”✧»

²⁸ Pol më mbok ntehnëk: «Tëfëka ayëtu inë ryampo: kabi koyëna nke, tame vële wok vëyena wasëwif va pëyayini wakasëk ipëh nte watik gë Wënu ña. Vëhni, nëpadëni wanës watac.»

²⁹ [Ga nësëk Pol watac, wasëwif wã kahnëtalehnëni nkwajëlëhatëndëni.]

³⁰ Wabëhn waki ntiko Pol cery nte cosahnëcfëho nkehahn hna. Kacadëhëhniwo vële yijëcfëho njëkëniha va fop.

³¹ Pëyahnedëho Naw̃ Wënu ña do karanjêhnëdëhëniho soje Ahwëhn a Yesu Këris g'ikwëtahn yabah do hara memaÿehnina.

Kayëte mba Pol nte kerëhnëkëhni vëvë Rom Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol kerëk anji kayëte ante nkeho Korent hna wati yas rarëna doku lëwu ÿa yëbëlan bëhn wafëhw imbëd g'imbëd g'iryaw ÿe bëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë warar (56 gë 58) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Nahan nte ÿak nëfak ña tufahnëk hn'inji kayëte Këris ye ale yijëk njëdahn ipeh ña vahnë va fop, wasëwif wã gë vële wok vëyena wasëwif. Nkabahnëd wapacëk Wënu ña ye Wën ve duniÿa fop. Fop meninëk do kodenëhna tëkënin icëmb Wënu ña. Fop mbalëkëfuna afëhët a do paß gë Këris fo Wënu ña catahnëka gë fuhnë.

Pol nësëd fëna pañare bulunda lëwu, wasëwif wã, do hak nuðëhëhni Wënu ña. Wëlin yëb ryampo ile hnëfak: 1.16, 17 «Cëfëhnëdlohna fëyahnu Wanës Wakasëk ña: fanka Wën fale pehëtahnëdëhëhni fop vële hwëtahnëd va ye, wasëwif wã ten, tac vële wok vëyena wasëwif va fëna. G'ikwëtahn ña do soñe ikwëtahn ña Wanës Wakasëk ña tufahnëd usatah Wënu ña: gante kerik ka: “Ale satëk g'ikwëtahn nkoð kwëlëkwël.”»

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: ipeh, ikwëtahn, mbahn, wameh, asatah/usatah, wasëwif, Ahwëhn Yesu, sariya.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-17)

Vahnë va fop menëni (1.18-3.20)

Ikwëtahn Këris satënëdëha ahnë (3.21-5.21)

Icëmb pañare wameh do uwám gë Iyir Ipacah (6.1-8.39)

Vëva Isërayel gë Wanës Wakasëk (9.1-11.36)

Ankeya kasëk gë Këris ÿa (12.1-15.13)

Doku Pol (15.14-33)

Simpaÿi rëkwa (16.1-27)

Simpaÿi

¹ Ami Pol, aryokuñëhn Yesu Këris, herëhnëryidëhu anji kayëte. Wënu ña macëko yewu afayik alëwu, tëhnako soñe fëyahñëndu Wanës Wakasëk wadëwu ña.

² Wanji ye wante ntehnëko Wën njëdahnëd kobëri ña. Watac pëyahñëdëniho wakila wadëwu ña hnë Vikerëh Vipacah hna.

³ Soñe Aju ÿa nësëd: g'ankeya ntëwu ahnë ña, hnë hnënk Ahnaw a David nagiko;

⁴ ðare gë cape Iyir Ipacah, tufahnik gë fanka, ante mbëhnëndanik vësëm hna, Aju Wënu ye, Ahwëhn fu Yesu Këris.

⁵ Gë umë nuÿabu uyëd yewu afayik soñe untënah Këris ña, yohahnëwëhni vahnë vëvë wayal vi fop* kwëtahnëniha do mawëhnëniha.

⁶ Hnë vërac nkentirun wuhnë fëna, wuhnë vële macëk Wën kwëhnaryu Yesu Këris.

⁷ Wuhnë vële ye Rom vi herëhnëryidëfu, wuhnë vële ñad Wën do macëk ayewu vëlëwu. Arabi Wënu ña Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa.

Pol ñad nji Rom

* 1:5 1.5 Vahnë vëvë wayal vi fop fëhnëtanëd vële wok vëyena wasëwif.

⁸ Ani gë fop, camehnëdëfuha Wënu ña, gë wãc Yesu Këris, soñe wũhnë fop, kabi nësëde soñe kwëtahn hun ña duniya li fop.

⁹⁻¹⁰ Wënu ña njëtëk toña hnësëdëfu, umë ale ryokuñëhnëdëfu g'intaŵary fop pëyahñ Wanës Wakasëk ña soñe Aju ya. Njëtëk nahadëfu soñe hun ya kwëlëkwël ante-wo-nte njëfadëfu ña. Tëyëdëfuha Wënu ña, ge maŵëk, ndemawo fere yihahnëryiwu tame yañ hun hna.

¹¹ Paryi pëyadëmu përeko dñs nulin, soñe yonëhnëryiwu uyëd ryampo uva Iyir Ipacah ña nkwënahñ yañ kwëtahn hun ña.

¹² Ile yañdëfu hnësu ya, umë ye: nkelahnin më hoñen ndemalënden hn'ikwëtahn fu hna.

¹³ Vëyënta mën, ñadëfu ayëtu, pëhñabuho wahwënta wayabah yiryiwu yëkiwu, bare memako ha gaki. Ñadëfu dñoku mën ya kwëhna nafa yañun hna fëna, gante kwëhñak nafa hnë vële wok vëyena wasëwif vëyëntañ ki.

¹⁴ Tëfëko yiwu forosima hnë vële-wo-vële, vële hnëgak gë vële wok vëhnëgana, vële njabëk uyët gë vële nkok yabëna.

¹⁵ Soñe rac hwëhnahnëbu ñi ña cankañ yonëhnëryiwu Wanës Wakasëk ña, wũhnë vële lëdëk Rom vi fëna.

Fanka Wanës Wakasëk

¹⁶ Cëfëhnëdiloñna fëyahnu Wanës Wakasëk ña: fanka Wën fale pehëtahnëdëhëhni fop vële hwëtahnëd va ye, wasëwif wa ten, tac vële wok vëyena wasëwif va fëna.

¹⁷ G'ikwëtahn ña do soñe ikwëtahn ña Wanës Wakasëk ña tufahnëd usatah Wënu ña: gante kerik ka: «Ale satëk g'ikwëtahn nkoñ kwëlëkwël.»^{*}

Vahnë va fop menëni

¹⁸ Paryi nke, ntavah Wënu ña cëlahñëña cëlahñidëhu soñe vahnë vële wënëk va do vële nënkwanëk g'umë. Gë vankeya vantëw hni va, memaŷehñëni toña ya nti ile rëfëka ya.

¹⁹ Vëhni, ile koñ njët ahñë hnë Wënu ña pacëkëhni kabi Wënu ña tufëkëhni.

²⁰ Kabi, kobëri ga ntihahnëk Wënu ña duniya yi, vankeya vantëwu vante wok nudena va: umë ye fanka falëwu fale wok puñina muk fa do gë nkeya cankañ ntëwu ña. Viyë virac nude dñs gë wañoku wante ntik ña. Awa vahnë va vëhwëhñadina toña le maŵëhñëdëni soñe ile ntini ya.

²¹ Njëtëniha Wënu ña, bare vëläñëñëdilañna do vësamëhñëdilañna gante tëfëka soñe lëwu ka. Vinahan vidëw hni va goryeryëdina nafa, do hakili lëw hni hnënkwan ya hn'umëhwëry hna ntabik.

²² Ntiyahñëkëhni kwëhnani uyët bare g'ahaŵary nënkweñëni:

²³ pakëtëni humpen icëmb Wën hunte wok cëmëdina ña, nëmpëtëni gë waravahn vahnë vële sëmëd gë wusëry gë wule yasëd do gë vile huhad.

²⁴ Soñe rac tavahnëkëhni Wënu ña hnë viyë vironkah hna, gante ñad walaŵary walëw hni ka, koyëna ntilëdëni vimbahn vidëw hni va usëfëhñah.

²⁵ Nkwëcëtëni toña soñe Wënu ña gë wamër: umë ye ile ntik Wënu ña cëmbëdëni do ndokuñëhñëdëni tavatëniha ale lika dënk, umë rëfëka cëmbënde kwëlëkwël! Amina.

²⁶ Soñe rac tavahnëkëhni Wënu ña hnë iña nte sëfëhñëk hna. Vësëval vëläw hni va nkwëcëtëni ndakëntal nte sañëk ña: gë vësëvalëntahni ndakëdëni, ndakëntal nte wok tëfëlahna nke.

^{*} 1:17 1.17: Abakuk 2.4

²⁷ Vësan va fëna koyëna ntidëni. Gona ndakëndëni gë vësëval, gë vësan ntahni ñalëdëni d'us. Vësan va ntilëdëni viyë visëfëhnah do koyëna, nuÿadëni hnë vëhni dënk icos nte njojëk nkeya meh ntëw hni ña.

²⁸ Kabi ñwëyëni vëyavëtëdilahna Wënu ña, umë tavëkëhni hn'inahan meh tac, soñe ntihahnëndëni ile wok tëfëlahna ntiyi.

²⁹ Mbahnëkëhni wasakahn wã do sifa rumpak fop fëbëkëhni, iwëh, iña le-wo-le, gë wayap, iñewary ñadëni ryaw vahnë, conk gë vahnë, titahn vahnë, inëw vahnë,

³⁰ do menëlëndëni wamac; ñewëniha Wënu ña, njewëdëni, naÿënadëni, bëntadëni, nuÿadëni wafere wã fop soñe ntihahnëni wameh ña; vëwawëhnedilëhniha vële hnagëkëhni.

³¹ Vëhwëhnana hakili, vëlidina ile nësëhnedënihëhni vahnë ÿa, njapëni do kaÿëhnahnëdiléhniha gë vëÿëntaw va.

³² Njëtëni d'us kiti Wënu ña: vële lid koyëna va tëfëka cëmëni. Bare nkoni ntindëni koyëna do, kat, mawëndënihëhni fëna vële fabëk rac fo va.

2

Kiti Wën

¹ Wëjë ale hitiñëdëhëhni vëÿëntaw vi, gante-wo nkeru ka, kwëhnadila toña le wawënderu. Ge kitiñëdëhëhni vëÿëntaw va do alitënd gë vëhni ka, wëjë dënk sëfad.

² Ha, njëtëbun Wënu ña gë toña ÿa kitiñëdëhëhni vële lid iÿi sifa viyë va.

³ Ntiyahnëki bi pehëdu kiti Wënu ña, wëjë ale hitiñëdëhëhni vëÿëntaw soñe vile lidu wëjë fëna va?

⁴ Njafëru bi ipërëna cankaf Wënu ña, umë ale ryuñënanëhnedëhi do nkok yancëna ntava d'us? Yëtëlihna bi, Wënu ña tufëdëhi përenä dëwu ña do umë njodëhi awëcët vankeya hu va?

⁵ Bare kambëki nkaf ña, ñadila awëcëta. Soñe rac mbarëpaðu ipiniñ nte ÿak hnaÿëk hafo hnë fac le tufand Wënu ña ntavah ntëwu ña do gë kitiñ catah dëwu ña

⁶ do cosëdëha ale-wo-le soñe ile ntik ÿa.

⁷ Njëdadëhëhni duniÿa le wok puðina vële yëkëlehnëd kwëlëkwël ntindëni ufërën va do yëkëlehnëd koyëna icëmb iña, ntënah uña do gë le wok gëlëdina.

⁸ Bare Wënu ña tufëdëhëhni ntavah cankaf ntëwu ña vële fabëk soñe lëw hni fo, wëÿëk toña do mawëhnëni ile wok catëna ÿa.

⁹ Icos vële lid wameh va umë ye uwëh gë uryëñah wã, wasëwif wã ten, tac vële wok vëyena wasëwif va fëna.

¹⁰ Bare icos vële lid fërën va umë ye icëmb iña, ntënah uña do gë yam ÿa, wasëwif wã ten, tac vële wok vëyena wasëwif va fëna,

¹¹ kabi vahnë va fop këñëlahnëni haryënkW Wën hna.

¹² Ha, fop vële lid wameh hara vëhwëhnana sariya Moyis ÿa fëna cëmëdëni, wëla vëhwëhnana sariya rac. Do fëna vële hwëhna sariya Moyis do ntini wameh va gë sariya rac kitiñëdëni.

¹³ Kabi gena vële nëñahnëk nëpa sariya Moyis ÿa ntehnëd Wënu ña catëni, bare vële lid ile nësëk sariya va ye.

¹⁴ Ge vële wok vëyena wasëwif, vëhwëhnana sariya Moyis ÿa, ntidëni tañ ile ntehnëk sariya rac ÿa, nke had bambery lëw hni nkehëhni, mama nkoni vëhwëhnahnëna.

¹⁵ Tufahnëdëni wadoku wante tëyëk sariya ña walaŵary walëŵ hni hna kerik. Wahakili walëŵ hni ŵa sede watac ye, do vinahan vidëŵ hni va ntehnëdëhëhni wëli menërun ma wëli njivënërun.

¹⁶ Wañi fop nuđe dūs hnë fac le kitijëdëhëhni Wën vahnë gë Yesu Këris fop ile soŵak hnë vëhni ŷa gante nësëk Wanës Wakasëk wante fëyahndëfu ki.

Wasëwif ŵa gë sariya Moyis

¹⁷ Awa, wëjë ale ŵacik sëwif, ikwëtahn hu ña hnë sariya Moyis hna nke do mbëntadu Wënu ña hwëhnëki;

¹⁸ njëtëru ile ñad ŷa do sariya ŷa karanëki itëhna nte fërënak ŷa;

¹⁹ ntiyahnëki ahah vumëp yeru, humpen vële ye hn'umëhwëry hna,

²⁰ aharañ vële rumpak do ayëtëndan vële wok vëyëtëna, kabi sariya ŷa tufëki wapacëk uyët ŵa gë toña ŷa.

²¹ Awa wëjë ale harañdëhëhni vëyëntaŵ, karëñadila bi wëjë dënk? Ntehnëdühëhni vëyëntaŵ va antë nteni, soñe ye ledu?

²² Wëjë ale wëyëryanëdëhëhni vahnë va antë njëkëlehnënihëhni vësëval vële yëlik, soñe ye lidu rac? Wëjë ale yëwëk wamën wamër, soñe ye ledu le ye vacery wantëŵ hni ŷa?

²³ Wëjë ale vëntad kabi kwëhnaru sariya ŷa, njafañëduha Wënu ña gante nkoru didila ile ntehnëk sariya lëwu ka!

²⁴ Vikerëh va pëyahnek wapacëk: «Soñe hun ŷa njewahnëdëni ŵac Wënu ña vële wok vëyëna wasëwif va.»✧

²⁵ Ge maŵëhnëru sariya ŷa, háci ŷa kwëhnak nafa; ßare ge maŵëhnëlihna sariya ŷa, had kácilihna nke.

²⁶ Do ge asan ale wok kácina maŵëhnëk sariya ŷa, Wënu ña didilahna bi had ale hácik?

²⁷ Asan ale wok kácina mbahn dëwu, ßare ge maŵëhnëk sariya ŷa, kitijëdëhi menëru, wëjë ale hácik do hwëhnak sariya le herik ŷa ßare wok maŵëhnëlihna.

²⁸ Gena ile huđe lidëha ahnë nke sëwif paryi, do gena fëna háci le kácik mbahn yi ye háci paryi ŷa.

²⁹ Bare, ile lidëha ahnë nke sëwif paryi ŷa, ile yeha ßambery ŷa ye, ale hácik ntaŵary dëwu ña, háci le ntid Iyir Wënu ña, gena háci va sariya herik. Sëwif paryi nuŷadina cëmb dëwu ña hnë vahnë, ßare Wën hna nuŷad.

3

Vahnë va fop menëni haryënk Wën hna

¹ Awa, ye kwëhnak sëwif ile nkoni vëhwëhnana vëyëntaŵ va? Ye nëfad háci ŷa?

² Ige sëwif ña njabëka hnëfak ŵa dūs. Ule ŷak hwëhnak nafa ŷa, umë ye Wënu ña vëhni kwëtëhnahnëko wanës wadëwu ña.

³ Bare ge wasëwif wëryampo vëhahnëndana, umë memaŷehndëha bi Wënu ña nko kahnënda?

⁴ Muk! Tëfëka njëti Wënu ña gë toña ntid le-wo-le ŷa, wëla ntehni vahnë va fop vëwër ye, gante nësëk vikerëh ki:

«Soñe njavëti catëru hnë wanës hu hna, do toña hwëhnadu ge kitijëdëru.»✧

⁵ Bare ge ntiden ile rumpak do umë tufahnëd Wënu ña catëk, ye rëfëka nësin? Wënu ña tumpak bi ge piniñëdëhëfu? (Anësa vahnë ña hnësëdëfu.)

⁶ Muk! Ge Wënu ña tumpakënd, hak kokënd kitin ðuniya yi?

⁷ Bare ge gë wamër mën ña cahnëd ðus toña Wënu ña tufahnahni cëmb dëwu ña, awa soje ye wobu hitinjiwu menëbu?

⁸ Soje ye kodelënëhna ntehnin: «Dinëfu uweh cahnahni ufërën hnam»? Nkeni dënk vële wërahnëdëhëfu, ntehnëndëni koyëna karañëdenëhëhni vahnë va. Bare vële hnësëd watac vi tëfëkëhni kitinji menëni.

Ale satëk gena

⁹ Awa ye rëfëkëfu nësin? Fuhnë wasëwif wi, ntëbinëkëhni bi vahnë vëyëntaw vi? Muk! Tëk tufahni wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif va fop imëk wameh hna nkeni.

¹⁰ Kerik wanës Wën hna:

«Ahnë asatah gena, wëla aryampo dënk;

¹¹ wëla aryampo kwëhnahna hakili,
ma ale yëkëlehnëdëha Wënu ña.

¹² Fop tavëni nkañ përen ña,
ndampo fo nufëni nkeya meh.

Ahnë didina fëren,
wëla aryampo dënk gena!»

¹³ «Wahohna walëw hni wa had wayag wale fidëtik nke,
waryëw walëw hni wa tokandënihëhni vahnë va.»

«Ile sahnëd wawës walëw hni wa had wanto lën nke.»

¹⁴ «Dëwan weh fo fëbëk wawës walëw hni hna gë wanës wagunkah.»

¹⁵ «Nkaryëdëni ñap soje ndawënihëhni vahnë;

¹⁶ hn'ile-wo-le ndëcëtani hna fop përekanëdëni do yiwëhna fo tavëdëni hnam.

¹⁷ Vëyëtëna nkañ yam.»

¹⁸ «Dakëdilëhnhna gë Wënu ña.»*

¹⁹ Awa njëtinek fop ile nësëd sariya yi, soje vële rëfëka mañëhnëni sariya rac va nësëd. Nke koyëna soje ahnë antë kwëhna toña le mañëhnëde, do vahnë vëvë ðuniya vi fop njavëtini menëni haryënk Wën hna.

²⁰ Ahnë gena ale ntehnëd Wënu ña catëk soje ile mañëhnëk sariya ya; gë sariya ya njëtëndanëde wameh ña.

Ikwëtahn satënëdëha ahnë

²¹ Bare tame, usatah Wënu ña tufëhna hara gena gë sariya ya. Sariya Moyis ya, umë dënk, gë wanës wakila ña pacënëk watac.

²² Usatah Wënu ña aki tufëhna: catahnëdëha gë vahnë va soje ikwëtahn dëw hni Yesu Këris ña. Ntinëhnëdëhëhni vahnë vële hwëtahnëka Këris va fop, kabi vahnë va fop hëñëlahnëk haryënk Wën hna:

²³ paryi nke, fop menëni do vëhodina tükënëni icëmb Wënu ña.

²⁴ Bare Wënu ña, hn'ipërëna dëwu hna, catahnëdëha gë vëhni, uyëd ule njëdëkëhni ye gë fere ipëh nte njojëk Yesu Këris ña.

²⁵ Wënu ña cahnëka Këris ya sadëha soje lëw fu pehëtahnëfu wameh fu ña. Ndehëtëk sat lëwu ya soje ipëh fop vële hwëtahnëd sadëha rac va. Wënu ña ntiko rac soje tufahnëd catëko kobëri ña, ante nduñënanëkëhniwo vahnë va wameh wante ntidëniho.

* 3:18 3:18: Wahnëw 36.2

²⁶ Ntiko rac fëna soje tufahn icat dëwü ña hnë iyi wati, soje nko cat do catënehni vële hwëtahnëdëha Yesu va.

²⁷ Nkok bi awa ile hođe mboki naÿënahni? Iÿehne sariya wëmaÿehnekëfu naÿënayin? Sariya le rëyëd ntiyin inë ÿa bi ye? Hali le rëyëd ikwëtahn ña ye.

²⁸ Kwëtahnëbun ahn'a soje ikwëtahn dëwü ña catënahnik haryënkW Wën hna, gena kabi ntid ile ntehnëk sariya ÿa.

²⁹ Ma, Wënu ña Wën wasëwif fo bi ye? Gena bi fëna Wën vële wok vëyena wasëwif? Ha, Wën vële wok vëyena wasëwif ye fëna,

³⁰ kabi Wën hudampo fo ye. Umë satënedëhëhni vële hácik va g'ikwëtahn dëw hni ña do gë vële wok vëhácina va fëna g'ikwëtahn dëw hni ña.

³¹ Awa, umë pëhnëtanëd bi, g'ikwëtahn inja ntihtëdëfen nafa sariya ÿa? Muk, gena koyëna! Njëdadënëha sariya ÿa nafa lëwü ÿa fop.

4

Gante kwëtahnëkawo Abëraham Wën

¹ Tame, ye rëfëka nësin soje Abëraham ÿa, rëm sankaf fu ÿa? Ye nuÿak gë fanka lëwü fa fo?

² Ge ntehnik Wënu ña catahnëka soje ile ntik ÿa, awa kwëhnik ile kod naÿënahni, bare kodina haryënkW Wën hna.

³ Vikerëh va më lehnëk: «Abëraham më kwëtahnëka Wënu ña do Wënu ña soje rac catahnëka g'Abëraham.»*

⁴ Ale ryokuñëd nuÿad icos; icos tac gena ile njëdik aki fo: ile rëfëka ye.

⁵ Ge ahnë dokunëdina bare kwëtahnata Wën hunte lidëhëhni vëwen catëni va, hutac ntehnëd catëk kabi kwëtahnëka.

⁶ David koyëna dënk njëwëk soje uhnëfak ahnë ale ntehnëk Wën satëk hara yëkëna doku lëwü:

⁷ «Mbetani vële ravëhnik

ile ntëntëni ÿa

do sankëhnik wameh va!

⁸ Mbetak ale nkok dëkwëhnëna Ahwëhn a wameh wadëwü ña!»*

⁹ Uwi hnëfak vële hácik va fo bi hwëhnik ma gë vële wok vëhácina per kwëhnik? Takan nësinëk: Wënu ña catahnëka g'Abëraham soje ikwëtahn dëwü ña.

¹⁰ Bare guve ntehnëko Wënu ña catëk? Ante káciko ña bi nke ma ante nkoyiko kácina ña nkeho? Gena ante káciko ña, bare kácilohna ten!

¹¹ Kácahnënde ÿa Wënu ña catahnëkawo gë Abëraham kabi kwëtahnëkawo. Tac Wënu ña njëdakawo dahëse ile yeho háci ÿa soje tufahnahn catahnëka g'umë. Koyëna Abëraham yeho rëm fop vële hwëtahnëka Wën hara vëhácina soje Wënu ña catahnahna gë vëhni fëna.

¹² Rëm vële hácik yeho fëna. Dehnëla vële hácik mbahn dëw hni fo, bare vële rëfëd kwëtahn nte kwëhniko rëm fu Abëraham ña: umë, kwëtahnëkawo Wënu ña ani gë kácahnënde.

Ile ntehnëk Wënu njëfahnëd

¹³ Wënu ña më lehnëkawo Abëraham gë vële hnagëled hnë vutah vuntëwü va vëhni lëwëd duniÿa yi. Bare Wënu ña dehnëlohna rac kabi Abëraham mawëhniko sariya ÿa. Ntehnëko kabi Wënu ña catahnëkawo g'Abëraham soje ikwëtahn dëwü ña.

* 4:3 4.3: Wapëgwala 15.6; Vëvë Galasi 3.6 * 4:8 4.8: Wahnëw 32.1-2

14 Ge vële wawëhnëk sariya fo hnuŷakënd inji ntëw, awa kwëtahn inja kwëhnana nafa do ile ntehnëko Wën njëdahnëd ŷa gokëndina.

15 Sariya ŷa ntavah Wënu ŋa njojëd; hn'ile nkok gena sariya idënt gedina.

16 Koyëna, ile ntehnëk Wën njëdahnëd ŷa kwëtahn fo njojëd nkehahn uyëd Wënu ŋa do pacëk vutah Abëraham va fop nuŷadëni, gena soŋe vële wawëhnëk sariya fo bare fëna vële hwëtahnëd gante kwëtahnëk Abëraham ka. Abëraham ye rëm fu ŷa fuhnë fop.

17 Gante pëyahnëk Vikerëh ka: «Ntimi Rëm wabulunda wayabah.»* Rëm fu ye haryënk w hnë Wën hunte kwëtahnëk ha, Wën hunte vëhnëndanëdëhëhni vësëm va do lid nke ile wok gena ŷa.

18 Abëraham, hnë wati le nkoko tëfëlahna kwëtahnëhna, kwëtahnëko. Umë nkehahnëk koyëna rëm wabulunda wayabah, gante ntehnëkawo Wën ka: «Vutah hu va njabëdëni.»*

19 Ikwëtahn Abëraham ŋa ŋaŷëta dilohna mama nkëhnëko tëka wabëhn keme do pacëkawo mbahn dëwu ŋa ntafëko dus do Sara, asëvalu, nagëdilohna.

20 Nkoko kwëtahn do dilohna vinahan viki ile ntehnëkawo Wën kobëri ŋa; ikwëtahn dëwu ŋa njawënedëhawo do cëmbëdëhawo Wënu ŋa.

21 Pacëkawo dus Wënu ŋa kod nti ile ntehnëka ŷa.

22 Soŋe rac Wënu ŋa catahnëka g'Abëraham.

23 Bare wanj wanës Wën «catahnëka g'Abëraham», gena soŋe lëwu fo herik.

24 Kerik fëna soŋe lëw fu fuhnë vële rëfëka ntehninëfu catinëk, fuhnë vële hwëtahninëka Wën hunte wätëndëka hnë vësëm hna Yesu Ahwëhn fu ŷa.

25 Wënu ŋa njëdahnëka cëm soŋe wameh fu ŋa do matëndëka soŋe catin haryënk w lëwu.

5

Ige yam gë Wën

1 Koyëna Wënu ŋa g'ikwëtahn fu ŋa catahnëka gë fuhnë do nkeyinëk yam gë Wënu ŋa g'ile ntinëhnëkëfu Ahwëhn fu ŷa Yesu Këris.

2 Soŋe lëwu ŷa rëkahninëk, g'ikwëtahn inja, hn'ipërëna Wën le yehahninëk tame ŷi. Do ile hnatëkëfu ŷa ikwëtahn nuŷa sah icëmb Wënu ŋa ye.

3 Do kat, natëdëhëfu wëla uryëñah fu hna, kabi njëtëbun ryëñah wã iduñëna nagëd,

4 iduñëna ŋa ikahnënda ŋa nagëd do ikahnënda ŋa ikwëtahn nagëd.

5 Inji kwëtahn tokadilëfuhna, kabi Wënu ŋa campehnëk dus iña dëwu ŋa wasakahn fu hna gë Iyir Ipacah inte njëdäkëfu ŋa.

6 Nurun, ante nkoyinëko kwëhnayilënëhna ten fanka ŋa, Këris ŷa cëmëhnëkëhni vëwën va hnë wati le ñadëho Wën hna.

7 Ntakëk ahnë maŷ cëm soŋe ahnë asatah. Mpëd ahnë njawënakënd cëm soŋe ahnë afërën.

8 Bare Wënu ŋa tufëkëfu ŋahnëkëfu: Këris ŷa cëmëk soŋe lëw fu hara vëwën woyinëko.

9 Ge Wënu ŋa catahnëka gë fuhnë gë sat Këris ŷa hak nkod pehëtëlëfuhna, gë umë fëna, ntavah Wënu ŋa?

* 4:17 4.17: Wapëgwala 17.5   ✧ 4:18 4.18: Wapëgwala 15.5

¹⁰ Věyew Wěn yeyinēko bare g'icēm Yesu ŋa ntikēfu wēlawo walēwu. Awa ge wēlawo walēwu yeyinēk, hak nkoɔ pehētēlēfuhna g'uwám Aju ŋa.

¹¹ Do kat: natēkēfu gē Wēnu ŋa kabi Ahwēhn fu ŋa Yesu Kēris konjēndēlehnēkēfu tame gē Wēnu ŋa.

Adam gē Yesu Kēris

¹² Soŋe ahnē aryampo fo tēnkahnik wameh ŋa ɔuniŋa li, umē ye Adam, do wameh ŋa yojēk cēm iŋa. Do cēm iŋa campēk hnē vahnē hna fop, kabi fop menēni.

¹³ Ani gē Wēnu ŋa njētēndanahnēnda sariya ŋa Moyis, wameh ŋa tēko nke ɔuniŋa li. Bare, kabi sariya gelohna ten, Wēnu ŋa ɔēkwēlohna wameh ŋa.

¹⁴ Bare, kobēri yamani Adam hna hafo va Moyis hna, icēm iŋa naŋēko, wēla hnē vēle woko vēwēnēlohna had Adam, umē ale wēyēko dēnēnēɔina wanēs Wēnu ŋa. Adam yeho icēm ale rēfēkawo njij a.

¹⁵ Bare nēmpēlēk ile ntiko Adam ŋa gē uyēɔ Wēnu ŋa. Ge uŋeh ahnē aryampo arac ntik cēmēni vahnē vēyabah, do kas pērēna Wěn njabēɔ ɔcēt soŋe vahnē vēyabah, gē uyēɔ ule wātik hn'ipērēna ahnē aryampo ŋa, umē ye Yesu Kēris.

¹⁶ Do uyēɔ Wēnu ŋa mēntēlēna gē uŋeh ahnē aryampo wā. Ikitiŋ rēfēk uŋeh ryampo do ikitiŋ tac yodɔ g'icēɔ vahnē; bare uyēɔ Wēnu ŋa rēfika wameh wayabah do uyēɔ rac yodɔ gē usatah.

¹⁷ Bare, ge cēm iŋa naŋēk kabi ahnē aryampo fo lik uŋeh ryampo, awa do kas vēle hnuŋaɔ ipērēna yabah gē uyēɔ usatah wā, soŋe Yesu Kēris ŋa fo naŋandēni.

¹⁸ Awa, uŋeh ahnē aryampo yokēhni g'icēɔ vahnē fop. Ndampo fo nke fēna, ɔoku satah ahnē aryampo yokēhni g'usatah vahnē fop, do kwēhnahnēni uwám paryi.

¹⁹ Koyēna, ahnē aryampo fo wēyēko dēnēnēɔilahna Wēnu ŋa, do kore sankaf vahnē nkeni vēwēn. Ndampo fo nke, ahnē aryampo fo lēnēnēka Wēnu ŋa do kore vahnē vēyabah catēnēɔeni.

²⁰ Sariya ŋa tēkiko soŋe nkwēnahn wameh ŋa. Tēk pēgw wati rac wameh ŋa nkwēnako, bare ipērēna Wēnu ŋa nkwēnako ɔcēt.

²¹ Koyēna wameh ŋa naŋēko do njiryeryēɔɔhēhniwo vahnē va g'icēm. Ndampo fo nke, ipērēna Wēnu ŋa naŋēk soŋe catēnahnēhni vahnē va do njiryeryēhni g'uwám usēr g'ikwētahn Yesu Kēris, Ahwēhn fu ŋa.

6

Had vēle sēmēk paŋare wameh

¹ Awa tame, ye rēfēka nēsini? Tēfēka bi nkoyin wameh hna nkwēnahn ɔfus ipērēna Wēnu ŋa?

² Muk! Gena koyēna! Nkeyinēk had vēle sēmēk paŋare wameh ŋa, awa hak kofen nkoyin wameh hna?

³ Yētēluhna bi, fuhnē vēle yaryik soŋe nkentinefu gē Yesu Kēris vi fop, cēmēntinēkēfu g'umē?

⁴ Awa gē yarya ŋa mbañaryinēkēfu g'umē nkentahninefu cēm ɔwū hna, soŋe fuhnē fēna naginefu g'ahawary had gante mbēhnēndaniko Kēris gē fanka fasēmbik Rēm ka.

⁵ Ge aki nkentinekēfu g'umē g'icēm nte wētēlēk gē ɔwū ŋa, nkentēdenēhēfu fēna g'umē g'ibēhn nte wētēlēk gē ɔwū ŋa.

⁶ Yētēnefu dʒus waŋi: ahnē ale yeyinēko kobēri ŷa pakaryik kērēwa hna gē Kēris, soŋe iña meh mbahn ŋa antē goryery fanka hnē fuhnē do hara goyilēnehna vēramp wameh,

⁷ kabi ale sēmēka pehētik, gona aramp wameh ŋa.

⁸ Ge cēmēlahninēk gē Kēris ŷa, awa kwētahninēk mbēhnēden fēna g'umē.

⁹ Njētīnēk dʒus Kēris ŷa mbēhnēk do bokēdīna cēm: cēm iña goryeryēna fanka g'umē.

¹⁰ Ante cēmēko ŋa, do icēm dēwū ŋa pitēndēlehnēkēhni gē wameh ŋa, hwēnta ryampo fo pulehn; bare tame ante mbēhnēk ŋi, soŋe Wēnu ŋa nkeɔ kwēlēkwēl.

¹¹ Koyēna nke, wūhnē fēna, hnē ige hun gē Yesu Kēris hna, diryin vankaf hun va had vēle sēmēk paŋare wameh ŋa do tame vēhnēk soŋe Wēnu ŋa.

¹² Awa antē wameh ŋa nko kwēhna fanka vimbahn hun vinte sēmēɔ hna, njohahnu iña meh dēwū hna.

¹³ Antē awo ahwētehna hnu viyē vimbahn hun va hnē dʒoku wameh hna had ile lihande ile rumpak. Bare yēdēhnaryin wūhnē dēnk Wēn hna had vahnē vēle vēhnēk do ahwētehna hnu viyē vimbahn hun va had vile ryokuŋande iñē fērēn.

¹⁴ Wameh ŋa kodina mbok ntiwū iñē, kabi gena sariya ŷa wok hna wēk hnē fuhnē bare ipērēna Wēn ye.

Hnē dʒokuŋēhn satah

¹⁵ Awa, tame lē, ye rēfēka nēsīn? Ntidēn bi wameh kabi gena sariya ŷa wok hna wēk hnē fuhnē bare ipērēna Wēnu ŋa ye? Muk! Gena koyēna!

¹⁶ Njētērun dʒus: ge ndokuŋēhnēdʒunēha ahnē had vēramp soŋe a wāwēhna hnu, vēramp ale ryokuŋēhnēdʒun a yerun —umē ye wameh wante yodʒ g'icēm ŋa, ma imawēhn nte yodʒ g'usatah?

¹⁷ Camehnēryina Wēnu ŋa! Wūhnē vēle yeho kobēri ŋa vēramp wameh, tame karaŋ nte haraŋirunēho ŋa hwēhnēku do wāwētun gē wala wāry hun wā fop.

¹⁸ Pehētīrun wameh hna do tame vēramp usatah yerun.

¹⁹ Nēsēdēfu gē anēsa vahnē soŋe ikihn vahnē nte wātik hnē mbahn hna. Kobēri ŋa, viyē vimbahn hun va ronkah gē ŋwēyēhn Wēn hwētehna hnerunēho soŋe nke vēramp vēlēw hni. Koyēna nke tame fēna, diha hneriyidēn viyē vimbahn hun va had vēramp dʒoku ile satēk nte yodēhu gē fop ile ñad Wēn.

²⁰ Ante nkerunēho vēramp wameh ŋa, soŋe satah wā afaya yerunēho.

²¹ Awa iyēhne nafa hnu ŷarun? Ñoñ, ge gena sēfēhna. Paryi nke, g'icēm njiryeryēderunēho.

²² Bare tame, pehētīrun wameh hna do vēramp Wēn yerun; koyēna nafa ile yodēhu gē fop ile ñad Wēn ŷa kwēhna dʒun do watēkwa hna tēnkēdʒun uwām usēr hna.

²³ Ha, icos nte cosahnēɔ wameh ŋa icēm iña ye; bare uyēɔ ule ma wēryaɔ Wēn aki fo ŷa, uwām usēr wā ye gē ige gē Yesu Kēris Ahwēhn fu ŷa.

7

Ige gē Kēris g'iñēl mēntēlēk

¹ Vēyēnta mēn, njētērun dʒus ile ŷadēmu hnēsēhnu ŷa, kabi njētērun sariya ŷa: sariya ŷa, hnē wati nte nkok cēmēna ahnē ŋa fo kwēhna fanka fa g'umē.

² Nke had aséval ale ýelik, gë sariya ýa mbarélehnini g'asanu wati nte nkok cémëna asanu ña. Bare ge asanu cémëk, ntihëtik sariya ile varélehnëkëhniwo ýa.

³ Awa ge aséval nkeni g'asan ahaŵary hara asanu cémëna, ntehnëde menëk; bare ge asanu cémëk, sariya ýa gona yëbëlan lëw hni. Kod nke aséval asan ahaŵary hara ñoñ menëna.

⁴ Awa vëýënta mën, koyëna nke soje hun ýa fëna: g'ige hun gë Këris ña, wühnë fëna cémëntirun soje sariya ýa, pitëlërun: goryeryëna fanka hnë wühnë. Koyëna kwëhnahnu ahaŵary, ale vëhnëndanik ýa, kwëhnahnin nafa soje Wënu ña.

⁵ Ante nkoko tëfënden ikihn vahnë nte watik hnë mbahn ña, ante ñënkëdëho sariya ña, do fop ile lidenëho ýa g'icëm njodëhëfuno.

⁶ Bare tame, ntihëtëbun sariya ýa, kabi cémëbun gë ile sëdëkëfuno ýa. Awa kodëfun ryokuñëhnëfuna Wënu ña hn'inaw kasëk Iyir Ipacah hna, hara gena hn'inaw cër sariya herik.

Sariya ýa gë wameh ña

⁷ Awa tame, ye rëfëka nësin? Sariya ýa bi ye wameh ña? Muk! Gena koyëna! Bare umë yëtëndanëko ile ye wameh ýa. Yëtakënda iña meh inja ge sariya ýa dehnakëndina: «Antë ahwëhna iña meh.»[☆]

⁸ Wameh ña, gë fere vakwëda va, ntik hnë ami sifa iña meh-wo. Kabi, ge sariya ýa gekëndina, wameh ña iñë sëmah yekënd.

⁹ Kobëri ña, ante nkoko gena sariya ña, nkeya përen yebuho; bare ante nkwëryëbu vakwëda ña, wameh ña nagiko hn'ami,

¹⁰ do ami cémëbuho. Koyëna, soje lëmën, akwëda, nte rëfëkawo nti antë sëmu ña, g'icëm njiryeryëkowo.

¹¹ Wameh ña, gë fere vakwëda va, tokakowo, do mëk ndawo.

¹² Koyëna sariya ýa pacëk do vakwëda vantëwu va pacëk, catëk do përenak.

¹³ Awa, iñë fëren kod bi nke ankaf icëm mën? Muk! Bare wameh ña iñë fëren nufëk ndawahno koyëna tufëhna wameh paryi ye; gë fere vakwëda va wameh ña nkwëna me ña dëcët.

Wameh ña wëkëka ahn'a

¹⁴ Njëtëbun sariya ýa Wënu hna matik, bare ami, nkeya mën ña hn'ikihn vahnë mbahn hna matik, nkebu had aramp ale wawëhnëd wameh.

¹⁵ Yëtëla ile lidëfu ýi: dida le ýadëfu liwu ýa, bare ile ýewëbu ýa lidëfu.

¹⁶ Ge ntibu le wobu ñada ýa, njavëtëdëfu gë watac sariya ýa përenak.

¹⁷ Awa gena ami lidëfu koyëna, bare wameh wante ye hnë ami ña liyehnedëho.

¹⁸ Njëtëbu ifëren ýa gena hn'ami, ñadëfu lehnu hn'ikihn mbahn mën hna. Iña di ifëren ña hnë ami nke, bare fanka fale lihahnedëfu fa gena hnë ami.

¹⁹ Dida ifëren ile ýadëfu bare wëh ile wobu ñada lidëfu.

²⁰ Ge ntibu ile wobu ñada ýa awa gena ami wok lidëfu koyëna, bare wameh wante ye hnë ami ña ye.

²¹ Kamahnëbu iýin: ante-wo-nte ñadëfu liwu fëren ña, wëh yijëd hakili mën hna.

²² Gë ntaŵary fop ñadëfu sariya Wënu ña.

[☆] 7:7 7.7: Icahn 20.17; Divëta Sariya 5.21

²³ Bare njetëbu nkehëhna sariya haŵary hnë viyë imbahn mën hna ile wëtaryëd sariya ile ñad hakili mën ŷa. Sariya rac liko aramp sariya wameh ile ye hnë ami ŷa.

²⁴ Meko dūs! Mo fehëtëdëho g'ini mbahn nte yiryeryëdëho g'icëm?

²⁵ Arabi Wënu ña cëmbi gë Yesu Këris Ahwëhn fu ŷa! Koyëna gë hakili mën ŷa hnë doku sariya Wën hna nkebu, bare g'ikihn mbahn mën ña, sariya wameh ña ŵawëhnëdëfu.

8

Fanka Iyir Wën le wëkëk wameh

¹ Awa tame, vële nkeni gë bëmënkël gë Yesu Këris va vëhitiñëdëna hafo piniñini.

² Kabi ge ahnë nkeni gë bëmënkël gë Yesu Këris, sariya lëwü ŷa, Iyir Ipacah nte yëdand uwám pary ŵa ye. Sariya rac pehëtëkëfu hnë sariya wameh do gë cëm hna.

³ Sariya Moyis ŷa kodilohna nti rac soñe ikihn vahnë nte wëtik hnë mbahn ña. Bare Wënu ña kolëko nti: payikawo Aju hn'imbahn nte mëntëlëniho g'iba vëwen va soñe pehëtëhni wameh ña. Koyëna Wënu ña kitiñëk wameh wante ye hn'ikihn vahnë nte wëtik hnë mbahn.

⁴ Ntik koyëna soñe icat nte tëyëk sariya ña padahn hnë fuhnë; gena ikihn vahnë nte wëtik hnë mbahn woyinëk rëfinëk bare Iyir Ipacah ña ye.

⁵ Vële rëfëd ikihn vahnë nte wëtik hnë mbahn va, vahnë vërac umë fo nahadëni, bare vële rëfëk Iyir Ipacah va ile ñad Yir ña nahadëni.

⁶ Ikihn vahnë nte wëtik hnë mbahn ña icëm inja ye; bare Iyir Ipacah inja uwám paryi gë yam ye.

⁷ Ikihn vahnë nte wëtik hnë mbahn ña ñewëka Wën; tëfëna sariya Wënu ña, kodina rac.

⁸ Wënu ña kodina nëñahna gë vële ye hn'ikihn vahnë nte wëtik hnë mbahn dëw hni hna.

⁹ Bare wühne, geluhna hn'ikihn tac; hnë Iyir pacah hna nkerun kabi Iyir Wën ña hnë wühne nke. Ale wok kwëhnana Iyir Këris ña ahnë rac Këris ŷa kwëhnelahna.

¹⁰ Bare ge Këris ŷa hnë wühne nke, paryi nke, vimbahn hun va cëmëk soñe wameh ña, bare kabi Wënu ña catahneka gë wühne, Iyir ña uwám paryi njëdadëhu.

¹¹ Ge Iyir Wën, ale vëhnëndanëka Yesu ŷa, hnë wühne nke, arac njëdad fëna vimbahn hun vinte sëmëd vi uwám pary, g'Iyir dëwu nte ye hnë wühne ñi.

¹² Soñe rac ye, vëyënta mën, kwëhnayinëk inav, bare gena inav ikihn vahnë nte wëtik hnë mbahn ña hwëhnayinëk, nkehahnin gante ñad ka.

¹³ Ge ikihn vahnë nte wëtik hnë mbahn rëfëdun cëmëdun, bare ge, g'Iyir Ipacah inja, vankeya vameh mbahn hun va cëmëk, nuyadun uwám paryi ŵa.

¹⁴ Fop vële njasaryëd g'Iyir Wënu va vutah Wën ye.

¹⁵ Iyir nte hnuñarun ña gena iyir nte lidëhu vëramp do mbok pëbënu ntakah; bare Iyir Ipacah nte lidëhu vutah Wën va ye. Do gë Iyir tac holinëk ndekahnëndëna Wënu ña: «Apa, Rëm!»[☆]

¹⁶ Iyir Wënu ña umë dënk gë iyir fu ña nkeni wasede, pëyahnëni vutah Wën yeyinëk.

☆ 8:15 8.15: Wahnëw 44.22

17 Ge vutah Wën yeyinäk, awa ntëwëntëdehnëhëfu gë Këris ÿa; ge korotëntinëkëfu g'umë, nkentëdenëhëfu fëna g'umë hn'icëmb dëwu hna.

Icëmb nte yejëk

18 Pacëko horot lëw fu dol wï kodena mëntëndëlehnini gë icëmb nte ñad tufëfu Wënu nï.

19 Vile ntik Wën d'uniÿa vi fop ñankahnëkëhni Wënu ña tufahnëhni vutah vuntëwu va.

20 Iÿi d'uniÿa porosiñëk njët uryëñah sankaf. Gena umë ÿad watac; bare ale forosiñëka ÿa ye. Bare nkoiko ikwëtahn:

21 ikwëtahn tac, umë ye Wënu ña fehëtëd d'uniÿa ÿi dënk hnë imëk nte yëlënëd do lika aramp hna. Koyëna iÿi d'uniÿa nuÿantëde sah ige afaya nte sëmbik mba vutah Wën.

22 Njëtëbun d'us, ha gaki vile liyik va fop nkoni nëmëndëni do korotëndëni had asëval ale hnagëd.

23 Bare gena ile liyik ÿi fo: fuhnë vële rëk hnuÿayinëk Iyir Ipacah had sah ryënkwerÿënkwyëd va Wën vi fëna, nëmëden ßambery lëw fu napatëndëna Wënu ña pehët vimbahn fu va fop, ntilehnëfu vutah vuntëwu.

24 G'inap tac pehëtinëkëfu, ßare nu ile hnapëden ÿa gona inap; mo wod napënd ile nud ÿa?

25 Bare ge napëden ile wok nudelënëhna ÿa, g'iduñëna napëden.

26 Ndampo fo nke, Iyir Ipacah inä fëna ndemadëhëfu, kabi kwëhnayilënëhna fanka. Kolilënëhna iyëfa gante tëfëka ka; bare Iyir inä umë dënk njëfanëhnëdëhëfuna Wënu ña g'ikëla nte nkok kodina nës wëla wës ryampo.

27 Do Wënu ña, umë ale hnuð vintawary va, njëtëk ile tëyëd Yir ÿa. Iyir Ipacah inä, g'inahan nte mbankëni gë Wënu ña, njëfanëdëhëhni vutah Wën va.

28 Njëtëbun fëna Wënu ña ntid fop soje ufërën vële ÿahnëdëha va, vële wacik gante nke pëhna dëwu ka.

29 Vële njëtëko kobëri va, tëko pëhna mbacëhni nkeni had Aju, soje Aju arac nke fatah fandënkwerÿënkwyë hnë hnënk yabah.

30 Vële pëhnanëhnëk koyëna va, macëkëhni fëna kwëhnëhni umë; vële macëk koyëna va pëyahnek fëna catëni; vële pëyahnek catëni va, njëdäkëhni fëna sah icëmb dëwu ña.

Nay inahn Wën

31 Ye hoðe mboki nësi? Ge Wënu ña fuhnë nkenëhnëk mo hoð ntifu iñë?

32 Wëla Aju ÿa dënk nweÿëryalahna njëdahnëka soje fuhnë fop, awa hak nkoð yëdälëfuhna fop?

33 Mo ryëkëd njohni hnë kitinä vële tëhna Wën va? Ahnë gena! Wënu ña satëhnëd.

34 Mo hoð kitinëhni hafo piniñëhni? Ahnë gena! Yesu Këris ÿa cëmëk, tac kat, mbëhnëk! G'irëhw Wën nke do njëfanëdëhëfu.

35 Mo hoð ntihëtëfu hn'inahn Këris hna? Wëh wä bi ye? Ma uryëñah wä? Ma horot ile ntidënihëfu vahnë ÿa? Ma inte ña? Ma haÿëhna wä? Ma ÿayah ÿa? Ma sëlame ÿa?

36 Ile nësëk Vikerëh ÿa nkedëhëfu:
«Soje lëw hu ÿa, Ahwëhn, hnë fac hna fop njëkëlehnëdeßun ryawifu.
Had wape wante ryawëde ntinihëfu.»[✧]

37 Bare gë vile yedëhëfu vi fop, fuhnë wëkëk imëk cankap ña g'ale ÿahnëkëfu ÿa.

38 Pacëko d'us ñoñ gena ile hod' ntihëtëfu hn'inqahn dëwu hna: sëminëk cëmilënëhna, gena wamëleka ña ma vële nawëk va, gena ile ye gaki ÿi ma ile yejëk ÿa, gena wëfanka wã,

39 gena ile ye yañ ÿa ma ile ye gëd' ÿa, wëla ñoñ gena hnë ile ntik Wën hna fop, ñoñ gena ile hod' ntihëtëfu hn'inqahn nte nkenëhnëkëfu Wën hnë Yesu Këris Ahwëhn fu ña.

9

Bulunda le tëhnak Wën

1 Këris ÿa hwëhnëko, mërëda. Ile hnësëdëfu ÿi toña ye. Hakili mën, le nkwëryëlëni g'Iyir Ipacah ñi, yenëhnëko sede toña hnësëdëfu:

2 umë ye yiwëhnah sankaf fëbëko sakahn mën li do gë horot le wok pudina.

3 Ge ntehnakënde ge pitëlëbun gë Këris do ndëwano wëh, soñe rac pehëtëdeni vële yebun hnënk va, awa ntikëndëbu koyëna!

4 Hnënk mën rac, bulunda Isërayel ÿa ye: vëhni ntik Wënu ña vutahu, tufëkëhni nañ dëwu ña, vëhni hwëhnëk vakwëtëla va, gë sariya ÿa, gë icëmb paryi ña do gë ile ntehnëk njëdadëhëhni ÿa.

5 Vëhni, hnë warëm wasankaf hna matini, Abëraham gë Isak gë Sakob, do hnë vëhni nagik Këris ÿa g'ankeya ntëwu ahnë, umë ale ye Wën Hunte Sëpëk Fop ale sëmbik kwëlëkwël. Amina!

6 Dehnëla wanës Wënu ña diyana. Gena vële hnagik Isërayel va fop ye bulunda Isërayel paryi;

7 do gena kabi hnë hnënk Abëraham hna nagini nkehahnëni fop vutah Abëraham paryi. Wënu ña më lehnëkawo Abëraham: «Gë Isak nuñaduhëhni vutah vunte lehnëmi yëdadëmini va.»*

8 Umë fëhnëtanëd': gena vutah vunte hnagik hnë iña ahnë va ye vutah Wën paryi. Vunte ntehnëko Wën njëdahnëdëhëhni va fo ye vuntëwu paryi.

9 Wëlin gante ntehnëkawo Wën ka: «Mbokajëdëfu bëhn hnë iñi wati dënk do tëkatëdëfuha asëval hu Sara nuñaka facan.»*

10 Do kat: Rebeka fëna vucëp vuki nagëko, rëm sankaf fu ÿa Isak yeho rëm hni ÿa.

11-12 Wënu ña pëyakawo Rebeka: «Fandënkwëryënkwa fa ndokuñëhnëdëha aheryu.»* Ha, pëyakawo hara vutah va vëhnagilohna ten do vëlilohna ten ufërën ma uñeh. Umë ye soñe ile pëhnako Wënu ña nkehahn gante nke itëhna dëwu ka: gena gë wadoku ahnë bare gë Wënu ña, ale wacëdëhëhni vahnë ÿa.

13 Gante nësëk Vikerëh ka: «Sakob ÿahnëdëfuho, bare Esawu ñewëbuhawo.»*

14 Awa ye rëfëka nësin? Wënu ña catëna bi? Muk!

15 Kabi umë lehnëkawo Moyis: «Kañëhnahnëdëhoña ale fërëko do fërënanëña ale fërëko.»*

16 Awa itëhna Wënu ña gena hnë ile ñad' ahnë ma hnë ile ntid', bare Wën hna nke, umë ale hañëhnahnëdëha ÿa.

* 9:7 9.7: Wapëgwala 21.12 * 9:9 9.9: Wapëgwala 18.10 * 9:11-12 9.11-12: Wapëgwala 25.23

* 9:13 9.13: Malasi 1.2-3 * 9:15 9.15: Esekiyel 33.19

17 Vikerëh hna Wënu ña më lehnëka Faraŵo ÿa, Ahnaŵ Esipët ÿa: «Ntimi Faraŵo ÿa rufahnahnu fanka mën fa hnë wëjë do soñe wãc mën wãa njëtëndanini nkal li fop.»✧

18 Koyëna nke, Wënu ña kaÿëhnahnëdëha g'ale ñad-wo, do kambën ankaf ale ñad-wo.

Ntavah ña g'ikaÿëhnahn Wën

19 Ntehnëdëbu mpëd: «Wënu ña soñe ye niradëhëhni vahnë va? Ahnë kodina ñwëÿ ile ñad ÿa.»

20 Bare, mo yeru awa wëjë, aŵëÿahn ile ntik Wën ÿa? Iñë ile liyik ÿa tëyëdëha bi ale lika ÿa: «Soñe ye liruho aki?»

21 Aÿahan a kodina bi ñahan, hnë ntil ndampo, peya ndampo soñe wëbal wadënah ña, kigëna ña ante ryokuñahnëdë fac-wo-fac?

22 «Awa, ndampo fo nke: Wënu ña, ante ñadëho tufahn ntavah ntëwu ña do njëtëndanëhni vahnë va fanka falëwu fa, nduñënanëhnëkëhniwo dus ten vële rëfëkawo nuÿani ntavah ntëwu do mbëvëni va.

23 Ntiko koyëna soñe njëtëndanëhni uvetak sankaf cëmb dëwu ña vële ye had vapeya ikaÿëhnahn dëwu, pëhwëtanëhnëkëhni kobëri ña icëmb tac,

24 wëla fuhnë vële macëk Wën hnë wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif hna fëna.

25 Wënu ña pëyahnëk watac hnë kayëte kila ale wãciko Ose:

«Bulunda ile woko gena lëmën ÿa, macëdëfu “Bulunda lëmën.”✧

Bulunda ile wobuho ñahnëdë ÿa, macëdëfuhëhni “Bulunda ile ÿahnëdëfu.”

26 Do hn'ile ntehniniho:

“Geluhna bulunda mën”,

hnam dënk rëkëdë macëndeni vutah vumba Wën paryi ÿa.»✧

27 Kila ale wãciko Esayi ÿa fëna pëyahnëko soñe bulunda Isërayel ÿa:

«Wëla vahnë vëva Isërayel va njaßëni hafo ntëbëni nkërëyal bë tëfary wov ñi,

vëryampo fo fehëtëdë hnë vëhni.

28 Kabi ile nësëk Ahwëhn a ntid fop nkal li do ñap.»✧

29 Esayi nësëko fëna kobëri ña:

«Ge Wën Ahwëhn Fanka ÿa tavëhnakëndilëfunihna vutah vundampo, had Sodom gë Gomor mëntëlakënden.»

Vëva Isërayel gë Wanës Wakasëk

30 Awa, ye rëfëka nësin? Vële wok vëyena wasëwif, do woko vëyëkëlehnëna icat haryënk Wën va, nuÿani cat tac, nte wãtik hn'ikwëtahn ña ye.

31 Bare bulunda Isërayel ÿa njëkëlehnëdëniho maŵëhnëni sariya ÿa soñe catënhni do vëhnuÿalona.

32 Soñe ye nkoni vëhnuÿana? Kabi vëyëkëlehnëna g'ikwëtahn ña, gë wadoku wadëw hni njëkëlehnëni. Nkëwëni taka nte hëfëd.

33 Umë nësëk Wënu ña hnë viji Vikerëh:

«Yëkëryin, kwëtëbu hn'inaw Siÿo hna taka nte wëwëdë, taka nte hëfëd.

Bare ale hwëtahnëka

yëtëdënahna muk usëfëhna.»

10

¹ Vëyënta mën, ile ýabu ýandu ntaŵary mën hna umë ye vëva Isërayel va pehëtini, do umë rëyëdëfuha Wënu ña wayëfa mën hna.

² Kodëfu yenëhnëwëhni sede wañi: vële hahnëndak ðus soñe Wën ye, bare kahnënda dëw hni ña gena g'uyët.

³ Vëyëtëna icat nte watik Wën hna do icat dëw hni ña dënk njëkëlehnani. Koyëna, vërefëna ankaŵ icat Wënu ña.

⁴ Këris ýa tëkaryëk hn'ile tëkwëk hna sariya Moyis ýa, soñe rac ye alewo-le hwëtahnëka Wën ýa catahnëdëha g'umë.

Ipehët Wën soñe vahnë fop

⁵ Wëlin ile kerëk Moyis soñe icat inte watif hnë sariya ña: «Ale lik ile ntehnëk sariya ýa nuýad uwám paryi wã.»[✧]

⁶ Bare wëli ile hnësik soñe icat nte watif hn'ikwëtahn ña: «Ant'alehna: “Mo hayëd g'ambin?”» (umë ye, soñe cëlëndehna Këris ýa).

⁷ «Ant'alehna fëna: “Mo sëlëd ðuniýa vë gëd hna?”» (umë ye, soñe matëndehna Këris ýa vësëm hna).

⁸ Wëlin ile nësëk Vikerëh va: «Wanës Wënu ña ðarël hu nke, wës hu hna gë ntaŵary hu hna.»[✧] Wanës watac wëba kwëtahn ña ye; umë harañëdëfunëhëhni vahnë va.

⁹ Ge nësëru gë wës hu ýa Yesu ye Ahwëhn a, do ahwëtahnu ntaŵary hun hna Wënu ña mbëhnëndanëka, pehëtëderu.

¹⁰ G'intaŵary kwëtahnëde do Wënu ña catahnëdëha; gë wës ýa pëyahnëde ikwëtahn ña do Wënu ña pehëtëd.

¹¹ Vikerëh va më lehnëk: «Alewo-le hwëtahnëka ýa yëtëdñahna muk usëfëhna.»[✧]

¹² Kafi wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif fop këñëlahnëni Wën hna: Ahwëhn aryampo fo kwëhnani vëhni fop, njëdädhëhni viyë viferën vilëwu va fop vële wëcadëha va.

¹³ Vikerëh va më lehnëk: «Alewo-le wëcadëha Ahwëhn a pehëtëde.»[✧]

¹⁴ Bare hak mëcadëniha ge vëhwëtahnëlahna? Do hak kod kwëtahnëniha ge vëwëryëna soñe lëwu? Do hak nkwëryëdëni soñe lëwu ge ahnë gena ale fëyadhëhëhni?

¹⁵ Do hak nkedëni vële fëyahnëd ge vahnë vëfayina? Do fëna ntehnik Vikerëh hna: «Nkwamëni njëkini ga njijëdëni vële yojëd Wanës Wakasëk ña!»[✧]

¹⁶ Bare fop vëwawëna Wanës Wakasëk ña. Umë nësëk kila Esayi ntehn: «Ahwëhn, mo hwëtahnëk Wanës Wakasëk wante fëyahnëdëfun ña?»[✧]

¹⁷ Awa, ikwëtahn ña hnë Wanës Wakasëk wante wëryëde hna matid, do wañi wëba Këris ña ye.

¹⁸ Awa tëyëdëfu: Wasëwif wã vëwëryëna bi wañi wanës wakasëk? Nkwëryëni dënk! Vikerëh va pëyahnëk:

«Hohna lëw hni ýa nkwëryëde nkal hna fop,

do wanës wadëw hni ña njik hafo hn'ile tëkwik ðuniýa hna.»[✧]

¹⁹ Mbokëbu rëyëndu kat: Bulunda Isërayel ýa vëwëryëlohna ðus bi? Awa wëli ile ntehnëko ten Moyis ýa:

«Wënu ña më lehnëk: “Ntidëmu aýewaryuni vële wok vëyena yamani paryi va,

ntidëmu ntavu gë yamani le wok kwëhnana hakili ýa.”»[✧]

[✧] **10:5 10:5:** Soñe Walevi 18.5   [✧] **10:8 10:8:** Divëta Sariya 30.12-14   [✧] **10:11 10:11:** Esayi 28.16

[✧] **10:13 10:13:** Sowel 3.5   [✧] **10:15 10:15:** Esayi 52.7   [✧] **10:16 10:16:** Esayi 53.1   [✧] **10:18 10:18:**

Wahnëw 19.5   [✧] **10:19 10:19:** Divëta Sariya 32.21

20 Do Esayi pëyahneko wanës Wënu ɲa:

«Vële woko vëyëkëlendilohna va hnuko,
tufëhnabu hnë vële woko vëryälëdïlohna.»✧

21 Bare soɲe bulunda Isërayel ɲa, Wënu ɲa më lehnëk:

«Fac-wo-fac njelabu wëbák mën ɲa
soɲe hacawëhni bulunda le wëyëhnëk do wajëk ɲi.»✧

11

Wënu ɲa dalëlihna bulunda Isërayel

1 Awa tëyëdëfu: Wënu ɲa ntakëhni bi bulunda lëwu ɲa? Muk! Gena koyëna! Ami dënk avë bulunda Isërayel yebu, fatah Abëraham do hnë hnënk Besame nkentiɲu.

2 Wënu ɲa dalëlihna bulunda lëwu le tëhnako kobëri ɲa. Dënkwëtaryin ile nësëk Vikerëh ɲa hn'ile mëhnadëho Eli haryënk Wën hna soɲe Isërayel:

3 «Ahwëhn, ndawënihëhni wakila hu ɲa do mbëvehnëni hn'ile cënadë wasadëha hu wã: ami fo wok do njëkëlehnëdëni ndawëniho.»

4 Do ye ntëkwakawo Wënu ɲa? «Pehnaɲuhëhni vësan wawuli mbëd gë wahi (7,000) vële wok vëryëkwëhnëna haryënk Wën le waciko Bal.»✧

5 Tame, koyëna dënk nke, nkoni vahnë toyë vële tëhna Wënu ɲa g'ipërëna dëwu ɲa.

6 Ge g'ipërëna dëwu ɲa tëhna Wënu ɲa awa gena soɲe wadoku; ge gena umë përrëna Wënu ɲa gekëndina ipërëna paryi.

7 Awa ye pëhnëtanëd? Ile njëkëlehnëdëniho bulunda Isërayel ɲa vëhnuɲana; vële tëhna Wënu va fo hnuɲako. Vëyëntaw va kambëniho vankaf va,

8 gante pëyahne Vikerëh ki:
«Hafo iɲi wati, Wënu ɲa pidëkëhni wahakili wã;
puvëkëhni vinkër va antë nundëni
do vanëf va antë nkwerëndëni.» ✧

9 David fëna nësëk:

«Arabi roka lëw hni ɲa nke urënd lëw hni, ile hoɲ këfëhni do nuɲani ile rëfëkëhni ɲa.

10 Arabi mëpëni, antë mbok nuni. Arabi kuyani kwëlëkwël.»✧

11 Awa tëyëdëfu: Ante nkëwëniho wasëwif ɲa soɲe njoni kwëlëkwël bi yeho? Muk! Gena koyëna! Bare soɲe ile ntëntëni ɲa nuɲahnëni vële wok vëyëna wasëwif va ipëh ɲa. Koyëna bulunda wasëwif ɲa ñëwaryënihëhniwo.

12 Idënt dëw hni ɲa njojëk nafa sankaf soɲe ðuniɲa ɲi fop, do iyo dëw hni ɲa mbetandanëkëhni vële wok vëyëna wasëwif va. Awa ante padëd imat wasëwif soɲe ipëh dëw hni ɲa tac njabëd ðëcët nafa ɲa!

Ipëh vële wok vëyëna wasëwif

13 Wuhnë vële wok geluhna wasëwif vi lehnëdëfu tame: afayik vële wok vëyëna wasëwif ɲa yebu, do njawënebu iɲi doku mën.

14 Mpëd kabi koyëna ntidëfu ñëwaryëdëniho vële yebun hnënk vi pëhahnëni vëryampo.

15 Wënu ña ante ntakëhniwo wasëwif ña njojëkëhniwo vahnë vëvë duniya vi nëjëlëni. Awa ge Wënu ña mbokaryikëhni wasëwif wã, gedina bi had vësëm vëhnëk?

16 Ge sah ryënkwëryënk w mburu ña Wënu ña yëdayik, fop ile wok ya fëna pacëk. Ge vënkahn atëh ña Wënu ña yëdayik, wahnï wã fëna pacëk.

17 Bulunda Isërayel ya had oliviye nte fëlik ante lëpëtik wahnï wëryampo nke. Wëjë, had oliviye mbë fëk nkeru, do cokiru hnë wahnï wale wok hn'atëh nte fëlik hna. Tame nuyantëderu uryav ule wãtid hnë vënkahn atëh nte fëlik hna.

18 Awa antë ahnaÿëna haryënk wahnï wale lëpëtik hna. Do ge ñadu ahnaÿëna, dënkwëtary gena wëjë ryibëk vënkahn vi, umë ryibëki!

19 Ntehnëdu: wahnï warac ntëpëtik soje sokahniwu ami hn'ile nkeho hna.

20 Toña ye! Ntëpëtini kabi vëhwëtahnëna; do wëjë, soje kwëtahn hu ña sokahniru hnam. Umë antë nti hafo ahnaÿënanand! Bare tefëka ntaki dus.

21 Kabi ge Wënu ña tavëna wahnï wavë tëh pëlik wã, tavëdilihna wëla wëjë.

22 Awa nahary soje ipërëna gë wayap Wënu ña: njapëk gë cape vële yok do përeña gë wëjë. Bare hafo awo hnë përeña dëwu hna, ge gena umë wëjë fëna ntëpëtëderu had hni.

23 Bare ge fac ryampo wasëwif wã maÿëni kwëtahnëni, Wënu ña mbokaryëdëhëhni hn'ile nkeniho hna kabi kod.

24 Wëjë hn'atëh mbë fëk nte woyik pëlina ntëpëtijiru. Wëla tefëlëna, cokiru hn'atëh nte fëlik; do kas wahnï paryi wëva atëh pëlik va cokëde hn'atëh nte ntëpëtahniko hna.

Bulunda Isërayel ya fop pehëtëdeni

25 Vëyënta mën, ñadëfu ayëtu ile soÿiko kobëri ya, soje antë ntiyahnu vahnë vële hwëhna uyt yerun: vëryampo hnë bulunda Isërayel hna kambëkëhni vankaf va. Umë mbiÿëd hafo fop vële rëfëka matini hnë wabulunda wañëntaÿ va njijëni hnë Wën hna.

26 Koyëna bulunda Isërayel ya fop pehëtëdeni, gante nësëk Vikerëh ka: «Afehët a Siyo matid, ntihtëd ile ntëntëni hnënk Sakob ya.

27 Wëlin kwëtëla nte hwëtëlëdëfun gë vëhni ña, ge ntihtëbu wameh wadëw hni ña.»[☆]

28 Kabi wasëwif wã ñwëÿëni Wanës Wakasëk ña, më nkehahnëni vëÿëw Wën do umë njonëhniku, wuhnë vële wok geluhna wasëwif, nafa; bare soje itëhna vahnë Wën, nkok ñandëhni ha gaki soje vacërakëlo vëlew hni va.

29 Wënu ña bidina muk ile njëdahnëk ya do tavëdilhënhna fëna vële macëk va.

30 Kobëri ña, maÿëhnëlnawohna Wënu ña; bare tame kaÿëhnahnëka gë wuhnë, kabi wasëwif wã vëwawëhnëlnawohna.

31 Ndampo fo nke, tame wasëwif wã vëwawëhnëna soje Wënu ña kaÿëhnahn gë wuhnë; koyëna vëhni fëna kodëni nuÿani tame ikaÿëhnahn Wënu ña.

32 Wënu ña ntikëhni vahnë va fop vëramp inwëÿëhn dëwu soje tufahnëhni vëhni fop kaÿëhnahn dëwu ña.

Wënu ña naÿëk

☆ 11:27 11:27: Esayi 59.20; Wahnëw 14.7

³³ Wënu ña naŷëk ðus! Yasery lëwü ÿa g'inahan dëwü ña uvetak ye do tëwëk ðus! Ahnë kodina njët ile pëhnak ÿa ma ile ñad nti ÿa.

³⁴ Gante nësëk Vikerëh ki:
«Mo yëtëk nahan Ahwëhn a?
Mo hod nke ayab alëwü?»

³⁵ «Mo ryënkwëk yëdëka Wënu ña iñë,
cosahna soñe uyëd rac?»[☆]

³⁶ Fop hnë umë matid, soñe lëwü nkehahnëk le-wo-le ÿa do fop umë hwëhnëk. Arabi cëmbënde kwëlëkwël! Amina.

12

Ankeya kasëk gë Këris ÿa

¹ Awa, vëyënta mën, kabi aki tufahnëk Wënu ña ipërëna dëwü ña soñe lëwü fu ÿa, awa muntadëmu iÿin: yëdaryina mbahn hun ña had sadëha (le woyik ðawina), facah, le hnëñdëha. Umë yed ðokuñ Wën përen nte ryokuñëhnëdunëha ña.

² Ant'arëfu vankeya iÿi ðuniÿa ñi; tavëryina Wënu ña mbacëndu g'igwëcët wahakili hun. Koyëna kodun ayëtu ile ñad ÿa: ile fërënak, ile hnëñahnëka, gë ile wok gojëlähna iñë.

³ G'uyëd fërën le njëdëko Wënu ñi, ntehnëdëmu wühnë fop: ant'afëlawu vankaf hun va ntëbi ile yerun ÿa. Bare ale-wo-le arabi kitiña umë dënk gante nke ka, gante nke sah lëwü ikwëtahn nte njëdäka Wën ka.

⁴ Ale-wo-le hnë fuhnë, hn'imbahn ndampo hna kwëhnak viÿë viyabah, bare viÿë virac vëvankëna ðoku.

⁵ Ndampo fo nke, fuhnë vële yabinëk vi, mbahn ndampo liyinëk g'ige bëmënkël gë Këris ña, do ndampo fo nkeyinëk had viÿë vile ye hn'imbahn ndampo.

⁶ Do Wënu ña njëdëkëfu ale-wo-ale ile wok mëntëlëna gë va aÿëntawü. Ge aryampo hnë fuhnë uyëd pëyahn wanës Wën nuÿak, tëfëka nti gante nke ikwëtahn ka.

⁷ Ge ahaŷary uyëd ðoku kwëhnak, tëfëka ndokuñ. Ale hnuÿak uyëd karañ vahnë, tëfëka karañëhni vahnë va.

⁸ Ale hnuÿak uyëd kamënaÿehn vahnë, tëfëka kamënaÿehnëhni. Ale yëdahnëd hnapul lëwü, tëfëka njëdahn g'intawary pacëk. Ale ye haryënkwa, tëfëka kamëna. Ale ryemadëhëhni vëhaÿëhñah va, tëfëka nti g'uhnatah.

⁹ Iña hun ña tëfëka nke paryi. Ñëwëryin wëh wã, pabëryin ile yivëk.

¹⁰ Ñahnëlëryin g'intawary fop had vële hwëtahnëka Wën. Dënkwëryin alënënni viÿëntawü va.

¹¹ Dokunëhnëryina Ahwëhn a g'iyoh hara yambëluhna, do gë hnatah ntawary fop.

¹² Natëryiwü soñe ile napëdun ÿa; yaŷënnaryin horot hna; goryin aŷuntanduna Wënu ña kwëlëkwël.

¹³ Demaryinëhni vëyënta hun hn'ikwëtahn hna wëbal wadëw hni hna; arabi nëñahnu kaca vëhneh ña.

¹⁴ Dëwanëhnëryindënnëhni vële vërehëdëhu va; dëwanëhnëryindënnëhni fërën hara gena uŷeh.

¹⁵ Natëntëryiwü gë vële natëk va; kontëryin gë vële hod va.

¹⁶ Gwëryëlëryin yëbëlan hun. Ant'ahnaÿënnandu, bare ñaryin imawü vundoku vutoy va. Antë ntiyahnu vahnë vële hwëhnak uyët yerun.

[☆] 11:35 11:35: Sob 41.3

17 Ant'awëcaguna ale liku wëh. Kamënyin alindu fëren ile sajanëkëhni vahnë fop.

18 Yëkëlehnëryin awëryëlu gë vahnë va fop hafo hn'ile tëkwëk fanka hun hna.

19 Vëyënta mën vële yahnëbu, ant'awëcagëndu, bare tavëryina Wënu na nkwëcanëhnu gë ntavah ntëwu na. Kabi Vikerëh hna Ahwëhn a Wënu na më lehnëk: «Ami hwëhnëk igwëcan na! Ami sosëd.»*

20 Bare:
«Age ale yëwëki yã inte yoka, yëdaryehna tok;
ge wënka yoka, yëdaryehna ciya;
kabi ge koyëna ntidu, nkef had waÿehn hwëdëh
varëpëru nkaf ntëwu hna.»*

21 Antë aŵaŵ mëki uŵeh wã. Bare gery ale wëkëk uŵeh wã g'ufëren wã.

13

Imawëhn vësankaf vëvë nkal

1 Ale-wo-le tëfëka maŵëhnëhni vësankaf vëvë nkal va, kabi ucankaf-wo gë Wën matik; Wënu na yëdadhëhni cankaf nte naŵëni ji.

2 Awa, ge ahnë nŵëyëd maŵëhnëhni vësankaf va, ile kahnëndëk Wënu na nŵëyëhnëk do kitijëde.

3 Vële lid fëren va dakëdilhënhna gë vëhitiŋ, vëwen va ntakëdëhëhni. Age ñadu antë ntakini vësankaf va, awa diry ifëren do cëkwaryëdënihi.

4 Vësankaf va doku Wën ntidëni soŋe hnëfak lëw hu wã. Bare ge uŵeh liru, tëfëka ntaki, kabi gena aki fo nkeni vësankaf: kwëhnani fanka soŋe kwëdëniha ale lik wëh. Doku Wën ntidëni tufahnahnëni ntavah ntëwu na soŋe ale lid wëh a.

5 Soŋe umë ye tëfëka maŵëhnëni vësankaf va, gena kehahni ntavah Wënu na fo bare fëna nkehahn wahakili hun wã yam.

6 Soŋe rac ye fëna sosahnëdun yätëtanke, kabi vële sosëde vi, doku Wënu na ntidëni koyëna.

7 Cosëryina ale-wo-le ile hwëhnanërunëha yã: yätëtanke yã gë kayëte nkwaŵa na ale rëfëka asosuna yã, maŵëhnëryina ale rëfëka aŵaŵëhnuhna do dënëneriyina d'us ale rëfëka alënënuna yã.

Iñahn vëyëntaŵ

8 Antë ahwëhnanuna ahnë inav, ge gena inav ñahnël nte rëfëka ahwëhnawu yëbëlan hun na. Ale yahnëdëhëhni vëyëntaŵ va maŵëhnëk sariya yã fop.

9 Njëterun vakwëda va: «Ant'aryaŵa ahnë; ant'ayëkëlehna asëval ahaŵary; ant'ale; ant'ahwëhna iña meh»*, gë vañëntaŵ va fop. Vatac hn'aŋa kwëda mbarëlëk: «Iñahnëryehna aÿënta hu yã had wëjë dënk.»*

10 Ale yahnëdëha aÿëntaŵu yã didilahnna wëh; awa ñahn na ye imawëhn sariya yã fop.

Pëhwëta itëk Këris

11 Njavëterun wati le yehahninëk yi: wati le hnëgahnëdun yã tëkëk, kabi wati nte kwëtahninëkawo Këris takan na, ipëh ña nkoko ñaŵ, bare tame tëhaden ñi pëh.

12 Umëd na dëc ña nke, fac yã tëhajëk. Tavënëfu viyë vile lide hnë mëhwëry va do cudanëfu viwëta vile wëtande hnë humpen.

* 12:19 12:19: Divëta Sariya 32.35 * 12:20 12:20: Divëta Sariya 32.35 * 13:9 13:9: Icahn 20.13-17; Divëta Sariya 5.17-21; Matiye 19.18 * 13:9 13:9: Soŋe Walevi 19.18

¹³ Kwëhnanëfu nkeya përen, gante caṅëk g'anent ka. Kehanëfu tok d'ëcët do ice uñen d'ëcët; ðak gë ale-wo-ale do antë kwëhnayin nkeya cëfëhnah; antë conkënden do antë ñeñwaryëndenëhni vëyënta fu.

¹⁴ Bare cudaryina Yesu Këris, do antë ahwëtu vinahan hun va fop hn'ikihn vahnë nte w'atik hnë mbahn hna.

14

Antë ahitiṅa aṅënta hu

¹ Kacaryina ale wok yaŵëna ðus kwëtahn dëw'u ṅa, do antë awajëlëndu soṅe nahan dëw'u ṅa.

² Aryampo ntiyahnëka kod tok le-wo-le ŷa, bare aṅëntaŵ, ale wok kwëhnana kwëtahn yaŵah a, tokëdina faṅar.

³ Ale rokëd le-wo-le ŷa tëfëlahna njafa ale wok tokëdina ŷa. Do ale wok tokëdina le-wo-le ŷa antë kitija ale rokëd a, kabi Wënu ṅa kacaka umë fëna.

⁴ Mo yeru, wëjë, ahitiṅahna aryokuṅ ahnë ahaw'ary? Ge kahnëndak ma ge kahnëndana, umë hayu ale ndokuṅëhnëda ye. Do nkod kahnënda kabi Ahwëhn a kod ndemahna nko kahnënda.

⁵ Aryampo nahad, wafac wëryampo ŷak yabëka nafa ŷa gë waṅëntaŵ ŵa. Aṅëntaŵ a nahad, fop ndampo fo nke. Ale-wo-le tëfëka njët wapacëk do njawëh ile nahad ŷa.

⁶ Ale fitëndëlehnëk wafac a, ahnë arac Ahwëhn a ntinëhnëk. Ale rokëd le-wo-le ŷa, arac fëna Ahwëhn a ntinëhnëd, kabi camehnëdëha Wënu ṅa soṅe rokëtok lëw'u ŷa. Ale wok tokëdina le-wo-le ŷa, umë fëna soṅe Ahwëhn a ntid, do umë fëna Wënu ṅa camehnëd.

⁷ Wëla aryampo hnë fuhnë gena ðuniṅa li soṅe lëw'u dënk do wëla aryampo cëmëdina soṅe lëw'u dënk.

⁸ Ge nkeyinëk ðuniṅa li, soṅe Ahwëhn a yeyinëk, do ge cëmëden, soṅe Ahwëhn a sëmëden. Koyëna, cëminëk ma cëmilënëhna, Ahwëhn a hwëhnëkëfu.

⁹ Paryi nke, Këris ŷa cëmëk do mbëhnëk vësëm hna soṅe nkehahn Ahwëhn vësëm gë vële wok vësëmëna.

¹⁰ Bare wëjë, soṅe ye hitiṅëduha aṅënta hu ŷa? Do soṅe ye yafëruha? Yidëfënëhna bi fuhnë fop kitija Wën hna?

¹¹ Kabi kerik:
«Ami, Ahwëhn paryi ŷa, ntëkëbu,
vahnë va fop ndëkwëhnëdëni haryënk wën
do fop pëyahnëdëni Wën yëbu.»[✧]

¹² Koyëna, ale-wo-le hnë fuhnë njid nësëhna Wënu ṅa umë dënk fop ile ntik ŷa.

Antë aliyehna aṅënta hu uŵeh

¹³ Awa tavënëfu kitijëlëndën. Keharyin ðus ant'ayëdu iñë hn'ankaw aṅënta hun hna ile kod nkëw ma ntiyehna wameh.

¹⁴ Njëtëbu, ñoñ gena ile vañik soṅe toki, ñoñ tonkëna; Ahwëhn a Yesu njëtëndanëko wapacëk. Bare ge ahnë nahak ntehn iṅin mbañik, awa mbañik soṅe lëw'u.

¹⁵ Age ndëñehnantuha aṅënta hu ŷa ile rokëdu, golihna arëf iṅahn ṅa. Ant'ayonëhnehna ibëv soṅe le rokëde ale cëmëhnëk Këris ŷa!

¹⁶ Ile saṅahnëku wuhnë ŷa tëfëlahna njonëhni vëyëntaŵ va nësahnëdëni wameh.

[✧] 14:11 14.11: Esayi 49.18; 45.23

¹⁷ Inawŕ Wënu ŋa gena hnë ile rokëde gë ile seŕe; hnë icat gë yam do g'uhnatah hna nke ile hnuŕade hnë ige g'Iyir Ipacah ŋa.

¹⁸ Ale ryokuŋëhnëka aki Këris ŷa, Wënu ŋa nëŋëdëha g'umë do vahnë va cëkwaryëdëniha.

¹⁹ Awa yëkëlehnënefu ile yojëd yam do ile ryemaŕëhëfu fuhnë fop naŷin kwëtahn hna.

²⁰ Antë përekanin ðoku Wënu ŋa soŋe ile rokëde. Paryi nke ñoñ bañina, bare yivëna toki iñë ge njoyendëha ahnë hnë wameh.

²¹ Ile yivëk ŷa, umë ye ant'asem faŷar do ant'ase uñen do arav fop ile hoŕ njoyehna aŷënta hu ŷa.

²² Age kwëtahnëru waŋi, kwëtary wëjë dënk haryënk Wën hna. Nëfaka ale wok kitinadina menëk hnë ile-wo-le ntid hna!

²³ Ale hwëhnak vinahan viki soŋe ile tokëd ŷa, ntik wëh, kabi didina gante nke kwëtahn dëwu ka. Do ge diyilënëhna fop gante nke kwëtahn ka, wameh lifen.

15

Yëkëlehn ile hnëŋëkëhni vëŷëntaŵ

¹ Fuhnë vële yaŷinëk hn'ikwëtahn va, tëfëkëfu nduñënanëhninëhni vële wok vëyaŷëna va, do antë njëkëlehnënden ile hnëŋëkëfu.

² Afo ale-wo-le hnë fuhnë njëkëlehnënd ile hnëŋëdëha aŷëntaŵu ŷa soŋe hnëfak lëwu ŷa, soŋe ndemahna naŷ hn'ikwëtahn hna.

³ Kabi, wëla Këris ŷa yëkëlehnëlohna ile hnëŋëdëha umë dënk. Gante ntehnëk Vikerëh ka: «Wayëw vële yewëdëhi va ami njohahnëk.»*

⁴ Fop ile heriko kobëri ŷa, karaŋahninëfu heriko, soŋe njëdafu kamëna do g'iyawëna, kwëhnahnin kwëtahn.

⁵ Arabi Wënu ŋa, umë ale yëfahnëd kamëna do g'iyawëna ŋa, njëdu ahwëhnawu nahan ndampo fo gë itëf ankeya Yesu Këris ŋa.

⁶ Koyëna, fop ndampo fo gë hohna ryampo fo, cëmbëdunëha Wënu ŋa, Rëm Ahwëhn fu ŷa Yesu Këris.

Wanës Wakasëk soŋe wabulunda fop

⁷ Awa, kacalëryin, gante kacaku Këris ka, soŋe icëmb Wënu ŋa.

⁸ Paryi pëyaðëmu, Këris ŷa nijjëko soŋe nke aryokuŋëhn wasëwif njawahn ile ntehnëko Wën ntinëhnëdëhëhni vacërakëlo vëlëw hni ŷa do tufahn koyëna Wënu ŋa kahnëndak.

⁹ Nijjëk fëna soŋe vële wok vëyëna wasëwif va cëmbëniha Wënu ŋa soŋe ikaŷëhnahn dëwu ŋa, gante pëyahnek Vikerëh ka:

«Soŋe umë sëmbandëmi vële wok wasëwif hna,
do njëwëdëfu untënah ŷac hu ŋa.»*

¹⁰ Pëyahnek fëna:

«Wabulunda, natëryiŵu gë bulunda ile tëhnak Wënu ŋa!»*

¹¹ Do kat:

«Cëmbëryina Ahwëhn a, wëhnë wabulunda ŋi fop,
arabi wabulunda ŋa fop cëmbëniha!»*

¹² Kila Esayi fëna umë lehnëk:

«Ale hnagëde hnë hnënk Yese nijjëd,
umë matëd soŋe nke asankaf wabulunda ŋi,
do wabulunda ŋi umë kwëtahnëdëni.»*

* 15:3 15.3: Wahnëw 69.9 * 15:9 15.9: 2 Samiyel 22.50; Wahnëw 18.50 * 15:10 15.10: Divëta Sariya 32.43 * 15:11 15.11: Wahnëw 117.1 * 15:12 15.12: Esayi 11.10

¹³ Arabi Wënu ña, umë ale yëdfahnëd ikwëtahn inja, pëbënu uhnatah do gë yam g'ikwëtahn nte hwëtahnërunëha ña. Koyëna Iyir Ipacah inja pëbënëdfëhu dëcët ikwëtahn inja gë fanka falëwu fa.

Doku Pol

¹⁴ Vëyënta mën, ami dënk pacëko wuhnë përenarun d'us. Njëtërun fop ile rëfëka njëti ÿa do mëkëd'fun ayabëlëndu.

¹⁵ Kerëhnëmu anji kayëte catën fo soñe ryënkwëtehnañnu viyë viyabah vile rëkërun aÿëñawu va. Kerëbu koyëna kabi Wënu ña, g'ipërenä dëwu ña, njëdako

¹⁶ yewu aryokuñëhn Yesu Këris soñe wabulunda wale wok vëyena wasëwif ña. Doku vësëna wasadëha lidëfu, ipëyahñ Wanës Wakasëk Wënu ña. Do koyëna wabulunda wante wok vëyena wasëwif va nkedëni sadëha ile hnëñahnëka Wën do pacënëk Iyir Ipacah inja.

¹⁷ Kabi gë Yesu Këris nkebn, kodëfu hnaÿënañ gë d'oku ile linëndëbuha Wën ÿa.

¹⁸ Ge ndëkëdëfu hnësu inë, umë ye soñe ile ntik Yesu Këris gë ami njohahnihni vële wok vëyena wasëwif ntënëndëniha Wënu ña. Ntik rac gë wanës mën ña do gë ile lidëfu ÿa,

¹⁹ gë fanka viyë vifëmpëhnahnah do gë wëdahëse, gë fanka Iyir Wënu ña. Koyëna, pëyahñëbu Wanës Wakasëk Këris ña, gante-wo-gante pëgw Yerusalem hafo resiÿo Iliri hna.

²⁰ Ufër mën sankaf wã, umë yeho kwëlëkwël fëyahnu Wanës Wakasëk ña ile nkok yëtina ten uwac Këris hna fo. Ñadëwöhna fuhnawu ibëry cery nte pëgwëk ahnë ahawary.

²¹ Gante nësëk Vikerëh ka ntibu:
«Vële woko vëyëtana soñe lëwu va njëtaðëni,
do vële woko kobëri vëwëryëna ga nësëd va
nkwëryëdëni.»✧

Pol ñad nji Rom

²² Doku rac wëmaÿëhnëdëho kwëlëkwël yiryiwu ÿalun hna.

²³ Bare tame, goryaryëla d'oku hnë wãÿi waresiÿo. Hnë wabëhn wayabah, ñadëfuho yiryiwu yëkiwu

²⁴ do ñadëfu liwu rac ge njidëfu gë Esëpañ. Ñadëfu hnuwu ge ndëcëdëfu do aryemawuno yihahnu hn'inji nkal, ge tëkëbu hnuÿawu uhnatah soñe ñëwëlahn gë wuhnë ña ten.

²⁵ Bare Yerusalem yidëfu ten soñe ryokuñëhnëwëhni vahnë vële macëd Wën vëlëwu va, vële yehëhna hnam ÿa.

²⁶ Kabi, vële hwëtahnëk vëvë Masedëwan va gë vëvë Akayi va pëhnani mbarëni koryi soñe vëhaÿëhnah vële hwëtahnëk Yerusalem va.

²⁷ Vëhni fo fëhñak ndemanihëhni, bare, toña toña ÿa, inav inte kwëhnanëhnënihëhniwo ye. Age wasëwif wã mbankëni gë vële wok vëyena wasëwif va uyëd Wënu ña, awa, vële wok vëyena wasëwif va fëna tëfëkëhni mbankëni hnapul lëw hni vë d'uniÿa ÿa gë wasëwif wã.

²⁸ Age puhñabu iÿi d'oku do ge njëdfahnëbu ile varëpik ÿa, cabëryidëfu gë ÿalun ge njidëfu gë Esëpañ.

²⁹ Do njëtëbu ge njiryibu ÿal hun hna, gë fop idëwa Këris tëkëryidëfu.

³⁰ Bare wëli ile hëladëmu ÿa, vëyënta mën, g'uwac Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris g'inahñ inte njëdfahnëd Iyir Ipacah inja: mëtëntëryin g'ami, ayëfanduna Wënu ña soñe lëmën ÿa.

³¹ Yëfanëhnëryino fehu hnë vahnë vëvë Yude vële wok vëhwëtahnëna vi; do idema inte yinenëhnëdëfuhëhni vahnë vële macëd Wën vëlëwu vëvë Yerusalem va kacani g'uhnatah.

³² Koyëna, ge Wënu ña maŵëk, kokëndëbu yiju ÿalun hna g'uhnatah do yinëgawu hnë wuhnë toye.

³³ Arabi Wënu ña, ale yëdfahnëd yam a, nke gë wuhnë fop. Amina.

16

Pol nkaÿëdëhëhni wëlawo walëwu

¹ Kwëtehahnëmuna Febe, aÿënta fu asëval ale ryokuñëd hnë cery sali vë Senkëre ÿa.

² Kacaryina g'uŵac Ahwëhn a had gante kacafe ale kwëhnëk Ahwëhn a, do demaryina hnë le-wo-le mbalëdëha gë wuhnë hna. Kabi ndemakëhni umë dënk vahnë vëyabah do ndemako ami dënk.

³ Gaÿëryinëhni vëhni Përisëka gë Akilas, vëréfal mën hnë doku Yesu Këris hna.

⁴ Vëhni vëhi, nkwaſëniho vintawary vidëw hni va soje lëmën. Gena ami fo rëfëka samehnëwëhni bare fëna fop vacery sali vële wok vëyena wasëwif vi.

⁵ Gaÿëryinëhni fëna vële varëlëd soje icëmb Wën tere lëw hni va. Gaÿëryina fëna lawo mën Epayinet, umë ale ryënkwek hwëtahnëka Këris ÿa Asi hna.

⁶ Gaÿëryina Mari, umë ale ryokuñëhneku d'us.

⁷ Gaÿëryinëhni vëhni Andëronikus gë Yuniyas, vëhni vële ye wahnënk mën do sëdëlehnibunëho. Vële yëtik hnë vëfayik ye do vëhni ryënkwek hwëtahnëka Këris ÿa g'ami.

⁸ Gaÿëryina Ampëliyatus, ale ÿahnëbu hnë Ahwëhn hna.

⁹ Gaÿëryina Irëbe, aryokuñënta fu hnë doku Këris hna, do gë lawo mën Sëtakis.

¹⁰ Gaÿëryina Apeles, umë ale rufahnëk wëdahëse soje ikwëtahn dëwu Këris ña. Gaÿëryinëhni vahnë vëvë tere Arisëtobul va.

¹¹ Gaÿëryina Erodiÿo, mbaÿ mën ña. Gaÿëryinëhni vahnë vëvë tere Narësis vële hwëtahnëka Ahwëhn va.

¹² Gaÿëryina Tërifën gë Tërifos, vësëval vële ryokuñëhnëdëha d'us Ahwëhn va, do g'alënah mën a Perësis, asëval ahaŵary ale ryokuñëhneka kat Ahwëhn a d'us.

¹³ Gaÿëryina Rufus, ale tëhna Ahwëhn, gë hnëmu ale ye fëna had hnëm mën.

¹⁴ Gaÿëryina Asinkërit gë Fëlegon gë Erëmes gë Patërobas gë Erëmas do gë vëÿënta mën vële nkeni va.

¹⁵ Gaÿëryina Filolog gë Yuli gë Nere g'aheryu asëvalu gë Olimpas do gë fop vële hwëtahnëk nkeni gë vëhni va.

¹⁶ Gaÿëlëryin g'inqahn nte rufande vëÿënta hna. Fop vacery sali Këris ña nkaÿëdënihu.

Siyab rëkwa

¹⁷ Vëÿënta mën, këladëmu, keharyinëhni vële ñwëÿëk ikarañ inte harañirun ña do koyëna fitëndëlehnëdëhëhni vële hwëtahnëk va kore kore do rëndëndëhëhni watënd. Naŵëtaryinëhni,

¹⁸ kabi iÿi sifa vahnë vëryokuñëhnëdëlahna Këris Ahwëhn fu ÿa, bare inte dëw hni ndokuñëhnëdëni! Gë wanës wanëñah do wapëren wadëw hni ña, tokadënihëhni vahnë vële wok vëritëna va.

¹⁹ Wuhnë, vahnë va fop njëtani soje imawëhn hun Ahwëhn ña. Awa, nëgëko gë wuhnë, bare ñadëfu ayewu vëyët soje idi fëren wã, do ant'ayewu vëyët soje wameh ña.

²⁰ Wën hunte yëdahnëd' yam ña biyëdina wëyëhnëdëha Sintani kuyët wapary hun hna! Arabi ipërëna Ahwëhn fu ña Yesu Këris nke gë wuhnë.

²¹ Timote, arëfëlënta mën d'oku ña, nkaÿëdëhu, gë vambaÿ mën va Lusiyus gë Yason do gë Sosipatëros.

²² (Do ami, Terëtiyus, ale herëhnëdëha Pol anj kayëte, nkaÿëryidëmu g'uwãc Ahwëhn a.)

²³ Gayiyus nkaÿëku. Ami, Pol, ñalu hna nkebu do hnam mbarëlëdëni vële hwëtahnëk va fop. Erasët, ahwët koryi naw ña, gë aÿënta fu ña, Karëtus, nkaÿënihu.

²⁴ [Arabi ipërëna Ahwëhn fu ña Yesu Këris nke gë wuhnë fop. Amina.]

Icëmb tëkwa

²⁵ Cëmbëryina Wënu ña! Umë hwëhnak fanka ñawëhnu kwëtahn hna, gë Wanës Wakasëk wante harañëdëfuhëhni vahnë ña g'ipëyahn soje Yesu Këris ña. Umë tëfëlëk g'ile yëtëndanëd' wante kahnëndëk Wën, sowiko kwëlëkwël kobëri ña.

²⁶ Bare tame, cowëtik gë vëkayëte wakila va gante nke iña Wënu ile ye kwëlëkwël ka. Umë fop soje vahnë va kwëtahnahnëniha Yesu do mawëhnëndëniha ye. Do koyëna njonëhninëhni uyët rac wabulunda wabë duniña ñi fop.

²⁷ Cëmbëryina Wënu ña, umë ale hwëhnak yasery ña fop! Umë hwëhnëk kwëlëkwël icëmb inja g'uwãc Yesu Këris wã! Amina.

Kayëte ndënkwëryënkw mba Pol nte kerëhnëkëhni vëvë Korent Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol vëvë cery sali mbë Korent na kerëhnëk inji kayëte hnë uyas lëwu rarëna hna hnë bëhn wafëhw imbëd gë wahnah ma hnë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd (54 gë 55) ga ndëcëk hnagi Yesu ya. Apëyahnek Wanës Wakasëk na nkol tac hafo vahnë va kwëtahnëni. Wabhëhn imbëd ryëcëk ani gë kerahnënd inji kayëte (Vantiyehn 18.1-8).

Korent nkol nte hwëhnak nafa yeho wati afayik Pol na. Nkol nkwafa gwaf yeho nte ye gë cape wov le wacik Mëditerane Akayi hna, nte kwëhnëko Rom. Tënk g'icahn vahnë vëhnëmpëlah na njabëko. Umë liyëhnëk bulunda le hwëhnak ikwëtahn nëmpëlah. Viñi vinahan vinëmpëlah fop vërendëhëhniwo vële hwëtahnëka Yesu va. Kerëhnëniha Pol gë warëy bi ye rëfëka tëfëni fagant wënamu wante hwërëkëhni na. Pol pëyayiko fëna wafëmpëhnahnah wahawary soñe uwam cery sali na. Soñe waji fop nësëd hnë inji kayëte.

Wëlin wanës wadañ wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Këris, Ahwëhn, vahnë, wanës, mbahn, yir, asëval, uyët, nafa, ðuniya, asan.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpañi g'icëmb (1.1-9)

Ipitël vële hwëtahnëk (1.10-4.21)

Ankeya meh hnë cery sali (5.1-6.11)

Ikwëhna ankeya nte ñad Ahwëhn (6.12-11.34)

Vile njëdahnëd Iyir Ipacah (12.1-14.40)

Ibëhn Yesu Këris gë vësëm va (15.1-58)

Idema soñe vële hwëtahnëk (16.1-4)

Pol ñad nji uyas (16.5-12)

Wanira gë simpañi (16.13-24)

Simpañi

¹ Ami Pol, Wënu na, g'iña dëwu na, macëko yewu afayik Yesu Këris ya. Ami gë Sosëten aÿënta fu ya,

² herëhnëryidëhu, wuhnë bulunda va Wën, le lëdëk Korent vi, wuhnë vële kwëhnëk Wën g'ikwëtahn hun Yesu Këris na do wacik ayewu vëfacah do gë fop vële ye gante-wo-gante yëfad g'uñac Ahwëhn fu ya, umë ye Yesu Këris, ale ye Ahwëhn hni do ye Ahwëhn fu fëna.

³ Arafi Wënu na Rëm fu ya g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ya.

Ifërën le hnuñade hnë ibëmënkël fu gë Këris

⁴ Camehnëdëfuha kwëlëkwël Wën mën na soñe hun, soñe ifërën ile njëdaku hnë ibëmënkël fu gë Yesu Këris na.

⁵ Hnë ibëmënkël hun g'umë na Wënu na njëdaku fop uvetak wa, uvë fop le hnësëdun ya do gë uvë uyët wa fop.

⁶ Nësëhnirun pañare Këris ya, do watac kwëhnak vënkahn hnë wuhnë.

⁷ Awa tame uyëd va Wën wëla uryampo gojëluhna, wuhnë vële hnapëd g'uñankahnah iboka Ahwëhn fu na Yesu Këris hn'ile tufahnëd fop icëmb dëwu na.

8 Umë yawñenedëhu hafo watëkwa hna, soŋe antë aworyaru iñë ile rumpak hnë fac le mbokajëd hna.

9 Wënu ŋa, ale wăcëku ayelahnu g'aju Yesu Këris Ahwëhn fu ŷa, kahnëndak soŋe ile nësëk ŷa.

Ipitël vële hwëtahnëk

10 Vëyënta mën, këlamu g'uŵac Ahwëhn fu ŷa Yesu Këris: maŵalëryin, wühnë fop, antë afitëlu vukore vukore; gwëryëlëryin, ahwëhnawu hakili ryampo fo gë nahan ndampo fo.

11 Vëyënta mën, nësëbu waŋi kabi vahnë vëvë tere Këlowe fëyako wühnë conkëdun yëbëlan hun.

12 Gena bi hnë wühnë aryampo ntehnëk: «Ami, arëfal Pol yëbu»; aŷëntaŵ: «Ami, arëfal Apolos yëbu»; ahaŵary: «Ami, arëfal Piyer yëbu»; do ahaŵary kat: «Ami, arëfal Këris ŷa yëbu»?

13 Ntiyahnëku bi Këris ŷa pitëlëk? Pol bi sëmëk kërëwa hna soŋe hun ŷa? G'uŵac Pol ŵa bi njaryirun?

14 Camehnëbuha Wënu ŋa kabi ahnë yaryëla hnë wühnë ge gena Kërisëpus gë Gayiyus.

15 Koyëna ahnë kodina ntehn g'uŵac mën njaryik.

16 Toña ye, njaryëbuhëhni fëna vëvë tere Sëtefanas va, bare dehnëla njaryëbuha ahnë ahaŵary.

17 Këris ŷa payëlohna yaryëndu vahnë: ipëyahn Wanës Wakasëk payëko, do yëkëlehnëdëwohna hnuŷaŵu wühnë gë wanës wanëŋah, kabi ñadëwohna lihëtu nafa icëm Këris kërëwa hna.

Këris tufahnëd yasery gë fanka Wën fa

18 Paryi nke, pëyahn icëm Këris hnë kërëwa hna wanës wanënkawah ntini vële rëfëk nkaŵ ibëv va. Bare soŋe fuhnë vële rëfëk nkaŵ ipeh va, fanka Wën fa tufahnëd.

19 Wënu ŋa më lehnëk wanës wadëwu hna:
«Mbëvandëbu yasery vële hwëhnak yasery iŷi duniŷa vi
do kwëtahnëdä nëf hakili vële hwëhnak hakili va.»*

20 Awa, ye kodëni mbok nësëni vële hwëhnak yasery va gë vëharan sariya va gë vëholah wanës vële ye duniŷa vi? Wënu ŋa tufahnëna bi yasery iŷi duniŷa ŷi wacënak ye?

21 Vahnë va, gë yasery ŷa lëw hni ŷa fop vëyavëtëna Wën kwëhnak fop yasery ŷa. Soŋe rac, Wënu ŋa hnëŋahnëkawo soŋe pehëtëhni vële hwëtahnëk wanës wadëwu wante fëyahnëdëfun do ye wacënak soŋe vëyëntaŵ ŋa.

22 Wasëwif ŵa tufini viŷë vifëmpëhnahnah tëyëdëni do vële wok vëyena wasëwif va yasery njëkëlehnëdëni.

23 Bare fuhnë, Këris ŷa cëmëk hnë kërëwa hna fëyahnëden: soŋe wasëwif ŵa wanës wante wok vëhodina kwëtahnëhni muk ye do vële wok vëyena wasëwif va ntiyahnëkëhni wacënak ye.

24 Bare soŋe vële macëk Wën va, wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif per, Këris ŷa tufahnëd fanka Wën fa gë yasery Wënu ŋa.

25 Ile pëhwëtak Wën pehëtahnëhni vahnë do ye wacënek soŋe vëryampo, yasery le lëbëk yasery vahnë vi ye; ha, ikihn Wënu ŋa yak yawëk gë fanka vahnë va.

26 Vëyënta mën, naharyin bi sifa ahnë mo yerunëho ante macëkuno Wënu ŋa: vëyabëlohna hnë wühnë vële hwëhnak yasery, vële hwëhnak fanka ma vële hnagik hnë watere wadëhnah.

* 1:19 1.19: Esayi 29.14

27 Wënu ña, ile fëlayik hnë d'uniya had učenëk ña, umë tëhnak mpaÿëmpaÿehnahnehni vële hwëhnak yasery va; do ile fëlayik hnë d'uniya hihnek ya umë tëhnak Wënu ña mpaÿëmpaÿehnahnehni vële hwëhnak fanka va;

28 tëhnakëhni vële wok vëhwëhnana, yafik ma fëlayik hnë d'uniya had ile wok kwëhnana nafa ya soje përekanahn ile liyik hwëhn nafa ya.

29 Wënu ña ntik koyëna soje ahnë antë kol naÿënanand haryënkwlëwu.

30 Gë Këris ya tufëkëfu Wënu ña yasery yalëwu ya: g'umë catënekëfu, umë lidëhëfu nkeyin vëfacah do pehëtëdëhëfu wameh hna fop.

31 Do koyëna nke, ntiyahn wanës vikerëh ña: «Age ahnë ñad naÿëna, araBi naÿëna soje ile ntinëhneka Ahwëhn a.»✠

2

Wanës soje ipak Këris

1 Vëÿenta mën, ante njiryibuho ÿal hun soje fëyawu toña soÿik Wënu ña, njiryilëwohna gë wanës wadakah nkwëryi ma g'uyët iÿi d'uniya.

2 Pëhna buho antë yëtëdanu inë ge gena Yesu Këris, do g'ile ntinëhneku g'icëmb dëwu hnë kërëwa hna.

3 Soje umë ye, ami, gë fanka këm njiryibuho do mbalëdëfuho ntakah ña.

4 Gante karanëdëmuno soje awëcëtahnu vinahan va gelohna wanës waceryah vahnë bare fanka Iyir Ipacah fa rufëhna dëho wapacëk hnë wante hnësëdëmuno hna,

5 soje ikwëtahn hun ña antë kaya hnë yasery vahnë, bare hnë fanka Wën hna.

Usery ule watik hnë Wën

6 Awa, ile haranëdëfuhëhni vahnë ya usery ye soje vële wëryëk d'us viÿë Wën va. Bare gena yasery iÿi d'uniya ÿi, uva vëhwëhn fanka hna wëk gaki vi do vëvëd vi.

7 Fuhnë, usery Wën ule coÿëhnini vahnë va fëyahnedëfun. Nkehahnënd d'uniya ÿi Wënu ña tëko pëhna ile ntid soje nkentinëfu hnë icëmb dëwu hna.

8 Wëla fanka ryampo vë iÿi d'uniya yëtëna umë. Ge njëtakëndëni, vëfakehna këndilahna Ahwëhn icëmb a.

9 Vikerëh va më lehnëk:

«Ile nkok nuna inkër
gë ile nkok gwëryëna vanëf
do gë ile nkok nahana ahnë,
irac Wënu ña vële ÿahnëdëha va ntinëhnek.»✠

10 Bare Wënu ña njëtëdanëkëfu gë Iyir Ipacah inja.

Iyir Ipacah inja njëtëk fop, wëla ile pëhnak Wën ÿak soÿik d'us ya.

11 Mo hod njët fop soje ahnë, ge gena iyir dëwu ña fo? Ndampo fo nke, Iyir Wënu ña fo yëtëd fop soje Wënu ña.

12 Fuhnë, iyir nte nuÿayinëk ña gena ibë iÿi d'uniya, bare Wën hna matik, njëtahnin ile njëdëkëfu Wën g'ipërëna dëwu ña.

13 Ile haranëdëhëhni vahnë va matina hnë yasery vahnë, bare gante karanëdëhëfu Iyir Wën ka haranëdëhëhni vële hwëhnak Iyir tac va.

14 Ale wok kwëhnana Iyir Wënu ña, ma wëdina ile watik g'Iyir Wën: wanënkwah ye soje umë, kodina njët watac, kabi g'Iyir ña fo kodë njavëti usery Wënu ña.

¹⁵ Ahnë ale hwëhnak Iyir Wënu ña kod kitij fop, bare umë, ahnë kodina kitija.

¹⁶ Vikerëh va më lehnëk:
«Nke bi ahnë ale yëtëk inahan Ahwëhn Wënu ña? Nke bi ale hod nkabahn iñë?»[☆]
Bare fuhnë njëtinëk inahan dëwu ña kabi kwëhnayinëk iba Këris ña.

3

Vëryokuñëhn Wën

¹ Vëyënta mën, ami mëkëla hnësëhnu had vahnë vële hwëhnak Iyir Wënu ña yerun bare nësëhnëmu had vële ye hn'ikihn vahnë nte watik hnë mbahn, had vële wok ten vunul hn'ikwëtahn dëw hni Këris hna.

² Ikaraj inte harañëmu ña had wambël yëdamu asewu nke, gena roka paryi, kabi mëkëdilunohna awëryu ikaraj dakah. Do ha gaki mëkëdiluhna,

³ kabi hn'ikihn vahnë nte watik hnë mbahn hna worun arëfëndu. Ñëwary yehëhna yëbëlan hun do conkëfun. Awa tufahnëdiluhna vahnë vëvë iyi duniya yerun, ankeya vahnë fo hwëhnarun.

⁴ Age aryampo hnë wuhnë ntehnëk: «Arëfal Pol yëbu» do aÿëntaw: «Arëfal Apolos yëbu», didiluhna bi sifa ahnë-wo?

⁵ Mo ga ye Apolos? Do mo ye Pol? Vëryokuñëhn Ahwëhn a fo yëbun, vële lik hafo ahwëtahnuna umë. Ale-wo-le hnë fuhnë doku ile njëdaka Ahwëhn a fo ntid:

⁶ Ami, pëlëbu atëh ña, Apolos umë rurëk, bare Wënu ña hnëpëndanëk.

⁷ Ale fëlëf ÿa gë ale rurëda vëhni vëyena ñoñ. Wënu ña ye fop, umë ale hnëpëndanëka.

⁸ Ale fëlëk ÿa gë ale rurëf a këñëlahnëni do Wënu ña cosëdëha ale-wo-le soje doku ile ntik ÿa.

⁹ Vëryokuñëhn Wën yëbun do wuhnë ye ikaÿ Wënu ña.

Cery Wënu ña yerun fëna.

¹⁰ Gë uyëf ule njëdëko Wënu ña, ndokuñëbu had avëry vacery aholah d'us. Nti bu sah ryënkwerëyënk wë ÿa do ahawary matënd. Bare afo ale-wo-le nti wajira gante mbëryëf ka!

¹¹ Ahnë kodina nti sah ryënkwerëyënk wë ha wary ge gena ile rëk ye ÿa, umë ye Yesu Këris dënk.

¹² Vëryampo sanu mbëryandëni hnë sah ryënkwerëyënk wë rac ma koryi ma kat wëraka wahwëhn nafa; vëryampo gë wadëhwa mbëryëdëni ma idël ma kat gë lury.

¹³ Bare doku ale-wo-le ÿa nude wapacëk hnë fac kiti hna. Fac rac Wënu ña gë hwëdëh tufahnëf gante nke doku ale-wo-le ÿa.

¹⁴ Ge ahnë mbëryëk ile nkok kodina përekan hwëdëh ha, ahnë arac nuÿad icos.

¹⁵ Bare, ale ñagaryëk doku ÿa, ahnë arac nuÿadina icos; umë dënk pehëtëde, bare had hwëdëh hna dënk ndëcëtak.

¹⁶ Yëtëluhna bi, Acery Wën Cankaf ña yerun do Iyir Wënu ña hnë wuhnë ntëdëk?

¹⁷ Awa, ge ahnë përekanëk Acery Wënu ña, Wënu ña përekanëdëha ahnë arac kabi Cery Wënu ña cëvak. Do wuhnë ye Acery tac.

¹⁸ Antë ahnë toka umë dënk: ge aryampo hnë wuhnë ntiyahnëka ahwëhn yasery ye duniya li, arabi ma wë antë nteni nënkwëk soje Yesu ÿa. Ge koyëna nke nuÿad usery paryi.

[☆] 2:16 2.16: Esayi 40.13

¹⁹ Paryi nke, yasery vahnë vëvë iyi duniya vi wanënkwah ye haryënkW Wën hna. Vikerëh va pëyahnek: «Wënu na pëladëhëhni vëseryah va gë titëna dëw hni na.»*

²⁰ Më lehnëk fëna: «Ahwëhn a njëtëk inahan vëseryah va, njëtëk kwëhnana nafa.»*

²¹ Awa, ahnë tëfëlahna naÿënanand soje vahnë kabi wühnë hwëhnëk fop:

²² nke Pol ma Apolos ma Piyer* ma duniya yi ma ige duniya li ma icëm ija ma ile ye gaki yi ma ile yejëk yi, fop wühnë hwëhnëk;

²³ do wühnë Këris ya hwëhnëku do Këris ya Wënu na hwëhnëka.

4

Vëfayik Këris

¹ Awa, pëларыnëfu, ami g'Apolos, had vëryokujëhn Këris, vële hwëtehnahek watoña wacowik Wën soje karanini vahnë.

² Ale kwëtehnahek Këris inë, ahnë arac tufahn ikahnënda fo yađe.

³ Soje lëmën ya, tana gena ge wühnë pëcëtađunëho ma ge vëhařary pëcëtađëniho. Do fëna pëcëtađa nkaf mën na.

⁴ Ntiyahneko ile hnirandëbu gena, bare umë tufahnëđina catëbu. Ahwëhn a fëcëtađëho bi catëbu.

⁵ Soje umë ye, antë ñankahnu ahnesu ile nkeni vëyënta hun; napëryin Ahwëhn a tëki. Ha, Ahwëhn a, umë dënk sanëđ humpen hna le sowik hn'umëhwëry hna do njëtëdanëđ fop ile ye hnë wasakahn vahnë ya. Awa, Wënu na cëkwaryëđëha ale-wo-le gante nke ile rëfëka ka.

⁶ Vëyënta mën, ge nësëbu soje Apolos gë ami ya, ahnëgahnu ye, aÿëjahnu hnë fuhnë: ge dëcëtediluhna vile herik wanës Wën hna awa wëla aryampo hnë wühnë bëntađina soje aryampo do mbana aÿëntaŵ a.

⁷ Wëjë, ye hođu alëbëhni vëyëntaŵ va? Ile hwëhnaru yi fop gena bi Wënu na yëđaki? Kabi aki nke, soje ye hnaÿënađu had yëđilihna?

⁸ Ntiyahneku tëkerun ahnuřawu fop ile yađun ya, tëkerun avetawu, vëhnaŵ yerun hara fuhnë gelëfuhna. Ge paryi nkekëndun vëhnaŵ awa fuhnë fëna naŵëntakëndëbun gë wühnë!

⁹ Ntiyahneko Wënu na fuhnë vëfayik vi ntik vërëkwa va, had vële hitijik soje ndaŵini nkebun. Ha, had vële yafañëđe haryënkW wamëleka gë vahnë fop hna.

¹⁰ Fuhnë pëlayibun had nënkwebun soje Këris ya, bare wühnë pëlarun vankaf hun va had vëseryah va fop soje Këris ya; yaŵëlëfuhna, bare wühnë njaŵërun; ntënenirun, bare fuhnë njafibun!

¹¹ Hafo gaki, nkobun horotëndëfu inte na gë iyo wënka na, nkwëhnalëfuhna viyi, këm fo ntidebun, ki fo njasëlendëbun do

¹² ndokuñëđëfun đus hnuřahnëfu ile rokëđëfun ya. Age ahnë njewëkëfu, ifëren ryëwanëhnëđëfunëha; age ahnë koroteyehnëđëhëfu, nduñënađëfun;

¹³ age ahnë mehnëđëhëfu, g'untënah ntëkwadëfun. Hafo gaki vahnë va pëlanihëfu had inë hayah, ile sanik hnë iyi duniya.

¹⁴ Gena soje sëfëhnanu herëndidëmu aki, bare soje yabahnu ye, kabi vutah mën vunte ÿahnëbu đus yerun.

¹⁵ Hnë ibëmënkël hun gë Këris hna, wëla ntehnakënde vahnë hafo wawuli pëhw (10,000) hwëhnakëndun vële harañëđëhu, rëm ryampo fo

* 3:19 3:19: Sođ 5.13   * 3:20 3:20: Wahnëw 94.11   * 3:22 3:22 Piyer: Sefas kerik hnë Wagërek hna.

hwëhnarun: ami ye rëm hun ÿa kabi njonëhnimu Wanës Wakasëk ña, wante lik ayewu gë Yesu Këris.

¹⁶ Awa, këlamu tëfëryin nkeya mën ña.

¹⁷ Do soñe rac fayëryidëfuha Timote, fatah mën fante ÿahnik do hahnëndak soñe Ahwëhn a. Age tëkërik ndënkwëtehnëdëhu ankeya mën nte rëfandëbuha Yesu Këris. Umë harañëdëfuhëhniwo vahnë gante-wo-gante hnë vacery sali hna fop.

¹⁸ Vëryampo hnë wühnë naÿënadëni, nahadëni yiryida soñe yëkiwu.

¹⁹ Biÿëdina njiryidëfu, ge Ahwëhn a mawëk. Awa wati rac gena wanës vëÿi vële hnaÿënad ñi fo yëtëdëfu bare bi kwëhnani fëna fanka Iyir Ipacah inja!

²⁰ Ha, toña ye, ge ahnë hnë Inawë Wënu hna nke, ahn'a rac tufahnëdina gë wanës fo, bare gë fanka tufahnëd.

²¹ Awa, ye fecehnëku? Yiryiwu gë wagus ma gë intawary ipëbah inna do gë iyamah bi?

5

Ankeya meh hnë cery sali

¹ Nkwëryëde gante-wo-gante, nke ÿal hun hna ale lid wameh wanayah d'us. Wëla hnë vële wok vëyëtëlahna Wën paryi va gena ale lid koyëna. Ha, nkwëryëbu aryampo hnë wühnë gë asëval rëmu ÿa ndakëdëni!

² Do nkorun ahnaÿënanu! Tëfakëhu ayewu hnë uyiwëhna sankaf do ntayi fagant hun ahnë arac!

³ Ami, imbahn mën inja ñawëtaku bare iyir mën ña gë wühnë nkentik. Do tëkëbu hitiñëwä menëk ale lik koyëna ÿa had hnam nkentibu.

⁴ Age mbarëlerun, gë wühnë nkentëdëfu g'iyir mën inja do Ahwëhn fu ÿa Yesu tufëdëhëfu fanka falëwu fa. G'uwac Ahwëhn fu ÿa Yesu

⁵ daryina aÿi asan ñi tëfëlehnënda Sintani hafo tav ikihn vahnë nte watik hnë mbahn hna soñe pehëtahni hnë fac le mbokajëd Ahwëhn hna.

⁶ Inaÿëna hun ñi canëna wëtöye! Njëterun d'us: «Levir toyë, matëndëd farin fa fop.»

⁷ Awa, pacënaryin! Tavëryin viÿë viwëh vile lidunëho kobëri va do awëcëtawu ayewu vahnë vëhasëk had farin fale wok kwëhnana levir. Ile ye toña ÿa, tëkëruna ayewu. Këris ÿa, fape sali Pak fu ÿa, njëfahniko had sadëha,

⁸ awa dinëfu ambënt ña gë vamburu vante wok kwëhnana levir: genëfu vahnë vëhwëhn toña gë walawary wafacah. Nkwëcëtënëfu vankeya va; antë nko ntinden wëh ma ndakëntal nte nkok ñadina Wën.

⁹ Hnë kayëte mën dënkweyënkwe hna keryëhnyidëmuno ant'ahwëhnaluh hayu gë vëhwëhn nkeya meh va.

¹⁰ Age nësëbu wanï nësëla afitëlu gë fop vële hwëhna nkeya meh hnë iÿi d'uniÿa vi: gë vahnë vële lid ndakëntal meh gë fop vële nkok gedina viÿë gwër gë fop vële va do gë fop vële sëmbëd wamën wamër. Age gena umë tëfakëha asahnu d'uniÿa li!

¹¹ Ile ÿadëfuho lehnu ÿa umë ye: vahnë vële lid ndakëntal meh, ma vële nkok gedina viÿë gwër, ma vële sëmbëd wamën wamër, ma vële yewëd vële ryëwëd, ma vële led. Tëfeluhna dënk avanku wëla roka sifa vahnë vërac.

¹² Ami bi hitiñëdëhëhni vële wok vëhwëtahnëlahna Yesu Këris va? Hali gena koyëna! Bare vële vankërun cery sali va, wühnë rëfëka ayëkalëndu soñe fërën cery sali ña.

¹³ Vële wok vëhwëtahnëlahna Yesu va, vëhni Wënu ña hitiñëdëhëhni. Awa had gante kerik wanës Wën ka: «Daryina añen a fagant hun.»✠

6

Sonko yëbëlan vële hwëtahnëk

¹ Age aryampo hnë wuhne takëlëkëhni g'ale mbankëni ikwëtahn, hak kod ndëk tëya ale wok yëtëna sariya Wën kitiñëhni hara gena ayëntaŵu ale mbankëni ikwëtahn?

² Yëtëluhna bi vële vankëk ikwëtahn va kitiñëdënihëhni ðuniya yi fop? Awa ge wuhne rëfëka ahitiñu ðuniya yi, soje ye ye kodiluhna ahitiñu viyë viroy va vële ye yëbëlan hun va?

³ Yëtëluhna bi kitiñëdënehëhni wamëleka ña do kas viyë vivë iyi ðuniya vi!

⁴ Awa age kwëhnarun ile hitiñëlëdun yëbëlan hun soje viyë vivë iyi ðuniya va, soje ye rëyëdunëhëhni vahnë vële wok vëyëtëna wëba Këris ña nkeni vëhitiñ yëbëlan hun?

⁵ Wante hnësëdëfu ñi tëfakëha cëfëhnu. Gena bi hnë wuhne wëla ahnë aryampo ahwëhn usery ale hod kitiñ yëbëlan vële hwëtahnëk?

⁶ Tëyëdëfu, cañëk bi vële vankëk ikwëtahn kitiñëlëndëni g'ayëntaŵu, do kat haryënk wuhne vëhitiñ vële nkoni vëvankëna ikwëtahn?

⁷ Wëla kitiñël yëbëlan hun ña dënk, tufahnëd fop përekak yëbëlan hun. Soje ye ye pecehnëdilu hna aryuñenawu wameh wante liderun? Soje ye ye pecehnëdilu hna aravuni vahnë va nteni ile hwëhnerun ya?

⁸ Bare wuhne dënk lid wëh do led, do vële vankërun ikwëtahn va dënk lidun koyëna!

⁹ Njëtërun wapacëk vële lid wameh va vëhnuñadina yëwë hnë Inaw Wën hna. Antë mpañëmpañawu: gë vahnë vële lid ndakëntal meh gë fop vële sëmbëd wamën wamër gë vësan vëyëlah ma vësëval vëyëlik vële yëkëlehnëdëhëhni vëhawary, gë vële ryakëd gë vësanëntahni ma vësëvalëntahni dënk

¹⁰ gë vële va, gë vële yañ dëcët hnapul, gë vële sef dëcët uñen, gë vële yëwëdëhëhni vëyëntaŵ, do gë wabandi, vëyi vahnë vëhnuñadina yëwë hn'Inaw Wën hna!

¹¹ Wëlin aki nkeniho vëryampo hnë wuhne kobëri ña. Bare, kabi g'Ahwëhn fu ya Yesu Këris nkerun, Iyir Wënu fu ña njaryëku wameh ña, ntik kwëhnu Wënu ña, do Wënu ña catahnëka gë wuhne.

Ikwëhna ankeya nte ñad Ahwëhn

¹² Vëryampo ntehnëdëni: Fop mañëryayik. Ha, bare gena fop hwëhna nafa soje ahn'a. Ha, toña ye fop mañëryayik bare ñwëyëbu yewu aramp sifa ile-wo-le.

¹³ Ntehnëdun fëna: «Roka ya soje idonk ña ye do idonk inja soje roka ya ye.» Ha, toña ye do Wënu ña tëkwehnëd ini ðonk gë iyi roka hnë fac ryampo. Bare mbahn ahnë ña diyina soje ntind ndakëntal nte nkok ñadina Wënu ña: vimbahn fu va Ahwëhn a hwëhnek do umë ye Ahwëhn vimbahn fu va.

¹⁴ Wënu ña mbëhnëndanëka Ahwëhn a do mbëhnëndanëdëhëfu fëna gë fanka falëwu fa.

¹⁵ Yëtëluhna bi vimbahn hun va nke had imbahn Këris ña? Awa, nufëdëfu bi inë ryampo hn'imbahn Këris hna soje liwu hn'imbahn asëval ale wafëd nkaf ntëwu? Muk, gedina koyëna!

¹⁶ Yëtëluhna bi asan ale ryakëk g'asëval ale wafëd nkaf ntëwu ña vëhni vëhi tak aryampo fo nkedëni? Ha, Vikerëh va më lehnëk: «Vëhni vëhi tak aryampo fo nkedëni.»[☆]

¹⁷ Ndampo fo nke, ale nkeni gë Ahwëhn a aryampo fo nkeni gë umë.

¹⁸ Garyëryindën ndakëntal ñël këm! Wameh wakawary wante-wo ntik ahnë ña bëvehnëdilahna. Bare ndakëntal nte wok ñadina Wën umë mbëvehnëd mbahn ña dënk.

¹⁹ Yëtëluhna bi mbahn hun ña ye cery Iyir Ipacah? Wënu ña njëdakuna do hnë ale-wo-le nke. Koyëna gena wühnë hwëhnëk vankaf hun va.

²⁰ Wënu ña yabah cosahnëk ntawëtahnu. Awa kwëhnaryin ankeya nte ñad Ahwëhn ña!

7

Soje iñël

¹ Tame, ntëkwadëfu wante herëhnëryirunëhowo ña: Ha, përenak soje asan a antë ndakëni g'asëval.

² Bare soje kehahni ankeya nte nkok ñadina Wënu ña, asan-wo pecek kwëhnahna asëval ale nkeni gë umë fo, asëval-wo fëna kwëhnahna asanu.

³ Asan a tëfëlahna ñwëya uryak asëvalu, do asëval a fëna tëfëlahna ñwëya uryak asanu.

⁴ Asëval a kodina nti mbahn dëwu ña gante-wo ñad ka: mbahn dëwu ña, asanu hwëhnëk. Ndampo fo nke, asan a kodina nti mbahn dëwu ña gante-wo ñad ka: mbahn dëwu ña, asëvalu hwëhnëk.

⁵ Antë a wëyëlëndu, ge gena nkwëryëlërun soje asuñu ayëfahnuna Wënu ña dus. Bare tëfëlahna mbiy dus, ge gena umë dakëna aresawu; Sintani kod njëkëhnahnu ntiyehnu ile mbañëk Wënu ña.

⁶ Wante hnësëhnëmu ñi, dehnëluhna aliwu forosima, bare ge ñadun kodun aliwu.

⁷ Ñakëndëbu dus vësan va fop nkeni vësëval këm, g'ami ki; bare ale-wo-le uyëd minu nuyak Wën hna, aryampo kod nko asëval këm, a yëntaw a kod ñël.

⁸ Awa, vële wok vëyëlëna va do gë vësëval vële cëmaryëk vësan va ntehnëdëfuhëhni: antë a yëlëlu fecek soje hun ya, g'ami ki.

⁹ Bare ge kodiluhna aryuñënwu, ñëlëlëryin; kabi a yëlëlu fecek g'ile ñad ndawu ipërël.

¹⁰ Awa, soje vële yëlëlek va, Ahwëhn a hnësëhnëdëhëhni, gena ami: asëval a tëfëlahna mbëmba.

¹¹ Bare ge mbëmbak, antë mbok ñëli. Age ñad ñëli tëfëka mbokalëni g'asanu. Do asan a fëna tëfëlahna mbamba asëvalu.

¹² Tame, ge ale hwëtahnëka Yesu kwëhnaka asëval ale wok kwëtahnëhna, do ge asëval arac ñad nkolahnëni g'umë, tëfëlahna mbamba. Wañi, ami dënk hnësëk, gena Ahwëhn a.

¹³ Do ge asëval ale hwëtahnëka Yesu kwëhnaka asan ale wok kwëtahnëlahna do ge asan arac ñad nkolahnëni, awa asëval a tëfëlahna mbëmba.

¹⁴ Nësëdëfu wañi kabi asan ale wok kwëtahnëlahna Yesu ya, soje asëvalu ale hwëtahnëka ya tēhahnëka Wënu ña. Ndampo fo nke, asëval ale wok kwëtahnëlahna Yesu ya, soje asanu ale hwëtahnëka ya tēhahnëka Wënu ña. Ge gena umë, vutah hun va nkekëndëni had vële ronkëk, hara ile ye toña ya tēhahnëniha Wënu ña.

[☆] 6:16 6.16: Wapëgwala 2.24

¹⁵ Bare, ge ale wok kwětahnēlahna Yesu ŷa ņađ pitēlēni g'ale ņēlēlēni ŷa, kod' nji. Wati rac, ale hwětahnēka Yesu ŷa, asan a ma asēval a, ņoŋ gona ile ŷabēlehnēkēhni; Wēnu ņa ņađ nkeyin yam.

¹⁶ Wējē asēval ale hwětahnēka Yesu ŷa, yētēlina ge kodu afehēta asan hu. Do wējē asan ale hwětahnēka Yesu ŷa, yētēlihna ge kodu afehēta asēval hu.

Imaw̄ ile njēđahnēk Ahwēhn

¹⁷ Awa, ahnē antē njēkēlehn nkwēcēt ile njēđaka Ahwēhn a, gante nkeho ka ante macēkawo Wēnu ņa. Umē ye ile lehnēđēfuhēhni vacery sali va fop.

¹⁸ Age asan ale rēk hácik macēk Wēnu ņa, nko koyēna. Age ahaw̄ary ale wok kácihna macēk Wēnu ņa, nkonti koyēna.

¹⁹ Háciru ma kácilihna umē kwēhnana nafa. Ihwēhn nafa ŷa, umē ye maw̄ēhn Wēnu ņa.

²⁰ Ha, ale-wo-le tēfēka nko gante nkeho ka ante macēkawo Wēnu ņa.

²¹ Aramp bi yeruho ante macēkino Wēnu ņa? Antē nkehahnahni soŋe rac; bare ge nuŷaru rēnka ayehahn afaya, antē ntēnti.

²² Yētēryin, aramp ale macēk Ahwēhn a afaya paryi nke kabi Ahwēhn a pehētēka. Ndampo fo nke, ale yeho afaya do macēk Kēris ŷa, aramp Kēris paryi ye.

²³ Wēnu ņa gē yabah ntaw̄ētēku. Awa antē ayewu vēramp vahnē.

²⁴ Ha, vēyēnta mēn, ale-wo-le tēfēka nko haryēnk̄w Wēnu ņa gē hn'ile nkeho hna ante macēkawo ņa.

Soŋe vēle wok vēyēlēlēna

²⁵ Awa, soŋe vēle wok vēyēlēlēna va, ile ŷađēfu hnēsu ŷi gena Ahwēhn a lehnēko hnēsu, bare nahan mēn ņa yēđađēmu. Ahwēhn a kaŷēhnahnēka g'ami: ntiko ale hodē kwētahni.

²⁶ Soŋe wahorot wavē gaki w̄i, wēli ile hnahaβu ŷa: nēfak soŋe ale-wo-le nko gante nke ka.

²⁷ ņēlēru bi? Awa antē ayēkēlehn afitēlu. ņēlēlihna bi? Awa antē ayēkēlehna asēval.

²⁸ Bare ge ņēlēru, gena w̄eh; do ge aryag ņēlik, gena w̄eh. Bare vēle ŷēlēlēk va wahorot kwēhnađēni đuniŷa lēw̄ hni hna, do ami ņađēfu wēmaŷehnu antē nkewu.

²⁹ Vēyēnta mēn, wēli ile ŷađēfu hnēsu ŷa: wēwati toye fo wojēkēfu; tēk pēgw iŷi wati, vēle ŷēlēk va tēfēkēhni nkeni had vēyēlēna,

³⁰ vēle hod' va nkeni had vēyiw̄ēhnēna, vēle ryasēđ va nkeni had natēlēhni hna, do fēna vēle law̄ēđ va nkeni had gena vēhni hwēhnēk ile ntaw̄ēni ŷa.

³¹ Vēle ŷađ' đēcēt viŷē iŷi đuniŷa vi tēfēkēhni nkeni had vēle wok gona ņandēni, kabi viŷē iŷi đuniŷa ŷi ndēcēđ.

³² Nēsēβu vēŷin kabi ņakēndēβu ant'ahwētū nahan đēcēt. Ale wok ņēlēna ŷa, viŷē Ahwēhn va nahad', nēŋa Ahwēhn a njēkēlehnēđ.

³³ Bare ale ŷēlēk ŷa, viŷē đuniŷa va nahad', nēŋa asēvalu njēkēlehnēđ,

³⁴ do koyēna cahēlehn̄ik yēbēlan wēhayu wahi. Asēval ale wok ņēlina ŷa ma aryag ale wok yētēlina vēsan nahad' viŷē Ahwēhn va. Arac ņađ nke ava Ahwēhn a hn'ile ntīđ do nahad' hna fop; bare ale yēlika viŷē đuniŷa va pabēđ, nēŋa asanu njēkēlehnēđ.

³⁵ Soŋe ufērēn hun lehnēđēmu waŋi, gena soŋe wēmaŷehnahnu; ņađēfu arēhnawu ile fecek ŷa, alihahnu ile ņađ Ahwēhn a fo.

³⁶ Tame, ge jar ñankahnëka d'écèt gë aryag ale kwëhnëk a, ntiyahnëka kodina mbok nduñëna, awa t'ëfëka nti gante ñaaf ka; t'ëfëka ñëla. Age koyëna ntik gena wëh.

³⁷ Bare ge jar ña pëhnaak wapacëk sakahn lëwu hna soñe antë ñëla, do kahnënda hnë rac, hara porosiñ iña do mëk nduñëna, jar tac fëna ntid fëren.

³⁸ Koyëna ale y'ëlëka aryag ale kwëhnëk y'a ntik fëren, bare ale wok t'ëkëna njëta asëval y'a, umë lik le y'ak sañëk y'a.

³⁹ Ge asëval a ñëlik kodina pitëlëni g'asanu hnë d'uniy'a lëw hni hna fop; bare ge asanu cëmëk, kod ñëlëlëni g'ale ñaaf a, bare gë ale hwëtahnëka Ahwëhn a fo.

⁴⁰ Bare, ge gante nke ka nkok, natëdëha d'us. Koyëna nahabu, do ntiyahnëko kwëhnaabu, ami fëna, Iyir Wënu ña.

8

Faɣar wasadëha wën ile wok gena paryi

¹ Yëkënefu tame soñe faɣar fale sënahnik sadëha wën ile wok gena paryi: soñe watac, toña ye, gante nësëdun ka, fuhnë fop kwëhnayinëk uyët. Uyët rac lidëha ahn'a kumand. Bare iña ña njawëned' ikwëtahn ahnë!

² Ge ahnë ntiyahnëka padëka uyët, ahnë arac t'ëfëka njët nkojëka yabah.

³ Bare ge ahnë Wënu ña ñahnëd', Wënu ña njëtëdëha ahnë arac do gwërenkedëha.

⁴ Awa, soñe itok faɣar fale sënahnik sadëha wën le wok gena paryi y'a: Njëtinek d'us wën ule wok gena paryi y'a kwëhnana nafa d'uniy'a li; ha, Wën hudampo fo ye, hukawary gena.

⁵ Paryi nke, vëryampo ntehnëdëni nkeni wamën ambin hna do gë nkal li. Toña ye cape ntëw hni nkeni wamën wayabah do gë vëhwëhn vëyabah.

⁶ Bare soñe lëw fu y'a, Wën hudampo fo ye, Rëm ale lik ile-wo-le y'a do soñe ntiden ile hnëñëdëha umë y'a yeyinëk; do fëna Ahwëhn aryampo fo yehëhna, umë ye Yesu Këris, gë umë nke ile-wo-le y'a ha, soñe ile ntik y'a yehahninëk.

⁷ Bare gena vahnë fop yëtëk iyi toña! Vëryampo njehëkëhniwo njëfa wën ile wok gena paryi y'a do hafo gaki, ge tokëni faɣar sadëha wamën watac, do ntiyahnëdëhëhni faɣar farac tonkënedëhëhni haryënkW Wën hna kabi imëk uyët ulëw hni w'a yabëna.

⁸ Gena ile rokëde y'a lid Wënu ña nëñahna gë fuhnë: age tokinëk ma tokilënëhna umë ñayëtëdina ma gwënëdina nafa lëw fu haryënkW Wën hna.

⁹ Bare, fop ile lidun y'a, diryin wajira, antë ige afaya hun nte lihahnëdun viyë ña, antë ntiyehnehni uweh vële mbak ikwëtahn va.

¹⁰ Age ale mbak ikwëtahn hnuki, wëjë ale yëtëk toña y'a, ga tokëdu ile sënahnik sadëha wën ile wok gena paryi y'a, përedilahna bi tok umë fëna?

¹¹ Koyëna uyët hu w'a mbëvehnedëha ale mbak ikwëtahn ayi, umë ale cëmëhnëk Këris y'a!

¹² Ge aki menëdun soñe vëyënta hun va awayëmpayehnénduni soñe ikwëtahn nte vakëhni ña, Këris y'a dënk horotehnëdun gë wameh hun ña.

¹³ Soñe umë ye, ge soñe le rokëdëfu faɣar fale sënahnik sadëha wën ile wok gena paryi y'a ntiyehnedëha a'yënta mën wameh, bokëda roku muk faɣar farac, soñe antë liyehnéw'a wameh.

9

Pol yëkëlehnëdina ile rëfëka Afayik

¹ Tëyëdëmu: Gela bi afaya, koda bi liwu ile ÿadëfu ÿa? Gela bi afayik? Nulëwahna bi Yesu Ahwëhn fu ÿa? Gena bi soje doku mën ÿa wawëhnerunëha Ahwëhn a.

² Wëla ñwëyëni vëryampo vëyavëtëdilojna afayik, wuhnë mëmë mawërunëho. Imañ hun Ahwëhn ña rufahnëd afayik paryi yëbu.

³ Wëlin gante ntëkwadëfuhëhni ka vële fërëkanëd wac mën va:

⁴ tëfëlëfuhna bi ile rokëdëfun do sedëfun soje doku fu ÿi?

⁵ Tëfëlëfuhna bi hwëhnafuna asëval ale hwëtahnëka Këris ÿa ntapëhnandëfu, had gante ntidëni vëfayik vëyëntañ gë vëvë tere Ahwëhn do gë Piyer fëna ki?

⁶ Hnë vëfayik hna fop ami gë Barënas fo bi rëfëkëfu ryokuñëfu doku hawary hnuñahnëfu ile rokëdëfun ÿa?

⁷ Mo lopëde codade do cosand umë dënk? Mo fëlëd atëh hara tokëdina? Do mo heryëdëhëhni wusañ hara cedina wambël wadëw hni ña?

⁸ Ile ntidëni vahnë kantëm ÿa hnësëhnëmu soje wëryëndanahnu ile lehnëdëmu ÿa, do sariya Moyis ÿa fëna nësëd watac.

⁹ Kabi kerik hnë sariya rac: «Ge yihni ÿa ndokuñëd ant'arëmpuna wës ÿa soje antë tokënd roka ÿa.»^{*} Wënu ña wuhni wï fo bi kwëtahnëk anëf?

¹⁰ Gena bi soje fuhnë nësëk? Ha, soje lëw fu herik wanï wanës. Ale yamëd a g'ale varëpëd a ndokuñëdëni kabi njëtëni nuñadëni sah lëw hni ÿa. ¹¹ Nadëbun hnë wuhnë ifërën Iyir Ipacah ña, awa ge mbarëpabun viryampo hnë ile hwëhnerun hnë duniña li, ndëcëtëbun bi ile sanëk ÿa?

¹² Ge vëryampo tëfëkëhni nuñani hnë le hwëhnerun ÿi, do kas fuhnë tëfëkëfu lëbëfuni vëhni! Bare dilëfuhna koyëna. Nduñënadëfun fop, soje antë nti vahnë va ñwëyëni Wanës WakasëkKëris ña.

¹³ Njëtërun wapacëk vële ryokuñëd Cery Wën Cankaf va, Cery Wën Cankaf ña ryavëdëhëhni; ha, vële sënad wasadëha hn'ile cënade sadëha hna nuñadëni sah lëw hni ÿa hnë sadëha rac.

¹⁴ Ndampo fo nke, Ahwëhn a nësëk soje vële fëyahnëd Wanës Wakasëk ña nuñahnëndëni ipëyahn tac ile tokëdëni ÿa.

¹⁵ Bare ami, ñoñ yëkëlehnëla hnë watac fop, do kerëda soje ile rëfëko rac; sëmu fecehnëko gë liwu watac! Ahnë dihëtëdilojna ile hnañënayendëho ÿa.

¹⁶ Ami, gena soje hnañënahndëdu fëyahnëdëfu Wanës Wakasëk ñi, Wënu ña liyendëho: meko ge pëyahnëla watac.

¹⁷ Ge ami dënk rëhna kënd iñi doku, tëfakëho hwëhnañ icos; bare gena ufër mën ryokuñëdëfu, ile kwëtëhnahnëko Wënu ña fo lidëfu.

¹⁸ Awa ye lë ye icos mën ña? Yëdahnëndëdu aki fo Wanës Wakasëk ña ye, hara tëyëla yëdäyiwu le rëfëka njëdäyale fëyahnëd.

¹⁹ Mama nkebu afaya, bare aramp vahnë fop liyabu, soje fehëtahnëwëhni vahnë vëyabah d'us ge kod nke.

²⁰ Had sëwif nkentibu wasëwif hna, soje fehëtahnëwëhni; had vële tampëko sariya Moyis va yentibu hnë aramp sariya hna, mama nkobu gentila aramp sariya, soje fehëtahnëwëhni.

²¹ Ndampo fo nke fëna, had vële wok vëhwëhnana sariya Moyis va nkentibuho hnë vële wok vëhwëhnana sariya ÿa, soje fehëtahnëwëhni. Umë dehnina kwëhnala sariya Wënu ña, kwëhna bu kabi sariya Këris ÿa rampëko.

^{*} 9:9 9:9: Divëta Sariya 25.4

22 Had vële mbak ikwëtahn nkentibu ge gë vëhni nkentibu, soṇe fehëtahnëwëhni. Nkebu ile-wo-le hnë vahnë hna fop. Gë wafere wã fop njëkëlehnëhnëdëfu soṇe fehëtahnëwëhni vëryampo.

23 Do umë fop soṇe Wanës Wakasëk ṇa lidëfu, soṇe hnuṽantahniwu sah mën nafa lëwu ṽa.

24 Yëtëluhna bi vële lobëlëd va, vëhni fop nkaryëdëni ntobëla hna, bare aryampo fo ye ale hnufëd ile lobëlahnëdë ṽa? Awa garyëryin dūs soṇe ahnufahnu.

25 Fop vële lobëlëd va ṇwëyëdëni viṽë viyabah soṇe mëkahnëni ndënkwanihëhni vëyëntaṽ va. Vëhni ntidëni koyëna soṇe nuṽahnëni buña. Buña rac biṽëdëna; bare fuhnë, ntiden soṇe nuṽahnin ile wok puḍina muk.

26 Soṇe umë ye, ami nkaryëdëfu yëkatëndu wapacëk gante pabëbu. Had awëy nkebu, gwëyëdë bac fo.

27 Ndokuṇëdëfu dūs mbahn mën inṽi hafo wëku mbahn mën inṽi, soṇe antë saniwu ami dënk ale fëyahnëd Wanës Wakasëk ṇa.

10

Itëfëta vacërakëlo fu vinte haraṇëdëhëfu

1 Vëyënta mën, ñadëfu ayëtu ile yehëhniwo vacërakëlo fu hnë yamani Moyis hna. Vëhni fop kuyët ṇar nte yiryeryëdëhëhniwo hna nkeniho do ntëmpëtaniho Wov Vëntah ṽa.*

2 Koyëna, vëhni fop tëfëniho ṇar ṇa do ntëmpëtaniho wov hna do umë yeho yarya lëw hni soṇe igelahn dëw hni gë Moyis ṇa.

3 Vëhni fop tokëniho roka ile njëdahniko Wën g'ambin ṽa,

4 do ceniho wënka wante njëdahniko Wën; ha hn'itaka nte njëdahniko Wën hunte lapëhnadëhëhniwo ha cedëniho. Itaka tac Këris ṽa yeho.

5 Bare Wënu ṇa nëṇëlawohna gë vëhni do njodëniho cëmëndëni gante-wo-gante wula hna afo nkoni vëhi fo hnë vële wätiko Esipët va.*

6 Waṇi tëfëka njëtëndanëfu soṇe antë tëfëlehnënden iña meh had gë inte tëfëlehnëdëniho vëhni ki.

7 Ant'asëmbëndu ile wok gena wën paryi, had gante ntidëniho vëryampo hnë vëhni ki. Vikerëh va nësëk: «Bulunda ṽa ntañaniho soṇe tokëni do ceni, tac matëlehnëni soṇe nëhëni.»*

8 Antë ntinden fëna ndakëntal nte ñewëk Wënu ṇa, had gante ntidëniho vëryampo hnë vëhni ka, soṇe rac vahnë wawuli wafëhw wahi gë warar (23,000) njonihö cëmëlehnëni hnë fac ryampo fo.*

9 Antë pëgwina Ahwëhn a had gante ntidëniho vëryampo hnë vëhni ka, soṇe rac walën ṽarëkëhniwo cëmëlehnëni.*

10 Ant'awëhnandu had gante ntidëniho vëryampo hnë vëhni ka, soṇe rac mëleka icëm ṇa mbëvehnëkëhniwo.

11 Vëyïn nkehëhniwo vacërakëlo fu va do kerik soṇe kolin njëtïn, fuhnë vële rëhayinëk wapuya duniṽa vi.

12 Awa, ale liyahnëka njawëk hn'ikwëtahn hna nti wajira soṇe antë njo.

13 Fop wadëñah wante yedëhu ṇa rac yedëhëhni vëyëntaṽ va fëna. Wënu ṇa kahnëndak, tavëdiluhna aryëñehniwu ntëbi ile worun mëkëdiluḥna aryuñenawu. Ge ndëñërun, Wënu ṇa njëdadëhu fanka fa aholahnu aryuñenawu hafo pu.

* 10:1 10.1: Icahn 13.21-22 * 10:5 10.5 Vaker 14.29-33 * 10:7 10.7 Icahn 32.1-6 * 10:8 10.8: Vaker 25.1-18 * 10:9 10.9: Vaker 21.6

14 Soŋe umë, wëlawo mën wale ŷahnëbu dŷus, garyëryin waravahn wamën wale wok gena paryi!

15 Nësëndëmu had vële hwëhnak hakili; yëkëryin wühne dënk wante hnësëhnëmu ni.

16 Ankëlëwa nte ryëwayik nte sëmbandenëha Wënu ŋa, gena bi, ge cehanden uñen uŋa, ndënkwëtendëhëfu sat Këris ile ryehëtik soŋe lëw fu ŷa do rac mbarëpëdëhëfu gë umë? Gena bi, ge tokëden mburu ŋa ndënkwëtehnëdëhëfu imbahn Këris nte wubëlehnik soŋe lëw fu ŷa, do rac mbarëpëdëhëfu gë umë?

17 Mburu ndampo fo yehëhna. Awa, fuhnë vële yabinëk vi, imbahn ndampo fo yeyinëk, kabi hnë mburu ndampo tac fo kwëhnantinëkëfu sah.

18 Yëkëryinëhni ßulunda Isërayel ŷi: vële rokëd faŷar sadëha va vëvarëpëlëdina bi gë Wën hunte linëhnik sadëha rac?

19 Ye pëhnëtanëd wanës mën ni? Pëhnëtanëd bi faŷar fale sënahnik sadëha wën ile wok gena paryi fi gë ravahn lëwu ŷi kwëhnak nafa?

20 Hali! Nësëbu koyëna kabi wasadëha warac wayine sënanënde, gena Wën do ñada avarëpëlu gë wayine.

21 Kodiluhna asehanu nkëlëwa Ahwëhn ŋa do asehanu fëna nkëlëwa wayine ŋa; kodiluhna aroku ile varëpëlëndëhu g'Ahwëhn a aroku fëna ile varëpëlehnëdëhu gë wayine ŋa.

22 Ma iñëwary Ahwëhn ŋa bi ŷaden matëndin? Fuhnë bi lëbinëka fanka fa?

Ntiyi fop soŋe tufahnahni inaŷ Wën

23 Vëryampo ntehnëdëni: «Fop maŷëryayik.» Ha, bare gena fop hwëhnak nafa soŋe ahn'a. Fop maŷëryayik, bare gena fop yawënëd ikwëtahn vahnë.

24 Ahnë antë njëkëlehn nafa lëwu, bare njëkëlehn nafa vëŷëntaŷ va.

25 Kodun aroku fop ile wafëde saha hna, hara tëyëlehnaluhna;

26 Vikerëh va më lehnëk: «nkal inŷi gë ile yehëhna hnam ŷa fop Ahwëhn a hwëhnëk».*

27 Awa, ge ale wok kwëtahnëlahna Yesu wacëku roka ŷalu hna do aŷaŷu ayiwu, tokëryin fop ile yëdaderun ŷa, hara tëyëlehnaluhna.

28 Bare ge ahnë ntehnëku: «Faŷar fale sënahnik wamën wale wok gena paryi ye», ant'aroku, soŋe ale fëyaku ŷa ñëwahna yam hakili ŷa.

29 Nësëda waŋi soŋe wühne, bare soŋe ale yëtëdanëdëhu ŷa hnësëdëfu. Didä hnë ige afaya mën ile kod ahaŷary nëŷahnëndo.

30 Age camehnëbuha Wënu ŋa soŋe ile rokëdëfu ŷa, tokëda tase ahnë ale hod nëwo soŋe rac.

31 Awa, ge tokëdun ma cedun ma ge ntidun ile-wo-le ŷa, diryin fop soŋe arufahnahnu inaŷ Wënu ŋa.

32 Ant'aliwu ile hëfëdëha ahnë wameh hna, nke sëwif ma ale wok gena sëwif ma avë cery sali Wën.

33 Diryin g'ami ki: njawërdëfu soŋe vahnë va fop nëŋahnëhni g'ami hnë ile lidëfu hna fop; yëkëlehnëda nafa mën dënk, bare nafa vahnë fop yëkëlehnëdëfu, soŋe pëhëtahni.

11

1 Tëfëtalahnëryino, gante tëfëtalahnëdëfuha ami dënk Këris ki.

Asan g'asëval hnë Cery Sali

* 10:26 10:26: Wahnëw 24.1; 50.12; 89.12; Divëta Sariya 10.14

² Cëkwaryëmu soje ile ryënkwëtaďfunëho hnë ile-wo-le ýi, do ile yaŵënerun wante harañëmu ñi.

³ Awa, ñaďëfu ayëtu iýin: Këris ýa ye asankaf vësan fop ýa, asan a ye asankaf asëvalu ýa, do Wënu ña ye asankaf Këris ýa.

⁴ Awa age asan njëfaď ma nësëhnëndëhni vahnë wanës Wën hara cënkak nkaf ña, arac Këris, asankaf alëwu ýa, kihnëned.

⁵ Do age asëval a njëfaď ma hnësëhnëďëhëhni vahnë wanës Wën hara cënkana nkaf ña, arac asanu ýa kihnëned. Had ale huntëcik nkaf ña nked.

⁶ Age asëval cënkadina nkaf ña, awa karëti! Bare cëfëhnëďëha soje karëti ma kuntëci. Awa, vësëval va tëfëkëhni cënkandëni.

⁷ Asan a, umë tëfëlahna cënkand nkaf ña kabi umë gë Wënu ña mëntëlëni, tufahnëď icëmb Wënu ña. Bare asëval a, hnë umë tufëhnaď icëmb asanu ña.

⁸ Njëterun gena asan a hnufik asëval hna, bare asëval a hnufik asan hna.

⁹ Do Wënu ña gena asan a ntiko soje asëval a bare asëval a ntiko soje asan a.

¹⁰ Soje umë ye, asëval a tëfëka cënkand soje tufahn hn'ucankaf asanu hna nke, do soje wamëleka wante yëkëď ña.

¹¹ Bare haryënkw Ahwëhn hna, asëval a kodina nke asan këm do asan a fëna kodina nke asëval këm.

¹² Ha, asëval, g'imbahn asan ña ntika Wënu ña, do asan a, asëval hnagëďëha do umë fop gë Wën matik.

¹³ Yëkëryin ŵuhnë: canëk bi soje asëval nke cënkand këm ge njëfaďëha Wënu ña hn'ile ntide sali hna?

¹⁴ Do fëna, gena bi, vahnë va fop anjëtëni asan tëfëlahna tav nkaf ntëwu ña imul hafo njaba ďus.

¹⁵ Bare age soje asëval a ye, uhnatah ye age njabëka, kabi Wënu ña njëďaka asëval imul yaryah soje nke acënkand ntëwu.

¹⁶ Bare age ahnë ñaď nkawajëlënti soje wani, ntëkwadëfunëha kwëhnalëfuhna namu haŵary soje rac, vacery sali Wën va fop fëna wahwëhnana!

Roka Ahwëhn a

¹⁷ Tame ñaďëmu hnësëhnu wakawary wante wodëmu cëkwaryëďiluhna. Paryi nke, wahumbar hun ŵa yiryeryëďiluhna haryënkw, bare hamëhni njiryeryëďëhu.

¹⁸ Ryënkwëryënkw ýa ten, nkawëryëbu age mbarërun, gwëryëlëďiluhna yëbëlan hun, do ntiyahnëko wëďampo toña ye.

¹⁹ Afo nke watac yëbëlan hun njavëtahni vële hahnëndak paryi va.

²⁰ Awa age mbarërun fop, wëla ntiyahnu Roka Ahwëhn a rokëďun, gena umë,

²¹ kabi age tokëďun, nëhëtaďun aravuni vëýëntaŵ va, umë lid afo vëryampo nko njohni inte ña, vëýëntaŵ va pihnëni do ndëwëni.

²² Kwëhnaluhna bi watere hn'ile tokëďun do ceďun? Soje ye yafajëďun Cery Sali Wënu ñi? Soje ye ýaďun asëfëhnanuni vële wok vëhwëhnana iñë vi? Ye hnapeďun hnësëhnu? Tëfëka bi sëkwaryu? Hali, hnë wani cëkwaryëďiluhna muk!

²³ Awa, ikarañ inte hnuýajëbu Ahwëhn hna yëtëndanëmu: Ahwëhn a Yesu, hn'umëď unte njëďahniko hna, nufëko mburu,

²⁴ camehnëka Wënu ña, umë nkubëlehnëk do ntehn: «Iýin mbahn mën inte yëďahnëďëfu soje hun ña ye. Diryindën aki aryënkwëtahnduno.»

²⁵ Ga puhnani roka ýa, Ahwëhn a umë nufëk nkëlëwa ñen waresen ña do ntehn: «Ani nkëlëwa uñen ye dahëse akwëtëla kasëk mba Wën nte

ÿabik gë sat mën ile ryehëtëde soje hun. Ante-wo-nte cedfun g'ankëlëwa tac ña, diryindën aki aryënkwëtahnënduno.»

²⁶ Ante-wo-nte tokëdfun aji mburu do cedfun g'aji nkëlëwa ña, icëm Ahwëhn ña fëyahnëdfun koyëna, hafo mbokaj.

²⁷ Soje umë ye, ale rokëdf mburu Ahwëhn a ma sedf g'ankëlëwa ntëwu hara dënënëna ÿa, ahnë arac menëk soje imbahn do gë sat Ahwëhn a.

²⁸ Awa ale-wo-le hnë wuhne tëfëka pëcëta nkaf ntëwu ña ten ani gë tokahnënd aji mburu ma cehahnënd aji nkëlëwa;

²⁹ kabi age ahnë tokëk do ce, hara yavëtëna imbahn Ahwëhn ña ye, ahnë arac ntavah Wën njëkëlehnad.

³⁰ Soje umë ye vëyabah hnë wuhne tesëni do vëhwëhnana fanka, do vëyabah cëmëni.

³¹ Bare age pëcëtafen vankaf fu va, Wënu ña kitiñëdfilëfuhna.

³² Bare age Ahwëhn a kitiñëdfëhëfu do kwëdëndëfu, soje antë cëdfinëfu gë duniÿa ÿi ye.

³³ Awa, vëÿënta mën, age mbarëlërun soje roka ÿa, napëlëryin.

³⁴ Age ahnë inte ña dus njoka, ÿalu hna tëfëka tok njintahnënde ga mbara. Koyëna, age mbarërun, Wënu ña kitiñëdfiluhna.

Soje wante wojëk ña, age njijëbu pëhwëtëdfëfu ami dënk.

12

Vile njëdfahnëdf Iyir Ipacah

¹ Tame vëÿënta mën, soje vile njëdfahnëdf Iyir Ipacah inja ÿadëfu hnësëhnu ayëtu ile ye toña ÿa soje virac.

² Njëtërun, ante nkorunëho yëtëlnahna Yesu ten ña, cëmbëdfunëho wamën wante wok gena paryi, do wok kodina dënk nës, hara kodiluhna ayaŵëhawu.

³ Soje umë lehnandëmu: Ale hnësëdf g'Iyir Wënu ña kodina ndëwana Yesu wëh, do ge ahnë gena g'Iyir Ipacah inja kodina ntehn Yesu ye Ahwëhn a.

⁴ Awa, vile yëdfahnëde va nëmpëlëk, bare Iyir Ipacah ña fo yëdfahnëdf.

⁵ Uyëdf ule ryonkuñahnëdfëhn wë nëmpëlëk, bare Ahwëhn arac fo ryokuñëhnëde.

⁶ Wënu ña vile ntidf va nëmpëlëk, bare Wën hutac fo lidf virac fop hnë vahnë hna fop.

⁷ Ale-wo-le nuÿadf uyëdf wë tufahnahn Iyir Ipacah ña hnë umë nke, soje ifërën vahnë fop.

⁸ Iyir ña njëdfadëha aryampo nësënd gë hakili, do aÿëntaŵ Iyir tac fo njëdfadëha nësënd gante nke ile njëtëk ÿa.

⁹ Iyir tac fo njëdfadëha ahaŵary ikwëtahn yaŵah dus, Iyir dampo tac njëdfadëha aÿëntaŵ njërënëndëhni vëres.

¹⁰ Njëdfadëha aÿëntaŵ kat ntindfi vifë vifëmpëhnahnah, ahaŵary kol nësënd wanës Wënu ña, ahaŵary kat kol njavëtënd ile wëतिक hn'Iyir Ipacah tac dënk ÿa gë ile wok matina hnam ÿa, ahaŵary kol nësënd vanësa vante wok yëtina do aÿëntaŵ kol tëkëtënd vanësa vatac.

¹¹ Wañi fop, doku Iyir dampo tac fo ye; njëdfadëha gante ñad ka ale-wo-le uyëdf minu.

Viÿë viyabah hn'imbahn ndampo

¹² Awa, Këris ÿa gë imbahn nte hwëhnak viÿë viyabah mëntëlëni. Viÿë virac fop, mama njabahnëk, hn'imbahn ndampo fo nke.

¹³ Ha, fuhnë fop njaryinëkëfu soje nkeyin mbahn ndampo fo g'Iyir Ipacah ndanko: nke sëwif gë ale wok gena sëwif ma aramp gë ale wok gena aramp. Wënu ña njëdfakëfu Iyir ndampo tac.

¹⁴ Imbahn inja gena inñë ryampo fo kwëhna, viyabah ye.

¹⁵ Age ifary ÿa ntehnakënd: «Kabi gela vák, gentila mbahn hna», awa, soje umë gentina bi imbahn hna?

¹⁶ Do age nëf ña ntehnakënd: «Kabi gela inkër, gentila hn'imbahn», awa, soje umë gentina bi mbahn hna?

¹⁷ Age imbahn inja fop inkër fo yekënd, hak kokënd nkwëryënd? Do ge anëf fo yekënd, hak kokënd tehënda viyë va?

¹⁸ Bare gena koyëna: mbahn ña kwëhna viyë viyabah va do Wënu ña ntik ile-wo-le ÿa gante ñad ka.

¹⁹ Vák ÿa fo gena imbahn!

²⁰ Awa mbahn ndampo fo ye bare viyë viyabah yehëhna.

²¹ Inkër inja kodina ntehnakënd vák ÿa: «Balëlohna gë wëjë», do nkaf ña fëna kodina ntehnëhni wapary ña: «Balëlohna gë wuhnë!»

²² Wëla viyë vivë mbahn vile wok kwëhnana fanka va, kwëhna nafa;

²³ do vile wëk va, virac lënënenëden ntëbi vëyëntaŵ va. Vile wok tëfëlahna nuyi va ÿak fabinëk duf,

²⁴ hara viwamah va balëlahna umë fop. Wënu ña ntik mbahn inja soje ntënëni viyë vëwëh va.

²⁵ Koyëna, viyë vëvë mbahn va ndemalëd, pitëlëdina.

²⁶ Age inñë ryampo korotëd, viyëntaŵ va fop rëkëd korotëntëndeni; age inñë ryampo cëmbik, viyëntaŵ va fop natëntëdëhëhni.

²⁷ Wuhnë, cery sali ña, imbahn Këris ña yerun, do ale-wo-le hnë wuhnë inñë ryampo ye hnë mbahn tac.

²⁸ Koyëna nke cery sali hna, Wënu ña vëfayik va ntik vëryënkwëryënk, vëhigëna va vële nësëd wanës Wën do vërarëna va vëharaj vahnë; tac, nkeni vële lid vifëmpëhnahnah, gë vële hod njërënenëdënihëhni vëres, gë vële ryemadëhëhni vahnë do gë ige asankaf do kat hnësdë vanësa vante wok yëtina.

²⁹ Fop vëyena vëfayik, fop vëyena vële nësëd wanës Wënu. Fop vëharajëdëhëhni vahnë, fop vëlidina viyë vifëmpëhnahnah.

³⁰ Fop vëhëhnana uyëd soje njërënenëdënihëhni vahnë, fop vëhnësdëdina vanësa vante wok yëtina, do fop vëhodina tëkëtëni vanësa vatac.

³¹ Awa, yëkëhnerëyin ahwëhnawu vile njëdfahnëd Iyir Ipacah inja vile ÿak nafa va.

Tame tufëdëmu gante ntide ka viyë vile lidun va soje përenahn fop.

13

Injahn ña

¹ Age nësëbu vanësa vahnë ña do gë wëba wamëleka ña dënk, hara ñahnëlwëhni vëyënta mën va, wanës mën ña wanësa warali fo ye.

² Age nuÿabu uyëd soje hnësendu wanës Wën do yëtu fop ile soŵik ÿa do hwëhnaŵ fop uyët ŵa, do age kwëhnabu ikwëtahn cankaŵ holahnu wëku fakëtu wahuŵ ŵi, hara ñahnëdëwëhni vëyënta mën va, ñoñ gela.

³ Age njëdfabuhëhni hnapul mën ÿa fop vëhahëhna va do yëdahn mbahn mën inja pëdë hafo sëmu hara ñahnëdëwëhni vëyënta mën va, umë ñoñ nëfadilohna.

⁴ Ale ýahnëdëhëhni vëýëntaŵ va nduñënaď do pacëdëha ntaŵary iņa. Ñëŵaryëdina, naýënaďina do kumaďina fëna.

⁵ Ale ýahnëdëhëhni vëýëntaŵ va didina iñë ile sëfëhnëk, njëkëlehnëdina nafa lëŵu, davëdilahna ñap do dënkwëtaďina uŵëh ile ntiyiko.

⁶ Natëdilahna age ntide ile rumpak, bare natëdëha age ntide ile satëk.

⁷ Ale ýahnëdëhëhni vëýëntaŵ va tavëhnëď fop do kwëtahneď fop do ntiyahneďëha fop canëď do nduñënaď fop.

⁸ Iñahn ña tëkwëdina muk. Fac ryampo uyëď wanës Wën wante nësëďëni vahnë ndëcëď, do uyëď vanësa wante wok yëtina tëkwëď, do gë uyëď uyët ŵa ndëcëď.

⁹ Tame, uyët fu ŵa padëna do wanës Wën wante nësëďen padëna;

¹⁰ awa age tëkik fac ile padëď fop ýa, ile wok padëna ýa goďina.

¹¹ Ante nkobuho fatah ña, had fatah nësëďëfuho do had fatah nahadëfuho do toña fatah hwëhnabuho; bare tame naýëbu, tavëbu fop ankeya vutah ña.

¹² Dol nudelënëhna wapacëk viýë va, had hn'anjëka nihah nuďen, bare wati yejëk, nuďen wapacëk. Hnë iýi wati, yëtëla fop, bare wati yejëk, njëtëďëfuha Wënu ña wapacëk had gante njëtëko Wën ki.

¹³ Awa viýë virar vi yed kwëlëkwël: ikwëtahngë itamahn do gë iñahn; bare iñahn ña ye ile ýak nëfak ýa.

14

Soje wanës wante wok yëtina

¹ Awa yëkëlehnëryin ayewu vële ýahnëdëhëhni vëýëntaŵ. Yëkëlehnëryin fëna vile njëďahnëď Iyir Ipacah ña, do pecendiŵu uyëď ahnësendu wanës Wën.

² Ale hnësed vanësa wante wok yëtina gena vahnë nësëď bare Wënu ña ye. Ahnë gwëryëhnëdilahna; Iyir Ipacah ña tëkëď pëyahneď viýë vile soŵik.

³ Bare ale hnësed wanës Wënu ña, vahnë va nësëď soje njawahn hn'ikwëtahngë dëŵ hni hna, soje nirahni do mbosëvosehnhëni.

⁴ Ale hnësed vanësa wante wok yëtina va umë fo yawënaď, bare ale hnësed wanës Wënu ña njawëneď ikwëtahngë vëvë cery sali ña fop.

⁵ Ndëwadëfu aholu ahnësendu ŵuhnë fop vanësa wante wok yëtina, bare ile ýabu ýandu ďus ýa umë ye aholu ahnësendu wanës Wënu ña. Ale hnësed wanës Wënu ña ýak yabëka nafa ýa gë ale holëk vanësa wante wok yëtina va, afo ge ahnë kod tëkët wante nësëď ña soje njawahn ikwëtahngë vëvë cery sali va.

⁶ Awa tame, vëýënta mën, age njijëbu ýal hun hna do nësëhnhëndu vanësa wante wok yëtina fo, ye hnëfandanëďëmu age gwëryëďanëďiluhna toña soŵik ile njëtëďanëk Wën ma gwënëďa uyët hun ŵa ma nësëďa wanës Wën ma kat karanëďiluhna iñë?

⁷ Koyëna nke fëna soje vile yawande va, gante nke takëralu ma itëmp ki: age këm fo tëmpëde itëmp iņa, hak kode njëti gante tëfëka nkaŵi?

⁸ Do age lënkŵ ýa kwëhnana kopa facah, mo yëtëď soje ile lënkŵik ýa?

⁹ Ŵuhnë fëna, age nësëďiluhna wanës wante wëryëďe, hak kode njëti wante hnësedun ña? Sël fo yed wanës hun ña!

¹⁰ Pacëk wanës wayabah wanëmpëlah yehëhna ďuniýa li, do ule-wo-le ŵa nke ile pëhnhëtanëď.

11 Awa, age gwëryëda wanës ale hnësëhnëdëho ÿa, ahneh ale hnësëhnëdëho ÿa yëbu, do umë ahneh mën ye. Gwëryëdilëfuhna.

12 Soñe umë ye, kabi ñadun dus uyëd Iyir Ipacah ña, yëkëlehnëryin ten njabu uyëd ule ÿaŵënëd cery sali ña fop.

13 Soñe umë ye, ale hnësëd vanësa vante wok yëtina ña tëfëka munta uyëd soñe kol tëkëtëhni wante nësëd ña.

14 Age gë vanësa vante wok yëtina njëfadëfu, ntaŵary mën ña njëfad, bare hakili mën ÿa yojëdina ñoñ.

15 Awa, hak ntide? Gë ntaŵary mën inja njëfadëfu, bare njëfadëfu fëna gë hakili mën ÿa; njëwëdëfu gë ntaŵary mën inja, bare njëwëdëfu fëna gë hakili mën ÿa.

16 Age camehnëduha Wënu ña ntaŵary hu hna fo, ale yintik do wok yëtëna wanës watac, yëtëna ile hnësëdu ÿa. Awa, hak kod ntëkwand «Amina» iyëfa camehn hu ña?

17 Wëla ntehn, iyëfa camehn hu ña përenak dus, yaŵënëna ikwëtahn ahnë arac.

18 Camehnëbuha Wënu ña soñe ile nësëdëfu vanësa vante wok yëtina, nësëdëfu lëbu ŵuhnë fop.

19 Bare, hnë mbarëla vële hwëtahnëka Yesu hna, pecehnëko hnësu wanës imbëd wante hode nkwëry soñe harañahnëwëhni vëhaŵary, gë ile hnësëbu wanës wawuli wante wok yëtina.

20 Vëyënta mën, ant'anahandu had vutah. Age soñe wameh ña ye, geryin had vunul, bare soñe viyë viyëntaŵ va fop geryin vicër.

21 Wëlin ile nësëk Vikerëh ÿa:

«Ahwëhn a më lehnëk, gë viyë vahnë vële hnësëd uŵi hnës uhneh ñadëfu hnësëhnëwëhni iÿi bulunda, gë wës ahneh ñadëfu hnësëhnëwëhni, bare vëhnëpadilohna.»*

22 Ndanko fo nke, age ahnë nësëd vanësa vante wok yëtina, umë dahëse ye soñe vële wok vëhwëtahnëna va kabi Wënu ña yëtëndanëdilëhni hna inë; bare umë kwëhnana nafa soñe vële hwëtahnëk va. Do age ahnë nësëd wanës Wënu ña, dahëse soñe vële hwëtahnëk ye kabi Wënu ña njëtëndanëdëhëhni inë, bare umë kwëhnana nafa soñe vële wok vëhwëtahnëna va.

23 Tac age ŵuhnë vële hwëtahnëk va mbarërun, do ŵuhnë fop afëgwëlehu ahnësëndu vanësa vante wok yëtina, do age vëhaŵary vële wok vëhwëtahnëna rëkëk hn'ile nkerun hna, vëlehnëdilëhni hna bi ŵuhnë cenaku?

24 Bare ge ŵuhnë fop wanës Wën nësëdun hn'imbarëla hna do tëket ahaŵary ale wok kwëtahnëna ten, awa, fop wante nkwëryëd ña pacënëndëha umë aŵen ye, pëcëtaf nkaf ntëŵu ña,

25 do njëtëd ile soŵik sakahn lëŵu hna, awa, ndëkwëhnëd yëka ÿa nkal hna do cëmbëdëha Wënu ña ntehn: «Ha, paryi nke, Wënu ña fagant hun nke!»

Ile yëd hnë mbarëla

26 Awa, vëyënta mën, age mbarërun ye rëfëku aliwu? Ale-wo-le tëfëka nti ile njëdëka Iyir Pacah ña: age iyëw ye njëw, age ikarañ vëyëntaŵ va ye karañëhni, age iyëtëndan inë ye njëtëndan, age inës vanësa vante wok yëtina ye nës, age kat itëkët vëyëntaŵ va wante hnësëde ña ye tëkëtëhni. Arabi umë fop ntiyi soñe njawahnëni vahnë hn'ikwëtahn hna.

* 14:21 14.21: Esayi 28.11-12

²⁷ Age vahnë ñadëni nësëni vanësa vante wok yëtina, vëhi, ma antë ntëbini vërar, kodëni nësëni aryampo aryampo do nke ale rëkëtëd wante nësëdëni ña.

²⁸ Age ale hod təkēt gena, ndemëhnani, antë nësëni: nësëhnëniha Wënu ña wahakili walëw hni hna fo.

²⁹ Age vële nësëndëhëhni vahnë wanës Wën va ye, vëhi ma vërar nësëni do vëyëntaŵ va pëcëtani wante nësëdëni ña.

³⁰ Bare ge Wënu ña nësëhnëka ahnë ahawary, ale hnësakënda tēfëka ndemëhna.

³¹ Ha, wuhnë fop kodun ahnësëndu wanës Wën, bare aryampo aryampo, soŋe vahnë va fop ñëŋahnëni do nirayini.

³² Vële hnësëd wanës Wën va tēfëkëhni keryani soŋe antë ndëcëtëni wanës ña.

³³ Koyëna nke kabi Wënu ña ñadina ge vahnë va vëlënënedina ile tantëk ŷa; umë yam ñad.

Ha, koyëna ntide hnë fop vacery sali hna.

³⁴ Soŋe vësëval va, tēfëlehniha ñawëndëni hnë vëmbarëla hna: vëwawëryanina ñawëndëni; tēfëkëhni ntënënënihëhni vëyëntaŵ va, gante nësëk sariya Wën ka.

³⁵ Ge mbalëkëhni soŋe pacënëhnini iñë tēyënihëhni vësan hni watere hna. Caŋëna asëval ñawënd hnë mbarëla hna.

³⁶ Hnë mbarëla hun hna bi matik wanës Wënu ña? Hnë wuhnë fo bi tēkëk?

³⁷ Ge ntiyahnëka ahnë nësëd wanës Wën, ntiyahnëka kwëhna Iyir Ipacah iña, tēfëka njët ile herëndëmu ŷi Ahwëhn hna matik soŋe awawëhnu.

³⁸ Ge ahnë pabëna, Wënu ña fëna pabëdilahna ahnë arac.

³⁹ Awa, vëyënta mën, yëkëlehnëryin ten ahnësëndu wanës Wën do nt'avañëhnuni vahnë va soŋe antë nësëndëni vanësa vante wok yëtina.

⁴⁰ Bare fop tēfëka ntiyi caŋ gante tēfëka ka.

15

Ibëhn Yesu Këris

¹ Vëyënta mën, ndënkwëtehnëdëmu Wanës Wakasëk wante fëyamu ñi. Nëparun g'uhnatah do yawënerun.

² Gë waŋi pëhëtëderun, ge njawënerun gante pëyamu ki; ge gena umë kwëtahn hun ña sël fo ye.

³ Tëfëtanëmu ile hnuŷabu ami dënk ŷa, ihwëhn nafa ryënkwëryënk ŷa: Këris ŷa cëmëk soŋe wameh fu ña, gante pëyahnëko Vikerëh ka.

⁴ Kwëtiko hn'iyag do mbëhnëndaniko hnë fac rarëna hna, gante pëyahnëko Vikerëh ka.

⁵ Piyer* ndënkwëko karyëtahn, tac vëfayik pëhw gë vëhi va fop.

⁶ Tac, ntëbi vahnë wakeme mbëd (500) karyëtahnëkëhniwo ndampo fo. Vëyabah hnë vërac nkoni, vëryampo fo sëmëk.

⁷ Tac, karyëtahnëkawo Sak fëna, do kat vëfayik va fop.

⁸ Karyëtahnëkëhniwo vëhni fop, tac, ga mbiyëk, karyëtahnëgëkoŵo ami ale ye had fatah fante hnagik hnë wati le nkok tēkëlahna.

⁹ Ha, ami ŷak vak vëfayik hna. Tëfëlohna dënk wacindewu afayik, kabi korotehnëbu cery sali Wënu ŷa.

* **15:5 15.5** Piyer: Sefas kerik hnë Wagërek hna.

¹⁰ Bare, Wënu ña, g'ufërën lëwü wã, njedëko yewu afayik, do tavëlohna nafa këm. Ndokuñëbu ðus ntëbini vëfayik vëyëntaŵ vi fop; bare gena ami dënk ryokuñëk, ufërën Wën ale ye hnë ami ÿa ye.

¹¹ Awa, nke ami ma vëhaŵary, ile fëyahnëdëfun ÿa Wanës Wakasëk ña ye do watac ye wante hwëtahnërun ña.

Ibëhn vësëm

¹² Age pëyahnëdëfun Këris ÿa mbëhnëk awa hak kod ahnë hnë wühnë ntehn vësëm va vëvëhnëdëfina?

¹³ Ge vësëm va vëvëhnëdëfina, awa Këris ÿa fëna bëhnëna;

¹⁴ do ge Këris ÿa bëhnëna, Wanës Wakasëk wante fëyahnëbun do kwëtahnërun ña kwëhnana nafa.

¹⁵ Do kat, ile fëyahnëdëfun soñe Wënu ña wamër ye kabi pëyahnëdëfun mbëhnëndanëka Këris ÿa hara bëhnëndanëlahna ge vësëm va vëvëhnëdëfina.

¹⁶ Ha, ge vësëm va vëvëhnëdëfina, awa Këris ÿa fëna bëhnëna.

¹⁷ Do ge Këris ÿa bëhnëna, kwëtahn hun ña kwëhnana nafa, do gë wameh hun ña nkorun.

¹⁸ Do fëna vële hwëtahnëka Këris do sëmëk va mbëvëni kwëlëkwël.

¹⁹ Ge soñe iyï duniÿa ÿi fo hwëtinëk ikwëtahn fu ña hnë bëmënkël fu gë Këris hna, awa fuhnë yeyinëk vële yëkëde had vële ÿak haÿëhnëk duniÿa li.

²⁰ Bare gena koyëna, Këris ÿa mbëhnëk! Umë ryënkwek vëhnëk hnë vële sëmëk hna, soñe vësëm vëyëntaŵ va fëna mbëhnëntahnini.

²¹ Ahnë ryampo fo yojëk icëm inja, do ahnë ryampo fo yojëk ibëhn inja.

²² Ha, vahnë va fop cëmëdëni kabi Adam ye rëm sankaf lëw hni ÿa, do vahnë vële kwëhnëk Këris va fop mbëhnëdëni.

²³ Bare ale-wo-le, ge təkëk wati lëwü ÿa, mbëhnëd: Këris ÿa ryënkwek vëhnëk, tac ge mbokajëk vële kwëhnëk va mbëhnëdëni.

²⁴ Tac wapuya duniÿa ña rëkid, do Këris ÿa təkwehnëdëhëhni fop wayine wante hnaŵëk duniÿa ñi do wëkëkëhni vahnë va gë fanka. Awa tac mbësahna ucankaf ña Wënu ña Rëm ÿa.

²⁵ Ha, afo Këris ÿa naŵ hafo hale këfëdëhëhni Wën vëyëw vëlëwü va fop kuyët wakwer wadëwü hna.

²⁶ Icëm inja ye aÿëw arëkwa ale rëkwehnëde ÿa.

²⁷ Ha, Wënu ña fop kwëtëkëhni gëd wakwer Këris hna.✧ Pacëk ge ntehnik «fop», gena soñe Wënu ña hnësëde, umë ale yëdaka fop Këris ÿa.

²⁸ Ha, Wënu ña yëdadëha Aju ÿa ucankaf ña fop. Ge Aju ÿa njëdäyik ucankaf ña, awa umë dënk hn'ucankaf Rëmu hna nked. Koyëna, Wënu ña fo yed ahnaŵ hnë fop.

²⁹ Ge ibëhn gekëndina, awa vële yaryëde soñe vësëm va, ye hnëfadëhëhni? Ge ibëhn gekëndina, awa soñe ye njaryëdëni soñe lëw hni?

³⁰ Do fuhnë dënk soñe ye wafëden nte-wo-nte ña walaŵary walëw fu wã?

³¹ Vëyënta mën, paryi nke fac-wo-fac pabëlëdëfun icëm inja: paryi nke fëna natëko soñe ile ntik hnë wühnë Yesu Këris Ahwëhn fu ÿa.

³² Efes hna, mëtëbun gë vahnë vële ye wulaŵ paryi. Ge soñe watoña vahnë fo yekënd, ye hnëfakëndëho? Ge vësëm va vëvëhnëdëfina, awa tokëñëfu do ceyin, kabi acahn cëmëden.✧

³³ Kwëtëryin hakili: vërfal vëvëh va përekanëdënihëhni vahnë vëfëren va.

³⁴ Bokanëryin vinahan vipërën hun va do ant'avok aŵenu! Nkeni hnë wuhne vële wok vëyëtëna Wënu ɲa. Nësëdëfu wanɲi do tëfakëha cëfëhnu.

Imbahn vële vëhnëk

³⁵ Bare ahnë kod tëy: «Hak mbëhnëdëni vësëm va? Iyëhne sifa mbahn kwëhnadëni?»

³⁶ Gante nënkweru ka! Ile hnadëru ŷa kodina pëhn ge cëmëna ten.

³⁷ Do ye hnadëdu? Nadëdila atëh nte fëhniɲ ɲa, uyëc fo hnadëdu, mpëd uyëc antimp ma uyëc hnëda hawary.

³⁸ Tac, Wënu ɲa njeɲadëha uyëc wã imbahn nte ñad ɲa; uyëc le-wo-le wã, mbahn dëwu ɲa kwëhnad.

³⁹ Imbahn mëntëlëna g'iñëntaŵ: imbahn ahnë ɲa soɲe ahnë ye, iba wulaŵ ɲa soɲe wulaŵ ye, iba wusëry ɲa soɲe wusëry ye do iba wuwis ɲa soɲe wuwis ye.

⁴⁰ Nkehëhna fëna viyë g'ambin vi do gë nkal vi; humpen viyë vimbë ambin va nëmpëlëk gë vimbë nkal vi.

⁴¹ Humpen ulav wã gë ulepera wã do gë wahol wã nëmpëlëk; la hnë wahol hna dënk, wahumpen walëw hni wã nëmpëlëk.

⁴² Koyëna, ge vësëm va mbëhnëni, mbahn dëw hni ɲa mëntëlëdina g'inte kwëhnaniho ɲa. Age mbahn iɲa mbañik, had uhnëda ile nadik, nkëlëd, bare ge mbëhnëk, kodina mbok nkël.

⁴³ Age mbahn iɲa mbañik gwamëna, bare ge mbëhnëk gwamëk. Ge mbahn iɲa mbañik kwëhnana fanka, bare ge mbëhnëk njabëka fanka.

⁴⁴ Ge mbahn iɲa mbañik, mbahn ahnë fo ye, bare ge mbëhnëk, imbahn kwëhn Iyir Ipacah ye. Ha, ge mbahn ahnë nke, nke fëna mbahn kwëhn Iyir Ipacah.

⁴⁵ Vikerëh wanës Wënu ɲa më lehnëk: «Adam, ahnë aryënkwerëyënk w a, ale yëɲayik njeñënd yeho.» Bare Yesu, nte ye Adam tëkwa ɲa, ale yëɲanëɲ iyir nte yëñëdanëɲ vëyëntaŵ ye.

⁴⁶ Imbahn kwëhn iyir ɲa dënkwidina, iba ahnë ɲa fo ryënkwid, tac imbahn kwëhn iyir ɲa do njigi.

⁴⁷ Wënu ɲa g'inkal ɲi ñahanëkawo ahnë aryënkwerëyënk w a bare ahigëna ŷa g'ambin matik.

⁴⁸ Vahnë vëvë nkal vi gë ale ñahanëko Wën g'inkal ɲa mëntëlëni, do vahnë vële yid g'ambin va gë ale watik g'ambin mëntëlëdëni.

⁴⁹ Do ndampo fo nke gante mëntëlëk imbahn fu g'iba ale ŷahanik g'inkal ki, koyëna fëna mëntëlëd imbahn fu ɲa g'iba ale watik g'ambin ka ge mbëhninëk.

⁵⁰ Vëyënta mën, wëli wante hnësëhnëdëmu ɲa: vimbahn fu vimbë nkal vi kodina nkenti Naŵ Wënu hna; ile yëlëd ŷa kodina nkenti hnë ile wok gëlëdina hna.

⁵¹ Njëtëdanëdëmu ile soŵik: cëmëdëlënëhna fop, bare fuhnë fop nëmpëtëdenëhëfu;

⁵² umë ñap ntiyad, hnë soɲe aryëm ayesëlehn taɲ fo, ge nkwëryik idënk w tëkwa hna. Ge ntënkwi, vësëm va mbëhnëdëni soɲe antë mbok cëmëni do fuhnë fop nëmpëtëdenëhëfu.

⁵³ Imbahn nte yëlëd ɲa tëfëka mbaci ile wok gëlëdina, imbahn nte sëmëd ɲa tëfëka nëmpëti g'ile wok cëmëdina.

⁵⁴ Ge imbahn nte yëlëd ña nëmpëti g'inte wok gëlëdina ña, imbahn nte sëmëd ña nëmpëti g'inte wok cëmëdina, awa tac ntiyađ wanës wante herik ña: «Icëm iña mbëvehnik; Wënu ña mëkëka.»✧

⁵⁵ «Icëm, ne nke imëk hu ña?

Icëm, ne nke rovahn ile rohahnëdu ÿa?»✧

⁵⁶ Rovahn icëm ña, wameh ña ye, do fanka wameh ña, sariya ÿa ye.

⁵⁷ Cëmbënëfuna Wënu ña, umë ale yëdädhëfu imëk hnë wameh g'icëm hna g'Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris.

⁵⁸ Awa, vëyënta mën vële ÿahnëbu, yaŵënaryin, ant'aholiwu aÿënkëlehniwu, kahnëndaryin d'us kwëlëkwël hnë wađoku Ahwëhn hna. Njëtërun ambër nte yedëhu hnë wađoku Ahwëhn ña gedina muk nafa këm.

16

Koryi soje cery sali mbë Yerusalem

¹ Tame, soje koryi ile varëpëde soje vële hwëtahnëk vëvë Yerusalem va: diryindën ŵuhnë fëna had gante nkabëbuhëhni vëvë vacery sali wavë Galasi ki.

² Hnë dimasi-wo, ale-wo-le hnë ŵuhnë pit ÿalu hna ile mëkëd ÿa; antë hnapiwu rëkiwu mbarëpahni.

³ Koyëna, ge tëkiibu, payëdëfuhëhni vële rëhnarun va njiryeryëni koryi ile varëpërun ÿa gë Yerusalem gë kayëte nte rufahnëd vëhni mo nkeni.

⁴ Age ami rëfëka yintiwu fëna, tëfëlëdëfun gë vëhni.

Ile ñađ nti Pol

⁵ Njidëfu Masedëwan, ge ndëcëbu hnam njiryidëfu gë ÿal hun.

⁶ Nëŵëdëfu ÿal hun hna mpëd hnë wati huji hna fop. Koyëna, ge yiña yëbu, kodun aryemawuno soje ryëcalu nkol kaŵary.

⁷ Aña nkaŵ, ñađa ryëcalu aki fo, pëhnaabu mbiÿëlahnin gë ŵuhnë, ge Ahwëhn a maŵëk.

⁸ Bare Efes li nkodëfu hafo ambënt Pantëkot ña tëki,

⁹ kabi ifida fidëtak d'us d'oku mën hna, bare vëyëŵ va njabëni fëna d'us.

¹⁰ Ge Timote nehahnëryiku, kwëtëryin hakili antë memahna hnë ŵuhnë. Doku Ahwëhn ÿa ndokuñëd, had ami.

¹¹ Awa, ahnë antë njafaña. Arabi mbokaj gë yam ÿal mën li. Napëdëfuhëhni umë gë vëyëntaŵ va.

¹² Awa tame, ge soje aÿënta fu Apolos ye, kamënaÿëhnëbuha d'us njiryini gë vëyënta fu va ÿal hun hna, bare maŵëna la toyë njiryi gaki; njiryid ge njivëmaka.

Watëkwa

¹³ Kwëtëryin hakili: yaŵënëryin ikwëtahn Këris ña, kamënaryin do yaŵëryin.

¹⁴ Diryindën le-wo-le ÿa g'inahn.

¹⁵ Njëtërun tere Sëtefanas ÿa yeho vëryënkwëryënkwa Akayi* hna vële hwëtahnëko va, do ndokuñëndënihëhniwo d'us vële hwëtahnëk va. Awa, njëfadëmu, vëyënta mën:

¹⁶ maŵëndinëhni viÿë vahnë do gë fop vële mbëralandëni d'oku rac va.

¹⁷ Natëko gante njijëni vëhni Sëtefanas gë Forëtunatus do gë Akayikus ki kabi ndemaniho ile wojëkowo rëfëkawo alinëhnuno ÿa,

✧ 15:54 15.54: Esayi 25.8 ✧ 15:55 15.55: Ose 13.14 * 16:15 16.15 Akayi: Resiÿo nte nkehahnëk nkol Korent ña ye.

¹⁸ do njawënaŷehnëniho gante njawënaŷehnënihu w̄uhnë dënk ki. Awa dënënerÿinëhni sifa vëŷi vahnë.

¹⁹ Vëvë vacery sali wavë Asi† va nkaŷënihu. Akilas gë Përisëka do gë vële varëlëd ŷal hni va nkaŷënihu g'uŵac Ahwëhn a.

²⁰ Fop vëŷënta fu vële ye ani va nkaŷënihu. Gaŷëlëryin g'inqahn nte rufande vëŷënta hna.

²¹ Ami Pol herëk iŷi simpaŷi gë vák mën ŷi dënk.

²² Ale-wo-le wok ñadilahna Ahwëhn a, ndëwani uŷeh. Ahwëhn, yij!

²³ Arabi idëwa Ahwëhn fu ŷa Yesu nke gë w̄uhnë.

²⁴ Njahnëmu w̄uhnë fop g'uŵac Yesu Këris w̄a.

---

† **16:19 16.19** Asi: Gena nkal can kaf nte w̄acik iŷi wati koyëna ñi ßare resiŷo vë hnam ye.

Kayëte kigëna nte kerëhnëkëhni Pol vëvë Korent Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol cery sali mbë Korent ña kerëhnëk inji kayëte kigëna, wati nte nkeho Masedëwan hna hnë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd ma hnë bëhn wafëhw mbëd g'imbëd gë ryaw (55 gë 56) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa.

Pol pëmpëhnahnëkawo nkwëryëla ntëwu ña gë vële hwëtahnëk vëvë Korent va antë nko nëfa. Atufahnëd hnatah lëwu wã soñe imawëhn ntëw hni ña. Nësëd soñe wameh wante kitiñëk kayëte ndënkwëryënk ntëwu hna do g'idëkwa catah ntëw hni ña; nkabahnëk soñe ile nkok yina njëkihni ÿa; kamënañehnedëhëhni vëvë Korent va mbarëni koryi ndemahnënihëhni vëvë cery sali mbë Yerusalem ña hnë uhorot lëw hni hna; Pol nkwëryëk vëryampo hnë vëhni vëwawëna soñe ile ntiyak had afayik do tëfëka pacëna.

Pol nësëd hnë inji kayëte soñe yas rarëna lëwu ile ñad njihahn njëkihni vëvë Korent va (12.14; 13.1).

Wëlin wanës wafaw wakwëhn nafa hn'iji kayëte: doku, Pol, wanës, fanka, toña, ikwëtahn, iyir.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpañi gë cëmb (1.1-11)

Pol nkwëcëtëk ile ñadëho nti ÿa (1.12-2.17)

Soñe kwëtëla kasëk (3.1-7.1)

Uhnatah Pol (7.2-16)

Uhwëhna nëf (8.1-9.15)

Idëkwa Pol soñe vële hnëwëdëha (10.1-11.15)

Horot ile yehawo Pol ÿa (11.16-12.21)

Siyab rëkwa Pol (13.1-14)

¹ Ami Pol, afayik Yesu Këris ÿa yehahnëbu kabi Wënu ña ÿak koyëna. Gë aýënta fu ÿa, Timote, nkebun. Kerëhnëryiderun wuhne vëvë cery sali Wën nte ye Korent ñi do gë fop vële hwëtahnëka Yesu hn'inkal Akayi va fop.

² Arabi Wënu ña, Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa!

Pol camehnëdëha Wënu ña

³ Cëmbënëfuna Wënu ña, Rëm Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris, Rëm fu le fëbëka kayëhnahn ña, ale hamënañehnedëhëfu kwëlëkwël!

⁴ Kamënañehnedëhëfu hnë horot fu hna fop soñe mëkin fuhnë fëna kamënañehninëhni fop horot hna, njëdayinëhni ikamëna nte hnuñayinëk fuhnë dënk hnë Wën hna.

⁵ Do gante korotëntëderun d'us wahorot Këris wã, koyëna fëna Këris njëdadëhëfu ikamënañehni yabah.

⁶ Age korotëdëfun, soñe ahnuñahnu ikamënañehni ña ye do gë ipëh inja; ge kamënañehni bun, soñe ahnuñahnu ikamënañehni nte yawënañehnedëhu ye gante korotërun gë fuhnë ki.

⁷ Ikwëtahn fu soñe hun ña njawëk. Ha, njëtëbun gante nkentëderun hnë horot lëw fu ka, nuñantëderun fëna kamënañehni nte hnuñadëfun hna.

⁸ Ha, vëyënta fu, ñadëfun ayëtu horot sankaf ile ryuñënaɓun hn'inkal Asi hna: horot fu ÿa ntënekëfuno d'us, ntëbëkëfuno fanka, ntiyahnëkëfuno dënk cëmëdëfun.

⁹ Ha, ntiyahnëkëfuno idawñ fu ña fëhnayik. Nkeho koyëna soñe antë hwëtahn fu vankaf fu va dënk, bare Wën hunte wätëndëdëhëhni vësëm ña fo hwëtahnëbunëho.

¹⁰ Umë fehëtëkëfu inji cëm do mbokëd pehëtëfu kat; ha, pacëkëfu nkoɗ pehëtëndëfu.

¹¹ Wuhnë fëna ndemaɗunëhëfu fac-wo-fac g'iyëfa hun ña. Koyëna, nuɗadëfun Wën hna ufërënak lëwu wã soñe iyëfa nte njëfanëhnënihëfu vahnë vëyabah na do vëyabah camehnëdëniha Wënu ña soñe ufërënak ule njëɗakëfu ÿa.

Pol nkwëcëtëk ile ñadëho nti ÿa

¹² Wëlin ile hnatëndanëkëfu ÿa: vinahan fu va ntañak soñe ile yasëbun d'uniÿa li, do kas hnë wuhnë. Njasëbun gë ipacëna do gë toña nte wätik hnë Wën; gena gë uyët vahnë, bare g'ipërëna Wënu ña nke.

¹³⁻¹⁴ Vile ÿaderun afëyayiwu ÿa umë herëhnëryiderun, gena ihawary. Gaki nkwëryërun wëɗampo do ntiyahnëko ile wëryëɗun padëɗ fac ryampo. Koyëna natëdëhu gë fuhnë had gante natëdëhëfu gë wuhnë ki hnë fac Ahwëhn a Yesu.

¹⁵ Kwëtahnëbuho watac do soñe umë ñadëfuho yiryiwu wahwënta wahi ÿal hun hna, soñe natu g'ahawary.

¹⁶ Ñadëfuho rëfëryiwu ÿal hun hna age njidëfu gë Masedëwan, tac ge matibu hnam, ÿalun hna ñadëfuho vokaju. Tac ge matëbu ÿalun hna ñadëfuho aryemawuno fere yiwu Yude.

¹⁷ Ante pëhnaɓuho watac ña, ntiyahnëkuno bi wakihnah ye? Wante fëhnadëfu ña nahan vahnë fo bi ye, vële nësëɗ: bi «ha» bi «hali» ndampo fo?

¹⁸ Wënu ña umë dënk njëtëk wapacëk: wante hnësënderun ña gena «Ha» do «Hali» ndampo fo.

¹⁹ Aju Wënu ña, Yesu Këris, ale fëyahnëbun ami gë Silas do gë Timote ÿalun ÿa yijëlohna soñe ntehn «Ha» do «Hali» ndampo fo. Wadëwu ña, «Ha» fo yeho.

²⁰ Yesu ye «Ha» fop wante nësëko Wënu ña ntid. Awa ge muntaden gë wac Yesu ntehnëɗen «Amina», cëmbahnina Wënu ña.

²¹ Do Wënu ña umë dënk yawënedëhëfu gë wuhnë, hnë bëmënkël fu gë Këris hna. Wënu ña, umë dënk rëhnaɗëfu,

²² iyavëta lëwu yëɗakëfu, Iyir Ipacah, nte kwëtëk ña vintawary fu hna, nke dahëse ile rufëdëhëfu paryi nuɗaden viÿë vile ñad njëɗafu va.

²³ Awa age nurun ga nkobu bokala gë Korent kabi kaÿëhnahnëko gë wuhnë ye. Arabi sëmu ge mërëdëfu! Wënu ña ye sede ntawary mën ña.

²⁴ Yëkëlehnëléfuhna yefu vësankaf hun, alehniwu gante ntidun kwëtahn hun ña. Ikwëtahn hun ña njawëk! Bare ñadëfun ryokuñëntifu soñe uhnatah hun wã.

2

¹ Soñe umë ye, pëhnaɓu antë vokaryiwu gë ÿal hun, antë voku yiwëhnëndanu.

² Age njiwëhnëndanëmu, mo yëɗadëho uhnatah wã? Vële yiwëhnëndanëbu va bi?

³ Soje ile herëhnahnëmuno koyëna ÿa: ñadëwohna, ge tëkëryibu, njiwëhnëndanëniho vële rëfakëha njëdaniho uhnatah wã. Pacëko: ge natëko, wëhnë fëna natëdëhu fop.

⁴ Yëtëryin, gë wako mën ña kerëhnëmuno, sakahn mën ha pëbëkawo yiwëhnah g'ufëmpëhnahnah. Keryëhnëluhna soje yiwëhnëndanu, ntibu rufahnu iña cankaf ðus nte hwëhnaþu soje hun ña.

Itavëhn awën

⁵ Age ahnë likawo aÿëntawu lavah, gena ami ntiko, kode ntehni wëhnë fop ntiko. Gena soje ÿayëndanu hnësëhnëmu watac, toña ÿa dënk ye.

⁶ Soje ahnë arac, ikwëd vëÿëntawu va gwër nkedëha.

⁷ Tame tëfëku aravëhnuna do ahamënaÿëhnuna, soje antë pëþa uyiwëhnah sankaf dëcët.

⁸ Awa tëyëdëmu, tufëryina ñadunëha.

⁹ Wëlin soje ile herëhnahnëmuno: ñadëfuhö yëkëhnahnu soje yëtu bi ma wëhnëdun fop wante lehnëderun ña.

¹⁰ Ge tavëntunëha ahnë, tavëndëþuha ami fëna. Do ami, ge tavëhnëþu —ge nke iñë ile rëfëka ravëhnu— soje hun ÿa ravahnëdëfu haryënkw Këris hna,

¹¹ soje antë Sintani nuÿa rënka ile tokandëhëfu. Njëtinek ðus vinahan vidëwu va.

Pol Tërowas hna

¹² Ante tëkëþuho Tërowas soje fëyahnu Wanës WakasëkKëris ña, Ahwëhn a pidëtëhnëkowo nka wë soje lihahnu.

¹³ Bare ndëñëþuho ðus, kabi tëkatëlëwawöohna hnam Tit, arëfëlënta mën a. Soje rac koyabuhëhniwo vëvë Tërowas va yilehnu Masedëwan hna.

¹⁴ Arabi cëmbi Wënu ña! Mëkëden fop kabi gë Këris nkeyinëk kwëlëkwël. Paþ gë fuhnë Wënu ña njëtëndanëdëha Këris hn'ile-wo-le hna, had ðatikola ile rehëd gante-wo-gante.

¹⁵ Ha, tehëden had ðatikola hnëñah Këris ÿa soje icëmb Wënu ña fagant vële rëfëk nka wë nte yiryeryëd g'ipeh ka do gë vële rëfëk nka wë nte yiryeryëd g'icëm ka.

¹⁶ Soje vërya wë, rehërya icëm ye ile yiryeryëd g'icëm; vëÿënta wë va, rehërya uwám ye ule yiryeryëd g'u wám usër. Awa mo rëfëka nti ÿi sifa ðoku?

¹⁷ Fuhnë gelëfuhna had vëyabah vële wafëd wanës Wën ki. Hali! Wënu ña fayikëfu awa toña hnësëdëfun tase lëwu hnë ibëmënkël fu gë Këris.

3

Soje kwëtëla kasëk

¹ Awa, ntiyahnekü bi itufëhna vokëbun rufëhnandëfu gë watac? Mbalëkëfu bi, had gë vëÿënta wë ki, vëkayëte vante yëtahnëdunëhëfu fuhnë gë vëÿënta wë?

² Wëhnë dënk ye kayëte ntë wë fu tac nte herik hnë wasakahn fu hna, nte kodëni vahnë va fop njëtëni do karanëni.

³ Ha, pacëk kayëte nte kerëk Këris ña yerun do hnë ðoku lëwë fu hna nti hahnëk watac. Gena gë ihera kerik þare gë Iyir Wën hunte wok cëmëdina nke; kerina hnë wëraka, þare hnë wasakahn vahnë hna kerik.*

⁴ Pacahnëkëfu wañi haryënkw Wën hna, soje Këris ÿa.

* 3:3 3.3: Icahn 34.28

⁵ Diyahnëlëfuhna kodëfun lifu iñë fuhnë fo, bare g'idema Wënu na wëkahnëbun lifu ile lidëfun yi.

⁶ Umë wëkahnëbun yefu vële hnësëd soñe kwëtëla kasëk na. Kwëtëla tac, matina Sariya Moyis ya, bare hn'Iyir Ipacah hna matik. Sariya Moyis ya g'icëm njiryeryëd, bare Iyir Ipacah na uwám wa njëdahnëd.*

⁷ Hnë wati Sariya Moyis hna Wënu na tufahnëdëho untënah ntëwu na g'untancah canka. Yëka Moyis ya ntancëdëho dus afo vëva Isërayel va vëhodilohna ntañëniha, bare untancah tac mbiyëdlohna. Ge paryi sariya ya kwëhnako untënah ni mama nkehahnëko doku lëwu ya iyiryery vahnë g'icëm,

⁸ do kas untënah doku Iyir na kwëhnadina rëkwëlehna!

⁹ Ha, ge doku sariya le yojëd ntavah Wënu na kwëhnak untënah na awa untënah nte kwëhnak doku Iyir nte satënëd na lëbëk dus.

¹⁰ Do haryënkwa hnë ini danc ntënah canka, danc ntënah sariya ya goryeryëna nafa.

¹¹ Ge vëyi vërac vile wok biyëna va njabëkawo dus ntënah na, awa vile viyëd va lëbëka ntënah na.

¹² Awa kabi ikwëtahn hwëhnayinëk hnë doku Iyir Ipacah li, gë afaya sankaf nësëden.

¹³ Didelënëhna had Moyis, umë ale sënkaðëho yëka ya memaÿehnahnhni vëva Isërayel va antë nuni yëka lancah lëwu ya lakënde lancah rac biyëdina.

¹⁴ Ntidëniho koyëna kabi wahakili vëva Isërayel va pidako, do cënkana tac nkok hafo dol ge karañëdëni Vikerëh Vicër na. Ante mañëhnëdëhnhä Këris na fo ntihetad ani cënkana.

¹⁵ Ha, gë dol nte-wo-nte karañëdëni vëva Isërayel vëkayëte Moyis va, iñë sankëd wahakili walëw hni wa.

¹⁶ Bare ge ahnë gwëcëtak tëfa Ahwëhn a ntihetëhnëde cënkana na.

¹⁷ Awa, Ahwëhn a, umë hwëhnak Iyir na; do hn'ile nke Iyir Ahwëhn hna, hnam nke ige afaya na.

¹⁸ Do fuhnë fop, kabi wayëka fu wa cankëtak, nuden do tufahnëden hnë vankeya fu hna untënah Ahwëhn na. Awa Iyir Ahwëhn a vacëdëhëfu, ntidëhëfu nkeyin gante nke umë ka, g'untënah nte wënad kwëlëkwël.

4

Hnapul vë g'ambin hnë vapeya intil

¹ Awa, yambëdëlëfuhna kabi Wënu na, g'ikaÿëhnahn dëwu na, kwëtëhnahnëkëfu iyi doku.

² Tavëbun vankeya vacëfëhnah vante soñaryëdëfunëho, iñë gena ile lidëfun rokahnëfuni vahnë do tumpëdëlëfuhna wanës Wënu na; bare toña ya yëtëdanëdëfun wapacëk do koyëna njëkëlehnëdëfun hnuÿafu ikwëtahn vahnë va fop haryënkwa Wën hna.

³ Ge Wanës Wakasëk wante fëyahnedëfun ni cënkak hnë vëryampo, hnë vële rëfëk nkaw nte yiryeryëd g'icëm ka fo nke koyëna.

⁴ Vëhni vëhwëtahnëna kabi Sintani, wën iyi duniya, mëpëndanëk wahakili walëw hni wa. Koyëna vëhodina nuni humpen Wanës Wakasëk wante rufahnëd ntënah Këris na, ale ye awëntëlënta Wënu na.

⁵ Gena soñe lëw fu dënk fëyahnedëfunëhëhni vahnë va, bare soñe Yesu Këris Ahwëhn a ye; ge fuhnë ye, gelëfuhna Ahwëhn a, vëryokunëhn hun fo yebun soñe Yesu ya.

* 3:6 3.6: Icahn 34

⁶ Wënu ña më lehnëko: «Arabi humpen ha ntanc fagant hn'umëhwëry hna!» Do umë dënk lancëndanëk humpen hudëwu ha hnë wasakahn walëw fu hna, soñe njëtahnin untënah ntëwu nte lancëd hnë yëka Këris hna.

⁷ Bare iyi hnapul, hnë vapeya intil nke, umë fëhnëtahned fuhnë ye, gante njëtande iyi fanka sankaf ile lëbëk fop matina ýal fu, bare hnë Wën hna dënk matik.

⁸ Ndënehnibun gante-wo-gante, bare ñwëyëhnedelëfuhna; mpaýëmpaýëndeñun ðus, bare cilëtaðilëfuhna;

⁹ koroteyehnedëñun, bare Wënu ña tavëðilëfuhna; këfëdëñun, bare mëkëdelëfuna ryawifu.

¹⁰ Kwëlëkwël njoyinëk hnë vimbahn fu hna icëm Yesu ña, soñe uwám lëwu wã tufëhnahn fëna hnë vimbahn fu hna.

¹¹ Pabëlëdëñun icëm ña kwëlëkwël soñe Yesu ýa, soñe nuhahni uwám Yesu wã hnë vimbahn vidëw fu vinte rëfëka cëm va.

¹² Koyëna icëm ña hnë fuhnë ndokuñëd, bare uwám wã hnë wuhnë ndokuñëd.

¹³ Vikerëh hna kerik: «Kwëtahnëbu, soñe umë hnësahnëbu.»* Fuhnë fëna sifa ikwëtahn tac hwëhnañun do soñe rac hnësëdëñun.

¹⁴ Ha, njëtëñun Wën hunte vëhnëndanëka Ahwëhn a Yesu mbëhnëndanëdëñëfu fuhnë fëna gë Yesu do kwëtëdëñëfu gë wuhnë ðarël lëwu.

¹⁵ Fop ile horotëdëñun ýa, soñe nafa hun ye, soñe ipërëna Wënu ña nkoð campënd vahnë hna, do koyëna icamehn nte camehnedë Wënu ña nkwënað soñe icëmb dëwu ña.

Icëmb nte yejëk ña puðina

¹⁶ Soñe umë ye yambëðilëfuhna. Wëla imbahn fu ña përekand toye toye, ntawary fu ña fac-wo-fac kasëkað.

¹⁷ Horot fu vë gaki ýi kihnek ge mëntëndëlehnini gë icëmb nte hnuýaden ña, kabi horot rac hnuýahnëñun ña cëmb yabah nte wok puðina.

¹⁸ Awa, fuhnë yëkëlehnëðilëfuhna ile hnuðe, ile wok nuðena yëkëlehnëdëñun, kabi ile hoðe nuyi ýa biýëðina ðus, bare ile wok nuðena ýa nkoð kwëlëkwël.

5

¹ Imbahn nte hwëhnayinëk nkal li, had usank ule fërëkað fac ryaw ye. Bare njëtinëk, ambin hna, kwëhnayinëk acery nte woð kwëlëkwël. Wënu ña lik, gena vahnë.

² Do tame, ñëmëñun, kabi ñankahnëkëfu cuðayin mbahn ambin ña, nte yeð cery fu ña.

³ Koyëna lakënde pitëlin g'imbahn fu ña ðuniýa li tëkatëdëñëfuhna ñas fo kabi cudayinëk mbahn mbë g'ambin ña.

⁴ Ha, mpëd ante ýëwahninëk hn'usank hna, ñëmëñun had idib dënah ryibinëk. Gena kabi ñañun cuðëtayin imbahn fu ña bare pechnëkëfu cuðayin mbë ambin ña, soñe mbahn nte wok cëmëðina ña kohn mbahn nte sëmëd ña.

⁵ Wënu ña dënk ye ale fëhwëtaryëkëfu soñe rac. Njëðakëfu Iyir Ipacah ña had sah ryënkweyënkwn hnë viýë vile kwëtëhnëkëfu hna.

⁶ Koyëna, pëbëkëfu kwëlëkwël ikwëtahn ña. Njëtëñun ge hn'imbahn hna nkoñun lëdëfu, tëhayilënhna idëð Ahwëhn hna.

⁷ Ha, g'ikwëtahn ña njasëdëñun, gena gë inu.

* 4:13 4.13: Wahnëw 116.10

⁸ Pëbëkëfu ikwëtahn ña do pecehnëkëfu ravëfu inji mbahn do yifu lëdëfu ðarël Ahwëhn a.

⁹ Bare ile ýadëfun ryënkwëryënkw ýa umë ye, nëñahna gë fuhnë wofu hnë inji mbahn ma ravëfu.

¹⁰ Fac yed fuhnë fop tëfëka kahnin kitija Këris hna soje kitinj fu. Koyëna ale-wo-le nuýad icos ile ndokuñëk ýa hnë ðuniýa lëwu hna nkal li, nke ifërën ma iwëh.

Doku ikonjëndëlehn

¹¹ Idak gë Ahwëhn a vintařary fu hna nke, soje rac njëkëlehnëden mañëhnëniha vahnë va. Wënu ña njëtëkëfu wapacëk, do ntiyahneko wuhnë fëna, hnë walawřary hun hna, njëtërunëho wapacëk.

¹² Ñadilëfuhna nke had itufëhna vokëbun rufëhnandëfu, bare ñaderun ayëðayiwu ile hoðun asamehnahnëndunëfu, aholahnu alëkwanduni vële naýënarýed hnë ile hnuðe fo hara gena ile ye ntařary hna.

¹³ Ge had cenakëfu nkebun, soje Wënu ña ye; bare ge gë hakili ntibun, soje hun ýa ye.

¹⁴ Injahn Këris ña liýehneðëhëfu, kabi pacëkëfu wañi: Këris cëmëk soje fuhnë fop, awa koyëna, fuhnë fop cëmëntinëkëfu gë umë.

¹⁵ Cëmëk soje fuhnë fop, koyëna godelënëhna njëkëlehnënden hnëñah lëw fu fo, bare rëkëde njëkëlehnënden hnëñah ale sëmëk soje lëw fu ýa do vëhnëk vësëm hna.

¹⁶ Soje umë ye gona njëkënde ahnë gante njëkëðëha ðuniýa ki. Wëla kobëri ña njëkëbunëha Këris ýa gante njëkëka ðuniýa ki, tame gona njëkënde koyëna.

¹⁷ Awa, ge ahn'a gë Këris ýa nkeni, ahnë ahasëk ye: vantiya vacër va ntihëtik, vantiya vakasëk va ye.

¹⁸ Umë fop Wënu hna matid, umë ale honjëndëlehnëkëfu gë umë g'uryema Këris wã do hwëtehahnëkëfu ðoku ikonjëndëlehn ña.

¹⁹ Ha, Wënu ña honjëndëlehnëkëhni vahnë va g'umë hn'ibëmënkël fu gë Këris, tavëhnëkëhni wameh wadëw hni ña. Do payëkëfu soje pëyahnin konjëndëlehn tac.

²⁰ Awa gë wãc Këris ýa payibun do g'uryema Wënu ña nësëdëfun had umë dënk wãcëðëhu. Awa, këlayirun g'uwãc Këris ýa, mañëryin ahonjëndëlehnwu gë Wënu ña.

²¹ Këris kwëhnalohna wameh, bare ntibëko wameh fu ña soje fuhnë vële yeyinëk g'umë va, Wënu ña catahna gë fuhnë.

6

¹ Këladerun, fuhnë vële ryokuñëhneðëha Wën gë wuhnë, antë ahnëhahnu uyëð ule hnuýarun gë Wënu ña.

² Wënu ña më lehnëk:

«Hnë wati le rëhnabu hna, mañëbu uyëfa hu wã,

hnë fac peh hna, njijëbu ryemañi.»^{*}

Awa tame, wëli wati ile mañahnëð Wën iyëfa vahnë ña; wëli fac peh ña.

³ Ñadilëfuhna lifu inë le hoð menëhna ahnë hn'ikwëtahn dëwu hna soje antë kwëhna ile nëwëðëhëfu hnë ðoku lëw fu hna.

⁴ Bare, fuhnë ñadëfun rufënafu hnë ile-wo-le hna had vëryokuñëhn Wën paryi. Koyëna ðuñënadëfun g'ikamëna cankañ wahorot wã, wadëñah ña do wëwati wahambah wã;

^{*} 6:2 6.2: Esayi 49.8

⁵ vandaf va, icëd inja, inañëna vahnë ña; wadoku wadakah ña, wãnk wakwëd ña do roka ÿa;

⁶ G'usatah wã njasëdëfun, g'uyët wã, g'iduñëna ña, do g'ipërëna ña. Iyir Ipacah ña gë fuhnë nkentik, inahn fu ña paryi nke,

⁷ pëyahnëdëfun toña ÿa do Wënu ña njëdadëhëfu fanka soñe doku rac. Iwëta fu ÿa idi ile satëk ÿa ye.

⁸ Vahnë va ntënëndënihëfu, viyë cëfëhnanëdënihëfu; vëyëntaw ntehnëdënihëhni vahnë wanës wapërën soñe fu ÿa, viyë wameh. Pëlanihëfu vëwër, bare toña ÿa hnësëdëfun;

⁹ had vële nkoni vëyëtëna pëlanihëfu, bare njëtënihëfu d'us; had vële lakurëk pëlanihëfu, bare wëli, uwám hna fo nko bun; koroteyehn koroteyehnëdënihëfu, bare vëhodina ndawënihëfu;

¹⁰ njiwëhnëndanëdënihëfu, bare vëhnatah fo yebun kwëlëkwël; kayëhnëbun bare mbetëndanëdëfunëhëhni vahnë vëyabah; ñoñ kwëhnalëfuhna, bare kwëhnabun ile-wo-le ÿa.

¹¹ Wuhnë vëyënta fu vëvë Korent, pacënanirun, pidëtëhnirun wasakahn fu wã.

¹² Tufirun iña fu ña fop, bare wuhnë tufëlunëfuhna iña hun ña.

¹³ Nësëhnëdëmu had vutah mën: pidëtëhnëryinëfu, wuhnë fëna, wasakahn hun wã!

Itëhna ale rëfëka aÿëlëlu

¹⁴ Antë avanku kwëtëla gë vële wok vëhwëtahnëlahna Këris va. Ye kod mbankëni vësatah va gë vële wok vëlënënenëna saryiya Wënu ña? Hak kod humpen ha mbankëni gë umëhwëry ña?

¹⁵ Këris ÿa kod bi cañëni gë Sintani? Ale hwëtahnëka Këris ÿa kod bi tëfëlëndëni gë ale wok kwëtahnëlahna ÿa?

¹⁶ Ye mbankëni Cery Wën Cankaf ña gë wamën wamër ña? Fuhnë, acery Wënu paryi ña yeyinëk gante nësëk Wën ka:

«Hnë vëhni ntëdëdëfu do gë vëhni rëkëdëfu yasëntëndewu, Wën lëw hni ÿa yedëfu do vëhni bulunda mën nkedëni.»*

¹⁷ Soñe umë ntehnëk Ahwëhn a:

«Cahnëryinëhni vële wok vëyëtëlohna vi do aÿawëtawuni. Antë aÿaku ile ronkëk haryënk w mën do ami, kacadëmu.»*

¹⁸ «Rëm hun yedëfu, do wuhnë vutah mën yedun, nësëbu ami, Ahwëhn Fanka Fop.»*

7

¹ Wëlawo mën vële ÿahnëbu d'us, wañi fop Wënu ña fuhnë ntehnëk ntinëhnëd. Awa pacënanëfu fop ile ronkëned mbahn ña do gë ntawary ña. Dënënenëfuna Wënu ña do genëfu had umë dënk gante-wo ka.

Uhnatah Pol

² Pidëtëhnëryinëfu wasakahn hun wã. Ahnë dëntahnëlëfunahna, ahnë dawëlëfuhna, ahnë tokalëfunahna, ahnë nufëhnëlëfuhna ile kwëhnëk.

³ Nësëla wañi soñe sëdahnu. Rëkëbu hnësu: hnë wasakahn fu hna nkerun kwëlëkwël lakënde sëmëfu.

⁴ Ikwëtahn cankaf hwëhnabu soñe hun ÿa, naÿënadëfu d'us soñe hun ÿa. Wëla hnë horot fu hna pëbëko ikamënaÿëhn ña do kobëko hnatah wã.

* **6:16 6.16:** Soñe Walevi 26.12; Esekiyel 37.27 * **6:17 6.17:** Esayi 52.11; Esekiyel 20.34,41 * **6:18 6.18:** 2 Samiyel 7.14; 8.4

⁵ Kobëri ante tēkēbunēho Masedēwan hna, wēla toye yinēgalēfunohna. Sifa wadēñah ŋa fop fankēlēbunēho: vankwajēla caharaḅ fu, gē vantakah wasakahn fu hna.

⁶ Bare Wēn hunte hamēnañehnēdēhēhni vēle silētak va, kamēnañehnēkēfuno g'itēk Tit ŋa.

⁷ Do gena itēk dēwu ŋi fo likēfu koyēna, bare ikamēnañehn nte njēdākēfu ŋi fēna natēndanēkēfu. Pēyakēfu gante ñankahnēku soṇe avok ahnuwuno. Pēyakēfu soṇe uyiwēhñah lēwun wā, do ikahnēnda hun soṇe mēn a do soṇe umē ye uhnatah mēn wā nkwēnak ḅus.

⁸ Ha, lakēnde ge njiwēhnēndanēmu gē kayēte nte herēhñimuno ŋa, curala soṇe rac. Curabuho kobëri ŋa kabi kamahnēbuho njiwēhnēndanēmuno fambēd gē kayēte tac,

⁹ bare tame, hn'uhnatah hna nkebu. Gena uyiwēhñah hun wī hnatēndanēko, bare kabi uyiwēhñah rac lik avacu vankeya hun va. Wēnu ŋa ŷadēho koyēna, do aki fuhnē ñoñ diyiluhna wēh.

¹⁰ Uyiwēhñah ule ñad Wēnu ŋa lid mbacēni vahnē va vankeya vantēw hni va soṇe Wēnu ŋa kol pehētahnēni do curadelēnēhna soṇe yiwēhñah rac. Bare uyiwēhñah vē ḅuniŷa ŷi, ile wok didina vahnē va mbacēni vankeya va, icēm njojēd.

¹¹ Yēkēryin uyiwēhñah ule ñad Wēnu ŋa ile nagēhñēku ŷa: gante ñankahnēkuno asahnu hn'uwēh rac hna, tēyērunēho aravēhñiwu kabi cilētarunēho wēh rac, ntakēkuno gē ntavah Wēnu ŋa, g'ufēr sankaf ŋa ñankahnēkuno ahnuwuno, g'ikahnēnda soṇe mēn a, do canērunēha a wēn a! Hnē waji, tufahnērun gentahnihna.

¹² Awa ge kerēhñēmu, gena soṇe ale lik wēh, gena fēna soṇe ale liyik a, bare soṇe ayētahnu wapacēk haryēnk w Wēn hna ikahnēnda nte hwēhñarunēho soṇe lēw fu ŷa ye.

¹³ Rac ye ile hamēnañehnēkēfu ŷa.

Do fēna, uhnatah ule kwēhñako Tit wā, kabi wuhnē fop tisēndanērunēha, natēkēfu g'ahawary.

¹⁴ Ani gē njihahnēryind Tit ŷal hun hna nañēnaḅuho ḅus haryēnk w lēwu soṇe hun ŷa do cēfēhñanēlunohna. Kwēlēkwēl toña hnēsēhñēderunēho do wante hnēsēbunēho soṇe hun ŷa haryēnk w Tit hna tufēhñak toña ye fēna.

¹⁵ Do koyēna iña dēwu soṇe hun ŋa nkwēnadēho ante ndēnk wētadēho imawēhñ nte wawēhñērunēhawo wuhnē fop ŋa, gē gante kacarunēhawo g'untēnah do gē ntakah ka.

¹⁶ Natēko kabi kodēmu hwētahnu g'afērēn.

8

Uhwēhna nēf

¹ Vēyēnta fu, ñadēfun ayētēdaniwu gante tufahnēk Wēn ipērēna dēwu hnē vacery sali wavē Masedēwan hna.

² Wadēñah wayabah ḅus yehēhni vēle hwētahnēk va bare uhnatah lēw hni sankaf wā njabēko. Do njēdahnēniho g'uhwēhna nēf cankaf, mama kañēhñahnēniho dēcēt.

³ Sede yeḅu, vēhni njēdahnēni ile kodēni njēdahnēni ŷa, hafo dēcēt, mama nkobunēho tēyēlēfunihna iñē.

⁴ Muntanihēfu ḅus g'idēñan cankaf untēnah soṇe ndemantinihēhni vēle hwētahnēk vēvē Yerusalēm va.

⁵ Ntini ntëbi dënk gante nahabunëho ka: njëdëhnani vëhni dënk ten Ahwëhn hna, tac gë fuhnë, gante ñad Wën ka.

⁶ Soñe rac ye muntabunëha Tit mbokary ýal hun hna, soñe puhna doku ile pëgwëko ýa.

⁷ Njabëku ile-wo-le ýa: kwëtahnërun, kolërun wanës, njëtërun viyë Wën va do këbënarun kwëlëkwël soñe aryokunju. Do iña nte rufirunëho ña fëbëku. Awa, soñe doku rac tufëhnaryin fëna njabëku nëf ña dus.

⁸ Porosiñeluhna aliwu watac, bare ikahnënda nte kwëhnani vëyëntaŵ ña yëtëndanëdëmu soñe arufahnu, gë vëhni ka, toña iña hun ña.

⁹ Njëtërun ipërëna Ahwëhn fu ña Yesu Këris: mbetako, bare soñe hun ýa, ahaýëhnaŵ ntiyako, soñe ahnuýahnu fop hafo pad.

¹⁰ Nahan mën ña hnësëhnëdëmu hnë wañi: ýanko wühnë ryënkwëko aýandu alinëhnuni vëvë Yerusalem vële hwëtahnëk va do fëna wühnë ryënkwëk linëhnëkëhni.

¹¹ Awa, tëfëka afuhnawu tame, g'iña përen, nte hwëhnarunëho ante pëhnarunëho aliwu ña dënk, gante mëkëdun ka.

¹² Age njëdahnëde gante mëkëde ka g'iña ña Wënu ña maŵëd. Tëyëna ile wok mëkëdena.

¹³ Gena ahaýëhnëndaýehniwu wühnë tac avetaýehnnuni vëhaŵary, bare soñe ahëñëlahnu wühnë fop ye.

¹⁴ Dol ýi, kodun ahnufu ile yabëku ýi soñe mbalëtahnëni vëhaŵary. Ge fac ryampo wühnë fëna nkojëku inë, vële njabëd va ndemagëdënihu. Koyëna fop këñëlahnëdun.

¹⁵ Had gante kerik hnë Vikerëh Wënu ka: «Ale vankëtëko dus ýa nuýalohna dëcët. Ale vankëtëko toye ýa ñoñ gojëlawohna.»[☆]

Tit gë vërfëlëntaŵu

¹⁶ Arabi cëmbi Wënu ña, umë ale lik hnë ntaŵary Tit hna ikahnënda soñe hun g'idëmën ka.

¹⁷ Ante tëyëbunëhawo njiryi njëkiwu ýal hun hna, Tit maŵëko. Toña toña ýa umë dënk rëko pëhna njiryi g'uhnatah sankaf.

¹⁸ Payëbunëha gë aýënta fu ale hwëhnak uŵac fëren hnë vële hwëtahnëk hna fop soñe doku fëren lëwu ipëyahñ Wanës Wakasëk ña.

¹⁹ Vële hwëtahnëk va dënk rahnëka njinti gë fuhnë soñe yoryifu Yerusalem hna idema nte varëpik ña soñe icëmb Ahwëhn ña. Koyëna, tufahnëdëfun ikahnënda fu ña.

²⁰ Ntidëfun gante nkodëfun gwëryahnëdiléfuhna wanës wameh soñe iýi koryi yabah ile hwëtahnëniŵun ýi.

²¹ Njëkëlehnëdëfun soñe lifu ufëren gena haryënk Wën hna fo bare haryënk wahnë va fëna.

²² Gë vëhni payaryëbunëha Tit. Umë fëna ahahnëndak ye. Rac hnuðëfun kwëlëkwël hnë fop wante ntid ña. Do kat, kwëtahnëku dus, soñe rac ikahnënda dëwu ña nkwënak.

²³ Tit, umë, arëfëlënta mën a ye do g'umë ndokunëdëfun fagant hun. Vëhaŵaryi vi, vëhni cañëtini vëvë vacery sali va ntini doku rac soñe icëmb Këris ña.

²⁴ Tufëryinëhni ñadunëhëhni dus, njëtahnëni vëvë vacery sali va toña hwëhnabun soñe wapëren wante hnësëhnëderun ñi.

[☆] 8:15 8.15: Icahn 16.18

9

Wënu ña ñadëha ale yëdahnëd g'uhnatah

¹ Bërakëndëwohna herëhnu soñe uryema ule njëdanahnëdeni vële hwëtahnëka Këris vëvë Yerusalem va.

² Njëtebu ikahnënda përen hun ña. Wapëren fo hnësëdëfu soñe hun ña hnë vëvë Masedëwan hna. Ntehnëbuhëhni: «Vële hwëtahnëk vëvë Akayi va kobëri ñanko kahnëndani njëdahnëni.» Ikahnënda cankañe hun yënkëkëhni vëyabah hnë vëhni.

³ Cañëtëryibuhëhni vëyënta fu vi soñe ndemanihu ahëbënahnu gante nësëbu ka. Koyëna nudëni ile hnañënahnebu soñe hun ña do watac gelohna nafa këm.

⁴ Ñadilëfuhna rëfëlëryifu gë vëvë Masedëwan va arëkatiwu hara pëhwëtaluha, wati rac ikwëtahn nte hwëhnaabun soñe hun ña usëfëhnañe fu yed, nësëdena dënk usëfëhnañe hun ña.

⁵ Soñe rac hnahannebu tefëka tëyini vëyënta fu vi ndënkwëryini gë ñal hun soñe pabëndani uyed ule lehnërunëho yëdahnëdun ña. Koyëna uyed ña këbënyayik do njëtebe ile yëdahnëk gë uhwëhna nëf ye gena g'ufërëdël.

⁶ Wuhnë dënk njëterun wañi: ale hnadëk toyë fo ña toyë fo mbarëpëd do ale hnadëk yabah ña yabah mbarëpëd.

⁷ Ale-wo-le tefëka njëdahn ile pëhnañe hn'intawary dëwu hna, hara curana ma nti g'ufërëdël. Wënu ña ñahnëdëha ale yëdahnëd g'uhnatah.

⁸ Wënu ña kwëhnañe fanka soñe njëdawn fop wasifa viyë vifëren va, ahwëhnañe kwëlëkwël fop ile valëku ña hafo kobu soñe alihahnu vantiyehna.

⁹ Akerik:
«Njëdadëhëhni g'uhwëhna nëf vëhañëhnañe va,
ipërëna dëwu ña mbiyëd kwëlëkwël.»[☆]

¹⁰ Wënu hunte yëdadëhëhni uhnëda vële hnadëd va do gë roka ile tokëdëni vahnë va, njëdadëhu wuhnë fëna ile valëku ña do nkwënëd soñe ipërëna hun ña ntëw had atëh.

¹¹ Wënu ña mbetëndanëdëhu hnë le-wo-le hna soñe aholahnu arufahnëndu kwëlëkwël uhwëhna nëf hun ña; koyëna vëyabah camehnëdëniha Wënu ña soñe uyed hun ule nuñadëni hnë fuhnë wï.

¹² Uwï yed ntid viyë vëhi: ndemañunëhëhni vële hwëtahnëk vëvë Yerusalem va, njëdañunëhëhni ile wojëkëhni ña, do camehnëdëniha Wënu ña g'intawary fop.

¹³ Wati nte nudëni uyed sankaf ule yëdarunëhëhni cëmbëdëniha Wënu ña soñe imawëhnañe hun Wanës Wakasëk wëba Këris ña nte rufahnërun g'uhwëhna nëf hun ña soñe lëw hni gë vahnë fop.

¹⁴ Do njëdadënihu g'iña cankañe soñe ipërëna cankañe nte njëdëku Wënu ña.

¹⁵ Arabi cëmbi Wënu ña soñe uyed lëwu wï ule wok kodena ñañi!

10

Idëkwa Pol soñe vële hnëwëdëha

¹ Ami Pol —ale lehnëde aryem yebu ge haryënkwe hun nkebu, bare ge ñawëtamu ñoñ cowëda ile yadëfu hnësu ña— këladëmu g'iyam do gë ipërëna Këris ña,

² Muntadëmu ant'ahnësehnuno gë wayap ge haryënkwe hun nkebu! Njapënanëdëfuhëhni vële lehnëd njasa duniña yasëden.

[☆] 9:9 9:9: Wahnëw 112.9

³ Paryi nke vahnë fo yeyinëk, bare gante mëtëdëfun ka gena had gante mëtëdëni vahnë.

⁴ Viwëta vile wëtanden va gena viva vahnë, bare fanka falëw fu fa Wën hna matik soje mbëvehnahn fop vile yawënad haryënk Wën va. Mbëvehnëdëfun vinahan vimeh va,

⁵ gë fop ile wëmaÿehnëd vahnë va njëtëniha Wënu ña. Ñadëfun wëcëtëfu wahakili vahnë va soje mawëhnahnëniha Këris ÿa.

⁶ Wati nte padëd imawëhn hun ña, tac këbënadëfun finiñëfu fop inwëÿëhn ña.

⁷ Yëkëryin viÿë vi gante nke ka. Ge nke ale pacëk Këris hwëhnëka, tëfëka njët wapacëk wañi: Këris hwëhnëkëfu fuhnë fëna g'umë ki!

⁸ Ahwëhn a njëdakëfu imëk ña soje ayawënahniwu hn'ikwëtahn hun hna, gena soje afërëkaniwu. Soje rac ye cëfëhnëdilo hna naÿënaw.

⁹ Ñada ntiya had ñadëmu lakënewu gë wante herëndidëmu ñi.

¹⁰ Vëryampo ntehnëdëni: «Wañi wanës Pol ntënek do njawëk, bare ge fagant lëw fu nke, kihnek do wante nësëd ña kwëhnana nafa.»

¹¹ Arabi vële hnësëd aki va njëtëni wapacëk iÿin: gante nke bun hnë wanës wante herëndiderun ñawët ki, koyëna nkedëfun fëna hn'ile lidëfun hna ge tükëryibun ÿal hun hna.

¹² Dëkëdiléfuhna hëñëndëlehna fu ma dënk wëntëndëlehna fu gë vahnë vële ÿak hnaÿënad vëhni dënk vi. Añëña ntiyadëni vëhni dënk ñëñahnëni do mëntëndëhnanani gë vëhni dënk. Vëÿi vahnë wahwëhnana hakili.

¹³ Bare fuhnë, naÿënadiléfuhna hafo ryëcëtëfu rëkwëlehna ÿa; doku ile njëdakëfu Wënu ña hnaÿënanëdëfun, dëcëtëdiléfuhna rëkwëlehna dëwu ÿa, do doku rac yokëfu hafo ÿal hun hna.

¹⁴ Ge yiryekëndiléfuhna ÿal hun hna, vëryampo kokënd ntehnëhni ndëcëtëbun virëkwëlehna va soje ile hnaÿënanëderun ÿa. Bare njëtërun dënk fuhnë ryënkwëko rëkëryifu ÿal hun hna gë Wanës Wakasëk wëba Këris.

¹⁵ Dëcëtëdiléfuhna rëkwëlehna fu ÿa: naÿënadiléfuhna soje wadoku vëhawary. Bare ñadëfun ikwëtahn hun ña nkwëna, do koyëna ikaÿ doku ña fu ña nkwënad g'ahawary, hnë wuhnë, bare hara dëcëtëléfuhna hn'ile kahnëndëhni bun rëryëfu hna.

¹⁶ Wati rac kodëfun fëyahnefu Wanës Wakasëk ña hnë waresiÿo wale ye yankwët ÿal hun hna. Ñadiléfuhna ryokuñëfu ile pëgwëni vëÿëntaÿ do hnaÿënanëdëfu wadoku wante ntini ña.

¹⁷ Age ahnë ñad naÿëna, arabi naÿëna soje ile ntinëhnëka Ahwëhn a.✧

¹⁸ Mo rëfëka naÿëna? Gena ale sëkwaryëd nkaf ntëwu ña, bare ale cëkwaryëd Ahwëhn a ye.

11

Pol gë vëfayik vëwër va

¹ Arabi aryuñënanëhnuno toye hnësëhnu had asenak. Ha, nduñënanëryino!

² Inëwary cankaf inte watik hnë Wën hwëhnabu soje hun ÿa. Asan aryampo fo yëkëhnëmuna, umë ye Këris, do ñadëfu rëkaryu hnë umë had aryag afacah ale wok yëtëna ten asan.

³ Bare ntakëko vinahan vipërën hun va përekani, do cabëtehnirun soje ant'awowu aÿahnuna Këris ÿa g'intawary fop, had gante tokakawo lën Ev ka gë warit walëwu wã.

✧ 10:17 10:17: Seremi 9.22; 1 Vëvë Korent 1.31

⁴ Ge ahñe njijek pëyandu wëba Yesu haŵary hara gena soŋe Yesu nte fëyayirun, wëba iyir kaŵary nte hnëmpëlëk gë nte hnuŷarun ñi, do wëba Wanës Wakasëk wakawary wante hnëmpëlëk gë wante hnësëhnirun ñi, nduñëhahnëdun d'us watac.

⁵ Bare vële lirun had vëfayik vësankaf vi ntiyahñeko ñoñ vëlëbëlohna.

⁶ Kod nke kolëla d'us wanës ña, bare ge uyët Wënu ña ye, kwëhnaabu. Tufëderunëho wapacëk kwëlëkwël, hnë fop ile lidëfunëho hna.

⁷ Ntëntëbu bi kabi mbanabu ami dënk soŋe lënëhnu w'uhnë ante njëtëndanëdëmuno Wanës Wakasëk Wënu ña hara tëyëluhna asosuno iñë?

⁸ Maŵëbu hnapul vëvë hnë vacery sali vakaŵary soŋe wëbal mën ña, soŋe holahnu ryokuñëhnu w'uhnë.

⁹ Do hnë wati nte nkebuho hnë w'uhnë ña, ñoñ tëyëluhna nte mbalëkowo ña, kabi vëyënta mën vële w'atiko Masedëwan va njonëhninihowo fop ile valëdëhowo ña. Nwëyëdëfuho kwëlëkwël soŋe yewu idib hun do nkobu wëyëndu.

¹⁰ Hnë Akayi li fop ahñe kodina ntihet ile nayëhnahnëdëfu yi. Gë toña Këris ile ye hnë ami ña, kodëfu lehnu toña ye.

¹¹ Soŋe ye lidëfu wañi? Kabi ñahnëd'iluhna bi ye? Hali, Wënu ña njëtëk ñahnëdëmu!

¹² Ile lidëfu ña nkodëfu lindu soŋe vële ñahnëd' hnënda nayëhnahnëdëni hëñëlëlahñëfu gë fuhnë, vahnë vërac antë nuŷani.

¹³ Vahnë vërac ntiyani had vëfayik Këris hara vëwër ye, vëryokuñ vëroka vahnë fo.

¹⁴ Do umë gena ile fëmpëhnahnëk, kabi Sintani umë dënk ntiyako mëleka humpen.

¹⁵ Awa ge vëryokuñ vëlëwu va ntiyani had vahnë vësatah, umë gena fëmpëhnahnah. Bare wapuya wadëw' hni ña med had gante tëfëka d'oku lëw' hni ka.

Horot ile yehawo Pol

¹⁶ Mbokëmu rëfëtanëhnëndu: antë ahñe ntiyahna asenak yebu. Ma awa, ge had ale cenak yëkibu, maŵëryin koyëna nkebu soŋe holahnu hnañënahnu toye, ami fëna.

¹⁷ Wante hnësëdëfu ñi, gena wante w'atik hnë Ahwëhn hna, bare had senëk nësëdëfu. Bare pacëko kwëhnaabu ile hodëfu hnañënahnu.

¹⁸ Awa kabi vëyabah wadëw' hni ña nañëhahnëdëni, ami fëna nañëhahnëntëdëfu.

¹⁹ W'uhnë vële ñak ritëk vi nduñëhanëhnëdunëhëhni d'us vësenak va!

²⁰ Nduñëhadun alindewu had vëranc, arokandewu, arokëhnëndewu hnapul hun ña, do njafañëdënihu do ndafëdënihu wayëka hna.

²¹ Tavëndinëfu ge kwëhnalëfunohna fanka ile lihanderun koyëna!

Bare, ile-wo-le ndëkëko ahñe nañëhahn, ndëkëdëfu ami fëna. Nurun, tame nësëdëfu had senëk.

²² Wa-ebëre ye? Ami fëna, Ebëre yebu. Vëva Isërayel ye? Ami fëna, ava Isërayel yebu. Vële hnagik hnë hnënk Abëraham ye? Ami fëna, hnë hnënk Abëraham nagibu.

²³ Vëryokuñëhn Këris ye? (Wëlin mbokëdëfu hnësu had senëk paryi!) Ami ye aryokuñëhn Këris ale lëbëkëhni vëhni ña. Ndokuñëbu lëbëwëhni vëhni, cëdibuho lëbëwëhni vëhni, ndafibuho lëbëwëhni vëhni do nkwañëdëfuho ntaŵary mën ña kwëlëkwël lëbëwëhni vëhni.

²⁴ Wasëwif w'a ntampëniho wahwënta mbëd' (5) nte-wo-nte ña vantamp wafëhw warar g'imbëd' gë wahnah (39) va fop.

²⁵ Wahwënta warar (3) vëvë Rom va ndafëniho d'us, hwënta ryampo ntutibuho gë wëraka; wahwënta warar (3) përekaryëkowo wasiskulu wã hnë wov hna do hwënta ryampo ntibu anent gë umëd ndampo wënka hna.

²⁶ Hnë yasëlehn mën yabah hna, pankëlëdëfunëho wati-wo-wati wanayah hnë wasën hna, gë wabandi na, gë hnënk mën wasëwif na, gë vële wok vëyena wasëwif va, gë watenda na, gë vankor vacankaf va, gë wawov wã, do gë hnë vëyënta mën wamër hna.

²⁷ Ntibu wadoku wadakah d'us do nkwankadëhowo d'us wakwëd na. Njodëhowo inte na gë wënka per do wahwënta wã cujëdëfuho fëredel. Njodëhowo huji do nujadëwohna viyi vile sënkadëfu.

²⁸ Do nkwënëdëfu hnë watac uryënah mën soje vële hwëtahnëk va fop. Umë hnahadëfu fac-wo-fac.

²⁹ Ge ahnë nambëk fanka, ami fëna njëtaadëfu kwëhnala fanka. Ge ahnë tavëk ikwëtahn na, umë njakënëdëho sakahnëha d'us, ami.

³⁰ Ge tëfëko hnaÿënaw, gë inamb fanka mën na naÿënadëfu.

³¹ Wën, Rëm Ahwëhn fu Yesu, umë ale sëmbëde kwëlëkwël ya, njëtëk mërëda.

³² Ante nkebuho hnë Damas hna, guverëner ava ahnaw ale waciko Aretas ya, kwëtëkëhni viyëka warënka tenda hna njëkande soje pëlahno.

³³ Bare hnë kankel njëbibuho do saniwu hnë fenetër mir le heceko tenda hna, do pehëbuhawo.*

12

Hudakery Pol g'ulëmpëhn

¹ Awa afo hnaÿënowu, mama nkok kwëhnana nafa. Ha, ñadëfu hnësu soje vile nuÿëhnëko Ahwëhn a hnë hudakery, visowik vile njëtëndanëko hnë ntawary mën.

² Njëtëbuha asan ale yeho arëfal Këris, tëkëk wabëhn ipëhw gë wahnah (14), kobëri ga kayëndëka Wënu na hafo hnë yan hn'ambin hna. Bi g'imbahn dëwu per ma mbahn këm nkeho? Ye yëtëbu? Wënu na fo yëtëk.

³⁻⁴ Njëtëbu aÿi asan kayëndiko hn'ile nkeho Wën hna bare yëtëla bi g'imbahn dëwu na per nkeho ma hali. Wënu na fo yëtëk. Hnam ambin hna, aÿi asan nkwëryëko wanës wante sowiko kobëry, ile nkok ahnë tëfëlahna tëfëta.

⁵ Naÿënëdëfu iÿi sifa ahnë, bare ge soje lëmën ya dënk ye naÿënaryëda ñoñ, ge gena ikihn mën na.

⁶ Ge ñakëndëbuho hnaÿënaw gekënda senëk, kabi toña ya fo hnësakëndëbu. Bare kehadëfu hnaÿënaw soje ahnë antë kwëtahno ntëbi ile nud lidëfu ya ma nkwëryëd wante harajëdëfuhëhni vahnë va.

⁷ Awa, soje antë vëntaw soje viyë visowak vifëmpëhnahnah vile njëtëndanëko Ahwëhn va, wëmak sankaf njëdako had ulëmpëhn hnë mbahn mën hna, afayik Sintani dënk ye, memaÿëhnahno antë vëntaw.

⁸ Muntabuha Ahwëhn a wahwënta warar ntihëtëhno iÿi wëmak.

⁹ Më ntehnëko: «Kwëlëkwël, ufërën mën wã gwër nkedëhi: hn'uhihnah hu hna tufëhnad wapacëk fanka mën fa.» Awa kabi koyëna nke tame mbëntadëfu g'intawary fop soje kihn mën ni, d'anko fanka Këris fa ntëdahn hnë ami.

¹⁰ Awa, soje rac ye natëko gë kihn mën ni gë wayëw na gë wadëñah na gë wahorotëhn wã do gë vifëmpëhnahnah va, wani nkeho kabi mawëhnëbuha Këris ya. Ge kihnëbu, hnë wati rac njawëdëfu.

* 11:33 11.33: Vantiyehn 9.23-25

Pol pëmpëhnahnëka soje vëvë Korent

11 Nësëbu had senëk, bare wuhnë forosinëko. Wuhnë rëfëkawo asëkwaryuno kabi ñoñ vëlëbëlohna vële lirun vëfayik vësankaf hun vi, lakënde gela ñoñ.

12 Ante nkebuho fagant hun ña ntibuho g'iduñëna cankaf sifa wëdahëse do gë vifëmpëhnahnah fop wante rufahnëd wapacëk afayik yebu.

13 Ye linëhnëbuhëhni vacery sali vëñëntaŵ va wobu dinëhnëluhna wuhnë, ge gena ile wobuho gela idifë hun? Tavëhnëryino idëntahn tac nte lëntahnëmu!

14 Wëlin pëhwëtabu hnehëryiwu ñal hun hna rarëna ña, do ñada yewu idifë hun. Gena koryi hun ñadëfu, wuhnë ye! Gena fatah fa hwëtëhnëdëhëhni koryi vële hnagëka va, bare vële hnagëkëhni vutah va rëfëkëhni kwëtëhnëndënihëhni koryi vutah vuntëw hni va.

15 Ge ami ye, njëdahnëdëfu g'intawary pacah fop ile hwëhnaŵ ña, do njëdëhnadëfu ami dënk soje vintaŵary hun va. Ge ñabu ñahnu, wuhnë ñayëtëdun bi ña hun soje mën ña?

16 Njëterun dënk, ami geluŵohna idifë hun. Bare mpëd nkeni vële lehnëd tokamu, tëndëhnëmu gë wamër mën ña!

17 Yëkëryinëhni vële fayibuho va, tokëhnëmu bi hnapul hun ña bëb hn'aryampo hnë vahnë vërac?

18 Muntabuha Tit njiryi gë ñalun do payëryibuha aÿënta fu aryampo g'umë. Tit tokëhnëku bi hnapul? Ami g'umë tëfëlëryilëfuhna bi hn'ankaw ndampo g'ikahnënda ndampo?

19 Mpëd ntiyahnëku, hnë wati le haranëdërunëho li fop, toña lëw fu ña fo bi yëkëlendëbunëho haryënkwa hun? Haryënkwa Wën hna nësëdëfun had vële vëmënkëlëk gë Këris do umë fop soje ayawënahniwu ikwëtahn hun hna lidëfun, wuhnë vële ñahnëbun dus.

20 Ntakëko yiryiwu rëkatu gante nkobu ñada do rëkëryiwu gante nkorun ñadiluhna ka. Ntakëko antë yiwu rëkatu sonko gë ñewaryël gë vantavah va gë ipitël vukore vukore gë inëwël gë inayënalahn do gë nkwerëla këm.

21 Ha, ntakëko ge mbokëbu yiryiwu, Wënu mën ña cëfëhnëndano haryënkwa hun do hnuŷawu hnë vëyabah ile yiwëhnëndanëdëho kabi nkoni menëndëni gë kobëri ka, vëravëna ronkah lëw hni gë ndakëntal nte ñewëk Wënu ña do gë itëf viwëh vile ñad imbahn dëw hni.

13*Siyab rëkwa Pol*

1 Rarëna ña ñadëfu hnehëryiwu gë ñal hun. Kerik: «Gë vahnë vëhi ma vërar kitinjëde ile yelëku ña.»*

2 Ante nehëryibuho higëna ña niraŵuhëhniwo vële lidëho wameh kobëri va. Do tame, gola ñal hun hna, bare mbokëbu hnësëhnëryindu: ge mbokëbu yiryiwu, kaÿëhnahnëdiloŵna gë vëhni do gë vëÿëntaŵ va fop.

3 Ge ñadun ile rufahnëd Këris ña hnësëd bëb hn'ami, nuŷadun. Këris ña gena fanka këm gë cape hun, bare tufahnëd fanka falëwu fa hnë wuhnë.

4 Paryi nke, ante pakiko kërëwa hna, tufahnëloŵna fanka, bare mbëhnëk gë fanka Wën fa. Do fuhnë fëna fanka këm yebun had gante nkeho umë ka. Bare nudun ga kwëhnaŵun fëna fanka Wën fa.

5 Yëkaryin wuhnë dënk, pëcëтарыin bi ikwëtahn ña nke hnë wuhnë. Pacëk bi Yesu Këris hnë wuhnë nke? Mpëd ñoñ gena ile rufahnëd rac.

6 Bare ntiyahnëko, pacëk, hnë fuhnë nke.

* 13:1 13.1: Divëta Sariya 19.15; Matiye 18.16

⁷ Muntadēfunēha Wēnu ŋa soŋe antē aliwu iñē wēh. Gena soŋe rufahnahnēfu doku fu ŷa hnē wūhnē padēk bare alihahnu ifērēn ye, wēla ntehni nēsēde fuhnē dilēfuhna doku fērēn.

⁸ Noñ mēkēdīlēfuhna lifu ile hnēmpēlēk gē toña ŷa, ge gena yiryeryēfu haryēnkwa.

⁹ Natēdēhēfu nte-wo-nte nkobun kwēhnalēfuhna fanka ŋa do hara wūhnē njawērun. Do muntadēfun ahahnēndawu hafo le tēkwēk hna.

¹⁰ Kerēndidēmu ante nkok ŋawēlinēk ŋi kabi ñada yapēnawu ge tēkeryibu hnē wūhnē. Ahwēhn a njēdako ucankaf ŋa soŋe yawēnahnu ikwētahn hun ŋa gena soŋe vēvehnahnu.

¹¹ Awa tame, vēyēnta mēn, geryin uhnatah hna. Yēkēlehnēryin ahahnēndawu, kamēnaŷehnelēryindēn do gwēryēlēryin. Geryin hnē yam hna, do Wēn iña ŋa gē yam ŷa gē wūhnē nkef.

¹² Gaŷēlēryindēn gē iŋahn inte rufande vēyēnta hna. Fop vēle hwētahnēka Wēn va nkaŷeryidēnihu.

¹³ Arabi Ahwēhn a Yesu Kēris ndēwanu. Arabi Wēnu ŋa pēbēnu g'iŋahn dēwu ŋa do Iyir Ipacah ŋa nti avēmēnkēlu wūhnē fop.

Kayëte nte kerëhnëkëhni Pol vëvë Galasi Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol herëhnëkëhni vacery sali vante ye Galasi va inji kayëte yëbëlan bëhn wafëhw wahnah g'imbëd'f gë warar gë bëhn wafëhw imbëd'f g'imbëd'f (48 gë 55) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Pol njihahnëko vankol Galasi va soñe karajëhni Wanës Wakasëk ña. Ntik rac fagant vële ye wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif do vëyabah kwëtahnëniha Yesu.

Ante kërënak Pol ña, biÿëna dënk vëryampo njijëni pëyanihëhni vële hwëtahnëk va tëfëka kacini had gante tëyëk sariya Moyis soñe Wënu ña ma wëhni. Ga nkwëryëk Pol ga nësëde watac kerëk anji kayëte. Nësëd'f gë wanës waya wãh soñe pacënëhnëhni vëvë Galasi va afo ikwëtahn ntëw hni Yesu ña hod'f pehëtëhni. Ntehnëkëhni Wënu ña ma wëko Abëraham cat haryënk w lëwu ani gë kacahnënde ÿa. Afo ikwëtahn ña hod'f ntiha ahnë asatah haryënk w Wënu ña, do rac hod'f njiryerya ahnë a nuÿa uwám ule hnëjëdëha Wënu ña.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn' inji kayëte: Sariya Moyis gë Wanës Wakasëk, vëfaya gë vëramp, wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-5)

Paryi Pol afayik ye do ile nësëk ya toña ye (1.6-2.21)

Sariya ma ikwëtahn (3.1-4.7)

Uryëñah Pol soñe vëvë Galasi (4.8-20)

Soñe Agar gë Sara (4.21-31)

Igo afaya (5.1-15)

Imbahn gë Iyir (5.16-6.10);

Wanës watëkwa (6.11-18).

Simpaÿi

¹⁻² Ami Pol herëhnëryidëhu anji kayëte, wuhne vëvë vacery sali vambë Galasi vi. Yesu Këris gë Wën Rëm le vëhnëndanëka vësëm ÿa rëhnako, matina hnë vahnë, gena gë fere ahnë liko afayik. Nkaÿëryidërun, ami gë vëÿënta mën vële yëbun ani vi fop:

³ Arabi Wënu ña, Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa!

⁴ Ahwëhn a njëdahnëk nta wãry dëwu ña soñe cosahnahn inav wameh fu ña. Koyëna nti hëtëkëfu hnë imëk meh iÿi duniÿa vë gaki ÿi, gante ñadëho Wën Rëm fu ka.

⁵ Arabi cëmbënde Wënu ña kwëlëkwël! Amina.

Wanës Wakasëk wëdampo fo

⁶ Ami pëmpëhnahnëko soñe gante njancërun aravuna Wën ki! Macëku gë ipërëna Këris ña, bare wuhne, tavërun Wanës Wakasëk wadëwu ña, wakawãry hnëpadun.

⁷ Do ile ye toña ÿa, umë ye wakawãry gena. Vahnë fo ÿad'f nkwëcëtëni Wanës Wakasëk Këris ña do waÿëmpaÿehnedëhu.

⁸ Awa ge ahnë yijëk pëyahnënd Wanës Wakasëk wante hnëmpëlëk gë wante fëyayirun ñi, wëla nke aryampo hnë fuhnë vëfayik hna ma wëla nke dënk mëleka ile wãtik g'ambin, arabi ndëwani wëh!

⁹ Tëkëmu fëyaŵu do mbokëbu rëfëtanëhnëndu tame: ge ahnë pëyađëhu Wanës Wakasëk wanëmpëlah gë wante ŵawërun ŋi, arabi ndëwani wëh!

¹⁰ Tame maŵëhnëniho vahnë bi yëkëlehnëđëfu? Ma Wënu ŋa ŷađëfu maŵëhno? Vahnë bi yëkëlehnëđëfu nëŋahnëhni g'ami? Ge vahnë rëkakëndëbu yëkëlehnëndu ha gaki, nëŋahnëhni g'ami, gekënda aryokuŋëhn Këris ŷa.

Wënu ŋa tëhnaka Pol nke afayik

¹¹ Vëŷënta mën, ñađëfu ayëtu wapacëk: Wanës Wakasëk wante hnësëhnëđëmuno ŋa matina hnë vahnë.

¹² Gena ahnë yëđako ma haraŋëko, bare Yesu Këris yëtëndanëko.

¹³ Nkwëryërun ga nësëde gante nkeho nkeya mën ŋa ante nko buho hnë ikwëtahn wasëwif ŋa. Njëtërun gante koroteyehnëđëfuhö dŵs cery sali Wënu ŷa do njëkëlehnëđëfuhö rëkwehnu ka.

¹⁴ Hnë wati rac, ntëbëbuhëhniwo hnë ikwëtahn wasëwif hna vējarënta mën wasëwif vēyabah. Ha, njawënébuho namu warëm fu ŵa.

¹⁵ Bare Wënu ŋa tëhnakowo kobëri nte nko buho nagila ŋa do, g'ipërëna dëŵu ŋa, macëko soŋe ryokuŋëhnëndëŵa. Do ante tëkëko wati ŋa,

¹⁶ nëŋëkawo njëtëndanowa Aju soŋe yiwu fëyaŵëhni vēle wok vēyena wasëwif va. Awa, hnë wati rac wëla aryampo tëyëlëwawohna nkabo ile rëfëko liwu ŷa.

¹⁷ Wëla Yerusalem hna dënk yilëŵohna soŋe hnulëfu vēle ryënkwëko nkeni vēfayik va. Bare taŋ njibuho Arabi hna, tac vokawë Damas.

¹⁸ Tac, ante ndëcëko wabëhn watar ŋa, njibu Yerusalem soŋe yëtëlëfu gë Piyer, do wafac ipëhw g'imbëđ ŷëŵëlahnëbunëho.

¹⁹ Hnë wati rac nulëwaŵohna afayik ahaŵary; Sak fo nubuho, aheryu Ahwëhn a.

²⁰ Ile herëndëmu ŷi toŋa ye, gena wamër. Wënu ŋa sede ye.

²¹ Ga matëbu hnam umë yibu hnë waresiŷo Siri do Silisi hna.

²² Hnë wati rac fop vēvē vacery sali vambë Yude va vēyëtëlowohna.

²³ Wanës ŋa fo nkwëryëđëniho ga nësëde: «Ale horoteyehnëđëhëfuno ŷa, fëyahnëđ tame ikwëtahn nte njawëredëho tëkwehn ŋa»,

²⁴ do cëmbëđënihawo Wënu ŋa soŋe lëmën ŷa.

2

Pol gë vēfayik vēŷëntaŵ va

¹ Tac, ga ndëcëk wabëhn ipëhw gë wahnah (14), më voka bu Yerusalem gë Barë nabas; njobunëhawo Tit fëna.

² Mbokabunëho kabi Wënu ŋa yëtëndanëkowo yiwu. Hnam, hnë humbar hunte varëbunëho fuhnë fo, nësëhnëbuhëhniwo vēle fëlayik had vēsankaf cery sali va Wanës Wakasëk wante fëyađëfuhëhni vēle wok vēyena wasëwif va. Ñađëŵohna dŵku ile libu kobëri ŷa hafo dol ŷi nke nafa këm.

³ Tit, nte yebunëho ŋa, mama nkeho gërek, porosiŋilohna dënk soŋe káci.

⁴ Nkwajëla soŋe háci ŷa nkeho kabi vēle wok vēhwëtahnëna paryi rënkëko fagant fu. Njijëniho njëkëtehnanu njëtahnëni gante ntidëni ntihëtahnëni ige afaya fu ka nte hnuŷabun hnë ibëmënkël fu gë Yesu Këris ŋa; ñađëniho mbok ntinihëfu vēramp sariya.

⁵ Bare maŵëntëfuniwohna vēŷi vahnë, wëla wati ryampo, soŋe nko ayaŵënhënahniwo toŋa Wanës Wakasëk ŋa.

⁶ Age vële fëlayik had vësankaf cery sali va ye, ile nkeniho ŷa kwëhnana nafa soŋe lëmën kabi Wënu ŋa yëkëdina ile nke ahnë. Vëyi vahnë vëwënhënlöhna ñoñ ile haraŋëdëfuhëhni vahnë.

⁷ Nuni Wënu ŋa payëkowo yiwu fëyaŵëhni Wanës Wakasëk ŋa vële wok vëyena wasëwif va, gante payëkowo Piyer pëyahni wasëwif ka.

⁸ Ale lika Piyer afayik wasëwif, umë liko ami fëna afayik vële wok vëyena wasëwif.

⁹ Sak gë Piyer do gë San, vële fëlayik had vësankaf cery sali va, njavëtëni doku ile kwëtëhnahnëko Wën ŷa; më njelëhnënihëfu wëbák ŋa fëlalëfu ami gë Barë nabas tufahnahnëni nkehahn dahëse maŵal yëbëlan fu. Koyëna, maŵalëbunëho fuhnë fop soŋe fuhnë yifu gë vële wok vëyena wasëwif, vëhni njini gë wasëwif.

¹⁰ Iñë ryampo fo ye ile tëyënihëfuno ŷa: umë ye ryënkwëtandëfuni vëhaŷëhnah vëvë cery sali lëw hni va, do ami fëna umë ŷankahnëkowo lindu.

Pol niradëha Piyer

¹¹ Bare ante tëkëko Piyer Antiyos ŋa, nirabuhawo satën fo, kabi ntëntëdëho.

¹² Ani gë tëkahnëndëni vële payëko Sak va, vële yaŵënek namu háci va, Piyer gë vële wok vëyena wasëwif va tokëlahnëdëniho; bare ga tëkëni vërac, pëgwëko pitandëhni, golohna tokëlahnëndëni, kabi ntakëkowo.

¹³ Wasëwif waŷëntaŵ wale hwëtahnëkowo Yesu ŵa tëfaryënihawo Piyer hnë nkeya meh ntëwu hna, hafo Barë nabas fëna tëfënti nkeya tac!

¹⁴ Bare ga nubu vërefëna toña ile karaŋëd Wanës Wakasëk ŋa, nirabuhawo Piyer tase vahnë fop lehnëŵa: «Ge wëjë ale ye sëwif ŷa, nufëru nkeya vële wok vëyena wasëwif va, awa hak koŋu aforosinjëndëhni vële wok vëyena wasëwif va nufëni nkeya wasëwif?»

¹⁵ Fuhnë, wasëwif hnaginëkëfu, geyilënëhna vële wok vëyena wasëwif, geyilënëhna vëwen.

¹⁶ Njëtinëk wapacëk, Wënu ŋa dehnëdilahna ahnë catëk kabi maŵëhnëk sariya Moyis, bare ntehnëdëha catëk kabi kwëtahnëka Yesu Këris. Fuhnë fëna gë ikwëtahn Yesu Këris ŋa njavëtinëkëfu catinëk gena g'imawëhn sariya Moyis. Toña ye, Wënu ŋa dehnëdilahna wëla aryampo catëk kabi maŵëhnëk sariya Moyis ŷa.

¹⁷ Bare ge kwëtahninëka Yesu Këris soŋe ntehninëfu catinëk, do njavëtate vëwen yeyinëk had vële wok vëyena wasëwif va, umë ntehnëde bi Këris ŷa liyehnëdëhëfu wameh? Muk!

¹⁸ Age mbokanëbu sariya Moyis le ravëbu ŷa, ntiyadëfu ale wok tëfëna sariya.

¹⁹ Toña ye sariya ŷa njonëhniko icëm. Cëmëbu soŋe lëwu. Do tame ntidëfu fop ile hnëŋëdëha Wënu ŋa. Gë Këris ŷa cëmëlahnëbun kërëwa hna.

²⁰ Nkoŋu yënëndu, bare gena ami wok yënëd, Këris ŷa yënëd hnë ami. Tame, nkeya mën mba vahnë ŋa, ankeya kwëhn g'ikwëtahn Ajë Wënu ŋa ye, umë ale ŷahnëko do yëdahnëk ntaŵary dëwu ŋa soŋe lëmën.

²¹ Dihëtëda nafa ile ntinëhnëkëfu Wënu ŋa. Toña ye, ge sariya ŷa satënëd, awa icëm Këris ŋa kwëhnana nafa!

3

Sariya ma ikwëtahn

1 Wuhnë wëwë Galasi vi, nambërun hakili! Mo ga havëku? Tufëmu wapacëk Yesu Këris pakiko hnë kërëwa hna!

2 Uwi rëy fo yadëfu alëkwawuno: g'imawëhn sariya na bi nuÿarun Iyir Wënu na ma g'ikwëtahh Wanës Wakasëk na nke?

3 Hak kodun ahnambu hakili aki? G'iyir Wënu na pëgwërunëho; tame ñadun bi afuhnawu gë wëfanka hun wã dënk?

4 Ile hnurun do yëtërun yi fop, kwëhnana bi nafa? Diyahnëlohna koyëna nke!

5 Gena bi Wënu na njëdaku Iyir na do ntid hnë wuhnë viÿë vifëmpëhnahnah? Soje ile wawëndun sariya ya bi ntid virac, ma kabi Wanës Wakasëk na hwëtahnërun?

Ahnë catëdina gë sariya

6 Yëkëryina Abëraham: «Më kwëtahnëka Ahwëhn a Wënu na do Ahwëhn a Wënu na soje rac catahnëka g'Abëraham.»[☆]

7 Awa, tëtëka ayëtu iÿin: vële hwëtahnëka Wën va fo ye vëva Abëraham va.

8 Do fëna Vikerëh va mbiÿëk ga nësëk, Wënu na catahnëdëha gë vële wok vëyena wasëwif va soje ikwëtahn dëw hni na. Soje umë ye, pëyahnik Vikerëh hna Wënu na ntehnëkawo Abëraham kobëri fo: «Soje hu ya ndëwadëfuhëhni wabulunda na fop.»[☆]

9 Awa, vële hwëtahnëk va, Wënu na ndëwadëhëhni had gë Abëraham ale hwëtahnëko ka.

10 Fop vële ntiyahnëk sariya ya catënëdëhëhni va hn'idëwan meh Wënu na nkeni, kabi kerik hnë Vikerëh hna: «Meka ale wok tëtëdina kwëlëkwël fop ile herik kayëte sariya hna.»[☆]

11 Do tøk pac, sariya ya catënëdina ahnë haryënk Wën hna. Vikerëh va nësëk: «Ale satëk g'ikwëtahn nkod kwëlëkwël.»[☆]

12 Bare sariya ya nëmpëlëk g'ikwëtahn ina. Vikerëh va më lehnëk: «Ale lik ile ntehnëk sariya ya, nuÿad uwám paryi wã.»[☆]

13 Këris ya cosahnëk soje pëhëtahnefu hn'idëwan meh Wën nte njojëk sariya na; mawëk nke idëwan meh Wën nte rëfëkawo nuÿayin na. Vikerëh va pëyahnëd: «ale-wo-le hanëde hn'atëh* hna ale ryëwanik wëh ye.»

14 Rac nke koyëna soje vële wok vëyena wasëwif va nuÿantahnini gë Yesu Këris idëwan përen nte ntehniko Abëraham njëdade na. Awa g'ikwëtahn na, nuÿaden Iyir Ipacah nte ntehnëk Wën njëdahnëd na.

Sariya gë ile ntehnëk Wën njëdadëha Abëraham

15 Vëÿënta mën, yëkënëfu ile ryëcëtaf hnë duniÿa li: ge ahnë a kahnëndëk akwëtëla soje wadëwu na gante canëk ka, ahnë kodina nkwaj watac ma nkwën inë.

16 Awa, Wënu na ntehnëko ntinëhnëdëha Abëraham viÿë vifëren do gë ale hnagëde hnë umë ya.[☆] Vikerëh va dehnëna: «gë vële hnagëde hnë umë va», had wëjë lehnëk vahnë vëyabah ye, bare «ale hnagëde hnë wëjë», umë fëhnëtanëd aryampo fo ye: umë ye Këris ya.

17 Awa, ile hnësëhnëdëmu ya, umë ye: Wënu na gë Abëraham kahnëndëko akwëtëla ntëwu na ten, tac, ante nuÿako kwëtëla na wabëhn wakeme wahnah gë wafëhw warar na (430), tøkiko sariya Moyis ya. Bare

[☆] **3:6 3:6:** Wapëgwala 15.16 [☆] **3:8 3:8:** Wapëgwala 12.3; 18.18; 22.18 [☆] **3:10 3:10:** Divëta Sariya 27.26 [☆] **3:11 3:11:** Abakuk 2.4 [☆] **3:12 3:12:** Soje Walevi 18.5 ^{*} **3:13 3:13** *Ale-wo-le hanëde hn'atëh:* Mëntëndëlehnëk gë kërëwa ya. (Divëta Sariya 21.22-23) [☆] **3:16 3:16:** Wapëgwala 12.7

wëla toye kodina ñaÿët nafa akwëtëla ña do ntihët ile ntehnëkawo Wën Abëraham ÿa.

¹⁸ Ge gë sariya ÿa nuÿade dëw ña, awa godina gë ile ntehnëkawo Wën Abëraham ÿa. Bare gena koyëna. Soje akwëtëla ña njëdëka Wënu ña Abëraham dëw ña.

¹⁹ Awa, ye yeho doku sariya Moyis ÿa? Nkwëniko soje vankeya vameh vahnë hafo tëki ale hnagëde hnë hnënk Abëraham ÿa. Soje lëwü ÿa ntiko Wënu ña ile ntehnëkawo Abëraham ÿa. Iÿi sariya, wamëleka yëtëndanëkawo Moyis do umë yeho ahnësëhn vahnë ÿa.

²⁰ Bare ante kwëtëlëdëniho Wënu ña gë Abëraham ña, Wënu ña ßalëlawohna gë ahnësëhn; paryi nke Wënu ña, umë fo hahnëndëko.

²¹ Tame, sariya Moyis ÿa nkwajëk bi ile ntehnëka Wën Abëraham ÿa? Muk! Ge sariya ile kahnëndëk Wën gë Moyis ÿa kokënd njëdahn vahnë va uwám paryi wá, awa ahn'a ntehnëde sariya ÿa kod catëna.

²² Bare gena rac. Vikerëh va tufahnëd duniÿa ÿi fop hnë imëk wameh hna nke soje Wënu ña ntihahn ifërën ile ntehnëkawo Abëraham ntinëhnëdëhëhni vële hwëtahnëka va soje ikwëtahn dëw hni Yesu Këris ña.

²³ Ani gë tëkahnindo Këris ÿa, umë ale rëfëko kwëtahnin, sariya ÿa likëfuno vëramp, hafo hale njëtëndaninëkëfu ikwëtahn tac.

²⁴ Koyëna sariya ÿa yeho had ayëka fu ÿa hn'inkaw nte faßarëkëfu Këris hna, catënahninëfu g'ikwëtahn.

²⁵ Tame, Këris tëkik, tëfëka kwëtahnina; goyilënëhna hn'iyëka sariya hna.

²⁶ Fop vutah Wën yerun soje ikwëtahn hun Yesu Këris ña.

²⁷ Wuhnë fop njaryirun tufahnahni gë Këris ÿa nkerun, umë sudarun.

²⁸ Tame wuhnë fop aryampo yerun hn'ibëmënkël gë Këris. Soje umë ye sëwif ma ale wok gena sëwif gona, aramp ma ale ye afaya gona, asan ma asëval gona.

²⁹ Do ge Këris ÿa hwëhnëku, awa vëva Abëraham va yerun do nuÿadun idëw ña gante ntehnëk Wën ka.

4

Vutah Wën

¹ Awa, ile hnësëhnëdëmu ÿa, umë ye: ge ale rëfëka ntëw ÿa fatah fo wok, umë vëhnëmpëlëna gë aramp, mama nkehahnëk umë ale hwëhnëk fop ÿa.

² Tëfëka ma wëhnëhni vële wënkëka umë gë vilëwü va hafo tëk wati ile kahnëndëk rëmu ÿa.

³ Koyëna nke soje lëw fu ÿa fëna. Kobëri ña had vutah nkeyinëko, wënamu wavë duniÿa wï likëfuno vëramp.

⁴ Bare ante tëkëko wati le kahnëndëk Wën ÿa, payikawo Aju: naga asëval, do ma wëko nke hnë imëk sariya Moyis hna.

⁵ Njijëko soje pehëtëhni vële tampëko sariya va, do kolahnin nkeyin vutah Wën.

⁶ Soje tufahnahn vutah vuntëwü yerun, Wënu ña cañëtik Iyir Aju ña wala wary walëw fu hna, Iyir nte ryekayehnëdëhëfu: «Apa! Rëm mën!»

⁷ Koyëna, ale-wo-le hnë wuhnë gona aramp, bare fatah Wën ye; do kabi vutah vuntëwü yerun, Wënu ña njëdadëhu idëw nte wërunjik soje vutah vuntëwü va.

Uryënah Pol soje vëvë Galasi

⁸ Kobëri ña, yëtêlunawohna Wënu ña do vëramp wamën wale wok gena wamën paryi yerunëho.

⁹ Bare tame njëtêrunëha Wënu ña, do Wënu ña yëtêku ntëbu ðus. Awa, hak kodun avoku aŵaŵëhnëndu wënamu wale wok kwëhnana imëk gë nafa? Vëramp vëlëŵ hni bi ŷaɖun avokawu?

¹⁰ Ntënënêrun ðus wafac wëryampo gë wadepera wëɖampo gë wëwati wëryampo do gë wabëhn wëɖampo!*

¹¹ Nkehahnahnëko antë ambër mën ña nke nafa këm soje lëŵ hun ŷa!

¹² Vëŷënta mën, këlamu geryin afaya had ami; gena bi gwëcëtaɖu yewu had ŵuhnë, vële wok geluhna hnë sariya hna? Kobëri ña ñoñ diluhna ile lavëko.

¹³ Njëtêrun, soje ile resëbuho ŷa wohahnëbuho ŷal hun hna tac fëyawu Wahnës Wakasëk ña ryënkwëryënkŵ ŷa.

¹⁴ Imbahn mën ña gwamëlohnä njëki, bare kehalunohna, kayahnëluhnä fëna g'ami. Bare kacarunëhowo had mëleka Wën ma had Yesu Këris dënk.

¹⁵ Natëkuno ðus! Kodëfu hnësëhnu uñi cedeya: ge kokëndunëho alokëtaɖu vinkër hun vi ayëɖawuno, ntikëndunëho. Ye lë fëlaku tame?

¹⁶ Aŷeŵ hun bi yebu kabi toña ŷa fëyaɖëmu?

¹⁷ Vahnë vële waŷëmpaŷëndëhu vi ñaɖëni ðus nuŷanihu, bare iña dëŵ hni ña yivëna. Pitëndëlehnënihefu ñaɖëni soje ayehahnu gë vëhni.

¹⁸ Njivëk iña ðus ña ge fërënak ŷaɖu. Do iña tac nte hwëhnarunëho nte nkelahninëko ña tëfëka aworyeru kwëlëkwël.

¹⁹ Vutah mën, mbokëbu horotëndu g'ahawary soje hun ŷa, had asëval hnagëɖ, hafo pac padëku nkeya Këris ña.

²⁰ Ñakëndëbu ðus nkelahnin hnë iŷi wati soje hnësëhnu nësa njamah. Pëmpëhnahnëko ðus soje hun ŷa.

Soje Agar gë Sara

²¹ Pëyaryino, ŵuhnë vële pecehnëk ayewu hnë imëk sariya Moyis vi, gwëryëɖiluhna bi ile kerëk Moyis ŷa?

²² Hnë kayëte wanës Wën hna kerik: «Abëraham vucan vuki nuŷako: fëndampo gë Agar nte yeho aramp ña, fëñëntaŵ fa gë Sara nte yeho asëvalu ŷa.»

²³ Fandënkwëryënkŵ fa hnë iña asan g'asëval nagiko, bare fakigëna fa soje ile nësëko Wënu ña nagahniko.

²⁴ Watac nke ile pëhnëtanëɖ: vëŷi vësëval vëhi, had vakwëtëla vaki nkeniho. Agar ye had kwëtëla mbë Kuŷ Sinayi ña, hn'ile njëɖakawo Wënu ña sariya ŷa Moyis. Umë hnagëɖëhëhni vëramp va.

²⁵ Agar ye Ikuŷ Sinayi nte ye Arabi ña. Do fëna umë fëhnëtanëɖ inaŵ Yerusalem bë tame ñi. Umë aramp ye gë vële lëɖëk hnam va had gante nke Agar gë vutah vuntëŵu va.

²⁶ Bare Yerusalem vë g'ambin ŷa gena aramp do umë ye hnëm fu ŷa.

²⁷ Vikerëh va pëyahnéɖ:

«Natëryiŷi, wëjë asëval ale wok kwëhnalihahna fatah! Dekary uhnatah ŵa, wëjë ale wok yëtëlihna ulav ðonk hnag!
Wëjë ale ravik a, vutah hu va yabëɖ ðus ntëbini vutah asëval ale hwëhnaka asan.»

²⁸ Do ŵuhnë, vëŷënta mën, vutah Wën yentirun had Isak, gante ntehnëkawo Wënu ña Abëraham ka.

* **4:10 4.10** Pol nësëɖ soje viyë vile ntidëniho wasëwif ŵa do vile wok tëfëlahna mawëni vëvë Galasi va.

²⁹ Awa fante hnagiko hnë nahnël asan gë asëval, këm fo ntidëhawo fante hnagiko gë Iyir Wënu na, do koyëna nkok ha gaki.†

³⁰ Awa, ye ntehnëk Vikerëh va? Më lehnëk: «Daryehna asëval aramp aÿi g'aju, kabi aju asëval aramp aÿi tēfëlahna nuÿanti idëw ajë asëval ale wok gena aramp aÿi.»‡

³¹ Awa, vëÿënta mën, fuhnë geyilënëhna vutah asëval aramp, vutah asëval ale ye afaya ÿa yeyinëk.

5

Igo afaya

¹ Soÿe ige afaya na pehetëkëfu Këris ÿa. Awa, yaÿwënyin! Antë aÿawu avokawu aÿabiwu gë vankëncä utamp!

² Nëparyino! Ami, Pol, ntehnëdëmu: ge háci ÿa hwëtahnërun, awa Këris ÿa bokëdina kwëhna nafa soÿe hun.

³ Do mbokëdëfu hnësëhnu wapacëk: asan ale-wo-le ÿad káci, sariya ÿa fop rëfëka ntënën.

⁴ Wuhnë vële yëkëlehnëd asatu haryënkW Wën hna gë sariya ÿa, pitëlerun gë Këris ÿa; goryaryëluhna ile njëdakuno Wën hnë Këris ÿa.

⁵ Bare fuhnë, Wënu na hwëtahnëbun ntid sat fu haryënkW lëwu; napëdëfun rac gë idëma Iyir Ipacah inä.

⁶ Ale ye hnë bëmënkël gë Yesu Këris hna, kácik kácina umë kwëhnana nafa! Ihwëhn nafa ÿa, umë ye: ikwëtahn nte rufahnik g'iñal na ye.

⁷ Gwër kahnëtarunëho! Awa mo yëdëhneku nkaÿ na soÿe memaÿehnahnu arëfu toña ÿa?

⁸ Ile porosiñëdënihu vahnë ÿi matina hnë Wën le rëhnaku hna!

⁹ Ntehnëde: «Levir toye matëndëd fop ile hnëgwik ÿa!»✧

¹⁰ Ami, Ahwëhn a njëdako ikwëtahn soÿe hun ÿa: pacëko nahadun gë ami ki. Awa ale-wo-le waÿëmpaÿendëhu ÿa, piniñëde, gante-wo nke ka.

¹¹ Do ami, vëÿënta mën, tēfëka kácini catahnëni bi wobu haraÿëndëwëhni vahnë va? Ge koyëna nkekënd, gokënda horotehnëndewu? Wati rac vahnë va davakëndilëhnhna g'ami kabi rëkakëndëwohna fëyahndëdu Këris ÿa cëmëk kërëwa hna.

¹² Vële waÿëmpaÿendëhu soÿe háci va arabi ntëpëtani fop vëhni dënk!

¹³ Wuhnë, vëÿënta mën, macirun soÿe ayewu afaya, bare inji ge afaya, antë njëdawu fere alihahnëndu ile ñad ikihn vahnë nte watik mbahn hna! Geryin vëryokunëhnël gë inä na.

¹⁴ Sariya Moyis ÿa fop hn'ani kwëda fo pankëlëk: «Iñahnëryehna aÿënta hu ÿa had wëjë dënk.»✧

¹⁵ Bare ge ñarëlëdun do asemëlëndu, awa kwëtëryin hakili, ge gena umë mbëvehnëdun.

Imbahn gë Iyir

¹⁶ Awa wëli ile lehnëdëmu ÿa: tavëryina Iyir Ipacah inä njasary duniÿa hun ÿa, koyëna, tēfëdiluhna ile ñad ikihn vahnë nte watik mbahn hna.

¹⁷ Viña vitac wëtëd g'ile ñad Iyir Ipacah inä, do Iyir Ipacah inä mëtëdëni g'imbahn inä; ñëwëlëni dus, soÿe umë ye kodiluhna aliwu ile ÿadun ÿa.

¹⁸ Bare ge Iyir Ipacah na yasaryëdëhu, goluhna hnë imëk sariya hna.

† 4:29 4.29 Awa fante hnagiko hnë nahnël asan gë asëval, këm fo ntidëhawo fante hnagiko gë Iyir Wënu na, do koyëna nkok ha gaki. Soÿe ile ryëcëtak fagant Isëmayel gë Isak rëfëtayik ani. (Wapëgwala 21.9) ‡ 4:30 4.30 Yëkëryin iÿi yëb Wapëgwala. 21.10 ✧ 5:9 5.9: Matiye 13.33 ✧ 5:14 5.14: Soÿe Walevi 19.18

19 Tëk nunde d'us ile ntiyehnëdëhëfu ikihn vahnë nte w'atik mbahn hna: ndakëntal nte ñewëk Wën gë nkeya kayah do gë tonkah,

20 icëmb ile wok gena wën paryi, gë akavëla, gë iñewë vëyënta hni, gë wasonko, gë iñewary, gë iyap, gë iña dëb vëyëntaw, gë icënkwendëlehn do pitëndëlehn vahnë;

21 iña ile kwëhnëni vahnë, use uñen dëcët, itok dëcët do viyë vihawary vile wëntëlëk gë viyë ki. Awa tame kwëtëryin hakili soñe wañi gante nësëhnëmuno kobëri ka: vële lid koyëna va vëhnuyadina yëwë Inaw Wën hna.

22 Bare wëli ile nagëd Iyir Ipacah ña ahnë hna: iña ña ye, gë uhnatah wã, gë yam yã, gë d'ufëna ña, gë iguk ntawary ña, gë ikwëhna nëf ña do gë ikwëtahn ña,

23 ipërëna ña do gë ipëla nkaf ña. Sariya yã ñewëlëhnhna vële ye aki va!

24 Vële kwëhnëk Yesu Këris va pakëni kërëwa hna fop ikihn vahnë nte w'atik mbahn hna gë fop viña vidëwu va.

25 Age gë Iyir Ipacah ña njënëden, mawëñëfu njasaryëndëfu.

26 Antë nañëanden soñe viyë vile wok kwëhnana nafa! Antë conkënden! Antë iñewary nke yëbëlan fu!

6

Idemal

1 Vëyënta mën, ge ahnë pëlayik ga ntëntëd, w'uhnë vële njasaryëd Iyir Wën va bokaryeryina hn'ankaw përen hna; bare tefëka nke gë wanës wanëjah. Kwëtëryin d'us hakili, antë awawu yëkëhnahn ña w'uhnë fëna.

2 Demalëryindën w'uhnë fop: do koyëna, mawëhnëdun sariyaKëris yã.✧

3 Age ahnë ntiyahnëka iñë nke, awa gel iñë, nkaf ntëwu ña dënk tokak!

4 Arabi ale-wo-le pëcëta wapacëk gante ntid ka d'oku ile kwëtehnahnëka Wënu ña. Ge nëjahnhëka gë watac, awa tefëka nëjahna minu fo, hara mëntëndëlehnëna g'ile ntidëni vëyëntaw va.

5 Ha, ale-wo-le sah lëwu yã rëfëka nti.

6 Arabi ale harañëde wanës Wënu ña caha ale harañëdëha yã fop ifërën ile kwëhnhak yã.

7 Antë arokayiwu: Wënu ña yafañëdena. Ahn'a ile nadëk yã mbarëpëd.

8 Ale hnadëk soñe natëndan ile hihnëk mbahn dëwu hna, ahnë arac icëm iña mbarëpëd; bare ale hnadëk soñe hnatah Iyir Ipacah ña, ahnë arac uwám sër wã mbarëpëd.

9 Dindënëfu ufërën hara cilëtayilënëhna; kabi ge cilëtayilënëhna, mbarëpëden ge wati yã təkək.

10 Awa, hnë wafac wale wokëfu d'uniyã li, d'okuñëfu soñe ufërën vahnë fop, do kas soñe vële vankinëk kwëtahn va.

Wanës watëkwa

11 Tame, yëkëryin viñi viker vicankaf, gë wëbák mën ña dënk kerëhnhëryidëmu!

12 Vële forosinëdëhu aháciwu va, vahnë vërac ñadëni nañëhnhëndëni háci hun yã. Iryampo le ñadëni yã, umë ye: kehahnëni antë korotehnini soñe ikarañ vahnë icëm Këriskërewa hna.

13 Vële forosinëdëhu aháciwu va vëwawëhnëna vëhni dënk sariya Moyis yã! Nañëhnhëndëni fo ñadëni aháciwu.

¹⁴ Ge ami ye, icēm Ahwēhn fu Yesu Kēris kērēwa hna fo hnaŷēnahnēdfēfu; kabi, rac liko had viŷē vivē duniŷa vi cēmēk soŷe lēmēn, do ami fēna, had cēmēbu soŷe viŷē vi duniŷa vi.

¹⁵ Háciru kácilihna umē fop kwēhnana nafa! Ihwēhn nafa ŷa, umē ye arabi Wēnu ŷa ntifu g'ahaŷary.

¹⁶ Soŷe Isērayel ŷa, ŷulunda Wēn ŷa gē fop vēŷēntaŷ va, ŷuhnē vēle rēfēd iŷi siyab va, arabi Wēnu ŷa maŷēryanēhnu yam ŷa gē kaŷēhnahn dēŷu ŷa.

¹⁷ Tame, antē ahnē mbok njonēhne ryēñah, kabi vandag vante hnuŷabu soŷe Yesu va yeho mbahn hna.

¹⁸ Vēŷēnta mēn, arabi ipērēna Ahwēhn fu ŷa Yesu Kēris nke gē ŷuhnē! Amina.

Kayëte nte kerëhnëkëhni Pol vëvë Efes Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol hërëhnëkëhni anji kayëte vële hwëtahnëk hnë nkol Efes hna. Bare vikerëh vicër vindaw̃ hn'iji kayëte nësëna soje Efes. Mpëd umë ÿak kayëte ñi cahini vëvë vacery sali vajabah vamb nkal Asi Toy va fop. Anjiko Efes hna wati nte njasëdëho nkaŵ ntëŵu kigëna ña (Vantiyehn 18-20) do wati nte mbokako rarëna ña añëŵëko hnam wabëhn watar. Akerëk mpëd wati nte nkeho hnë kaso mbë Sesare (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë warar gë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë warar (53 gë 58) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa) ma hnë kaso mbë Rom (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë rywã gë bëhn wafëhw imbëd gë rywã gë wahi (60 gë 62) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa).

Pol kerëk anji kayëte gante ndënkwëtehnañdëhëhni vële hwëtahnëk va bi vëhni mo yeyinëk paß gë Këris. Fop kayëte ñi nësëd ibëmënkël fu gë Këris ña do karanëdëhëfu ibank nte rëfëka kwëhnalin gë umë. Iyir Ipacah ña ryemaðëhëfu ñahnëlënden do maŵëhnëlënden: ten ŵasëwif ŵa gë vële wok vëyena wasëwif, tac yëbëlan fop vële hwëtahnëk hnë cery sali va, yëbëlan vësëval gë vësan hni, vutah gë warëm hni do gë vëramp gë vële hwëhnëkëhni.

Pol nësëd soje ðoku Sintani ale yëkëlehnëd tavëtehnëni vahnë va inji bëmëkël. Akaranëdëhëfu hak mëtaryëden iÿi wët hn'ile njëdëdëhëfu Wën viwëta: toña, usatah, fanka pëyahn Wanës Wakasëk, ikwëtahn, ipeh. Antehnëdëhëfu njëfayin wati-wo-wati.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'iji kayëte: uyas, ile soŵiko, fanka.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-2)

Ibëmënkël wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif Këris hna (1.3-3.21)

Ibëmënkël bulunda vële hwëtahnëk hna (4.1-6.9)

Ibëmënkël vële hwëtahnëk

Wët ikwëtahn (6.10-20)

Simpaÿi rëkwa (6.21-24)

Simpaÿi

¹ Ami Pol, ale ye afayik Yesu Këris kabi Wënu ña ÿak koyëna, kerëhnëdëmu ŵuhnë vëfacah do vële hahnëndahnëka Yesu Këris:

² Arabi Wënu ña, Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa!

³ Cëmbënëfuna ale ye Wën gë Rëm Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris! G'ibëmënkël fu gë Këris ÿa ndëwak vintaŵary vidëŵ fu va gë fop wadëwara wadëŵu wade ŵatik mbin hna.

⁴ Ani gë ntihahnënd ðuniÿa ÿa Wënu ña rëko tëhnafu, g'ibank fu gë Këris, ðanko nkehahnin vëfacah do vële wok vëhwëhnana dahëse wëh haryënkŵ lëŵu.

Hnë injahn hna,

⁵ rëko tëhnafu nkeyin vërahu gë fere ibank fu gë Yesu Këris. Rac ye ile ñadëho Wënu ña do pëhnako nti

⁶ ðanko cëmbinëhna soje ipërëna camah dëŵu nte njëdëkëfu aki fo hn'ibëmënkël fu g'Aju aÿahnik a!

⁷ Hn'ibëmënkël fu hna gë umë, gë sat lëwü ŷa pehëtinëkëfu, tavëhninëkëfu wameh fu ŋa. Aki Wënu ŋa tufahnëk had gante naŷëk ipërëna dëwü ka.

⁸ Njëdfakëfu d'us ipërëna tac do ntik rac gë fop yasery do hakili fërën.

⁹ Ha, njetëndanëkëfu ile ñadëho ŷa, ile sowïko ŷa, ile pëhnako, hnë përeña dëwü hna, nti hnë Këris hna.

¹⁰ Ile pëhnako ŷa ntiyehnëd ge wati ŷa padëk: rac ye farëp hnë asankaf aryampo fo, Këris, fop vile yehëhna mbin hna do nkal hna.

¹¹ Hnë ibëmënkël fu hna gë umë, nuŷabun lëwü fu ŷa, gante pëhnako Wën ka. Rëkëd ntind fop kabi pëhnako do ñak koyëna

¹² d'anko icëmb ntëwü ŋa njëwï soŋe fuhnë vële ryënkwek hwëtahnëka Këris va.

¹³ Wuhnë fëna, ante nkwëryërun wanës toña ŋa, Wanës Wakasëk wante fehëtëku ŋa, kwëtahnërunëha. Hnë ibëmënkël hun hna gë umë, wuhnë fëna njëdayirun iyavëta ile ntëhnëkuno njëdfadëhu ŷa, iyavëta rac ye Iyir Ipacah ŋa.

¹⁴ Umë ye sah ryënkweyënkwe hnë idëw nte hnapëden hafo nuŷayin fop ile ntehnëko Wënu ŋa njëdfadëhëfu. Iŷin fop soŋe icëmb ntëwü ŋa njëwï ye.

Iyëfa Pol soŋe vëvë Efes

¹⁵ Soŋe rac ye, ami fëna, kobëri ga nkwëryëbu ga nësëde soŋe ikwëtahn hun ŋa hnë Ahwëhn fu Yesu do inahn hun vëfacah fop ŋa,

¹⁶ camehnëdëfuha kwëlëkwël Wënu ŋa soŋe hun ŷa. Anahadëmu wayëfa mën hna.

¹⁷ Tëyëdëfuha Wën Ahwëhn fu Yesu Këris ŷa, Rëm le hwëhnëk icëmb ŋa, njëdawü iyir yasery g'itufëhnahn nte yëtëndanëdëhuna Wënu ŋa.

¹⁸ Tëyëdëfuha ntancën wahakili hun wã gë humpen Iyir Ipacah ŋa, soŋe ayëtu itama nte njëdfaku imac ntëwü ŋa, g'uvetak icëmb ntëwü dëwü ŋa, antëw nte cahëdëhu gë vëfacah vëyëntaw va,

¹⁹ do gë fanka samah lëwü soŋe fuhnë vële hwëtahnëk va. Fanka farac ye fale

²⁰ vokaryika Këris fagant vësëm do ntañënda farëhw lëwü hnë mbin hna,

²¹ cëpëk inaw ŋa fop, cankaf, fanka, gë fop uwëka do fop wamac wale hoëde maci hnë iŷi d'uniŷa bare fëna d'uniŷa ile yejëk ŷi.

²² Ha, Wënu ŋa hwëtëk fop hnë wakwër Këris hna. Umë ale sëpëk fop, Wënu ŋa njëdfahnëka nke nkaf Cery Sali ŋa.

²³ Vële hwëtahnëk va ye mbahn Këris ŋa, do Këris hnë vëhni ntëdëk; padënkëhni fop, umë ale fadëned fop.

2

Uwám ule njëdfahnëd Këris

¹ Do wuhnë, kobëri ŋa maŷëhnëluhnahna Wënu ŋa, walaŷary hun wã cëmëko soŋe wameh hun

² wante yasahnëdunëho kobëri ŋa. Atëfëtalahnëdun vantiyehn vahnë vële ye d'uniŷa li. Amaŷëhnëdunëhawo asankaf wafanka wawëh wale ye ambin. Aŷi asankaf ye iyir meh ale ryokuñëd aki hnë vële wok vëwawëhnëdilahna Wën va.

³ Fuhnë fop nkeyinëko had vëhni, ankentinëkëfuno gante ñad ikihn vahnë nte watik hnë mbahn ka, antidenëho gante ñad vimbahn fu ka

do wahakili walēw̃ fu ka. Soŋe ile yeyinēko ŷa, akēbēnayehninēkēfuno korotin kitiŋ Wēnu ŋa had vēyēntaw̃ va.

⁴ Bare Wēnu ŋa, soŋe ikaŷēhnahn cankaŋ ntēw̃u ŋa g'iŋahn cankaŋ nte ŋahnēkēfu,

⁵ fuhnē vēle sēmēko gē wadēt wadēw̃ fu ŋa, njēdākēfu uwām w̃a gē Kēris ŷa —ipērēna Wēnu ŋa fehētēku.

⁶ Hn'ibēmēnkēl fu gē Yesu Kēris hna, mbēhnēndehnekēfu ndampo fo do ntañēndēkēfu mbin hna.

⁷ Koyēna ntik dānko tufēhni vahnē vēvē cahn va ipērēna camah g'uhnēfak ule kwēhnahnēkēfu hn'ibēmēnkēl fu gē Yesu Kēris.

⁸ Kabi, g'ipērēna Wēnu ŋa pehētirun, gē fere ikwētahn hun. Rac matina hnē w̃uhnē, uyēd Wēnu ŋa ye.

⁹ Rac matina hnē vantiyehn, dānko ahnē antē kumanēnd.

¹⁰ Ha, umē yahanēkēfu; hn'ibēmēnkēl fu gē Yesu Kēris, antikēfu dānko ntihahnin vantiyehn vapērēn vante kēbēnanēhnēkēfuno kobēri ŋa Wēnu ŋa, dānko njasēnden koyēna.

Fop mbēmēnkēlinēk gē Kēris

¹¹ Soŋe rac, dēnkwētaryin waŋi: kobēri ŋa, w̃uhnē vēle wok geluhna wasēwif hnagihna; wasēwif w̃a macēdēnihu vēle wok «vēhácina» vēhni mēcadēni vēhácik soŋe ile ntik vák ahnē mbahn dēw̃ hni hna.

¹² Hnē wati rac ŋaŷērūnēhawo Kēris, gentahnilunohna gē bulunda Isērayel ŷa, vēhneh yerunēho hnē vakwētēla gē Wēnu ŋa, nkerunēho duniŷa li gē itamahn kēm do gē Wēn kēm.

¹³ Bare gaki, soŋe bēmēnkēl hun gē Yesu Kēris ŷa, w̃uhnē vēle yeho kobēri ŋa ŋaŷēt, sat Kēris ŷa paŋēndajēku.

¹⁴ Ha, umē dēnk ye yam lēw̃ fu ŷa: mbēmēnkēndēlehnēkēhni wasēwif gē vēle wok vēyena wasēwif. Apērēkanēk kece ile fitēndēlehnēkēhniwo ŷa: kece rac ye iñēw̃ēl. Gē sadēha mbahn dēw̃u ŋa

¹⁵ sariya ŷa g'ile tēyēk ŷa gē vakwēda vantēw̃u va goryaryēlohna nafa. Antik aki gante kođ ntihahn hnē umē wasēwif w̃a do vēle wok vēyena wasēwif, ahnē hasēk aryampo fo, do koyēna nti yam ŷa,

¹⁶ do konjēndēlehnēhni gē Wēnu ŋa vēhni vēhitak hnē mbahn ndampo fo, g'icēm ntēw̃u kērēwa hna do koyēna ndaw̃ ñēw̃ēl ŋa.

¹⁷ Anjijēk pēyawu yam ŷa w̃uhnē vēle ŷaŷēko va gē vēle rēhako va per.

¹⁸ Kabi, hnē bēmēnkēl fu g'umē hna, fuhnē fop, wasēwif gē vēle wok vēyena wasēwif, kođen pēŋayinēhna Rēm ŷa, hnē Yir ndampo fo.

¹⁹ Aki, goluhna vēhneh ma vēle ryēcalēd; bare nkentahnirun hnē bulunda vēfacah hna, w̃uhnē ye tere Wēnu ŋa.

²⁰ Nkerun cery yēryik do vēfayik va gē wakila ŋa ye sah ryēnkwēryēnkw ŷa, do Yesu Kēris umē dēnk taka ndēnkwēryēnkw ye.

²¹ Hnē umē cery ŋa fop ŋaŷēnađ do matēndađ nke cery pacah hnē Ahwēhn.

²² Hn'ibēmēnkēl hun hna g'umē, w̃uhnē fēna, nkerun ndampo fo cery nte yēryēde soŋe ayewu ŷēw̃a Yir Wēnu ŋa.

3

Doku Pol pađ gē vēle wok vēyena wasēwif

¹ Soŋe rac njēfadēfuha Wēnu ŋa, ami Pol, ale sēdik kabi dōku Yesu Kēris ŷa lidēfu, dānko ryemahnu w̃uhnē vēle wok geluhna wasēwif.

² Akwëtahnebu paryi nkwëryërun ðoku ile kwëtehahnëko Wënu ña liwu, hnë fërenak lëwu hna, gante kod ntinëhnahnu ile ñad ÿa.

³ Ha, Wënu ña pidëtëko vinkër va soje njëtëndano ile ñad nti soŵik ÿa, had gante kerëhnëmu ki gë wanës wante wok yabëna.

⁴ Age karanjërun rac, kodun ahamahnu hafo bi ne njëtëbu ile soŵiko do ntik Wënu ña Këris hna.

⁵ Kobëri ña, Wënu ña tufëliwöhna vahnë va iÿin ile soŵiko. Bare gaki antik Iyir ña tufëhni vëfayik vëfacah vëlëwu va do gë wakila wadëwu ña.

⁶ Wëli ile pëhnëtanëk viÿë vile soŵiko va: gë fere Wanës Wakasëk ña, vële wok vëyena wasëwif va kwëhnani antëw ndampo fo gë wasëwif wã, nkeni mbahn ndampo fo do nkentahnini ndampo fo hnë ile ntehnëko ntinëhnëdëhëhni hn'ibëmënkël ntëw hni gë Yesu Këris hna.

⁷ Wënu ña, hnë ufërenak lëwu hna, g'antiyehn fanka falëwu fa, njëdako yewu aryokunjëhn Wanës Wakasëk.

⁸ Ami, ale ÿak vak hnë fop vëfacah hna, nuÿabu untënah fëyaŵuhni vële wok vëyena wasëwif va uvetak va Këris le wok pudina

⁹ do yëtëdanëwëhni vahnë va fop gante ntiyëhnëd Wënu ña viÿë vile pëhnako nti do soŵiko kobëri kantëm hnë umë, ale liko fop vile ye va.

¹⁰ Do ntik rac, ðanko, gë fere cery sali ña, fop vële hwëhnak cankafo do wëka ambin hna mëk njëtëni usery Wën gë fop wasifa walëwu wã.

¹¹ Hnë vëÿin fop tëfëk nahan mbë kantëm ntëwu nte ntiyëhnëk hnë Yesu Këris Ahwëhn fu ÿa.

¹² Hn'ibëmënkël fu gë Këris, gë fere ikwëtahn fu hnë umë, kodën pëjayinëhna Wënu ña g'idëkëna fop.

¹³ Soje waji fop, muntadëmu, antë aresawu wahorot wale horotëdëfu soje hun; umë ye icëmb hun ña.

Uyëfa soje vëvë Efes

¹⁴ Soje rac ye andëkwëhnëdëfu haryënk Wën Rëm,

¹⁵ ale yëdahnëk wãc watere wabë g'ambin gë nkal.

¹⁶ Ha, atëyëdëfuha njawënu gë fanka mbery hun hna gë fere Iyir ntëwu ña, had gante naÿëk uvetak icëmb ntëwu ña.

¹⁷ Koyëna, Këris ntëdëk hnë wasakahn hun hna gë fere ikwëtahn ña, afëlu vënkahn hun va do ayëru fop uwám hun wã hn'injahn hna,

¹⁸ akwëhnafun aki fanka awëryahnu, gë fop vëfacah va, ile ye iyank, iyáry, iyihn do itëw injahn Këris ña.

¹⁹ Ha, ayëtu injahn Këris ña nte ryëcëtaf fop uyët, ðanko ayewu vëfadah had gante padëk Wën ka.

²⁰ Wënu ña, gë fanka falëwu fale ryokunjëd hnë fuhnë, kod nti ntëbi vile ryëyëdenëha va ma vile hnahaden va,

²¹ icëmb ña nke gë umë hnë cery sali do hnë Yesu Këris hna, soje walape wã fop, dol do gë kantëm. Amina.

4

Imac bëmënkël hnë cery sali

¹ Soje fop vëÿin dënk, ami, ale sëdik kabi ðoku Ahwëhn a lidëfu, ankaÿëtafëmu: yasëryin had gante macëku Wën ayasëndu.

² Geryin vële wok vëhumadina, vënëñah do vëryuñënak; mënkwlëryin injahn hna.

³ Kamënyin aworyeru bëmënkël nte wãtik Yir hna gë fere yam ÿa.

4 Mbahn ndampo fo do gë Yir ndampo fo yehëhna, do fëna Wënu ña macëku ahwëhnawu tama ndampo fo;

5 Ahwëhn aryampo fo, ikwëtahn ndampo fo, yaryi ryampo fo;

6 Wën hu ðampo fo do Rëm fop, ale sëpëk fop, fagant fop do hnë fop.

7 Ale-wo-ale nuÿak ipërëna Wënu ña had gante yëðahnëk Këris ka.

8 Soñe umë ye ntehnik Vikerëh hna:

«Kayëk yañ,

anjokëhni vëfëlayik,

njëðakëhni wayëð vahnë va.»[☆]

9 «Kayëk», ye pëhnëtanëk, ge gena cëlik fëna hafo gëð nkal li?

10 Ale sëlik ÿa, ye ale hayëk cëmët fop vambin vi, ðanko pëbënahñ fop.

11 Do wayëð wale njëðakëhni vahnë va ye: vëfayik, wakila, vëfëyahñ Wanës Wakasëk, vëharañ do vële heryðëhëhni vële hwëtahnëk,

12 ðanko këbënahñinëhni vëfacah va gante ntihahnëðëni ðoku soñe njawënahñëni mbahn Këris ña,

13 hafo mëkin tëkënin bëmënkël kwëtahn hna fop ndampo fo do hnë uyët Ajë Wënu ña, untaf hn'ikwëtahn, do inaÿ padah Këris.

14 Aki goðenëhna had vutah, vunte mpalayëð wavonkëlo wëñka do vile këryëð sël fop wasifa karëña, vunte tokani vahnë va soñe cëvehñënihëhni hn'idënt.

15 Bare, ge nësëbun toña ÿa g'itufahn ñahnël ña, anayëðen hnë fop ðanko mëntëlahñin gë Këris, ale ye nkaf cery sali nte ye mbahn ðëwu.

16 Hnë umë, mbahn ña fop kahnëk do mbëmënkëlëk ðus g'uryema wasokël wale njëðayik. Aki ge cape-wo-cape nke gante tëfëka ka, mbahn ña fop naÿëð do njawënað hnë ñjahn hna.

Uwám hasëk hnë Këris

17 Wëlin doliÿi ile lehnëmu do muntamu gë fanka wac Ahwëhn: antë avok ayasu had gante njasëðëni vële wok vëyena wasëwif: vinahan vidëw hni va kwëhnana nafa.

18 Vinahan umëhwëryah kwëhnani, do vëhneh nkeni hnë uwám Wën hna, kabi wahakili walëw hni wã piðak do kambëkëhni vankaf.

19 Vintaÿary vidëw hni va nke had wëbák wadënda, ndakëðëni gë ale-wo-ale do njëðëhnani sifa fop vantiyehn vameh.

20 Bare wuhnë, gena aki ñëñarun ayëtuna Këris,

21 ge paryi nke nkwëryërun ga nësëðe wadëwu, do karanjirun ikarañ nte rëfëlëk gë toña nte ye hnë Yesu:

22 ha, kobëri ña, pëbëkuno viña toka nte fërëkahnëðëhu, bare, ile yerunëho kobëri ÿa, tëfëka asuðëtawu had viÿi visër.

23 Afo wahakili hun wã gë wasakahn hun wã nkwëcëta,

24 do ayewu vahnë vëhasëk had gante cuðarun viÿi vihasëk ki. Ahnë ahasëk arac Wënu ña ñahanëka mëntëläni g'umë hn'usatah gë hn'ufacah ule watik toña hna.

25 Soñe rac, cuðëtaryin wamër ña: ale-wo-ale nësëhnënda toña ÿa aÿëntaw ÿa, kabi mbahn ndampo fo yentahninëkëfu.

26 Ntavëku bi? Antë aliwu wameh; ntavah hun ña tëfëka njam ani gë njohan lav wã[☆]

27 soñe antë ayëðawuna Sintani ÿa fere fale mëkahnëðëhu.

28 Arabi ale ÿa antë mbok nte; ðokuñëð gë wëbák wadëwu ña ðënk soñe nuÿahn ile njëðadëha ale ye hnë uval hna.

²⁹ Antë cahn hnë wës hun wanës wameh, nësëryin wante ryemađëhëhni vëyëntaŵ wëbal wadëŵ hni hna, soŋe ntihahn ufërën hnë vële hnëpađëhu va.

³⁰ Antë ayëwëhnehnuna Iyir Ipacah nte njëđaku Wënu ɳa had yavëta ile rufahnëđ pehëtëđerun Fac Fehëta hna.

³¹ Antë ahwëtawu hnë wasakahn hun wameh wante liyirun ɳa. Antë ntavëndu, njabu sakahn, ayewëndu; vëyïn fop tëfëka asudëtawu, gë fop wasifa wayap.

³² Tufëhnaryin vëyivah ale-wo-ale gë aŷëntaŵ, kwëhnaryin ntaŵary përen; tavëhnëlëryindën, had gante tavëhnëku Wën hnë Këris.

5

Umëhwëry do Humpen

¹ Ha, tëfëtalahnëryina Wënu ɳa, kabi vutah vunte ŷahnik yerun;

² yasëryin g'ijahn had gante ɳahnëkëfu Këris ka do umë dënk njëđëhnak soŋe fu, had uyëđ do sadëha ile hwëhnak icëv nte nëñëđëha Wënu ɳa.

³ Wënu ɳa hwëhnëku, tëfëlahna dënk nkwëryi ga nësëde viŷë vëryampo fagant hun: ndakëntal meh ɳa, fop ile wok pacëna, uval dëcët.

⁴ Tëfëlahna fëna nkwëryi wanës wante sëfëhnayehnéđëhu, wanës wanënkwah, ma wanës watonkah. Waɳi fop kwëhnana ŷëŵa ŷal hun hna. Bare tëfëka awëryëhniwu icamehn Wën.

⁵ Nkwëryëryin đus: vële lid ndakëntal meh va, ma vële lid vironkah va, ma vële mbalëk dëcët va —vëhni, ɳahnënihëhni wamën wamër— vëhni vëhnuŷantëđena ntëŵ Inaŵ Këris do Wënu ɳa.

⁶ Ahnë antë tokawu gë wanës wante wok kwëhnana nafa: watac ye wante yojëđ ntavah Wënu ɳa hnë vële wok vëŵawëhnëđilahnna va.

⁷ Antë ayentahniŵu gë vëhni.

⁸ Kobëri ɳa umëhwëry yerunëho; tame hn'ibëmënkël hun gë Ahwëhn humpen yerun. Yasëryin had vutah humpen;

⁹ do vantëŵel humpen ha ye: ufërën, usatah, gë toña.

¹⁰ Kamënaryin ayëtu ile hnëñëđëha Ahwëhn a.

¹¹ Vantëŵel umëhwëry kwëhnana nafa; antë ayentahniŵu; tufahnëryin.

¹² Wante ntidëni coŵaryëđëni ɳi cëfëhnëk nësi;

¹³ ßare fop vile rufahnik gë humpen ha coŵëtak,

¹⁴ kabi fop vile soŵëtik va humpen ye. Soŋe umë ye ntehnik:

«Nëgary, wëjë ale ryakëk,

matëry fagant vësëm,

do Këris ntancënëđëhi.»

¹⁵ Yasëryin wajira gë vankeya hun va; antë ayewu vële wok vëseryëna ßare geryin vëseryah;

¹⁶ Balëtahnëryin mpëđ nte njëđaku Wënu ɳa, kabi wafac wale yehahninëk ŵi mek.

¹⁷ Awa, antë ayewu vële hnambëk hakili, ßare kamënaryin ayëtu đus ile ñaryaryëđëhëfu Ahwëhn a.

¹⁸ Antë aryëŵu, umë yodëhu ayehahnu vëyeyar, ßare geryin vële pëbëk Iyir Ipacah ɳa.

¹⁹ Kamënaŷëhnëlëryin gë wahnëŵ wale ŵatik hnë Vikerëh hna, wahnëŵ sali wasëvah, wahnëŵ wale njëđaku Iyir iɳa; yëwëhnëryina do cëmbëryina Ahwëhn a gë fop ntaŵary hun ɳa.

20 Camehnëryina Wënu ña Rëm ÿa wati-wo-wati do soñe ile-wo-ile gë wãc Ahwëhn fu Yesu Këris.

Nkwëryëla mbë tere

21 Maŵëhnëlëryin ale-wo-ale, wũhnë vële lënënëka Këris va.

22 Vësëval, maŵëhnëryinëhni vësan hun had gante maŵëhnërunëha Ahwëhn ka.

23 Ha, asan a ye asankaf asëval a, had gante nke Këris asankaf cery sali, umë ale fehëtëd cery sali nte ye mbahn ntëwũ.

24 Had gante cery sali ña maŵëhnëdëha Këris ka, vësëval va fëna maŵëhnëdënihëhni vësan hni va hnë fop.

25 Vësan, ñahnëryinëhni vësëval hun va had gante ñahnëk Këris cery sali ka do njëdëhna umë dënk soñe lëwũ;

26 añak aki pacëna gë wënkã do gë wanës nkehahn afacah;

27 añak aki njoj cery sali ña haryënk wëwũ hnë igwam dëwũ hna fop: nte wok kwëhnana dahëse wëh, nte wok kwëyana, nte wok kwëhnana ile wëntëlëk gë virac. Añak cery sali ña pac harã kwëhnana ile keyande.

28 Asan a aki tëfëka ñahna asëvalu ÿa, had gante ñahnëk mbahn ntëwũ ña dënk. Ale ÿahnëka asëvalu ÿa, ñëhna umë dënk.

29 Ahnë gena ale ÿëwëk mbahn ntëwũ ña, ßare ndavëdëha, do pëladëha, had gante ntid Këris cery sali ka

30 kabi mbahn ntëwũ yentahninëkëfu.

31 «Soñe umë ye, asan a tavëdëhëhni rëmu gë hnëmu nkeni g'asëvalu fo, do vëhni vëhi tak aryampo fo nkedëni.»✧

32 Hnë wanës watac coŵak toña sankaf: ntehnëbu waji nësëd soñe Këris do gë cery sali ña.

33 Gante-wo ka, ale-wo-ale hnë wũhnë ñahna asëvalu had umë dënk, do asëval a ntënëna asanu.

6

Vutah gë warëm hni do gë wahnëm hni

1 Vutah, maŵëhnëryinëhni warëmun gë wahnëmun hn'ibëmënkël g'Ahwëhn, kabi watac satëk.

2-3 «Dënëneriyihni rëmu gë hnëmu gante nuyandu uhnatah do wafac wañaryah nkal li.»✧ Rac ye akwëda ndënkwëryënk nte lehnëkëfu ale wawëhnëk nuyad ufërën.✧

4 Wũhnë, warëm, antë alavëbehuni vutah hun, ßare kwëdëryinëhni hn'usatah do hn'uhnira le wãtik hnë Ahwëhn hna.

Vëramp gë vële hwëhnëkëhni

5 Vëramp, maŵëhnëryinëhni vële hwëhnëku nkal li g'untënah do g'ibal, gë ntaŵary pacah, had Këris ryokuñëhnedun;

6 Dokunëryin, harã gena had vële yëkëlehnëd vahnë va nëñëhni gë vëhni ma kabi njëkaderun, ßare had vëramp Këris, vële lid gë vintaŵary vidëw hni ile ñad Wënu ña.

7 Dokunëhneriyinëhni gë ntaŵary përen, had Ahwëhn a dënk ryokuñëhnedun, gena vahnë.

8 Njëterun ale-wo-ale lik ufërën, Ahwëhn a mbësadëha, nke aramp ma gena aramp.

⁹ Do wũhnë, vëhwëhn hni, diryënehni koyëna vële ryokuñëhnëdëhu va. Tavëryin dakëna: njëtërun, ale hwëhnëku ÿa, wũhnë gë vëhni, mbin hna nke do dëbëndëlehnëlihna vahnë va.

Wët Ikwëtahn

¹⁰ Soñe fuhnahnu, yëkëlehnëryin fanka hun fa hnë fanka ÿawãh Ahwëhn hna.

¹¹ Cudaryin viwëta Wënu ña soñe aholu ayawënwawu hnë warënd Sintani hna.

¹² Kabi gena vahnë wëtaryëden, bare wafanka wayir wañeh hnë mbin hna, gë vësankef, gë wafanka do gë vële hwëhnëk duniÿa wëhwëryah.

¹³ Soñe umë ye, tëfëka asudawu viwëta Wënu va fop, d'anko awëkawu hnë fac ile njihahnid wëh hna do, age puhnarun rac, awowu ahahnëndawu.

¹⁴ Kahnëndaryin, ñëbaryin toña ÿa had ryl sah li, cudaryin usatah wã had cud mëta wët nte huvëd sakahn;

¹⁵ do përyaryin had wapary iña afëyahnu Wanës Wakasëk yam ÿa.

¹⁶ Nufëryin kwëlëkwël kaka ikwëtahn ña, umë ryemadëhu aryipehnu fop wëca wante pëdëk Sintani.

¹⁷ Nuÿaryin ipeh Wënu ña nte ye had apënkwe ryëhwëra do wanës Wënu ña had sëlame le njëdahnëk Iyir Ipacah iña.

¹⁸ Tëyëryina Wënu ña hnë wayëfa hun hna. Ha, yëfaryindën wati-wo-wati, gë uryema Iyir iña. Antë ahnamawu do kahnëndaryin kwëlëkwël. Yëfaryin soñe bulunda Wënu ña fop,

¹⁹ soñe ami fënali: arabi wanës ña nke hnë wës mën soñe fëyahnu hara dakëlohna hn'ile soñik hnë Wanës Wakasëk hna.

²⁰ Acëdëfu kabi ale fëyahned Wanës Wakasëk wãc Wën hna yebu. Yëfaryin d'anko wëku fëyahnu Wanës Wakasëk ña, hara dakëlohna, gante tëfëka ka.

Simpaÿi rëkwa

²¹ Ñadëfu ayëtu wũhnë fëna, ile fabiko ÿa do ile lidëfu ÿa; Tisik, aÿënta fu ale ÿahnik, aryokuñëhn Ahwëhn a ale hahnëndak, njëtëndanëdëhu fop.

²² Soñe umë fayëryidëfuhä pëyawu bi hak nkobun do mbosëvosehnu.

²³ Arabi Wënu ña Rëm fu ÿa do Ahwëhn fu Yesu Këris njëdanihëhni fop vëÿënta fu va yam ÿa do g'ijnahn, gë kwëtahn ña.

²⁴ Arabi Wënu ña ndëwahni fop vële ÿahnëka Ahwëhn fu Yesu Këris va g'ijnahn nte wok cëmëdina!

Kayëte nte kerëhnëkëhni Pol vëvë Filip Wade yehëhna hnë inji kayëte

Filip nkol nte hwëhna nafa mbë Masedëwan ye. Afayik Pol njiko hnam wati nte njasëdëho nkaŵ ntëwu kigëna ña. Apëyahnëk Wanës Wakasëk ña nkol tac hafo vahnë va kwëtahnëni do cery sali ña ntiyak. Njëkëryin Kayëte Vantiyehn Vefayik hna 16.11-40.

Pol, gë Timote darël lëwu, kerëhnëkëhni vële hwëtahnëk vëvë Filip va wati nte nkeho hnë kaso mbë Sesare (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë warar gë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë warar (53 gë 58) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa) ma hnë kaso mbë Rom (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë ryaw ma bëhn wafëhw imbëd gë ryaw gë wahi (60 gë 62) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa). Vahnë vëvë nkol Filip va mbarëniho wayëd do njëdaniha aryampo hnë vëhni, Epafërodi, soñe njëdahnä Pol. Awa, Pol kerëhnëkëhni soñe camehnëhni do kamënañehnehni. Apacëhnëhnekëhni gante nke ka do natëka hnë Këris hna mama nkehahnëk hnë kaso. Añad kamëñehnehni tëfëtalahnëniha Këris do natëhni hnë fop.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: itama, nahan, ikwëtahn, uhnatah, Këris, uhorot.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi, Icamehn gë iyëfa (1.1-11)

Soñe ye natëka Pol mama cëdahnik (1.12-30)

Geryin had Këris (2.1-18)

Vëhni mo ye Timote gë Epafërodi (2.19-30)

Usatah paryi wã Wën hna matik (3.1-4.1)

Wanira watëkwa (4.2-9)

Pol camehnëdëhëhni vëvë Filip va (4.10-20)

Simpaÿi rëkwa (4.21-23)

Simpaÿi

¹ Ami Pol, gë Timote, vëryokuñëhn Yesu Këris, herëhnëryidëhu, wühnë fop vëfacah Yesu Këris vële ye hnë nkol nte wacik Filip ña, vëvë haryënkw hnë cery sali do gë vëyohal va:

² Arabi Wënu ña, Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa!

Iyëfa Pol soñe vëvë Filip

³ Camehnëdëfuha Wënu ña nte-wo-nte nahadëmu ña.

⁴ Fop wawati wale yëfanëhnëdëmu wã wühnë fop, ntidëfu kwëlëkwël g'uhnatah,

⁵ kabi ndënkwëtaðëfu cape nte hnufërun ña hnë pëyahn Wanës Wakasëk hna kobëri fac ryënkwëryënkw hna hafo iÿi wati;

⁶ apacahnëko dënk, ale fëgwëk hnë wühnë anji ntiyen nëfak tëfalëd gante padënëd fac ile njihahnid Yesu Këris ÿa.

⁷ Catanëko gante kwëhnahnëbu vinahan vitac soñe hun ki, kabi kwëtamu ntawary mën li. Wühnë fop nkentahnirun hnë ufërën Wën hna g'ami dënk lakënde yewu kaso hna ma lëkwanduwëhni vële ÿewëd Wanës Wakasëk ña, tufëdëfuhëhni wañi wanës toña ye.

⁸ Ha, Wënu ña ye sedë mën: ñahnëmu d'us wühnë fop g'injahn nte watik hnë Yesu Këris ña.

⁹ Wëlin uyëfa mën wã: Arabi inahn hun ña naỹ gë haŵary pëba uyët do gë hakili,

¹⁰ gante kodun ahëncëtëlehnhanu ile fecek ÿa. Aki pacëdun do kwëhnadiluhna ile heyanderun soñe fac ile njihahnid Këris ÿa,

¹¹ do pëbu vantëwel usatah ule wãtik hnë Yesu Këris, soñe icëmb do wahnëw Wënu ña.

Pol kaso hna do iyi haryënkW Wanës Wakasëk

¹² Vëyënta mën, ñadëfu ayëtu ile rëkiko ÿa ñaỹëtëna iyi haryënkW Wanës Wakasëk ña bare ankwënëk.

¹³ Koyëna fop vële yëkadëho hnë tere asankaf hna, do hn'ile-wo-le hna, njëtëni acëdibu soñe ile ryokunëhnëdëfuha Këris ÿa.

¹⁴ Vëyabah fagant vëyënta fu va, gante nudëniho kaso ka, nuñani tama hnë Ahwëhn hna: tac nkwënakëhni kamëna soñe pëyahnëhni wanës Wënu ña hara dakëlëlihna.

¹⁵ Toña ye vëryampo fagant lëw hni pëyahnëdëniha Këris ÿa g'iñëwary do gë dobël, bare vëryampo pëyahnëdëniha Këris ÿa gë nahan përen.

¹⁶ Vëhni, ile ntidëni ÿa, hn'inahn hna matid, njëtëni nkebu ani soñe rufahnu Wanës Wakasëk ña toña ye,

¹⁷ vëyëntaw va pëyahnëdëniha Këris ÿa gë hakili dobël, vinahan vindëw hni va pacëna; nahadëni nkwënhënhëniho idën vankëncä mën va.

¹⁸ Mena! Vinahan vidëw hni va kod cat ma tumpa, gante-wo ka Këris ÿa pëyahnik, do natëko. Nkod natëndo fëna,

¹⁹ kabi njëtëbu wapuyalahna pëhdëfu, gë wayëfa hun wã do gë uryema Iyir mba Yesu Këris ña.

²⁰ Napëdëfu dus do pacahnëko ñoñ cëfëhnëdëlohna, bare g'itama fop, dol had kwëlëkwël, uwám mën hna ma cëm mën hna tufahnëdëfu inaỹ Këris ña mbahn mën hna.

²¹ Soñe mën a, uwám wã Këris ye do cëm hna nuñadëfu ntëbi.

²² Bare ge nkoñu duniña li kodëfu liwu doku ile yëdanëd vantëwel vapëren. Yëtëla ile rëhnadëfu.

²³ Andoñibu vacape vaki: ñadëfu hërënañu iyi uwám soñe yefu gë Këris, do rac fecekëndëho dus;

²⁴ bare soñe hun ÿa, apecek woñu mbahn hna.

²⁵ Kabi apacahnëko rac, njëtëbu nkodëfu. Nkontëdëbu gë wuhnë fop ayihahnu haryënkW do ahwëtahnu g'uhnatah.

²⁶ Aki boka mën ña fagant hun lid nëñu g'ahaŵary gë Yesu Këris soñe mën.

²⁷ Gante-wo nke ka, yasëryin gante tëyëk Wanës Wakasëk woña Këris ka. Koyëna, age njiryibu yëkiwu ma ge yiryila wëryu nkorun ahahnëndawu hnë iyir ndampo fo, do mëtaryëdun ndampo fo gë ntaŵary tac fo soñe ikwëtah nte wãtik hnë Wanës Wakasëk.

²⁸ Antë aravu vëwëтары hun ntakënanihu hnë ñoñ: nkehnhënhëdëhëhni dahëse ile rufahnëd mbëvëdëni, g'ile rufahnëd wuhnë pëhëtëderun; do watac matid hnë Wën hna.

²⁹ Soñe Këris ÿa, njëdaku wuhnë gena bi ahwëtah nuna fo bare fëna ahorotu soñe lëwu.

³⁰ Ha, dolëma, had gante njëtërun ki, nkentahnirun uwët rac ule hnurunëho wëtaryëdëfuho kobëri ña do woñu wëtahnëndu wi.

2

Geryin had Yesu

¹ Ibëmënkël hun gë Këris ña kamënaÿehnëdëhu bi? Inahn dëwu ña njawënedëhu bi? Nkentanirun bi g'Iyir Ipacah ña? Kwëhnarun bi wasakahn wafëren do kayehnahnëdëhu bi gë vëÿëntaŵ va?

² Ge paryi nke, awa padënerÿin uhnatah mën ŵa: kwëhnaryin nkwëryëla përen, kwëhnaryin inahn ndampo fo, ntaŵary ndampo fo, nahan ndampo fo.

³ Antë aliwu iñë gë hakili dobël ma gë bëntary; ßare dirÿin gë ßana, pëlaryinëhni vëÿënta hun va had vële lëbëku.

⁴ Ale-wo-ale antë njëka umë fo ßare njëkëhni vëÿëntaŵ va fëna.

⁵ Kwëhnaryin nahan fagant hun gë mba Yesu Këris ka:

⁶ Ile nke Wënu ña Yesu Këris rac nke,
yëkëlehnëna nko këñëlahnëni gë Wënu ña.

⁷ Bare, akoÿahnëk umë dënk hnë fop vële kwëhnako va
do nufëk ankeya aryokuŋ.
Antiyak ahnë, njavëtik had ahnë;

⁸ umë dënk vanak, mawëhnëka Wënu ña hafo cëm,
cëm kërëwa hna.

⁹ Soŋe umë ye Wënu ña kayëndëka yan ÿëŵa yihnah ðus
do njëd'ahna uŵac ule lëbëk fop wamac

¹⁰ ð'anko, gë ŵac Yesu ÿa, fop waho ŵa ndëkwëhn,
mbin hna, nkal li do gë gëd' nkal li,

¹¹ do fop waryëŵ ŵa nës
Yesu Këris ye Ahwëhn a; koyëna cëmbëde Wënu ña Rëm ÿa.

Dancëryin had humpen ðuniÿa li

¹² Aki, vëÿahnik mën, ŵuhnë vële ŵawëhnëk kwëlëkwël tase mën, gwënëryin hamëhni mën; ðokuŋëryin g'untakah do g'untënah soŋe ayasaryu g'afëren ipeh hun ña.

¹³ Ha, Wënu ña lid hnë ŵuhnë mbalu do aliwu ile nëŋëdëha ÿa.

¹⁴ Dirÿin fop hara ñakëñakëluhna, hara gwajëlëluhna,

¹⁵ soŋe antë ahwëhnawu ile heyanderun do antë ayentahniŵu hnë wameh, vutah Wën vunte wok vëhwëhnana dahëse ŵeh fagant ßulunda vëŵen do vërumpak. Antancërun fagant lëŵ hni had wahayalin humpen hnë ðuniÿa li,

¹⁶ ŵuhnë vële hwëhna Wanës uwám va. Ge koyëna ntirun, toña hwëhnadëfu sëkwaŵu hnë fac ile mbokahnid' Këris, kabi ðokuŋëla do korotëla aki fo.

¹⁷ Do lakënde sat mën ÿa tëfëka ndehëti ntapëhnahn ikwëtahn hun ña had sadëha ile sënandunëha Wënu ña, umë ye ðoku ikwëtahn hun ña, natëko do nkod' natëndo ndampo fo gë ŵuhnë.

¹⁸ Koyëna fëna ŵuhnë, nëŋëryiwu do natëryiwu ndampo fo g'ami.

Timote gë Epafërodi

¹⁹ Atamabu hnë Ahwëhn fu Yesu, payëryidëfuha biÿëdëna Timote, gante kamënaÿehnahnëdëho ami fëna wakasëk wante wëryëdëfu soŋe hun ña.

²⁰ Umë fo ye ale yebun nahan ndampo do ale ryëñëk paryi soŋe hun.

²¹ Vëÿëntaŵ va fop wadëŵ hni fo nudëni, gena wëba Yesu Këris ña.

²² Bare umë, njëtërun tufëhna ahahnëndak: andokuŋëk g'ami had fatah ðarël rëmu soŋe Wanës Wakasëk ña.

²³ Awa, umë hnahabu fayëryiwa ge nubu wapacëk.

²⁴ Pacahnëko Ahwëhn hna ami fëna njiryidëfu biÿëdëna ÿal hun hna.

²⁵ Bare ntiyahnëko tēfëka fayëgëryiwa Epafërodi aÿënta mën, arëfëlënta mën hnë d'oku do hnë wët, ale fayirun ÿa soÿe ndokuñëhnëndo kabi hnë uval hna nkebu.

²⁶ Përëka mbok hnuwü wühnë fop do ndëñëko kabi njëtarun ures lëwu wã.

²⁷ Toña ye atesëko, do pëñako g'icëm; bare Wënu ña kaÿëhnahnëka g'umë, do gena g'umë fo, bare gë ami fëna, soÿe antë nkwënawo ÿiwëhnah.

²⁸ Awa payëryidëfuha g'uñakahnah yabah soÿe natahnu ge nurunëha do ñaÿëtawo ÿiwëhnah wã.

²⁹ Yotoyenëryina hnë Ahwëhn hna g'uhnatah padah; dënënerÿinëhni iÿi sifa vahnë,

³⁰ kabi soÿe d'oku Këris ÿa ñadëho cëmahn; këbëhnako njëdahn uwám lëwu wã soÿe nëmpëtu hnë d'oku ile worun kodiluhna alinëhnuno wühnë dënk.

3

Usatah paryi va Wën

¹ Fuhnahnu, vëÿënta mën, natëryiwu soÿe bëmënkël hun gë Ahwëhn a. Memadilohna vok herëhnëryiwu ile rëkëbu herëhnu ÿa, soÿe hun ÿa umë fecek kabi keryëdëhu.

² Keharyinëhni vële lid wameh ña, waji wabe, vële fërëkahnëd mbahn va gë háci!

³ Ha, fuhnë yeyinëk vëhácik paryi, fuhnë vële sëmbëdëha Wënu ña g'uryema Iyir ntëwu ña, ambetaden soÿe Yesu Këris do kwëtilënëhna tama ntëw fu ña hnë vantiyehn mbahn.

⁴ Paryi nke, ami, kwëhnabu toña ramahnu hnë vantiyehn mbahn mën hna fëna; ge ahnë hawary ntiyanëka kod tama hnë vantiyehn mbahn hna, ami, kwëhnabu toña lëbëwa:

⁵ kácibu hnë fac hwëhn mbëd gë warar hna, avë hnënk Isërayel yebu, avë ncëma Besame yebu, Ebëre yebu, nagëniho Wa-ebëre; sariya hna, Farise yebuho;

⁶ kahnënda can kaf mën hna, ale vërehnëdëho cery sali yebuho; hnë uwám usatah ule rëkatëde sariya hna, ale wok kwëhnana ile keyande yebuho.

⁷ Antiyahnëkowo nuÿabu, bare gaki, soÿe Këris ÿa, tëkatëbu inamb ye.

⁸ Ntëbi rac, tëkatëbu fop had inamb d'arël ile ÿak nëfak, rac ye iyët Yesu Këris ña, Ahwëhn mën a. Soÿe lëwu ÿa, maÿëbu nambu fop do tëkatëbu fop had ronk, d'anko hnuÿawüwã Këris ÿa

⁹ do rëkatiwu hnë ibëmënkël gë Këris. Usatah ule hwëhnabu karyënk Wën hna matina hnë ile libuho ami dënk kabi ntënënbë sariya ÿa, bare hn'ikwëtahn Këris hna matik. Usatah urac Wën hna matik gë fere ikwëtahn ña.

¹⁰ Ha, fop ile ÿadëfu ÿa, yëtëwã Këris ÿa ye, gë fanka ibëhn dëwu ña, gë gentahn hnë wahorot walëwu hna, do yewu had umë hnë cëm ntëwu hna,

¹¹ aki kodëfu ramahnu nkentëdëbu fagant vëvëhn.

Igaryëhn ile rëfëka tükënin

¹² Dehnëla tükënëbu iÿin fop ma padëbu, bare atëfëlehnëdëfu fëlawu irac, kabi soÿe rac ye Yesu Këris pëlako ami dënk. Age Yesu Këris pëlako, soÿe rëfëlehnahnu hafo fëlawu ami dënk ile fadëk.

¹³ Vëyënta mën, nahala tēkēnēbu. Bare ryampo fo ye ile lidēfu ŷa: ndēnkwēdēfu ile ye kamēhni ŷa do hamēnawu rēkēnu ile ye haryēnkw mën ŷa,

¹⁴ do nkaryēdēfu cape g'ile yēkēlehnēdēfu ka soŋe hnuŷahnu cos nte macaryēdēhēfu Wēnu ŋa hnē Yesu Kēris tebayin yaŋ.

¹⁵ Age nkeyinēk vahnē vēlafah kwētahn hna, inŋi nahan rēfēka kwēhnayin; do ge vēryampo hnē wūhnē nahadun minēmin, Wēnu ŋa pacēnēhnēdēhu fēna soŋe rac.

¹⁶ Gante-wo ka, hnē yēb ile tēkinēk hna, yasēnēfu hnē nkeya tac fo.

¹⁷ Vëyënta mën, tēfētalahnēryino, wūhnē fop. Pēcētaryinēhni vēle rēfētalahnēk nkeya ntēw̄ fu ŋa.

¹⁸ Anēsēhnēdēmu kantēm, bare gaki mbokēdēfu hnēsu gē wako: nkeni vēyabah vēle liyađ vēyēw̄ kērēwa Kēris g'ile pēhnētanēk ŷa.

¹⁹ Wapuyala wadēw̄ hni ŋa, ibēv inŋa ye, w̄n hudēw̄ hni ha đonk dēw̄ hni ŋa ye, mbēntaryēdēni ile rēfēka cēfēhnayehnehni ŷa, vēhni vēle hwēhna hnē vintaŵary vidēw̄ hni hna viŷē vēvē nkal.

²⁰ Bare, vēvē naŵ ambin yeyinēk, do napēdenēha afehēt avē hnam, Ahwēhn a Yesu Kēris.

²¹ Umē vacēđ vimbahn vikaŷēhnah vidēw̄ fu soŋe mēntēndēlehnahn gē mbahn cēmbik ntēw̄ ŋa. Antid̄ rac gē fere fanka fale w̄kēđahnēdēha fēna kwēt fop hnē cankaŋ ntēw̄ ŋa.

4

¹ Vëyënta mën, wūhnē vēle ŷahnēbu đus, ñadēfu vok hnuw̄! Uhnatah mën w̄a do ipēnkw imēk mën ŋa yerun! Vëŷahnik mën, koyēna tēfēka ahahnēndawu hn'ibēmēnkēl hun gē Ahwēhn a.

Wanira watēkwa

² Kēladēfuha Evodi, do kēladēfuha Sintik nkwēryēlēni đus hn'ibēmēnkēl dēw̄ hni gē Ahwēhn a.

³ Do wējē, arēfēlēnta paryi, tēyēdēmi, yij aryemahni nkwēryēlēni vēŷi vēsēval, kabi gē ami ndokuŋēlahnēbun soŋe Wanēs Wakasēk ŋa, ndampo fo gē Kēlema do fop vēryokuŋēntal mën va, vēle herik w̄ac hnē kayēte uwám* hna.

⁴ Natēryiŵu hn'ibēmēnkēl hun g'Ahwēhn a wati-wo-wati; ndivētađēfu, natēryiŵu.

⁵ Arabi vahnē va fop njavētēni iguk sakahn hun ŋa. Ahwēhn a pēŋajēk.

⁶ Antē pēmpēhnahnu ñoñ; bare, gante-wo ka, gē wayēfa w̄a, g'ikēla ŋa do gē camehn Wēnu ŋa, yētēndanēryina fop Wēnu ŋa.

⁷ Do yam Wēnu ŋa, nte lēbēk fop ile kod̄ njēt hakili, keryehned̄ vintaŵary hun do vinahan hun hn'ibēmēnkēl hun gē Yesu Kēris.

⁸ Ile wojēk ŷa, vēyënta mën, wēlin ile rēfēka afaβēndahnu ŷa: fop ile ye toña ŷa, fop ile rēfēka ntēnēni ŷa, ile satēk ŷa, ile facēk ŷa, ile rēfēka ŋahni ŷa, ile rēfēka cēmbi ŷa. Ha, ge nke iñē ile hnēfak do ge nke iñē ile rēfēka cēkwēni vahnē naharyin rac.

⁹ Ndiryin fop ile ŷēŋarun ŷal mën hna, hnuŷarun ŷal mën hna, wēryērun ŷal mën hna, hnurun ŷal mën hna, do Wēn le yēđadēhu yam ŷa nkeđ gē wūhnē.

Icamehn Pol vēvē nkol Filip

* **4:3 4.3** *Kayēte uwám:* Rac ye hn'ile kerini wamac vēle hnuŷađ uwám usēr w̄a.

¹⁰ Anuŷabu uhnatah cankaf hn'ibēmēnkēl mēn gē Ahwēhn a kabi tame mbokērun afabuno. Ha, ñadunēho afabuno bare kwēhnalunohna fere arufuno. ¹¹ Gena uval hnēsēndēho; hali, ñēŋabu ŷeŷu uhnatah hna hwēhnaŷu ma kwēhnala.

¹² Njētēbu gante nkodēfu hnē uval hna ma yaŷ hna. Hnē fop do gante-wo-gante, ñēŋabu yewu afihnah ma ale njok inte, yewu ale njabēk ma ale mbalēk.

¹³ Mēkēdēfu fop hn'ibēmēnkēl mēn gē Kēris umē ale yēdadēho fanka falēŷu fa.

¹⁴ Bare caŋēndanērun ayentahniŷu cape uhorot mēn ŷi.

¹⁵ Wuhnē vēvē nkol Filip, njētērun, ante kērēnaŷu Masedēwan hna, hnē mpēd nte pēgwēbu fēyahnēndu Wanēs Wakasēk ŋa, cery sali-wo demalohna gē wayēd, ge gena ŷuhnē fo,

¹⁶ ŷuhnē vēle yēdanahnikowo, ntēb hwēnta ryampo, ile valēkowo ŷa wati nte nkebuho Tesalonik hna dēnk.

¹⁷ Gena bi wayēd yēkēlehnēdēfu hnuŷawu; bare njēkēlehnēdēfu Wēnu ŋa ndēwawu g'ahaŷary soŋe uyēd hun ŷa.

¹⁸ Yētēryin nuŷabu fop vēle yēdanahnēryirunēho va do hnē yaŷ hna nkebu; apēbēko, kobēri ga tebaŷu uyēd ule yēdajērūnēha Epafērodi ŷa, sadēha ile maŷēk Wēnu ŋa do nēŋēdēha ŷa, had datikola ile nēŋēka rehērya.

¹⁹ Wēn mēn ŋa kwēhnaŷ uvetak samah. Hnē Yesu Kēris hna ntihētēd wabal hun ŋa.

²⁰ Cēmbēnēfuna Wēnu ŋa Rēm fu ŷa dol do gē kantēm! Amina.

Simpaŷi rēkwa

²¹ Gaŷēryinēhni vēfacah hnē Yesu Kēris va. Vēŷēnta fu vēle ye g'ami va gaŷēnihu.

²² Fop vēfacah va gaŷēnihu, kas vēvē tere Sesar va.

²³ Arabi ipērēna Ahwēhn fu Yesu Kēris ŋa nke gē vintaŷary hun va!

Kayëte nte kerëhnëkëhni Pol vëvë Kolos Wade yehëhna hnë inji kayëte

Nkol nte wacëde Kolos na naŵëlëna g'ankol Efes na hnë Asi Toy hna (nte wacëde iyi wati Turëki). Afayik Pol kerëk mpëd wati nte nkeho hnë kaso mbë Sesare (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë warar gë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë warar (53 gë 58) ga ndëcëk hnagi Yesu ŷa) ma hnë kaso mbë Rom (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë ryaŵ ma bëhn wafëhw imbëd gë ryaŵ gë wahi (60 gë 62) ga ndëcëk hnagi Yesu ŷa). Yina nkol Kolos (Vëvë Kolos 2.1) bare ale hwëtahnëk yeho hnam macënde Epafëras (Vëvë Kolos 4.12). Umë sampehnëk Wanës Wakasëk na do fëgwëk Cery Sali na hnam (Vëvë Kolos 1.7). Ga ndëcëk wabëhn kore Epafëras njiko njëkehna Pol kaso hna pëyahna vëharan wamër va Cery Sali hna nkeni. Ankabahnëdëni tëfi vile wok tëfëlanana toki, tëfi ntaŵëla na, háci ŷa, gë vantiyehn ikwëtahn kaŵary g'icëmb wamëleka gante nëñahnëdëha Wënu na gë vëhni. (Vëvë Kolos 2.16-18). Pol kerëhnëkëhni vële hwëtahnëk ye Kolos va tufahnëni soje ye mehahnëk viņi vinahan: Këris ye fop ile valëkëfu ŷa! Fop vile ŷad nkwëna hnë vile ntik Këris kërëwa va wamër ye. Këris ntik fop ile rëfëka ŷa soje ipëh fu na g'icëm ntëŵu do g'ibëhn ntëŵu na.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: fop, ile soŵik ŷa, yasery, bëmënkël fu hnë Yesu.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaŷi (1.1-2)

Pol camehnëdëha Wënu na do njëfanëhnëdëhëhni vëvë Kolos va (1.3-14)

Ahnë gë antiyehn Këris (1.15-23)

Uŵët afayik Pol (1.24-2.19)

Uwám hasëk gë Këris (2.20-3.17)

Vankeya soje watere (3.18-4.6)

Simpaŷi rëkwa (4.7-18).

Simpaŷi

¹ Ami Pol, ale ye afayik Yesu Këris ŷa kabi Wënu na ŷak koyëna, do gë Timote, aŷënta fu, herëhnëdëhu,

² ŵuhnë vëŷënta fu vëvë Kolos va, vëfacah do vëhahnëndak hn'ibëmënkël fu gë Këris hna: Arabi Wënu na Rëm fu ŷa ndëwaŵu do njëdäŵu yam ŷa.

Iyëfa Pol soje vëvë Kolos

³ Acamehnëdëhëha kwëlëkwël Wënu na, Rëm Ahwëhn fu Yesu Këris ŷa, hnë wayëfa fu soje hun ŷa,

⁴ kabi nkwëryëbun ga nësëde ikwëtahn hun Yesu Këris na do g'injahn hun fop vëfacah va.

⁵⁻⁶ Ante təkëk ŷal hun wanës toña, Wanës Wakasëk, wati ryënkwëryënkŵ ŷa, njëtarun Wënu na kwëtëk hn'ambin hna ile ramahnërun ŷa; ikwëtahn hun na do injahn hun na hn'itama tac matik. Ha, hnë duniŷa li fop wañi Wanës Wakasëk kwëhna wadëŵel do wok sampëd. Koyëna ntid fagant hun kobëri fac le wëryërun do yëtërun ipërëna Wënu na gë toña lëŵu ŷa fop.

⁷ Epafëras, lawo lëŵ fu do aryokuñëntal aŷahnik fu, umë ale haranëku, andokuñëhnëdëhu had aryokuñëhn Këris ahahnëndak.

8 Njëtëndanëkëfu injahn nte njëdaku Iyir Ipacah inja.

9 Wëlin soje ye, cape lëw fu ya, kobëri fac le wëryëbun pañare hun ya, tavëlëfuhna iyëfan hun na. Tëyëdëfunëha Wënu na d'anko pëbahnu uyët ile ñad ya gë fere fop useryah wa do gë hakili nte njëdaku Iyir ntëwu na.

10 Koyëna kodun ayasu had gante tëfëka njasënd aryokunëhn Ahwëhn ka do aliwu fop vële hnëjëdëha va. Alëwu fop wasifa vantiyehn vapërën had atëh nte lëwëd vantëwel vapërën do njëtëdunëha Wënu na gë hañary.

11 Tëyëdëfunëha kwëlëkwël njawënu hnë fop gë fanka samah falëwu fa d'anko awëkawu fop gë d'uhnëna.

12 Camehnëryina g'uhnatah Wënu na Rëm ya, ale lik aholu ahnuñawu sah hnapul va vëfacah hn'ile kwëtëhnëku humpen hna.

13 Ankëcëkëfu hnë fanka imëhwëry hna do pakëtëfu hnë nañ Ajë añahnik alëwu;

14 hnë umë apëhëtinëkëfu, wameh fu na tavëhninëkëfu.

Ahnë gë antiyehn Këris

15 Aju ale nude ya ye awëntëlënta Wën hunte woyik nudëna, ale ryënkwëk hnagik hnë fop vile liyik va.

16 Ha, g'umë Wënu na ntik fop, hnë mbin hna do hnë nkal li, vile hnuðe gë vile woyik nudëna: wafanka wale ye mbin hna, vësankaf vële lañak tinki unaw ntëw hni, do vëvë haryënkw gë vële hwëhna ucankaf. Umë liyëhnëk fop do soje lëwu,

17 do umë ye haryënkw fop; fop pëlalëk hnë umë

18 do umë ye ankaf cery sali, nte ye mbahn ntëwu. Umë ye wapëgwala, aryënkw nagi fagant vësëm, d'anko nkehahn avë haryënkw hnë fop,

19 kabi nëjëka Wënu na ile nke ya fop ntëd hnë Aju hna.

20 Gë fere Aju ya, Wënu na ñak konjëndëlehn fop g'umë hnë nkal li do hnë mbin hna. Antik yam ya gë sat Aju ya hnë kërëwa hna.

21 Wuhnë, kobëri na gelunohna gë Wënu na, vëyëw vëlëwu yerunëho soje fop wameh wante hnahaðunëho do lidunëho na.

22 Bare gaki, Wënu na gë umë gë icëm Aju na, ale sëmëk hnë mbahn ntëwu ahnë hna d'anko mëk tufahnu vëfacah konjëndëlehnëku fo haryënkw lëwu dënk, ale wok kwëhnana dahëse wëh, do ile keyande këm.

23 Bare tëfëka awowu vëyañah hnë ikwëtahn hna, soje antë ayañëtañu hnë tama Wanës Wakasëk hna wante wëryërun, wante pëyayini vahnë vëvë d'uniya vi fop do, ami Pol, yehahnëbu aryokunëhn.

Uñët afayik Pol

24 Tame natëko ile horotëdëfu soje hun yi, kabi padënëdëfu aki mbahn mën hna ile wojëk hnë wahorot Këris hna, soje cery sali nte ye mbahn ntëwu.

25 Wënu na ntiko aryokunkëhn cery sali. Ha, akwëtehnañëko iyi d'oku soje hun: tëfëka fëyañu Wanës Wënu na fop.

26 Wanji Wanës yabahnëd vile cowiniho kobëri na fop vanjeh, bare tame tufëkëhni vëfacah vëlëwu va.

27 Añak njëtëdanëhni gante nañëk ka uvetak viyë vile soñik, vile ye hnë ile pëhwëtanëhnëkëhni vële wok vëyëna wasëwif: Këris hnë wuhnë. Hnë umë nke tama hun na ayentahniwu Nañ Wën hna.

28 Awa, Këris fëyadëfunëhëhni vahnë va fop. Niradëfunëhëhni do karañëdëfunëhëhni gë fop yasery, d'anko nkehahnëni vëhnañah hnë ibëmënkël dëw hni gë Këris.

29 Soṇe idi iṽin fop ṽa lidēfu dʒoku hambah dʒus do wētēdēfu gē fanka samah ile wātik hnē Kēris do hn'ami dʒokujēd.

2

1 Nādēfu ayētu gante kambək ka iṽi wēt ile wētēdēfu soṇe hun, soṇe vēvē Lawodise, do soṇe vēhaṽary, wūhnē fop vēle wok nulunohna muk gē vinkēr vidēw hni va.

2 Ntidēfu aki dʒanko kamēnaṽehnahni wasakahn walēw hni hna, mbēmēnkēlahnēni hn'iṽahn hna. Do koyēna, pēbahnēhni g'itama nte njēdahnēd hakili paryi, hnē uvetak lēwu hna fop, do koyēna njētahnēni ile nkoko maṽeryalohna Wēn kobēri ṽa njēti: ile soṽiko, rac ye Kēris.

3 Hnē umē cowik fop hnapul yasery gē uyēt.

4 Nēsēdēfu waṽi soṇe ahnē antē tokawū gē wanēs wanēṽah.

5 Lakēnde gentila gē wūhnē, ntaṽary mēn a gē wūhnē nok. Anatēko gē wūhnē gante mēnkwērun g'afērēn ndampo fo do nkorun aṽawū hnē kwētahn hun Kēris hna.

Uwám paryi hnē ibēmēnkēl gē Kēris

6 Aki, kabi maṽarunēha Yesu Kēris had Ahwēhn, yasēryin ndampo fo gē umē.

7 Pēlēryin vēnkahn hun va hnē umē do yērēryin fop uwám hun wā hnē umē. Goryin ayawēntiwu g'ahaṽary hn'ikwētahn gante ṽaṽēndirun ka do asamehnēnduna kantēm Wēnu ṽa.

8 Kwētēryin hakili ahnē antē pēlayehnu hnē warēnd wanēs wante rokad do wok kwēhnana nafa do hwēhnak yasery ahnē fo: wante wātik hnē wēnamu vahnē, wante wātik hnē wafanka wavē dʒuniṽa, do wok matina hnē Kēris.

9 Fop ile ye hnē Wēn hna ntēdēk mbahn Kēris hna

10 do hnē ibēmēnkēl hun gē Kēris hna padēku fop, umē ale ye ankaf ucankaf do fop wafanka.

11 Akácirun hnē ibēmēnkēl hun gē umē, háci ile wok diyina gē vák ahnē bare háci ile wātik hnē Kēris ṽa ye ile lihētēdēhu ikihn vahnē nte wātik mbahn hna.

12 Ha, gē yary ṽa, ambaṽirunēho gē Kēris, do fēna gē umē, amatēntirunēho hnē icēm hna kabi akwētahnērun hnē fanka Wēnu fa fale watēndēka Kēris cēm hna.

13 Do wūhnē, vēle yeho vēsēm soṇe wameh hun ṽa do ile worun káciluhna mbahn hna ma hnē Kēris hna, Wēnu ṽa njēdaku uwám ndampo fo gē Kēris. Atavēhnēkēfu wameh wadēw fu ṽa fop,

14 apēhwēcək kayēte hn'ile kerik wahnaw fu do yiryeryēkēfu gē sariya. Antihētək wati nte pakək kayēte wahnaw fu hnē kērēwa Kēris.

15 Ntihētək ucankaf wayir do gē wafanka wayir waṽeh, acēfēhnaṽehnkēhni tase vahnē fop, akahēkēhni had vēfēlayik hnē ambēt soṇe imək Aju.

16 Aki, antē aṽawū ahnē kitṽu soṇe vile rokēdun ma sedun, soṇe vambēt sali, soṇe ulepera hasək ma fac ntaṽēla.

17 Iṽin fop ye cēn ile rēfēka tēki, bare ile ye toṽa ṽa wātīd gē Kēris.

18 Antē aṽawū vahnē vēle ṽahnēk bana dēcēt, do icēmb wamēleka, vahnē vēle hwētək dʒus hakili hnē hudakery hudēw hni, ntehnēnihu ntētērun. Vahnē vērac naṽēnadēni gē vinahan ahnē fo.

19 Vēhni, vēwona mbēmēnkēlēni gē Kēris, ale ye ankaf cery sali, nte ryavēd do vēmēnkēlehnēk fop mbahn gē wasokēl do g'ile sokēndēlehnēk waṽēc, do Wēnu ṽa hnaṽēndē mbahn tac.

Uwám hasëk gë Këris

²⁰ Kabi cëmërun gë Këris, pitëlërun gë wafanka wavë duniya. Bare, antidun had uwám hun wã nkok hnë wafanka wavë duniya. Soje ye wawëhnërun waï wasariya:

²¹ «Antë ahnuf iÿin! Antë aryah iÿin! Antë aÿak iÿin!»?

²² Vëÿin fop apud g'ibalëtah: vëÿin dënk ye vakwëda do akarëña vahnë!

²³ Toña ye, waï wasariya mëntëlëk gë yasery: cëmbinëhna Wënu ña gante ñaden ka, mbanayin do koroteyehnin mbahn. Bare, waï wasariya gena iñë, soje natëndan ikihn vahnë nte watik mbahn hna fo ye.

3

¹ Mbëhnëntirun gë Këris, awa yëkëlehnëryin viÿë vëvë mbin va, hn'ile nke Këris hna, ntañak farëhw Wën hna;

² naharyin viÿë vile ye ambin va hara gena vëvë nkal vi.

³ Ha, acëmërun, do uwám hun wã cowik gë Këris hnë Wën hna:

⁴ fac le cahnahid Këris ÿa, umë ale ye uwám hun wã, tac wuhnë fëna, cahntëdërun gë umë hnë cëmb ntëwu hna.

⁵ Dañehnëryin vile ye hnë wuhnë kwëhnëk nkal ñi: ndakëntal meh, ile wok pacëna, iña nte sëfëhnëk, viña vimeh mbahn do ibal dëcët ña, ile ye icëmb wamën wamër.

⁶ Wëlin vëÿin ryojéd untavah Wënu ña,

⁷ wëli hak njasëdunëho kobëri ña, wati nte nkerunëho koyëna ña.

⁸ Bare dol ÿi, tavëtaryin vëÿin fop: untavah, yab sakahn, wasifa wayap, wayew, wanës wacamah wante sahnid hnë wës hun.

⁹ Antë awërhnlëndu, kabi acudëtarunëha ahnë asër a, gë vantiyehn vantëwu va,

¹⁰ do cudarunëha ahnë ahasëk a. Wënu ña, ale ñahanëk a, kwëlëkwël nëmpëtëdëha mëntëlëni, gante njëtandëha paryi.

¹¹ Gaki, vëwona wasëwif ma vële wok vëyena wasëwif, vële hácik do vële woyik vëhácina, vëhneh, vële wok vëhnëgana, vëramp, vële ye afaya, bare Këris ye fop do hnë fop.

¹² Awa, wuhnë, vahnë vële tëhna, pacënëk, ñahnëk Wënu ña, cudaryin vintařary vipëbah kaÿëhnahn do iguk, ibana, ipërëna do g'iduñëna;

¹³ mëkëhnëlëryin do, ge ahnë kwëhnanëka aÿëntař vile curandëha, tavëhnëlëryin; had gante tavëhnëku Ahwëhn ki, wuhnë fëna, diryin koyëna.

¹⁴ Do kas, ñahnëlëryin: inahn ña ye ile vëmënkëlehnëd paryi.

¹⁵ Arabi yam va Këris ÿa nař hnë vintařary hun hna; Wënu ña macëku hnë mbahn ndampo fo soje iÿi yam. Camehnëryindëna kwëlëkwël.

¹⁶ Arabi unës Këris wã ntëd fagant hun hnë fop uvetak lëwu wã: karañëlëryin do niralëryin gë vëÿënta hun va g'ufëbah usery; yëwëhnëryina Wënu ña, gë fop sakahn hun ha, icamehn hun gë wahnëw wale watik hnë Vikerëh hna, gë wahnëw sali wasëvah, do gë wahnëw wale njëdaku Iyir inja; yëwëhnëryina do cëmbëryina Wënu ña gë fop ntařary hun ña.

¹⁷ Fop vile hodun ahnësu ma aliwu, diryin g'uřac Ahwëhn a Yesu, asamehntënduna Wënu ña Rëm ÿa gë fere Yesu.

Vankeya soje watere

¹⁸ Vësëval, mañëhnëryinëhni vësan hun, had gante tëfëka ka hn'ibëmënkël hun gë Ahwëhn hna.

19 Vësan, ñahnëryinëhni vësëval hun do antë ayapënanëhnuni.

20 Vutah, maŵëhnëryinëhni hnë fop warëmun gë wahnëmun, wëli ile hnëñëdëha Ahwëhn a.

21 Warëm, antë alavëndanuni vutah hun, g'antë tesani.

22 Vëramp, maŵëhnëryinëhni hnë fop vële hwëhnëku va nkal li. Dokuñëhnëryindënëhni, hara gena had vële yëkëlehnëd vahnë va nëñëhni gë vëhni ma kabi njëkaderun, bare ðokuñëhnëryindënëhni gë vintawary vipacah kabi ntënënerunëha Ahwëhn a.

23 Gante-wo nke ðoku hun ka, diryin g'intawary përen, had soñe Ahwëhn a, hara gena soñe vahnë,

24 ayëtatü nuñadun Ahwëhn hna, had cos, intëw nte kwëtëhnëkëhni bulunda Wëñ. Ale hwëhnëkëfu ña, Këris ye; umë ryokuñëhnëdun.

25 Ale rufëhna catëna ña, acosahnëd soñe rumpak lëwu ña, Wënu ña dëbëndëlehnëdilihna vahnë va.

4

1 Wuhnë, vëhwëhn vëramp, pëlaryinëhni vëramp hun va gante catëk ka do gante cañëk ka. Dënkwëtaryin wuhnë fëna kwëhnarunëha ale hwëhnëku ambin hna.

Wanira

2 Kahnëndaryin uyëfa hna; kwëtëryin hakili hnë uyëfa hna do camehnëryina Wënu ña. 3 Ndampo fo, yëfaryin fëna soñe fu gante pidëtëhnahnëdëhëfu Wënu ña rënka ña ðanko fëyahnefu viyë vile sowik vëva Këris va, soñe ile sëdahnibu ñi.

4 Yëfaryin fëyahnu wapacëk had gante tëfëka hnësu ka.

5 Yasëryin gë yasery cape gë vële wok vëhwëtahnëlahna Këris; balëtahnëryin mpëd nte njëdaku Wënu ña.

6 Arabi wanës hun ña ntapëhnañi kwëlëkwël g'ufërën, nëñ had wanjiry liyik, do aholu idëkwa ale-wo-le gante tëfëka ka.

Simpañi rëkwa

7 Tisik, añënta fu ale ñahnik, aryokuñëhn do aramp Ahwëhn a ale hahnëndak, njëtëndanëdëhu fop soñe mën a.

8 Soñe umë fayëryidëfuha pëyawu bi hak nkoñun do mbosëvosehnu.

9 Onesim, añënta fu ahahnëndak do añahnik fu, lapëhnaryidëha; avë ñal hun ye. Anjëtëndañëhnëdënihu fop wante ryëcëtañ ani ña.

10 Arisëtarëk, ale sëdëlahnibun ña, nkañëryidëhu, tac gë Marëk, alintëra Barë nabas. Tëkërun ahnuñawu wayab soñe Marëk: ge njirik ñal hun hna, kacaryina g'afërën.

11 Yesu, ale wacëde Yusëtis, nkañëryiku fëna. Fagant vële ryokuñëd g'ami va soñe Inaw Wënu ña, vëhni fo ye wasëwif; vëhni mbosëvosehneniho ðus.

12 Epafëras avë ñalënta hun ña nkañëryiku; añi ayohal Yesu Këris tavëdina uwët uyëfa soñe hun ña, ðanko awoñu vëyañwah, vële lafëk hn'ikwëtahn, vële ramahnëd paryi fop vile ñad Wëñ va.

13 Ambësadëfuha unji cedëya, ðokuñëhnëdëhu ðus, soñe vële hwëtahnëk vëvë Lawodise do soñe vëvë Iyerapolis.

14 Lik, lawo fu ayen, do gë Demas nkañënihu.

15 Gañëryinëhni vëñënta fu vëvë Lawodise va do gë Nimëfa do bulunda ile varëpëlëd cery ntëwu hna soñe iyëfa.

¹⁶ Ge karanjërun anj kayëte, diryin fere karanj fëna hnë cery sali mbë Lawodise. Karanjëgëryin, ÿal hun hna, kayëte nte herëhnëbuhëhni vëvë Lawodise va.

¹⁷ Pëyaryina Arësip kwët hakili hnë doku ile nuÿak hnë Ahwëhn hna, d'anko padënah g'afërën.

¹⁸ Ami, Pol, kerëhnëdëmu gë vák mën iÿi simpaÿi: Dënkwëtaryin vankënca mën va. Arabi Wënu ña ndëwaÿu.

Kayëte ndënkwëryënkw mba Pol nte kerëhnëkëhni vëvë Tesalonik Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol, gë Silas do gë Timote, Korent hna kerëni anji kayëte mpëdara yëbëlan bëhn wafëhw wahnah gë imbëd gë wahnah gë bëhn wafëhw imbëd gë wahi (49 gë 52) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa.

Pol yankëtahnëk Tesalonik wati yas higëna lëwü ÿa. Nkol ña Masedëwan hna nke nte kwëhnëko naw mbë Rom ña, tëfary wov, nkol gwafa. Bulunda wasëwif wã njabëniho. Wasëwif wayabah vëwawëlohna karanj Pol ña do antaniha nkol hna (Vantiyehn 17.1-9). Bare Cery Sali ña pëlëk vënkahn va do njawënak. Timote njankëtahnëkëhni vële hwëtahnëk va, mbarëpëla vële wok vëyena wasëwif do gë wasëwif wale hnëmpëtak nkeni vële hwëtahnëka Këris.

Timote wadëw hni ña njonëhnika Pol Korent hna do hnam kerëhnënihëhni anji kayëte. Hnë anji kayëte Pol njëtëndanëkëhni hnatah lëwusojë ikahnënda nte tufahnëni vële hwëtahnëk Tesalonik va hnë njasa ntëw hni gë Këris. Wëlakënde horot hna nkok njawëni.

Pol kamënaÿehnédëhëhni. Atac ikaranj njëdand panjare vësëm do iboka Këris ña (4.13–5.11). Njëdahnëd simpaÿi do wahnira watëkwa.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'ïnjï kayëte: wanës, ikwëtahn, injahn, uhorot, fac, vëÿënta, vësëm, yam.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1)

Gante kwëtahnëni vëvë Tesalonik va (1.2–3.13)

Ankeya nte ñad Wën (4.1-12)

Ibëhn vësëm gë fac Ahwëhn a (4.13–5.11)

Siyab rëkwa gë simpaÿi (5.12-28)

Simpaÿi

¹ Ami Pol gë Silas do gë Timote herëhnëryidëhu, wuhne vëvë cery sali vë Tesalonik le kwëhnëk Wën Rëm ÿa do gë Ahwëhn a Yesu Këris: Arabi ipërëna gë yam ÿa nke gë wuhne.

Ikwëtahn vëvë Tesalonik

² Kwëlëkwël camehnëdëfunëha Wënu ña sojë hun fop ÿa do njëfanëdërun nte-wo-nte njëfadëfun ña.

³ Ndënkwëtaðëfun kwëlëkwël haryënkwa Wënu Rëm fu hna vantiyehn vante wëtik hn'ikwëtahn hna, wadoku wante wëtik hn'injahn hna do gë iduñëna nte wëtik hn'itamahn hun pað g'Ahwëhn fu Yesu Këris.

⁴ Vëÿënta mën, vële ñahnëk Wën, njëtinëk Wënu ña rëhnaku

⁵ kabi Wanës Wakasëk ña pëyayiluhna gë wanës ñi fo, bare gë fanka fa, g'Iyir Ipacah ña do g'ikwëtahn ipadah ña. Njëtërun gante nkeho vankeya fu va fagant hun hna; sojë ufërën hun yeho.

⁶ Wuhne vërefëtalahn fu yerun do gë vërefëtalahn Ahwëhn a yerun; nuÿarun wanës ña hnë wati horot hna, gë uhnatah ule wëtik hn'Iyir Ipacah hna.

⁷ Koyëna nkerun vële tëfëtalahnëdëni vahnë vële hwëtahnëka Këris va Masedëwan hna gë Akayi hna.

⁸ Ýal hun hna wanës Ahwëhn a campik gena Masedëwan hna gë Akayi hna fo, ßare ikwëtahn hun Wënu ña njëtik gante-wo-gante. Awa, ßalëlefuhna hnësëfu watac.

⁹ Vahnë va fop tëfëtaðëni gante kacarunëhëfuno ka ante njiryibunëho ýal hun hna do gante tavërunëho waravahn aryokuñëhnënduna umë ale ye Wën paryi,

¹⁰ do ahnapënduna Aju ale wãtid' g'ambin ýa. Ajë arac, umë ye, Yesu nte mbëhnëndanëk Wën hnë vësëm hna, do fehëtëkéfu hn'ikitij Wën nte yejëk ñi.

2

Doku Pol Tesalonik hna

¹ Vëýënta mën, njëtërun, wühnë dënk, ante njiryibunëho ýal hun hna gelohna uhnëfak këm!

² Njëtërun, Filip hna korotehniðunëho ten do njewëdeðunëho rëkahnindëfu ýal hun hna. Bare Wënu ña njawënekëfuno wasakahn wã soñe ahnësëhnahniwu Wanës Wakasëk ña mama mëtaryandëðunëho ðus.

³ Wac ule wãcëbunëhëhni vahnë va matina hn'idënt, ma hnë vinahan vide wok pacëna, do yëkëlehnëðilëfuhna rokafuna ahnë!

⁴ Hali! Gante ñad Wën ka nësëðëfun. Wënu ña catahnëka gë fuhnë, umë hwëtehnahnëkéfu fëyahnëfu Wanës Wakasëk ña. Yëkëlehnëleðfuhna vahnë nëñahnëhni gë fuhnë, Wënu ña nëña gë fuhnë ýadëfun, umë ale fëcëtað walawãry fu wã.

⁵ Njëtërun kobëri dehnëleðfuhna wanës wapërën ahnëñënahniwu, do inahn fu ña gelohna soñe hnuýahnëfu hnapul, Wënu ña sede ye.

⁶ Yëkëlehnëleðfuhna icëkwary ahnë, icëkwary hun ma icëkwary vëýëntaw.

⁷ Kokëndëðunëho arufiwu ucankaf fu ña, fuhnë vëfayik Këris va, ßare nëñënaðunëho fagant hun, had hnëm nte ßabëkëhni vutah vuntëwu.

⁸ Soñe inahn nte hwëhnaðun ýal hun hna, kahnëndaðunëho, gena ayëðayiwu Wanës Wakasëk Wënu ña fo, ayëðayiwu fëna vintaãary fu va. Ha, inahn dëw fu soñe hun ña nkwënako ðus!

⁹ Vëýënta mën, ndënkwëtaðun doku ýakah fu ýa gë ambër fu ña. Ndokuñëðëfunëho g'umëð gë g'anent, soñe antë yefu warib hun ga karañëðërunëho Wanës Wakasëk Wënu ña.

¹⁰ Nkeya catah do cañah hwëhnaðunëho hnë wühnë vële hwëtahnëk hna. Ñoñ gena ile hoðëbun hñirayifu, waseðe warac yerun do Wënu ña fëna sede ye.

¹¹ Njëtërun fëna, (ale-wo-le hnë wühnë) ntiyirunëho ndampo fo gante nkeð rëm gë vutah vuntëwu ka.

¹² Kamënaýehñirun do njawënaýehñirun, tëyirun gë fanka ayewu gante ñad Wën ka umë ale wãcëðëhu hn'Inaw dëwu do gë hnë icëmb dëwu hna.

¹³ Do fëna, soñe rac samehnëðëfunëha Wënu ña kwëlëkwël soñe iyin: ante karañëðërunëho wanës Wënu ña, nëpaðunëho do had wanës Wën mawërunëho; mawëluhna had wanës vahnë. Ha, paryi nke Wën hna matik do ndokuñëð hnë wühnë, vële hwëtahnëk vi.

¹⁴ Ha, vëýënta mën, tëfëtalahnërunëhëhni vëvë vacery sali Yuðe va, vële kwëhnëk Wën hwëtahnëka Yesu Këris va. Vahnë vëvë nkal hun va korotehñënihu, had gante korotehñënihëhni wasëwif wã vëvë vacery sali watac.

¹⁵ Wasëwif wî ryaŵëka Ahwëhn a Yesu gë wakila ña, do fuhnë korotehñënihëfu. Vëlidina ile hnëñëdëha Wënu ña do vëyëw vahnë va fop nkeni,

¹⁶ kabi memaÿehñëdënihëfu antë hnësëhnëfuni vële wok vëyena wasëwif va wante fehëtëdëhëhni ña. Koyëna padënëña padënëdëni wameh wante ntidëniho kobëri ña. Bare ntavah Wënu ña tøk njo-hahnëhni.

Iña Pol mbok nuhni vëvë Tesalonik

¹⁷ Vëyënta mën, ge fuhnë ye, tëfëkawo aravëtayiwu fampëd; paryi nke goyilënëhna nulënden, bare wasakahn fu hna tavëlilënëhna! Përëkëfu d'us gë wuhnë do ntibun fop soje avok ahnuhahniwu.

¹⁸ Awa pëhnabunëho yiryifu ayëkijiwu, do ami dënk Pol, pëhnabuho wahwënta wayabah, bare Sintani memaÿehñëkëfu.

¹⁹ Ye ye itamahn fu ña, uhnatah fu wã, dahëse imëk idëw fu ña ge gena wuhnë? Do soje hun ÿa cëkwadëfun haryënkW Ahwëhn fu Yesu ge mbokajëk.

²⁰ Ha, wuhnë ye icëmb fu ña g'uhnatah fu wã.

3

¹ Soje rac ye, kabi cilëtabunëho napi ña, umë cañahnëkëfu wofu fuhnë fo Aten hna,

² do cañëtëryibunëha Timote, aÿënta fu ÿa do ye aryokuñënta Wën hn'ikarañ vahnë Wanës WakasëkKëris ña. Payëryibunëha soje njawënaÿehnu do kamënaÿehnu hn'ikwëtahn hun hna,

³ soje antë ahñë cilëta horot ile liderun ÿa. Njëterun wuhnë dënk, iÿi sifa horot tëfëka nkefu.

⁴ Ante nkebunëho ÿal hun ña pëyayirunëho nuÿaden wahorot wasankaf, do umë yehu, njëterun d'us.

⁵ Soje rac fayëryibuha Timote, kabi cilëtabuho nap inja, njiryi pëcëtaj soje ikwëtahn hun ña. Ntakëkoŵo Sintani njëkëhnahnu do d'oku sankaf fu ÿa fop nke nafa këm.

⁶ Tame Timote mbokajëk, tëfëtanëkëfu wanës wakasëk wanëñah soje ikwëtahn hun ña g'injahn hun ña. Ntehnëkëfu wapëren ryënkwëtafunëhëfu do përëku gë fuhnë had gante përëkëfu gë wuhnë ka.

⁷ Soje rac ye, vëyënta fu, hnë uryëñah fu hna fop gë horot fu wã, ikwëtahn hun ña kamënaÿehñëkëfu.

⁸ Tame tisëkëfu kabi nkorun ahambënewu Ahwëhn hna.

⁹ Hak ga tëfëkëfu samehnëfuna Wënu ña, soje uhnatah sankaf ule yëdafunëhëfu haryënkW lëwu ÿi?

¹⁰ G'umëd gë g'anent njëfadëfunëha gë idëñan soje mawëryanëfu mbok nulin do fadëñëfu ile wojëk hn'ikwëtahn hun hna.

¹¹ Arabi Wënu ña umë dënk, Rëm fu ÿa, gë Ahwëhn fu Yesu pidëtehnënihëfu nkañ ña pañ gë ÿal hun!

¹² Arabi Ahwëhn a nkwënëndu injahnël hun ña hafo kob do g'injahn vahnë fop ña, gante nke injahn nte hwëhnañun soje hun ña.

¹³ Arabi njawën koyëna wasakahn hun wã hnë icat nte wok kwëhnana ile hniraderun haryënkW Wën Rëm fu ÿa, hnë fac le mbokahniñ Ahwëhn fu ÿa Yesu gë fop vëlëwu va!

4

Ankeya nte ñad Wën

¹ Awa koyëna, vëyënta fu, ñëṅarun hnë fuhnë ankeya nte rëfëka ahwëhnawu nëṅahna Wënu ṅa gë wuhnë. Do tac dënk hwëhnarun. Bare tëyëderun do nkabëderun, g'uŵac Ahwëhn a Yesu, yiryin haryënkŵ fo!

² Kabi njëtërun siyab ule yabirun Ahwëhn Yesu hna matik.

³ Ile ñad Wën ÿa, rac ye: ayegahnu vëfacah do ahehawu fop ndakëntal meh ṅa.

⁴ Ale-wo-le hnë wuhnë njët mënkŵ mbahn dëwü ṅa hn'ufacah, do hn'untënah.*

⁵ Ant'aŵaŵü iña meh ṅa mëku, had vële wok vëyëtëlahna Wën vi.

⁶ Hnë waṅi, ahnë tëfëlahna nti ile wënedëha aÿëntaŵu ale hwëtahnëka Wën, ma tokahna. Tëkëbun ahnësëhniwu do pëyayirun g'afërën: Ahwëhn a korotehnëdëhëhni vële lid rac va.

⁷ Wënu ṅa macëlëfuhna soṅe ndëkarënden g'ale-wo-ale, bare soṅe nkeyin vëfacah macëkëfu.

⁸ Soṅe rac ye, ale wëyëk iṅi gab ṅa, gena ahnë ṅwëyëhnëk, Wënu ṅa ṅwëyëhnëk, umë ale yëdädehu Iyir Ipacah ṅa.

⁹ Soṅe iṅahnël ṅa vëyënta mën, balëluhna aherëhniwu, kabi Wënu ṅa ñaṅëndëku gante ṅahnëlëdun ka.

¹⁰ Ha, iṅahn tac ye nte rufahnëdun hnë vëvë Masedëwan va fop, vële hwëtahnëka Wën. Bare vëyënta fu, kamënaÿehnedërun aliwu ntëbi koyëna.

¹¹ Yëkëlehnëryindën ayewu yam, pa bëryin wadëwun fo do arokëndu ṅacëṅac hun ṅa fo, had gante ntehnirunëho ka.

¹² Koyëna vële wok vëhwëtahnëlahna Wën va ntënënedëni nkeya hun ṅa, do kat antë aramahnuni vëyënta hun.

Ibëhn vësëm gë fac Ahwëhn a

¹³ Vëyënta fu, ñadëfun ayëtu toña ÿa soṅe vële sëmëk va, soṅe antë ahwëhnawu yiŵëhnah gë vëyëntaŵ ki vële wok vëramahnëna vi.

¹⁴ Age kwëtahnëbun Yesu cëmëko do mbëhn, kwëtahnëbun fëna Wënu ṅa mbarëdëhëhni gë Yesu fop vële hwëtahnëdëha do cëmatëni va.

¹⁵ Wëlin wante fëyaderun ye wanës wante karanëkëhniwo Ahwëhn ṅa vahnë va: vële yeyinëk vi wod vësëmëna mbokahnind Ahwëhn a, vëryënkŵëhnëdëhëhni vële sëmëk va.

¹⁶ Fac rac, cëlid Ahwëhn a umë ndënkŵ g'ambin, gë kopa le wacëd, gë kopa asankaf wamëleka, do gë kopa lënkŵ Wën ÿa. Vële sëmëk g'ikwëtahn Këris va ryënkŵëd mbëhnëni.

¹⁷ Tac fuhnë vële woyinëk cëmilënëhna wati rac va, nufëdenëhëfu gë vëhni hnë vëṅar njiyin pankëlin g'Ahwëhn a g'ambin, do koyëna g'Ahwëhn a nkedën kwëlëkwël.

¹⁸ Awa ale-wo-le kamënaÿehna aÿëntaŵu ÿa gë waṅi wanës.

5

Ikwët hakili hn'inap Ahwëhn hna

¹ Vëyënta fu, soṅe yamani ÿa gë wati ÿa, balëluhna aherëhniwu.

² Njëtërun wapacëk wuhnë dënk fac Ahwëhn a tëkid had gante tëkid ale ÿa g'umëd.

* **4:4 4.4** Ale-wo-le hnë wuhnë njët mënkŵ mbahn dëwü ṅa hn'ufacah, do hn'untënah. Kode nkŵëryi fëna ñëṅa ñëwëlahn gë asëvalu ma ñëṅa had gante ntide ahnuÿahn asëval.

³ Ge vahnë va ntehnëdëni: «Fop yam fo ye, ntakah gena!» Awa hnë wati rac ile vēvehnëdëhëhni ŷa nanëtëdëhëhni had lav d'onk hnag asëval, do la aryampo kodina peh.

⁴ Bare wuhnë, vēyënta mën, geluhna hn'umëhwëry hna, do iŷi fac kodina nanëtu had ale.

⁵ Wuhnë fop vutah humpen yerun, vutah fac. Gena umëd hwëhnëkëfu, ma umëhwëry.

⁶ Awa antë ndakin wakwëd had gë vēyëntaw ki, bare nēsënefu do kwëtin hakili.

⁷ Vële ryakëd wakwëd va, g'umëd ga ndakëdëni do vële ryëwëd va, g'umëd ga ndëwëdëni.

⁸ Bare fuhnë, vēvë g'anent vi, kwëtënëfu hakili: cudanëfu g'ikwëtahn na do g'inahn na had gë viŷi viwëta, do g'apënkwa mëta nte ye itamahn ipëh inä.

⁹ Wënu na tēhnalëfuhna nuŷayin ntavah ntëwu na, bare nuŷayin ipëh inä gë Ahwëhn fu ŷa Yesu Këris.

¹⁰ Soŷe fu ŷa cëmëk Këris nkehahnin gë umë, sëmënëk cëmilënëhna.

¹¹ Awa, kamënaŷehnlëryindën do yawënëlëryin hn'ikwëtahn hna, had gante rëkërun alindu ki dënk.

Siyab rëkwa gë simpaŷi

¹² Vëyënta fu, tēyëderun waŷi: dënënëryinëhni vële ryokuŷëd, vële vērad d'us soŷe hun, vële yëkadëhu do yabëdëhu hn'ibëmënkël hun g'Ahwëhn.

¹³ Dënënëryinëhni d'us do aŷanduni d'us soŷe d'oku le ntidëni ŷa. Geryin yam yëbëlan hun.

¹⁴ Vëyënta fu, mbokëderun aŷuntayiwu iŷin: niraryindënëhni vële hëmak va. Kamënaŷehnlëryindënëhni vële yamëk va, demaryindënëhni vële nkok yabëna fanka hn'ikwëtahn va, d'ufënanëhnlëryindënëhni vahnë va fop.

¹⁵ Kwëtëryin hakili, antë ahnë nkwëcaga ale lika uŷeh! Yëkëhnlëryindën kwëlëkwël alindu fërën, yëbëlan hun do gë vahnë va fop.

¹⁶ Geryin kwëlëkwël hn'uhnatah hna.

¹⁷ Yëfaryindëna Wënu na kwëlëkwël.

¹⁸ Camëhnlëryindëna fale-wo-fale fa. Rac ye le napëd hnë wuhnë vële vëmënkëlëk hnë Yesu Këris va.

¹⁹ Ant'awëmaŷehnuna Iyir Ipacah d'oku lëwu hna;

²⁰ ant'ayafu wanës wakila na.

²¹ Pëcëtaryin fop watac do kwëtaryin ile fërënak ŷa;

²² keharyin wëh-wo-wëh.

²³ Arabi Wënu hwëhn yam ŷa nti ayewu vële padëk ufacah; arabi hakili hun ŷa gë ntawary hun na do gë vimbahn hun va nko pad, hara kwëhnana ile nirande hafo hnë fac le nijjëd Ahwëhn fu Yesu Këris hna.

²⁴ Wën le wacëku ŷa kahnëndak: ntid rac.

²⁵ Vëyënta fu, wuhnë fëna yëfanëhnlëryindënëfu.

²⁶ Gaŷëryinëhni vële hwëtahnëka Yesu va g'inahn nte rufande vēyënta hna.

²⁷ Tëyëdëmu g'uŷac Ahwëhn a, arabi anj kayëte karanëhnini fop vēyënta fu va.

²⁸ Arabi ipërëna Ahwëhn fu Yesu Këris na nke gë wuhnë!

Kayëte kigëna mba Pol nte kerëhnëkëhni vëvë Tesalonik Wade yehëhna hnë inji kayëte

Kayëte kigëna mba vëvë Tesalonik va nëmpëlëna d'us gë ndënkwerënkwa na. Inji kayëte fëna vëhni Pol gë Silas do gë Timote matik wati nte nkeniho Korent hna mpëdara yëbëlan bëhn wafëhw wahnah g'imbëd gë wahnah gë bëhn wafëhw imbëd gë wahi (49 gë 52). Pol camehnëdëha Wënu na soje ile nkoni kahnëndani harënkwa wahorot hna. Kamënaÿehnëdëhëhni tëfëni nkaw nte tëhnani hnë Këris na do kamënaÿehnëdëhëhni ntini fop vantiyehn vante w'atik hn'ikwëtahn hna.

Vële hwëtahnëk va fop boka Ahwëhn a napëdëni do Pol pacëhnëndëhëhni iÿin diyana ten. Pol ndëkwëtehnëdëhëhni wëdahëse wante ryënkwëhni d'iboka Këris na. Ani g'umë, had fuhnë, macinëkëfu nufin nkaf d'oku hnë d'uniÿa li.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: aÿënta, Pol, iboka, kayëte, yam, ikwëtahn, fanka, satah, Ayapah, d'oku.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-2)

Ahwëhn a njijëd kitij d'uniÿa ÿi (1.3-12)

Ile ryënkwëhni d'ëha mbokahnind Ahwëhn a (2.1-12)

Iya w' hn'ikwëtahn (2.13-17)

Pol tëyëd wayëfa (3.1-5)

Imac d'oku na had Pol (3.6-15)

Iyëfa gë simpaÿi (3.16-18)

Simpaÿi

¹ Ami Pol gë Silëve* do gë Timote herëhnëryidëhu, w'uhnë vëvë cery sali vë Tesalonik le kwëhnëk Wën Rëm fu ÿa do gë Ahwëhn a Yesu Këris.

² Arabi Wënu na Rëm fu ÿa do gë Ahwëhn a Yesu Këris njëdënihu ipërëna gë yam ÿa!

Ahwëhn a njijëd kitij d'uniÿa ÿi

³ Vëÿënta fu, tëfëkëfu samehnëndëfuna kwëlëkwël Wënu na soje hun. Umë sanah ye, kabi ikwëtahn hun na nayi na nayëd, do inahnël nte hwëhnarun na gwëna na nkwënad.

⁴ Soje rac, cëkwaryëdërun hnë vacery sali vakawary vëmba Wën hna. Ha, njawënërun do kwëtarun ikwëtahn hun na la gante korotëhnëdërun ki do d'ufënadun hnë vambër vasiyamah.

⁵ Vëyin fop fëhnëtanëd kiti Wënu na satah ye, gante nuhandërun had vële tëfëk Ina w' Wënu na, soje rac horotahnëdun.

⁶ Paryi nke, Wënu na catëk: horot cosëdëhëhni vële horotëhnëdëhu va

⁷ do njinëgehnedëhu w'uhnë vële horotëd vi, do fuhnë fëna. Watac nked ge Ahwëhn a Yesu matini g'ambin gë wamëleka wadëwu wakwëhn fanka na;

⁸ hnë fagant hwëdëh hucankaf njijëd, do pinijëdëhëhni vële wok vëyëtëdilahna Wën va do wok vëwawëhnëdina Wanës Wakasëk Ahwëhn fu Yesu na.

* **1:1 1.1** Silëve: Ale w'acik Silëve ÿa w'acik fëna Silas hnë kayëte 1 Vëvë Tesalonik hna.

⁹ Ibëv kwëlëkwël ña yed icos dëw hni ña gë ñaŵëta Ahwëhn ña do gë ñaŵëta icëmb fanka falëwu fa,

¹⁰ ge njiëk hnë fac rac soje cëmbëniha do naÿënëniha vële kwëhnëk do hwëtahnëka umë va. Wuhnë dënk gë vëhni nkentëderun, kabi kwëtahnërun wante rëfëtanëhnirun ña.

¹¹ Soje rac ye, yinëgadilëfuhna iyëfan hun ña. Njëfadëfunëha Wën fu ña gante ntihandëhu vële tëfëk uŵac lëwu ŵa ile macëku. Njëfadëfunëha arabi, gë fanka falëwu fa, ndemawu aliwu fop iña përen ña gë fop ntiyehn nte wätik hn'ikwëtahn hna.

¹² Koyëna, uŵac Ahwëhn fu ÿa Yesu ntënënëde soje hun ÿa do wuhnë ntënënëderun soje lëwu ÿa gante nke ipërëna Wën fu gë Ahwëhn a Yesu Këris.

2

Ile ryënkwëhni dëha iboka Ahwëhn a

¹ Awa, vëÿënta fu, soje iboka Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris, g'ibarël fu d'arël lëwu, muntaderun:

² ge ahnë ntehnëku fac Ahwëhn a tëkik, nt'aŵaŵu ahnë mpaÿëmpaÿehn wahakili hun ŵa ma ntakënewu gë wante wätik hn'iyir ma hnë wanës ma hnë kayëte, lakënde ntehnëhni ÿal fu matik.

³ Antë aŵaŵu ahnë tokawu gë sifa wamër-wo; kabi ani gë tëkahnind ÿa afo iyahëta cankaŵ Wënu ña nke ten do Ayapah a tufëhnaŵ, Ajë ibëv ña,

⁴ ale humad ntehn umë lëbëk fop ile wacik wën ÿa ma sëmbëde ÿa. Ndëkënaŵ dënk umë ntaña hnë Acery Wën Cankaf hna mëca ntehn umë ye Wënu ña.

⁵ Dënk wëta d'iluhna bi nësëhnëmuno wañi ante nkobuho hnë wuhnë ña?

⁶ Do tame njëtërun dus ile wëmaÿehnëka gante nkoŵ tufëhnana hafo ge tëkëk wati le hahnëndik ÿa.

⁷ Fanka Ayapah le soŵak ÿa doku ÿa nkehahnëk; bare ale wëmaÿehnëka ÿa nkoŵ memaÿehn hafo ge cähëtik.

⁸ Awa, Ayapah a tufëhnaŵ, umë ale ndawëd Ahwëhn a Yesu gë sël wës lëwu ÿa, g'icëmb nte lapëhnajëka itëk dëwu ña.

⁹ Fanka Sintani fa yiyehni dëha Ayapah a Mbëvehnëdëha; tufahnëd van-tiya vante-wo-vante vakwëhn fanka, viÿë vifëmpëhnahnah gë wëdahëse soje tokahnëhni vahnë va.

¹⁰ Gë sifa vankeya vameh va fop, tokadëhëhni vële sëvëd va. Cëvëdëni kabi vëhacana inahn toña le fehëtakëndëhëhni ÿa.

¹¹ Soje rac, Wënu ña njëdanahnikëhni fanka fale rokaŵ, umë feñëdëhëhni kwëtahnëni wamër ña.

¹² Awa, fop vële wok vëhwëtahnëna toña va, bare ÿad wameh va, kitiñëdeni menëni.

Iyaŵ hn'ikwëtahn

¹³ Vëÿënta fu, ge fuhnë ye, tëfëkëfu samehnëndëfuna kwëlëkwël Wënu ña soje hun ÿa, wuhnë vële ñahnëk Ahwëhn. Wënu ña tëhnaku ayewu vëryënkwëryënk wële fehëtëde gë Iyir nte facënëd do gë ikwëtahn hnë toña hna.

¹⁴ Wënu ña macëku hn'ini peh gë Wanës Wakasëk wante harañirun ña; soje ahnuÿahnu icëmb Ahwëhn fu Yesu Këris.

¹⁵ Awa, vëÿënta fu, yaŵënyarin do kwëtaryin ikarañ nte harañirun gë wanës ña ma gë wante herëhnirun ña.

¹⁶ Arabi Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris umë dënk do gë Wënu ña Rëm fu ÿa ale ÿahnëkëfu do yëdakëfu g'ipërëna dëwü ña, ikamënaÿehn nte wok pudina do g'itamahn gwamah soñe ile përenak,

¹⁷ njawëñayehn wasakahn wã do njëdfawu fanka aholahnu alindu do ahnësendu kwëlëkwël ile nëfak.

3

Pol tëyëd wayëfa

¹ Awa vëÿënta fu, watëkwala ña, yëfanëhnëryindënëfu, soñe wanës Ahwëhn ña camp ñap do ntënëni, had gante nkeho hnë wühnë ki.

² Yëfaryindëna fëna Wënu ña pehëtëfu gë vahnë vëwëh do gë viyapah va, kabi gena vahnë va fop wãwëd kwëtahnëni.

³ Bare Ahwëhn a kahnëndak. Njawëñëdëhu do keryëdëhuna Awëh.

⁴ Wëlin itamahn nte hwëhnaabun hn'Ahwëhn hna soñe wühnë: ntidun le lehnirun ÿa do nkorun alindu.

⁵ Arabi Ahwëhn a paßary wasakahn hun wã g'ijahn Wënu ña do g'iduñëna nte njëdfahnëd Këris ña.

Imac ðokuña had Pol

⁶ Vëÿënta fu, ntehnëdërun, g'uwãc Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris, ñawëtaryinëhni fop vëÿënta fu vële hëmak va do hwëhna nkeya nte wok tëfëläna gë ikarañ nte harañëbunëhëhni ña.

⁷ Wühnë njëtërun ðus gante tëfëku arëfëtalahnunëfu ka: këmalëfunohna ante nkebunëho gë wühnë ña;

⁸ ahnë-wo muntalëfunawohna ile rokëdëfun, bare hnë horot hna do gë hn'ambër hna, g'umëd gë g'anent, ndokuñëbun soñe antë yefu idib ahnë hnë wühnë.

⁹ Age ntibun wañi, gena kabi tëfëläfuhna aryemawunëfu, bare ntibun koyëna aharañahniwu nkeya nte rëfëku arëfëtalahnëndu.

¹⁰ Ha, ante nkebunëho ÿal hun ña, ntehnirunëho: «Ale wok ñadina ndokuñ ÿa tëfëlahna tok fëna.»

¹¹ Ntehnëdëfun wañi kabi nkwëryëdëfun ga nësëde, nkeni hnë wühnë vëhëmak, ñoñ vëlidina ge gena le wok gena wadëw hni.

¹² Vële ye koyëna va, ntehnëdëfunëhëhni do kamënaÿendëfunëhëhni g'uwãc Ahwëhn Yesu Këris: tëfëka ndokuñëndëni yam do tokëndëni ñacëñac ntëw hni ña.

¹³ Bare wühnë, vëÿënta mën, antë njambu uli ufërën wã.

¹⁴ Age ahnë ñwëÿëk wante herëbun hn'anji kayëte ña, kamahnëryina do aÿawëtawuna, soñe cëfëhna.

¹⁵ Antë aliwuna aÿew, bare ahnirawuna had aÿënta hun.

Iyëfa gë simpaÿi

¹⁶ Arabi Ahwëhn yam ÿa, njëdëndu umë dënk yam ÿa kwëlëkwël do fale-wo-fale nke fa! Arabi Ahwëhn a nke gë wühnë fop!

¹⁷ Ami Pol, gë wëbák mën ña dënk kerëhnëryidëmu iÿi simpaÿi. Aki kerëdëfu wãc mën ge puhna bu vëkayëte mën va fop do aki nke kerëh mën.

¹⁸ Arabi ipërëna Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris nke gë wühnë fop!

Kayëte ndënkwëryënkw mba Pol nte kerëhnëka Timote Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol kerëhnëka Timote vëkayëte vaki do anji ye ndënkwëryënkw na. Pol kerëk inji kayëte mpëdara hnë bëhn wafëhw mbëd g'iryaw g'imbëd (65) ga ndëcëk hnagi Yesu ya, Masedëwan hna.

Timote asan ale hwëtahnëka Yesu Këris yeho. Hnëmu ya Gërek yeho do rëmu ya sëwif yeho. Matiko hnë nkol Lisëter hna (Vantiyehn 16.1) do nke lawo paryi Pol hnë doku lëwu vacery sali hna. Atëko njasëndëni gë Pol do Pol macëdëha aju hn'ikwëtahn hna. Umë wogëko gë Pol bare Pol tamahnëkawo dus. Pol tavëka Timote Efes hna soje karanëhni vëvë cery sali va.

Soje ile kerëhnanëka inji kayëte na umë ye, kabi nkeni vëryampo vële haranëdëhëhni vile wok gena toña va. Anahadëni viyë vile ye duniya vi mek do kodena njiyi g'ambin afo gë uyët ile sowik do g'ikeha inëlël gë virokëtok viryampo. Pol ntehnëk, fop vile ntik Wën va nkwanëk do ndënkwëtehnëdëha Timote karanëdëhni watac vacery sali va.

Kayëte ntëwu na nësëd viyë vërar: wahnira vële hwëtahnëk va, vëvë haryënkwa vële hwëtahnëk va gë Timote dënk.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: ikwëtahn, cery sali, duniya, ikaranj, Sintani, doku, vësëval, vësan, toña.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-2)

Kwëtëryin hakili gë vële haranëdëhëhni vahnë wamër va (1.3-20)

Ikaranj soje iyëfa do vëvë haryënkwa cery sali (2.1-4.16)

Ile rëfëka ntini vële hwëtahnëk va (5.1-6.2)

Uwët fërën (6.3-19)

Simpaÿi rëkwa (6.20-21)

¹⁻² Timote, ami Pol herëhnëryidëhi. Wënu na Afëhët fu ya gë Yesu Këris itamahn dëw fu na vëhni lehnëko yewu afayik Yesu Këris ya do wëjë ye fatah mën paryi hnë ikwëtahn hna. Arabi Wën Rëm ya gë Yesu Këris Ahwëhn fu ya njëdënihi ipërëna, ikaÿëhnahn gë yam ya!

Kwëtëryin hakili gë vële haranëdëhëhni vahnë wamër va

³ Gory Efes hna, had gante ntehnëmino ani gë yihahnëryindu gë Masedëwan ka, kabi nkeni hnam vële haranëdëhëhni vahnë wamër na; dehnëryihni tavëni.

⁴ Dehnëryihni tavëni itëfëta wëhnantul wahwëhn nafa këm g'idëkw vimbaÿ vacërakëlo vële wok vëfudina. Umë gwajëtël fo njojëd, yiryeryëdina gë ikaranj Wën ile liyad hn'ikwëtahn hna.

⁵ Ge ntehnëmi ali koyëna soje naÿëni ina nte wëtik hnë sakahn facah hna gë inahan ipërën do g'ikwëtahn paryi ye.

⁶ Vëryampo tavëni nkaÿ tac do tëfëni vankwajëla vakwëhn nafa këm.

⁷ Vëharanj sariya Wën ñadëni nkeni, bare vëyëtëna ile nësëdëni ya, vëyëtëna fëna inë ile njawënenëni paryi yi.

⁸ Ha, njëtëbun sariya ya përenak, ge ntiyinëk gante tëfëka ka.

⁹ Tëfëka njëti iÿin: sariya ya gena vësatah linëhnik. Soje vële wok vëwawëhnëdina gë vële wok vëlënëndëdina sariya ya, vële wok vëhwëhnana ikwëtahn gë vële wëned va, vële wok vëlënëndëdilahna Wën

gë vile facëk va, vële ryawëdfëhëhni warëm hni ma wahnëm hni, vëryaw vahnë vëhawary fëna,

¹⁰ vële lid ndakëntal nte ñewëk Wën gë vësan vële ryakëd gë vësanëntahni, vële wafëdfëhëhni vëramp, vële wërëd, vële ye wasede hnë wamër do gë fop vële hwëhnak nkeya meh, vile hnëmpëlëk gë ikarañ catah ña linëhnik.

¹¹ Ikarañ tac tëfëlëk gë Wanës Wakasëk wante hwëtehnanibu, wante watik hnë Wën hunte lënënik, hunte sëmbik.

Icamehn soñe ipërëna Wën

¹² Camehnëbuha Yesu Këris Ahwëhn fu ña, umë ale yëdfako fanka fa: ha, Ahwëhn a nuko kahnëndabu, umë tëhnako liwu doku lëwu ña,

¹³ mama nkehahnëbuho kobëri ña ayeñ alëwu, ahorotehn do ayapah. Bare kañëhnahnëkawo g'ami, kabi kwëtahnëlewawohna do yëtëlewohna ile lidëfuho ña.

¹⁴ Ha, ipërëna Ahwëhn fu ña njabëkowo, nuñabuho ikwëtahn ña do gë inñahn nte hwëhnayinëk, vankinëk gë Yesu Këris.

¹⁵ Wëlin wanës toña wante rëfëka kacahnini vahnë fop: Yesu Këris njijëk duniña li soñe pehëtëhni vëwen. Do ami awen asankaf yëbu.

¹⁶ Bare wëli soñe ile kañëhnahnëka g'ami: Yesu Këris wawëk tufahn hn'ami, awen asankaf a, iduñëna ipadah idëwu ña. Koyëna dahëse iduñëna dëwu yëbu soñe vële hwëtahnëdfëha va, gante nuñahnëdfëni uwám usër wä.

¹⁷ Arabi untënah gë icëmb

nke g'ahnañ avë kantëm, gë Wën hunte wok cëmëdina, hunte wok nudena, hunte wok mëntëlëntina, dol gë kantëm! Amina.

¹⁸ Timote, ajë mën, ntehnëmi ali fop wanës watac wante hwëtehnanëmi, rëfëlëk gë wanës wante fëyahniko kobëri ña soñe lëw hu ña. Wanji wanës njawënedëhi do kodu awët uwët fëren wä;

¹⁹ kwëtary ikwëtahn hu ña do g'inahan ipërën hu ña. Vëryampo tavëni watac do koyëna përekanëni ikwëtahn dëw hni ña.

²⁰ Hnë vahnë vërac nkentiniho Imene gë Alekësandër; vëhni njëdfahnëbuhëhni gë Sintani. Koyëna, ñëñadëni antë mbok njewëniha Wënu ña.

2

Ikarañ soñe iyëfa

¹ Awa ryënkwerënkwa ña ten, ntehnëmu awuntanduna Wënu ña, ayëfanduna, ahëlanduna soñe vëyënta hun va do asamehnënduna soñe vahnë va fop.

² Tëfëka ayëfanëhnënduni vële hnañëk gë fop vësankaf va gante nkohahnëden yam, tana këm, kahnëndahnin hnë Wën gë njasa ntënah.

³ Irac ye ile fërenak do hnëñëdëha Wënu ña, Afehët fu,

⁴ ale ñad vahnë va fop pehëtini do njëtëntini toña ña.

⁵ Ha, Wën hudampo fo ye,

do fëna aryampo fo ye yëbëlan Wënu ña gë

vahnë va:

asan ye, Yesu Këris,

⁶ umë ale yëdfahnëk ntañary dëwu had icos soñe pehëtëhni vahnë va fop.

Rac ye ucedëya nte liyiko wati le pëhnayiko hna

7 do soŋe rac, Wënu ɲa hahnëndëko had afëyahñ gë afayik harañëndëwuhni, vële wok vëyena wasëwif, ikwëtahn ɲa gë toña ÿa. Toña ÿa nësëdëfu, mërëda.

8 Awa ñadëfu vësan va fop njëfandëni gante-wo-gante, njelëndëni wëbák wapacah g'ambin, ntavah këm gë sonko këm.

Ikarañ soŋe vësëval hnë cery sali

9 Koyëna soŋe vësëval va fëna, ñadëfu cudandëni gante cañëk ka, hara vëryëcëtahnëna, tëfëlahna ntiyandëni viÿi soŋe tufëhnahnëndëni. Antë ndaÿëndëni vandaÿa vantakah, do antë kayëtandëni gë sanu, ma wanjere, ma viÿi vile hambëka ntaŵ.

10 Bare tëfëka tufahnëndëni iyiv dëw hni ɲa hnë vantiyehn vapërën gante cañëkëhni vësëval vële lehnëd Wën tëfalëdëni.

11 Asëval a tëfëka ñëñand yam fo do gë imawëhn padah.

12 Mawëryanëlëwähna asëval karaña, ma mëka asan; tëfëka ñëw yam.

13 Kabi Adam ryënkwiwo ñahani, tac Ev.

14 Do fëna gena Adam tokako Sintani, ßare asëval a yeho, afo nti ile mbañëko Wënu ɲa.

15 Bare pehetëde hn'uhnag hna, ge njawëñëk ikwëtahn ɲa, gë iña ɲa, g'ufacah wä, ge ntid g'useryah.

3

Vësankaf cery sali

1 Wëlin wanës toña: ge ahñë njëkëlehnëd nke avë karyënkwi cery sali, doku fërën ye ile njëkëlehnëd ÿi.

2 Awa umë tëfëka nke ahñë asatah, nke asan asëval aryampo fo, ale fëlak nkaf ntëwü do seryëk, ale lënënëde, holëk kaca vahnë do hođ karañëhni vahnë.

3 Tëfëlahna nke aryëw ma ale wëtëntëde ßare tëfëka nke ale nkukëk sakahn do wok yëkëlehnëdina sonko; antë ɲahn dëcët koryi.

4 Tëfëka nke ale holëk mënkwi tere lëwü ÿa do mënkwehni vutah vuntëwü hn'imawëhn, g'untënah fop.

5 Age ahñë a kodina mënkwi tere lëwü ÿa dënk, hak kod paß cery sali Wënu ɲa?

6 Tëfëlahna nke ale hwëtahnëk takan, soŋe antë pëba inaÿëna do njo hn'ikitij tac fo gë Sintani.

7 Tëfëka kwëhna untënah gë vële wok vëyentina cery sali soŋe antë njafini do antë njoni hnë warënd Sintani hna.

Vëyohal cery sali

8 Vëyohal hnë cery sali va fëna tëfëkëhni nkeni vësan vële lënënik do wok vëhwëhnana wanës waki. Tëfëlehñihna dëcëtandëni uñen ɲa ma njëkëlehnëndëni koryi gë wafere wawëh wä fop.

9 Tëfëkëhni vahnë vërac kwëtani, gë hakili facah, toña le yëtëndanik hn'ikwëtahn hna.

10 Tëfëka pëcëtayi fëna wapacëk soŋe njëtahni bi vëhwëhnana ile nirandëni, tac kodëni nkeni vëyohal cery sali.

11 Vësëval va* fëna tëfëkëhni nkeni vële lënënik do tëfëlahna nëwëndëñihëhni viÿëntahni, vële yëtëk nkaf ntëw hni do hahnëndak hn'ile-wo-le hna.

* **3:11 3.11** *Vësëval va*: Kode nkwëryi fëna «vësëval hni va» ye.

¹² Vëyohal cery sali va tēfēkēhni ale-wo-le nke asan asēval aryampo fo do tēfēkēhni nkeni vële holēk mēnkw vutah vuntēw̃ hni va gē tere lēw̃ hni ŷa.

¹³ Vële lid g'afērēn dōku lēw̃ hni hnē cery sali hna ntēnēnēdeni do nuŷadēni itama can kaf hn'ikwētahn nte ye hnē Yesu Kēris.

Gante naŷēk ikwētahn ka

¹⁴ Kerēndidēmi waŋi, mama nahandēbu yiryiwu yēkiyi hara biŷēna.

¹⁵ Koyēna, ge yinkaryila, njētēdu gante tēfēka nke njasa hu ŋa hnē tere Wēn hna. Iŷi tere, cery sali mba Wēn paryi ye nte hagētēd̄ do famētēd̄ toŋa ŷa.

¹⁶ Ha, pacēk, ufēmpēhnah ile yētik hn'ikwētahn hna naŷēk:
Tufēhnako hn'imbahn,
tufēhnako asatah g'Iyir,
nuniha wamēleka ŋa,
pēyahniko hnē vële wok vëyena wasēwif,
kwētahniko d̄uniŷa li,
do kayēndiko yaŋ gē icēmb.

4

Vēharaŋ wamēr

¹ Iyir ŋa nēsēk wapacēk: hnē vampēd vatēkwa hna, vëryampo tavēdēni ikwētahn ŋa. Wayine wade rokadēhēhni tēfēdēni gē ikaraŋ nte w̄atik hnē Sintani.

² Vahnē vële hurubak, vēwēr, vële yētēdu vintaŷary vidēw̃ hni va gona kēncētēlehnēnd yivah gē wēh, wēnehnēdēhēhni gē wanēs wadēw̃ hni ŋa.

³ Mbañēndēnihēhni vahnē va antē nēlēlēndēni, do antē tokēndēni viŷē viryampo. Bare Wēnu ŋa ye ale lik a vēŷin fop soŋe vële hwētahnēk, yētēk toŋa va, tokēdēni camehnatēndēniha Wēnu ŋa.

⁴ Ha, fop ile ntik Wēn ŷa pērēnak do ŋoŋ gena ile sanēde ge tebaden camehnatēndēnhna.

⁵ Wanēs Wēnu ŋa gē wayēfa w̄a pacēnēd vēŷin fop.

Ayohal afērēn

⁶ Karaŋēryindēhni waŋi fop vële hwētahnēk va. Koyēna nkedu ayohal afērēn ava Yesu Kēris ale ryavik gē wanēs ikwētahn do gē ikaraŋ catah nte rēfēru gē ikahnēnda.

⁷ Bare caŋētary wēhnantul wakwēhn toŋa kēm, wale hnēmpēlēk g'ikwētahn. Nēŋary awo ale hahnēndak hn'ikwētahn Wēn hna.

⁸ Yakēn imbahn nēfak bare gena hnē vile-wo-vile; bare ikahnēnda hn'ikwētahn Wēnu ŋa nēfak soŋe fop. Kabi hnam nke ile ntehnēk Wēn ntinēndēhēfu ŷa hnē iŷi d̄uniŷa gē ile yejēk per.

⁹ Wēlin wanēs toŋa wante rēfēka kacani vahnē fop:

¹⁰ Ndokuŋēden d̄us do mētēden, kabi ale ye Wēnu paryi ŋa ramahninēk, umē ale ye Afēhēt vahnē fop ŷa, do kas vële hwētahnēka va.

¹¹ Iŷin ye ile rēfēka aharaŋēndēhni do alehnēhni vahnē va ntindēni.

¹² Ahnē tēfēlahna njafi kabi fatah woru; bare wējē gery ale tēfētalandēni vële hwētahnēk, gē wanēs hu ŋa, gē nkeya hu ŋa, gē inahn hu ŋa, gē ikwētahn hu ŋa do gē ufacah hu w̄a.

¹³ Rēkahnēryindu ŷa, pabēry ikaraŋ Wanēs Wēnu ŋa hnē bulunda hna, ahamēnaŷēhnēndēhni do aharaŋēndēhni.

14 Antë aryënkw avalëtahn uyëd va Iyir Ipacah le ye hnë wëjê hna. Nuÿaruho rac ante nësëniho wakila do tindënihino vicër wëbák ña.

15 Yaŵënëry iÿin fop, pabëry gë fanka hu fa fop iÿi d'oku gante kodëni vahnë va fop nuni unji karyënkw hu ña.

16 Keryëry nkaf hu do g'ile harañëd'uhëhni vahnë ÿa. Kahnëndary hnë vëÿin fop. Ge koyëna ntiru, pehetadu wëjê dënk gë vële hnëpadëhi per.

5

1 Antë ahnirahna g'inãñëna acër. Gabëryinda had rëmuh, vëjar va had vëhery hu,

2 vanëm va had wahnëmuh, vucëval va fëna had vëhery hu, g'ipacëna padah.

Vësëval vële cëmaryëk vësan

3 Pabëryihni g'untënah vële cëmaryëk vësan, vële ye paryi vëhni fo va.

4 Ge ale cëmaryëk asan a kwëhna këhni vutah ma vutah vunte nagëni vërahu, tëfëkëhni vutah vutac ñëñani gante tufahnëdëni ten ikwëtahn dëw hni ña hnë watere wadëw hni hna, cosënihëhni vële hnagëkëhni va, kabi umë ye ile hnëjëdëha Wënu ña.

5 Ale cëmaryëk asan a, ale ye minu fo ÿa, Wën hna kwëtëk itama dëwu ña fop; hnë iyëfa gë ikëla hna nked, g'umëd gë g'anent.

6 Bare ale cëmaryëk asan a ale yëkëlend ile hnëjëdëha fo asëm ale wok yasëd ye.

7 Wañi fëna tëfëka aharañëndëhni soñe ahnë antë kwëhna ile niraðëhëhni.

8 Age ahnë pabëlëhni hna hnënk lëwu ÿa, do kas vëvë tere lëwu va, njahëtak ikwëtahn ña. Ahnë arac mek ntëbi dënk ale wok kwëtahnëna.

9 Maŵëry ahera asëval ale cëmaryëk asan a hnë kayëte vësay hna ge tëkëka wabëhn wafëhw imbëd gë ryaŵ (60) do ÿëliko hwënta ryampo fo.

10 Tëfëka njëtëhni vifërën vile ntid va: kwëda përen nte kwëdëkëhniwo vutah vuntëwu, kaca ntënah nte kacadëhëhniwo vëhneh, igwiyët wakwër wante nkwiyëtëdëhëhniwo vële hwëtahnëk, idema nte ndemaðëhëhniwo vële yiŵëhëk do lidëho gë uyoh fop vantiyehn vapërën va.

11 Bare antë aherëhni vësëval vële cëmaryëk vësan, vële wok vëryag fo va; kabi ge iña dëw hni ña kumpëtëkëhni g'ile kwëtëlëntiniho gë Këris, rëkëdëni ñandëni ñëlini.

12 Awa koyëna kitiñëdëni menëni, kabi vëyaŵënëna wante ntehnënihawo Këris ña.

13 Do kat, ñëñadëni nkeni vëhëmak, njasëdëni tere gë tere. Gena vëhëmak fo nkeni bare nësënkëni do pabëdëni ile wok gena wadëw hni; vëhodina pëlani waŵës walëw hni.

14 Soñe rac ñadëfu mbok ñëlini vësay vëryag va, nagënihëhni vutah, pabëni watere wadëw hni ña soñe vëÿëw fu va antë nuÿani wameh wante ntehnëdënihëfu.

15 Kabi vësay vëryampo tavëni nkaŵ catah tëfëniha Sintani.

16 Age asëval ale hwëtahnëk kwëhna këhni vële cëmaryëk vësan tere lëwu hna, tëfëka ndemandëhni antë nkeni d'ib cery sali ña. Koyëna cery sali ña kod ndemandëhni vële ye paryi minëhni va.

Vële ye haryënkw cery sali

17 Vële ye haryënkw cery sali do wënkweð g'afërën d'oku lëw hni ÿa, tëfëkëhni wasos wahi, do kas vële hwëhna këhni wadënah hn'ipëyahn wanës gë ikarañ vëÿënta hni.

18 Kabi Vikerëh va më lehnëk: «Ge yihni ÿa ndokuñeđ ant'arëmpuna wës ÿa soñe antë tokënd roka ÿa.»[☆] Do kat: «Aryokuñ a tēfēka cosi.»[☆]

19 Antë aŵaŵëhn ahnë nēsënd wameh soñe ale ye ankaf cery sali, ge vēhi ma vērar vēyena waseđe soñe watac.

20 Niraryehna tase vahnë fop ale wēneđ a soñe vēyēntaŵ va ntakahnēhni antë ntigēni koyēna.

21 Wēlin ile ŵuntadēmi ÿa haryēnkŵ Wēn hna gē Yesu Kēris do gē haryēnkŵ wamēleka Wēnu űa: maŵēhnēry wañi fop, diryihni fop ndampo fo hara dēbēndēlendilihēhni hna vahnë va.

22 Antë ñankahni arinda ahnë wēbāk űa, alihna avē haryēnkŵ cery sali. Antë ayentahni wameh vēyēntaŵ űa. Gory afacah.

23 Tavēry ice wēnka fo b̄are ceryind fēna uñen toyē soñe lav đonk hu űi do gē itesēnk hu űi.

24 Wameh vēryampo nude wapacēk ani gē kitiñahnēndeni ÿa dēnk; wēba vēyēntaŵ űa nude ge kitiñini.

25 Do fēna, vantiyehn vapērēn va nude wapacēk, do vante wok nuyina tañ va kodina nko coŵa.

6

Vēramp

1 Vēle ye hn'utamp va, tēfēkēhni njeđanihēhni ntēnah padah vēle hwēhnēkēhni va, soñe antë ahnë njeŵ uŵac Wēnu űa g'ile harañedenēhēhni vahnë ÿa.

2 Vēle hwēhnakēhni vēsankaf vēle kwētahnēka Wēnu űa, vahnë vērac tēfēlēhni hna njañeni cankañ ntēŵ hni űa kabi vēyēnta hni ye. B̄are tēfēkēhni ndokuñēhnēndēnihēhni ntēbi kabi vēle hnuyad ufērēn ŵa hnē đoku lēŵ hni vēle hwētahnēk ye do vēyahnik Wēnu űa. Watac rēfēka aharañēndēhni vahnë va do alehnēndēhni ntindēni.

3 Age ahnë karañeđfēhēhni vahnë wakaŵary, ge maŵēna wanēs wapacah wēba Ahwēhn fu Yesu Kēris űa do ge maŵēna ikarañ nte rēfēlēk gē ikwētahn űa,

4 ahnë arac inaŷēna űa fēbēka, ñoñ yētēna. Iña űa kobēka gwajētēl gē sonko soñe wanēs. Hnam matidēha iñēŵary gē wasonko do gē nēs wameh soñe vēyēntaŵ, vikamahna vimeh,

5 wasonko wale wok puđina yēbēlan vahnë vēle tumpak wahakili, wok vēyētēna toña. Ntiyahñēkēhni ikwētahn Wēnu űa fere fale hnuyahnēđe hnapul ye.

6 Paryi nke, ikwētahn Wēnu űa hnapul sankaf ye ge nēñekēfu g'ile hwēhnayinēk ÿa.

7 Ñoñ yojilēnēhna hnē iŷi đuniŷa, do fēna ñoñ kodēlēnēhna njoyin.

8 Awa ge kwēhnayinēk ile rokēden gē viŷi vile liyaden, umē gwēr nkedēhēfu.

9 Vēle yēkēlend uvetak va njēkēhnahnēđeni, warēnd ŵa pēladēhēhni, viña wanēnkŵah do wadakēmak ntabēđēhēhni vahnë gē iŷēv do janāma hna.

10 Ha, ankahn wameh wayabah, iña đēcēt koryi űa ye. Vēryampo njēkēlēhni rac đēcēt, soñe rac űaŵētani ikwētahn űa do njoyajēni vēhni dēnk wahorot wayabah.

Uŵēt fērēn

¹¹ Awa, wëjê ale kwëhnëk Wën, garyëry vëyin fop. Yëkëlehnëry usatah, ikahnënda gë Wënu ña, ikwëtahn ña, inñahn ña, iduñëna ña, do gë iguk sakahn.

¹² Mëtëry uwët fërën ikwëtahn ña. Pëlary uwám usër ule wãcahniru wã, ule yavëtëru hale ntiru ipëyahñ përen ikwëtahn hu ña tase wasede wayabah.

¹³ Tase Wën ale yëdahnëd uwám hnë fop do gë tase Yesu Këris ale ru-fahnëko ucedeya g'ipëyahñ përen haryënkwa Pos Pilat, kwëtehñahnëdëmi:

¹⁴ yañwëñëry akwëda, nte hnuñaru ña, g'ufacah, idënt këm, hafo mbokaj Ahwëhn fu Yesu Këris.

¹⁵ Mbokajëd hnë wati le kahnëndëk Wën hna, ale lënënik, ale wëkëk fop,

Ahnañ vëhnañ ña do Ahwëhn vëhwëhn ña.

¹⁶ Umë fo ye ale wok cëmëdina ña.

Hnë humpen hunte woyinëk tükëñëdelënëhna ntëdëk.

Ahnë nulahna do ahnë kodina nuhna.

G'umë nke ntënah ña gë fanka fa kantëm! Amina.

Ile nkabini vëvetak

¹⁷ Awa wëba vëvetak hnë duniña li, dehnëryihni antë nañëñandëni do antë kwëtëni itamahn dëñ hni ña hnë wavetak le fud, bare hnë Wën hna, umë ale vetëndayehñëdëhëfu hnë ile-wo-le ña, soñe natahñëfu.

¹⁸ Kwëtehñahnëryihni ntindëni vantiyehn vapërën le yed hnapul lëñ hni, kwëhnani nëf, cahëlëndëni gë vëñënta hni ile kwëhnani ña.

¹⁹ Koyëna kwëtañëni hnapul fërën le viñëd soñe acahn lëñ hni gante kodëni kwëhnani uwám paryi wã.

Simpañi rëkwa

²⁰ Awa, wëjê Timote, yañwëñëry dñs ile hwëtehñahniru ña. Kehary fop wanës wakwëhn nafa këm do wok tëfëlëna g'ikwëtahn ña do gë wasonko wanëñkwah wale wãatik hn'ile macëdëni vëryañ «Uyët».

²¹ Vële hnahak kwëhnani uyët rac, tavëni nkañ ikwëtahn ña. Arabi ipërëna Wënu ña nke gë wühñë.

Kayëte kigëna mba Pol nte kerëhnëka Timote Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol kerëhnëka kayëte kigëna Timote, «ajë mën ale ÿahnëbu hn'ikwëtahn». Mpëd Pol cëdik Rom hna (1.8, 17), yëbëlan bëhn wafëhw mbëd g'iryaw g'imbëd g'iryaw gë bëhn wafëhw imbëd g'iryaw g'imbëd gë warar (66 gë 68) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Kayëte nte hamënayend ye. Pol njëtëk gojëlahna d'us cëmahn. Ñad kamënaÿehna Timote nko kahnënda hnë vakarañ Vikerëh hna, lakënde haryënkw hambah hna do horot hna do vakarañ wamër. Andënkwëtehnëdëha uyëd Wënu ña nte nuÿak ña wati le tindëkawo Pol wëbák ña, uyëd ule rëfëka mbalëtahn soñe d'oku lëwu ÿa hnë vacery sali hna. Pol njëd'aka fëna Timote siyab lëwu ÿa dënk hnë wapuhnala kayëte hna.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: d'oku, ikahnënda, fanka, uyëd, toña, dënkwëta, wanës, ayohal.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-2)

Ikamënaÿehn hn'ikahnënda (1.3-18)

Sofade Këris (2.1-13)

Ayohal afërën, ayohal Ahwëhn (2.14-26)

Wafac warëkwa (3.1-17)

Pëyahn Wanës Wën (4.1-8)

Wanira watëkwa do gë simpaÿi rëkwa (4.9-22)

Simpaÿi

¹ Ami Pol, ale ye afayik Yesu Këris kabi Wënu ña ÿak koyëna, soñe pëyahn uwám ule ntehnëko Wën njëdadëhëhni vahnë vële hwëtahnëka Yesu Këris va,

² kerëhnëryidëmi Timote, fatah mën fante ÿahnëbu hn'ikwëtahn. Arabi Wën Rëm ÿa do gë Yesu Këris Ahwëhn fu ÿa njëdënihi ipërëna gë ikaÿëhnahn do gë yam.

Ikamënaÿehn hnë kahnënda

³ Camehnëdëfuha Wën hunte ryokunëhnëdëfu g'inahan pacah, had vacërakëlo mën, nahadëmi g'umëd gë g'anent nte-wo-nte njëfadëfu ña.

⁴ Ndënkwëta dëfu wankwën hu ña, do ñankahnëko d'us vok hnuÿi pëbahno uhnatah wã.*

⁵ Ndënkwëta dëfu ikwëtahn hu paryi nte kwëhnaniho ten vëhni hnëmuh sankaf Lowis gë hnëmuh Ënis ña.

⁶ Soñe rac ryënkwëtehnëdëmi wañi: yaÿwënerë d'us uyëd Wën le hnuÿaru ante tindëmino wëbák ña.

⁷ Kabi Iyir ante njëd'akëfu Wënu ña nambëna fanka, Iyir nte ya bënëdëhëfu fanka ye gë inahn do gë iyët vankaf fu.

⁸ Awa antë cëfëhni soñe aye sede Ahwëhn fu ÿa, ma ami ale sëdik soñe lëwu ÿi. Bare korotëntëryi g'ami soñe Wanës Wakasëk ña alihahnënd fanka fale njëd'aki Wënu ña,

* **1:4 1.4:** Vantiyehn 20.37

⁹ umë ale fehëtëkëfu do wacëkëfu nkeyin vëfacah. Gena soŋe ifërën ile liden ÿa, bare ipëhna dëwu ña dënk ye gë ipërëna dëwu ña. Ipërëna tac, nte yëdayinëkëfuno hnë Yesu Këris kobëri wapëgwa hna,

¹⁰ tame tufahniko g'icahn Afehët fu ña, Yesu Këris. Umë rëkwehnëk fanka icëm fa do, gë Wanës Wakasëk ña, njëtëndanëk uwám paryi g'uwám usër.

¹¹ Do soŋe iÿi d'oku Wanës Wakasëk tëhnako Wën yewu afëyahn, afayik do aharan,

¹² do soŋe rac horotahnëdëfu aki. Bare cëfëhnëlohna, kabi njëtëbu hnë ale kwëtëbu ikwëtahn mën ña do pacëko kwëhnak fanka njawën ile kwëtehnahnëko ÿa hafo hnë Fac Kiti hna.

¹³ Yawënëry d'us wanës toña wante wëryëru hnë ÿal mën ñi, hnë ikwëtahn do gë hn'ihahn nte ye hn'ibëmënkël gë Yesu Këris hna.

¹⁴ Keryëry d'us, gë idema Iyir Ipacah nte ye hnë fuhnë ña, wapërën wante hwëtehnahniru ñi.

¹⁵ Njëtëru vëvë Asi va fop tavëniho, hnë vërac nkentiniho Fijel gë Erëmojen.

¹⁶ Arabi Ahwëhn a kaÿëhnahna gë tere Onesifor ÿa, kabi umë njawënehnëdëhoŋo wati-wo-wati, do cëfëhnëlawohna g'ami ale sëd'iko ÿa;

¹⁷ bare ante njijëko Rom ña, njëkëlehnëkowo gante-wo-gante hafo nuwo.

¹⁸ Arabi Ahwëhn a ndemahna nuÿa ikaÿëhnahn Wënu ña hnë Fac Kiti hna. Njëtëru alëbëhni vahnë va fop gante ndemako ka hnë nkol Efes hna.

2

Sodafe Këris

¹ Awa wëjë, ajë mën hn'ikwëtahn, njëkëlehnëryind ayawënand g'ipërëna nte ye hn'ibëmënkël gë Yesu Këris.

² Do wante haranëmi tase wasefe wayabah, kwëtehnahnëryihni vahnë vële hahnëndak, vële seryëk do hođ vëhni dënk karanënihëhni vëhaŋary.

³ Korotëntëryi g'ami had sodafe fërën va Yesu Këris.

⁴ Sodafe le ye hnë d'oku, ge ñad' nuÿa icamehn asankaf alëwu ÿa, kwëtahnëdina nëf viÿë vivë d'uniÿa vi.

⁵ Ale lobëlëd kodina nuÿa ge dënënëna sariya dobël ña.

⁶ Ayam ale horotëk d'oku ña rëfëka tok ten le njamëk hna.

⁷ Nahary d'us wante hnësëhnëmi ñi, do Ahwëhn a ntid' awëry fop.

⁸ Dënkwëtaryehna Yesu Këris avë hnënk Ahnaŵ David, ale vëhnëndaniko hnë vësëm, had gante karanëd' Wanës Wakasëk wante fëyahnëdëfu ñi.

⁹ Soŋe waŋi Wanës Wakasëk horotëdëfu do ñabibu dënk gë vankënca had aŵen. Bare wanës Wënu ña ñabina!

¹⁰ Soŋe rac ryuñënahnedëfu fop, nuÿahnëni vële tëhnak Wën va fëna ipëh nte ye hnë ibëmënkël fu gë Yesu Këris ña gë icëmb nte wok pudina ña.

¹¹ Wëlin wanës toña ña:

«Age cëmëntinëkëfu hn'ikwëtahn Këris hna,
kwëhnantëdenëhëfu fëna uwám w'a g'umë.

¹² Ge nduñënayinëk,
nawëntëdenëhëfu g'umë.

Ge njahëtayinëka
umë fëna njahëtafëhëfu.

13 Ge fuhnë kahnëndayilënëhna,
umë nkod kahnënda
kabi kodina njahëta umë dënk.»

Ayohal afërën

14 Dënkwëtehnëryindëhni vahnë va wañi fop do gabëryihni gë fanka haryënkW Wën hna antë conkëndëni soñe wanës. Wasonko warac kwëhnana nafa, ge gena mbëvehnëhni vële hnëpad va.

15 Kamërary aye ahnë ale lid fërën do cëkwa Wënu ña, ale wok cëfëhnëdilahna gë doku lëwu ña do fëyahnef g'usatah toña wanës Wënu ña.

16 Kehary fop wanës wakwëhn nafa këm do wok tëfëlëna g'ikwëtahn ña, kabi vële yehahnëk watac ña ñawëtadëniha g'ahawary Wënu ña.

17 Wanës wadëw hni ña had hajëhn hacër nkef. Hnë vahnë vërac nkentini Imene gë Filet.

18 Ñawëtani toña ña. Vëhni lehnëf Wënu ña tëk mbëhnëndanëfu vësëm hna do koyëna, tavëtehnëdënihëhni vëryampo ikwëtahn dëw hni ña.

19 Bare Wënu ña njawënekëhni vahnë vëlëwu va had sah ryënkWeryënkW cery nte njëryëk. Wañi wanës herik hnë rac: «Ahwëhn a njëtëkëhni vëlëwu va», do kat: «Ale-wo-le fëyahnef Ahwëhn a hwëhnëka, tëfëka tav wameh ña.»

20 Hn'acery nkwamah hna, gena viliyara vante ryëhwarik gë sanu ma gë koryi fo ye hnam, nke fëna vante fërik wadëhwa ma ñahanik g'intil. Vëndampo soñe vële lënënik va ye, vëyëntaw soñe vële wok vëlënëhina va ye. 21 Awa ge ahn'a pacënak gë fop wameh ña, gë viliyara vële lënënik mëntëndëlehnëdëni. Apacënik, nëfa soñe Ahwëhn a, pëhwëtik nti fop doku fërën.

Ayohal Ahwëhn

22 Garyëry fop iña meh nte ye hn'ujar hna; yëkëlehnëryind usatah wã gë ikwëtahn ña gë inahn ña do gë yam ña, aye gë fop vële wëcadëha Ahwëhn g'intawary pacah va.

23 Bare kehary vankwajëla vante wok kwëhnana nafa va. Njëteru sonko fo nagëf.

24 Ayohal Ahwëhn a tëfëlahna nke ale sonkëntëde, tëfëka nke ale ñahnëkëhni vahnë va fop, do kwëhna uyëd ikarañ vahnë do nke ale ryuñënad wameh wante ntehnëde ña.

25 Tëfëka karañëndëhni wajira vële wajëtendëha va, mpëd Wënu ña gwëcëtëf wahakili walëw hni wã soñe njëtahnëni toña ña.

26 Koyëna wahakili walëw hni wã mbokad cat do cahnëdëni hnë urënd Sintani nte likëhni vëramp, ntihahnëni iña dëwu.

3

Wafac warëkwa

1 Yëtëry wañi: hnë wapuya d'uniña hna, nkef uhorot usankaf.

2 Vahnë va vankaf vantëw hni fo ñadëni, ñandëni koryi, mbëntandëni, nañënanandëni do njewëndëniha Wënu ña, vëwawëhnëdëfilëlihna vële hnagëkëhni va, vësamëhnëdëfilëhniha, vëlënëdëdilahna Wënu ña.

3 Njapëdëni, vëhwëhnadina kañëhnahn, nësëndëni wameh vahnë, vëwëkëdëna wankaf vantëw hni, mbahnëdëfëhëhni walañary do ñëwëdëni ufërën ña.

⁴ Nkedëni vëroka vëyënta hni, rëkëdëni ntiyarëndëni ile-wo-le do naÿëna ña kwëyëndanëdëhëhni. Uhnatah lëw hni fo rëkëdëni ñandëni gena Wënu ña.

⁵ Ntiyehnadëni had vële hahnëndak soñe Wënu ña, bare njahëtafëni fanka ikwëtahn fa. Ñaŵëtaryihni vële ye koyëna va.

⁶ Vëryampo hnë vëhni ntidëni fere hafo tënkëni hnë watere do maŵëhnëdënihëhni vësëval vële pëbëk wameh do wasifa iña meh fop hahëdëhëhni.

⁷ Kwëlëkwël njëkëlehnëdëni ñëñani bare vëhodina tëkëneni muk uyët toña wã.

⁸ Had gante nkwajëtehnënihawo Moyis, Sanes gë Sambëres, koyëna vëyi vahnë nkwajëtehnëni toña ÿa. Vahnë vëhwëhn hakili rumpak ye do ikwëtahn dëw hni ña yaŵëna.

⁹ Bare vëyidina ñaŵët, kabi vahnë va fop kamahnëdëni hnamb hakili lëw hni wã, had gante nkeho soñe vëhni Sanes gë Sambëres ka.

¹⁰ Bare wëjë, njëtëru d'us ikarañ mën ña, njasa mën ña, vile fëhnaŋu va, ikwëtahn mën ña, iduñëna mën ña, inahn mën ña, ikahnënda mën ña.

¹¹ Njëtëru d'us gante mbërehniŋu ka do gante korotëbu ka Antiyos hna gë Ikoniÿum hna do gë Lisëtër hna. Ha, paryi nke mbërehniŋu d'us, bare Ahwëhn a pehëtëko hnë wañi fop.✧

¹² Fop vële ÿaŋ tëfalëndëniha Yesu Këris va korotëndëni.

¹³ Bare vahnë vëwëh va gë vësihna va nkodëni tëwäfëni kwëlëkwël hnë wameh hna. Tokadënihëhni viÿëntaŵ va do tokadëni vëhni fëna.

¹⁴ Awa wëjë, yaŵënëry d'us ile ÿëñaru ÿa gë ile wäwëru g'ipacahn. Njëtëruha ale ÿañëndëki ÿa.

¹⁵ Ha, njëtëru Vikerëh Vipacah va kobëri hn'utah hu hna; kod' njëdäyi yasery le yodëhi g'ipeh g'ikwëtahn hnë Yesu Këris.

¹⁶ Wënu ña lik hafo fop Vikerëh va nke wanës wadëwu. Nëfak soñe karañahnini vahnë va, nirahnini, catënahni do kwëd'ahnini hn'usatah.

¹⁷ Koyëna vahnë vëva Wën va kwëhnaŋëni wëka fadah soñe ntiyahnëni fop vantiyehn vapërën.

4

Pëyahn Wanës Wën

¹ Tëyëdëmi gë fanka fa, haryënk'w Wën hna do haryënk'w Yesu Këris ale hitiñëdëhëhni vële wok vesëmëna gë vële sëmëk per, ge mbokajëk kahnënd inaw dëwu ña:

² pëyahnëry wanës Wënu ña, pëyahnëry lakënde gena wati ile tëfëka hna; niraryind, ñañënyaryind, kamënaÿëhnëryind do karañëryindëhni g'iduñëna cankaŋ.

³ Wati rëkid, vahnë va vëwodina ñandëni nëpa karañ pacah ña. Iña dëw hni ña fo paŋëdëni. Mëcadënihëhni kore vëharañ vële rëkëd' nësëndëni wante hnëñëdëhëhni fo.

⁴ Ciñadëni vanëf va soñe antë nkwëryëni toña ÿa do ciñëtani nkwëryahnëni wamër ña.

⁵ Bare wëjë, kwëtëry hakili hnë vile-wo-vile hna. Duñënyary horot wã, diry d'oku afëyahn Wanës Wakasëk ña, padënyëry d'us d'oku le njëd'aki Wënu ña.

✧ 3:11 3.11: Vantiyehn 13.1–14.28

⁶ Kabi ami yëdahnëña yëbu ntaŵary mën ña had sadëha do biyëdina cëmëdëfu.

⁷ Mëtëbu uwët fërën wã, puhnaŵu idobël inja, njaŵënëbu kwëtahn ña.

⁸ Tame buña imëk inja napëdëho: apënkŵ imëk nte njëdädëho Ahwëhn hnë Fac Kitiñ hna ye do gena ami fo, bare soñe fop vële ÿahnëd iboka dëwu ña ye.

Wanira watëkwa

⁹ Diry fere ayij ñap arëkato.

¹⁰ Demas tavëko, kabi iÿi d'uniÿa tëfëk; Tesalonik njik. Këresen umë Galasi njik do Tit Dalëmasi njik.

¹¹ Lik fo wolahnëbun. Yoja Marëk, kabi kod ndemawo hnë d'oku Wën hna.

¹² Tisik, umë Efes sañëtëbuha.

¹³ Ge njijëdu yonëhne cud kwëhn huji nte ravëhëbuho Tërowas hna vëhni Karëpus hna; yoryaj fëna vëkayëte va, do dënk vante herik hnë wayand va.

¹⁴ Alekësandër aryëhwar a ntikoŵo ntavah yabah. Bare Ahwëhn a cosëdëha d'oku vantiyehn vantëwu va.

¹⁵ Keharyehna wëjë fëna umë! Kabi nkwajëdëho d'us wanës fu ña.

¹⁶ Ahnë demalowohna ante nësadëfuho hnë kitiña hna, fop tavënihowo. Arabi Wënu ña antë cosëhni d'oku vantiyehn vantëw hni va!

¹⁷ Bare Ahwëhn a ryemakoŵo do njëdakoŵo fanka falëwu fa. Awa koyëna kolëbuho fëyahnëndu Wanës Wakasëk ña gë fanka, do fop vële wok vëyena wasëwif va nkwëryëdëni. Do Ahwëhn a pehëtëko hnë wës vësëhn hna.

¹⁸ Ahwëhn a fehëtëko hnë wameh hna fop do pehëtëdëho ndëno hn'inaw dëwu ibë g'ambin hna; cëmbëndënëfuna kwëlëkwël! Amina.

Simpaÿi rëkwa

¹⁹ Gaÿëhëhni Përisëka gë Akilas do gë tere Onesifor ÿa.

²⁰ Erasët Korent hna nkok. Do tavëbuha Tërofim Mile hna kabi tesëko.

²¹ Yij ñap ani gë tëkahnind wati wëh ÿa. Ebul gë Pudën gë Linus gë Këlodiya do gë fop vëÿënta fu va nkaÿëryidënihi.

²² Arabi Ahwëhn a nkenti gë wëjë! Arabi ipërëna dëwu ña nke gë wühnë fop! Amina.

Kayëte mba Pol nte kerëhnëka Tit Wade yehëhna hnë inji kayëte

Tit, ale wok gena sëwif, arëfëlënta Afayik Pol hnë doku hna yeho. Pol kerëk inji kayëte ndampo fo gë kayëte ndënkwëryënkwa mba Timote na, mpëd hnë bëhn wafëhw imbëd g'iryaŵ g'imbëd (65) hna ga ndëcëk hnagi Yesu ya. Mpëd Masedëwan hna nkeho do Tit hnë tinti mbë wov le yak naÿëk do wacik Këret vë Gëres hna, nkeho. Pol hnam tavëkawo soje tëhnahni vëvë haryënkwa fagant vële hwëtahnëk. Had kayëte ndënkwëryënkwa mba Timote hna, Pol ankeya nte rëfëka soje ayeahahn avë haryënkwa nësëd. Ankaband gante tëfëka ntiyini vëharanjam wamër va. Do nësëd hak tëfëka karanjini anech-wo-nceh hnë cery sali hna.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: toña, tëfëka, ikaranjam, wanës, ikwëtahn, nkeya, satah, Afehët, ipërëna.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Pol Tit kerëhnëd (1.1-4)

Doku Tit hnë Tinti Këret hna (1.5-9)

Vëharanjam vëwër va (1.10-16)

Ikaranam anech-wo-nceh hnë cery sali (2.1-16)

Ankeya vële hwëtahnëk (3.1-15)

Pol Tit kerëhnëd

¹ Ami Pol, ayohal Wën do afayik Yesu Këris herëd anji kayëte. Wënu na hwëtahnëko yojëwëhni hnë kwëtahn hna vële tëhna va do yëtëndanëwëhni toña le rëfëlëk gë ankeya nte nëjëdëha.

² Toña rac njëtëndanëdëhëhni nuÿani uwám usër. Wënu na, ale wok mërëdina, ntehnëk njëdadëhëfu uŵi wám usër kobëri wapëgwa hna.

³ Wën Afehët alëw fu gë wanës wadëwu na njëtëndanëk, hnë wati le tëfëkawo hna, hnë wafay wale hwëtahnëni buho ŵa pëyahnebuho gante ntehnëkoŵo ka.

⁴ Tit, wëjë herëhnëryidëfu, ajë mën paryi hnë ikwëtahn nte varëhnëkëfu hna: Arabi Wënu na Rëm ya gë Yesu Këris Afehët fu ya ndëwanihi do njëdënihi yam ya.

Doku Tit Tinti Këret hna

⁵ Tavëmi Këret hna soje afadën doku le wojëk ya. Hnë cery sali-wo, kwëtëryihni vicër had gante ntehnëmino ka.

⁶ Avë haryënkwa a tëfëka cat do ñëla asëval aryampo fo, vutahu va tëfëkëhni nkeni vële hwëtahnëk, do tëfëlahna njëtahnini had vële hwëhna nkeya meh, ma njwëyëhnëndënihëhni vële hnagëkëhni va.

⁷ Kabi ale ye ankaf hnë cery sali hna, umë hwëtahnëni viÿë Wën va, tëfëlahna kwëhna ile niradë, tëfëlahna njafëhni vëyëntaŵ va, antë njanca ntavah, antë nke aryëw, antë njap, antë njëkëhnënd hnapul gë rumpak.

⁸ Tëfëka kol kaca vëhneh na do ñand ile yivëk ya, kwëhna hakili, cat, do pac, njët nkaf ntëwu na.

⁹ Tëfëka njawën dús wanës wacatah ikwëtahn na, wante rëfëlëk gë wante karanjëdëni vahnë na. Koyëna kod kamënaÿëhnëndëhni vëyëntaŵ va gë ikaranjam pacah nte karanjëdëhëhni na do tufëhni vële wajëdëha va idënt dëw hni na.

Vëharanjam vëwër

¹⁰ Ha, vahnë vëyaḅah vëlënëñëdina, do dënk hnë wasëwif vëryaŵ vële hwëtahnëka Këris va. Tokadëñihëhni vahnë va gë wanës wadëŵ hni wakwëhn nafa këm ḅa.

¹¹ Afo aryemëhnayehñëhni, kabi fop cëvëd ikwëtahn dëŵ hni hnë watere wadaŵ. Ile wok caḅëna ḅa karanëdëñihëhni soḅe nuḅahnëni hnapul le wok pacëna.

¹² Aryampo hnë vëhni, kila lëŵ hni, lehnëk: «Vëvë Këret va vëŵër kwëlëkwël ye, wulaŵ wuyapah, vëhëmak vële hnahad roka fo ye.»

¹³ Do fop ile nësëd ḅa toña ye. Soḅe umë ye niraryihni g'inañëhahn, kwëhnahnëni ikwëtahn catah,

¹⁴ soḅe antë nko tëfëni wëhnantul wasëwif wale wok gena toña do gë vakwëda vahnë vële ravëk toña.

¹⁵ Ge walawary hni ŵa gë vinahan hni va pacëk ile-wo-le ntidëni ḅa ifacah yed; ḅare ñoñ pacëna hnë vële wok vëfacëna va do wok vëhwëtahnëna va. Wahakili walëŵ hni ŵa gë vinahan vidëŵ va ni va përekak.

¹⁶ Ntehnëdëni njëtëniha Wënu ḅa, ḅare gante ntidëni ki gwajëtehnëdëniha. Vahnë vëweh ye do vële wëḅyëndëha do kodina ntini iñë fërën.

2

Ikaraj anceh-wo-nceh hnë cery sali

¹ Bare wëjë, karanëryind g'ile rëfëlëk gë ikaraj catah ḅa.

² Dehnëryihni vicër va njëtëni vankaf vantëŵ hni va, nkeni vële lënënik, vële seryëk, vële yawëk hn'ikwëtahn hna, hn'inahn hna do hn'iduñëna hna.

³ Vanëm va fëna, dehnëryihni kwëhnani vankeya vahnë vëfacah. Tëfëlëhniha nëwëndëni do antë dëcëtandëni uñen ḅa. Tëfëkëhni njëdfahnëdëni siyab fërën;

⁴ tëfëkëhni ñañëndëñihëhni vësëval va ḅahnëñihëhni vësan hni gë vutah hni,

⁵ nkeni vële seryëk do facëk, pabëni watere wadëŵ hni ḅa; nkeni vële fërënak do maŵëhnëñihëhni vësan hni, soḅe antë ahnë kol njewë wanës Wënu ḅa.

⁶ Vëjar va fëna gabëryihni gante nkehandëni vëseryah.

⁷ Hnë ile-wo-le, gery wëjë dënk ale rëfëtalahnëde gë viḅë vifërën vile lidu va. Afo nke ikaraj toña do iceryah,

⁸ wanës hu ḅa nke wacatah wante wok kodëna nkwaji, soḅe cëfëhnahnëhni vële wajëtehnëdëhi va kabi vëhnuḅana wëla uḅëh ule nësëdëni soḅe lëŵ fu.

⁹ Vëramp va tëfëkëhni maŵëhnëñihëhni vële rampëkëhni va hnë ile-wo-le hna, njëkëlehnëni ntindëni vile hnëḅëdëhëhni. Tëfëlëhniha nkwajëtehnëdëñihëhni

¹⁰ ma ntehnëñihëhni. Afo tufahnëdëni kwëlëkwël ikahnënda padah, gante ntënëhahnëdëni fop ikaraj Wën Afehët fu ḅa.

¹¹ Ha, Wënu ḅa tufahnëk ipërëna dëŵu, hn'ile matik ufeh soḅe vahnë fop.

¹² Inḅi përeña karanëdëhëfu tavin ile wok dëñëñëdina Wën do iña viḅë vëweh duniḅa, më hoden njasënden, hnë wati vë gaki ḅi, uwám hwëhn toña, g'usatah, do hahnëndak haryëñkw Wën hna,

¹³ napatenden g'itama fac le ryëwayik, do cahnahmifu icëmb Wën sankaf fu, Afehët fu, Yesu Këris.

¹⁴ Njëdahnëk ntaŵary dëŵu ŋa soŋe fu, pehëtahnëfu hnë fop wameh hna. Ñadëho ntifu bulunda facah, bulunda le kwëhnëk umë, le hahnëndad kwëlëkwël soŋe idi vijë vifëren.

¹⁵ Watac ye wante rëfëka aharaŋëhni vahnë va, soŋe ayabëhni ma ahnirahni g'untënah hu ŋa fop. Wëla aryampo antë njafani.

3

Ankeya vële hwëtahnëk

¹ Dënkwëtehnëryihni vahnë vële hwëtahnëk va fop tëfëkëhni maŵëhnënihëhni vëvë haryënkwa va do gë vësankaf nkal va. Tëfëkëhni maŵëhnënihëhni do këbënani ntindëni fop vile ye vifëren va.

² Antë njeŵëndëni do kehani antë conkëndëni, bare përenani do tufahnëndëni kwëlëkwël sakahn hagukah gë cape vëyënta hni fop.

³ Fuhnë fëna, kobëri ŋa wadëhn yeyinëko, maŵëhnëdëlënaŵohna Wënu ŋa, hn'idënt hna nkeyinëko do vëramp iña meh ŋa fop. Nkeyinëko hn'ankeya meh do hnë uñëŵary. Vahnë va ñëŵënihëfu do ñëŵëlinëko fuhnë dënk.

⁴ Bare, ante tufëhnako ipërëna g'ijahn Wën Afehët fu ŷa,

⁵ pehëtëkëfuno, gena soŋe vifëren visatah vile liyinëko va, bare soŋe kaŷëhnahn dëŵu ŋa ye. Pehëtëkëfu gë yarya hnagi hasëk ŷa do g'Iyir Ipacah nte yëdäkëfu ankeya kasëk ŋa.

⁶ Wënu ŋa, gë uhwëhna nëf lëŵu ŵa, njëdëkëfuna inji Yir Pacah gë fere Yesu Këris Afehët fu ŷa;

⁷ koyëna, catënekëfuno gë ipërëna dëŵu ŋa d'anko nuŷayin uwám usër ule hnapeđen ŵa had idëŵ.

⁸ Waŋi wanës toña ye do ñadëfu ayawën d'us më kahnëndadëni fop vële hwëtahnëka Wën va hnë vantiyehn vapëren hna. Umë ye ile fërenak do hwëhnak nafa ŷa soŋe vahnë fop.

⁹ Bare kehary vankwajëla vanënkawah gë idëkw vacërakëlo gë wasonko do gë vankwajëla soŋe sariya, kabi watac wanësar fo ye do kwëhnana nafa.

¹⁰ Ale fitëndëlehnëdëhëhni vahnë ŷa, yëdaryehna uhnira ryënkwëryënkwa, ge maŵëna, niraryehna higëna, ge ŋwëyëk, daryehna.

¹¹ Njëtëru, iŷi sifa ahnë arumpak ye do ge nkok menënd, tufand umë dënk wënad.

¹² Wati nte payendidëmina Arëtemas ma Tisik, yij ñap arëkato Nikopolis hna, kabi hnam pëhnaŷu liwu aryaf a.

¹³ Pëhwëtanëhnëryihni d'us uyas ŵa vëhni Senas ahitiŋ a gë Apolos, soŋe antë nkojëhni iñë.

¹⁴ Tëfëka vëlëŵ fu va fëna kahnëndani hnë uli fëren ŵa, soŋe paŷëni wëbal wante nëfahnëdëhëhni vahnë va do koyëna vëyodina uwám uheyah.

¹⁵ Fop vële yebun g'ami va nkaŷëryidënihi. Gaŷëhëhni vële ŷadëhëfu hn'ikwëtahn hna. Arabi ipërëna Wënu ŋa nke hnë ŵuhnë fop.

Kayëte mba Pol nte kerëhnëka Filemon **Wade yehëhna kayëte Pol**

Afayik Pol herëhnëka Filemon inji kayëte mpëd wati nte nkeho hnë kaso mbë Sesare (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë warar gë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë warar (53 gë 58) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa) ma hnë kaso mbë Rom (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë ryaw gë bëhn wafëhw imbëd gë ryaw gë wahi (60 gë 62) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa). Filemon ahnë afërën yeho Kolos hna, do vële hwëtahnëk va mbarëpëlëdëniho ÿalu hna (yëb 2). Kwëhnakëhniwo vëramp, had gante nkeho vankeya vantëw hni kobëri ka, do aryampo ÿa Onesim maciko.

Onesim nkaryëkawo ale hwëhnëkawo ÿa (do mpëd ntenëhnëkawo fëna, yëkëryin yëb 8) do ga mbiyëk pankëlëni gë Pol kaso hna. Kwëtahnëlehn Wanës Wakasëk do ndokuñëhnënda Pol. Pol ñahnëkawo d'us bare cajahnëlahna kwëtahna, kabi gante nke sarya ka, Filemon hwëhnëka.

Atac umë mbokënanëka Filemon g'ini kayëte, gë Tisik fëna ale yiryëryëd kayëte ñi gë Kolos, do atëyëka Filemon tebahna had aÿëntaw hnë Këris hna. Age gena umë kokënd njëdahna uhorot sankaf kabi nkaryëka ale hwëhnëka ÿa. Pol wajira fo nësëhnëdëha Filemon, hara porosiñëlahna ñoñ, bare akamënaÿehnedëha Filemon maÿa Onesim g'ijnahn, umë ntehnëka kwët wac lëwu hna age Onesim nkonëhnahnëka iñë cosëdëha, tac ndënkwëtehnata Filemon nkonëhnahnëka Pol uwám lëwu wã, umë ale yëdaka Wanës Wëkasëk ña.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'ini kayëte: Këris, Onesim, aÿënta, Ahwëhn, wanës, injahn.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi 1-3

Pol kerëhnëka Filemon 4-7

Uryëy Pol soje Onesim 8-21

Simpaÿi rëkwa 22-25.

Pol kerëhnëka Filemon

¹ Ami Pol herëhnëdëhi wëjë Filemon. Cëdibu kabi d'oku Yesu Këris lidëfu. Gë aÿënta fu Timote nkebn. Nkaÿëderu wëjë, lawo fu aÿahnik do aryokëñëntal fu,

² gë aÿënta fu, asëval ale wacik Apiya, gë Arësip arëfëlënta fu wët hna, do gë cery sali nte varëpëlëd hnë tere hu hna.

³ Arabi Wënu ña, Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa!

⁴ Age nahami, Filemon, wayëfa mën hna, camehnëdëfuha kwëlëkwël Wën mën ña,

⁵ kabi nkwëryëdëfu ga nësëde soje injahn hu ña do soje ikwëtahn nte hwëhnaru paß gë Ahwëhn Yesu do paß gë fop wëfacah.

⁶ Njëfadëfuha Wënu ña nti ikwëtahn hu, nte vankëntiru gë fuhnë ña, kwëhna vantëwel vapërën d'anko ayëtëntahni viyë vifërën vile hwëhnayinëk hnë uwám fu hna gë Këris.

⁷ Aÿënta mën, injahn hu ña njëdako uhnatah yabah do kamënaÿehn, kabi mbosëvosehneru wasakahn wëfacah.

Uryëy Pol soje Onesim

8-9 Soŋe iŋahn tac, mama kwëhnahnëbu, hnë Këris, fop afaya lehni ile rëfëka ali, pecehnëko rëyi rac g'untënah. Had gante nkebu ki, ami Pol, acër, do kas gaki fëna asëdik kabi doku Yesu Këris lidëfu,

¹⁰ muntadëmi soŋe ajë mën, ale hnagëbu hnë kaso hna, Onesim*.

¹¹ Umë ale woko yohëna kobëri ŋa, njohalëkëfu gaki, wëjë g'ami.

¹² Mbokaryëryidëfuha, umë ale ye had ntaŋary mën dënk.

¹³ Ami, ñakëndëbu hwëtaŋa d'arël mën, soŋe ndemando gë wãc hu hnë kaso hn'ile nkebu soŋe Wanës Wakasëk.

¹⁴ Bare ñoñ ñala liwu hara mawëlihna, d'anko ufërën hu wã paß g'ami antë mëntël g'ile forosiŋik, bare nke afaya fo.

¹⁵ Mpëd Onesim fëna gontilohna gë wëjë soŋe wati ryampo d'anko avësahnihna soŋe kantëm,

¹⁶ ßokëdëliya avësayihna had aramp, bare pecehna aramp, had aÿënta aÿahnik. Aŋahnëbuha dus, bare wëjë, tëfëka aÿahna ntëbi: aÿahna had ahnë do aÿahna had ale hwëtahnëka Këris!

¹⁷ Awa, age pëlaruho had aÿënta hu hn'ikwëtahn hna, kacaryehna had ami ye.

¹⁸ Do ge ntëntahnëki ma ge nkonëhnahnëki iñë, kwëtëry wãc mën.

¹⁹ Ami, Pol, akerëbu gë vák mën dënk: ambësadëmi ami dënk; ñada ryënkwëntehni wëjë fëna nkonëhnahnëruho iñë do wëjë dënk ye iñë rac!

²⁰ Ha, aÿënta mën, dinëhnërye iÿin hnë Ahwëhn hna; ßosëvosehnëry ntaŋary mën hnë ibëmënkël fu gë Këris!

²¹ Apacahnëko ntidü ile rëyëmi ÿa hnë iñi kayëte, anjëtëbu ntidü ntëbi rac.

²² Gë waŋi, pëhwëtanëhnërye ÿëŋa, kabi tamabu, soŋe wayëfa hun wã, mbësahnëdëfu.

²³ Epafëras, ale sëdëlahnißun soŋe doku Yesu Këris ÿa, nkaÿëki.

²⁴ Marëk, Arisëtarëk, Demas do Lik, vëryokuŋëntal mën fëna, nkaÿënihi.

²⁵ Arabi Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris ndëwaŋu.

* **1:10 1.10** *Onesim* fëhnëtanëk «ayohah».

Kayëte soje vë-ebëre Wade yehëhna hnë inji kayëte

Inji kayëte wasëwif vële hwëtahnëka Yesu Këris herëhnik. Ale herëk a yëtina, bare njëtëk d'us Vikerëh va kabi nësahnëk d'us Vikerëh vi soje nkabahn bi mo ye Këris. Inji kayëte kerik yëbëlan bëhn wafëhw imbëd g'iryaw' gë bëhn wafëhw imbëd gë wahnah g'imbëd (60 gë 95) ga ndëcëk hnagi Yesu ya.

Vële ryënkwëko kwëtahnëni va mbërehnëniho hafo njëkëlehnëni co'wani. Soje rac kerëhnanëkëhni a'yi ahnë inji kayëte d'anko gante kamënahndëfëni nko njawënenani, antë tavëni nka'w ikwëtahn na.

Wati vacërakëlo va, Wënu na ntik ikwëtëla gë bulunda lë'wu ya. Tëhna'këhni vësëna wasadëha do tëyëk wasadëha. Antëhna'këhni ge ahnë ntik u'wëh, tëfëka njëdahn intaw' soje sadëha ya, do Wënu na tavëhndëdëha ahnë arac. Inji kayëte nësëk pa'jare ikwëtëla kasëk na nte ntik Wën gë vahnë vële hwëtahnëka Aju va. Ntëbëk ndënkwëryënkwa na. Kabi ile ntinëhna'këhni Yesu Këris vahnë va had Ajë Wën, ntëbëk ile ntini vëhni Moyis, gë vacërakëlo vëyëntaw' va. Yesu ye fape Wën fa ale sënayik soje fop wameh vahnë na. Umë ye fëna asëna wasadëha asankaf ale rënkëk hnë wayë'wa wasëvah w'a ambin hna. Ale-wo-le hwëtahnëk ya bokëna mbala cënana nta'w sadëha soje wameh wadë'wu. Wënu na tavëhndëdëha wameh wadë'wu na.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Wën, sadëha, wameh, Këris, Asëna wasadëha asankaf, wanës, kwëtëla, sariya, Ahwëhn, Abëraham, d'oku, ikwëry, Ajë, ikwëtahn, wayë'wa wasëvah w'a.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Wënu na nësëhna'këfu pa'p g'Aju (1.1-4)

Yesu cëpëkëhni wamëleka na gë Moyis (1.5-3.6)

Wënu na njinëgend bulunda lë'wu ya (3.7-4.13)

Yesu, Asëna Wasadëha Asankaf a (4.14-8.13)

Kwëtëla cër gë kasëk (9-12)

Nkeya nte nëjëdëha Wën (13.1-19)

Iyëfa gë simpa'yi (13.20-25)

Wënu na nësëhna'këfu pa'p g'Aju

¹ Kobëri na, Wënu na nësëhna'këhniwo wahwënta wayabah gë sifa gë wasifa vacërakëlo va pa'p gë wakila na.

² Bare gaki, hnë wafac warëkwa li, gë fere Aju nësëhna'këfu. Gë fere umë Wënu na ntik d'uni'ya yi, do umë tëhna'k Wënu na kwëhn vi'yë vi fop.

³ A'yi Ajë ye idanc cëmb Wënu na do hnë fop vi'yë hna tufahnëd' paryi ile nke Wënu na. Pëlad' d'uni'ya yi d'us gë fanka uhnës lë'wu w'a. Ante ntinëhna'këhni vahnë va sadëha soje tavëhna'hini wameh na, nta'nak mbin hna farëhw Wën hwëhn fanka hna.

Aju ya cëpëkëhni wamëleka

⁴ Koyëna Wënu na ntik Aju cëpëhni wamëleka na, had w'ac le njëd'aka ya cëpëk walë'w hni w'a.

⁵ Gena bi Wënu na dehnëlahna la mëleka ryampo:
«Ajë mën yeru. Pëgw dol Rëm hu yebu.»*

* 1:5 1.5: Wahnë'w 2.7

Dehnëlahna fëna la mëleka ryampo:

«Rëm yenëhnëdëfuha do Ajë yenëhnëdëho.»[✧]

⁶ Bare nte payika Wënu ña duniya li aryënkwiik nagi ya, ntehnëk:

«Fop wamëleka Wënu ña tefëka cëmbëniha.»[✧]

⁷ Soje wamëleka ña Wënu ña ntehnëk:

«Ntidëfuhëhni wamëleka ña sëla,
ha, wale ryokuñëhnëdëho wa humpen hwëdëh.»[✧]

⁸ Bare soje Aju ya ntehnëk:

«Wën, ucankaf hu ña mbiyëd kwëlëkwël.
Anawëhnëdëfuhëhni bulunda hu ya g'ucatah,

⁹ anahnëru ile satëk ya, añewëru wëh wa.

Soje umë ye Wënu ña, Wën hu ha,
tëhnaki do natëndanëki ante turëki wagu ña nkaf li.
Pecëhnëka gë wëjë gë vëréfal hu va.»[✧]

¹⁰ Wënu ña ntehnëk fëna:

«Wapëgwalahna, wëjë, Ahwëhn, yahanëk nkal ña,
wëbák hu ña lik mbin ña.

¹¹ Vëyin fop mbëvëd, bare wëjë, nkontëderu kwëlëkwël.
Ambin ña g'inkal ña përékad had viyi vësër,

¹² apiyëdëfuhëhni had cud cankaf;
ha, ankwëcëtëdëni had vëyi.

Bare wëjë, nkontëderu kwëlëkwël arac fo,
do uwám hu wa pudina.»[✧]

¹³ Wënu ña dehnëlahna la mëleka ryampo:

«Yij alaña g'irëhw mën,
hafo hale këfëdëfuhëhni vële yewëki va haryënkwi hu.»[✧]

¹⁴ Wamëleka ña wayena bi fop wayir wale yohalëdëha Wënu ña? Wënu ña fayëkëhni ndemanihëhni vële rëfëka nuñani ipëh ña had ntëw.

2

Wanës wante hod pëhëtëfu

¹ Soje umë ye tefëka kwëtin hakili gë hawary hnë wanës wante wëryinëk ña danko antë kërënannden toye toye.

² Wanës wante njëdahnik Wënu ña paß gë wamëleka ña tufëhna toña. Vële wok vëlänenëna do wok vëwawëhnëna va nuñadëni ile rëfëkëhni ya fop.

³ Awa, fuhnë, hak tefëka kehañin iyi horot age ñwëyinëk ñi pëh cankaf? ñi pëh, Ahwëhn a ryënkwiëk pëyah. Tac vële wëryëk ga nësëde va tufënihëfu paryi toña ye.

⁴ Wënu ña nkwenëk cedeya ntëw hni ña gë wëdahëse, fop wasifa vifëmpëhnahnah, do gë wayëd Iyir Ipacah wante cahëdëhëhni vahnë had gante ñad ka.

Ale yiryeryëdëhëfu g'ipëh

⁵ Soje duniya le yejëk yi hnësëdëfun. Gena wamëleka njëdak Wënu ña ucankaf hnë duniya rac.

⁶ Sëñ ryampo hnë Vikerëh hna ahnë yëdahnëk unji cedeya:
«Ye nke ahn'a soje aryënkwëtahna?

Ma ajë ahn'a soje afaßahna?

7 Kwëtëruha gëd wamëleka hna wati ryoy ryampo,
cankëruha icëmb g'untënah,

8 kwëtëru fop gëd wakwer wadëwu hna.»✧

Gante kwëtëd fop Wënu na gëd ucankaf ahnë hna, rac fëhnëtanëk ñoñ tavëna ile wok gena gëd ucankaf ntëwu hna. Bare fuhnë nuyinëhna ten fop mawëhnëka.

9 Bare kamahnëbun wañi: Yesu kwëtiko gëd wamëleka hna wati ryoy ryampo, bare gaki, acankik icëmb g'untënah kabi korotëk hafo cëm. Aki paß g'ipërëna Wënu na, cëmëk soñe vahnë va fop.

10 Wënu na lik d'uniya yi, do fop umë hwëhnëk. Ñak vërahu vëyabah nkentahnini hnë icëmb ntëwu hna. Cañahnëka padëna paß gë uhorot wã, umë rëfëka pidëtëhnëhni vutah vuntëwu va nkañ ipeh na.

11 Yesu facënëdëhëhni vahnë va wameh wadëw hni hna do vële facëhnik va fop Rëm ryampo nkeni g'umë. Soñe umë ye Yesu cëfëhnëlahna macëhni vëheryu gë vicëru.

12 Ntehnëk:

«Pëyadëfuhëhni vëhery mën va wãc hu wã;

fagant vële hwëtahnëk hna cëmbëdëmi.»✧

13 Do fëna:

«Kwëtëdëfu tama mën na hnë Wën hna.»

Do kat:

«Bëlihëfu, ami gë vutah vunte njëdakowëhni Wënu na.»✧

14 Kabi vutah vutac iyin kwëhnani ndampo fo —mbahn gë sat— Yesu, umë fëna, ntiyak ahnë had vëhni. Koyëna, g'icëm dëwu na, mëk përekan fanka Sintani fa, umë ale wënkwek fanka icëm na,

15 do mëk pehëtëhni vële yeho vëramp hnë uwám lëw hni hna fop kabi ntakëkëhniwo g'icëm na.

16 Ha, pacëk gena wamëleka ndemað, bare vutah Abëraham gë vërah hni.

17 Soñe rac ye tëfëkawo mëntëlënti gë vëheryu va hnë fop, d'anko nkehahn asëna wasadëha asankaf ale pëbëk kañëhnahn do hahnëndak d'oku Wën hna, do kod njëdahn sadëha le tavëhnahnëdëni bulunda ya wameh wadëw hni.

18 Ha, kabi Yesu korotëk umë dënk yëkëhnahn hna, kod ndemahni vële yëkëhnahnik va.

3

Yesu ntëbëka Moyis

1 Awa, vëyënta mën vëfacah, yëkëryina Yesu, wuhnë vële macëk Wën. Umë ye ale payik Wën do ye asëna wasadëha asankaf hn'ikwëtahn nte fëyahnëden.

2 Wënu na tëhnaka soñe iyi d'oku do kahnëndako, had gante nkeho Moyis hnë cery Wën hna fop.»✧

3 Ale yëryëk cery ntënënik ntëbi cery na dënk. Aki Yesu rëfëka nuya untënah ntëba Moyis.

4 Cery-wo-cery ahnë yëryëk, bare Wënu na ye ale yëryëk fop ya.

5 Moyis, cape ntëwu na, kahnëndako hnë fop cery Wën hna, gante nkeho aryokun ale hwëtëhnahnik cedeyahn ile ntehnëd Wënu na hnë wati le yejëk.

⁶ Bare Këris, cape ntëwu ña, kahnëndak hnë cery Wën hna, gante nke Ajë ale hwëtik nkaf. Do cery ntëwu ña yeyinëk, ge kwëtayinëk idëkëna dëw fu ña do mbëntaryin itama fu ña.

Wënu ña njinëgehnëd bulunda lëwu

⁷ Soje umë ye, had gante ntehnëk Iyir Ipacah ka:

«Dol, ge nkwëryërun kopa Wënu ña,

⁸ antë afidu sakahn hun ha, had kobëri ka ante ntancëntirunëho ña, wati rac, wula hna, njëkëhnahnërunëhawo.»[☆]

⁹ Do Wënu ña nkok ntehnënd:

«Hnam njëkëhnahnëniho vacërakëlo hun va do nuni ile libuho ña

¹⁰ hnë wabëhn wafëhw wanah hna (40).

Soje rac ntavëko gë vëhni do ntehnëbu:

“Ntawary ntëw hni ña pitad g'ami kwëlëkwël.

Vëyëtëna nkaw mën ña.”

¹¹ Hnë ntavah mën hna, akwëryëbu:

“Vëyëtëdina muk yinëga mën ña!”[☆]»

¹² Vëyënta mën, kwëtëryin hakili fagant hun ahnë ntë kwëhna ntawary meh nte wok kwëtahn hna, nte liyehnëdëha tav a Wën hunte wok cëmëdina.

¹³ Bare, fac-wo-fac, kamënañëhnëlëryin wati le nkok mbiyëd ile macëk Vikerëh vi «dol», danko ahnë-wo-ahnë antë pid sakahn lëwu kabi tavëk wameh ña tokahna.

¹⁴ Ha, vërefal Këris yeyinëk ge kwëtayinëk paryi hafo wapuyala hna tama nte hwëhnayinëko wapëgwalahna.

¹⁵ Had gante ntehnëk ki:

«Dol, ge nkwëryërun kopa Wënu ña,

antë afidu sakahn hun ha, had kobëri ka ante ndancëntirunëho ña.»[☆]

¹⁶ Mo wëryëk do ryancëntik? Vële canëko Moyis Esipët va ye.

¹⁷ Mo lavëndanëka Wënu ña wabëhn wafëhw wanah (40)? Vële wënëk va do sëmëk hnë wula hna ye.

¹⁸ Wënu ña nkwëryëk: «Vëyëtëdina muk yinëga ntëwu ña.» Vëhni mo kwëryëhnëk? Vële ñwëyëhnëkawo va ye.

¹⁹ Tac kamahnëbun vëyïn: vëwëkëna njëtëni yinëga Wënu ña kabi vëhwëtahnëna.

4

¹ Awa, kwëtëryin hakili, hnë wati le koden njëtïn yinëga nte njëdëdëhëfu Wënu ña, ahnë antë tak!

² Pëyayinëkëfu uwi hnës hasëk yinëga nte pëhwëtanëhnëkëfu Wënu ña, had gante pëyayiniho vacërakëlo fu va. Bare uhnës ule nkwëryëni wã nëfali hna kabi vëvëmënkëlëna hn'ikwëtahn gë vële hnëpak va.

³ Fuhnë vële hwëtahninëk va njëtëden yinëga ña, had gante ntehnëk Wën ka:

«Kwëryëbu hnë ntavah mën hna:

“Vëyëtëdina muk yinëga mën ña!”[☆]»

Aki nësëk Wënu ña ayëkat puhnako doku lewu ña kobëri wapëgwala duniña hna,

[☆] 3:8 3:8: Wahnëw 95.7-8   [☆] 3:11 3:11: Wahnëw 95.7-11   [☆] 3:15 3:15: Wahnëw 95.7-8   [☆] 4:3 4:3: Wahnëw 95.11

⁴ kabi nësik hnë Vikerëh hna soje fac hwëhn mbëdf gë wahi ÿa: «Awa hnë fac hwëhn mbëdf gë wahi hna Wënu ña tiwako.»[✠]

⁵ Do ani fëna nësëk kat: «Vëyëtëdina muk yinëga mën ña.»[✠]

⁶ Awa, nkoyik mawëryanini vëryampo njëtëni yinëga ña do vële ryënkwëk hnuÿak Wanës Wakasëk wã vëyëtëna yinëga ña kabi vëwawëhnëna.

⁷ Soje umë ye Wënu ña mbok kwëtëhnëhni fac, do macëka «Dol». Ga mbiÿëk d'us, nësëk rac gë wës David ÿa, had gante rëk kerik ki:

«Dol, ge nkwëryërun kopa Wënu ña,

antë afid'u sakahn hun ha.»[✠]

⁸ Paryi, ge Yosuwe njokëndëhëhniwo bulunda ÿa hnë inji yinëga, Wënu ña nësakëndilohna soje fac hawary kamëhni rac.

⁹ Awa, umë fëhnëtanëk tiwã bulunda Wënu ña nkok.

¹⁰ Ale yëtëk yinëga nte pëhwëtanëhnëkëfu Wënu ña, njinëgak umë fëna d'oku lëw'u hna had gante njinëgak Wënu ka hnë d'oku lëw'u.

¹¹ Kamënanëfu njët'in yinëga tac d'anko ahnë antë njo soje injwëÿ mawëhn had vacërakëlo fu ka.

¹² Ha, Wanës Wënu ña kwëhna uwám wã do pëbëka fanka fa. Ntëpëtëd ntëbi sëlame hwëhn wajëkan wahi. Tënkëdfëhëfu hafo pitëndëlehn ntawary ña gë yir inã, wasokël wã gë sevul wayëc wã. Kitiñëd vinahan gë viña wasakahn fu wã.

¹³ Wënu ña nud fop. Fop vile ntik va cowëtak haryënk w lëw'u, umë rëfëka pëyayin fop ile liyinëk ÿa.

Yesu, Asëna Wasadëha Asankaf

¹⁴ Koyëna, kabi kwëhnayinëka asëna wasadëha asankaf ale ryëcëtak vambin va, Yesu, Aju Wënu ña, yawënenëfu ile hwëtahnënik ÿa.

¹⁵ Asëna wasadëha asankaf ale hwëhnayinëk a njëtëk d'us kihn dëw fu ña. Njëkëhnahnik had fuhnë, hnë fop viÿë vi, bare umë menëna.

¹⁶ Pëjanëfu g'idëkëna tinki Wën hn'ile nke ipërëna ña d'anko nuÿahnin kohnëcan do tëkat'in ipërëna nte ryemadëhëfu wati nte mbalëdëhëfu ña.

5

¹ Asëna wasadëha asankaf-wo tëhnayik fagant vahnë va, akwëtehnahnik nëmpëtëhni vahnë va haryënk w Wënu ña. Njëdahnëd wayëd walëw hni wã gë wasadëha walew hni wã soje wameh ña.

² Kabi kihnëk umë dënk kod tufëhni iguk sakahn vële wok vëyëtëna ñoñ do sëvëd.

³ Soje ikihn tac, tëfëka cëna wasadëha soje wameh wadëw'u ña ndampo fo gë wameh bulunda ña.

⁴ Ahnë kodina njëdëhna untënah nke asëna wasadëha asankaf. Wënu ña wacëdf soje rac, had gante macëka Aron.

⁵ Ndampo fo nke soje Këris ÿa. Gena umë yëdfëhna untënah nke asëna wasadëha asankaf. Nuÿak gë Wënu ña ale lehnëk:

«Ajë mën yeru.

Pëgw dol Rëmuh yëbu.»[✠]

⁶ Ntehnëk señ ryaw:

«Asëna wasadëha yeru soje kantëm,

had Melëkisedek.»[✠]

✠ 4:4 4.4: Wapëgwala 2.2 ✠ 4:5 4.5: Wahnëw 95.11 ✠ 4:7 4.7: Wahnëw 95.7-8 ✠ 5:5 5.5: Wahnëw 2.7 ✠ 5:6 5.6: Wahnëw 110.4

⁷ Hnë wati nte nkeho nkal li, gë kopa sankaf do gë wankwën Yesu njëdaka ale hod pehëta icëm ña wayëfa do waŵunta. Wënu ña nkwëryëhnëka soje maŵëhn ntëŵu ña.

⁸ Ajë Wënu ña ye, toña ye, bare hnë wahorot walëŵu hna fop mëkëk njët maŵëhn ña.

⁹ Do aki, ante təkëk fadah hna nkenëhnëkëhni vële ŵawëhnëka va hayalin ipëh kantëm.

¹⁰ Ha, Wënu ña ŵacëka nke asëna wasadëha asankaf had Melëkisedek.

Kehanëfu antë tavin ikwëtahn fu ña

¹¹ Kwëhnayinëk yabah ile hnësëdën soje rac, bare ntakëk nkabahn, kabi nkwëryëdïluhna ñap.

¹² Wati ña gwërënkehuno ile yehahnakëndunëho vëharan! Bare doliyi, mbalëku aharañiwu g'ahawary karëña ndënkwëryënkW Wanës Wënu ña. Kodiluhna aroku roka yaŵah, wambël valëku.

¹³ Ale wok sed wambël fo nke had fanul. Yëtëna ten ile satëk hn'uwám hna.

¹⁴ Vicër va roka yaŵah tokëdëni, njëtëni këncëtëlehn ile yivëk g'ile ŵëk kabi ntidëni rac kwëlëkwël.

6

¹⁻² Aki, antë nkohahnin karëña nte ryënkwiñnëk yëñayinëk soje Këris: rac ye ikwëtahn Wënu ña do itav nkeya nte yod g'icëm; karëña wayaryi gë tind wëbák ña; ibëhn vësëm gë kiti Wën le wok pudina. Ha, antë mbokahnin inï karëña ndënkwëryënkW, bare yinëfu cape g'ikarëña nte rëfëka acër.

³ Wëlin ile liden ña, age Wënu ña maŵëryanëkëfu.

⁴⁻⁶ Gena bi kodëna mbok njoyini g'igwëcët higëna nkeya ntëŵ hni, vële hnuŷak fac ryampo humpen Wën ha, do ryahëk uyëd ambin, hnuŷak sah hnë Iyir Ipacah, rëkatëk gante njivëk Wanës Wën do yëtëk fëna fanka duniya le yejëk yi, bare mbokanëni nkeya cër ntëŵ hni ña? Nke had, soje lëŵ hni dënk, mbokaryëdëniha Ajë Wënu ña kërëwa hna do cëfëhnaŷëhnëniha bulunda hna.

⁷ Ante cek nkal inja wënka rëv le rëk rëvëdëha ña do pëhnëndan wanëda wante nëfadëhëhni vëyam va, nuŷad dëwara Wënu ña.

⁸ Bare ge pëhnëndanëk wadëmpëhn do dël meh, kitinik kwëhnana nafa, këbënanik dëwara ŵëh, do patand gë hwëdëh.

⁹ Bare ŵuhnë, vëyahnik mën, age nësëbun aki, apacahnëkëfu gë cape përen nkerun, rac ye ipëh ña.

¹⁰ Wënu ña catëk; dënkwëdëna vantiyëhn hun va do inahn nte ru-fahnërun cape ŵac lëŵu ga ndokunëhnëdunëhëhniwo kobëri ña vëfacah va, do iyi wati fëna.

¹¹ Ñadëfun paryi ale-wo-le tufahn ikamëna tac fo hafo pu danko fop itamahn hun ña ntiya.

¹² Ñadilëfuna ayewu vëhëmak, bare tëfëtalahnëryinëhni vële hnuŷad, g'ikwëtahn do g'iduñëna, had ntëŵ ile ntehnëk Wën njëdadëhëhni ña.

Ile ntehnëk Wënu ña njëdadëhëhni vahnë va tokadilëhniha

¹³ Ante ntehnëko Wënu ña inë ntinëhnëdëha Abëraham, kwëhnalaŵohna ahnë ale ŷak naŷëk ale kwëryahnëd, awa, më kwëryahnëk umë dënk

¹⁴ ntehn: «Ha, pëbënëdëmi idëwara do njabënëdëmi.»*

* 6:14 6.14: Wapëgwala 22.16-17

15 Abëraham nduñënako nap do nuŷako ile ntehnëkawo Wënu ña.

16 Vahnë va kwëryahnëdëni wac ale lëbëkëhni vëhni dënk. Kwëry ña tëkwenëd gwajëtël ña fop.

17 Fëna Wënu ña, pacënëhnëkëhni g'ikwëry vële lëwëd ile ntehnëkëhniwo ŷa; ñak tufëhni ipëhna tac gwëcëtaďina muk.

18 Aki, gë vantiyehn vaki vatac vante wok gwëcëtaďina nkok kodina mër Wënu ña, njonëhnikëfu kamënaŷehn camah, fuhnë vële rënkayinëka va, soŷe pëlahnin đus tamahn nte ye haryënkwa fu.

19 Tamahn tac nkenëhnëkëfu had nkahn uwám lëw fu; njaŷëk đus, kodena nkëci, do tamahn tac ndëcëk pand đëndah* mbë rënka ña hafo hn'ile cëvak hna,

20 hn'ile ndënkwëhnëkëfu Yesu hna, umë ale ye gaki asëna wasaďëha asankaf soŷe kantëm had Melëkisedek.

7

Melëkisedek, Ahnaŷ do Asëna Wasaďëha

1 Aŷi Melëkisedek, ahnaŷ avë nkol Salem do asëna wasaďëha Wën Hunte Sëpëk Fop ŷa ye. Njik pankëlëni gë Abëraham, nte mëncidëho gë wët le mbëvehnëkëhniwo vënaŷ, do Melëkisedek ndëwaka.

2 Do fëna, Abëraham më njëďaka ryampo hnë pëhw fop ile nuŷako wët hna. Melëkisedek fëhnëtanëk «ahnaŷ usatah», do fëna ahnaŷ Salem yeho, umë fëhnëtanëk «ahnaŷ yam».

3 Kwëhnana rëm, kwëhnana hnëm, kwëhnana hnënk, kwëhnana wapëgwala soŷe wafac walëwu, kwëhnana puyala soŷe uwám lëwu. Had Aju Wënu ña, nkod asëna wasaďëha soŷe kantëm.*

4 Yëkëryin inaŷ Melëkisedek ña! Lakënde Abëraham acërakëlo alëw fu ŷa, njëďaka ryampo hnë ipëhw ile nuŷako wët hna.

5 Sariya Moyis ŷa ntehnëkëhni vële ye vësëna wasaďëha va hnënk Levi hna tebani ryampo hnë ipëhw vile nuŷaďëni vëŷënta hni va, vële yentahnik hnënk Abëraham hna fëna.

6 Bare Melëkisedek, ale wok gentahnina hnë hnënk Levi hna, nuŷak vák Abëraham hna ryampo hn'ipëhw ile nuŷak ŷa do ndëwaka Abëraham, ale ntehnëko Wën njëďaď iñë.*

7 Do nkwajëla këm, ale hnaŷëk a ryëwadaďëha ale vak a.

8 Cape ndampo, vutah Levi vële hnuŷaď ryampo hn'ipëhw viŷë va, vële sëmëd ye; cape ñëntaŷ ña, Melëkisedek, ale hnuŷak sah rac ŷa, cëmëna, had gante cëďeyahnik ki.

9-10 Gena bi Levi mbahn Abëraham hna nkoko, wati nte pankëlëniho Abëraham gë Melëkisedek ña? Awa, kode nësi, lakënde Levi, ale hnuŷaď ryampo hn'ipëhw hna, njëďaka Melëkisedek ryampo hn'ipëhw hna.

Yesu had Melëkisedek

11 Sariya le njëďayik bulunda ŷa pëlalëk gë đoku sadaďëha mba hnënk Levi ŷa. Age ufadaď wã ntikënde gë đoku hnënk Levi ŷa, iŷihne uval yekënd fëna ntiyi asëna wasaďëha ahaŷary hnë hnënk Melëkisedek hna, hara gena hnënk Aron ŷa?

12 Do ge sifa ile nke asëna wasaďëha ŷa nkwëcëtak sariya ŷa fëna tëfëka nkwëcëti.

13 Kabi Ahwëhn fu ŷa, ale hnësahnik waŷi ña, hnënk haŷary nkentahnik, do ahnë hnë hnënk rac đokuŷëna muk had asëna wasaďëha.

* 6:19 6:19: Soŷe Walevi 16.2; Lik 23.45   * 7:3 7.3: Wapëgwala 14.18-20   * 7:6 7.6: Wapëgwala 12.2-3

¹⁴ Njëtinëk fuhnë fop, Ahwëhn fu ÿa hnënk Yuda matik, do muk Moyis dehnëna asëna wasadëha nkef hnë iÿi hnënk.

¹⁵ Wëlin ile facënëk wante rëk hnësihnëk ñi: asëna wasadëha ale yijëk ÿi mëntëlëni gë Melëkisedek.

¹⁶ Gena asëna wasadëha had gante ntehnëk sariya ÿa soñe vutah Levi bare kabi kwëhna fanka uwám ule wok kodena mbëvehni.

¹⁷ Uñi cedëya mbësayik:

«Nkeru asëna wasadëha soñe kantëm,
had Melëkisedek.»[✧]

¹⁸ Cape ndampo, sariya sër ÿa ntihtëk kabi kwëhnalohna fanka do kodilohna ntinënëfu ile valëkëfu

¹⁹ kabi sariya ÿa ñoñ yona hnë ufadah hna. Gë cape ñëntaŵ, tufinëkëfu tamahn nte fecehnëka ñëntaŵ, nte fëñahnëdenëha Wënu ña.

²⁰ Ntëbi umë, nkehëhna ikwëry. Vëyëntaŵ va nkeni vësëna wasadëha ikwëry këm.

²¹ Bare ale hnësañnëden ÿa ye asëna wasadëha g'ikwëry kabi Wënu ña ntehnëka:

«Ahwëhn a Wënu ña nkwëryëk,
do gwëcëtëdina nahan ntëwu ña:

“Nkeru asëna wasadëha
soñe kantëm.”[✧]

²² Soñe rac, Yesu ye ale lik kwëtëla nte ye fagant Wënu ña gë fuhnë; tac fecek gë ñëntaŵ.

²³ Njabëniho vësëna wasadëha va kabi cëm iña memaÿehnekëhni nkohahnëni doku lëw hni hna;

²⁴ bare Yesu, kabi nkef soñe kantëm, nke asëna wasadëha avë kantëm.

²⁵ Soñe umë ye kod pehëtëhni dol gë kantëm vële fëñadëha Wënu ña pab g'umë. Kabi uwám lewu ŵa pudina, nkef soñe kantëm njëfanëhni.

²⁶ Aki Yesu ye asëna wasadëha ale rëfëkëfu ÿa: afacah, dënt këm, ale wok menëna, ale fitik gë vëwen va, ale hayëndik yan cëp ambin.

²⁷ Balëlahna njëdahn fac-wo-fac wasadëha, had vësankaf vësëna wasadëha vëyëntaŵ ka, ten soñe wameh wadëwu, tac soñe wameh bulunda ÿa ntik rac hwënta ryampo fo gë yëdëhna dëwu ña dënk do rac gwër nke soñe kantëm.

²⁸ Sariya ÿa tëhnekëhni vësankaf vësëna wasadëha fagant vahnë vële hihnek; bare ale ntik Wën asëna wasadëha asankaf g'ikwëry nte rëfidëha sariya ÿa, Aju ÿa dënk ye, apadënik soñe kantëm.

8

Yesu, asankaf vësëna wasadëha fu

¹ Wëlin ile ÿak nëfak ÿa hn'ile ÿadëfun hnësëfu ÿa: iÿi sifa asëna wasadëha asankaf hwëhnayinek. Ntañak mbin hna, farëhw tinki Wën hwëhn fanka hna.

² Ntid' doku lëwu ÿa hn'ile cëvak hna, hn'usank paryi nte kahnëndëk Ahwëhn a, gena gë wëbák vahnë.

³ Asëna wasadëha asankaf-wo tëhnyak soñe njëdahnënd wayëd ŵa gë wasadëha vahnë; afo alëw fu ÿa fëna kwëhna ile njëdahnëd.

⁴ Age Këris nkal hna nkokënd, gekëndina asëna wasadëha, kabi nkeni vësëna vële yëdahnëd wayëd had gante tëyëk sariya Moyis ka.

⁵ Usank le ndokunëhnëdëni ÿa iwëntëlënta do cën usank vë ambin ÿa ye. Ante ñadëho Moyis pëgw yëry sank wã, Wënu ña pëyaka: «Yëkëry, ntidu fop had gante nke sifa vile rufiru kun vi.»[☆]

⁶ Bare gaki, ðoku le nuÿak Yesu ÿa cëpëk ðoku lëw hni ÿa, kabi umë ye arëkëtëlehn kwëtëla nte lëbëk ðus ñëntaw ña, nte hahnëndik hnë ile ntëhnëkëhniwo Wën ntid ÿa kabi rac lëbëk fop. Bare gaki, ile ntehnëk Wën ntid ÿa fecek. Rac lik ðoku asëna wasadëha le nuÿak Këris ÿa cëpëk fop wayëntaw wã had gante nke ikwëtëla, le nke Këris arëkëtëlehn hna, nte lëbëk ndënkwëryënkw ña.

⁷ Age kwëtëla ndënkwëryënkw ña kwëhnakëndina ile keyande, balakëndilëfuhna nëmpëti gë haÿary.

⁸ Bare soÿe walënt bulunda lëwu ÿa keyahnëdëhëhni Wënu ña do ntehn: «Ami Ahwëhn a ntehnëbu: «Wafac wã nkejëk hn'ile ntidëfu kwëtëla kasëk gë bulunda Isërayel ÿa do gë bulunda Yuda ÿa.

⁹ Gedina had kwëtëla nte libuho ña gë warëm hni fac le hnufibuhëhniwo ÿa yiryeryëwëhni ñawët nkal mbë Esipët ña.

Kabi vëlënëna kwëtëla mën ña, ami fëna tavëbuhëhni.»

¹⁰ Ahwëhn a nkwënëk: «Wëlin kwëtëla nte hwëtëlahnëdëfun gë bulunda Isërayel ÿa ga ndëcëk wafac warac; kwëtëdëfu sariya mën ÿa hnë vinaire vidëw hni hna do kerëdëfu hnë vintawary vidëw hni hna. Nkedëfu Wën hudëw hni, do nkedëni bulunda mën.

¹¹ Ahnë bokëdina karan a avë yalëntaw ma aÿëntawu, ntehn: “Yëtëryehna Ahwëhn a!” kabi fop njëtëdëniho, pëgw vutoy hafo vëhnaÿah.

¹² Tavëhnëdëfuhëhni ile ntidëni wok catëna ÿa do bokëda ryënkwëtaÿ wameh wadëw hni ña.»[☆]

¹³ Ante macëd Wënu ña inÿi kwëtëla «kasëk», ntik ndënkwëryënkw ña goryeryëna nafa. Do ile sërëk ÿa do wok goryeryëna nafa ÿa, godina.

9

Kwëtëla cër gë kasëk

¹ Kwëtëla ndënkwëryënkw ña kwëhnako wasariya gante tëtëka njëfaniha Wënu ña do kwëhnako fëna hn'ile ñak cëvak nkal li.

² Usank wã pëhwëtiko bambery; cape ndënkwëryënkw ña wacik Yëwa Sëvah, hn'ile nkeho iyul walampu, tabali ÿa gë vamburu hwëhn sadëha ÿa per.

³ Tac, hamëhni ipand dëndah kigëna hna nke cape higëna nte wacëde Yëwa le Yëk Sëvak,

⁴ ile hwëhnako tabali hn'ile pëdëde idud ija do ipër ija sanu fo yehawo gë kwëni kwëtëla nte yehawo ipër ija sanu ja; hnë umë peya sanu nte hwëtahnik mburu nte wacik man, gë ryoko Aron nte hnëpëdëho ja do wëraka hn'ile kerik kwëtëla ja.*

⁵ Yan kwëni hna nkeniho wamëleka wante wacik waseruben wante rufahnëd Wënu ja hnam nke. Kuvëniho g'icën vampaŵ vantëŵ hni va hn'ile tavëhnëdeho wameh hna. Bare gena gaki tēfëka nkabahi.

⁶ Ga pëhwëtik fop, vësëna wasadëha va tēnkëdëniho kwëlëkwël hnë cape ndënkwëryënkwa hna soje padënahneni doku lëŵ hni ja.

⁷ Bare, hnë cape higëna hna, asëna wasadëha asankaf a fo rēnkëd hnam hwënta ryampo fo bëhn hna. Afo njo sat ntaŵ cënah sadëha soje wadënt wadëwu ja gë wadënt bulunda ja wante ntini hara vëyëtëna.

⁸ Iyir Ipacah ja tufahnëk aki nkaŵ nte rēnkahnëde wayëŵa wasëvah hna tufahnina, wati le nkok dihëtina usank ryënkwëryënkwa ja.

⁹ Virac rufahnëd ile ryëcëtaŵ gaki ja. Wayëd gë wasadëha wale njëdadhëniha Wën kodina pacën hakili vële yijëd cëmbëniha koyëna va.

¹⁰ Wasariya soje mbahn fo ye: virokëtok, visece, do igwiyëta wëbäk ge wakwer. Vëyin fop nkod hafo Wënu ja nkwëcët.

Sadëha Këris ja

¹¹ Bare Këris njijëk had asëna wasadëha asankaf viyivah vile rëk yijëk vi. Njijëk paŵ g'usank ile jaŵ fadëk do lëbëka nafa jëntaŵ ja do le nkok dina vāk ahnë. Umë fëhnëtanëk kwëhnëna duniya le liyik ja.

¹² Gena gë sat va wahotohn gë vuñihni, bare gë sat lëwu ja dënk tēnkahnëk hwënta ryampo fo hnë wayëŵa wasëvah hna, do nuñahnëkëfu ipëh soje kantëm.

¹³ Kabi ge sat wahotohn ja, wëdahi ja nte cëlëvini vahnë va ma ibëhn yank nte pihini vële ronkëk va pacënëdëhëhni vimbahn va,

¹⁴ wahwënta wayëhw ga sat Këris ja ntëbëk rac! Këris, paŵ g'Iyir kwëhn kantëm ja, njëdëhnak umë dënk gë Wën had sadëha le wok kwëhnana dahëse wëh, pacënëd hakili lëŵ fu ja danko vantiyëhn fu antë njofu g'icëm soje njohalahninëhna Wën hunte wok cëmëdina.

¹⁵ Wëlin ile nkehahnëk Këris, umë fo, arëkëtelehni fagant fu gë kwëtëla kasëk ja, danko vële macëk Wën va nuñani ntëŵ vë kantëm nte ntehnëk njëdadëhëhni vëlëwu va. Icëm ile valëkëfu ja ntiyak. Icëm ntëwu ja pëhëtëkëhni vahnë va wameh wante ntini wati kwëtëla ndënkwëryënkwa ja.

¹⁶ Hn'ile-wo-le nke wanës watëkwa hna tēfëka tufahni ale liyëhnëk a cëmëk.

¹⁷ Wanës watëkwa ja mawik-wo hara icëm liyak; kwëhnana fanka age ahwëhnu ja cëmëna.

¹⁸ Tac fëna akwëtëla ndënkwëryënkwa ja dënk cëbilohna bi hara turina gë sat.

¹⁹ Moyis pëyakëhniwo ten fop bulunda ja vakwëda va fop hnë sariya hna. Tac nufëk sat vuni va gë wahotohn ja, gë wënka, gë fani atëh nte wacik isop, gë wuñahn ife wante vëntënik. Cëlëvëk kayëte sariya ja do fop bulunda ja

²⁰ do ntehnatënd: «Iyin ye sat kwëtëla nte ntehnëku Wënu ja alënënu.»*

²¹ Moyis cëlëvëko fëna gë sat sank ja do fop viyë vile valëtahnik soje wasadëha gë wayëfa vahnë.

²² Gante nke sariya ka, viyë viyabah gë sat pacënëde, do wameh ña tavëhnëde afo ge sat rurayik.

²³ Koyëna tēfēka pacēni viwëntēlēnta vile ye ambin va gë wasadēha bare tēfēka vile ye ambin va dēnk pacēni gë wasadēha wale ŷak fecek.

Itēnk Kēris g'ambin

²⁴ Kēris tēnkēna hnē wayēwā wasēvah wale ntini vahnē, wale ye wëntēlēnta wavē paryi wā. Hnē mbin hna dēnk tēnkēk, hn'ile tufēhnak gaki haryēnkW Wēnu ña soñe lēw fu.

²⁵ Do tēnkēna njēdēhna umē dēnk wahwēnta wayabah, had asēna wasadēha asankaf aļē rēnkēd bēhn-wo-bēhn hnē ŷēwā le Ńak Cēvak hna gë sat le wok gena lēwu.

²⁶ Ge gena umē, tēfakēndēha korot wahwēnta wayabah kobēri wapēgwala duniyā hna. Toña ŷa, gaki karyētajēk hwēnta ryampo fo, wapuya wati hna, soñe tēkwehn wameh ña gë yēdēhna dēwu ña had sadēha.

²⁷ Fop vahnē vi tēfēkēhni cēmēni hwēnta ryampo fo, do kitijēhni Wēnu ña.

²⁸ Koyëna fēna, Kēris ŷa njēdahnik sadēha hwēnta ryampo fo soñe ntihēt wameh vahnē. Mbokēd karyētaj higēna, gena mbok ntihēt wameh, bare pehētēhni vēle hnapēdēha g'iduñēna kēm.

10

Sadēha ryamboli le fehētēd

¹ Sariya Moyis ŷa cēn vifērēn vile yejēk vi fo ye; gena paryi viyē virac. Soñe rac wasadēha wale yēdahnēde bēhn-wo-bēhn wā, wale ye kwēlēkwēl warac fo wā, mēkēdina padēn ipacēn vēle fēñadēha Wēn va.

² Age vēle yēdadēha iyi sifa wasadēha Wēnu ña pacēnakēndeni soñe kantēm wameh wadēw hni ña, vēvokakēndina ndēñēni soñe wameh wadēw hni ña, do vēvokakēndina cēnani sadēha soñe wameh ña.

³ Bare bēhn-wo-bēhn, waŷi wasadēha ryēnkWētehnēdēhēhni vahnē va wameh wadēw hni ña,

⁴ kabi sat wēdahnī ña gë wahotohn wā kodina ntihēt wameh ña.

⁵ Soñe rac, ante tēnkēk Kēris duniyā hna, ntehnēk:

«Ńalihna wasadēha do wayēd,

bare ntinēhnēruho mbahn.

⁶ Nēñahnēlihna sadēha wulaw wale fēdik cēna sadēha hna do wasadēha soñe wameh ña.

⁷ Tac ntehnēbu: “Wēli, Wēn mēn, njijēbu ami dēnk, soñe liwu iña hu ña, gante kerik ka pañare mēn ŷa hnē Kayēte Pacah hna.”[☆]»

⁸ Mē ntehnēk ten: «Ńalihna do nēñahnēlihna wasadēha, la wayēd, la wulaw wale fēdik cēna sadēha hna, la sadēha soñe wameh ña.» Bare waŷi wasadēha cēnayik gante ntehnēk sariya ka.

⁹ Do mbok nkwēn: «Wēli, Wēn mēn, njijēbu ami dēnk, liwu ile ŷadu ŷa.» Ntihētēk ryēnkWeryēnkW ŷa soñe kahnēdahn higēna ŷa.

¹⁰ Yesu Kēris ntik iña Wēnu ña; njēdahnēk mbahn dēwu ña hwēnta ryampo soñe fop, do aki pacēninēkēfu wameh ña.

¹¹ Asēna wasadēha-wo kahnēd fac-wo-fac soñe doku lēwu ya; njēdahnēd kwēlēkwēl wasadēha warac fo, wante wok kodina ntihēt muk wameh ña.

[☆] 10:7 10:7: Wahnēw 40.7-9

12 Bare Këris njëdfahnëk sadëha ryampo fo soje wameh ña, do rac soje kantëm, tac ntañak farëhw Wën hna.

13 Kobëri wati rac, napëd Wënu ña këfëhni vëyewë vëlëwu va haryënkwlëwu.✠

14 Gë sadëha ryampo ntik nkeni vahnë vëfadah soje kantëm vële ye nkañ pacën.

15 Rac ye ile cedeyahnëdëhëfu Iyir Ipacah ña, umë fëna. Ntehnëk ten:

16 «Ahwëhn a pëyahnek: “Wëlin akwëtëla nte hwëtëlahnëdëfun gë vëhni hnë wafac wale yejëk, kwëtëdëfu wasariya mën hnë wasakahn walëwë hni hna do kerëdëfu vinahan vidëwë hni hna.”»

17 Nkwënek fëna:

«Bokëda ryënkwëtawu wameh wadëwë hni ña g'ile nkoni vëlënënëna sariya ña.»✠

18 Age itavëhn wameh ña nkehëhna bokëdëna ntiyi sadëha soje wameh.

Pëjanëfuna Wënu ña

19 Vëyënta mën, aki, gë sat Yesu ña kodën tënkin g'idëkëna hnë waÿëwë wasëvah hna.

20 Pidëtëhnëkëfu nkañ kasëk nte yiryeryëd g'uwám paß g'ipand dëndah nte ye rënka hna, rac ye mbahn ntëwu ña dënk.

21 Kwëhnayinëka asëna wasadëha asankaf ale hwëtik nkaf cery Wën hna.

22 Awa, pëjanëfuna Wënu ña gë ntawary catah do g'ikwëtahn padah, g'idëñ soje wameh wadëwë fu ña pacënik do g'imbahn nte yaryik gë wënka wapacah.

23 Njawënenëfu d'us tama nte sedeyanden ña, kabi Wënu ña nkok kahnënda hnë ile ntehnëkëfu hna.

24 Yëkënefu d'us hak tëfëka kamënaÿehnelin d'anko tufahnin injahn do ntiyin ufërën.

25 Antë tavin vambara vantëwë fu va had gante tük ntindëni vëryampo. Hali! Kamënaÿehnelënefu do fëna gë hawary ante nudun pëñajëd Fac Ahwëhn a.

26 Ge nkoyihnek menënden wakwëhna mpër njëtatën toña ña, sadëha ile hoß ntihet wameh watac godina.

27 Ile wojëdëhëfu ña napin g'untakah kiti Wënu ña do hwëdëh hucankaf hunte vëvend vëyewë vëlëwu va.

28 Ale wok maÿëhnëna sariya Moyis ña ndawik kayëhnahn këm ge nkeni vëhi ma vërar vële sedeyahnëk idënt ntëwu ña.✠

29 Ale yafëka Aju Wënu ña tëfëka uhorot ule hambëk ntëbi ryënkwëryënkwlëwu ñi, umë ale yafëk sat kwëtëla nte pacënahnik ña, do yewëk Iyir nte ye hayalin ipërëna.

30 Anjëtënëka ale lehnëk a: «Ami hwëhnëk igwëcan ña! Ami sosëd», do lehnëk kat: «Ahwëhn a hitiñëd bulunda lëwu ña.»✠

31 Age Wën hukantëm ña pëlaka ahnë, antakëmak d'us!

32 Dënkwëtaryin wafac waryënkwëryënkwlëwu wë, nte nuÿarunëho humpen Wën hunte fehnëkuno ha: akorotërunëho d'us, mëkarunëho wët hambah.

33 Mpëd ampëd njewëdërunëho do ntiyirunëho këm fo tase bulunda fop, mpëd ampëd ankentahnirun uhorot ale liyiko koyëna ña.

³⁴ Korotëntirun had cëdarirun wũhnë fëna do, wati nte tebirun viyë hun va mawërun gë hnatah, kabi njëtërun kwëhnarun hnapul le fecek do vëyëd kwëlëkwël.

³⁵ Awa, antë aravu itama hun ña: kwëhnak buña sankaf.

³⁶ Iduñëna valëku d'anko alihahnu ile ñad Wënu ña tac nuɣadun ile ntehnëku ÿa.

³⁷ Ha, akerik hnë Vikerëh hna:
«Hnë wati ryoy,
ale yijëd ÿa ani nkeɗ, biyëdina.

³⁸ Ale satëk g'ikwëtahn nkoɗ kwëlëkwël,
bare ge mbokak kamëhni, nëjëd'lohna g'umë.»*

³⁹ Geɣilënëhna vële vokad hamëhni do vëvehnëde. Vële hwëtahnëk yeyihnek, do pehëtëdenëhëfu.

11

Antiyëhn Ikwëtahn

¹ Ye ga ye ikwëtahn ña? Umë fëhnëtanëd tamarun nuɣadun ile hnapëɗun ÿa, tamahnërun paryi ile worun nudiluhna.

² Soñe ikwëtahn vacërakëlo va, Wënu ña nësëk wapërën pañare lëw hni.

³ G'ikwëtahn ña, njëtinëk Wënu ña, gë wanës wadëwu ña, ntik duniya ÿi, aki vile hnuɗen vi w'atik hnë vile woyik nudëna.

⁴ G'ikwëtahn ña, Abel cënaka Wënu ña sadëha fërën ile lëbëk va Kaɣe ÿa. Soñe rac, nuɣak ucedëya nte lehnëk acatëk, do Wënu ña nësëk wapërën pañare uyëd lëwu w'a. G'ikwëtahn ña, Abel nkok nësënd lakënde gante cëmëk ki.*

⁵ G'ikwëtahn ña, Enok nufik antë njët cëm iña do bokina nuyi, kabi Wënu ña nufëka; ani gë nufahnënda ÿa, nuɣako ucedëya Wënu ña nëñahnëka g'umë.*

⁶ Do ahnë kodina nëñahna gë Wënu ña ge kwëhnana ikwëtahn. Ale fëñadëha Wënu ña tefëka kwëtahn iyin: Wënu ña nke do mbuñadëhëhni vële yëkëlehnëdëha va.

⁷ G'ikwëtahn ña, Nowe ntik sisikulu ÿa soñe pehëtahn tere lëwu ÿa. Ntakëkawo gë Wën ña ante njëtëndanëkawo ile woko nuyina ten ÿa. Koyëna Nowe tufahnëk duniya ÿa tefëka mbëv do tac umë ye ale lëwëɗ usatah ule hnuɣadë soñe ikwëtahn.*

⁸ G'ikwëtahn ña, Abëraham mawëhnëk imac iña do njik cape nkal nte rëfëka nuya had ntëw ña, do njiko hara yëtëna bi ne njid.

⁹ G'ikwëtahn ña, ñëwëko had ahneh hnë nkal nte ntehnëkawo Wën njëɗadëha. Ntëɗëniho hnë wasank, umë gë Isak gë Sakob, vëhni vële ntehnëko Wën njëɗadëhëhni ile njëɗadëha Abëraham ÿa.

¹⁰ Kabi Abëraham napëɗëho nkol nte yëryik hn'ile njawëk d'us, nte njëryëk Wënu ña dënk had gante ñad ka.*

¹¹ G'ikwëtahn ña Abëraham g'asëvalu Sara mëkëniho nuɣaniha fatah, mama ndëcahnëkëhniwo wabëhn ña do Sara mëkëna nag. Apacahnëkawo Wënu ña ntid'ile ntehnëkawo ÿa.*

¹² Aki pëgw asan aryampo fo, ale rëk təkëk cëm iña, nagëhni kore wahnënk had wahol hnë ambin, ma had nkërëyal mbë tëfary wov.*

* 10:38 10:38: Abakuk 2.3-4   * 11:4 11:4: Wapëgwala 4.3-10   * 11:5 11:5: Wapëgwala 5.24
* 11:7 11:7: Wapëgwala 6.13-22   * 11:10 11:10: Wapëgwala 12.1-5; 23.4; 35.12,27   * 11:11
11:11: Wapëgwala 18.11-14; 21.2   * 11:12 11:12: Wapëgwala 22.17

13 Hnë ikwëtahn hna, acëmëni vëhni fop, hara vëhnuŷana ile ntehnëkëhniwo Wënu ɳa njëdadëhëhni ŷa, bare nuni ɳawët do natëkëhniwo, pëyahnëni vëhni dënk vëhneh do vëyas nkeni hnë duniŷa li.

14 Vële hnësëd koyëna va tufahnëni wapacëk nkal njëkëlehnadëni soŷe lëw hni.

15 Age rëkakëndëniho nahandëni hn'ile matiniho hna, nuŷakëndëniho wati le mbokahnëdëni hnam.

16 Bare, nkal nte yak nëfak njëkëlehnëdëniho, nkal mbë g'ambin. Soŷe umë ye Wënu ɳa cëfëhnëlahna maci Wën hudëw hni; akëbënanëkëhni nkol.

17 G'ikwëtahn ɳa, Abëraham, këbënako njëdfahna aju Isak sadëha nte njëkëhnahnëkawo Wënu ɳa. Abëraham, ale ntehnëk Wën njëdfad iñë, këbënako njëdfahna aju ryamboli ŷa. 18 Soŷe lëwu ŷa ntehnëka Wënu ɳa: «Gë Isak nuŷaduhëhni vutah vunte lehnëmi yëdfadëmini va.»✧

19 Bare nahadëho, lakënde aju cëm, Wënu ɳa mëkëd mbëhnëndana; Wënu ɳa mbësaka aju ŷa, had ale vëhnik do rac ye dahëse ile yijëd ŷi.✧

20 G'ikwëtahn ɳa, Isak ndëwakëhni Sakob gë Esawu soŷe ile yijëd ŷa.✧

21 G'ikwëtahn ɳa, Sakob, nte ñadëho cëm ɳa, ndëwakëhni fop vutah Yosef va. Ryoko lëwu ŷa ñayëlahnëko do cëmba Wënu ɳa.✧

22 G'ikwëtahn ɳa, Yosef, ga pëŷako g'icëm, nësëko soŷe icahn bulunda Isërayel ŷa Esipët hna do nkabahn paŷare waŷëc walëwu wã.✧

23 G'ikwëtahn ɳa, rëmu gë hnëmu Moyis cowënihawo wadepera watar nte nagiko ɳa, kabi nuniho igwam fatah fa do dakëlëliwöhna gë sariya ahnaŷ a.✧

24 G'ikwëtahn ɳa, Moyis, ga nayëk, koŷahnëko antë nko macënde fatah aryagu Farawo ŷa.

25 Atëhnako korotënti ndampo fo gë bulunda Wënu ɳa g'ile nked hnë uhnatah wameh ile wok biŷëdina.✧

26 Nahadëho ge ñëwëk had Këris, rac fecek gë hnapul Esipët ŷa fop, kabi vinkër vidëwu va ile mbuñadë ŷa fo nudëho.

27 G'ikwëtahn ɳa, kërënako Esipët hna hara dakëlana g'intavah ahnaŷ a do nko kahnënda had asan ale hnuðëha Wën hunte wok nudena ŷa.

28 G'ikwëtahn ɳa, ntiŷehnëk Pak ŷa do cëlëven sat ŷa warënka vacery hna danko Avëvehn a antë ñakëhni vutah vucan vundëkwëryënk wëva Isërayel va.✧

29 G'ikwëtahn ɳa, bulunda Isërayel ŷa ndanëtako wov vëntah ŷa had nkal kankah; vëvë Esipët va, nte njëbajëniho ɳa, kohnëkëhniwo wënka ɳa.✧

30 G'ikwëtahn ɳa, vëva Isërayel va nkwayaniho wafac mbëd gë wahi kece Seriko ŷa do njoko.✧

31 G'ikwëtahn ɳa, Rahab ale wafad a, cëmëntina gë vële wëŷëhnëkawo Wën va, kabi njotoŷëhnëkëhniwo yam fo vëyëkëtehna vëva Isërayel va.✧

32 Do ye hodëfu hnësu kat? Wati ŷa nkojëdëho soŷe hnësahnu woba Sedëwo gë Barak gë Samëson gë Sefëte gë David gë Samiyel do gë wakila wakawary.

33 G'ikwëtahn ɳa, vëhni mëkëni wahnaŷ wã, ntiŷehnëni usatah, nuŷani ile ntehnëko Wënu ɳa ntid, ñabëni wawës wabësëhn,

✧ **11:18 11.18:** Wapëgwala 21.12 ✧ **11:19 11.19:** Wapëgwala 22.1-10 ✧ **11:20 11.20:** Wapëgwala 27.27-29 ✧ **11:21 11.21:** Wapëgwala 27.39-40 ✧ **11:22 11.22:** Wapëgwala 50.24-25; Icahn 13.19 ✧ **11:23 11.23:** Icahn 2.1-2 ✧ **11:25 11.25:** Icahn 2.11-15 ✧ **11:28 11.28:** Icahn 12.1-42 ✧ **11:29 11.29:** Icahn 14.21-31 ✧ **11:30 11.30:** Yosuwe 6.1-20 ✧ **11:31 11.31:** Yosuwe 2.1-23

³⁴ ndipehnëni fanka hwëdëh fa, pehëni yëkan sëlame ÿa, kihnëniho bare njawëni, ntakëmaniho wët hna, ntanihëhni wasodade wahneh wã.

³⁵ G'ikwëtahn ña, vësëval va mbësayinihëhni vësëm vëlëw hni va paß g'ibëhn ña. Vëryampo koroteyehnniho hafo cëm hna, anwëyëni pehët ña ðanko tëkëntahnini hnë bëhn nte fecek hna.

³⁶ Vëryampo fëna mëkani waryas do idaf gë wus, vëyëntaw va ñabiniho do ntojëni gë kaso.

³⁷ Andawëni gë wëraka, acapini gë haha; acëmëni gë watawë wasëlame; njasarëdëniho cudatëni vacud wayand wape gë wahnankal, akayëhnëniho, koroteyehnniho, ntiyiniho këm fo;

³⁸ ðuniyã ÿa tëfëlana iÿi sifa vahnë! Anjasarëdëniho gë wula do gë wahuñ, hnë wakary do vankëd vambë nkal.

³⁹ Vëhni fop, mama nuÿani ucedeya përen soñe ikwëtahn dëw hni ña, vëhnuÿana ile ntehniniho nuÿadëni ÿa.

⁴⁰ Kabi Wënu ña këbënanëkéfu ile ÿak fecek, tëfakilahna padëhni hamehni fu.

12

Wënu ña Rëm fu ÿa

¹ Aki, kabi iÿi kore wasede wasankaf kwërënihëfu, dihëtanëfu, fuhnë fëna, fop vile lënëk vi do wameh wante wëmaÿehnedëhëfu njihahnin haryënkwa ñi! Kamënanëfu nkaryin igary nte hwëtëhnnëkéfu ña.

² Yëkëndënefuna Yesu, umë ale ye hayalin ikwëtahn ña do fadënëd rac. Nduñënak korot kërëwa hna hara yëkëna usëfëhna soñe uhnatah ule kwëtëhniko wã, do gaki, ntañak farëhw Wën hna.

³ Ha, naharyëndëna Yesu ðanko imbër ña g'icilëta ña antë mëku. Vëwën va ñewënihawo, bare nduñënak hnë fop.

⁴ Hnë imëтары hun wameh hna, cëvehneluhna ten sat lëw hun.

⁵ Ndënkwerun bi uhnira ule njëdaku Wënu ña had vutah vuntëwu:

«Ajë mën, age Ahwëhn a kwëdëki, kwëtëry hakili!

antë asilëta age curëdëhi!

⁶ Kabi Ahwëhn a kwëdëdëha ale ñahnëk a, ndafëdëha ale njavëtëk had aju.»*

⁷ Soñe ahwëdahnihu tëfëka aryuñëhawu hnë wahorot hna. Wënu ña pabëdëhu had vijë. Nke bi ajë ale nkok kwëdëdëna rëm ÿa?

⁸ Age kwëdiluhna had gante kwëdëni fop vutah vuntëwu va, vutah inca yerun gena vijë paryi.

⁹ Nuÿayinëkëhni warëm nkal li soñe kwëdënihëfu, do ntëneninëkëhni. Tëfëlëfuhna bi mawëhnninëhna g'ahaÿary Rëm wayir wã nuÿahnin uwám wã?

¹⁰ Warëm fu soñe wati kwëdënihëfu, gante nke vinahan vidëw hni ka. Bare Wënu ña, soñe uhnëfak lëw fu ÿa, kwëdëdëhëfu ðanko nketahnnëfu fuhnë fëna hnë ufacah lëwu hna.

¹¹ Paryi, wati nte kwëdëderu ña, nëñëdiluhna, bare njiwëhnedu. Bare ge ndëcëk rac, vële hnuÿad uwi sifa kwëdë do lid gante tëfëka ka nuÿadëni usatah gë yam ÿa.

¹² Soñe rac, njawëneriyin wëbák hun wante vërak ñi do waho hun wale valëd wi!

¹³ «Soñe wakwër hun ña, ndiryin vankaw vacatah,»* ðanko vëreyah va antë teyëni g'ahaÿary bare njërëni.

* 12:6 12.6: Wanira 3.11-12   * 12:13 12.13: Wanira 4.26

Uhnira vële wok vëhwëtahnéna

¹⁴ Yëkélehnëryin ayewu yam gë vahnë va fop, do ayewu vëfacah; ufacah këm ahnë nudilahna Wënu ña.

¹⁵ Kwëtëryin hakili, ahnë antë tak ipërëna Wënu ña, antë pëhn nkahn gunkah nte waÿëmpaÿëhnëd bulunda ÿa gë wanto wadëwu ña.

¹⁶ Antë nkeni vële lid ndakëntal meh ma vële yafëk ile sëvak ÿa, had Esawu, umë ale, soÿe hnëhët ryampo fo, wafëk carani ntëwu ña.

¹⁷ Njëterun d'us, ga ndëcëk rac, ante ñadëho nuÿa dëwara le rëfëkawo nuÿa vëhni rëmu hna, acañëtayiko. Nuÿalohna fere nkwëcëtahna ile ntiko ÿa, lakënde gante njëkélehnëko gë wako ki.*

¹⁸ Pëñaluhna kuñ nte hoðe ñaki had bulunda Isërayel. Nuni hnam, Kuñ Sinayi, hwëdëh hunte hëvëd, umëhwëry ucamah, viñar vëmëhwëryah, gë sël sankaf.

¹⁹ Nkwëryëni kopa lënk'w, do kopa wanës. Bulunda Isërayel le wëryëko iÿi kopa ÿa muntani antë mbok nësëhnëhni iÿi kopa.

²⁰ Vëwëkëna iÿi sariya: «Ale ÿakëk iñi kuñ, lakënde nke intaw, ndawëde gë wëraka.»*

²¹ Ile hnuðeho ÿa ntakëmako hafo Moyis ntehn: «Antakëko do mbalëdëfu.»*

²² Bare Kuñ Siÿo* ña fëñarun do gë nkol Wën hunte wok cëmëdina, Yerusalem mbë ambin gë mbara wawuli wamëleka wadëwu wale natëk.

²³ Pëñarun hn'ile mbarëpëlëni vutah Wën vële ryënk'wik hnagik do herik wamac ambin hna. Pëñarunëha Wënu ña, ale hitiñëd d'uniÿa ÿi fop. Pëñarunëhëhni wayir vahnë vësatah vële fadënik.

²⁴ Pëñarunëha Yesu, ale ye arëkëtelehn yëbëlan Wënu ña gë fuhnë soÿe cëbahn kwëtëla kasëk, do pëñarun sat le sëlëvik ÿa nësëd ile fecek g'iva Abel ÿa*.

²⁵ Kwëtëryin hakili soÿe antë aÿëÿu ahnëpaÿuna ale hnësëd a! Nirakëhniÿo bulunda Isërayel ÿa, ðare ñwëryëni vëhnëpadilahna, vëfehëlohnah uhorot ule rëfëkëhni ÿa. Do fuhnë, pëhëdëlënëhna g'ahawary ge niyahnihnëka ale hniradëhëfu ambin hna.

²⁶ Kobëri ña, kopa lëwu ÿa mbalehnëko nkal iñi. Dol, ntehnëkëfu wanj: «Hwënta ryampo kat mbokëdëfu valehnu gena nkal iñi fo bare ambin ñi fëna.»*

²⁷ Wanj wanës «hwënta ryampo kat» fëhnëtanëk viÿë vile ÿahanik vi, hoðe mbalehni vi godina d'anko nkohahn viÿë vile wok kodena mbalehni vi.

²⁸ Koyëna, kabi nuÿaden inaw nte wok kodena mbalehni, camehnëñëfuna Wënu ña do d'okuñëhnëñëfuna gante nëñëdëha ka, g'untënah do g'untakah.

²⁹ Kabi Wën fu ha hwëdëh hunte vëvehnëd ye.

13*Nkeya nte nëñëdëha Wën*

¹ Goryin aÿahnëlu gë vëÿënta hun va.

² Antë aryënk'wu yotoyehn vëhneh va, kabi vëryampo, ge ntini rac, njotoÿëhnënihëhni wamëleka ña hara vëyëtëna.

* 12:17 12:17: Wapëgwala 25.29-34; 27.30-40   * 12:20 12:20: Icahn 19.12-13   * 12:21 12:21: Divëta Sariya 9.19   * 12:22 12:22 Siÿo fakun ye Yerusalem hna hn'ile nke Cery Wën Cankaf hna.
* 12:24 12:24: Wapëgwala 4.10   * 12:26 12:26: Ase 2.6

³ Dënkwëtaryinëhni vële sëdîk va, had wuhne fëna cëdaryirun gë vëhni, do gë vële horotëntëde va fëna, kabi wuhne fëna, kwëhnarun mbahn.

⁴ Vahnë va fop tëfëkëhni ntënëni inël ña do ipad vële yëlëlek va fëna pac. Wënu ña kitinjëdëhëhni vële lid ndakëntal meh gë vësan vëyëlah ma vësëval vëyëlik vële yëkëlehnëdëhëhni vëhaŵary.

⁵ Antë inahn koryi ña ndënkŵary vanjasa hun va; natëryiwu g'ile hwëhnarun ña, kabi Wënu ña ntehnëk umë dënk:

«Hali, tavëdila,
dënkŵëdila!»[☆]

⁶ Soñe umë ye koden nësin gë tama:

«Ahwëhn a yijëd ndemaŵo, ñoñ dakëdlohna.

Ye kodëni ntiniho vahnë va?»[☆]

⁷ Dënkwëtaryinëhni vële yenëhnëkuno haryënkŵ va, fëyakuno wanës Wënu ña. Naharyin gante nkeniho ka do vile watik hnë uwám lëw hni hna do tëfëtalehnëryin ikwëtahn ntëw hni ña.

⁸ Yesu Këris arac fo ye yëhno gë dol, do nkod koyëna kantëm.

⁹ Antë aravu arokayiwu gë fop wasifa vakarëña vanëmpëlah. Njivëk vambery va njawëninëfu g'ipërëna Wënu ña; bare sariya soñe uryav wã ndemaðilihna vële rëfëdëha va.

¹⁰ Kwëhnañihnek hn'ile cënade sadëha, do vësëna vële ryokuñëd sank hna tëfëlihna tokëni ile watik hnam ña.

¹¹ Ani, asëna wasadëha asankaf yojëd sat wulaw hnë wañëwã wasëvah hna soñe tavëhn wameh ña, do vimbahn wulaw warac pëdëde kamëhni ryaha hna.

¹² Soñe rac ye Yesu fëna cëmëk kamëhni nkol hna, ðanko pacënahñ bulunda ña gë sat lëwu ña dënk.

¹³ Awa, cahnëñëfu pankëlin g'umë hamëhni ryaha hna, do ðibëñëfu usëfënahñah ryampo fo g'umë.

¹⁴ Kabi kwëhnañilënëhna gëd ani nkol nte viyëd kwëlëkwël; nte yijëd ña yëkëlehnëden.

¹⁵ Paß gë Yesu, yëdanëfuna Wënu ña kwëlëkwël icëmb had sadëha, umë fëhnëtanëk wanës vële yavëtëdeha g'Ahwëhn.

¹⁶ Antë aryënkŵu idi ufërën wã gë cahël ile hwëhnarun ña, wëli sadëha le hnëñëdëha Wënu ña.

¹⁷ Mañëhnëryinëhni vëvë haryënkŵ hun va do dënëñëryinëhni. Njëkadëni vintaŵary hun nketëni vahnë vële rëfëka tëfëtanëniha Wënu ña ðoku lëw hni ña. Tac, age mañëhnerunëhëhni, ntidëni ðoku lëw hni ña g'uhnatah, genëhnëdëlihna idib, rac ðemaðiluhna.

¹⁸ Yëfaryindëna Wënu ña soñe fu. Apacahnëkëfu ñoñ kwëhnañlëfuhna ile heñandebun. Njëkëlehnëdëfun lifu fop g'afërën.

¹⁹ Ile rëyëdëmu ntëbi ña ayëfaŵu ðanko yiju ñap ñal hun.

Iyëfa gë simpañi

²⁰ Wën hwëhn yam ña kayëndëka fagant vësëm hna Ahwëhn fu ña Yesu Këris, umë ale ye aheryëherya asankaf wape ña. Do sat sadëha lëwu ña nuñanëkëfu kwëtëla nte viyëd soñe kantëm.

²¹ Arabi uñi Wën nti mëkin ntiyin fop ile fërënak ðanko padënin iña dëwu ña! Arabi nti hnë fuhnë, paß gë Yesu Këris, ile hnëñëdëha ña! Cëmb inã nke gë Yesu Këris soñe kantëm! Amina!

²² Vëyënta mën, tëyëdëmu, mañëryin g'iduñëna wañi wanës wante hamënañëhned; yabena.

²³ Yëtëryin, aÿënta fu ÿa Timote tavik. Age njijek ñap, njiryidëfun gë ami ayëkijiwu.

²⁴ Gaÿëryinëhni vëvë haryënkwa hun va gë vëfacah va fop. Vëyënta fu vëvë Itali va nkaÿënihu.

²⁵ Arabi ipërëna Wënu ña nke gë wühnë fop!

Kayëte mba Sak Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña tufëhnana bare namu cery sali ña ntehnëk Sak, aheryu Yesu, herëhnëkëhni vële hwëtahnëk sampëk ðuniya li. Akerëk mpëd yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë bëhn wafëhw imbëd gë ryaw gë wahi (50 gë 62) ga ndëcëk hnagi Yesu ya. Hnë kayëte hna, wanira wayabah njëdahnëd gante nkehahnëdëni vële hwëtahnëk haryënkW Wënu ña gë vëyëntaw va. Yëb le hnëfak ye iyi: «Ahnë ntehnëd mpëd: “Wëjë, kwëhnaru ikwëtahn, ami viyë vifërën lidëfu. Tufërye bi hak kodu ahwëhna ikwëtahn hara didila fërën! Ge ami ye, gë ile lidëfu ya tufëdëmi ikwëtahn mën inja.”»

Sak wëdahëse hnë uwám vë fac-wö-fac mbalëtahned sone karanahnëhni karan nte wok dakëna nkwëry: Sisikulu, pahnac, hwëdëh.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: kwëtahn, vëyënta, sariya, iña ðuniya, hakili, hwëdëh, wameh, vëvetak/vëhaÿëhnah, ryëw.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1)

Yaÿënaryin hnë haÿëhnah g'uvetak (1.2-11)

Ile watik hnë Wën gë ile wok matina hn'umë (1.12-3.18)

Iña ðuniya, iñew Wën (4.1-17)

Unira vëvetak (5.1-6)

Duñëna gë iyëfa (5.7-20)

Simpaÿi

¹ Vëyënta mën, nkaÿëdëmu ðus. Ami Sak, aryokujëhn Wën do gë Ahwëhn a Yesu Këris, herëhnëryidëhu, wuhnë, bulunda Wën le sampëk hnë ðuniya yi fop*.

Yaÿënaryin

² Ntehnëdëmu, ge nkedëhu sifa uryënah wã fop, pëlaryin had uhnatah sankaf;

³ njëtërun, ge ikwëtahn hun ña njawënad hn'uryënah le yedëhu hna nkwënëdëhu kamëna ña.

⁴ Age kamëna hun ña padëk nkedun vësatah ðus, vëhwëhn wëh këm, do ñoñ gojëdëluhna.

⁵ Age ahnë hnë wuhnë nkojëka hakili ya, tëfëka tëya Wënu ña, do umë njëdadëha, kabi njëdadëhëhni vahnë va fop gë uhwëhna nëf hara nahalehnëna.

⁶ Bare ahnë arac tëfëka tëy g'ikwëtahn Wën hara gwajëlehnana, kabi ale wajëlehnak a gë ibonkëlo wënka wov nte matëndëk sël do peñëlehnëd gante-wo-gante mëntëlëni.

⁷ Sifa ahnë arac antë mbëra naha nuÿad iñë Ahwëhn hna.

⁸ Ale wajëlehnad ye do kahnëdadëna kwëlëkwël hn'ile ntid hna fop.

Haÿëhnah g'uvetak

⁹ Arabi aÿënta mën ale haÿëhnëk a nata kabi matëndik haryënkW Wën hna,

* **1:1 1.1** *Bulunda Wën le sampëk hnë ðuniya yi fop:* Sak ntehnëk, vële rëfëdëha Ahwëhn a ye wahnëk pëhw gë wahi wavë Isërayel.

¹⁰ do avetak a nata ge Wënu ña ñoyëka. Ndëcëd gante cawëd wapëtel ki.

¹¹ Ulav wã pëhnicf, yakah lëwu wã hankënëd; ufëtel wã njodf do idël inã godina nkwan. Koyëna nkecf soñe avetak a fëna, nambëde fagant doku lëwu hna.

Ile wãtik hnë Wën gë ile wok matina hn'umë

¹² Mbetak ale hamënak hn'uryëñah hna, kabi ge mëkak, nuñad uwám usër ule ntehnëk Wën njëcfadëhëhni vële ñahnëka va.

¹³ Ge ahnë njëkëhnahnik, antë ntehn Wënu ña yëkëhnahnëdëha, kabi Wënu ña kodena njëkëhnahni menehni, do umë dënk yëkëhnahnëdëfina ahnë.

¹⁴ Ale-wo-le njëkëhnahnik ge mbënakëfu do pëlayinëkëfu g'iña fu ña dënk.

¹⁵ Tac iña ña nkecf had idonk asëval, do wëh nagëd; do ge wëh wã nañëk hafo pad, icëm nagëd.

¹⁶ Vëyënta mën, vële ñahnëbu d'us, antë mpañëmpañawu:

¹⁷ fop uyëd yivah wã, fop ßuña wamah ña g'ambin matik; hnë Wënu le ye Rëm Wahumpen hna matik. Umë gwëcëtafina had icën nte pakëtehnëd ulav.

¹⁸ Wënu ña ntik naginëfu g'ahawary gë wanës toña wadëwu ña, nkehahnin vëryënkwëryënkw hnë ile ntik hna fop.

Idi wanës Wën

¹⁹ Vëyënta mën, vële ñahnëbu d'us, tëfëku ayëtu iñin: ale-wo-le tëfëka njanc nëpa ña, bare antë njanc nës inã do dav inã;

²⁰ kabi ntavah ahnë nagëdëfina le satëk haryënk Wën hna.

²¹ Soñe më ye, tavëryin fop ile ronkëñëd ña do gë fop le wënëdëha ahnë ña. Kacaryin g'uhnatah wanës wante tawëk Wën hnë wühnë ña, kabi kwëhnak fanka soñe pëhët vintawary hun va.

²² Antë nëñu nëpani fo, bare diryin le nësëd ña, ge gena umë wühnë dënk rokadf vankaf hun va.

²³ Ale hnëpadf wanës ña do didil ile nkwëryëd ña, nke had ale yëkadf hnë njëka:

²⁴ ge puhnak yëka ña, njidf do ndënkwecf tañ gante nke ka.

²⁵ Bare ale fëcëtaf gë yasery sariya satah le yëcfadëhëfu ipëh ña, natëlahna soñe nëpa tac ndënk w tañ, bare ntidf le nësëd ña. Awa, ahnë arac nëfadëha hnë ile ntidf hna fop.

²⁶ Age ahnë ntiyahnëka Wënu ña nëñëka gë umë do mëkëna pëla wës lëwu ña, tokak nkaf ntëwu ña dënk: ile liyahnëka kwëhnana nafa.

²⁷ Wëlin ile hnëñëdëha d'us Wënu ña, Rëm ña: ipab vukëryëm gë vësëval vële cëmaryëk vësan hnë uyiwëhnah lëw hni hna do kehayi viyë vivë d'uniña vi antë tonkëñëfu.

2

Idëbëndëlehn vahn

¹ Vëyënta mën, wühnë vële hwëtahnëka Ahwëhn fu asëmbik a, Yesu Këris, antë alëbëndëlehnënduni vahnë va.

² Mëntëk had inã tëfëta: asan avetak, ale liyak anënk sanu gë viyi viwamah, njijëk hn'ile mbarërun hna do ahayëhnah ale liyak viyë viwëh fëna njintëlehniji hnë mbara tac.

³ Ge kacarunëha ale sudak viyi viwamah ayi do alehnuna: «Dañary ani, laña lënah li», do haÿëhnaha ntehnëdfunëha: «Wëjë, gory ahahn» ma «Dañary nkal li»,

⁴ awa ge koyëna ntidun, ntëbëndëlehnëdfunëhëhni vahnë va do g'intaŵary meh kitijëdfunëhëhni.

⁵ Nëparyin, vëÿënta mën, vële ÿahnëbu d'us: gena bi Wënu ña tëhnakëhni vëhaÿëhnah vëvë d'uniÿa vi soñe mbetahnëni kwëtahn hna do nuÿani sah Inaŵ nte ntehnëk njëfadëhëhni vële ÿahnëka va.

⁶ Bare w'uhnë, mbanëdfunëhëhni vëhaÿëhnah va! Gena bi vëvetak va vërehnëdfëhu do yodfëhu vakitiña hna?

⁷ Vëvetak va yewëdf w'ac fëren le njëdfaku Wënu ña.

⁸ Awa, ntidun le sañëk ge maŵëhnërun sariya Inaŵ Wënu ña gante kerik ka: «Ijahnëryehna aÿënta hu ÿa had wëjë dënk.»

⁹ Bare ge ntëbëndëlehnëdfunëhëhni vahnë va, uŵeh lidun, maŵëhnëluhna iÿi sariya, awa ntavah Wënu ña cëlahnidëhu.

¹⁰ Ge ahnë maŵëhnëna akwëd'a ndampo sariya ÿa, lakënde maŵëhn vañëntaŵ va, ntëntahnëk sariya ÿa fop.

¹¹ Gena bi Wënu ña umë lehnëk: «ant'ayëkëlehna asëval ahaw'ary.» Ntehnëk fëna: «Ant'aryaŵa ahnë.» Awa wëla yëküluhna asëval ahaw'ary, aryaŵata ahnë, maŵëhnëlihna sariya ÿa.

¹² Awa, ile-wo-le hnësëdfun ÿa do lidun ÿa yëtëryin kitijëdferun gë sariya ile fehëtëdf vële ŵawëhnëka va.

¹³ Hnë fac kiti hna, Wënu ña kaÿëhnahnëd'ilahna gë ale wok kaÿëhnahnëd'ilahna gë vëÿëntaŵ va; kaÿëhnahn ña yawëk gë ikiti ÿa.

Ikwëtahn gë ile lifë

¹⁴ Vëÿënta mën, ye nëfadëha ahnë ge ntehnëk: «Kwëhnabu ikwëtahn», ge tufahnëd'ina gë ile ntid' ÿa? Sifa ikwëtahn tac, kod' bi pehëta?

¹⁵ Age ntehnëk aÿënta fu aryampo wok kwëhnana viyi vile ntiyaď ma le tokëdf wafac ŵa fop,

¹⁶ ye hnëfadëha ge ntehnërunëha: «Yiryeyi yam; cudary do tokëry afo afih», ge yëdfalunahna ile valëka ÿa?

¹⁷ Koyëna nke soñe kwëtahn iña: ge tufahnina g'ile lifë ÿa, ikwëtahn cëmah ye.

¹⁸ Ahnë ntehnëdf mpëd: «Wëjë, kwëhnaru ikwëtahn, ami viÿë vifëren lidëfu».

Tufërye bi hak kodu ahwëhna ikwëtahn hara did'ila fëren! Ge ami ye, gë ile lidëfu ÿa tufëdëmi ikwëtahn mën iña.

¹⁹ Kwëtahnëru Wën hudampo fo yehëhna? Cañëk d'us! Wayne ña fëna kwëtahnëni hafo mbalëndëni.

²⁰ Wëjë iñi ntëhn! Näd'ila bi ayët toña ÿa? Ikwëtahn ña kwëhnad'ina nafa ge diyina ile rufahnëdf!

²¹ Wënu ña hak njavëtëka acërakëlo fu ÿa Abëraham catëk? Gena bi soñe ile ntiko ÿa ye, ante njëdfahnëkawo aju Isak hn'ile cënade sadëha hna?*

²² Nuru, ikwëtahn dëŵu ña gë ile ntik ÿa tëfëlëni do ile ntid' ÿa fadëndanëk ikwëtahn dëŵu ña.

²³ Koyëna ntiyako ile nësëko Vikerëh va: «Abëraham kwëtahnëkawo Wënu ña do soñe rac Wënu ña pëlakawo umë catëk.» Do lawo macëkawo.

²⁴ Awa nurun, Wënu ña gë ile ntid' ahnë ÿa njavëtëdfëha ahnë arac catëk, gena g'ikwëtahn iñi fo.

* 2:21 2.21: Wapëgwala 22.1-19

²⁵ Koyëna nkeho soje Rahab ÿa fëna, asëval ale wafëdëho nkaf ntëwu ña. Wënu ña njavëtëkawo catëk soje ile ntiko ÿa ante kacakëhniwo vahnë vëva Isërayel vële fayiko va do ndemahni tëfëni nkaŵ kaŵary.*

²⁶ Awa, ge ahn'a gona njënënd cëmëk, ndampo fo nke, ikwëtahn nte wok tufëhnadina ña cëmëk.

3

Ipëla wës

¹ Vëyënta mën, antë ayabu vëharan vahnë, kabi njëtërun fuhnë vële haranëdëhëhni vahnë vi, yapënahnéde kitiñ hna ntëbini vëyëntaŵ vi.

² Fuhnë fop ntëntëdëfun d'us. Age ahnë nësëd hara dëntëdina, ahnë arac catëk, mëkëd pëla nkaf ntëwu ña hnë le-wo-le hna.

³ Gena bi karafe lidënëhëhni wafahnac wã soje maŵëhnahnëndënihëfu? Koyëna koden njërëkëtëlehnin vimbahn vidëw hni va fop. ⁴ Ma kat, naharyin wakulu ñi: la naÿ d'us do sël hwëhn fanka peñëndëhni, gë fandëhwëra fatoy njiryeryëde gante ñade ka, do njiđ hn'ile ñad ale yaryaryëd hna.

⁵ Ndampo fo nke soje ryëw ÿa fëna; iñë ile vak d'us ye hn'imbahn hna, bare naÿënad do canëd wanës wacankaf. Yëkëryin, fakwëdëh toye kod pëd fëk sankaf!

⁶ Awa, ryëw ÿa gë hwëdëh mëntëlëni. Duniÿa wameh ye hn'imbahn fu hna, tonkënëd imbahn ña fop. Pëdëd duniÿa lëw fu ÿa fop gë hwëdëh hunte watik janama hna.

⁷ Vahnë va kodëni ntini maŵëhnënihëhni wulaŵ wã gë wusëry wã gë ile huhad do gë ile ye wov hna.

⁸ Bare ryëw ÿa, ahnë kodina nti maŵëhn! Iñë wëh le wok ñëwëdina muk yam ye, do pëbëka wanto.

⁹ Gë ryëw ÿa njëwëden icëmb Ahwëhn a, Rëm fu ÿa, bare fënali gë umë ndëwanëdenëhëhni wameh ña vahnë vële ntik Wën mëntëlëni gë umë va.

¹⁰ Wanës icëmb do idëwan wëh sahnëd hnë wës ryampo fo. Vëyënta mën, tëfëlahna nke koyëna.

¹¹ Hayalin hante sanëd wënka wanëñah gë wañañah gena.

¹² Vëyënta mën, anuÿ kod bi ntëw wacalav? Acalav fëna kod bi ntëw wanuÿ? Ndampo fo nke, hayalin wënka wañañah fëna kodina njalën wënka wanëñah.

Soje hakili

¹³ Nke bi hnë wuhnë ale liyahnëka kwëhna hakili? Arabi tufahnënd hakili lëwu ÿa gë viÿë vifërën vile ntid g'ibana va.

¹⁴ Bare ge iñëwary gë iña dëb vëyëntaŵ ña fëbëku wasakahn hun hna, bokawo ahnaÿënanu, ahnësëndu koyëna ile hnëmpëlëk gë toña ÿa.

¹⁵ Iÿi sifa hakili cëlidina g'ambin; ibë nkal ye, iba vahnë, gë Sintani dënk.

¹⁶ Toña ye le nke iñëwary gë iña dëb vëyëntaŵ ña, hnam nked fop vankeya vameh va do yam godina.

¹⁷ Bare ahnë ale hwëhna hakili vë g'ambin ÿa ahnë afacah ye ryënkwëryënk wã, tac ñad yam ÿa do nëñëk nkenti, pëbëka kaÿëhnahn gë viÿë vifërën, dëbëndëlehnëd'ilëlihna vahnë va, do tokad'ilëlihna.

¹⁸ Vële ÿad yam va, gë yam ÿa campehnëdëni usatah wã caharađ lëw hni, had uhnëda, do satah wã mbarëpëdëni.

4

Iña duniya, iñew Wën

¹ Ne matid wasonko wa gë wamët ña yëbëlan hun? Iña nte wëtëd hn'imbahn hun hna matid.

² Ñadun iñë, bare kodiluhna ahnuyawu, awa pëhwëtafun aryawuna ahnë; përeku g'iñë ahnë, bare kodiluhna ahwëhnawu, awa afëgwëlehnu sonko do gë uwët. Nuyaluhna ile yadun ya, kabi muntalunahna Wënu ña.

³ Do la awuntawu, nuyardiluhna, kabi këm fo muntadun: alihahnu iña hun ña fo rëyëdun.

⁴ Tavërunëha Wënu ña! Yëtëluhna bi iña viyë iyi duniya yi iyew Wën ye? Ale yad nke lawo duniya ya aye Wën ntiyad.

⁵ Gena aki fo nësarëd Vikerëh vi: «Wënu ña ñad dus iyir nte ntik hnë fuhnë ña.»

⁶ Tac Wënu ña njivëk dus hnë fuhnë. Soje umë Vikerëh va më lehnëk: «Wënu ña ñewëkëhni vële hnañënad va, bare tufëdëhëhni ipërëna dëwu ña vële vanad va.»*

⁷ Awa, banaryin Wën hna; ñwëyëhnëryina Sintani do nkaryëdëhu.

⁸ Tëharyina Wënu ña do tëhadëhu. Pacënyin wëbák ña, wuhnë vëwen vi; pacënyin vinahan hun va, wuhnë vële wajëlehna vi!

⁹ Yahnaryin, geryin hnë wakwëy, do koryin; arabi waryas hun wa mbaca wako, do hnatah hun wa mbaca yiwëhna.

¹⁰ Banaryin haryënkwa Ahwëhn hna do nañënedëhu.

Soje ikitiñ aýëntawu

¹¹ Vëyënta mën, ant'alehnëländu wameh. Ale lehnëka wameh aýëntawu ma hitiñëka ya, ahnë arac sariya Wënu ña ntehnëk do kitiñëk. Wati rac, ahitiñ sariya ya ntiyak, gena ale wawëhnëk.

¹² Wënu ña yëdahnëk sariya ya do umë fo ye ahitiñ a; umë fo hod pehëta ahnë ma mbëvehna. Awa wëjë ale hitiñëdëha aýënta hu yi, mo liyahnëki yeru?

Soje inaýëna

¹³ Tame, nëparyino, wuhnë vële lehnëd: «Dol ma acahn njidëfun hnë iñi naw, bëhn lidëfun hnam, igwaf rëkëdëfun wafëndëfu do nuýadëfun koryi.»

¹⁴ Wuhnë, yëtëluhna bi hak nked duniya hun ya acahn! Had fëcahnunt fante sahnëd do ndëcëlehn tañ nkerun.

¹⁵ Wëlin ile rëfëku ahnesu ya: «Ge Ahwëhn a mañëk, cëmëdiléfuhna do ntidëfun iyin gë yin.»

¹⁶ Bare hali, wuhnë nañënadun gë wanës wacankaf. Iyi sifa nañëna fop yivëna wëla toye.

¹⁷ Awa ge ahnë njëtëk gante ntide ufërën ka do dil, wameh ntik.

5

Unira vëvetak

¹ Tame, nëparyino, wuhnë vëvetak vi! Koryin do yahnaryindën soje wameh wante yad njohahnu ña!

² Paryi nke hnapul hun ya nkëlëd do viyi hun va tokëdëni vamañ.

---

* 4:6 4.6: Wanira 3.34

³ Sanu hun ŷa gē koryi hun ŷa nkal fērēkanēd do nkal tac rēkendēhu; tokēd vimbahn hun va had hwēdēh. Hnē wapuya d'uniŷa hna mbarēparun hnapul.✧

⁴ Nwēŷērun cosēd'ilunihna vēle ryokuŷēhnēku wēhaŷ hun va. Rumpah sankaf ye! Wadēka vēvarēp roka hun va tēkēk hafo vanēf Wēn Ahwēhn Fanka hna.

⁵ Hnē uvetak sankaf gē fop ile hnēŷēdēhu nkerun nkal li. Konēnarun had wusaŷ soŷe fac ile ndaŷahnēdeni ŷa.

⁶ Kitiŷērunēhēhni vēle wok vēlina iñē va do ndaŷehnērunēhēhni; vēyaŷēnanēluhna.

Duñēna gē iyēfa

⁷ Awa, vēŷēnta mēn, duñēnaryin hafo Ahwēhn a mbokaj. Yēkēryina ayama gante nduñēnad ka napatēnd nkal iŷa njivēnhna uhnēda ŷa do nuŷa roka yabah le mbarēpēd: njētēk tēfēka tēv hafo sama ŷa pu.

⁸ Duñēnaryin ŷuhnē fēna; yaŷēnaryin d'us, kabi Ahwēhn a mbokajēd biŷēd'ina!

⁹ Vēŷēnta mēn, antē aŷēhnandu soŷe Wēnu ŷa antē kitiŷu. Tēkik, rēnka hun hna nke!

¹⁰ Vēŷēnta mēn, dēnkwētaryinēhni wakila wante hnēsēdēho g'uŷac Ahwēhn ŷa: tēfētalahnēryin iduñēna dēw hni hnē horot hna.

¹¹ Ntehnik nēfakēhni vēle yaŷēnak horot hna. Nkwēryērun ga nēsēde soŷe iduñēna yaryah iba Sob ŷa✧, do njētērun le njēdaka ŷa Ahwēhn a wapēta hna. Ahwēhn a kaŷēhnahnēdēha d'us do kwēhnak nēf.

¹² Dēnkwētaryindēn waŷi, vēŷēnta mēn: antē alēkēndu gē ambin ŷi ma g'inkal iŷi, ma gē sifa ntēka-wo. Ge ha ye, dehnēryin, «Ha» ge hali ye, dehnēryin «Hali» fo, soŷe antē kitiŷu Wēnu ŷa.

¹³ Nke bi hnē ŷuhnē ale horotēd? Arabi muntand. Nke bi ale natēk? Arabi njēwēnd icēmb Wēnu ŷa.

¹⁴ Nke bi ale resēk hnē ŷuhnē? Arabi macēhni vēvē haryēnkw cery sali va; vērac njēfanēdēniha turatēndēniha wagu nkaf hna g'uŷac Ahwēhn a.

¹⁵ Iŷi sifa njēfa nte liyik g'ikwētahn ŷa, pehētēdēha ares a: Ahwēhn a matēndēdēha, do wameh wante ntik ŷa tavēhnēde.

¹⁶ Awa putaryin wameh hun ŷa yēbēlan hun, do yēfanēhnēlēryindēn, soŷe ayērēnahniwu. Iyēfa ahnē asatah a kwēhnak fanka d'us.

¹⁷ Eli ahnē gē fuhnē ki yeho: njēfako g'ikwētahn soŷe antē tēv, do tēvēlohna hnē wabēhn watar gē fagant bēhn.

¹⁸ Tac mē mbok njēfa kat; awa mē tēvēk do sama ŷa mē njivēk d'us.

¹⁹ Vēŷēnta mēn, ge aryampo hnē ŷuhnē tavēk nkaŷ toña ŷa do ahaŷary mbokaryeta,

²⁰ yētēryin iŷin: ale vokaryika aŷen hnē nkaŷ pērēn hna, pehētēdēha icēm iŷa do tavēhnēde wameh wayabah.

Kayëte ndënkwëryënkw mba Piyer Wade yehëhna kayëte Piyer

Piyer afayik Yesu Këris yeho. Yesu macëkawo wati nte pëladëhëhniwo wëyis ña. (Lik 5.1-11; Matiye 4.18-22) Wati rac Simo macëdëho. Ahwëhn a Yesu nkwëcëtëkawo wac ÿa Simo maca Sefas (San 1.42), umë fëhnëtanëk taka (gë watëvav ña, «pierre»).

Wati nte ndokuñëdëho Yesu ña, Piyer darël lëwu nkeho kwëlëkwël. Mama nkehahnëko rac, anjahëtakawo Ahwëhn a wahwënta warar, gante ntehnëkawo Yesu ka ani gë pëlahnënde ÿa. Ankentahniko hnë viyary vëryënkwëryënkw g'iyag nte pëyayiniho ibëhn Yesu ña do, ga ndëcëk watac, nkoko kahnënda hnë pëyahn Wanës Wakasëk hna.

Ntiyahnëkëfu paryi Piyer Rom hna nkeho ga cëmëk Afayik Pol hnë bëhn wafëhw imbëd g'iryawñ gë warar ma bëhn wafëhw imbëd gë ryawñ gë wahnah (63 gë 64) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa.

Piyer kerëhnëkëhniwo kayëte ntëwu ña vële hwëtahnëk ye hnë vankol imbëd vambë Asi Toy hn'ile macik gaki Tirëki hna. Andënkwëtehnëdëhëhni wayëhw nuÿani hnë Këris hna do kamënaÿëhnëhni fëna maÿëhnëniha Wënu ña paß gë wahorot do ibërehn soñe ikwëtahn ntëw hni Këris ña.

Piyer tëyëdëhëhni fëna ntënënlëni: ale-wo-ale paß gë vësankaf va, vëryonkuñ va paß gë vële hwëhnëkëhni, vësëval va paß gë vësan hni, do vësan va paß gë vësëval hni.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: uhorot, imawëhn, wameh, iyir.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-2)

Itama g'imac njasa pacah (1.3-2.3)

Itaka nte yënëd gë bulunda le rëhnayik (2.4-12)

Imawëhn (2.13-3.7)

Uhorot lakënde alind ufërën (3.8-22)

Itav wameh do dëmal (4.1-11)

Mbetani vële horotëd had Këris (4.12-19)

Vicër gë vële hahnëndak va (5.1-11)

Simpaÿi rëkwa (5.12-14)

Simpaÿi

¹ Ami Piyer, afayik Yesu Këris ÿa, herëhnëryidëhu wuhne vële tëhnak do ye vëhneh sampëk hnë wayal Pon gë Galasi gë Kapadös gë Asi do gë Bitini vi.

² Wënu ña Rëm ÿa tëhnaku had gante njëtëko kobëri ka; gë Iyir Ipacah ña pitirun soñe lëwu. Ha, tëhnaku d'anko aÿawëhnahnuna Yesu Këris do pacënahnu g'icëlevahn sat lëwu ÿa.

Arabi ipërëna ña gë yam ÿa nkwënawu dus!

Itama nte wok cëmëdina

³ Cëmbënëfuna ale ye Wën gë Rëm Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris: hnë ikayëhnahn cankaf ntëwu hna, anagëkëfu g'ahawary g'imat Yesu Këris fagant vësëm, soñe nuÿayin itama nte wok cëmëdina,

⁴ do soñe nuÿayin intëw inte wok bëvëdina muk, tonkëdina, do igwam ntëwu ña cëvëdina. Irac kwëtëhnëku mbin hna,

⁵ Wuhnë vële keryed gë fanka falëwu fa, gë fere ikwëtahn soje ipeh nte fëhwëtak tufëhna wati rëkwa hna.

⁶ Soje umë pëbëryiwu uhnatah wã, lakënde soje wati roy tëfëka ahoroteyehniwu gë fop wasifa wayëkëhnahn.

⁷ Iyi horot tufahnëd ikwëtahn hun na paryi nke. Sanu ya kode përekani, bare hwëdëh hna nude bi nkwanëk. Aki fëna ikwëtahn hun na le yak hnëfak gë sanu yi njëkëhnahnik hnë fop wasifa wahorot hna, soje njëtahni njawëk. Tac fac le mbokajëd Yesu Këris ya, gë fere ikwëtahn hun na nked idëwan, icëmb do idënën.

⁸ Nahnërunëha hara nulunahna, gaki kwëtahnërunëha hara nulunahna, do uhnatah hun wã camëk hafo le nkoyik kodena tëfëtayi gë wanës,

⁹ kabi tëkën na rëkënedun ile njëkëlehnëd ikwëtahn hun na: umë ye ipeh walaŵary hun wã.

¹⁰ Kobëri na, wakila Wënu na njëkëlehnëni paryi nuni hak Wënu na pehëtëdëhëhni vahnë va. Apëyahnëniho soje inï peh nte njëdadëhu Wën.

¹¹ Wakila watac njëkëlehnëni njëtëni guve do hak ntiyad irac. Iyir Këris na hnë vëhni nkeho, do pëyahnëko kobëri na wahorot wale rëfëkawo nuya Këris na do g'icëmb inte rëfidëha na.

¹² Wënu na njëtëndanëkëhni wanï wanës gena soje lëw hni dënk, bare soje hun yëdahnik. Doliyi vëfëyahn Wanës Wakasëk na nësëhnëniho watac gë Iyir Ipacah nte yëdahnijik ambin na. Do wamëleka na dënk ñadëni dus njëtëni rac.

Imac njasa pacah

¹³ Soje umë ye, naharyin ile rëfëka aliwu ya, nëgaryin do kwëtëryin fop tama hun na hnë uyëd ipeh nte yëdadërun fac le mbokajëd Yesu Këris ya.

¹⁴ Maŵëhnëryina Wënu na had vutah vupërën: Ant'arëfu viña vimeh wabë kobëri na, wati nte nkorunëho yëtëluhna toña na.

¹⁵ Bare had gante pacëk ale wacëku ka, wuhnë fëna geryin vëfacah hnë fop vankeya hun hna,

¹⁶ kabi kerik: «Geryin vëfacah, kabi ami pacëbu.»^{*}

¹⁷ Hnë wayëfa hun hna, macëdunëha «Apa» ale hitiëd ale-wo-le ile ntik ya hara dëbëndëlehnëlihëhni hna vahnë va. Soje rac ye, geryin vëlënën Wën, wati le yehahnërun nkal li.

¹⁸ Ankeya nte hnuyarun gë vacërakëlo hun vi yiryeryëdina karyënk. Bare njëtërun, Wënu na cosahnëk icos canka soje pehëtahnu hnë anï sifa nkeya. Dinahna gë viyë vile fërëkad, had sanu ma kori.

¹⁹ Bare pehëtëku gë sat fërën Këris ya, umë ale ye had fape fante wok kwëhnana dahëse wëh do ñoñ nudena ile wek.

²⁰ Wënu na tëhnakawo ani gë ntihahnënd duniya yi, atufahnëka gaki hnë waŵi wawati wale ye warëkwa, soje hun.

²¹ Wuhnë, paß gë Këris kwëtahnërunëha Wënu na, umë ale vëhnëndanëka fagant vësëm do yëdaka icëmb; aki kwëtëdun ikwëtahn hun na do itama hun na Wën hna.

²² Maŵëhnërun toña ya do koyëna pacënërun vintawary hun va, alihahnu inahnël catah vëyënta hun. Nahnëlëryin dus gë vëyënta hun gë ntaŵary hun fop.

²³ Nagirun hnë uwám hasëk, ule wok matina hnë uhnëda ule fud bare ule watik hnë uhnëda ule wok cëmëdina: Wanës Wën wabë kantëm.

²⁴ Kabi,

^{*} 1:16 1.16: Soje Walevi 19.2

«Mbahn ɲi nke had dël,
do fop icëmb dëwu ɲa had ufëtel dël;
dël ɲa kankëd do ufëtel ulëwu wã njod;
²⁵ ßare unës Ahwëhn a nkod kantëm.»[✧]
Uwï nës, Wanës Wakasëk wante fëyayirun ye.

2

¹ Doliyi cañëtaryin fop ile wëk; antë arokaŵuna ahnë, antë ayewu vëhurubak, antë ayewu vëyëwary, antë ahnesu wameh vëyëntaŵu.

² Had fanul, ßalëryiŵu wambël wapacah wante ryavëd ntaŵary d'anko, g'umë, ahnaÿentiŵu hn'ipeh hna,

³ kabi, had gante nësëk vikerëh ka: «andahërun gante nëjëk Ahwëhn ka.»[✧]

Itaka nte yënëd gë bulunda le rëhnayik

⁴ Pëharyina Ahwëhn a Yesu. Umë ye itaka inte yënëd. Vahnë va cañëtaniha, ßare Wënu ɲa tëhnaka, do nkwamahnëkawo.

⁵ Wuhnë fëna, nkerun had wëraka wale yënëd wale yëryahnik cery nte nkehahnëk Iyir Ipacah, sojè ayehahnu ßulunda facah vësëna wasadëha, sojè asënahnu wasadëha gante ntehnëku Iyir ka, do Wënu ɲa tebad sojè Yesu Këris.

⁶ Ha, ntehnik hnë Vikerëh hna:
«Wëli, atëhnabu itaka nte hnëfak
do kwëtëbu hn'inawã Siyo hna taka ndënkwerëyënk.
Ale hwëtëk ikwëtahn ntëwu ɲa hnë yalu
yëtëdinahna muk usëfëhna.»[✧]

⁷ Sojè wuhnë vële hwëtahnëk, untënah. Bare sojè vële wok vëhwëtahnëna va,
«Itaka inte cañëtaniho vëvëry vacery ɲa
vacak ye tame inte mbëryahnëk Wënu ɲa cery ntëwu ɲa fop.»[✧]

⁸ Do fëna ntehnik:
«Taka nte nkëwëdëni vahnë,
taka nte hëfëd.»[✧]

Nkëwëdëni vahnë vërac kabi vëwawëhnëna wanës Wënu ɲa do koyëna nuÿadëni ile pëhwëtaniniho ya.

⁹ Bare wuhnë, ßulunda ile rëhnayik yerun, vësëna wasadëha ahnaŵ, ßulunda facah, vahnë vële kwëhnëk Wën. Atëhnaku sojè afëyahnu vantiyehn vacamah vante ntik, umë ale wacëku asahnu mëhwëry hna, arëngu humpen hucamah hudëwu.

¹⁰ Kobëri ɲa, gelunohna ßulunda, ßare gaki ßulunda Wën yerun; kobëri ɲa yëtëlnohna ikaÿëhnahn Wën, ßare gaki nuÿarun ikaÿëhnahn ntëwu.[✧]

¹¹ Vëyënta mën, wuhnë vële yahnëbu dus, wuhnë vële ye vëhneh nkal li, vële ryëcalëd, nkaÿëtam, tavëryin viña vimeh mbahn vinte wëtaryëd ntaŵary hun.

¹² Kwëhnaryin njasa përen fagant vële wok vëhwëtahnëlahna Këris; koyëna, lakënde mërahnëndënihu, ntehnëndëni vëwen yerun, afo njavëtëni vantiyehn vapëren hun va do cëmbëdëniha Wënu ɲa fac le njijëd hna.

Imawëhn vësankaf

13 Soŋe Ahwëhn a, maŵëhnëryina asankaf-wo-asankaf: ahnaŵ ale ye nkaf vësankaf fop,

14 do waguverëner vële payëk va soŋe korotehnëhni vële wënedf va do cëkwaryënihëhni vële lidf ufërën va.

15 Kabi ile ñadf Wënu ña ye, vantiyehn hun vapërën va remënayehnëkëhni vëhnënkawah vële wok vëyëtëna iñë.

16 Geryin vahnë vële ye afaya, bare paya hun ña antë coŵ wameh wante lidun ña; geryin vëramp Wën.

17 Dënëneriyinëhni vahnë va fop, ñahnëryinëhni vëyënta hun hn'ikwëtahn hna, maŵëhnëryina Wënu ña, dënëneriyina ahnaŵ a.

Imaŵëhn vëryokuŋ

18 Vëryokuŋ, maŵëhnëryinëhni vahnë vële ryokuŋehnedëhu, do dënëneriyinëhni, gena vële fërënak do ryuñënanëdëhu fo, bare gë vële fërëkak per.

19 Toña ye, ge mëkarun wahorot wale wok tëfëluhna, do ryuñënarun soŋe idënën Wën, rac ye nëfak paryi ÿa.

20 Inëhne cëmb yehëhna ge ðuñënarun ðaf soŋe ile wënerun ya? Bare ge ðuñënarun wadaf ña soŋe ufërën ile lirun ÿa, nëfak paryi ye haryënk Wën hna.

21 Gena bi rac macëku Wënu ña? Kabi Këris fëna korotëk soŋe hun; atufëku nkaŵ ña ðanko arëfu vacëbëtél vantëŵu va.

22 «Umë dina la uŵeh ryampo, wëla hwënta ryampo tokana ahnë.»[☆]

23 Umë ale yëŵik, maŵëna njewëg, hnë horot lëŵu hna nësëna ntini wëh, bare kwëtëk tama ntëŵu ña hnë Ahitiŋ asatah hna;

24 umë ale, hnë mbahn dëŵu hna, ndifëk wameh wadëŵ fu ña kërëwa hna, ðanko tavahnin wameh fu ña, do nkehahnin hnë uwám satah; umë ye ale sërehnik soŋe njërahnin.

25 Akwëyerunëho had wape, bare gaki mbokajërun gë cape aheryëherya, ayaŵ walaŵary hun.

3

Vësëval va gë vësan va

1 Wuhnë vësëval va fëna, tëfëka aŵaŵëhnënduni vësan hun. Ge ntirun koyëna, vëryampo hnë vëhni, lakënde vëhwëtahnëna Wanës Wënu ña, ge njëkëni vankeya hun va, akwëtahnëdëni. Do fop iŷin wëla nësëluhna,

2 kabi nuðëni gante pacëk vankeya hun ka do tufahnëd untënah.

3 Ant'aryëñu igwamëna mbahn, had ryaŷ mul, ma liya wëkayët sanu, do cuða viŷi vëhambah ntaŵi.

4 Hali, gwam hun ña tëfëka nke mbë ðambery ntaŵary hun hna, mbë hakili hnëŋah do hwëhn yam. Iŷi sifa gwam përekadina muk, do kwëhnak vëhni Wën hna nafa sankaf.

5 Kobëri ña aki kayëtadëniho vësëval vëfacah vële hwëtëko tama dëŵ hni ña Wën hna: ntënënedënihëhniwo vësan hni.

6 Aki nkeho Sara. Ntënënekawo Abëraham; macëdëhawo Ahwëhnu. Wuhnë fëna nkedun had Sara ge ntirun ufërën hara ñoñ dakëluhna.

7 Wuhnë vësan va fëna, pabëryinëhni ðus vësëval hun va do geryin ndampo fo, ðënkwëtaryindën fanka hun fa këñëlahnëna gë fanka falëŵ hni fa. Dënëneriyinëhni, nuŷadëni had ŵuhnë uwám sër le njëdand Wën. Diryin koyëna ðanko wayëfa hun ŵa antë mbok memaŷehni.

[☆] 2:22 2.22: Esayi 53.9

Uhorot lakēnde alind ufērēn

⁸ Wēlin uhnēs rēkwa lēmēn: kwēhnaryin fop nahan ndampo fo, do gwēryēleryin fēna. Nahnēleryin ntēwēlēwun had vahnē hun; geryin vahnē vēhnēnah, do banaryin haryēnkwa vēyēnta hun va.

⁹ Ge ahnē ntiku uweh, antē aliguna uweh; ge ahnē njewēku antē ayewēguna. Dēwanēhneryindēna kwēlēkwēl, kabi soje rac macahnēku Wēnu ŋa, dānko ndēwahnu.

¹⁰ «Ale ŋad ŋahn uwām
do nuŋa wafac wafērēn
tēfēka mēk ryēw lēwu hnē inēs wameh
do wēs lēwu gē wanēs wante rokad,

¹¹ ndarēnd uweh wā do ntind ufērēn,
njēkēlehn yam ŋa do tēfēlehn g'intaŋary ntēwu fop.

¹² Ahwēhn a keryēdēhēhni vēsatah va,
do vanēf vantēwu va hnēpad wayēfa walēw hni wā;
bare yēka Ahwēhn a niŋahnēkēhni vēle lid wēh soje antē nke aŋew alēw
hni.»[☆]

¹³ Mo lidēhu uweh ge kahnendarun idi ufērēn wā?

¹⁴ Lakēnde ahnuŋawu wahorot kabi ufērēn lidun, mbetafun. Antē ntaku gē ahnē, do antē pēmpēhnahnu.

¹⁵ Bare ntēnēneryina hnē wasakahn hun hna Kēris had Ahwēhn a. Ge ahnē tēyēku, kēbēnaryin ayabahnu itamahn nte hwēhnarun ŋa.

¹⁶ Bare diryin wajira fo do g'untēnah, g'ikwēhna nahan pērēn, dānko vēle hnēsēd uweh soje nkeya pērēn hun gē Kēris ŋa cēfēhnēhni soje ile njewēnihu ŋa.

¹⁷ Ha, ge Wēnu ŋa ŋad, apecek ahorot hnē wapērēn wante lidu ŋa g'ile horotēdu hnē wameh wante lidu ŋa.

¹⁸ Kēris umē dēnk korotēk hafo cēm hwēnta ryampo fo soje wameh ŋa fop; umē ale wok menēna, acēmēk soje vahnē vēwēn va. Ntiko koyēna dānko njiryeryahnu gē Wēn. Paβ g'imbahn ntēwu ŋa ndawiko bare paβ g'iyir ŋa mbokaryijik wām hna.

¹⁹ Do njiko had iyir pēyahni imēk ntēwu ŋa wayir wale sēdiko kaso hna,

²⁰ vēle woko vēwawēhnēlahna Wēnu ŋa kobēri ŋa, ante tufahnēdēho dūnēna ntēwu ŋa wati nte ntidēho Nowe sisikulu ŋa. Vahnē vēle fehētiko wēnka va vēyabēlohna, mbēf gē vērar fo nkeniho.

²¹ Waŋi wēnka yeho had yarya le fehētēdēhu gaki ŋa. Iyi yarya, gena idag ronk mbahn. Hali, dahēse ye le rufahnēd mēta imac Wēn g'inahan pērēn. Rac fop ntiyad gē fere bēhn Yesu Kēris,

²² umē ale hayēk ambin do laŋak farēhw Wēn hna. Wamēleka ŋa, gē vēsankaf va, gē fop vēyi vēyēntaw vile hwēhnak fanka ambin hna mawēhnēniha.

4

Itav wameh

¹ Atac, kabi Kēris korotēk mbahn ntēwu hna, wuhnē fēna, kwēhnaryin nahan ndampo fo gē umē. Gena bi ale horotēk mbahn ntēwu hna ravēk wameh ŋa

² dānko, hnē wafac wale wojēka wā nkal li, uwām lēwu wā nke gante ŋad Wēnu ka, do tav wēbal wameh wēba vahnē?

[☆] 3:12 3.12: Wahnēw 34.13-17

³ Gwërënkehu wati idi had gante ñadëni ntini vahnë vële wok vëyëtëlahna Këris va: aki fo nkeyarëdëni, tëfëdëni wëbal wameh, andëwëdëni, atokëdëni dëcët do cedëni dëcët uñen bulunda hna, cëmbëdëni waravahn wasëfëhnahnah.

⁴ Gaki, kabi goluhna arëfëlëndu, gë vële wok vëhwëtahnëna va, hnë vankeya vameh dëcët hna, apëmpëhnahnëkëhni, do anjwëdënihu.

⁵ Bare afo nkabahnëni haryënk Wën hna wante ntini ña. Akëbënak kitiñëhni vële wok gë vële sëmëk per.

⁶ Soñe umë ye vësëm va fëna pëyayini Wanës Wakasëk ña. Akitiñini paß g'imbahn ña had vahnë va fop, bare gaki kodëni nkeni paß g'Iyir ña had Wënu ña.

Gante tëfëka ndemalëndëni vële hwëtahnëk va

⁷ Wapuya d'uniya ña pëñajëk! Soñe rac, tëfëka ayewu vëseryah, do nëgëtëryin wahakili hun wa d'anko aholu ayëfahnëndu.

⁸ Ile yañ nëfak ya, ñahnëlëryin d'us, kabi inahn ña tavëhnëd wameh wayabah.

⁹ Yotoyehnlëryin hnë watere hun hna g'uhnatah.

¹⁰ Wënu ña njëdaku wafere aryemalëndu gë vëyënta hun va. Geryin had vëryokuñ vëfërën vële hoð paßëni wayëd wanëmpëlah Wën.

¹¹ Age ahnë nësëd, wanës wadëwu ña nke wëba Wën; ge ahnë ndemaðëha aýëntaŵ, uryema lëwu wa nke gë fop fanka fale njëdaka Wën fa, d'anko, paß gë Yesu Këris, Wënu ña cëmbi hnë fop, umë ale hwëhnëk icëmb do imëk soñe kantëm. Nke koyëna!

Mbetani vële horotëd had Këris

¹² Vëyahnik mën, antë pëmpëhnahnu gante njëkëhnahnëdërun gë wahorot wahambah ki. Antë ahnahaŵu wañi tëfëlahna tëki.

¹³ Bare natëryiŵu kabi nkentahnirun uhorot Këris hna, d'anko fac le nuhandëni vahnë icëmb ntëwu ña natahnu paryi.

¹⁴ Mbetarun ge njewëdërun kabi vërefal Këris yerun, kabi Iyir icëmb, Iyir Wënu ña, hnë wuhnë nke.

¹⁵ Ahnë-wo-ahnë hnë wuhnë antë korot kabi aryaw vahnë, ale ma aŵen ye, ma kabi ale yentahnik wëba vëyëntaŵ ye.

¹⁶ Bare ge ahnë korotëd kabi kwëtahnëka Këris, antë cëfëhna; hali, camehna Wënu ña fo had gante ntehnëdëni vahnë ka ava Këris ye.✧

¹⁷ Wati kitiñ ña tükik, do pëgwëhnahnëkëhni vahnë Wën va. Do ge pëgwëhnahnëkëfu, hak puhnaðëhëhni vële wëyëk vëhwëtahnëna Wanës Wakasëk Wënu ña?

¹⁸ Had gante nësëk Vikërëh ka:

«Ge ipeh vësatah va ntakëk,
hak nkedëhëhni vëyapah va
do vëwën va?»✧

¹⁹ Koyëna, vële horotëd kabi maŵëhnëni iña Wënu ña njëdaniha aýahan ahahnëndak a vintaŵary vidëw hni va, do nkod ntindëni ufërën wa.

5

Vicër gë vële hahnëndak

¹ Doliyi vicer vile ye fagant hun va hnësëhnëdëfu. Ami dënk acër yebu had wuhnë; sede yebu hnë wahorot Këris hna, do nkentahnëdëfu hnë icëmb nte rufande. Wëlin wante rëyëdëmu ña:

² Keryëryin ntega nte kwëtehahnëku Wënu ña, ayëkanduni hara gena forosima, bare afaya fo, had gante ñad Wënu ka, gena soñe avetahnu, bare kabi ñadun paryi.

³ Antë aryëcëtahnni ucankaf hun ña vahnë vële hwëtehahnirunëhëhni va bare diryin gante tëfëtalahnëdënihu ntega ka.

⁴ Do ge Asankaf vëheryëherya va karyëtajëk, njëdadëhu pënkwa ahnañ, nte wok përekadina, soñe imëk.

⁵ Koyëna fëna, vëjar, dënëneriyinëhni vicër va. Do wuhnë fop, hnë nëñëla hun hna, cudaryin ibana, kabi Vikerëh va ntehnëk:

«Wënu ña ñewëkëhni vële hnañënañ va, bare tufëdëhëhni përenä dëwu ña vële vanad va.»[✧]

⁶ Awa, banaryin haryënkwa fanka sankaf Wënu ña, danko nañënahnu hnë wati le tëhnak hna.

⁷ Do tavëryin gë umë fop wafëmpëhnahnah hun wã, kabi pabëku.

⁸ Nëgaryin, do kwëtëryin hakili! Kabi ayeñ hun a, Sintani ña, yasëlehnëd had vësëhn ile ryekad, yëkëlehnëd ale tokëd.

⁹ Kahnëndaryin, yañëaryin hnë ikwëtahn hna, kabi njëtërun vële hwëtahnëk nkal li fop va iyi horot nudëni vëhni fëna.

¹⁰ Wahorot hun wã biyëdina. Wën, ale hwëhnëk vifëren fop, macëku soñe ayentahniwu hn'icëmb ntëwu kantëm hna kabi mbëmënkëlërun gë Yesu Këris. Umë dënk matëndëdëhu, njawënedëhu, njëdadëhu fanka fale hamëhnañëhnëdëhu fa do kodëluhna ahëfiwu.

¹¹ Arabi imëk inä nke gë umë soñe kantëm! Nke koyëna.

Simpañi rëkwa

¹² Silëve* ryemako herëhnëryiñu inä kayëte. Ge ami ye, ayeñta fu ahahnëndak ye. Kamënañëhnëmu, do pëyamu rac ye ipërenä paryi Wënu ña. Yañëaryin hnë inä përenä.

¹³ Vële hwëtahnëk ye Babilon va nkañëryinihu, Wënu ña tëhnakëhni had wuhnë. Ajë mën hnë kwëtahn hna Marëk nkañëryiku fëna.

¹⁴ Gañëryinëhni vële hwëtahnëka Yesu va g'inañ nte rufande vëñënta hna. Nuñaryin yam ña, wuhnë vële kwëhnëk Këris va fop!

[✧] 5:5 5.5: Wanira 3.34 * 5:12 5.12 Silëve wacik fëna Silas.

Kayëte kigëna mba Piyer Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Piyer ña herëk inji kayëte wati nte kobëko gë icëm ntëwu (mpëd yëbëlan bëhn wafëhw imbëd g'iryaw g'imbëd gë bëhn wafëhw imbëd g'iryaw g'imbëd gë wahnah (65-69) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa). Kerëhnëkëhni vële hwëtahnëk va bare yëtëlfuhna bi ne nkeniho. Niradëhëhni soñe vëharan wamër va. Andënkwëtehnëdëhëhni gante nkwënëdëni ikwëtahn dëw hni ka do ikwëtahn dëw hni ña kahnëk hn'ile njawëk. Yesu mbokajëd do atëfëkëhni kahnëndani hnë umë.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: gë fere, kila, vëharan wamër, iyët.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-2)

Gante tëfëka nkeni vële kwëhnëk Këris va (1.3-11)

Kahnëndaryin hnë vile haranjirun hna (1.12-21)

Soñe vële haranjëd wamër va (2.1-22)

Paryi Yesu mbokajëd (3.1-18)

Simpaÿi

¹ Ami, Simo Piyer*, aryokunëhn do afayik Yesu Këris, herëhnëdëhëhni aki vahnë vële njëdak Wën ikwëtahn nte hëñëk gë ntëw fu ña. Usatah Yesu Këris, umë ale ye Wën fu do Afëhët, yëdaku inji kwëtahn.

² Arabi yam ÿa g'ipërëna Wënu ña nkwënawu d'us, gë fere iyët Wënu gë Yesu Ahwëhn fu ÿa.

Imac do itëhna Wën

³ Gë fanka falëwu fa Wënu ña njëdakëfu fop ile valëkëfu ÿa soñe nkehahnin gante ñad ka. Antik rac gë fere uyët ule hwëhnayinëk soñe lëwu, umë ale wacëkëfu gë icëmb do g'ipërëna camah ntëwu ña.

⁴ G'icëmb do g'ipërëna tac Wënu ña anjëdakëfu viÿë vihnëfak gë vifërën had gante ntehnëko kobëri ka. Antik gë fere vëÿin, soñe afëhëtahniwu hnë viña vimeh iÿi d'uniÿa vile fërëkahnëdëhëhni vahnë, do ayentahniwu ile nke Wënu ña.

⁵ Soñe umë ye kamënyin awënu kwëtahn hun hna ipërëna camah; hnë ipërëna camah hna gwënëryin uyët Wënu ña;

⁶ hnë uyët Wënu hna gwënëryin imëk vankaf hun; hnë imëk vankaf hun hna gwënëryin iduñëna; soñe iduñëna ña gwënëryin nkeya nte ñad Wënu ña;

⁷ hnë nkeya nte ñad Wënu ña gwënëryin inahnël hun ña; hnë inahnël hun hna gwënëryin inahn Wënu ña.

⁸ Kabi, ge kwëhnarun vanji vankeya, do ge pëlëk vënkahn va hnë wuhnë, antëwëdun vifërën do ndokunëdun d'us do iyët hun Ahwëhn fu Yesu Këris nkwënad.

⁹ Bare ale wok kwëhnana vanji vankeya va, nke had ale wëpëk; nudina d'us. Andënkwëk Wënu ña njaryëka wameh wabë kobëri ña.

¹⁰ Soñe rac ye, vëÿënta mën, kamënyin aliwu imac gë itëhna Wënu ña njaw g'ahawary hnë wuhnë. Kabi ge ntirun koyëna, yodiluhna muk hnë wameh hna.

* **1:1 1.1** *Simo Piyer*: hnë vëkayëte vëndaw Simo wacik Simeÿo.

11 Aki Wënu ɲa kacadëhu g'afërën Naw̃ nte wok puɖina muk mba Ahwëhn fu do Afehët fu Yesu Këris hna.

Vële hnuk icëmb Këris

12 Soɲe rac ye, lakënde ayëtu vëyin fop, do fëna ahahnëndawu hnë toña le wëryërun yi, nkoɖëfu ryënkwëtehnëndu kwëlëkwël.

13 Catanëko, age cëmëla, andënkwëtehnëɖëmu soɲe woŋu vëhnëgak.

14 Kabi njëtëbu biyëɖina cëmëɖëfu, had gante tufëko Ahwëhn fu Yesu Këris.

15 Bare ntidëfu fop soɲe woŋu aryënkwëtahnëndu kwëlëkwël vëyin age cëmëbu.

16 Ante pëyaŋirunëho ɲa Ahwëhn fu ŋa Yesu Këris mbokajëɖ gë fanka, gena wëhnantul wahnahar nësëhnirunëho. Bare nubun inaŋ ntëwu ɲa gë vinkër vintëw̃ fu va.

17-18 G'umë nkeɓunëho kuɲ pacah hna, wati nte ntënënekawo do cëmbëhnëkawo Wënu ɲa Rëm ŋa. Wati rac, hnë Icëmb Camah ntëwu hna, Wënu ɲa nkwëryëndanëka kopa lëwu ŋa, ntehn: «Ayi ajë mën ye ale ŋahnëbu ɖus. Hnë umë natëɖëho.»^{*} Do kopa rac, fuhnë dënk nkwëryëɓun matind ambin.

19 Do fëna, tamahnëɖëfun g'ahaw̃ary wanës wakila Wënu ɲa. Anjivënëɖun ge kwëtarun vintaŋary hun hna, kabi nke had lampu le fëɖik hnë umëhwëry hafo Fac ŋa tëki, do Këris, ikol sampërënkoli ɲa, pëtën wasakah hun w̃a.

20 Ani gë iyin fop, njëtëryin ɖus: wanës wakila hnë Vikerëh hna matina vinahan vidëw̃ hni hna dënk.

21 Kabi pëgw kobëri ɲa, wanës Wënu ɲa matina hnë ahnë. Bare Iyir Ipacah ɲa lidëhëhni vahnë va nësëni wanës wante w̃atik Wën hna.

2

Vëharan wamër

1 Kobëri ɲa, hnë ɓulunda Isërayel hna nkeniho wakila wamër. Aki fëna, vëryampo matëɖëni fagant hun, do ntehnëɖëni vëharan ye, ɓare ile karaɲëɖënihëhni vahnë va gena toña. Nësëhnëɖënihu wajira fo wamër wante sëvehnëɖ vahnë, do ɲwëyëɖëniha Aharan ale sosahnëk wameh wadëw̃ hni. Soɲe umë ye icëv ntëw̃ hni ɲa tëkid̃ ñap, do vëhni lik.

2 Vëyaɓah tëfëɖënihëhni hnë ndakëntal meh, antidënihëhni vahnë va njewëni nkaw̃ toña ɲa.

3 Do inahn dëw̃ hni kori ɲa ntid̃ nësëndëni paɓ gë w̃uhnë wëhnantul wale ntini vëhni dënk, ɖanko tokanihu. Bare ambiyëk ga cëɓik kiti lëw̃ hni ŋa, napëɖina, do biyëɖina ɓëv dëw̃ hni ɲa tëkid̃!

4 Njëtërun, Wënu ɲa kaŋëhnahnëlahna gë wamëleka wante wënëk ɲa, ɓare ntabëkëhni hnë umëhwëry vë janáma^{*}, ñabehnëkëhni gë vankëncä hafo fac kitin ɲa.

5 Kaŋëhnahnëlahna gë ɖuniya sër ŋa, ɓare atëvehnëko wënka wacankaf hafo w̃ac w̃a kohnëhni fop vële wok vëlënënhëlahna Wën va. Nowe, umë ale fëyadëhëhniwo vahnë ile satëk, gë vahnë mbëɖ gë vëhi vëyëntaw̃ fo fehëtiko.^{*}

6 Akitiŋëk fëna vankol, Sodom gë Gomor; apëɖëk vankol vatac hafo nko ɓëhn fo. Iyi dahëse vahnë vële wok vëlënënhëlahna Wën va ye, soɲe tufini ile hnapëɖëhëhni ŋa.^{*}

^{*} 1:17-18 1.17-18: Matiye 17.1-5; Marëk 9.2-7; Lik 9.28-35   ^{*} 2:4 2.4 Janáma: Gë wagërek ɲa janáma wacik Tarëtar.   ^{*} 2:5 2.5: Wapëgwala 6.1-9.28   ^{*} 2:6 2.6: Wapëgwala 19.1-35

⁷ Bare pehetëka Lot, umë ale yeho ahnë asatah. Lot nudëhëhniwo vahnë vevë vankol vatac vële wok vëlenënëna sariya ÿa do lidëho ndakëntal meh, do mbërehnëdëhawo d'us hnë ntaŵary ntëŵu hna.

⁸ Ha, aÿi asatah, ale yeho fagant lëŵ hni, nudëhëhniwo do nkwëryëdëhëhniwo fac-wo-fac, ntaŵary catah ntëŵu ña korotëdëho soñe vantiyehn meh vante nkok ñadina sariya va.✧

⁹ Vëÿin rufahnëd Ahwëhn a njëtëk gante pehetëdëhëhni hnë uhorot vële wawëhnëdëha va, do njëtëk gante tavëdëhëhni vële wok vësatëna va koroteÿehnahni fac kitin hna,

¹⁰ kas vële rëfëd viña vimeh mbahn vinte ronkënedëhëhni, do ÿewëk ucankaf.

Vëharan wamër va tamani dëcët, dakëdilëlihna njewënihëhni vële ye ambin cëmb hna.

¹¹ Wëla wamëleka wante lëbëkëhni imëk gë fanka fa waryëkënalohna njewënihëhni haryënkwa Ahwëhn a.

¹² Bare vëÿi vahnë, had wulaŵ wahnënkwa nkeni, wale hnagik soñe pëlaÿini do ndaŵini fo. Njewe'dëni ile nkoni vëyëtëna do had wulaŵ, vëhni fëna ndaŵëdëni;

¹³ aki uhorot cosëdëni soñe fop ile koroteÿehnenihëhni viÿënta hni va. Rëk tëkatëndëni uhnatah lëŵ hni g'idi wabal wameh wadëŵ hni g'anent pir tase vahnë fop; g'uhnatah ntidëni ile rokad ge njini vambënt hun hna; wëdahëse waŵeh nkeni wale ronkëned.

¹⁴ Fop vinahan vidëŵ hni va soñe vësëval ye. Vëravëdina idi wameh ña, do tokadënihëhni vële wok vëyaŵënëna nkaŵ Këris ña. Vësan vële rëk mbalëd dëcët ye. Vëhni Wënu ña ndëwanëhnëkëhni ŵeh!

¹⁵ Atavëni nkaŵ catah ña do cëvëni. Nkaŵ Balam, ajë Bosor ÿa, tëfëni, umë ale ÿadëho cosi soñe ntihahn wameh ña.✧

¹⁶ Bare curiko soñe wameh watac: fali fale wok kodina nës nësahnëkawo gë kopa ahnë, soñe tavëtehna kila Balam wanji wanënkwa wante ñadëho nti ñi.✧

¹⁷ Vële haranëdëhëhni vahnë wamër va, had wahayalin waguhah nkeni; had viñar vinte campehnëk sël ŵeh nkeni fëna. Wënu ña pëhwëtanëhnëkëhni ÿëŵa hn'ile mëhwëryëk d'us hna.

¹⁸ Nësëdëni wanës wante wok kwëhnana nafa, do mbalëtahnedëni viña vimeh vimbahn gë ndakëntal meh soñe tokanihëhni vële sahnik takan va fagant vële wok lëdëk wameh hna.

¹⁹ Ntehnëdënihëhni kodëni nkeni afaya do vëhni dënk vëramp iña inte vëvehnedëhëhni nkeni. Kabi ale-wo-ale nke aramp iñë ile wëkëka.

²⁰ Vahnë va pehetini hnë viÿë vëvë nkal vile ronkëned vi kabi njëtëniha Afëhët a, Ahwëhn fu Yesu Këris. Bare, ge viña vimeh vimbahn vambë kobëri va mbok pëlahni do mëkëhni, wapuyala wadëŵ hni ña me'd ntëbi gante nkeho wapëgwala ka.

²¹ Pecehnakëndëhëhniwo vëhni antë njëtëni nkaŵ catah inja, g'ile njëtëdëni do niyahnëni kwëda pacah nte karanjiniho ña.

²² Ile rëkatëkëhni ÿi tufahnëk ile nësëko ÿa toña ye: «Ive ÿa mbokëd tok ile nkurëk ÿa»; do iÿin fëna: «Mpëhëmpëh ña ge njaryik mbokëd kërënjëta wadaŵ hna.»✧

3

Ahwëhn a njjëd

¹ Věyahnik mën, wëlin kayëte kigëna nte herëhnëmu ña. Hnë vakitak, ndënkwëtehnëdëmu wante harañjirunëho ña ðanko hnëgët hnë wahakili hun hna nahan catah.

² Dënkwëtaryin wante nësëni kobëri ña wakila wapacah ña, gë kwëða Ahwëhn a, Afehët a inte karanjënihu vëfayik hun va.

³ Yëtëryin ten wañi: hnë wafac warëkwa hna, vahnë yijëd ndasëni viyë vëva Wën va. Viña vimeh vidëw hni va liyehnëdëhëhni rac.

⁴ Ndasëdënihu ntehnatëndëni: «Yesu dehnëna bi mbokajëd? Ne lë nkeha? Warëm fu wã cëmëni, bare ñoñ gwëcëtana kobëri ga ntihahnik nkal ñi!»

⁵ Bare nkehëhna ani iñë ile ndënkwëni wakwëhnampër: kobëri ña, Wënu ña g'uhnës lëwu ntik ambin ña g'inkal ña. Pitëndëlehnëk nkal ña gë wënka ña, do gë fere wënka ntik nkal ña.

⁶ Do fëna gë fere wënka watac macënëk do mbëvehnëk nkal mbë kobëri ña.

⁷ Uwï hnës dënk va Wën penak ambin g'inkal mbë gaki ñi soñe hwëdëh ha njij pëd vëyi vi. Ambin ña g'inkal ña kwëtik hafo fac kitij ña nte mbëvehnëdëni vëyëw Wën va.

⁸ Bare, wuhnë, vëyahnik mën, nke iñë ryampo ile wok tëfëlahna aryënkwu: soñe Ahwëhn a, fac ryampo nke had wabëhn wuli, do wabëhn wuli nke had fac ryampo.*

⁹ Vëryampo ntehnëdëni Ahwëhn a ñapëk gë idi ile nësëk yã, bare gena rac. Anduñënanëhnëkëfu, kabi ñadina wëla aryampo mbëv. Hali, ile ñad yã ale-wo-ale tav wameh wadëwu ña.

¹⁰ Fac le mbokahnið Ahwëhn fu yã nanjëtëdëhëfu had ale. Fac rac, kopa samah wëryëde, ambin ña namb ña nambëde, do viyë vile yehëhna hnam va mbëvehnëde. Nkal ña gë fop vile yehëhna va kitijëdëni.

¹¹ Kabi aki mbëvehnëde fop viyë vi, awa doliyi yëkëryin ðus hak nked uwám hun wã! Tëfëka afacu do ahwëhnawu nkeya nte ñad Wënu ña,

¹² g'inap fac Wënu ña, g'idi fëna fop soñe tëki kobëri fo. Fac rac hwëdëh ha mbëvehnëdë ambin ña, do fop viyë vëvë yañ vi casëd.

¹³ Bare Wënu ña nësëk mbiyëk antið ambin kasëk, nkal kasëk, do usatah fo yed hnam. Rac hnapëden.

¹⁴ Awa, vëyahnik mën, soñe umë ye, kabi fac rac napëdun, diryin fop soñe ayewu haryënk Wën hna vahnë vële wok vëhwëhnana dahëse wëh, vahnë vële wok vëhwëhnana ile niraðeni, vahnë vële hwëhna yam.

¹⁵ Kwëtaryin iyin vankaf hun hna: soñe iduñëna Ahwëhn a hoðerun afehëtaryiwu, had aýënta fu Pol, g'usery ule njëdaka Wënu ña, nësëhneku vëkayëte vantëwu hna.

¹⁶ Koyëna nësëk fëna hnë fop vëkayëte vantëwu hna. Nke viyë vële lakëk gwëry vëkayëte vantëwu hna, do vahnë vële wok vëyëtëna iñë, do ikwëtahn dëw hni ña yañëna, kumpëtëdëhëhni, had gante ntidëni ka hnë Vikërëh viñëntaw ka. Aki mbëvëdëni vëhni dënk.

¹⁷ Vëyahnik mën, wuhnë dënk, tame njëtërun wañi. Awa, soñe umë kwëtëryin hakili, ðanko antë ayentahniwu hnë idënt vëyëw Wënu va do aki do ðanko antë cëvaryu iyañ ikwëtahn hun ña.

¹⁸ Bare naýëryin g'ahañary hnë ipërëna g'iyët Ahwëhn a, Afehët fu Yesu Këris hna. Arabi kwëhn icëmb ña gaki do gë kantëm! Amina.

* 3:8 3.8: Wahnëw 90.4

Kayëte ndënkwëryënkw mba San Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña tufëhnana bare namu cery sali ña ntehnëk Afayik San herëk. Kerëk yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë wahi do gë bëhn keme (70 gë 100) ga ndëcëk hnagi Yesu. Kerëhnëkëhni vële hwëtahnëk do waÿëmpayehnik gë vakaraña vakawary, ñad ñawëtëhni gë ikwëtahn paryi Këris ña. Kerëhnëkëhni soje kamënaÿehnehni do nko mbëmënkëlini vëhni do nkoni kahnëndani gë Yesu Këris. Rac tëfëka ntini g'iña vëÿentaŵ. Tëfëka fëna njolaryëni vinahan vinte wok gena toña do kehani wameh ña.

Inji kayëte nësëd soje bëmënkël nte rëfëka kwëhnani vële hwëtahnëk va gë Yesu Këris, do gë bëmënkël ntëŵ lëŵ hni; nke hnë humpen hna kabi Wënu ña humpen ye. Ge ñadëni ntini rac tëfëkëhni njasëni hnë ikwëda injahn hna. Vëÿëŵ Këris va ye vëŵër vële yahëtak Yesu ye Këris ÿa do paryi njijëko hn'imbahn. Bare vële hwëtahnëk va tëfëka kwëhnani nkeya vutah Wën paryi injahn hna. Afo mëkëni këncëtëlehnëni dënt ña gë toña ÿa. Ikwëhn Wënu ña fëhnëtanëk ñahnihnek, kabi Wënu ña injahn ye. Ikwëtahn ye imëk ña.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Toña, duniÿa, vutah, injahn, humpen, wameh, akwëda, uwám.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Wënu ña humpen ye (1.1-2.6)

Akwëda kasëk (2.7-17)

Vële ÿëŵëka Këris va gë vutah Wën va (2.18-3.10)

Injahnël ntëŵ lëŵ fu (3.11-24)

Gante njavëtëde Iyir Wën (4.1-6)

Wënu ña injahn ye (4.7-21)

Imëk fu hnë duniÿa li (5.1-21)

Kayëte ndënkwëryënkw nte njëdahnëk San

¹ Kerëhnëryiderun soje Wanës, wante yëdahnëd uwám paryi. Ani nkeho kobëri hnë wapëgwa hna. Nkwëryëbun do nubun gë vinkër vidëŵ fu va dënk, njëkëbun wapacëk do ñakëbun gë wëbák wadëŵ fu ña.

² Ha, uwám rac tufëhnak. Nubun, wasede walëŵu ŵa yebun do pëyaderun uwám usër ule yeho gë Rëm ÿa do ule rufëhnakëfu.

³ Ile hnuhun do wëryëbun ÿa umë ye ile fëyaderun ÿi gante koden mbëmënkëlin hn'ikwëtahn hna, ndanko fo; do ibëmënkël fu ña ibëmënkël gë Rëm ña ye do gë Aju Yesu Këris.

⁴ Kerëhnëryiderun wañi soje uhnatah fu ŵa padahn.

Wënu ña humpen ye

⁵ Wëlin wante pëyahnëk Yesu Këris, wante wëryëbun do fëyaderun ña: Wënu ña humpen ye do iwëhëryah gena hnë umë.

⁶ Ge ntehnëden gë umë mbëmënkëlinëk do njasatënden hn'umëhwëry hna, mërëden do didënëhna gante nke toña ka.

⁷ Wënu ña humpen hna nke. Ge fuhnë fëna, hnë humpen hna njasëden, awa mbëmënkëlinëk. Do sat Yesu Aju ÿa pacënëdëhëfu wameh ña fop.

⁸ Ge ntehnëden kwëhnayilënëhna wameh, vankaf vantëŵ fu va dënk rokaden do toña ÿa gena hnë fuhnë.

⁹ Wënu ña ahahnëndak do asatah ye. Ge putayinëk wameh fu ña, koden tamahnina umë: tavëhnedfëhëfu wameh fu ña do pacënedfëhëfu hnë urumpak hna fop.

¹⁰ Ge ntehnëden menilënëhna, awür lidënëha Wënu ña do wanës wadëwu ña gena hnë fuhnë.

2

¹ Vutah mën hn'ikwëtahn hna, kerëhneridëmu wañi soñe ahnë antë nti wameh. Bare ge ahnë ntik, kwëhnayinëka ale hnësëhnedfëhëfu ñarël Rëm hna: umë ye Yesu Këris, asatah a.

² Umë ye sadëha soñe itavëhn wameh fu ña, gena soñe wadëw fu fo bare fëna wëba vëvë ñuniya vi fop.

³ Ge mawëhnninëk vakwëda vantëwu va, kod pacëfu njëtinëka.

⁴ Ge ahnë ntehnëk: «Njëtebuha», hara dënenëdina vakwëda vantëwu va, ahnë arac awür ye, toña ya gena hnë umë.

⁵ Bare ale wawëk wanës wadëwu ña, inahn Wënu ña padëk hnë umë. Koyëna njëtëden gë umë nkeyinëk.

⁶ Ale hnësëk gë umë nkeni kwëlëkwël tefëka kwëhna ankeya nte kwëhnako umë ña.

Akwëda kasëk

⁷ Wuhnë vële yahnëbu ñus, gena akwëda kasëk herëhnedfëmu, akwëda cër nte hnuyarun kobëri ña ye. Anji kwëda cër ye wanës wante rëkerun awëryu ña.

⁸ Gë cape ndaw, akwëda nte herëhnedfëmu kasëk ye: toña akwëda tac hnuyik hnë Yesu do hnë wuhnë fëna. Ha, umëhwëry ña yinã njid do humpen paryi ha tëk pët.

⁹ Ge ahnë ntehnëk: «Humpen hna nkebu», ñewata ayëntawu ya ale mbankëni hn'ikwëtahn hna, ahnë arac hnë umëhwëry hna nkok.

¹⁰ Ale yahnëka ayëntawu ya hnë humpen hna nkok, do ñoñ gena hnë umë ile yojëd wameh.

¹¹ Bare ale yewëka ayëntawu ya hn'umëhwëry hna nkok; hn'umëhwëry hna njasëd, njëtëna hn'ile njid kabi umëhwëry ña mëpendanëka.

¹² Vutah mën, kerëhnedfëmu wañi, kabi wameh hun ña tavëhnirun soñe uwür lëwu wã.

¹³ Vicër, kerëhnedfëmu wañi, kabi njëtërunëha ale yeho kobëri wapëgwa hna.

Vëjar, kerëhnedfëmu wañi kabi këfërunëha Sintani.

¹⁴ Vutah mën, kerëhnedfëmu wañi, kabi njëtërunëha Rëm ya.

Warëm, kerëhnedfëmu wañi, kabi njëtërunëha ale yeho kobëri hnë wapëgwa hna.

Vëjar, kerëhnedfëmu wañi, kabi njawërun: wanës Wënu ña hnë wuhnë ntëdëk do këfërunëha Sintani.

Antë ayahnu ñuniya yi

¹⁵ Antë ayahnu ñuniya yi ma ile ye ñuniya li. Ge ahnë ñahnëk ñuniya yi, inahn nte wëatik Rëm hna gena hn'umë.

¹⁶ Wëlin ile ye ñuniya ya: viña vimeh vimbahn ale-wo-le ña, inahn kwëhn ile hnuðe ya, do inaýëna nte wëatik hnë hnapul hna. Awa iyin fop matidina Rëm hna, ñuniya hna matid.

¹⁷ Duniya ya ndëcëd do gë fop ina meh nte ye hnam ña; bare ale lid ile ñad Wënu ya nkod kwëlëkwël.

Vële yewëka Këris

¹⁸ Vutah mën, wati watëkwa ðuniŷa ɲa tëhajëk! Nkwëryërun ga nësëde, aŷëw Këris ŷa tëkid; do toña ye, vëyëw vëyabah tëkini do koyëna njëtinek wapuya ðuniŷa ɲa tëhajëk.

¹⁹ Vëyëw Këris vërac, hnë fuhnë cahnëni, bare vëyelohna vëlëw fu paryi; kabi ge vëlëw fu yekënd, gë fuhnë nkontakëndeni. Bare cahnënihëfu soŋe pacahn wëla aryampo hnë vëhni gelohna alëw fu paryi.

²⁰ Bare wuhnë, Afacah a rëhnakuno do njëtërun toña ŷa.

²¹ Ge kerëhnëdëmu, gena kabi yëtëluhna toña ŷa, kerëhnëryidëmu kabi njëtërun do kabi njëtërun fëna wëla uwër matidina gë toña.

²² Mo ye awër? Ale wajëk Yesu gena Këris ŷa. Ahnë arac ye aŷëw Këris ŷa: ɲwëyëkëhni Rëm ŷa gë Aj'a.

²³ Fop vële wëyëdëha Ajë va, ɲwëyëniha Rëm ŷa fëna. Ale wawëka Ajë ŷa mawëdëha Rëm ŷa fëna.

²⁴ Soŋe hun, kwëtaryin hnë wuhnë ile wëryërunëho wapëgwa hna. Ge nkorun hnë ile wëryërun wapëgwa hna, nkontëderun kwëlëkwël wuhnë fëna gë Aj'a do gë Rëm ŷa.

²⁵ Ha, wëli ile ntehnëkëfuno Këris ŷa njëdadëhëfu: uwám usër.

²⁶ Watac ŷakëndëbu herëhnu soŋe vële yëkëlehnëd tokanihu va.

²⁷ Wuhnë ɲanti, wagu wante turëkuno Wënu ɲa soŋe tëhnahnu worryërun; awa balëluhna aharaɲiwu, kabi wagu watac karaŋëdëhu fop*. Toña ŷa ye, gena wamër. Soŋe rac ye, diryin le karaŋëdëhu ŷa: geryin kwëlëkwël gë umë.

Vutah Wën

²⁸ Ha, vutah mën, geryin kwëlëkwël gë Këris ŷa, pëbahnëfu itama haryënkw lëwu do antë cëfëhnëfu hnë fac le njijëd hna.

²⁹ Njëtërun Këris ŷa catëk; awa tëfëka ayëtu fëna ale-wo-le lid ile satëk ŷa fatah Wën ye.

3

¹ Yëkëryin ɲahn cankaŋ nte ɲahnëkëfu Rëm ŷa! ɲahn dëwu ɲa ntik hafo macëndënefu vutah vuntëwu! Do paryi vutah vuntëwu yeyinëk. Soŋe umë ye ðuniŷa ŷi yëtëlëfuhna, kabi yëtëlahna Wënu ɲa.

² Wuhnë vële ŷadëfu ðus, tame vutah Wën yeyinëk, bare ile yeden ŷa tufëhnana ten wapacëk. Bare njëtinek iŷin: ante tufëhnaŋ ɲa, gë umë mëntëlëdën, kabi nudenëha gante nke ka.

³ Ale-wo-le hwëhnaŋ ikwëtahn tac hnë umë hna ahnë arac pacënaŋ, had gante pacëk umë dënk ka.

⁴ Ale-wo-le wënëka nkwaŷëk sariya Wënu ɲa; ha, wameh ɲa igwaj sariya ŷa ye.

⁵ Njëtërun, umë tufëhnaŋ soŋe ntihët wameh ɲa do wameh ɲa gena hnë umë.

⁶ Koyëna, ale-wo-le ye kwëlëkwël g'umë bokëdina nti wameh; bare ale-wo-le wok lid nulawohna do yëtëlawohna.

⁷ Vutah mën, kwëtëryin hakili antë ahnë tokawu! Ale lid ile satëk ŷa, ahnë arac catëk, had gante catëk umë ka.

⁸ Ale wok lid wameh ɲa ahnë arac Sintani hwëhnaŋ, kabi Sintani awën ye kobëri hnë wapëgwa hna. Aju Wënu ɲa tufëhnaŋ soŋe mbëvehn vantiyehn Sintani va.

* **2:27 2.27** Wagu watac karaŋëdëhu fop: Vëryampo nahadëni paŋare Iyir Ipacah ɲa nësëd, vëhaŷary ntehnëni paŋare wayëd ye do vëhaŷary kat paŋare Wanës Wën.

⁹ Fop vële ye vutah Wën va vëyëdëhnađina hnë wameh hna, kabi vëhni ye hnag Wënu ɲa. Vëhodina mbok ntini wameh, kabi vutah Wën ye.

¹⁰ Wëlin ile hnëmpëndëlehnëkëhni vutah Wën gë vutah Sintani va: Ale-wo-le wok didina ile satëk, ahnë arac gena fatah Wën had ale wok ɲahnëlahna aÿëntaŵu hnë ikwëtahn hna.

ɲahnëlin gë vëyënta fu hnë ikwëtahn hna

¹¹ Wëlin wante wëryërunëho kobëri hnë wapëgwa hna: tëfëka ɲahnëlin.

¹² Antë ntiyin had Kaÿe: umë ale kwëhnëko Sintani do ndaŵa aheryu. Soɲe ye ndaŵëkawo? Kabi nkeya Kaÿe ɲa meko, bare mba aheryu ɲa catëko.✧

¹³ Vëyënta mën, ge vahnë vëvë duniÿa vi ñeŵënihu antë pëmpëhnaɦnu.

¹⁴ Fuhnë njëtinek tavinëk icëm iɲa tëkin hnë uwám hna kabi ɲahnëlinëk. Ale wok ɲahnëna vëyëntaŵ hnë icëm hna nkok.

¹⁵ Ale-wo-le ÿeŵëka aÿëntaŵu ÿa, ahnë arac aryaŵ vahnë ye, do njëtërun wëla aryaŵ vahnë aryampo kwëhnana hnë umë uwám usër.

¹⁶ Wëlin gante njëtinek tame iɲahn ɲa: Yesu Këris njëdahnëk ntaŵary dëŵu ɲa soɲe lëŵ fu. Awa fuhnë fëna tëfëkëfu njëdahnin walaŵary fu ŵa soɲe vëyënta fu va.

¹⁷ Ge ahnë kwëhnaɦ hnapul yabah nutënda aÿëntaŵu ÿa ga kwëhnaɦ uval do ɲwëÿ dëmađilahna, ahnë arac kod bi ntehn iɲahn Wënu ɲa hnë umë nke?

¹⁸ Vutah mën, antë kwëhnaÿin iɲahn gë wanës ma gë kaca hnëɲah fo, bare gë vantiÿa do gë toña.

¹⁹ Koyëna njëtëden hnë toña hna nkeyinëk, do haryënkW Wënu hna njamënedëden wasakahn fu ŵa.

²⁰ Ge sakahn fu ha ntehnëk meninëk, njëtinek Wënu ɲa hnaÿëk lëbëk wasakahn fu ŵi do njëtëk fop.

²¹ Vëÿahnik mën, ge wasakahn fu ŵa dehnëna meninëk, kwëhnaɦen itama padah haryënkW Wën hna.

²² Rëkëden nuÿanden fop ile rëyëdenëha ÿa, kabi maŵëhnedëdenëha vakwëda vantëŵu va do ntiden ile ñad ÿa.

²³ Wëlin le tëyëkëfu ntiyin Wënu ɲa: kwëtahnin ŵac Aju ÿa Yesu Këris do ɲahnëlin had gante ntehnëkëfu Këris ka.

²⁴ Ale ŵaŵëhnëk vakwëda Wën va, hnë Wën hna nke do Wënu ɲa hnë umë nke. Wëlin gante njëtëden Wënu ɲa hnë fuhnë nke: gë Iyir nte njëdäkëfu ɲa.

4

Gante njavëtëde Iyir Wën

¹ Vëÿahnik mën, antë ahwëtahnuna iyir nte-wo-nte, bare yëkëhnahnëryinëhni soɲe afëcëtaɦnu bi Wën hna matik iyir tac; wakila vëŵër vëyabah campëni duniÿa li.

² Wëlin gante njavëtandunëha Iyir Wënu ɲa: iyir nte-wo-nte lehnëd Yesu Këris njijëko duniÿa li nke ahnë, iyir tac Wënu hna matik.

³ Bare iyir nte-wo-nte ŵëÿëk njavëta Yesu matina hnë Wën hna, iyir tac aÿeŵ Këris ÿa ye. Njëtërunëho aÿeŵ arac njijëd do tame tëk tëki duniÿa li.

⁴ Bare ŵuhnë, vutah mën, Wënu ɲa hwëhnëku do mëkërunëhëhni wakila vëŵër va; kabi Ale ye hnë ŵuhnë ÿa lëbëka ale ye hnë vële kwëhnëk duniÿa vi.

✧ 3:12 3.12: Wapëgwala 4.3-10

⁵ Wakila vēwēr va, vēhni, duniya yi hwēhnēkēhni. Awa gē anēsa duniya ņa nēsēdēni do duniya yi hnēpadēhēhni.

⁶ Bare fuhnē Wēnu ņa hwēhnēkēfu. Ale yētēka Wēnu ņa nēpadēhēfu; ale nkok kwēhnēna Wēnu ņa, ahnē arac nēpadilēfuhna. Koyēna koden njetin ile nke Iyir toña ya do ile nke iyir wamēr ņa.

Wēnu ņa inahn ye

⁷ Vēyahnik mēn, ņahnēlēnēfu, kabi inahn ņa Wēn hna matik. Ale-wo-le yahnekā aḡēntawu ya, ahnē arac fatah Wēn ye do njetēka Wēnu ņa.

⁸ Ale-wo-le wok ņahnēlēhniha vēyēntaw va, ahnē arac yētēlahna Wēnu ņa, kabi Wēnu ņa inahn ye.

⁹ Wēlin gante tufēkēfu Wēnu ņa inahn dēwu ka: payika Aju ryamboli lēwu ya duniya li, soṅe nuyahnin uḡām paryi wā gē umē.

¹⁰ Wēlin ile ye inahn ņa: gena kabi fuhnē yahninēka Wēnu ņa, bare kabi umē yahnekēfu. Paryi ņahnēkēfu, soṅe rac payahnika Aju duniya li njetfahn ntaḡary dēwu ņa had sadēha soṅe itavēhn wameh wadēw fu ņa.

¹¹ Vēyahnik mēn, kabi aki ņahnēkēfu Wēnu ņa, fuhnē fēna tēfēkēfu ņahnēlin.

¹² Ahnē kobēri nulahna Wēnu ņa, bare ge ņahnēlinēk, Wēnu ņa hnē fuhnē nked, do inahn dēwu ņa padēdēhēfu dūs.

¹³ Wēlin gante njavētēden hnē Wēn hna nkeyinēk do umē hnē fuhnē nke: njetfakēfu Iyir dēwu ņa.

¹⁴ Nuyinēk do wasede yeyinēk Rēm ya cañētika Aju gante nkehand afehēt avē duniya.

¹⁵ Ge ahnē njavētēk Yesu ye Aju Wēnu ņa, Wēnu ņa hnē umē nke do umē hnē Wēn hna nke.

¹⁶ Do fuhnē tēkinēk njetin do kwētahninēk Wēnu ņa ņahnēkēfu. Wēnu ņa inahn ye; ale ye hn'inahn hna Wēn hna nke do Wēnu ņa hnē umē nke.

¹⁷ Wēli, gante padēk inahn ņa hnē fuhnē, gante koden tamayin hnē fac kiti hna: gante nke umē ka, fuhnē fēna koyēna nkeyinēk duniya li.

¹⁸ Ntakah gena hnē inahn hna; inahn padah ņa ntaḡ ntaḡ. Ge ahn'a ntaḡdēha kabi uhorot hnapēdēha; ale ntaḡkēk ya kwēhnana inahn padah.

¹⁹ Fuhnē ņahninēk kabi Wēnu ņa ryēnkewēk yahnekēfu.

²⁰ Ge ahnē ntehnēk: «ņahnēbuha Wēnu ņa», do hara ņahnēlahna aḡēntawu ya, ahnē arac aḡēr ye. Kabi ale wok ņahnēlahna aḡēntawu ale nud ya, ahnē arac kodina ņahna Wēn le nkok nudina.

²¹ Do wēli akwēda nte hnuyaḡinēk hnē Wēn hna: ale yahnekā Wēn ņa tēfēka ņahna aḡēntawu ya fēna.

5

Imēk fu hnē duniya li

¹ Ale-wo-le hwētahnēk Yesu ye Kēris ya ahnē arac fatah Wēn ye; do ale-wo-le yahnekā rēm ya ņahnēdēhēhni fēna vutah vuntēwu va.

² Ile yavētahnēde ņahninēkēhni vutah Wēn va, umē ye: ņahninēhna Wēnu ņa do mawēhnin vakwēda vantēwu va.

³ Inahn Wēnu ņa, umē ye mawēhnin vakwēda vantēwu va. Do vakwēda vantēwu va dēnēna.

⁴ Fop vutah Wēn va mēkēni duniya yi, do fere fale wēkahnēden fa, ikwētahn fu ņa ye.

⁵ Mo ye awa, ale wēkēk duniya yi? Umē ye, ale hwētahnēk Yesu ye Aju Wēnu ņa.

⁶ Yesu Këris yijëk gë wënka do gë sat. Yijëna gë wënka fo bare gë wënka do gë sat; do Iyir ña ye sede watac, kabi Iyir ña ye toña ÿa.

⁷ Wasede warar hnësëk soñe watac:

⁸ Iyir ña, wënka ña do gë sat ÿa, do vërar vërac nkwëryëlëni.

⁹ Ma wëde ile nësëni vahnë vële ye wasede va, bare ucedeya Wënu ña ÿak hwëhnak nafa. Ucedeya tac, umë ye wante nësëk Wënu ña soñe Aju ÿa.

¹⁰ Ale hwëtahnëka Aju Wënu ña kwëtahnëk hnë intawary dëwu hna cedeya tac. Ale wok kwëtahnëlahna Wënu ña ntika awër, kabi kwëtahnëna ucedeya nte ntik Wënu ña soñe Aju ÿa.

¹¹ Do wëli ucedeya tac: Wënu ña njëdakëfu uwám usër wã, do uwám rac hnë Aju hna nke.

¹² Ale wawëka Aj'a nuÿad uwám rac; ale wok ma wëlahna Aju Wënu ña nuÿadina uwám rac.

Uwám usër

¹³ Wañi kerëhnëmu, wuhnë vële hwëtahnëka Aju Wën va, gante njëtahnëdun nuÿarun uwám usër wã.

¹⁴ Wëlin tama nte hwëhnayinëk hnë Wën hna: ge tëyinëk iñë gante ñad umë ka, nëpadëhëfu.

¹⁵ Do ge njëtinëk Wënu ña nëpad urëy fu wã, ile-wo-le rëyëdenëha ÿa, njëtinëk nuÿayinëk iñë rac.

¹⁶ Age ahnë nudëha aÿëntawu hn'ikwëtahn hna ga ntid uweh le wok yodina gë icëm, tëfëka njëfa do Wënu ña njëdëdëha ahnë arac uwám wã. Umë soñe vële lid wameh wante wok njodina g'icëm ña lehnëbu njëfande. Nkehëhna wameh wade yod g'icëm. Dehnëla njëfande soñe rac.

¹⁷ Ankeÿa meh ña fop wameh ye, bare nkehëhna wameh wante wok yodina g'icëm.

¹⁸ Njëtinëk fop vële ye vutah Wën va vëwodina menëndëni; kabi ale nagëk Wënu ña keryëdëhëhni do Sintani kodina ntihni iñë wëh.

¹⁹ Njëtinëk Wënu ña hwëhnëkëfu, do duniÿa ÿi fop hn'imëk Sintani hna nke.

²⁰ Njëtinëk fëna Aju Wënu ña njijëko do njëdakëfu uyët soñe njëtina, umë ale ye Toña ÿa. Hnë umë nkeyinëk ale ye Toña, Yesu Këris, Aju Wënu ña. Umë ye Wën paryi ÿa, umë ye uwám usër.

²¹ Vutah mën keharyinëhni wamën wamër.

Kayëte kigëna mba San Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña wacik umë dënk «Acër». Rac rufahnëd avë haryënkw nkentiko hnë acery sali hna. Kerëhnëka «Asëval, ale tëhna Wën, gë vërahu», rac fëhnëtanëk cery sali nte ye hnam ña do gë bulunda lëwu. Had hnë kayëte ndënkwëryënkw mba San, inji kayëte tëyëkëhni vële haraḡëd va nkeni vële fëcëtaḡ do ðuñënani hnë kwëtahn paryi hna. Tëyëkëhni nkoni hnë toña hna do hnë injahn hna. Inji kayëte nësëhnëdëhëhni vahne va antë maḡëni vakaraḡa wamër vante ye sifa watac fo gë vakaraḡa wamër vante tavëtehni hn'ikayëte ndënkwëryënkw San.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: kayëte, cery sali, toña, Rëm, akwëḡa.

¹ Ami, acër avë cery sali ÿa, kerëhnëryidëmu wühne, Asëval, ale tëhna Wën, gë vërahu, vële ḡahnëbu wapacëk. Gena ami fo ḡahnëku bare fëna fop vële yëtëk toña va ḡahnënihu.

² ḡahnirun kabi toña ÿa gë fuhnë nke do gë fuhnë nkoḡ kwëlëkwël:

³ Arabi ipërëna ña do ikaḡëhnahn ña gë yam ÿa, le watik hnë Wën Rëm ḡa gë Yesu Këris, Aju Rëm ḡa, nke gë fuhnë hnë toña hna do hnë injahn hna.

⁴ Nëḡëkowo ḡus ante tëkatëbuhëhniwo vërah hu ga tëfëni toña ÿa, gante nke akwëḡa nte hnuḡayinëk hnë Rëm ña.

⁵ Awa tame, këlami, Asëval, gena akwëḡa kasëk ile herëhnëryidëmi ḡi, bare ante hnuḡayinëk kobëri wapëḡwa ña fo ye: tëfëka ḡahnëlin.

⁶ Injahn ña, umë ye imawëhn vakwëḡa Wën va. Do akwëḡa ña, had nte wëryërun kobëri wapëḡwa hna, umë ye ayasahnëndu hnë watac.

⁷ Njëtërun ḡus, vëwër vëyabah campëni ḡuniḡa li, do vëhni vëḡawëna Yesu Këris njijëko nke ahnë. Sifa ahnë arac ye aḡër do aḡëw Këris ḡa.

⁸ Awa, kwëtëryin hakili, soḡe antë përekan ntëwël ḡoku lëw fu, bare ahnuḡawu fop ile rëfëka ḡa.

⁹ Ale-wo-le wënëk iñë hnë ikaraḡ Këris hna do wok yaḡënëna rac, ahnë arac gena Wën hna. Ale hahnëndak hnë ikaraḡ tac, ahnë arac gë Rëm ḡa nkeni do gë Aju per.

¹⁰ Ge ahnë njijëk fagant hun njojat karaḡ kawäry, antë ahacawuna do wëla simpaḡi antë ayayuna.

¹¹ Ale hacaka ḡa ahnë arac nkentahnik hnë vantiyehn wameh wante ntid ahnë arac ña.

Watëkwa

¹² Kwëhnaḡu yabah ile herëhnëdëmu, bare pecehnëko antë yëḡanahnëryiḡu hnë kayëte; bare nahaḡu yiryiḡu ḡal hun hna do hnësëhnu ami dënk soḡe uhnatah fu ḡa padahn.

¹³ Vërah ahery hu Asëval a ale tëhna Wënu ña nkaḡëryidënihi.

Kayëte tarëna mba San Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña wãcik umë dënk «Acër». Rac rufahnëd avë haryënkwa nkentiko hnë sery sali hna. Gayiyus kerëhnëd. Hnë kayëte tac, nuðe gante nke uryema do kaca nte pehnahnini vëyëntaw va, cedeyahnëd injahn ña do g'ikahnënda soñe toña ÿa. Kerëk pañare: icëkwary Gayiyus soñe yañëna ntëwu ña do gë wafoku wante ntinëhnëdëhëhni vële hwëtahnëka Yesu va; nkeya meh Diyotëref ña; gë njasa përen Demetëriwus.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: toña, kayëte, añahnik, cery sali, kaca.

¹ Ami, acër avë cery sali ÿa, kerëhëryidëmi wëjë añahnik mën Gayiyus, wëjë ale ÿahnëbu wapacëk.

² Añahnik mën, arabi Wënu ña njëdi urisah hnë ile-wo-le hna do ahwëhna mbahn kendeñ, gante nke intawary hu ki.

³ Natëko ðus ante tëkiniho vëyënta fu hn'ikwëtahn hna do nësëni soñe toña le ye hnë wëjë hna, do gante njasëdu hnë toña ka.

⁴ Uhnatah mën sankaf wã umë ye, wëryawu vërah mën va hnë toña hna njasëdëni.

⁵ Añahnik mën, g'ikahnënda ntinëhnëdëhëhni vële hwëtahnëk va fop, lakënde ntehni vëhneh ye.

⁶ Nësëni soñe ipërenä hu ña hnë cery sali hna. Age kokëndu aryemahni hnë uyas lëw hni hna, uryema nte hnëñdëha Wënu ña ye.

⁷ Soñe uñac Ahwëhn njasëdëni, hara ñoñ vëhnuñana hnë vële wok vëhwëtahnëna.

⁸ Awa, fuhnë tëfëkëfu ndemañëhëhni iñi sifa vahnë, nkehahnin gë vëhni vëryokuñëhn toña.

Diyotëref gë Demetëriwus

⁹ Kerëhnëbuhëhni vëvë cery sali va; ðare Diyotëref, ale nëñahnëk ge haryënkwa mañëna ntënëñëfu.

¹⁰ Soñe rac, ge njiryibu pëyahnedëfu wameh wante ntid ña, wanës wanënkwa wante nësëd soñe lëw fu ña. Do watac gelahna gwër! Nwëyëd kacadihëhni vële hwëtahnëk vëyëntaw va do vële ÿad kacanihëhni va, memañendëhëhni do ntaðëhëhni hnë cery sali hna.

¹¹ Añahnik mën, antë arëfëtalähnu iñeh ðare ile yivëk. Ale lid ufëren a ahnë arac Wënu ña hwëhnëka; ale lid wameh ña ahnë arac yëtëlahna Wënu ña.

¹² Vahnë va fop wapëren tëfëtaðëni soñe Demetëriwus ÿa, toña ÿa dënk soñe lëwu ÿa cedeyahnëd. Fuhnë fëna, waseðe walëwu yeyinëk, do njëtëru ucedëya ntëw fu ña toña ye.

¹³ Kwëhnañu yabah ile rëfëka hnësëhni, ðare ñaða liwu fop hnë kayëte.

Watëkwa

¹⁴ Ñadëfu yiryiwu wafac wï, do nësëlëde fuhnë vëhi.

¹⁵ Arabi yam ÿa nke gë wëjë. Wëlawo wã fop nkañëryidënihi. Gañëryihni wëlawo wã, ale-wo-le g'uñac lëwu wã.

Kayëte mba Yud Wade yehëhna hnë inji kayëte

Yud aheryu Yesu, do gë Sak, herëk anji kayëte. Ñadëho kerëhnëhni vile hwëtahnëk duniya va kamënaÿehnehni soñe ipeh dëw hni nte mbankëni ña. Bare apecehnëka nësëhnëhni soñe vëharan wamër va vële rënkëd vacery sali hna. Vëharan wamër va wok vëlänenëdilahna Wënu ña. Yud nësëd soñe rac gë wëdahëse wayabah wabë vikerëh vicër hna. Puhnad g'inira vële hwëtahnëk va gante tëfëka kahnëndani hn'ikwëtahn do gante tëfëka ntini paß gë vahnë vërac.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: vëharan wamër, dahëse, kitiñ, vële wok vëlänenëlahna Wën.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1-2)

Vëharan wamër va (3-16)

Uhnira vële hwëtahnëk va (17-23)

Dëwara (24-25)

Simpaÿi

¹ Ami, Yud, aryokuñëhn Yesu Këris, aheryu Sak[☆], herëhnëdëhëhni aki vële macëk Wënu ña Rëm ÿa. Anahnëku do kwëtirun soñe Yesu Këris.

² Arabi ipërëna ña, yam ÿa, do gë injahn ña nkwënawu.

Vëharan wamër va rëk kitiñini

³ Vëÿahnik mën, ñadëfuho dus herëhnu soñe ipeh inte vankinëk. Bare doliÿi tëkatëbu afo herëhnu inë haÿary soñe hamëhnaÿehnu uÿët soñe ikwëtahn inte njëdakëhni Wënu ña soñe kantëm fop vële hwëtahnëk va.

⁴ Kerëhnëdëmu kabi ankeni vahnë vële wok vëlänenëlahna Wën, vële yëbaku, hara yëtëluhna. Acahëtëdëni ipërëna Wën fu ña soñe catënahneni ndakëntal meh dëw hni. Njahëtaniha asankaf do Ahwëhn fu ryamboli, Yesu Këris. Mbiÿëk ga kerik hnë Vikerëh hna gante kitiñëdëhëhni Wën ka.

⁵ Andënkwëtehnëdëmu, mama njëtahnërun wante ÿadëfu hnësu ñi, Ahwëhn a pehëtëkëhni bulunda Isërayel nkal Esipët hna, ßare, ge ndëcëk umë, vële wëÿëk kwëtahnëni va fagant lëw hni, mbëvehnëkëhni.[☆]

⁶ Dënkwëtaryinëhni wamëleka wante nkok gena gwër ucankaf nte njëdakëhni Wën ña do ravëtak dëd dëw hni ña.[☆] Wënu ña ñabehnëkëhni gë vankëncä soñe kantëm, do kwëtëni hnë mëhwëry mbë gëd hafo fac sankaf kitiñ hna.

⁷ Antë aryënkwu fëna Sodom gë Gomor gë vankol vante hwërekëhni va vante yëdëhna had wamëleka watac hnë ndakëntal meh ntëw hni do yëkëlehneko ndakëni gë vële nëmpëlëntik mbahn. Nkeni had dahëse, vile rufëdëhëfu bi hak nke horot hwëdëh vë kantëm.[☆]

⁸ Vëharan wamër vële ye ÿal hun vi kwëhnani vankeÿa ndampo fo gë vëhni. Hudakery hudëw hni ha liÿehnedëhëhni vëÿin: tonkënadëni vëhni dënk vimbahn vidëw hni, ñwëÿëdëni ucankaf Ahwëhn ña, do njewëdënihëhni vële ye ambin cëmb hna.

☆ **1:1 1.1:** Matiye 13.55; Marëk 6.3   ☆ **1:5 1.5:** Icahn 12.51   ☆ **1:6 1.6:** Wapëgwala 6.2   ☆ **1:7 1.7:** Wapëgwala 19.1-35

⁹ Wëlakënde Misel, asankaf wamëleka ña, dina rac. Wati le conkëdëniho gë Sintani ÿa soñe mbahn Moyis ña, dëkënalohna njewãa kitiñatënda. Aki fo ntehnëkaño: «Tavëlehnëmu gë Wënu ña!»

¹⁰ Bare vëyi vahnë njewëdëni ile nkoni vëyëtëna, do viyë vile ntidëni had wulaw, ile njëtëni kobëri hnagi lëw hni, rac ye ile vëvehnëdëhëhni.

¹¹ Mekëhni! Nkaw Kañe✧ tëfëni! Njëdëhnani hnë idënt Balam soñe nuñahnëni kori. Ambëvëntini kabi ñwëyëntini had Kore✧.

¹² Vahnë vërac wëdahëse wañeh nkeni wante ronkëned watoka wante vankërun gë vële hwëtahnëk va. Atokëntëdëni gë usëfëhnah këm do soñe vëhni fo nahadëni. Nkeni had vëñar vahnënak, bare sël ÿa pitëndëlehnëk vëñar va do tëvëna. Nkeni had vatëh wante wok dëwëdëna, wëlakënde wati lëw hni ÿa tëki, ankëcikhëni: wahwënta wahi cëmëhni.

¹³ Nkeni had wavonkëlo wënka wov, wante ryehëtëd waronk walëw hni, rac ye vantiyehn vantëw hni vacëfëhnah, nkal li. Nkeni had wamol wale yasaryëd pëhwëtanëhnëk Wënu ña ÿëwãa mëhwëryah ñus soñe kantëm.

¹⁴ Enok, ale ye ahwëhn mbëd gë vëhi hnë warëm fu hna, pëgw Adam, pëyahnëko kobëri fo wañi soñe lëw hni: «Nëparyin! Ahwëhn a njijëk gë wawuli wawuli wamëleka wafacah,

¹⁵ soñe kitiñahn fop nkal iñi. Koroteyëhnëdëhëhni fop vahnë vële wok vëlënënelahna soñe vantiyehn vantëw hni vante wok kwëhnahna untënah vante ntini gë untënah këm. Koroteyëhnëdëhëhni vëyi vëwen vële wok vëlënënelahna kabi njewëniha këm fo. Vële wënëk va korotehnëdëni. Koroteyëhnëdëhëhni vëyi vëwen kabi njewëniha.»

¹⁶ Vëyi vahnë rëkëdëni ñakëñakëndëni; nkeyëndëni kwëlëkwël; wabal wameh wadëw hni tëfëdëni; wanës wakuman fo nësëdëni do cëkwëdënihëhni vahnë soñe nuñahnëni ile ñadëni fo.

Uhnira vële hwëtahnëk

¹⁷ Vëyahnik mën, ge wuhnë ye, dënkwëtaryin wante ntehnëniho kobëri ña vëfayik Ahwëhn fu Yesu Këris va.

¹⁸ Ntëhnëniho: «Hnë wafac warëkwa li, nkedëni vahnë vële ryasëd viyë vëva Wën va, do tëfëdëni wëbal wadëw hni wante wok dënënenëna Wën.»

¹⁹ Vëhni fitëndëlehnëdëhëhni vële hwëtahnëk va. Vinahan vimb nkal kwëhnani; Iyir Wënu ña gena hnë vëhni.

²⁰ Bare wuhnë, vëyahnik mën, yëryëryin uwám hun wã hnë ikwëtahn hun pacah ñus hna. Yëfaryin gë fanka Iyir Ipacah ña.

²¹ Goryin kwëlëkwël hnë iñahn Wën hna, këbënyin ahnuñahnu ipërëna Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris le yiryeryëdëhëfu g'uwám ule wok puñina.

²² Kañëhnahnëryiñu gë vële nkok yañëna ikwëtahn va;

²³ pëhëtëryinëhni vëyëntañ va gë dabët hnë hwëdëh; soñe vëyëntañ va, kañëhnahnëryiñu gë vëhni, bare diyaryin wajira gë ntakah: ha, hafo ahehawu viyë vilëw hni va vile tonkënek wameh wadëw hni ña.

Dëwara

²⁴⁻²⁵ Cëmbënëfuna Wën ryamboli, ale fehëtëdëhëfu gë fere Yesu Këris, Ahwëhn fu ÿa! Kod nti antë ayoñu, do antë ahwëhnawu ile nirahnëderun, tufahnu g'uhnatah fëbah, haryënkwa lëwu hnë icëmb ntëwu hna. Icëmb ña, icamah ña, inañ ña do ucankaf ña, umë hwëhnëk ani gë wapëgwala, gaki do kantëm! Amina!

Kayëte Wapuyala ña Wade yehëhna hnë inï kayëte

Hnë anï kayëte Wënu ña njëtëndanëka ale herëk a, mpëdara Afayik San, viyë vile rëfëka tëki ryënkwehnið iðoka Këris. Kerik yëbëlan bëhn wafëhw imbëð gë wahi gë bëhn wafëhw imbëð gë wahnah g'imbëð (70 gë 95) ga ndëcëk nagi Yesu ÿa hnë wati nte korotehnedëho cery sali ña.

Anï kayëte nësëð viyï viyabah vile fëhnëtanëk viyë vihawary soñe bulunda wasëwif. Mbëð gë wahi fëhnëtanëk ile fadëk ÿa. Nëmpe yah ÿa fëhnëtanëk imëk inja do fëna ufacah wã. Nkol Babilon ña fëhnëtanëk Rom; hnë wañi vankol nke ucankaf meh.

Kayëte ña pëgwëhnanik gë wanës soñe vacery sali mbëð gë vaki hnë vacery sali vambë Asi hna. Ile rëfika ÿa kayëte hna, San njojik ambin hna hn'ile nuk toye fo ile liyað ÿa hnë wapuyala ðuniyã li ante mbokajëð Yesu ña: ðuniyã ÿi përekanëde, Sintani ÿa këfëde, kitiñ tëkwa ña nkeð, do Yesu ntañad tinki ahnañ hnë Yerusalem kasëk hna.

Wëlin wanës wakwehn nafa hn'inï kayëte: mëleka, ahnañ, kayëte, fape, hwëðëh, ambin, kopa, uwám.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-8)

Yesu cahnanika San (1.9-20)

Kayëte soñe vële hwëtahnëk ye hnë vankol mbëð gë wahi hna (2.1-3.22)

Icëmb ña ambin hna (4.1-11)

Fape fa gë kayëte nte ÿamëndëlehnik wahwënta imbëð gë wahi (5.1-8.2)

Walënkwe mbëð gë wahi gë wahitiñ walëñ hni (8.3-11.19)

Vëyëw Wën mëkëden (12.1-14.20)

Wamëleka mbëð gë wahi gë wëkata wã (15.1-16.21)

Iyo Babilon (17.1-18.24)

Imëk gë kitiñ tëkwa (19.1-21.8)

Yerusalem kasëk (21.9-22.21)

Uyëtëndan: ile njëtëndanëka Wënu ña San

¹ Hn'anï kayëte nke viyë vile cowëtëk Yesu Këris. Wënu ña njëðakawo soñe njëtëndanëhni vëyohal vëlewü va vile rëfëka tëki hara biyëna ÿa. Këris ÿa payëkawo mëleka lëwü ÿa ÿal mën, ami San ayohal alëwü, soñe njëtëndano virac.

² Sede yëfu hnë fop vile hnuðuho: rac ye wanës Wën g'ucedëya Yesu Këris ña.

³ Ndëwayik ale harañëhnedëhëhni vahnë wanës wante kerëhniko Wënu ña hn'anï kayëte do ndëwayini vële wëryëð va do hwëtað wante herik ña! Yëtëryin, wati le hahnëndik soñe wañi fop ña tëhajëk.

Simpaÿi le kerëhnini vacery sali Asi

⁴ Ami San herëhneriyidëhu, wühnë vacery sali mbëð gë vaki vambë Asi vi. Arabi ipërëna wã gë yam ÿa ahnuyãwü hnë Wën hna, umë ale ye, yeho do yijëð, hnë wayir mbëð gë wahi hna wale ye haryënkwe hnë tinki nañ ntëwü hna,

⁵ do fëna hnë Yesu Këris hna, sede hahnëndak ÿa, ale ryënkwik vëhnëndëhnik hnë vësëm hna do ye ahnañ vëhnañ ÿa nkal li fop! Umë ale ÿahnëkëfu do fehëtëkëfu hnë wameh fu hna gë sat lëwü ÿa,

⁶ ntikëfu inawñ vësëna wasadëha soje ndokuñëhnëndenëhna Wënu ña, Rëmu. Arabi kwëhn icëmb inja gë fanka fa kwëlëkwël! Amina.

⁷ Yëkëryin, vëñar hna njijëd! Vahnë va fop nudëniha, wëla vële sëhëka va;✧ do fop wabulunda wabë nkal ñi njahnadëni soje lëwu ÿa. Ha! Amina!

⁸ Ahwëhn a Wënu ña ntehnëk: «Ami ye Alëfa gë Omega, Aryënkwëryënkwa a gë Arëkwa ÿa, ale ye, yeho do yijëd, Ahwëhn Fanka Fop.»

Hudakery San soje Ajë Ahnë

⁹ Ami San, aÿënta hun yëbu; mbankinëk had wëhne gë Yesu hnë horot hna, hn'imëk hna do hn'iduñëna hna. Ntayibuho hnë tinti mbë wov le wacik Patëmos hna, kabi pëyahnedëfuho wanës Wënu ña do sedë yëbuho wëba Yesu.

¹⁰ Hnë fac Ahwëhn hna, Iyir Ipacah ña tënëkoŵo do hamëhni mën nkwëryëbu kopa sankaf had lënkwa,

¹¹ më lehnëdëho: «Kerëry hnë kayëte ile hnuđu ÿa, do yëdanahnëryihni vacery sali mbëd gë vaki vante ye hnë: Efes, Sëmirën, Perëgam, Tiyatir, Sarëdes, Filadelëfi do Lawodise.»

¹² Njëkadëfuho soje hnuwuŵa ale hnësëndëhoŵo ÿa. Ga njëkabu, më hnuđu wayul wasanu mbëd gë wahi wakwëhn walampu, ¹³ do fagant wayul walampu warac, kahnëko ile mëntëlëni g'ahnë. Acud cankaf nte rëkëkaŵo hafu wapary hna cudako do ñëba ryl yankah sanu sakahn lëwu hna.

¹⁴ Njërëkaŵo mul inja had perëkal. Vinkër va had hwëdëh pëtëdëhawo,

¹⁵ wapary ña had ryëhwëra vëntëvënt facënik hnë hwëdëh nkehawo do kopa lëwu ÿa had uwac wënkwa wov ñënkadëhawo.

¹⁶ Hnë vák rëhw lëwu hna, wahal mbëd gë wahi mënkweko. Wës lëwu hna sëlame ÿakënik hwëhn wanëkan waki sahnëdëho, do yëka lëwu ÿa ntancëko had ulav g'anent.

¹⁷ Ga nubuha, njobuho haryënkwa lëwu had cëmëbu. Më tindëko vák rëhw lëwu ÿa do nteho: «Antë ntaki! Ami ye Aryënkwëryënkwa a gë Arëkwa ÿa,

¹⁸ Ale yënëd a. Cëmëbuho, do wëli tame ale yënëd kwëlëkwël yëbu. Visëdëta icëm va wënkëbu do gë viva yëwë vësëm ÿa.

¹⁹ «Awa kerëry vile hnuru va: vile ye gaki va do vile yëjëk va.

²⁰ Wëli ile pëhnëtanëk wahal mbëd gë wahi wale hnuru hnë vák rëhw mën ÿi do gë wayul sanu mbëd gë wahi wahwëhn walampu: wahal mbëd gë wahi wë wamëleka vacery sali mbëd gë vaki vi ye, do gë wayul mbëd gë wahi wahwëhn lampu wë, vacery sali mbëd gë vaki vi ye.»

2

Soje ile kerëhnëkëhni San vacery sali mbëd gë vaki

Soje acery sali mbë Efes

¹ «Kerëhnëryehna mëleka acery sali mbë Efes ña:

«Wëli wante ntehnëk ña ale wënkëk wahal mbëd gë wahi hnë vák rëhw lëwu do yasëd fagant hnë wayul sanu mbëd gë wahi wahwëhn walampu wë:

² Njëtëbu vantiyëhn hun va, ikamëna hun ña do gë iduñëna hun ña. Njëtëbu kodiluhna aryuñënanëhnuni vële lid wëh va,

✧ 1:7 1.7: San 19.37

njëkëhnahnërunëhëhni vële wëcad vëfayik wok vëyena paryi va do tëkatërun vëwër ye.

³ Nduñënarun, korotërun soje wac mën wã do cilëtaluhna.

⁴ «Bare nke ile surëdëmu: goluhna aýanduno gë kobëri ka.

⁵ Awa, dënkwëtaryin le njojërun hna, gwëcëtaryin vankeya va do avokanu anjasa ndënkwëryënkwa hun ña. Ge ñwëýërun gwëcëtaðiluhna vankeya va, njiryidëfu ýal hun hna do ntihëtëdëfu wayul walampu hun wã.

⁶ Bare nkehëhna ile fërenak hnë wuhnë: had ami, ñewëdun vënjasa vëva Nikolayit va.

⁷ Ale hwëhna vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va. Ale wëkëk a ma wëryanëdëfuhna tok atëh uwám nte ye hnë arayen Wënu hna.»

Soje cery sali mbë Sëmirën

⁸ «Kërhënyehna mëleka acery sali mbë Sëmirën ña:

«Wëli wante ntehnëk ña ale ye Aryënkwëryënkwa a do Arëkwa ýa, ale sëmëko do mbokaj wám li:

⁹ Njëtëbu horot hun ýa do gë haýëhna hun wã, bare ile ye toña ýa, mbetarun! Njëtëbu wameh wante nësëdëni vëryampo soje hun ýa. Vërac ntehnëdëni wasëwif nkeni bare gena toña: caliña mba Sintani nkeni!

¹⁰ Antë ntaku gë horot le ýad nkewu ýa. Wëli, Sintani njëkëhnahnëdëhu ntonatëhni vëyabah hnë wuhnë kaso hna, do wafac pëhw horotëdun. Kahnëndaryin hafo hn'icëm hna do njëdädëmu apënkwa imëk, uwám sër wã.

¹¹ Ale hwëhna vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va! Ale wëkëk a cëmëdina cëm kigëna ña.»

Soje cery sali mbë Perëgam

¹² «Kërhënyehna mëleka acery sali mbë Perëgam ña:

«Wëli wante ntehnëk ale hwëhna sëlame ýakënik hwëhn wanëkan waki ña:

¹³ Njëtëbu hn'ile ntëdërun hna, hn'ile nke inawë Sintani hna nke. Ha, ýal hun hna ntëdëk Sintani ýa, bare nkorun ayawënu uwac mën wã, gwajëluhna ikwëtahn hun ña ýal mën hna wëla fac le ndawëko Antipas, seðe hahnëndak mën a.

¹⁴ «Bare nke vile surëdëmu: kwëhënarunëhëhni hnam vahnë vële rëfëd ikarañ Balam inja; nkabëka Balak tëndëhëhni urënd vëva Isërayel soje tokehëhni faýar fale sënahnik sadëha wamën wawër do nkwafandëni.*

¹⁵ Ýal hun hna fëna, kwëhënarunëhëhni vahnë vële rëfëd ikarañ vëva Nikolayit va.

¹⁶ Awa, gwëcëtëryin vankeya hun va! Ge gwëcëtëluhna vankeya hun va tame njiryidëfu gë ýal hun, do mëtaryëdëfuhëhni vahnë vi gë sëlame wës mën ýi.

¹⁷ Ale hwëhna vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va! Ale wëkëk a njëdädëfuhna tok man* le so wëk ýa do g'itaka yerah; hnë itaka tac kerik uwac hasëk ule nkok yëtëna ahnë, ge gena ale hnuýad ýa.»

Soje cery sali mbë Tiyatir

¹⁸ «Kërhënyehna mëleka acery sali mbë Tiyatir ña:

«Wëli ile ntehnëk Aju Wënu ña, ale fëtëdëha wëno vinkër vi had hwëdëh do wapary ña had ryëhwëra vëntëvënt facënik hnë hwëdëh nkehawëno.

* 2:14 2.14: Vaker 25.1-2   ✧ 2:17 2.17: Icahn 16.32-34

19 Njëtëbu vantiyehn hun va gë inahn hun na gë ikwëtahn hun na g'iyoh hun na g'iduñëna hun na. Iyoh hun nte yabék ntëbi mbë kobëri na.

20 «Bare nke ile surëdëmu: memaÿehneluŵahna asëval a, Yesabel, ale liyak ahnësëhn Wën, tokahni vëyohal mën va ñañëndëdëhëhni nkwarfandëni do tokëndëni faÿar fale sënahnik sadëha wamën wamër.

21 Njëdabuha ampëd soje gante kod nkwëcëtahn ankeya ntëwu na, bare ñadina tav igwafa dëwu na.

22 Soje rac ntonëdëfuha hn'ipad, umë gë vële gwafalandëni va, hn'ile korotëdëni d'us. Ntidëfu rac ge vëravëna viwëh vile ntidëniho g'asëval arac.

23 Ndaŵëdëfuhëhni vële rëfëdëha va. Koyëna fop vacery sali va njëtëdëni ami ye ale yëtëd ile yehëhni vankaf hni hna wasakahn hni hna. Ale-wo-le hnë ŵuhnë, ile ntik ÿa, sosëdëfuha.

24 «Bare ŵuhnë vëvë acery sali mbë Tiyatir, vële wok vërefëna ikaran viÿë vahnë, ŵuhnë vële wok ñëñaluhna ile macëdëni watëŵah wante cowëk Sintani, ntehnëdëmu: dëbëndëdëluhna idib kawary.

25 Bare yaŵënëryin ile hwëhnarun ÿa hafo yiryiwu.

26 «Vële wod ndokunëhndëniho hafo hn'ile tëkwëk hna, vëhni yed vële wëkëk va. Njëdadëfuhëhni imëk hnë wayal hna.

27 «Naŵëhndënihëhni gë ryoko ryëhwëra: nihëdënihëhni had gante nihëde vapeya intil.*

28 Inji mëk ndampo fo nke g'inte hnuÿabu gë Rëm mën ÿa. Njëdadëfuhëhni fëna ikol mbë g'acahnëfëd na.

29 Ale hwëhna vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir na vacery sali va!»

3

Soje cery sali mbë Sarëdes

1 «Kerëhneriyehna mëleka acery sali mbë Sarëdes na:

«Wëli ile ntehnëk ale wënkëk wayir mbëd gë wahi Wënu na gë wahol mbëd gë wahi ŵa: “Njëtëbu vantiyehn hun va. Njëtëbu vahnë va ntiyahnëkëhni vëfërën fo worun, bare cëm na yerun.

2 Kwëtëryin hakili do yaŵënëryin ile wok hnë ŵuhnë soje antë cëm kabi kamahnëbu wëla d'oku hun ryampo padëna haryënk Wën mën hna.

3 Awa dënkwëtaryin wanës Wën wante harañirun do wëryërun na; yaŵënëryin do gwëcëtaryin vankeya va. Age kwëtëluhna hakili, njiryidëfu had ale; yëtëdëluhna hnë wati le njiryidëfu hnanëtu ÿa.

4 Bare nkeni vëryampo Sarëdes hna vële wok vëronkënëna viÿi vilëw hni va. Vërac viyerah cudadëni do tëfëledëfun g'ami, kabi tëfahnëkëhni rac.

5 Vële wëkëk va vacud vajerah cudadëni; pëhwëcëda muk wamac hni hnë kayëte uwám hna. Tase Rëm mën gë wamëleka wadëwu pëyahnëdëfu ami hwëhnekëhni.

6 Ale hwëhna vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir na vacery sali va.”»

Soje cery sali mbë Filadelëfi

7 Kerëhneriyehna mëleka acery sali mbë Filadelëfi na: «Wëli ile ntehnëk Afacah a, ale ye toña ÿa, umë wënkëk sëdëta Ahnaŵ David ÿa, umë fidëted do ahnë kodina mbokary pidë, umë fidëd do ahnë kodina pidët:

* 2:27 2.27: Wahnëw 2.8-9

⁸ Njëtëbu vantiyehn hun va. Wëli kwëtëhnëmu haryënkwa hun rënka fidëtik le nkok kodina pid ahnë. Njëtëbu toyë fo kwëhnarun fanka fa, bare njawënerun wanës mën ña do yahëtalunohna alehnu yëtëlnohna.

⁹ Wëli, njëdädëmuni vahnë vëvë hnë caliña mba Sintani, vële lehnëd wasëwif nkeni vi, bare wayena. Ha, ntidëfu njiryini ndëkwëhnëni haryënkwa hun, do njavëtëdëni ñahnëmu.

¹⁰ Kabi njawënerun wapacëk wanës mën ña, awa ami fëna njawënedëmu hnë wati horot sankaf le yijëd hnë duniya li fop sojë tëjini vële lëdëk nkal vi.

¹¹ Biyëdina njiryidëfu. Yañëneryin ile hwëhnarun ya, sojë antë ahnë nuf apënkwa nte fënkwirun kabi mëkërun.

¹² Ale wëkëk a, ntidëfuha ryoko sank hnë Cery Cankaf Wën mën hna do bokëdina cahn muk. Kerëdëfuha uñac Wën mën wã do uva inaw Wën mën ña, Yerusalem hasëk, le sëlid g'ambin ñarël Wën mën hna. Kerëdëfuha fëna uñac hasëk mën wã.

¹³ Ale hwëhna vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëni Iyir ña vacery sali va.»

Sojë cery sali mbë Lawodise

¹⁴ «Kerëhneryehna mëleka acery sali mbë Lawodise ña:

«Wëli wante ntehnëk ale wacëde Amina ña, sedë hahnëndak do ye toña ya, ale ye sankaf hnë fop vile ntik Wënu ña:

¹⁵ “Njëtëbu vantiyehn hun va: yamëluhna yakëluhna. Bare ñakëndëbu ayamu ma ayaku!

¹⁶ Awa, kabi yakëluhna do yamëluhna, fagant fo nkerun, nkurëdëmu.

¹⁷ Ntehnëdun, mbetarun, nuñarun hnapul yabah do ñoñ gojëluhna. Bare yëtëluhna meku, njiwëhnerun, kayëhnerun, mëpërun do ñas fo yerun.

¹⁸ Sojë rac yabahnëdëmu alawu yal mën li sanu le facënik hnë hwëdëh yi, sojë avetahnu paryi. Dëwaryin fëna viyi viyerah asudandu, antë mbok cëfëhnu ige ñas fo ña. Dëwaryin kat vëlo sojë ayehnahnu vinkër hun vi ahnundu wapacëk.

¹⁹ Ami, niradëfuhëni do catënëdëfuhëni fop vële yahnëbu va. Awa yohëryin, gwëcëtaryin vankeya hun va!

²⁰ Wëli, rënka hna kahnëbu do mbankëdëfu. Age ahnë nkwëryëk kopa mën ya do pidët rënka ya, tënkëdëfu yalu hna do tokëlahnëdëfun.

²¹ Ale wëkëk a ntañëndëdëfuha ñarël mën hnë tinki naw mën hna, had gante mëkëbu ka, ami fëna, do lañantiwu gë Rëm mën ya hnë tinki naw lëwu hna.

²² Ale hwëhna vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëni Iyir ña vacery sali va.”»

4

Icëmb ña Ambin hna

¹ Ga ndëcëk watac, më hnuvu rënka le fidëtik ambin hna. Kopa ryënkwa yënkwa le wëryëbuho hnësëhnëdëhowo had lënkwa ya, më ntehnëko: «Kayi ani, rufi ile rëfëka tëki haryënkwa ya.»

² Iyir Ipacah ña tënkëlehno tañ. Hnulehnu nkeho tinki ahnaw mbin hna, do hnë tinki ahnaw tac ahnë lañako.

³ Ale lañako ya pëtëdëho had wëraka wanëfak, wale wacik jasëp gë sarëdëwan. Tinki ahnaw ya icar ulaw hwërëkawo nte fëtëd had itaka nte wacik emerod.

⁴ Caharaß hnë tinki ahnaŵ tac, watinki ahnaŵ wafëhw wahi gë wahnah (24) yeho. Hnë watinki ahnaŵ watac, vicër wafëhw wahi gë vëhnah (24) lañako. Viyi viyah cudaniho, do pënkwanî vapënkŵ sanu ahnaŵ.

⁵ Tinki ahnaŵ hna cahnidëho wabilëbil do wakopa do gë waparât. Haryënkŵ tinki hna warëh lampu mbëd gë wahi fëtëdëho: wayir mbëd gë wahi Wënu ŋa yeho.

⁶ Haryënkŵ tinki ahnaŵ hna nkeho had wov lancah, le wëntëlëk gë ancëka.

Darël tinki ahnaŵ hna caharaß, nkeniho wulaŵ wahnah wale hwëhnak kore vinkër haryënkŵ gë kamëhni.

⁷ Ntaŵ dënkŵeryënkŵ ŋa gë vësëhn mëntëlëniho, kigëna ŋa gë fëndahni mëntëlëniho, tarëna ŋa yëka ahnë kwëhnako do inahëna ŋa gë jaro nte wayëd ŋa mëntëlëniho.

⁸ Wulaŵ wahnah ŵa, ntaŵ-wo-ntaŵ, vampaŵ imbëd g'andaŵ kwëhnako, do kore vinkër kwëhnaniho ŋa gë gëd per. G'anent gë g'umëd njëwëdëniho kwëlëkwël:

«Pacëru! Pacëru! Pacëru!
Ahwëhn, Wën Hwëhn Fanka Fop,
wëjë ale yeho, ye do yijëd!»

⁹ Do nte-wo-nte njëwëdëniho wulaŵ wahnah ŵa icëmb g'untënah do g'icamehn soŋe ale lañak hnë tinki ahnaŵ ŷa, Ale yënëd avë kantëm a,

¹⁰ vicër wafëhw wahi gë vëhnah va (24) ndënkŵëhnëdëniho haryënkŵ hnë ale lañak tinki ahnaŵ ŷa, cëmbëdënihawo Ale yënëd avë kantëm a, ntonjëdëniho vapënkŵ sanu vantëŵ hni va, ntehnatëndëni:

¹¹ «Ahwëhn, Wën fu, tëfëki ahnuŷa
icëmb inja g'untënah ŋa do gë fanka fa,
kabi wëjë lik fop,
wëjë ŷadëho nke koyëna rac, nkelehn.»

5

Kayëte ŋa gë Fape fa

¹ Tac më hnußu hnë vák rëhw ale lañako hnë tinki ahnaŵ hna kayëte nte fëyik, kerî bambery gë ipër per do ñamëndëlehni gë wuya wahwënta mbëd gë wahi.

² Tac më hnußuha mëleka hwëhn fanka le rëy gë kopa sankaf: «Mo tëfahnëk nke aŷamët ile ŷamëndëlehnik ŷi do pëyët kayëte ŋi?» ³ Wëla aryampo gelohna mbin hna, nkal li ma kwëyët nkal li janáma hna, ale holëko pëyët kayëte ŋa, njëk ile herik bambery ŷa.

⁴ Do rac koyëhnëdëho ðus kabi ahnë gena ale rëfëkawo nke afëyët kayëte ŋa, njëk bambery.

⁵ Awa aryampo hnë vicër hna më ntehnëko: «Boka ho! Yëkëryehna, ivësëhn vë hnënk Yuda ŷa,✱ ale hnagik hnë hnënk Ahnaŵ a David, umë ale wëkëk a lihëtëd ile ŷamëndëlehnahnik kayëte ŋa do fëyëtëd.»

⁶ Tac më hnußuha Fape ga kahnëk fagant tinki ahnaŵ, kwëratëniha wulaŵ wahnah do gë vicër. Mëntëko had kácik. Wamiry imbëd gë waki kwëhnako gë vinkër mbëd gë viki, vinte ye wayir mbëd gë vaki Wën vinte sañëtik hnë nkal hna fop.

⁷ Fape fa pëjako soŋe tebahn kayëte hnë vák rëhw ale lañako hnë tinki ahnaŵ hna.

✱ 5:5 5.5: Wapëgwala 49.9

⁸ Ante tebak kayëte ña, wulaŵ wahnah ŵa gë vicër wafëhw wahi gë vëhnah va (24) njonihon kkal hna haryënkŵ lëŵu. Ale-wo-le hnë vëhni itëmp mënkŵëko do gë vañërya sanu tëmpah iduf, inte yeho wayëfa vëfacah wale hayëndadëho g'ambin.

⁹ Hnëŵ hasëk njëwëdëniho:

«Tëfëki ahnuŷa kayëte ñi,
 ayamët ile ŷamëndëlehnik ŷa,
 kabi káciruhon,
 do ntaŵëtëruhëhni soñe Wënu ña,
 vahnë hnë wahnënk hna fop
 gë vanësa hna fop gë wabulunda hna fop
 do gë wayal hna fop;
 gë sat hu ŷa,

¹⁰ ntiruhëhni inawŵ vësëna wasadëha Wën fu ña,
 do nawëdëni kkal li.»

¹¹ Tac më yëkëbu do wëryëbu kopa wamëleka wayabah, wawuli wawuli, kodelohna ndëkwini. Caharaŵ tinki ahnaŵ hna, wulaŵ ŵuhnah hna do gë vicër hna kahnëniho.

¹² Njëwëdëniho gë kopa sankaf:

«Fape fante haciko fa,
 umë ye ale rëfëka nuŷa fanka fa, gë hnapul ŷa, g'uyët ŵa, g'imëk inja,
 g'untënah ña, gë icëmb ña do gë cëkwary ña.»

¹³ Do nkwëryëdëfuhëhniwo fëna fop vile ntik Wën va ambina hna, gë nkal hna, gë kwëyët nkal li janáma hna, gë wov hna do gë fop le yehëhna hnam ŷa, ga ntehnëdëni:

«Ale lañak tinki ahnaŵ ŷa gë Fape fa nke icëkwary, g'idënë, g'icëmb
 do gë fanka, kwëlëkwël!»

¹⁴ Do wulaŵ wahnah ŵa ntehnëdëniho: «Amina!» Do vicër va njonihon kkal li soñe cëmbahnënihëhni Ale lañak tinki ahnaŵ ŷa gë Fape fa.

6

Soñe ipëyët kayëte

Soñe ñamëndëlehn idënkŵëryënkŵ

¹ Awa, nubuha Fape fa ga nihëk ñamëndëlehn dënkŵëryënkŵ hnë mbëd gë wahi hna, wëryëlehnëŵa intawŵ dënkŵëryënkŵ hnë wahnah hna ga ndekad had farat, nësätënd: «Yij!»

² Hnulehnëŵa ipahnac yerah. Ale hayëkawo ŷa unwary mënkŵëko. Më njëdayik apënkŵ vëwëk, tëk nke aŵëk do njilehn mbok mëk kat.

Kigëna

³ Ga nihëk ñamëndëlehn kigëna ña, wëryëlehnëŵa intawŵ kigëna ña ga ndekad, nësätënd: «Yij!»

⁴ Hnulehnëŵa pahnac kawary bëntah had hwëdëh. Ale hayëkawo ŷa hnuŷako imëk soñe ntihët yam ŷa nkal li, soñe ndaŵëlahnëndëni vahnë. Më njëdayik sëlame sankaf, njilehn.

Tarëna

⁵ Ga nihëk ñamëndëlehn tarëna ña, wëryëlehnëŵa intawŵ itarëna ña ga ndekad, nësätënd: «Yij!» Hnulehnëŵa pahnac bahnah. Ale hayëkawo ŷa ile yanande mënkŵëko.

⁶ Wëryëlehnun had kopa fagant wulaŵ wahnah hna ga nësëd: «Ile ryokunahnik fac ryampo ŷa, yanëh vantimp fo ntaŵahnëd, ile

ryokuḡahnik fac ryampo ḡa wayaḡeh warar vëmalu fo ntaḡahnëk. Ge wagu ḡa ye, g'uḡen uḡa, nko koyëna.»

Nahëna

⁷ Ga nihëk ñamëndëlehn nahëna ḡa, wëryëlehnëḡa ntaḡ nahëna ḡa ga ndekad, nësatënd: «Yij!»

⁸ Hnulehnëḡa pahnac d'unënkah. Ale hayëkawo ḡa, Icëm maciko, do ḡëḡa vësëm ḡa rëfëlehnëdëhawo. Njëdayiniho mëk iḡa hnë sah ryampo hnë wasah wahnah d'uniḡa li, soḡe ndaḡënihëhni vahnë va gë sëlame ḡa, gë inte ḡa, gë wates ḡa do gë wulaḡ wuyapah ḡa.

Bëryëna

⁹ Ga nihëk ñamëndëlehn bëryëna ḡa hnulehnuḡëhni, kwëyët le cënade sadëha hna, walaḡary vële ryawiko soḡe ikahnënda dëḡ hni ḡa wanës Wën do kabi wasede lëḡu nkeniho.

¹⁰ Ndekadëniho d'us: «Wëjë, Ahwëhn a, ale ye Afacah a, ale ye toḡa ḡa, hafo guve napëdu ahitiḡëhni vahnë vëvë nkal vi awëcagëhni soḡe sat fu le ndehëtëni ḡi?»

¹¹ Awa më njëdayini ale-wo-le acud'jerah cankaḡ, tac ntehnini nduḡënani toye, hafo padëni fop vële ryokuḡëhnëdëha Wën va, rëfëka ndaḡini had gë vëhni ka.»

Kwëhn mbëd' gë ryaw

¹² Ga nihëk ñamëndëlehn ikwëhn mbëd' gë ryaw iḡa, inkal ḡa ñënkako d'us gë fanka, hnulehnu ulav ḡa mbahnëlehn had waḡëhn do ulepera ḡa mbëntëlehn had wasat.

¹³ Wahol ḡa njolehni nkal li, had gante njojëd' wanuḡ ka ge sël sankaf ḡa ñënkëka.

¹⁴ Ambin ḡa më njik had kayëte fëyëde, do fop wahuḡ ḡa gë watinti ḡa kërëniko hn'ile nkeho hna.

¹⁵ Wati rac, vëhnaḡ vëvë nkal vi, gë wakamari ḡa, gë vësankaf wasodade ḡa, gë vëvetak va, gë vëhwëhn fanka va, gë vëramp va do gë vahnë vële ye afaya va, fop coḡaniho hnë wakary hna do gë hnë wëraka wahuḡ hna.

¹⁶ Ntehnëdënihëhniwo wahuḡ ḡa gë wëraka ḡa: «Yohahninëfu, do coḡëryinëfu ḡaḡët yëka ale laḡak hnë tinki ahnaḡ aḡi do gë antavah Fape ḡa!»

¹⁷ Fac sankaf ntavah ntëḡ hni ḡa tëkik: mo hoḡ mëkanti?»

7

Bulunda gë yavëta Wën

¹ Ga ndëcëk rac, më hnuḡuhëhni wamëleka wanah ga kahnëni hnë wahëd' wahnah wavë nkal ḡi. Pëlani wasël wahnah wavë nkal ḡi, soḡe sël ḡa antë mbok cël nkal li, wov hna do fëna wëla hnë atëh ndampo.

² Do më hnuḡuha mëleka haḡary ga kayëd' gë cape pëhna lav. Mënkwëko ile lihande iyavëta mba Wën paryi. Ndekandëhëhni d'us wamëleka wanah wante yëdayiko imëk mbëvehnëni nkal iḡi gë wov ḡi:

³ «Antë avëvehnu nkal iḡi, wov ḡi, vatëh vi, hafo lifuni yavëta wayëka hna vëyohal Wën va.»

⁴ Tac nkwëryëḡu vahnë vële hnuḡak yavëta ḡa tëkëni wawuli keme gë wafëhw wahnah gë vënah (144,000). Vëhni wahnënk vijë Isërayel hna fop matiniho:

⁵ hnë hnënk Yuda hna: vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000) liyiko yavëta ÿa;

hnë hnënk Riben hna: vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Gad hna: vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

⁶ hnë hnënk Aser hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Nefëtali hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Manase hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

⁷ hnë hnënk Simeÿo hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Levi hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Isakar hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

⁸ hnë hnënk Sabilon hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Yosef hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Besame hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi ntiyiniho yavëta (12,000).

Wabulunda mbin hna

⁹ Ga ndëcëk rac, më hnuhëhni kore vahnë vële wok kodena ndëkwini. Vahnë vëvë wayal fop yeho gë wahnënk wã fop gë wabulunda ña fop do gë vanësa va fop. Haryënkwi tinki ahnaŵ hna kahnëniho do gë haryënkwi Fape fa, viÿi viyah ntiyaniho do mënkwi waryund.

¹⁰ Ndekadëniho dus:

«Ipeh iña hnë Wën fu, le lañak hnë tinki ahnaŵ hna, matik do gë Fape hna.»

¹¹ Wamëleka ña fop caharaß tinki ahnaŵ hna kahnëniho, gë vicër va do gë wulaŵ wahnah wã. Ga nkwëryëdëniho ile nësëdëniho vahnë ÿa, ndëkwëhnëdëniho hafo wayëka wã ñak nkal ña do cëmbëdënihawo Wënu ña.

¹² Ntehnëdëniho: «Amina! Arabi idëwan ña, gë icëmb ña, g'usery wã, g'icamehn iña, g'untënah ña, g'imëk iña do gë fanka fa kwëhn Wën fu ña kantëm! Amina.»

¹³ Awa, acër aryampo më tëyëko: «Vële liyak viÿi viyah vi, vëhni mo ye do ne matini?»

¹⁴ Më lëkwabuha: «Ahwëhn mën, njëtëru!»

Tac më ntehnëko: «Vële wëtik horot sankaf va ye. Ndagëni viÿi vilëw hni va do njerënëni hnë sat Fape hna.

¹⁵ Soje rac nkeni haryënkwi tinki Wën hna do ndokuñëhnëdëniha g'anent gë g'umëd Cery Cankaf ntëwu hna. Ale lañak hnë tinki ÿa keryëdëhëhni.

¹⁶ Bokëdina njohni inte, bokëdina njohni wënka, do ulav wã bokëdina njahni, ma yakah haŵary,

¹⁷ kaßi Fape fante ye tinki ahnaŵ hna yed ahekery alëw hni ÿa, do njiryeryëdëhëhni gë wahayalin wënka uwám ka. Do Wënu ña pëhwëcëdëhëhni fop wankwën ña vinkër vidëw hni hna.»

8

Soje ñamëndëlehn ikwëhn imbëd gë wahi

¹ Fape fa, ga nihëk ñamëndëlehn kayëte ikwëhn mbëd gë wahi ña, ambin ña ndemëhnalehn mpëd.

Soje walënkwi mbëd gë wahi

² Tac më hnuhëhni wamëleka mbëd gë wahi hahnëko haryënkwi Wën hna; walënkwi mbëd gë wahi njëdayiniho.

³ Mëleka hawãary më njijëk ñëw̃ haryënk̄w le cënade sadëha hna; ile fëdande idud mënk̄wëko, gë sanu ntiyiko. Më njëdayik duf yabah soje pëd hn'ile ntide sadëha hna gante kayahnëd hwëcic ha gë wayëfa vëfacah va fop g'ambin. Hn'ile ntide sadëha hna, gë sanu ntiyiko do haryënk̄w tinki ahnaw̃ hna nke.

⁴ Hwëcic idud ña gë wayëfa vëfacah na hnë vák mëleka hna matëko kay hafo Wën hna.

⁵ Tac mëleka ña më nufëk ile fëdande idud ña, pëbënëk hwëdëh hn'ile cënade sadëha hna, ntoj duniya hna. Awa pëgwëlehn tan wakopa waparar, wakopa, wabilëbil, do nkal ña ñënkalehn.

⁶ Wamëleka mbëd gë waki wante wënkëko walënk̄w mbëd gë wahi ña pëhwëtalehnëni soje ntënk̄wëni.

Soje icël lënk̄w ryënk̄wëryënk̄w

⁷ Mëleka ryënk̄wëryënk̄w ña cëlëko lënk̄w lëwu ña: wënk̄a wagurye gë hwëdëh, hnawëlëk gë sat, ndehëtik duniya hna. Cape ndampo hnë vatar duniya hna ñagëko, do tëh ndampo hnë vatar vante ye duniya hna fëna ñagëko do fop idël ña ñagëko.

Soje icël lënk̄w higëna

⁸ Mëleka higëna ña cëlëko lënk̄w lëwu ña: ile wëntëlëk g'ikuñ icankaf nte ñagëd lonik wov hna. Cape ndampo hnë vacape vatar wov hna mbacako wasat,

⁹ sah ryampo hnë wasah warar le-wo-le yënëd wov hna mbëvehniko. Do hnë fop wakulu wavë duniya wï, sah ryampo hnë warar hna mbëvehniko.

Soje icël lënk̄w rarëna

¹⁰ Mëleka rarëna ña cëlëko lënk̄w ña: më njojëk g'ambin ikol cankaf nte ñagëdëho had hwëdëh hucankaf. Sah ryampo hnë wasah warar wasën wasankaf hna fop do hnë wahayalin hna fop njojëko kol ña.

¹¹ Ikol tac, Wunkah maciko. Wënk̄a wante njohahnëko ña mbacako wunkah do vëyabah cëmëniho kabi wënk̄a watac cenihö.

Soje icël lënk̄w nahëna

¹² Mëleka hnahëna ña cëlëko lënk̄w ña: cape ndampo hnë vacape vatar lav hna ndafiko gë cape ndampo hnë vatar lepera hna do gë kol ndampo hnë wamol warar hna, soje antë nkoryary idanc dëwu ña. Koyëna, fac ña nkoryeryina idanc dëwu ña do umëd ña fëna.

¹³ Awa tac më hnuëbuha do wëryëbuha jaro nte wayëdëho yan do ryekadëho dus: Kata! Kata! Kata fëladëhëhni vële lëdëk nkal vi soje wamëleka watar wañëntaã wante fëhwëtaf cëlëni walënk̄w walëw̃ hni wã!

9

Soje icël lënk̄w vëryëna

¹ Mëleka vëryëna ña cëlëko lënk̄w ña: më hnuëbu ikol ga njojëko nkal li mati g'ambin. Ikol ña njëdayik sëdëta hatëh hatëwah.

² Ikol ña më pidëtëk rënk̄a vë hnam ña do hwëcic cahnëlehni had hwëcic nkula cankaf. Rac huyëndanëk ulav wã g'ambin ña fop.

³ Do hnë hwëcic hutac cahnëdëniho vampul campëndëni nkal li. Njëdayiniho imëk ile wëntëlëk g'imëk wafawëry wã.

⁴ Mbañëhniniho antë përekanëni idël mbë nkal ñi, ma vatëh, ma vatëh rëhël vi. Tëfëkëhni tonihëhni vahnë vële wok vëliyina yavëta Wën fo hnë wayëka walëw̃ hni hna.

⁵ Vëwawëryanilohna ndawënihëhni, ßare korotehnhëhni hnë wadepera imbëd. Horot le ntidënihëhniwo ÿa mëntëlëko had gante korotehnëd ito fawëry ka.

⁶ Hnë wafac warac vahnë va njëkëlehnëdëni icëm ña ßare vëhnudina. Përdëhëhni cëmëni, ßare icëm ña ñawëtadëhëhni.

⁷ Vampul va gë wafahnac wale fëhwëtak uwët mëntëlëniho. Iñë le ye had apënkwa sanu ahnañ yehëhniwo vankaf hna, do wayëka walëw hni wã had wëva vahnë nkehëhniwo.

⁸ Imul dëw hni ña had iba vësëval nkehëhniwo, do wabeñ wadëw hni ña had wëba wabësëhn nkehëhniwo.

⁹ Wasakahn walëw hni wã had wajand waryëhwëra ntiyani nkehëhniwo, do wëñañ vampañ vantëw hni va had wëñañ saret hwëhn wafahnac wayabah wale yaryëd gë uwët nkeho.

¹⁰ Wasavët wã had wafawëry nkehëhniwo gile tohahnëdëni. Hnë wasavët walëw hni hna nkeho fanka falëw hni fale koroteyehnahnhëhniwo vahnë hnë wadepera mbëd hna.

¹¹ Ahnañ alëw hni ÿa, mëleka hatëh hatëwah yeho. Uwac lëwu gë Wa-ebëre ña Abadon yeho, do gë wagërek ña, Apoliyo, umë fëhnëtanëk Avëvehn.

¹² Kata ryënkwëryënkwa ÿa ndëcëk. Wëli, wakata waki vokëd tëki.

Soje icël lënkwa hwëhn mbëd gë ryañ

¹³ Mëleka hwëhn mbëd gë ryañ ÿa cëlëko lënkwa ÿa: më wëryëbu kopa le wãtiko hnë wamiry wahnah wavë tabali sanu hn'ile cënade sadëha hna, ile yeho haryënkwa Wënu ña.

¹⁴ Ntehnëdëhañwë mëleka hwëhn mbëd gë ryañ le wënkëko lënkwa ÿa: «Pëtëryihni wamëleka wanah wante ÿabik vambëñ sën sankaf le wãcëde Efërat.»

¹⁵ Awa wamëleka wanah wante fëhwëtako soje wati ÿa, gë fac ÿa, gë lepera ÿa do gë bëhn ÿa, pëtiniho soje ndawëniha aryampo hnë vërar hna.

¹⁶ Nkwëryëbu ga ntehnëde, wasodade wahwëhn wafahnac wã, wawuli wuli wakeme waki nkeniho (200,000,000).

¹⁷ Awa nubuhëhniwo wafahnac wã gë vële hayëkëhniwo va: cudaniho wayand waryëhwëra wavëntah had hwëdëh, bulu do yalëwaye. Vankaf wafahnac wã had vankaf wabësëhn nkeho. Hwëdëh nkusëdëniho gë hwëcic do gë vëd le fëdëd.

¹⁸ Aryampo hnë vahnë vërar hna mbëvëko gë hwëdëh, gë hwëcic do gë ivëd le fëdëd.

¹⁹ Fanka wafahnac wã hnë wawës walëw hni hna nkeho do gë wasavët walëw hni hna; wasavët walëw hni wã gë walën mëntëlëni, kwëhna vankaf do gë rac mbërehnahnhëhni.

²⁰ Vahnë vële woko vëvëvëna va, vëravëlohnä icëmb wayine ña gë vile përeni gë wëßák wadëw hni: wamën wamër sanu, gë koryi, gë waryëhwëra, gë wëraka, do gë wadëhwa; wamën wale wok kodina nu ma nkwëry ma njas.

²¹ Fëna vëravëlohnä idañ vahnë, gë kavëla ntëw hni ña, gë ndakëntal meh ntëw hni ña do gë ule lëw hni wã.

10

Mëleka ÿa gë fëkayëte fapëyik fa

¹ Më hnuɓuha mëleka haŵary hwëhn fanka sëlidëho g'ambin. Anjar fëryëkawo do car ulaw̃ yehawo yaŋ nkaf ntëwu hna; yëka lëwu ŷa had ulav nkehaŵo, do wapary wadëwu ŋa had sahnunt hwëdëh nkehaŵo.

² Fëkayëte fante fidëtik mënkweko. Tindëko fary rëhw lëwu ŷa wov hna do rahahn ŷa nkal hna,

³ tac ndeka gë fanka, had vësëhn ŷërëlak. Ga ndekak, waparar mbëd gë waki ŷëmëko.

⁴ Ga ŋëmëk waparar mbëd gë wahi wã, ñadëfuho heru, bare kopa wëryëbuho g'ambin ga ntehnëdëho: «Antë aher ile ŋëmëk waparar mbëd gë wahi wï, tavëry coŵa.»

⁵ Tac mëleka le hnuɓuho ga tindëko fary rëhw lëwu wov hna do rahahn ŷa nkal hna, më njelëk vák rëhw lëwu ŷa g'ambin,

⁶ më ntëkëk g'uŵac ale ye kwëlëkwël ŷa, ale lik ambin gë ile ye hnam ŷa fop, gë nkal iŋa gë le ye hnam ŷa fop, gë wov ŷa gë le ye hnam ŷa fop ntehn: «Ñoñ bokëdëna napi:

⁷ hale ntënkweð mëleka hwëhn mbëd gë waki ŷa lënkwe lëwu ŷa, awa Wënu ŋa padëneð viyë visiyamah, gante pëyakëhniŵo ka vëyohal vëlëwu wakila ŋa.»

⁸ Do kopa le wëryëbuho ga nësëhniðëho g'ambin ŷa mboko nësëhne kat: «Yiry ahnuf kayëte nte fidëtik hnë vák mëleka le rindëk fary ryampo hnë wov do ŷëntaw̃ ŷa nkal hna.»

⁹ Gë vëhni mëleka njidëfuho rëyëŵa njëdäŵo fëkayëte fa. Më ntehnëko: «Tebary do tokëry. Nkunkëd ðonk hu hna bare wës hu hna ntëmëd had wadëj.»

¹⁰ Më rebaɓu fëkayëte fa hnë vák mëleka hna do rokëbu. Wës mën hna ntëmëko had wadëj, bare ga kohnëbu nkunkëko ðonk mën hna.

¹¹ Tac më lehnibu: «Afo avok afëyahn ile pëhnanëhnikëhni Wënu ŋa wabulunda wayabah, gë wayal wayabah, gë vanësa vajabah do gë vëhnaŵ vëyabah.»

11

Wasede wahi wã

¹ Tac ahnë më njëdäko uriry le ŷaŋande, do nteho: «Yiry aŷaŋ Cery Wën Cankaf ŋi gë hn'ile cënade sadëha hna do ðëkwëryihni vële sëmbëdëha Wënu ŋa hnam.

² Bare selele vë pë Cery ŷa, tavëry, antë aŷaŋ, kabi vële wok vëyëtëlahna Wën va maŵëryanëdëni nkëñëni nkol naw̃ cëvah ŋa hnë wadepëra wafëhw wahnah gë wahi (42).

³ Maŵëryanëdëfuhëhni wasede wahi mën wã, vële sudak viyi icëm va, imëk pëyahnëdëni wanës Wënu ŋa hnë waŷi wafac wuli gë wakeme waki gë wafëhw mbëd gë ryaŵ (1,260).»

⁴ Waŷi wasede wahi ye vatëh oliv vaki va do gë wayul walampu wahi wale ye haryënkwe Ahwëhn nkal ŋa.

⁵ Ge ahnë ñad ntihni uŵeh, hwëdëh sahnëd wawës walëw̃ hni hna do mbëvehnëdëhëhni vële ŷëwëkëhni va. Ha, ale ŷad ntihni wëh wã tëfëka ndaŵi koyëna.

⁶ Waŷi wasede wahi kwëhnani imëk soŋe piðëni ambin, memaŷehnahni antë mbok tëv hnë wati le pëyahnëdëni wanës Wën hna fop. Kwëhnani fëna imëk soŋe nkwëcëtëni wënka ŋa nke wasat do cëlëndi nkal li sifa uŵeh fop, nte-wo-nte ñadëni ŋa.

⁷ Ge puhnani wafac ucedeya ntëw̃ hni ña, intaw̃ yapah ña ndanid̃ hnë hatëh hatëw̃ah hna mëtaryëdëhëhni, mëkëdëhëhni do ndawëdëhëhni.

⁸ Do wayas walëw̃ hni w̃a hnë yëw̃a bulunda nkol cankaf hna nkod̃, nkol cankaf nte ye had Sodom gë Esipët*, hn'ile pakiko Ahwëhn hni hna dënk nke.

⁹ Vahnë hnë wabulunda hna fop, wahnënk hna fop gë vanësa hna fop do gë wayal hna fop njijëdëni njëkëndëni wayas walëw̃ hni w̃a hnë wafac warar gë fagant fac, do vēwawëlohna mbañini.

¹⁰ Vëvë duniya vi nënjëdëhëhni soje icëm wakila waki watac kabi korotehnënihëhni dus vële lëdëk nkal vi. Awa natëdëhëhni do nkwëcëtëlëdëni wabuña.

¹¹ Ga ndëcëk wafac warar gë fagant fac ỹa, iyën uwám le w̃atik Wën njij tēnkëhni wakila waki ña, matëlehni. Awa vële yëkëdëhëhniwo va më ntakëkëhni dus.

¹² Tac wakila waki ña më nkwëryëni kopa sankaf le w̃atik g'ambin, ga ntehnëdëhëhni: «Kayin ani!» Kayëlehnëni g'ambin, hn'añar, tase vële yëwëkëhni va.

¹³ Hnë wati rac dënk, ñënkalehn nkal iña gë fanka, cape ndampo hnë ipëhw naw̃ hna njolehn. Vahnë wawuli mbëd̃ gë vëhi cëmëniho hnë iñënka nkal tac. Vële woko va ntakëkëhniwo do ntënënedënihawo Wën hunte ye g'ambin ña.

¹⁴ Kata higëna ỹa ndëcëk. Wëlin kata rarëna ỹa biyëdina tēkid̃.

Soje lënk w hwëhn mbëd̃ gë wahi

¹⁵ Mëleka hwëhn mbëd̃ gë wahi ỹa më ntënkwëk lënk w ỹa: wakopa wacankaf ntehnëdëho ambin hna:

«Inaw̃ mbë duniya ñi nke gaki hnë wëbák Ahwëhn fu ỹa gë Arëhnayik alëwu ỹa.

Nawëd̃ kwëlëkwël!»

¹⁶ Vicër wafëhw wahi gë vëhna, vële lañako hnë watinki ahnaw̃ hna haryënk w Wën hna, ndëkwëhnëniho wayëka w̃a nkal hna do cëmbëdënihawo Wënu ña nësatëndëni:

¹⁷ «Camehnëderu, Ahwëhn Wën Hwëhn Fanka Fop,
ale ye do ale yeho,

kabi fanka fasankaf hu fa rufahnëru
ahahnëndahn inaw̃ hu ña.

¹⁸ Wayal w̃a ntavëkëhni,
bare tame ntavah ntëw̃ hu ña rufëhna.

Wati le hitiñahnëdëhëhni vësëm va tēkëk
gë le vuñahnëdëhëhni vëyohal hu va, wakila ña,
gë vēfacah va do gë fop vële lënëned̃ wac hu w̃a,
vëroy gë vëhnañah

do gë le vēvehnëdëhëhni vële vēvehnëd̃ nkal va.»

¹⁹ Do Cery Wën Cankaf g'ambin ña pidëtalehn, hnulehnu kwëni akwëtëla ña. Awa nkelehn wabilëbil, wakopa, waparar, iñënka nkal do gë rëv wagurye wayabah.

12

Soje wëdahëse mbëd̃ gë wahi

Soje Asëval a gë fato fa

* **11:8 11:8** Sodom gë Esipët: Wënu ña hitiñëk vañi vacape vaki ntëbi wayëntaw̃ w̃a. (Wapëgwala 19.24-25; Icahn 14.23-28)

¹ Ga ndëcëk watac, dahëse fëmpëhnahnah sankaf sahnëk ambin hna: asëval yeho ale sudako ulav, ulepera wã wapary hna nkehawo do pënkawo apënkaw ahnaw hwëhn wahol pëhw gë vëhi.

² Ndonkëko do ndekadëho ulav donk hnag wã.

³ Dahëse haŵary mbok cahnëlehn ambin hna: fato vëntah sankaf yeho le hwëhnako vankaf mbëd gë vaki gë wamiry ipëhw do gë apënkaw ahnaw hnë nkaf-wo-nkaf. ⁴ Savët lëwu ŷa pahëcëko sah ryampo hnë wasah warar wahol wavë g'ambin hna ntonji nkal li. Fato fa më kahnëk haryënkaw asëval ale ŷad nag ŷa, soŷe kohna fatah fa ge rëk nagi.

⁵ Asëval a më nagëka facan, fante hnaŵëndëhëhni do heryëd wayal wï fop gë ryoko ryëhwëra. Fatah fa njoyiko taŷ darël Wën hna do gë darël tinki unaw ntëwu hna.

⁶ Awa asëval a nkaryëlehn gë wula, ŷëwã le pëhwëtëhnëkaŵo Wënu hna, soŷe pabahna hnam hnë wafac wuli gë wakeme waki gë wafëhw mbëd gë ryaw (1,260).

⁷ Tac nkelehn uwët ambin hna: Misel gë wamëleka wadëwu ŷa mëtaryënihaŵo fato fa. Fato fa umë fëna mëtaryëdëhëhniŵo gë wamëleka wadëwu ŷa,

⁸ bare fato fa wëkiko, do umë gë wamëleka wadëwu ŷa ntayiniho ambin hna.

⁹ Fato fa ntonjiko gë pë; umë ye lën sër ŷa, le wacik Aŷew vahnë ma Sintani, ale rokad duniŷa fop. Ntonjiko nkal hna, do gë wamëleka wadëwu ŷa per.

¹⁰ Tac më wëryëbu kopa sankaf mbin hna, më lehnëdëho:

«Tame ipëh ŷa do fanka fa

do Inaw Wënu fu ŷa

do gë ucankaf Arëhnayik alëwu ŷa tëkik!

Fato fa, ale hnësëdëho wameh vëyënta fu va

haryënkaw Wën fu

g'anent gë g'umëd, ntonjiko ntayiko ambin.

¹¹ Do vëyënta fu va mëkëniha

gë sat Fape fa

do gë wanës Wën wante cedeyahnëdëhni ŷa;

vëwëyëryalohna njëdahnëni uwám walëw hni wã, këbënaniiho soŷe cëmëni.

¹² Soŷe umë ye natëryiŷi, ambin,

do gë wühnë vële lëdëk hnam va!

Kata yehu wühnë, nkal gë wov,

kabi Sintani cëlëryik darël hun.

Antavëka dūs

kabi njëtëk wati le nkoryaryëk ŷa yabëna.»

¹³ Fato fa, ga kamahnëk ntonjiko g'inkal, më tëfëlendëha asëval ale hnagëkawo facan fa.

¹⁴ Bare asëval a më njëdäyik vampaw jaro cankaw va soŷe matahn nji gë wula ŷëwã le pëhwëtanëhnik hna, hn'ile pabëdehna wabëhn watar gë fagant bëhn, ŷawët lën* rac.

¹⁵ Awa lën ŷa më nkurëk wënka wante ye had garyëla hamëhni asëval a, soŷe wënka ŷa njohna.

¹⁶ Bare nkal ŷa ndemakawo asëval a; pidëtako do kohn sën le nkurëko fato fa.

* **12:14 12.14** Lën wacik fëna fato ma Sintani.

17 Fato fa ntavëkawo ðus g'asëval a, do më njik mëtaryëhni vu-tah vuñëntaŵ vumba asëval va, vële wãwëhnedf vakwëda Wën do sedeyahnëdëha Yesu va.

18 Tac më kahnëk tëfary wov hna.

13

Ntaŵ yapah ndampo nte sahnik wov hna

1 Awa nubuha ntaŵ yapah ndampo ga cahnid wov hna. Kwëhnako wamiry pëhw gë vankaf mbëd gë waki. Hnë wïry-wo, apënkwa ahnaŵ pënkwa do hn'ankaf-wo nkeho uŵac le yewëdëha Wënu ña.

2 Intaŵ nte hnuhuo ña gë gërëm mëntëlëniho, wakwër wadëwu ña njëwëko do kwëhnako wakarehn wayaryah, do wës ÿa had va vësëhn. Fato fa më njëdaka fanka falëwu fa, tinki ihnaŵ dëwu ña do g'ucankaf camah.

3 Ankaf ndampo ntaŵ ntiyako cërëk had cëm, bare tame sër lëwu ÿa njërëk. Awa ðuniÿa ÿi fop pëmpëhnahnëkawo gë watac do tëfëlehnëniha intaŵ ña.

4 Vahnë va fato fa cëmbëdëniho kabi intaŵ ña njëdako ucankaf ña do intaŵ ña cëmbëdëniho ntehnëndëni: «Mo këñëlahnëni g'intaw ñi do mo hod mëtarya?»

5 Intaŵ ña maŵëryaniko soñe kol naÿënannd do nësënd wante yewëdëha Wënu ña. Njëdäyiko imëk ntind cankaf ntëwu ña soñe wadepera wafëhw wahnah gë waki (42).

6 Nësëdëho wameh njewënda Wënu ña: uŵac Wënu ña njewëdëho gë ÿëwa le ntëdahnëk ÿa do gë fop vële lëdëk ambin va.

7 Njëdäyiko ucankaf soñe kol mëtaryëhni vëfacah va do mëkëhni. Njëdäyiko ucankaf ña hnë wahnënk fop gë wabulunda hna fop gë vanësa hna fop do gë wayal hna fop.

8 Fop vële lëdëko nkal vi, vële woyiko kerina wamac wadëw hni wapëgwa ðuniÿa hna hnë kayëte uwám Fape fante hácik fa, cëmbëdëniha ntaŵ ña.

9 Ge ahnë kwëhna vanëf, nkwëry!

10 Ge ahnë tëfëka nke aramp,

aramp yedf;

ge ahnë tëfëka ndaŵi gë sëlame,

gë sëlame ndaŵëde.

Wati ÿa ye le tëfahnëkëhni kwëhnani vëfacah va iduñëna ña do ikwëtahn ña.

Ntaŵ nte sahnik nkal hna

11 Tac më vokëbu hnuŵa intaŵ yapah kawary ga cahnid nkal hna. Wamiry waki kwëhnako had fape, bare had fato nësëdëho.

12 Kwëhnako fop ucankaf ntaŵ nte sahniko wov hna do ucankaf tac ndokujahnëdëho tase ntëwu. Intaŵ bë nkal ña porosijehnëdëho nkal ña gë vële lëdahnëk va njëfandëniha intaŵ bë wov ña nte yërëniko usër le ryawëd.

13 Intaŵ bë nkal ña ntiko viÿë vifëmpëhnahnah ðus afo cëlëndi hwëdëh g'ambin, tase vahnë fop.

14 Gë vifëmpëhnahnah vile maŵëryahniko nti tase intaŵ bë wov ña tokakëhniwo vële lëdëk nkal va. Më ntehnëkëhni vële lëdëko nkal va mbëryëni ile wëntëlëk g'intaw bë wov nte sërëhniko do vokajëk uwám hna.

15 Njëdayiko fëna imëk njënëndahn ile liyiko mëntëlëni g'intaw̃ bë wov ña gante kolahnëd nësënd do ndawëhnëndëhni fop vële wok vëyëfadilahna va.

16 Ntiko fëna hafo vahnë va fop, vutoy gë vëhnañah, vëvetak gë vëhañëhna, vële ye afaya gë vëramp, mawëni ntiyini yavëta vák rëhw hna ma yëka hna.

17 Do ahnë antë kol ntaw̃ ma nkwaf iñë ge kwëhnana yavëta ña, umë ye uñac intaw̃ bë wov ña ma idëkw nte rëfëlëk gë uñac rac wã.

18 Wati ikwëhna uyët wã ye. Arabi ale hwëhna hakili ña nkwëry ile pëhnëtanëd viñi vidëkw intaw̃ vi, kabi idëkw tac soñe vahnë va ye, do idëkw tac ye wakeme imbëd gë ryaw̃ gë wafëhw imbëd gë ryaw̃ gë imbëd gë ryaw̃ (666).

14

Fape fa gë vële ntawëtëk va

1 Tac nuñuha hnë Ikuñ Siyō* hna Fape fa ga kahnëni gë vahnë wawuli keme gë wafëhw wahnah gë vënah (144,000), vële heriko wãc lëwu gë wãc Rëmu hnë wayëka hna.

2 Do më wëryëbu kopa le watik g'ambin ñawëdëho had wavonkëlo wënka wov, had farat sankaf. Kopa le wëryëdëfuho ña mëntëlëniho fëna g'itëmp nte rëmpëde.

3 Vahnë vërac hnëw̃ hasëk njëwëdëniho haryënk w tinki ahnañ hna gë haryënk wulaw̃ wahnah hna do gë vicër hna. Ahnë kodilohna ñëña hnëw̃ rac ge gena vahnë wawuli keme gë wafëhw wahnah gë vënah (144,000), vëhni vële lawëtiko nkal va.

4 Vële wok vëronkëna gë vësëval va ye, vëyëtëna vësëval. Fape fa tëfëhnëdëni fop le njiñ hna. Ntawëtini hnë vahnë hna soñe nkeni vëryënk wëryënk vële sënayik had sadëha Wënu ña gë Fape fa.

5 Kobëri vëwëreña; vëhwëhnana ile nirañeni.

Ipëyahñ kiti

6 Tac më hnuñuha mëleka hañary nkwayëdëho yañ. Gë Wanës Wakasëk wante wok dëcëdëna, wante rëfëkawo pëyahni vële lëdëk nkal va, njijëk: vahnë hnë wayal hna fop gë wahnënk hna fop gë vanësa hna fop do gë wabulunda hna fop.

7 Gë kopa sankaf ntehnëk: «Dënëneriyina Wënu ña do cëmbëryina, kabi wati kitiñ dëwu ña tëkik. Cëmbëryina ale lik ambin gë inkal ñi, gë wov ñi do gë wahayalin ñi.»

8 Tac, mëleka higëna më tëfika do ntehnë: «Njok! Babilon Samah ña njok! Umë ye ale yëdakëhni wayal wï fop cen uñen nte liyëhnëdëhëniwo kwëlëkwël le ñëwëk Wënu ña!»

9 Mëleka rarëna më tëfikëhni wayëntaw̃ wã do gë kopa sankaf ntehnëk: «Ge ahnë sëmbëdëha intaw̃ ña gë ile liyik mëntëlëni g'umë ña, ge nuñak yavëta ña yëka hna ma vák hna,

10 cëd umë fëna uñen antavah Wënu ña, unte hotayik hara cutina gë wënka hnë nkëlëwa tëmpah ntavah ntëwu hna. Sifa vahnë vërac korotëdëni d'us hwëdëh hna do gë hn'ivëd le fëdëd hna haryënk wamëleka wapacah hna do gë Fape hna.

* 14:1 14.1 Siyō fakuñ ye Yerusalem hna hn'ile nke Cery Wën Cankaf hna.

11 Hwëdic hwëdëh hunte horoteyehndëhëhni vële sëmbëdëha intawë gë ile liyik mëntëlëni ÿa, vële hwëhnak yavëta uŵac lëŵu va, cëhnëd kwëlëkwël do vëhwëhnadina iyinëga g'anent g'umëd.»

12 Wati ÿa ye le tëfahnëkëhni kwëhnani vëfacah va iduñëna ña, mawëhnëni vakwëda vantëŵu va do nko kahnëndani hnë Yesu.

13 Tac më wëryëbu kopa ga ntehnidëho g'ambin: «Kerëry aki: Mbetani vële ye g'Ahwëhn a hafo cëm hna!»

Iyir Ipacah ña ntehnëk, «Ha, njinëgadëni wadoku wadëŵ hni ña, kabi ile ntini ÿa tëfëlehndëhëhni.»

Soje ikitiña tëkwa

14 Ante njëkëdëfuho ña, nubuhò añar jah, do hnë ñar tac ale wëntëlëk g'ahnë lañako. Apënkwa sanu ahnaŵ pënkwa do mënkwa ikáca ñakah.

15 Tac mëleka haŵary më cahnik Cery Wën Cankaf hna do ndekahna ale yeho hn'anar hna: «Dokunahnëry ikáca hu ñi ahácahn, kabi uhác vë nkal ŵa mbëntëk.»

16 Awa, ale yeho hn'anar ÿa më nkwësirëk káca ña nkal hna, do uhác vë nkal ŵa fop káciko.

17 Tac mëleka haŵary më cahnegik hnë cery Wën cankaf mbë g'ambin hna; umë fëna ikáca ñakah mënkwëko.

18 Tac mëleka haŵary kat, le hwëhnako imëk hnë hwëdëh ña, më cahnegik hn'ile cënade sadëha hna do ndekahna ale wënkëko ikáca ñakah ña: «Nufëry ikáca hu ñi alëpëtahn wadëŵel atëh resen nkal ñi, kabi mbëntëk.»

19 Mëleka ÿa më nkwësirëk ikáca dëŵu ña nkal li. Më mbarëpëk waresen wavë nkal ŵi, do ntoj ile mbarëpëko ÿa hnë tank camah ntavah Wën hna le ñwëŷehndë.

20 Më ñwëŷehnik wadëŵel ña hnë tank camah le ye hamëhni nkol hna; wasat më cahnek hnë tank camah hna ñi had uŵac hafo tëk wawës wafahnac hna do campëko hnë wakilometër wakeme watar (300).

15

Soje vahnë vële nkok mëkëna ntaŵ ña

1 Ga ndëcëk rac, më vokëbu hnuwu ambin hna dahëse haŵary samah do vënak: wamëleka mbëd gë waki wënkëk wëkata wacankaf mbëd gë waki. Wanji ye watëkwa ña kabi gë vëhni padënëd ntavah Wënu ña.

2 Më hnubu ile ye had wov lancah ile hnaŵëlëk gë hwëdëh, do vële wok vësëmbëlahna ntaŵ ña g'ile fëriko mëntëlëni ÿa, gë vële wëŷëk yavëta lëŵu ÿa, ðarël hnë wov lancah rac kahnëniho. Warëmp wale njëdäkëhniŵo Wënu ña mënkweniho.

3 Njëŵëdëniho hnëŵ Fape fa gë Moyis, ayohal Wënu ña:

«Ahwëhn Wën Hwëhn Fanka Fop,
Vantiyehn hu va camëk do mbënak!

Ahnaŵ wayal,

Vankaw hu va catëk do toña ye!

4 Mo wok dënëndëdilihna, Ahwëhn?

Mo wok cëmbëdina uŵac hu ŵa?

Wëjë fo ye afacah.

Fop wayal ŵi njijëdëni do cëmbëdëhnihi,
kabi nuni kitina hu ña.»

5 Tac nubu ambin Acery Wën Cankaf, rac ye usank[☆] ule ryënkwëtehñëdëho kwëtëla ña, ga pidëtak,

6 do wamëleka mbëd gë waki ña wante wënkëko wakata mbëd gë waki cahnahñëni hnam. Vacud vacankaf vapacah vanjerah vante fëtëd vante rëkëdëhëhniwo hafo wapary hna cudaniho do ñëbani waryil sanu wayankah wasakahn walëw hni hna.

7 Ryampo hnë wëlaw wahnah hna njëdakëhniwo wamëleka mbëd gë waki ñi ñërya sanu nte rëmpëhnik untavah Wën ale wok kantëm.

8 Idanc Wënu ña do gë fanka falëwu fa pëbëneko Cery ñi gë hwëcic. Ahnë kodilohna ténk hnam hafo pad wakata mbëd gë waki mba wamëleka mbëd gë waki ñi.

16

Soje wakata mbëd gë waki ña

1 Ga ndëcëk watac, nkwëryëbu kopa sankaf hnë Cery Wën, le lehnëdëhëhniwo wamëleka mbëd gë waki ñi: «Yïryin do campehñëryin fop nkal li vañërya mbëd gë waki ntavah mba Wën.»

Kata ryënkwëryënk

2 Aryënkwëryënk a njik campehñ ñërya ntëwu ña nkal hna: wahajën waweh do walavah ryafëkëhniwo vahnë vële hwëhnako dahëse ntaw yapah do sëmbëdëho ile liyiko mëntëlëni g'umë ÿa.

Kata higëna

3 Ahigëna ÿa campehñëk ñërya ntëwu ña wov hna: wënkä ña mbacalehn had sat asëm, do fop vile yehëhna wov hna hwëhñak sël uwám wä cëmëni.

Kata rarëna

4 Ararëna ÿa campehñëk ñërya ntëwu ña hnë garyëla hna do wahayalin hna: wënkä mbacalehn sat.

5 Do nkwëryëbuha mëleka le hwëhnako imëk hnë wënkä ga ntehnëd: «Catëru, wëjë ale ye do yeho,

kabi wakiti wante liru ña acatëk;

6 Vahnë va campehñëni sat vëfacah do wakila, sat ye fëna ile yëdaruhëhni ceni.

Rac sanjëkëhni!»

7 Do nkwëryëbu kopa le wätik hn'ile cënafe sadëha hna ga ntëkwad: «Ha, Ahwëhn Wën Hwëhn Fanka Fop, wakiti wadëw hu ña pëbëka toña do usatah.»

Kata hnahëna

8 Ahnahëna ÿa campehñëk ñërya ntëwu ña lav hna, do mawëryanik pëdëni vahnë va gë hwëdëh lëwu wä.

9 Vahnë va pëdëlehni gë uyakah samah; njewëdëni uwac Wënu ña ale hwëhñak uwëka hnë wanji wakata, bare vëwëcëtana vankeya vantëw hni soje cëmbahnëniha.

Kata vëryëna

10 Avëryëna ÿa campehñëk ñërya ntëwu ña hn'itinki naw ntaw yapah hna: inaw ntëwu ña pëbëlehna umëhwëry. Vahnë va njeradëniho ryëw ÿa kabi korotëdëniho dus;

11 njewëdëniha Wën mbë ambin ña soje wahorot walëw hni wï do soje vanag vantëw hni vi, bare vëwëcëtana vankeya vantëw hni vi.

☆ 15:5 15.5: Vantiyehn 7.44

Kata hwëhn mbëd g'iryaw

¹² Ahwëhn mbëd gë aryaw a campehnëk ñërya ntëwu ña hnë sën sankaf le wacik Efërat: wënkã ña më nkuhënik pëhwëtani nkañ vëhnañ vële wätid ipëhna lav.

¹³ Tac, hnë wës fato, hnë wës ntañ yapah do hnë wës kila wamër, nu bu ga canëd wahakili warar wañeh had wafor wasanjink.

¹⁴ Vëyin ye wahakili Sintani, wale lid wafëmpëhnañ. Njidëni cap vëhnañ vëvë nkal fop, ndanko mbarëpëlahnëni soje wët fac sankaf Wën Hwëhn Fanka Fop.

¹⁵ Ahwëhn a ntehnëk: «Wëlin nkeryibu had ale. Mbetak ale heryëk do worryerik viyi vilëwu va, g'antë nji wëtata fo soje antë tav nuyi usëfëhnañ lëwu wã.»

¹⁶ Wahakili Sintani wã mbarëpënihëhni vëhnañ va hn'ile macik gë Wa-ebëre ña Arëmagedon.

Kata hwëhn mbëd gë wahi

¹⁷ Ahwëhn mbëd gë vëhi ña campehnëk ñërya ntëwu ña sël hna do cahnëk hnë Cery Wën hna kopa sankaf le wätik tinki ahnañ hna ntehn: «Antiyak!»

¹⁸ Tac pëgwëlehn tañ mbiliñëtënd, wakopa, wakopa waparar, do nkal ña ñënkalehn ñus g'ante nkok diyahna kobëri ga nkehahnëk ahnë nkal li.

¹⁹ Nkol cankaf ña capëko warar do vankol wayal wã fop mbëvëko. Wënu ña ndënkwëtajëko nkol cankaf nte wacëde Babilon njëdahna ñërya ñen ntayah cankaf ntëwu.

²⁰ Fop watinti ña nambiko do wahun wã njoko.

²¹ Wagurye wante rëkëhnëd wakilo wafëhw wahnah g'imbëd (45) g'ambin njohahnidëhëhniwë vahnë va do vahnë va njewëdënihawo Wënu ña soje kata wagurye kabi iyi kata nkeho ulakëmak.

17*Intaw yapah g'ale wafad*

¹ Tac, aryampo hnë wamëleka mbëd gë waki hna wante wënkëk vañërya mbëd gë vaki va njijëk ntehn: «Yij, tufëdëmi kitiña asëval ale yëtahnik igwafa cankaf, umë ye Babilon, ale lañak tëfary wasën hna.

² Vëhnañ vëvë nkal va g'umë nkwaafadëni do vële ye nkal va ndëwëni uñen nte nkwaafandëni.»

³ Tac Iyir Ipacah njihahniko do mëleka ña njoko hnë wula hna. Hnam nubuha asëval kayëka ntañ bëntëvëntak nte herik fop mbahn ntëwu hna wac wayëw Wënu do hwëhnañ vankaf mbëd gë waki do wamiry pëhw.

⁴ Asëval a cudak viyi vële ye had bulu gë vëntëvënt, kayëtak sanu, wëraka wafëren do wanjere. Mënkwëk vák hna ñërya sanu, nte fëbëka wëh do ronk nkwaafa ntëwu.

⁵ Yëka lëwu hna keriko wac ile hwëhnañ ufëhnëtahñ soñik:
«Babilon Cankaf,
hnëm vële wafad
do vankeya vakayah
vante ye nkal vi.»

⁶ Do nubuha asëval a ndëwëk sat vëfacah, rac ye sat wacëde vële sëmëk soje Yesu. Ga nubuha apëmpëhnañkëkowo.

⁷ Tac mëleka ña ntehnëko: «Soje ye pëmpëhnañkëki? Apëyadëmi ile pëhnëtahñkë asëval a do ntañ nte ryibëka ñi nte hwëhnañ vankaf mbëd gë vaki do wamiry pëhw.

8 Ntaŵ tac nte nuru ɲi nkeho, bare gona. Cahnid hatëh hatëwah hna do ɲid gante mbëvëd. Do vëvë nkal va, vële wok vëherihna wac kobëri wapëgwala duniya hna, hnë kayëte uwám, vahnë vërac pëmpëhnahnëdëhëhni ge nuniha intawã inja, umë ale yeho, wok gona, do vokajëd.

9 «Wati ya ye le rëfëka kwëhnahnin wasery gë hakili facah nkwëryahnin wanj: vankaf mbëd gë vaki vi ye wahun mbëd gë wahi le ndahëk asëval hna. Vërac ye fëna vëhnaŵ mbëd gë vëhi.

10 Imbëd fagant lëw hni ɲjoni, ahwëhn mbëd g'aryawã ya nkok naŵ, ahwëhn mbëd gë vëhi ya wok tëkina ten, bare ante tëkid ɲa biyëdina.

11 Ntaŵ ante yeho ɲi do wok gona, nke umë dënk ahnaŵ ahwëhn mbëd gë vërar. Umë ye fëna aryampo hnë mbëd gë vëhi hna do ɲid gante mbëvëd ka.

12 «Wamiry pëhw wante hnuru ɲi ye vëhnaŵ pëhw vële wok vëhnaŵëna ten, bare wati ryampo, vëhni gë ntaŵ ɲa nuɲadëni uŵëka ahnaŵ.

13 Vëhni fop nkwëryëla ndampo fo kwëhnani: ɲjëdaniha ntaŵ ɲa fanka do wëka lëw hni.

14 Vëhni wëtarëdëha Fape fa, do Fape fa mëkëdëhëhni, kabi umë ye Ahwëhn vëhwëhn, do Ahnaŵ vëhnaŵ, do g'umë vële wacik va, vërhënyik va, vële hahnëndak va, mëkëdënihëhni.»

15 Tac mëleka ya mbok nteho: «Wasën wale hnuru wi, wale ntañahnëk asëval ale wafad yi, vëhni ye wabulunda, wakore wayabah, wayal do vanësa va.

16 Wamiry pëhw wante hnuru ɲi do ntaŵ ɲi ñëwëdëniha asëval ale wafad, atëbëdëniha fop do tavëdëniha wëtata fo; tokëdëni mbahn ntëwu do mbëvendëniha gë hwëdëh.

17 Ha, Wënu ɲa kwëtëk hnë ntaŵary ntëw hni ntihahnëni vile pëhna nti va: ɲjëdadëniha unaŵ ntëw hni ɲa ntaŵ ɲi, hafo pad wanës Wënu ɲa.

18 Awa, asëval ale hnuru yi, ankol cankaf ɲi ye nte hnaŵëhnëkëhni vëhnaŵ vëvë nkal vi.»

18

Iyo Babilon

1 Ga ndëcëk watac, nuɲuha mëleka haŵary ga cëlid g'ambin. Kwëhnako uŵëka sankaf do humpen hudëwu ha pëtehnëko nkal ɲa.

2 Ndekako gë kopa sankaf:

«Njok! Babilon Samah ya njok!

Ambacak ryaha wayine,
ryaha wahakili waŵeh,
ryaha wasëry waŵeh do waŵëwik.

3 Ha, fop wayal wa ceni uñen ntëwu nte liyëhnëdëhëhniwo kwëlëkwël le ñëwëk Wën:

vëhnaŵ vëvë nkal va nkwaŵani g'umë,
do vëwaf vëvë nkal va mbetani soje hnapul sankaf lëwu.»

4 Do fëna nkwëryëbu kopa haŵary le watik ambin hna ga ntehnëd:
«Cahnëryin aɲi nkol, bulunda mën,

danko antë ayentahniwu wameh wadëwu,
do antë ahnuŵantiwu wakata wante rëfëka ɲi.

5 Wameh wadëwu ɲa ndivëlëk hafo g'ambin do Wënu ɲa ndënkwëtajëk vantiyëhn vameh vambë inji nkol.

6 Diryina had gante ntikëhni vëyëntaŵ ka,
bësaryina wahwënta wahi ile ntik ya.

- Hnë ñërya uñen nte nkwëntëlehnëhnahnëkëhni vëÿëntaŵ va,
nkwëntëlehnëhnëryin uñen nte yawëk wahwënta wahi.
- 7 Nahnëk dus icëmb gë hnapul.
Nësëd ntaŵary ntëŵu hna:
“Ami, ahnaŵ, ntañahnëbu tinki ahnaŵ.
Gela asëval ale cëmaryëk asan a do nuda muk ucay.”
Soñe rac, bësarÿina uhorot do uÿëŵëhnah sankaf!
- 8 Soñe watac, fac ryampo fo njohahnëdëha wañi wakata:
icëmb, ucay, inte. Do mbëvëd gë hwëdëh.
Njaŵëk Ahwëhn a Wën hunte hitinjëdëha.
- 9 «Fop vëhnaŵ vëvë nkal vële wafak g'umë do ÿahëlëk hnapul lëŵu
ÿa, akodëni do njahnadëni soñe lëŵu ÿa, ge nuni hwëcic hwëdëh hunte
mbëvand ña.
- 10 Añëŵëdëni ñaŵët soñe ntakah iÿi horot do ntehnëdëni:
«Kata! Kata! Babilon, nkol camah! Nkol yaŵah!
Wati ryampo fo njijëk kitinja hu ña!”
- 11 «Do vëwaf vëvë nkal va kodëni do njahnadëni soñe lëŵu ÿa, kabi
ahnë bokëdëni ntaŵ viÿë vilëŵ hni va:
- 12 viÿë sanu, kori, wëraka walakëlah, wanjere, wafand wahihnah gë
wavëntah, wadëhwa wadakëlah do fop vile fërik gë beñ iñi, gë wadëhwa
wapërën, ile vudik, gë ryëhwëra do gë wëraka wawamah,
- 13 upih nte hnëñëdëd rokëtok, wadatikola do gë idud, uñen, wagu, pih
do watoka, wuhni gë wape, wafahnac gë wasaret, vëramp gë vële fëlayik.
- 14 «Wadëŵel wabëntah wante valëkino ña ñaŵëtaki, fop vële
wamahnëki vi do fëtëd vi cëvaryiki do bokëdëni nuyi.
- 15 Vëwaf vële mbetëndanëk va ñaŵëtiniho, soñe ntakah uhorot lëŵu
ŵa; kodëni do njahnadëni.
- 16 Ntehnëdëni:
«Kata! Kata! Nkol camah ña
cudak wafand wahihnah fo
do gë pand bulu gë mbëntah nte hambëka ntaŵ
do kayëtak sanu gë wëraka walakëlah gë wanjere!
- 17 Wati ryampo fo përekanik iÿi hnapul fop!”
«Do vëyaryary Sisikulu va fop, fop vëryokun hnë wënka va, añëŵëni
ñawët.
- 18 Ante nuhni hwëcic hwëdëh hunte mbëvahnëd ña ndekaniho:
“Añëhne nkol ga këñëlahnëni anj nkol cankaf!”
- 19 Pihani vëd hnë vankaf vantëŵ hni, koni, do njahnani:
«Kata! Kata, nkol camah
ante vetëndanëkëhni fop vële hwëhnac wasisikulu hnë wov hna!
Wati ryampo fo përekanik fop!”»
- 20 Kopa ÿa më mbok ntehnëk: «Ambin, natëryi ÿi soñe ile përekanik nkol
ñi!
Natëryiŵu, ŵuhnë fëna, vëfacah, vëfayik do wakila,
kabi Wënu ña kitinëka soñe ŵeh ile ntiku ÿa.»
- 21 Awa mëleka hwëhn fanka ryampo nufëk taka dënah, më ntonjëk wov
hna ntehnatënd:
«Koyëna, gë fanka përekanëde Babilon nkol camah
do mbokëdëni nuyi.
- 22 Do mbokëdëni nkwëry ÿal hu
kopa nkaŵ vërëmp tëmp,
vësël takëralu do vëlënk,

- fëna wëla aseryah aryampo gedina ÿal hu hna.
 Do fëna kopa tank gë hont bokëdëna nkwëryi ÿal hu hna.
²³ Humpen lampu ÿa bokëdëna pët ÿal hu hna.
 Kopa aÿëlah ahasëk gë asëvalu bokëdëna nkwëryi ÿal hu hna.
 Vëÿin fop koyëna nked kabi vëwaf vëlëw hu va yeho vëhnaÿah vëvë
 nkal va, do kavëla hu ña tokakëhni fop wayamani ña.
²⁴ Mbëvehnëdëru kabi ÿal hu hna tëkatik sat wakila gë
 vëfacah fop, vële ryawïk nkal li.»

19

Hnëw ÿëka ambin

¹ Ga ndëcëk watac, nkwëryëbu had kopa bulunda samah mbin hna le ryekadëho:

«Aleluya!

Ipeh ña, icëmb ña do gë fanka fa vëhni Wën fu hna nke.

² Vakitiña vantëwu va catëk do toña ye.

Kitiñëka asëval ale yëtanik gwafa ntëwu,
 ale ronkënedëho nkal gë gwafa ntëwu,
 koroteyehnëhneka soñe sat vëryokuñ vëlëwu va.»

³ Mbok nësëni kat:

«Aleluya! Hwëcic hwëdëh hunte mbëvahnëd Babilon Samah ña
 kayëndad dol do gë kantëm!»

⁴ Tac vacërakëlo wafëhw wahi gë vëhnah (24) do wulaw wahnah (4)
 wã ndëkwëhneniho, cëmbëniha Wënu ña ga ntañak tinki ahnaÿ hna
 nësätëndëni: «Nke koyëna! Aleluya!»

⁵ Tac cahnik kopa mbë tinki ahnaÿ hna ntehn:

«Cëmbëryina Wën fu ña, wühne fop vëryokuñ lëwu,
 wühne, vëhinhah gë vëryindah, vële ntakëd g'umë!»

⁶ Do nkwëryëbu had kopa bulunda yabah, had kopa wavonkëlo wënka
 wacankaf, do had wakopa waparaf, nësätëndëni:

«Aleluya! Ahwëhn Wën fu ña Ahwëhn Fanka Fop ÿa
 tufahnëk inaw ntëwu ña.

⁷ Natëfu, nëñëfu,

cëmbënefunna kabi ambënt ñël Fape fa tëkik,
 do ale tëhnak a këbënak.

⁸ Maÿëryahnik cуда viÿi vihihna vëfëtëpët

do vëfacah, viÿi vihihna vi ye vantiyehn vacatah mba vëfacah.»

⁹ Mëleka ÿa më ntehnëko: «Kerëry: Mbetani vële wacik hnë mbënt Fape
 fa!» Më mbok ntehnëko: «Wañi ye wanës paryi Wënu ña.»

¹⁰ Tac ndëkwëhnebu hnë wapary mëleka hna sëmbahnëwã, bare umë
 ntehnëko: «Kehary antë ali wañi! Ami ye arëfëlënta hun ÿa doku hna,
 wëjë gë vëyënta hu, vële ye wasedë Yesu. Ha, fop wante pëyahnedëni
 wakila ña, wëba Yesu ye had gante tufëkëhni Iyir Wën ka. Awa
 cëmbëryehna Wënu ña fo!»

Soñe viÿë mbëd gë wahi vile ryëcëtaf

1. Soñe ale hayëka pahnac yah

¹¹ Tac nubu ambin ña pidëtak do wëlinëha pahnac yah. Ale hayëka ÿa
 wacëdë Ahahnëndak do Toña. Kitiñëd do mëtaryëd g'usatah.

¹² Vinkër vidëwu va nkeho had humpen hwëdëh; pënkwo vapënkwo ahnaŵ; akwëhnako wac ile herik hnë mbahn dëwu hna do wok yëtina afo umë.

¹³ Acudako cud nte hoyik hnë sat. Wacik: «Wanës Wën».

¹⁴ Wasodafe wavë ambin tēfalēdēnihaŵo hnë wafahnac wayah, vëhni fop viyë vëyah do vēfacah cudaniho.

¹⁵ Hnë wës lëwu hna canēdëho sëlame ŷakah soŋe ndafahnëhni wayal wā. Keryēdëhëhni gë ryoko ryëhwëra, ŋwëyëhnēd waresen hnë tank camah ntavah mba Wën Hwëhn Fanka Fop.

¹⁶ Hnë cud ntëwu hna do hnë mbuf ntëwu hna kerik wac: «Ahnaŵ vëhnaŵ do Ahwëhn vëhwëhn».

2. Ambënt Wën soŋe wasëry

¹⁷ Tac nubuha mëleka ryampo ga kahnëk lav hna. Ndekahnëkëhni gë kopa sankaf fop wasëry wale watēd cēmēt ambin hna: «Yijën, ßarëpëlin soŋe ambënt cankaf mba Wën,

¹⁸ soŋe aroku mbahn vëhnaŵ, mbahn vësankaf wasodafe, mbahn vëhwëhn fanka, mbahn wafahnac do gë vële hayëkëhni va, mbahn fop vële ye vëramp gë vële wok vëyena vëramp, vëhinhah gë vëryëndah.»

3. Soŋe ntaŵ ŋa gë kila wamër

¹⁹ Do nubuha ntaŵ ŋa, vëhnaŵ vëvë nkal va gë wasodafe walëw hni. Mbarëpëläni mëtaryëniha ale hayëka pahnac yah ŋa gë wasodafe walëwu wā.

²⁰ Pëläniha ntaŵ ŋa gë kila lëwu ŷa vële liko haryënkwo lëwu vifëmpëhnahnah wante tokahnëkëhniwo vële hwëhnak yavëta ntaŵ ŋa do sëmbedëho wëntëlënta lëwu. Fop vëhni vëhi tak ntonini vëfërën fo hnë lant hwëdëh hn'ile ŋagēd uvēd.

²¹ Vëyëntaŵ va fop mbëvëni gë sëlame le sanidëho hnë wës ale hayëka pahnac ŋa, do fop wasëry wā pihñëniho vimbahn vidëw hni va.

20

Wabëhn wuli

4. Soŋe pëla Sintani

¹ Tac, nubuha mëleka ryampo ga cëlid g'ambin. Amënkwo hnë vāk lëwu hna sēdëta hatëh hatëwah gë vankëncā vantënah.

² Më pëläka fato fa, lën sër ile ye yine do Sintani, do ñaba soŋe wabëhn wuli.

³ Më ntabëka hnë hatëh hatëwah, pidëk gë sēdëta hatëh ha, g'antë mbok tokahni wayal wā, hafo pad wabëhn wuli wā. Ge ndëcëk watac, tēfëka tavi soŋe toye fo.

⁴ Do nubu watinki vëhnaŵ. Vële yijēd ntañani va, njëdayini fanka kitijahnëni. Nubu fëna wayiry vële lëpëtik vankaf va soŋe ucedeya ntëw hni wëba Yesu do wanës Wën, do fop vële wok vësëmbëlahna ntaŵ ŋa g'ile wëntëlëk g'umë do wok vëhwëhnana yavëta lëwu yëka lëw hni hna ma vāk lëw hni hna. Mbokajëniho hnë uwām hna do naŵëniho gë Këris ŷa hafo wabëhn wuli.

⁵ Umë ye ibëhn ndënkwoyënkwo ŋa. Vësëm vëyëntaŵ va vëvokajëna hnë uwām hna ani gë padahn wabëhn wuli ŋa.

⁶ Mbetani do vëyahnik Wën nkeni vële yentahnik hn'ibëhn ndënkwoyënkwo hna. Hnë vëhni icëm kigëna ŋa kwëhnana fanka;

vëhni yed vësëna vëva Wën do gë Këris ÿa, do naŵëdëni g'umë wati wabëhn wuli ñi.

5. Soje itav Sintani

⁷ Wati nte padëd wabëhn wuli ña, Sintani ÿa tavëde gë kaso lëwü,

⁸ do njid tokahni wayal, wale wacik Gog gë Magog, hnë vacape vanah hnë duniÿa li. Umë varëpëdëhëhni soje wët: iyaß ntëw hni ña nke had nkërëyal mbë wov.

⁹ Më campëni duniÿa li fop do kwërëlehnëni sary vëfacah, nkol nte ñahnëk d'us Wënu ña. Bare cëliko ambin hna hwëdëh mbëvehnëlehnëni fop.

¹⁰ Do Sintani ile rokadëhëhniwö ÿa, ntabiko hnë lant hwëdëh gë vëd le fëdëd, d'arël ntaŵ ña gë kila wamër. Korotëdëni d'us g'anent gë g'umëd soje kantëm.

6. Soje ikitin

¹¹ Tac nubu tinki yah sankaf ahnaŵ a do ale lañak. Haryënk w lëwü nkal ña gë ambin ña nkaryëni hara vëravëna dahëse,

¹² do nubuhëhni vësëm va, vëryëndah gë vëhinhah, kahnëni haryënk w tinki hna, do vakayëte va pidëtiko. Kayëte kaŵary fëna pidëtiko: kayëte uwám wä, do vësëm va kitiñiniho gante ntiniho ka, gante kerik hnë kayëte ka.

¹³ Wov ÿa mbësahnëkëhni vësëm vëlëwü va, icëm ña gë ÿëwa vësëm ÿa mbësahnëkëhni vësëm vëlëwü va, do ale-wo-ale kitiñiko gante ntiko ka.

¹⁴ Tac icëm ña do ÿëwa vësëm ÿa ntojiko hnë lant hwëdëh hna. Lant hwëdëh ye icëm kigëna ña!

¹⁵ Do ale-wo-le woko kerina hnë kayëte uwám hna ntojiko hnë lant hwëdëh hna.

21

7. Soje ambin kasëk gë nkal kasëk

¹ Tac nubu ambin kasëk do gë nkal kasëk. Ambin ndënk wëryënk w ña do g'inkal ndënk wëryënk w ña nambiko, do wov ÿa golohna.

² Do nubu ga cëlëd hnë ambin hna, d'arël Wën hna, nkol pacah, Yerusalem kasëk, had asëval ale hëbënak soje asanu fac ñël hna.

³ Do nk wëryëf bu kopa sankaf le watik tinki ahnaŵ ntehnatënd: «Yëkëry: idëd Wënu ña gë vahnë va nke. Antëdëd gë vëhni, ankedëni bulunda lëwü. Umë dënk gë vëhni nked, Wën hudëw hni yed.

⁴ Apëhwëcëdëhëhni fop wagwën vinkër vidëw hni hna. Cëm ña godina, ma usay, ma wako, ma horot; d'uniÿa sër ÿa nambik.»

⁵ Ale lañak tinki ahnaŵ hna ntehnëk: «Wëlin g'antidëfu fop viÿë vëhasëk.» Do mbok ntehn: «Kerëry: Wañi wanës ye wante hoðe kwëtahni do ye toña.»

⁶ Do mbok ntehno: «Antiyak. Ami ye Alëfa gë Omega, Wapëgwala do gë Wapuyala. Ale njok wënka njëdadëfuha aki fo hayalin wënka uwám.

⁷ Ale wëkëk a nuÿad intëw, nkedëfu Wën hudëwu do umë yed fatah mën.

⁸ Bare soje vëhëmak va, vële wok vëhahnëndana va, vëwëh va, vëryaŵ vahnë va, vële wafad va, vëhav va, vële yëfad wasank va, do fop vëwër va, sah lëw hni ÿa hnë lant le hëvëd hwëdëh nke; umë ye icëm kigëna ña.»

Soje Yerusalem hasëk

⁹ Tac aryampo hnë wamëleka mbëd' gë vëhi hna ale wënkëko vañërya mbëd' gë waki va tëmpah wëkata mbëd' gë waki ña njijëk do ntehnëko: «Yij, tufëdëmina ale hwëhnik a, ale ñëlëd Fape fa.»

¹⁰ Awa, Iyir Ipacah ña njijëk hnë ýal mën do njoko yan hnë kuñ cankaf, do tufëko Yerusalem, nkol pacah ña, nte sëlif ambïn d'arël Wën hna.

¹¹ Pëtëdëho gë icëmb Wënu ña. Mpen ntëwu ña mëntëlëko gë taka dakëlah, had taka nte ravëd' nuyi kamëhni lëwu ýa.

¹² Akwëhnako kece ryindah do hnaýah. Kwëhnako warënka pëhw gë wahi (12) do haryënk'w rënka-wo nkeho mëleka ryampo do hnë rënka-wo keriko u'wac: u'wac wahnënk pëhw gë wahi (12) vutah Isërayel va.

¹³ Nkeho gë pëhna lav warënka warar, gë farëhw warënka warar, gë farahahn warënka warar, gë njoya lav warënka warar.

¹⁴ Kece vankol ýa njëryiko hnë wëraka pëhw gë wahi (12) do hnë itaka-wo keriko u'wac vëfayik pëhw gë wahi (12) Fape fa.

¹⁵ Mëleka le hnësëhnëdëho ýa mënk'wëko ýëña sanu soñe ñañahn nkol ña, warënka wã do gë kece lëwu ýa.

¹⁶ Nkol ña këñëlahnëko vacape vi fop: yary ña këñëlahnëko gë yank ña. Añañëko gë ýëña ile mënk'wëko ýa, ndëkwëk waýëña wawuli pëhw gë wahi (12,000). Yary ña, yank ña do gë yihn ña këñëlahnëko.

¹⁷ Ñañëk kece ýa, ndëkwëk waýëña keme gë wafëhw wahnah gë wahnah (144), ýëña vahnë mbalëtahnedëho.

¹⁸ Kece nkol ña njëryiko gë wëraka walakëlah waryunënkah do nkol ña nkeho sanu facah fo ile wëntëlëk gë sëleku facah.

¹⁹ Hnë wëraka wale njëryahniko kece vë nkol ýa nkeho fop wasifa wëraka walakëlah. Taka dakëlah ndënk'wëryënk'w ña yasëp yeho, kigëna ña safir, tarëna ña nkeho kalësedëwan, nahëna ña emërod,

²⁰ ßëryëna ña sarëdëwan, kwëhn mbëd' g'iryaw' ña wakorënalín, kwëhn mbëd' gë wahi ña wakërisolit, kwëhn mbëd' gë warar ña waberil, kwëhn mbëd' gë wahnah ña watopas, kwëhn pëhw ña kërisopëras, kwëhn pëhw gë ryampo ña iyasent, kwëhn pëhw gë wahi ña ametisët.

²¹ Warënka pëhw gë wahi (12) wã yeho wanjere pëhw gë wahi (12). Rënka-wo uyere ryampo fo ye. Do anka'w hnëm mbë nkol ña nkeho sanu facah had sëleku lanc'ah ile ravëd' nuyi hamëhni lëwu.

²² Bare Cery Wën Cankaf gelohna hnë nkol tac kabi Ahwëhn a Wën Hwëhn Fanka Fop fa ye Cery tac, ndampo fo gë Fape fa.

²³ Nkol ña balëlahna lav ma lepera soñe penënda, kabi idanc Wënu ña penëka, do Fape fa humpen hudëwu ha ye.

²⁴ Wabulunda njasëdëni hnë mpen ntëwu hna, do vëhna'w vëvë nkal va njojëdëni wahnapul walëw' hni wã.

²⁵ Warënka walëwu wã bokëd'ina pid'a kabi umëd' ña bokëd'ina nke.

²⁶ Njojëde hnapul gë untënah wabulunda ña.

²⁷ Ñoñ ile wok pacëna bokëd'ina tënk hnë nkol tac, lakënde vële lid' ile wok catëna ýa do vëwër va; vële herik w'ac hnë kayëte uwám mba Fape fa fo rënkëd'.

22

¹ Tac, mëleka ýa tufëko garyëla sankaf wënka uwám wã ile yalidëho hnë tinki Wën hna do Fape hna, pëtatënd had sëleku.

² Fagant ýëwã vë nkol ýa do cant garyëla hna nke atëh uwám nte lëwëd' wahwënta pëhw gë wahi (12) bëhn hna. Lepera-wo-lepera antëwëd', do yaryef lëwu ýa njëhahnëdëniho wabulunda ña.

³ Ntavah Wënu ña njamënik, kata godîna. Tinki Wënu ña do gë Fape fa yedf nkol hna, do vëryokuñëhn Wën va ndokuñëhnëdëniha g'icëmb.

⁴ Anudëni yëka lëwü ÿa do wãc lëwü ÿa nkedf hnë yëw lëw hni hna.

⁵ Bokëdîna nke umëdf, vahnë va vëvokëdîna mbalëhni humpen lampu, ma humpen lav, kabi Ahwëhn Wënu ña campehnëhnëdëhëhni humpen hudëwü ha, do nawëdëni kantëm.

⁶ Tac mëleka mbok ntehno: «Wañi wanës ye wante hode kwëtahni do ye toña. Ahwëhn a, Wën wahakili wakila, payika mëleka lëwü ÿa tufëhni vëryokuñ vëlëwü va ile rëfëka tëki biyëdîna.»

⁷ Yesu më ntehnëk: «Njijëdëfu biyëdîna. Mbetak ale wãwëhnëk wanës Wënu ña wante ye kayëte li.»

⁸ Ami, San, nkwëryëbu do nubu watac. Ante nkwëryëbuho do nubuhö ña, ndëkwëhnëbuho wapary mëleka le rufahnëdëho watac ña, sëmbahnëwã.

⁹ Bare ntehnëko: «Antë ali wañi! Arëfëlënta hu doku hna yebu, gë wëjë do gë vëyënta hu wakila ña, do gë vële hwëtaf wanës wade herik kayëte hna. Wënu ña fo rëfëka asëmbënd.»

¹⁰ Mbok ntehno: «Antë asowëhni vahnë va wanës wante ye kayëte li, kabi wati le hahnëndik soñe vëyin va tëhajëk.

¹¹ Ale rumpak a nko ntind watumpak, ale wok pacëna ÿa nkonti hnë ronkah hna, bare asatah a nko ntind usatah do afacah a pacëna kat.»

¹² «Wëli, njijëdëfu biyëdîna. Njonëhnëdëfuha ami dënk ale-wo-le ile rëfëka nuÿa ÿa, vësawã gante ntik ka.

¹³ Ami ye Alëfa gë Omega, Aryënkwyënkwa a gë Arëkwa ÿa, Wapëgwala gë Apuyala ña.

¹⁴ «Mbetani vële ryagëdf vacuaf vantëw hni: tënkëdëni gë warënkã vë nkol wã do tokëdëni atëh uwám wã.

¹⁵ G'ipër nkeni wabe ña do gë vëhav va, vile wafaf do vëryaw, vële sëmbëdf wamën wamër, ale-wo-le ÿahnëk ma lidf wamër!

¹⁶ «Ami, Yesu, payëbuha mëleka mën ÿa njonëhniwü inji cedëya soñe vacery sali. Ami ye hnënk David, ikol nte fëtëdf nkëhnëfacëdf a.»

¹⁷ Iyir ña gë aÿëlik a nësëni: «Yij!» Ale-wo-le wëryëk ÿa nës: «Yij!» Ale-wo-le njok wënka ña njij. Ale-wo-le ÿaf wënka uwám ña, njij centi aki fo.

¹⁸ Ale-wo-le wëryëk wanës wante kerehnëko Wënu ña hn'añi kayëte, paryi pëyadëmu: ge ahnë nkwënëk inë, Wënu ña nkwënëhnëdëha wakata wante herik hnë kayëte tac.

¹⁹ Do ge ahnë ñayëtëk wanës inji kayëte, Wënu ña ñwanjëdëha sah lëwü ÿa hnë atëh uwám do hnë nkol pacah hna.

²⁰ Yesu pëyahnëk wañi fop toña ye do ntehn: «Ha, njijëdëfu biyëdîna.» Nke koyëna. Yij, Ahwëhn Yesu!

²¹ Arabi ipërëna Ahwëhn a Yesu nke gë wuhnë fop!